ΕΓΩΣΙΛΙΟΩΝ

Ακιμανικτυλ
SOFRONIE

CUVIOSUL
SILVAN
ATHONITUL

Erosimion

Arhimandritul Sofronie

Cuviosul Siluan Athonitul

© 2009 World copyright of Arhimandrite Sophrony's text Стрец Силуан, Paris (1952) and Преподобный Силуан Афонский, Tolleshunt Knights (1990).
STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, ESSEX, G.B.

No translations to be made from the original or translations of the original without written permission from the Monastery.

© 2009 pentru ediția de față
Editura Reîntregirea, Alba Iulia, România.

Traducere de Ierom. Rafail Noica.

© 2009 pentru prezenta traducere
STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, TOLLESHUNT KNIGHTS, by MALDON ESSEX, CM9 8EZ G.B.

SOFRONIE SAHAROV, Arhimandrit
Cuviosul Siluan Athonitul /Arhimandritul Sofronie;
trad. din lb. rusă de Ierom. Rafail (Noica) – Alba Iulia,
Reîntregirea, 2009.
Bibliogr.
ISBN 978-606-509-087-3
I. Rafail Noica, Ierom. (trad.)
235.3 Siluan Athonitul

Descoperirea lui Dumnezeu spune: «Dumnezeu dragoste este» (1 Io. 4: 8), «Dumnezeu lumină este, şi nici un întunerec întru El este» (1 Io. 1: 5).

Cât ne este de greu nouă, oamenilor, a ne învoi cu aceasta. Greu, pentru că şi viaţa noastră personală, precum şi viaţa întregii lumi ce ne înconjoară poartă mărturie mai degrabă împotrivă.

De fapt, unde este acea LUMINĂ A DRAGOSTEI TATĂLUI, dacă noi toţi, ajungând la sfârşitul vieţii noastre, ne vedem nevoiţi, împreună cu Iov, din amarul inimii a mărturisi: «Zilele mele degrab au trecut, rumptu-s'au [cele mai înalte doriri] ale inimii mele... Iadul va fi casa mea... Unde dar încă mai este mie nădejde?» (Cf. Iov 17: 11-15).

Însuşi Hristos poartă mărturie că Dumnezeu cu luare-aminte rânduieşte cele pentru întreaga făptură, că nici cea mai mică pasăre nu este de El uitată, că El se grijeşte până şi de podoaba ierbii câmpului, iar pentru oameni purtarea Lui de grijă este încă neasemuit mai mare, încât «vouă şi perii capului număraţi sânt toţi» (Mt. 10: 30).

Unde dară este această pronie grijulie până şi la cel mai de pe urmă amănunt? Toţi sântem covârşiţi de priveliştea nesfârşitei dezlănţuiri a răului în lume. Milioane de vieţi, adesea de abia începute, înainte chiar de a putea ajunge la conştientizarea vieţii, sânt secerate cu o sălbăticie de neînchipuit.

Atunci la ce bun ne este dată această viaţă fără noimă?

Şi iată, însetat caută sufletul a se întâlni cu Dumnezeu, spre a-I zice: La ce bun mi-ai dat viaţa?... Urâtu-mi-s'a de suferinţă; întunerecul mă împresoară; pentru ce Te ascunzi de mine?... Ştiu că eşti bun, dar cum de eşti aşa de nepăsător la suferinţa mea?

Cum de eşti aşa de... crunt şi de neînduplecat către mine?

Nu Te pot înţelege.

Vieţuit-a pe pământ un om, bărbat de uriaşă putere a duhului, numele lui – Simeon. Îndelungă vreme se ruga el cu nestăvilit plâns: «Miluieşte-mă»; dar nu-l auzea Dumnezeu.

Luni de zile a petrecut într'o astfel de rugăciune, iar puterile sufletului i s'au sleit; a ajuns până la deznădejde, şi a izbucnit în strigăt: «Eşti de neînduplecat!» Iar când, cu aceste cuvinte, în sufletul său istovit de deznădejde încă ceva s'a sfâşiat, dintr'o dată, pentru o clipită, a văzut pe Hristos cel Viu; o flacără i-a umplut inima şi întreg trupul cu atâta putere, încât dacă vedenia s'ar fi prelungit încă o clipă, ar fi murit. De atunci el niciodată nu a mai putut uita acea negrăit de blândă, nemărginit de iubitoare privire a lui Hristos, plină de bucurie şi de o covârşitoare pace, şi următorii îndelungaţi ani ai vieţii sale a purtat necontenit mărturia faptului că Dumnezeu dragoste este, dragoste nemărginită, de necuprins.

Despre dânsul, despre acest martur al Dumnezeieştii iubiri ne este cuvântul.

Din zilele Sfântului Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul, de-a lungul celor nouăsprezece veacuri, au trecut nenumărate cete de astfel de marturi, însă acesta din urmă ne este deosebit de preţios, căci a vieţuit în zilele noastre. Adesea se întâlneşte la creştini dorinţa – dorinţă deplin firească – de a vedea semne deslusite ale credinţei noastre, căci altminteri ar neputinţă în aşteptarea lor, iar povestirile despre cele minunate ale zilelor demult trecute se prefac în conştiinţa lor în mit. Iată de ce este atât de importantă ivirea din nou a unor astfel de mărturii, iată de ce ne este atât de preţios acest nou martur, în persoana căruia este cu putinţă a vedea cele mai de preţ întruchipări ale credinţei noastre. Ştim că puţini vor fi cei ce vor crede şi acestuia, precum puţini au crezut în mărturia părinţilor dinainte; şi nu pentru că

mărturia este mincinoasă, ci pentru că a crede îndeamnă la nevoință.

Spuneam că de-a lungul a nouăsprezece veacuri de istorie a creştinismului au trecut nenumărate cete ale unor astfel de mărturii ale iubirii lui Hristos – dar totuşi, în neţărmuritul noian al omenirii ei sânt atât de puțini, atât de rari.

Rari asemenea marturi, pentru că nu este nevoință mai grea, mai dureroasă, decât nevoința pentru dragoste; pentru că nu este mărturie mai înfricoşată decât mărturia pentru dragoste; pentru că nu este propovăduire mai smintitoare decât propovăduirea iubirii.

Aruncați o privire asupra vieții lui Hristos. El a venit în lume să împărtăşească oamenilor bunăvestirea vecinicei vieți dumnezeieşti, pe care ne-a propovăduit-o în cuvinte simple, omeneşti, în cele două porunci ale Sale pentru dragostea de Dumnezeu şi de aproapele; şi din istorisirea Evangheliilor vedem câtor ispite a fost supus El de către diavolul, care a făcut tot ce a putut ca să-L silească pe Hristos să încalce fie cât de puțin acele porunci, şi astfel să-I ia «dreptul» de a le da omului. Priviți la ce s'a petrecut în pustie (Mt. 4; Lc. 4). După răspunsurile lui Hristos vedem că lupta acolo era pentru prima poruncă, adică pentru dragostea de Dumnezeu. Pe biruitorul în acea luptă, pe Hristos, odată ieşit la propovăduire, diavolul L-a împresurat cu atmosfera unei vrăjmăşii ucigaşe de neîmpăciuit, urmărindu-L în toate căile Sale; însă nici acì nu-şi atinge țelul. Ultimele lovituri asupra lui Hristos: vânzarea de către ucenicul-apostol, obştească lepădare şi sălbaticele strigăte ale unei gloate ce primise atâtea binefaceri: «Răstigneşte-l, răstigneşte pre El!»; însă şi acì biruieşte tot dragostea lui Hristos, pentru care şi Însuşi dă mărturie: «Îndrăzniți, Eu am biruit lumea»; şi iarăşi: «Vine stăpânitoriul lumii cesteia, şi întru Mine nu află nimic».

Astfel diavolul nu a putut să-I ia dreptul de a da lumii porunca cea nouă. Domnul a biruit, iar biruința Sa în veac rămâne, iar de acum niciodată, şi nimeni, şi nimic nu va mai înmicşora această biruință.

Iisus Hristos fără de măsură a iubit lumea; iar această dragoste a fost dată în chip lucrător a o trăi Stareţul[1] Siluan, care însuşi, drept răspuns, a iubit pe Hristos, şi ani îndelungaţi a petrecut într'o deosebită nevoinţă, pentru ca nimeni şi nimic să nu-i răpească darul, iar către sfârşitul vieţii putea, asemenea marelui Pavel, să zică: «Cine pre noi va despărţi de dragostea lui Hristos? Necaz, au strâmtorare, au prigoană, au foamete, au golătate, au primejdie, au sabie? ... Pentru că încredinţat sânt că nici moarte, nici viaţă, nici îngeri, nici începătorii, nici puteri, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălţime, nici adâncime, nici altă oarecarea zidire putea-va pre noi să desparţă de dragostea lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, Domnul nostru» (Rom. 8: 35-39).

Oprindu-ne asupra cuvintelor Apostolului Pavel, înţelegem că nu ar fi putut grăi astfel decât trecând el însuşi toate aceste încercări. Şi tot cel ce va urma lui Hristos, precum a arătat experienţa veacurilor, va trece prin mulţime de încercări. Prin aceleaşi a trecut şi Stareţul Siluan.

Fericitul Stareţ, Shimonahul Siluan, s'a nevoit în Muntele Athos de-a lungul a patruzeci şi şase de ani, în Mănăstirea ruscască a Marelui Mucenic Panteleimon. În aceeaşi mănăstire mi-a fost dat să trăiesc în jur de patrusprezece ani. În ultimii ani ai vieţii Stareţului, din anul 1931 până în ziua săvârşirii sale (11/24 Septemvrie, 1938), s'a întâmplat să-i fiu omul cel mai apropiat. Cum s'a întâmplat, nu mă voi încumeta a lămuri; dacă

[1] În cartea de faţă folosim cuvântul „Stareţ" în sensul originar rusesc, adică „Bătrân îmbunătăţit în duh" (ca şi Gheron în limba greacă). (N. tr.)

voiți, am putea-o numi o ironie a sorții. Despre legătura mea cu Starețul știau unii dintre cei care-l cinsteau, și stăruitoarele lor rugăminți m'au determinat să-i scriu **viața**. Sarcină care, pentru omul ce nu are nici darul, nici experiența de a «scrie», nu este ușoară; cu toate acestea m'am hotărât să o fac, adânc și sincer convins de faptul că asupra mea zace răspunderea de a face cunoscut lumii cele despre acest om cu adevărat mare.

Cartea de față, prin cuprinsul său, **este destinată unui cerc restrâns de oameni**, ale căror năzuințe se apleacă stăruitor asupra nevoinței creștine: drept aceea, grija de căpetenie va fi nu arta literară, ci un cât mai adevărat «portret duhovnicesc» al Starețului.

Întreaga mea luare-aminte în legătura cu dânsul se mărginea la chipul său duhovnicesc, singurul meu țel fiind propria-mi «zidire». Niciodată nu m'am gândit a-i scrie biografia, și drept aceea multe din cele ce în chip firesc ar fi interesat pe un biograf mi-au rămas necunoscute. Despre multe sânt nevoit să tac, deoarece sânt legate de oameni încă în viață. Voi înfățișa acì doar un număr redus de întâmplări din viața Starețului, povestite de dânsul cu felurite prilejuri în vremea deselor noastre convorbiri sau auzite de mine de la alți nevoitori din Sfântul Munte, prieteni de-ai Starețului. Presupun că puținătatea mărturiilor privind viața sa din afară nu va constitui vreun neajuns esențial al trudei noastre. Aș fi deplin mulțumit dacă mi s'ar da, fie și în parte, a-mi împlini o sarcină mai însemnată, și anume, a contura chipul duhovnicesc al Starețului pentru cei ce nu au avut fericirea nemijlocitei, viei părtășii cu dânsul. Pe cât îmi este cu putință a judeca, și în măsura în care mi-a fost dat să întâlnesc oameni, acesta a fost singurul om nepătimaș ce mi s'a dat a întâlni în calea vieții mele. Acum, că nu mai este printre noi, el îmi apare cumva ca un neobișnuit uriaș al duhului.

Când Domnul trăia pe pământ, smeritul Său chip trupesc ascundea privirii celor dimprejur adevărata Sa măreție Dumneze-

iască, şi de-abia după Înălţarea Domnului şi Pogorârea Sfântului Duh s'a descoperit vederii minţii ucenicilor şi apostolilor Dumnezeirea lui Hristos. Ceva asemănător s'a petrecut cu mine în privinţa Stareţului Siluan. În timpul vieţii el era atât de simplu şi de deschis, că în ciuda a toată cinstirea ce i-o purtam, în ciuda conştiinţei sfinţeniei acestui bărbat, nu am putut simţi deplin măreţia lui; şi de-abia acum, când de-a lungul unui întreg şir de ani nu mai întâlnesc în calea mea nimic pe măsura sa, cu întârziere încep să înţeleg adevărata măreţie a celui pe care, prin neînţeleasa pronie Dumnezeiască, mi s'a dat atât de îndeaproape a-l cunoaşte.

PARTEA ÎNTÂI

VIAȚA
ȘI ÎNVĂȚĂTURA
STAREȚULUI

I

COPILĂRIA ŞI ANII TINEREŢII

Viaţa fericitului Stareţ Siluan, văzută din afară, s'a scurs fără multă însemnătate. Până la vârsta înrolării în armată a dus viaţa unui sărac ţăran rus, apoi obişnuita slujire militară în gradele inferioare, iar apoi ani îndelungaţi, patruzeci şi şase de ani, monotona viaţă mănăstirească de simplu monah.

Registrul mănăstirii spune despre el următoarele: «Părintele Shimonah Siluan; numele laic: Simeon Ivanovici Antonov, ţăran din gubernia Tambov, judeţul Lebedinsk, satul Şovsk. Născut în anul 1866; ajuns la Athos în anul 1892; tuns în mantie în anul 1896; în shimă, 1911. A trecut prin ascultările: la moară, la metohul Kalamareia (o proprietate a Mănăstirii din afara Athosului), la Vechiul Russikon din munte, la Iconomat. S'a săvârşit la 11/24 Septemvrie, 1938».

Între «născut» şi «săvârşit» totul este neînsemnat, nimic vrednic de povestit; a se atinge însă de viaţa lăuntrică a omului înaintea lui Dumnezeu – este lucru nu neînsemnat, ba chiar îndrăzneţ. A descoperi înaintea întregii lumi inima «adâncă» a creştinului este aproape o pângărire a celor sfinte; însă întăriţi de faptul că de acum, odată ieşit din lume biruitor asupra lumii, pe Stareţ nimic nu-l mai primejduieşte, nimic nu mai poate dăuna vecinicei sale odihne în Dumnezeu, îndrăznesc să încerc a povesti câte ceva despre deosebit de bogata sa viaţă, împărătesc de înaltă, având în vedere pe cei puţini care înşişi năzuiesc către aceeaşi viaţă dumnezeiască.

Câmpul de luptă duhovnicească al fiecărui om este mai nainte de toate propria inimă; iar cel ce iubește a pătrunde în inima sa va prețui zisa Proorocului David: «apropia-se-va omul și inima **adâncă**» (Ps. 63: 7). Adevărata viață creștină se desfășoară acolo, în inima adâncă, ascunsă nu numai de privirile străine ci, în deplinătatea sa, chiar și de însuși purtătorul acelei inimi. Cel ce s'a pogorât în această cămară de taină, fără îndoială va fi încercat o uimire de nedezvăluit în fața tainei ființării. Cel ce s'a adâncit cu mintea curată într'o încordată contemplare a omului său lăuntric, acela va înțelege neputința de a urmări deplin curgerea vieții sale, fie și pentru un scurt răstimp, va cunoaște neputința de a surprinde desfășurările vieții duhovnicești a inimii, care în adâncul lor ating acea ființare unde de acum nu mai există desfășurări. Și totuși, în lucrarea de față, înaintea mea se află anume această sarcină: a schița desfășurarea lăuntrică a devenirii duhovnicești a marelui nevoitor.

Nu, nu-mi voi asuma o sarcină de neîmplinit. Voi atinge doar în parte acele etape ale vieții lui care îmi sânt cele mai cunoscute. Într'o și mai mare măsură socotesc nelalocul ei încercarea unei psihanalize științifice, căci acolo unde lucrează Dumnezeu știința nu mai poate fi aplicată.

Din îndelungata viață a Starețului, cel mai limpede reținanumite întâmplări ce dezvăluie câte ceva din viața sa lăuntrică și care, în același timp, fac parte din «istoria» sa. Prima, cronologic, este din frageda sa copilărie, când avea nu mai mult de patru ani. Tatălui său, asemenea multor țărani ruși, îi plăcea să primească străini. Odată, într'o zi de praznic, cu deosebită bunăvoire a îmbiat în casa sa pe un oarecare vânzător de cărți, nă-

dăjduind să afle de la el, ca de la un om «cu carte», ceva nou şi interesant, căci suferea din pricina «întunerecului» său şi tindea însetat spre cunoaştere şi luminare. În casă, oaspetelui i s'a oferit ceai şi mâncare. Micuţul Simeon, cu pruncească curiozitate îl privea şi asculta cu luare aminte convorbirea. Vânzătorul de cărţi a dovedit tatălui că Hristos nu este Dumnezeu şi că Dumnezeu nici nu există. Băieţaşul Simeon a fost izbit în chip deosebit de cuvintele: «Unde-i El, acel Dumnezeu?», şi s'a gândit: «Când voi creşte mare, voi cutreiera întreg pământul să-l caut pe Dumnezeu». Când a plecat oaspetele, micul Simeon a zis tatălui: «Tu mă înveţi să mă rog, iar el zice că Dumnezeu nu există». La care tatăl a răspuns: «Credeam că este un om înţelept, dar s'a arătat a fi un prost. Nu asculta de el». Însă răspunsul tatălui nu a şters îndoiala din sufletul băieţaşului.

Mulţi ani au trecut de atunci. Simeon a crescut, s'a făcut un flăcău mare şi voinic, şi lucra nu departe de satul lor, pe moşia Cneazului Trubeţkoi, unde fratele său mai mare se tocmise la zidirea unei case. Lucrau amândoi în artel[1]; Simeon – ca tâmplar. Artelul avea ca bucătăreasă o ţărancă din sat. Într'o zi ea s'a dus în pelerinaj şi, între altele, s'a închinat la mormântul vestitului nevoitor Ioan din Sezionov, zăvorâtul (1791-1839). La întoarcere povestea despre viaţa sfântă a zăvorâtului şi că la mormântul său se făceau minuni. Câţiva dintre bătrânii ce erau de faţă întăriră povestirile despre minuni, şi toţi ziceau că Ioan fusese un om sfânt.

Auzind convorbirea, Simeon gândi: «Dacă el este sfânt, înseamnă că Dumnezeu este cu noi, şi nu am de ce să cutreier tot pământul ca să-L caut»; şi de la acest gând tânăra sa inimă s'a aprins de dragoste pentru Dumnezeu.

Uimitor este faptul că, de la vârsta de patru ani până la

---

[1] Artel: grup de muncitori care locuiau împreună, aveau masa comună şi împărţeau plata lucrării la care luau toţi parte – formă de organizare specifică Rusiei. (N. tr.)

nouăsprezece ani, gândul ce căzuse în sufletul copilului atunci când îl ascultase pe vânzătorul de cărți, a rămas; gând care vădit îl împovărase, şi rămăsese nedezlegat undeva, în adâncuri, şi care s'a dezlegat într'un chip atât de straniu şi aparent naiv.

După ce Simeon a simțit în sine că își regăsise credința, mintea i s'a alipit de pomenirea lui Dumnezeu, şi mult se ruga cu plâns. Tot atunci a simțit în sine o schimbare lăuntrică şi o atragere către monahism, şi, precum spunea însuşi Stareţul, începuse să privească la frumoasele tinere fiice ale cneazului cu dragoste, dar fără dorire, ca şi la nişte surori, pe când înainte vederea lor îl tulbura. În acel răstimp a cerut chiar tatălui său să-l slobozească a merge la Lavra Peşterilor din Kiev, dar tatăl a răspuns hotărât: «Întâi să-ți termini armata, iar apoi eşti slobod să te duci».

Trei luni a petrecut Simeon în acea stare neobişnuită; apoi l-a părăsit, şi din nou a început prieteşugurile cu cei de o vârstă cu el, să iasă cu fetele satului, să bea vodcă, să cânte la acordeon, şi să trăiască îndeobşte ca şi ceilalți flăcăi din sat.

Tânăr, frumos, puternic şi, la acea vreme, deja înstărit, Simeon se îndulcea de viață. În sat era iubit pentru firea sa bună, paşnică şi veselă, iar fetele îl priveau ca pe un soț de dorit. Iar el s'a lăsat atras de una dintre ele şi, fără să fi fost încă vorba de căsătorie, într'o seară târziu s'a petrecut cu ei «obişnuitul».

Este de însemnat în această privință că a doua zi, de dimineață, când lucra cu tatăl său, acesta îi spuse liniştit:

«Fiule, unde erai aseară? Mă durea inima».

Blândele cuvinte ale tatălui se înfipseră în sufletul lui Simeon, şi mai târziu, amintindu-şi de dânsul, Stareţul spunea:

«Eu la măsura tatălui meu nu am ajuns. Era cu totul neştiutor de carte, şi până şi „Tatăl nostru" îl rostea cu o mică greşală, căci îl învățase în biserică, după ureche; însă era un om blând şi

înțelept».

Familia lui era numeroasă: tatăl, mama, cinci fii şi două fiice. Trăiau împreună şi în armonie. Fraţii mai mari lucrau cu tatăl. Într'o zi, în vremea secerişului, lui Simeon îi venise rândul să gătească prânzul pentru câmp. Era vineri. Uitând că era vineri el a fiert carne de porc, şi toţi au mâncat. Trecu de atunci o jumătate de an şi, iarnă fiind, la un oarecare praznic tatăl îi spuse lui Simeon cu un uşor surâs:

- Fiule, îţi aminteşti că la câmp mi-ai dat carne de porc? Şi doar era vineri; ştii, atunci am mâncat-o ca pe un stârv.

- Dar de ce nu mi-ai spus atunci?

- Fiule, nu am vrut să te tulbur!

Povestind astfel de întâmplări din viaţa sa în casa tatălui, Stareţul adăuga:

«Iată, aşa un stareţ mi-aş dori să am: el niciodată nu se mânia, totdeauna era cumpătat şi blând. Gândiţi-vă, o jumătate de an a aşteptat clipa potrivită, şi ca să mă îndrepteze, şi ca să nu mă tulbure».

Stareţul Siluan era un om de o deosebită putere a trupului. Mărturie pentru aceasta o poartă, între altele, şi următoarele întâmplări din viaţa sa.

Era încă foarte tânăr, înainte de armată, când, într'o zi de Paşti, după o bogată masă cu carne, fraţii lui s'au dus prin sat iar el a rămas acasă; mama l-a îmbiat cu un «scrob», şi el a primit. Atunci mama i-a gătit un întreg ceaun cu scrob din cincizeci de ouă, iar el a mâncat tot.

În acei ani lucra cu fraţii lui pe moşia cneazului Trubeţkoi şi, de praznice, mergea uneori la cârciumă; câteodată se întâmpla ca într'o singură seară să bea trei litri de vodcă fără să se îmbete.

Odată, pe un ger cumplit, venit după un dezgheţ, se afla la un

han. Unul dintre oaspeții ce înnoptase voia să se întoarcă acasă; mergând să-și înhame calul, s'a întors degrabă, zicând:

- Ce pacoste! Trebuie să plec, și nu pot: gheața a prins într'un sloi gros copitele calului, și, de durere, nu mă lasă să o sparg.

Simeon îi spuse:

- Hai că te ajut eu.

În grajd, prinse subsuoară gâtul calului și zise țăranului: «Sparge!». Calul a stat neclintit tot timpul; țăranul a spart gheața din jurul copitelor, l-a înhămat și a plecat.

Simeon, cu mâinile goale, putea să ridice un ceaun cu ciorbă fierbinte de pe plită și să-l aducă la masa la care mâncau cei din artel. Cu o lovitură de pumn putea sparge o scândură destul de groasă. Ridica greutăți mari și avea o rară rezistență și la cald, și la frig; putea mânca mult, și mult să și muncească.

Dar acea putere, care mai târziu i-a slujit întru săvârșirea multor nevoințe deosebit de mari, i-a fost în acea vreme pricina celui mai mare păcat, pentru care avea să aducă o pocăință fără seamăn.

Odată, în ziua hramului din sat, când mai toți sătenii stăteau de vorbă veseli în jurul caselor lor, Simeon se plimba cu tovarășii săi pe uliță, cântând la acordeon. L-au întâmpinat doi frați, cizmarii satului. Cel mai mare, om de o statură și putere uriașă, mare scandalagiu, era mai «chefuit». Când s'au întâlnit, cizmarul a încercat batjocoritor să-i smulgă acordeonul lui Simeon; dar acesta a reușit să-l înmâneze tovarășului său. Stând în fața cizmarului, Simeon îl îndupleca «să-și vază de drum»; dar el, vrând pe semne a se arăta mai presus de toți flăcăii satului, într'o astfel de zi când toate fetele erau pe uliță și căutau asupra privelиștii râzând, a năvălit asupra lui Simeon. Iată cum povestea despre aceasta însuși Starețul:

«La început am încercat să dau înapoi, dar dintr'o dată mi s'a făcut rușine că fetele aveau să râdă și l-am lovit puternic în piept, ceea ce l-a aruncat departe de mine, căzând greoi pe spate

în mijlocul drumului; din gura lui curgea spumă şi sânge. Toţi s'au înspăimântat; m'am înspăimântat şi eu. M'am gândit: L-am omorât. Şi stăteam aşa. Atunci fratele lui mai mic a luat de jos un bolovan mare şi l-a aruncat asupra mea. Am reuşit să mă întorc, piatra m'a lovit în spate. Atunci i-am zis: „Ce, vrei să păţeşti şi tu la fel?", şi m'am îndreptat către el, dar el a fugit. Îndelung a zăcut cizmarul în drum; mai mulţi au alergat să-i vină în ajutor, l-au spălat cu apă rece. A trecut nu mai puţin de jumătate de ceas până când a putut să se ridice, şi cu greu l-au dus acasă. Două luni a bolit dar, din fericire, a rămas în viaţă; însă după aceea multă vreme a trebuit să fiu cu luare aminte: fraţii lui şi tovarăşii lor mă pândeau seara pe la răspântii cu bâte şi cuţite, dar Dumnezeu m'a păzit».

Astfel, în zarva vieţii tinereşti, începuse deja să se stingă în sufletul lui Simeon prima chemare a lui Dumnezeu către viaţa monahală, dar Dumnezeu, Cel ce îl alesese, din nou l-a chemat, de-acum printr'o vedenie.

Odată, după un răstimp petrecut nu în curăţie, a aţipit, şi într'o stare de somn uşor a văzut că un şarpe a pătruns pe gură înlăuntrul său. A simţit o mare scârbă şi s'a trezit. În acea clipă aude cuvintele:

«Tu ai înghiţit şarpele în somn şi te-ai îngreţoşat; aşa şi mie mi-este neplăcut a privi cele ce faci».

Simeon pe nimeni n'a văzut; a auzit doar glasul ce rostea acele cuvinte, care glas, prin duioşia şi frumuseţea lui, era cu totul neobişnuit. Cu toată liniştea şi duioşia, înrâurirea asupra sa a fost cutremurătoare. După adânca şi neîndoielnica încredinţare a Starețului – acela fusese glasul Însăşi de-Dumnezeu-Născătoarei. Până în sfârşitul zilelor sale el mulţămea Maicii Domnului că nu se scârbise de el, ci Ea Însăşi binevoise a-l cerceta şi a-l ridica din cădere. Spunea:

«Acum văd câtă îndurerare are Domnul şi Maica Domnului pentru norod. Închipuiți-vă, Maica Domnului a venit din ceruri să mă povățuiască pe mine, tânărul căzut în păcate».

Faptul că nu se învrednicise a vedea pe Stăpâna îl punea pe seama necurăției în care petrecea în acea clipă.

Această a doua chemare ce i s'a făcut nu cu mult înainte de armată a avut de acum o însemnătate hotărâtoare în alegerea căii pe care avea să o urmeze. Prima urmare a fost o hotărâtă schimbare a vieții sale care luase o întorsătură nu bună. Simeon a simțit o adâncă ruşine pentru trecutul său şi a început fierbinte a se căi înaintea lui Dumnezeu. Hotărârea de a intra în mănăstire după săvârşirea armatei i-a revenit cu sporită putere. În el se trezise un ascuțit simțământ al păcătoşeniei, în vârtutea căruia i s'a schimbat atitudinea față de tot ce vedea în viață. Această schimbare s'a răsfrânt nu numai în faptele şi purtarea sa personală, ci şi în cât se poate de interesantele convorbiri cu cei dimprejur, din care, din păcate, nu pot povesti decât câteva care mi s'au întipărit mai adânc în amintire.

Într'un praznic, când era horă în sat, Simeon se uita cum un țăran de vârstă mijlocie, consătean cu el, cânta la acordeon şi juca. Chemându-l deoparte, l-a întrebat:

- Cum poți, Stepane, să cânți şi să joci – doară tu ai omorât un om?

Îl omorâse într'o încăierare, când era beat. Atunci acela îl duce pe Simeon încă şi mai departe şi-i zice:

- Ştii, când eram în închisoare mult m'am rugat lui Dumnezeu să mă ierte, iar Dumnezeu m'a iertat; de-aia pot acum cânta liniştit.

Simeon, care nu demult el însuşi aproape că ucisese un om, a înțeles că poți cere lui Dumnezeu iertarea greşalelor, a înțeles şi liniştea consăteanului său, a ucigaşului iertat. Această întâmpla-

re înfăţişează limpede şi ascuţimea conştiinţei păcatului, şi puternicul simţământ al pocăinţei, şi adânca intuiţie religioasă a ţăranilor ruşi.

Un alt consătean al lui Simeon se întâlnea cu o fată din satul vecin, care a rămas însărcinată cu el. Simeon, văzând că flăcăul se purta foarte nepăsător faţă de acea pricină, îl îndemna să se însoare cu ea, zicându-i că «altfel va fi cu păcat». Multă vreme flăcăul nu se învoi că ar fi un păcat, şi nu voia să se însoare, dar Simeon totuşi l-a înduplecat, iar el l-a ascultat.

Când am auzit din gura Stareţului povestea de mai sus l-am întrebat de ce nu s'a însurat el însuşi cu fata pe care o cunoscuse; la care Stareţul a răspuns:

«Când am dorit să devin monah, mult l-am rugat pe Dumnezeu să rânduiască astfel încât să pot pleca liniştit, iar Dumnezeu aşa de bine le-a rânduit pe toate. M'am dus în armată, şi în acel răstimp un negustor de grâne a venit în satul nostru să cumpere grâu; văzându-o pe fată la horă, cât era de frumoasă, bine legată, cât de frumos cânta şi cât era de veselă, a îndrăgit-o şi a luat-o. Au trăit fericiţi şi au avut mulţi copii».

Stareţul fierbinte mulţămea lui Dumnezeu Care i-a auzit rugăciunile, dar fărădelegea sa nu a uitat-o.

RĂSTIMPUL ARMATEI

Serviciul militar Simeon şi l-a făcut la Petersburg, la batalionul de geniu al Gărzii Imperiale. Plecând în armată cu credinţă vie şi cu un adânc simţământ de pocăinţă, el nu înceta să pomenească pe Dumnezeu.

În armată era foarte iubit, fiind socotit un soldat întotdeauna sârguincios, liniştit, cu o bună purtare, iar de către camarazii săi ca un prieten credincios şi plăcut; de altfel acesta era un lucru obişnuit în Rusia, unde soldaţii trăiau cât se poate de frăţeşte.

Odată, la un praznic, a mers în oraş cu alţi trei soldaţi din acelaşi batalion de gardă. Au intrat într'o cârciumă mare a ca-

pitalei unde era multă lumină şi se cânta foarte tare; au cerut o cină cu vodcă şi vorbeau cu veselie. Simeon mai mult tăcea. Unul dintre ei îl întrebă:

- Simeon, tu tot mereu taci; la ce te gândeşti?

- Mă gândesc că noi şedem acum în cârciumă, mâncăm, bem vodcă, ascultăm muzică şi ne veselim, în timp ce la Athos acum săvârşesc priveghere şi toată noaptea se vor ruga; aşa că, la Judecata de Apoi, care dintre noi va da un răspuns mai vrednic, ei sau noi?

Atunci celălalt a zis:

- Ce om şi Simeon ăsta! Noi ascultăm muzică şi ne veselim, iar el stă cu mintea la Athos şi la Judecata de Apoi.

Cuvintele soldatului despre Simeon, «iar el stă cu mintea la Athos şi la Judecata de Apoi», pot fi luate nu numai pentru acea clipă când ei şedeau în cârciumă, ci pentru întregul răstimp al petrecerii sale în armată. Gândul său privitor la Athos, între altele, se răsfrângea şi în faptul că de câteva ori trimisese acolo bani. Odată a mers din tabăra Ustijorsk, unde vara se afla batalionul lui, până la poşta din satul Kolpino ca să trimită bani la Athos. La întoarcere, încă nu departe de Kolpino, pe cale, s'a năpustit asupra lui un câine mare, turbat; când era de-acum aproape şi gata să se năpustească asupra lui, de frică a îngânat: «Doamne miluieşte!» De-abia a rostit acea scurtă rugăciune, şi îndată o putere a aruncat câinele în laturi, ca şi cum s'ar fi împiedecat de ceva; ocolind pe Simeon, a alergat în sat, unde a făcut mult prăpăd şi oamenilor, şi vitelor.

Acea întâmplare a lăsat o adâncă întipărire asupra lui Simeon. El simţise pe viu apropierea lui Dumnezeu Care ne păzeşte şi s'a alipit şi mai mult de pomenirea Lui.

În timpul armatei s'a arătat din nou puterea sfatului său şi a bunei sale înrâuriri. Într'o zi în clădirea batalionului vede un

soldat care-şi terminase stagiul şezând mâhnit pe patul său, cu capul plecat. Simeon s'a apropiat de el şi i-a zis:

- Cum şezi acì mâhnit, şi nu te bucuri ca şi ceilalţi că ţi-ai încheiat armata şi acum te duci acasă?

- Am primit o scrisoare de la ai mei, zise soldatul; spun că între timp soţia mea a născut. După puţină tăcere, clătinând din cap şi cu o voce stinsă, în care se simţea şi durerea, şi obida, şi jignirea, a zis: Nu ştiu ce voi face cu ea... Of, mi-e frică... aşa că nu-mi vine să mă duc acasă.

Simeon l-a întrebat liniştit:

- Dar tu, în vremea asta, de câte ori ai mers la femei?

- Da, s'a mai întâmplat, răspunse soldatul, ca amintindu-şi de ceva.

- Deci tu nu ai putut răbda, îi zise Simeon, dar ei crezi că i-a fost uşor?... Ţie ţi-e bine: tu eşti bărbat; dar ea dintr'o singură dată poate să zămislească... Gândeşte-te **pe unde** ai umblat!... Tu eşti mai vinovat faţă de ea, decât ea faţă de tine... Să o ierţi... Când ajungi acasă primeşte pruncul ca pe al tău, şi vei vedea că totul va fi bine...

Trecură câteva luni. Simeon a primit o scrisoare de mulţămire de la acel soldat, în care povestea cum, ajungând acasă, tatăl şi mama l-au întâmpinat trişti, iar femeia, şovăielnică şi ruşinată, stătea pe lângă casă cu pruncul în braţe. Lui însă, din clipa când Simeon vorbise cu el în cazarmă, sufletul îi era uşor; cu veselie i-a îmbrăţişat pe părinţi, cu veselie s'a dus către soţie, a sărutat-o, pe prunc l-a luat în braţe şi l-a sărutat şi pe el. Toţi s'au înveselit, au intrat în casă, iar apoi au cutreierat satul, vestind rudelor şi cunoscuţilor; iar peste tot el era cu pruncul în braţe. Tuturor le-a fost bine sufleteşte, iar după aceea au trăit în pace.

Mult a mulţumit soldatul în scrisoare prietenului său Simeon pentru bunul sfat. Şi nu putem să nu încuviinţăm că sfatul era nu numai cu adevărat bun, dar şi înţelept. Astfel, încă din anii tinereţii Stareţul Siluan minunat a înţeles că pentru pacea între

oameni condiția de neocolit este conștiința fiecăruia pentru propria vină.

Terminându-și slujirea în Garda Imperială, Simeon, nu mult înainte de liberarea soldaților de vârsta lui, s'a dus împreună cu secretarul companiei la Părintele Ioan din Kronstadt să-i ceară rugăciunile și binecuvântarea. Pe Părintele Ioan nu l-au găsit la Kronstadt și s'au hotărât să-i lase o scrisoare. Secretarul a început să compună, cu o frumoasă caligrafie, o scrisoare sofisticată, dar Simeon n'a însemnat decât câteva cuvinte:

«Batiuşka, voiesc să mă fac monah; rugați-vă să nu mă țină lumea».

S'au întors înapoi la Petersburg în cazarmă și, după cuvintele Stareţului, chiar din ziua următoare a început să simtă că împrejurul lui «vuieşte văpaia iadului».

Părăsind Petersburgul, Simeon a ajuns acasă, unde a petrecut nu mai mult de o săptămână. Repede i-au adunat pânzeturi și alte daruri pentru mănăstire. Și-a luat rămas bun de la toți și a plecat la Athos. Însă din ziua când s'a rugat pentru el Părintele Ioan din Kronstadt, «văpaia iadului vuia» împrejurul lui neîncetat, orișiunde se afla: în tren, la Odessa, pe vapor, și până și la Athos, în mănăstire, în biserică, pretutindenea.

SOSIREA LA SFÂNTUL MUNTE

La Sfântul Munte Simeon a ajuns în toamna anului 1892 și a intrat în mănăstirea rusească închinată Sfântului Mare Mucenic Panteleimon. O nouă viață de nevoință începea.

După obiceiurile athonite, noului începător, «fratelui Simeon», i s'a rânduit să petreacă mai multe zile în deplină liniștire, spre a-și aminti păcatele săvârșite de-a lungul întregii vieți și a le așterne în scris, pentru a le spovedi duhovnicului. Experiența muncilor iadului născuse în el o fierbinte căință de nestăvilit. În

taina pocăinţei voia să-şi slobozească sufletul de tot ce îl îngreuia; şi deci cu tragere de inimă şi multă frică, întru nimic îndreptăţindu-se, şi-a mărturisit toate faptele vieţii sale.

Duhovnicul spuse fratelui Simeon:

«Ţi-ai mărturisit păcatele înaintea lui Dumnezeu, şi să ştii că toate îţi sânt iertate... De acum pune început unei noi vieţi... Mergi în pace şi te bucură că Domnul te-a adus la acest liman al mântuirii».

Sufletul simplu şi credincios al fratelui Simeon, auzind de la starețul-duhovnic că păcatele sale toate erau iertate, pentru cuvintele lui – «Mergi în pace şi te bucură» – s'a dat bucuriei. Necercat şi naiv, încă nu ştia că nevoitorul are trebuinţă de înfrânare şi în bucurie, şi, prin urmare, a pierdut de îndată acea încordare în care petrecuse sufletul său după vizita la Kronstadt. În destinderea ce a urmat a fost supus năvalei poftei curviei şi s'a oprit asupra chipurilor smintitoare pe care i le zugrăvea patima. Gândul îi spunea: «Du-te în lume şi te însoară».

Ce a răbdat tânărul începător rămânând singur – nu ştim. Când s'a dus să se spovedească, duhovnicul i-a spus:

«Gândurile, niciodată să nu le primeşti, ci de cum vin, îndată goneşte-le».

Neaşteptata prăbuşire pe care a suferit-o fratele Simeon i-a zdruncinat puternic sufletul. Simţind cumplita putere a păcatului, s'a văzut din nou în flacăra iadului şi s'a hotărât neîntrerupt să se roage, până când Dumnezeu avea să-l miluiască.

După ce trăise muncile iadului, după acea bucurie pe care o cercase primind iertarea în taina spovedaniei, poticnirea cu gândul, conştient fiind că din nou a întristat pe Maica Domnului, a fost o împrejurare ce i-a cutremurat sufletul. Se crezuse în limanul mântuirii, şi dintr'o dată văzu putinţa pierzaniei până şi acì.

«Căderea» prin gând l-a trezvit pe fratele Simeon pentru întreaga viaţă. Măsura acestei trezvii se poate judeca după faptul că din ziua când duhovnicul i-a spus: «Gândurile, niciodată să

nu le primești», vremea celor patruzeci și șase de ani ai călugăriei sale el nu a mai primit nici un gând de curvie. Ceea ce multora, ani îndelungați, nu le este dat să învețe, el și-a însușit dintr'o dată, trăgând învățătură dintru început, după cuvântul vechilor Ellini: «De două ori a greși, nu este a bărbatului înțelept».

Puternica durere a pocăinței i-a slujit ca pricină a unei noi lupte. Gândul îl îndemna:

«Mergi la pustie, îmbracă-te în zdrențe, și acolo te vei mântui».

«Bine, a răspuns Simeon, mă duc la Igumen să-i cer blagoslovenia».

«Nu te du, Igumenul nu va blagoslovi», îi zice gândul.

«Nu demult tu mă goneai din mănăstire în lume, răspunse Simeon, iar acum mă goneşti la pustie... Dacă Igumenul nu blagoslovește, înseamnă că nu la bine mă îndemni». Și, în adâncul sufletului, zise hotărât: «Muri-voi acì pentru păcatele mele».

Povățuitu-s'a fratele Simeon în nevoința duhovnicească prin orânduiala cea de veacuri a vieții monahale athonite, adăpată de necurmata pomenire a lui Dumnezeu: rugăciunea singur în chilie; lungile slujbe în biserică; posturi și privegheri; deasa spovedanie și împărtășanie; citire, muncă, ascultare. Simplu, neispitit de mulțimea de întrebări ce se observă la intelectualii moderni, el, asemenea celorlalți monahi, își însușea noua viață mai curând printr'o contopire organică cu mediul înconjurător, decât prin învățături teoretice. Poveţele prin viu grai ale Igumenului, ale duhovnicilor și Stareților, sânt în cele mai multe cazuri în puține cuvinte și iau forma unor sfaturi pozitive – ce și cum trebuie să faci.

Unul din aceste sfaturi pentru începător constă în învățătura că rugăciunea de chilie se săvârșește mai ales cu mătăniile, ros-

tind «rugăciunea lui Iisus». Nenumărata chemare a preasfântului Nume al lui Iisus îndulcea sufletul fratelui Simeon. S'a bucurat să afle că este primit să te rogi cu această rugăciune în toată vremea şi pretutindeni, în orice lucru ai săvârşi şi în toate împrejurările, că şi în vremea slujbelor bisericeşti este bine să o «păzeşti», iar când nu este cu putinţă să mergi la biserică, tot cu ea se înlocuiesc dumnezeieştile slujbe. Se ruga fierbinte şi mult, sufletul lui petrecând într'o greoaie apăsare, şi deci puternic tânjind către Cel ce putea să mântuiască.

Trecu astfel nu multă vreme, cel mult trei săptămâni, şi odată seara, rugându-se în faţa chipului Maicii Domnului, rugăciunea pătrunse în inima lui şi începu de la sine să se rostească acolo zi şi noapte; însă atunci el încă nu înţelegea măreţia şi raritatea darului ce-l primise de la Maica Domnului.

Fratele Simeon era răbdător, fără răutate, ascultător; în Mănăstire era iubit şi lăudat pentru munca sa conştiincioasă şi buna sa fire; şi aceasta îi era plăcut. Au început atunci să-i vină gânduri: «Trăieşti în sfinţenie; te-ai pocăit; păcatele îţi sânt iertate, te rogi neîncetat, ascultarea ţi-o împlineşti bine».

Rugându-se mult şi cu stăruinţă, sufletul său cerca uneori o oarecare odihnă; atunci gândurile îi şopteau: «Tu te rogi, şi poate te vei mântui; dar dacă în Rai nu vei afla nici pe tată, nici pe mamă, nici pe cei pe care-i iubeşti, atunci nici acolo nu vei afla vreo bucurie».

Mintea începătorului se clătina la astfel de gânduri şi îngrijorarea îi răscolea inima, dar necercat fiind, nu înţelegea ce anume se petrece cu el.

Într'o noapte chilia i s'a umplut de o stranie lumină care îi pătrundea până şi trupul, astfel încât îşi vedea şi măruntaiele. Gândul îl îndemna: «Primeşte, este harul», însă sufletul începătorului se tulbura, şi el rămase într'o mare nedumerire. Rugăciu-

nea, şi după acestea, rămânea cu el lucrătoare, dar duhul zdrobirii inimii se îndepărtase într'atâta, încât îi veni să râdă în vremea rugăciunii; atunci cu putere îşi lovi fruntea cu pumnul; râsul s'a îndepărtat, duhul pocăinței însă nu i-a revenit şi rugăciunea se rostea mai departe fără zdrobirea inimii. Atunci a înțeles că ceva neîngăduit se petrecuse cu el.

După vederea acelei stranii lumini au început să i se arate draci, iar el, naiv, vorbea cu ei «ca şi cu oamenii». Treptat năvălirile lor s'au înteţit; uneori îi ziceau: «Acum eşti sfânt»; iar alteori: «Tu nu te vei mântui». Fratele Simeon a întrebat odată pe drac: «De ce voi vorbiți felurit: ba că sânt sfânt, ba că nu mă voi mântui?» Dracul i-a răspuns batjocoritor: «Noi niciodată nu spunem adevărul!»

Nestatornicia imboldurilor drăceşti, ba ridicându-l la «cer» prin mândrie, ba aruncându-l în vecinica pierzanie, chinuia sufletul tânărului începător, ducându-l până la deznădejde, iar el se ruga cu o încordare fără seamăn. Dormea puțin şi pe apucate. Puternic trupeşte, un adevărat voinic, în pat nu se culca, ci toată noaptea şi-o petrecea în rugăciune, fie stând în picioare, fie şezând pe un scăunel fără spătar; când ajungea la istovire, ațipea şezând vreo 15-20 de minute, iar apoi din nou se ridica la rugăciune. Şi aşa de mai multe ori. Cu totul, în douăzeci şi patru de ore, dormea între un ceas şi jumătate şi două ceasuri.

Prima sa «ascultare» a fost la moară. Era vremea înfloririi monahismului rus la Athos. Mănăstirea se mărea şi devenise aproape ca o cetate în mijlocul pustiei. Numărul fraților atinsese aproape două mii, iar oaspeți şi închinători veneau cu sutele din Rusia, şi adeseori rămâneau timp îndelungat în marile arhondarice ale Mănăstirii. Astfel încât munca la moară nu era una neînsemnată. Şi iată, fratele Simeon, în ciuda unui somn atât de scurt, a unei cât se poate de aspre înfrânări la mâncare, a unei neîntrerupte şi fierbinți rugăciuni, a multului şi adâncului plâns, uneori până la deznădejde, îşi împlinea conştiincios greaua trudă, unde zilnic trebuia să mânuiască şi să care mulțime de

saci mari cu făină.

Trecea lună după lună, dar chinuitoarele năvale ale dracilor creşteau tot mai mult. Puterile sufleteşti ale tânărului frate începeau să scadă şi bărbăţia lui a ajunge la istovire; frica pierzaniei şi descumpănirea creşteau; groaza deznădăjduirii, din ce în ce mai des, stăpânea întreaga sa făptură. Cel ce a trăit ceva asemănător ştie că nici o bărbăţie omenească, nici o putere omenească nu poate face faţă într'o astfel de luptă duhovnicească. Şi fratele Simeon a ajuns la capătul puterilor, la ultima deznădejde, şi în timp ce şedea în chilie, înainte de Vecernie, gândea: «Pe Dumnezeu a-l înduplecа este cu neputinţă». La acest gând, a simţit deplina părăsire, şi sufletul i s'a afundat în întunerecul zbuciumului şi strâmtorării iadului. În acea stare a petrecut în jur de un ceas.

În aceeaşi zi, în timpul Vecerniei din biserica Sfântului Proroc Ilie ce se află la moară, în dreapta porţilor împărăteşti, unde se află icoana Mântuitorului, a văzut pe Hristos cel Viu.

Domnul, în chip neînţeles, S'a arătat tânărului începător, şi întreaga sa făptură, până şi trupul însuşi i s'a umplut de focul harului Sfântului Duh, acel foc pe care Domnul l-a pogorât pe pământ cu venirea Sa (vezi Lc. 12: 49).

Vedenia l-a istovit cu totul pe Simeon, şi Domnul S'a ascuns.

Cu neputinţă este a descrie starea în care se afla el în acel ceas. Ştim din gura şi din scrierile Fericitului Siluan că o mare lumină Dumnezeiască îl luminase atunci; că fusese răpit din lumea aceasta şi dus în duh la cer, unde a auzit negrăite graiuri; că în acea clipă primise ca o nouă naştere de sus (Io. 1: 13; 3: 3). Blânda privire a lui Hristos, Cel atotiertător, nesfârşit de iubitor şi plin de bucurie, a tras către sine întreaga făptură a lui

Simeon; apoi ascunzându-Se, cu îndulcirea dragostei lui Dumnezeu i-a răpit duhul într'o vedenie a Dumnezeirii, de acum în afara chipurilor lumii.

De mare însemnătate în arătarea lui Hristos fratelui Simeon – om simplu, cât se poate de firesc – este şi faptul că el «dintr'o dată a cunoscut» şi pe Hristos Ce i se arătase, şi pe Duhul Sfânt Care lucra în el. În scrierile sale repetă mereu că pe Domnul L-a cunoscut în Duhul Sfânt, că pe Dumnezeu L-a văzut în Duhul Sfânt. Susținea de asemenea că atunci când Însuşi Domnul Se arată sufletului, acesta nu poate să nu recunoască în El pe Făcătorul şi Dumnezeul său.

Se poate spune cu încredințare că văpaia şi muncile iadului, trăite de fratele Simeon înainte de a i se arăta Hristos, cât şi Dumnezeiasca lumină ce l-a luminat, sânt pentru cei mai mulți lucruri necunoscute, de neînțeles. Ceea ce vede omul duhovnicesc, trăirile şi întreaga sa experiență, omului neduhovnicesc adesea îi pot părea nebunie, rodul unei stări sufleteşti bolnăvicioase. Lipsit de experiența lumii duhovniceşti adevărate, el neagă tot ce nu a cunoscut. Potențial, tot omul este chemat la deplinătatea vieții duhovniceşti, dar necontenita înclinare a voii către lumea materialnică şi către trăirile trupeşti şi sufleteşti duce la faptul că mulți devin nesimțitori, până la neputința de a percepe cele duhovniceşti. În viața noastră de zi cu zi aceasta se poate asemui celui ce, având un radio, prinde undele ce umplu atmosfera, pe când cel ce nu are un astfel de aparat nici nu le simte prezența.

Stranie şi neînțeleasă este viața duhovnicească a nevoitorului creştin; în ea se observă împletirea unor izbitoare contradicții: pe de-o parte năpădiri drăceşti, părăsirea de către Dumnezeu, întunerecul morții şi muncile iadului; iar pe de alta – Dumnezeiasca arătare şi lumina ființării fără-de-început.

Şi nu este cu putință în cuvânt a o arăta.

Fiecare om este o ivire de nerepetat şi osebită; calea fiecărui nevoitor, de asemenea, este una osebită şi de nerepetat. Totuşi oamenii, în năzuinţa lor de a clasifica fenomenele după anumite criterii, o fac şi în cazul de faţă.

De-a lungul veacurilor creştine experienţa Părinţilor observă trei feluri sau chipuri în ce priveşte rânduiala vieţii duhovniceşti creştine.

Întâiului chip îi aparţine covârşitoarea majoritate a oamenilor. Ei sânt atraşi către credinţă de un har mic, iar viaţa şi-o petrec într'o nevoinţă mijlocie a pazei poruncilor, şi de-abia către sfârşitul vieţii, în vârtutea suferinţelor trăite, ajung să cunoască harul într'o măsură mai mare. Cu toate acestea unii dintre ei, nevoindu-se mai osârduitor, către sfârşitul vieţii primesc marele har. Astfel se petrece cu mulţi monahi.

Al doilea chip – când cineva, apropiindu-se printr'un har relativ mic, totuşi se nevoieşte râvnitor în rugăciune şi luptă cu patimile, şi în această nevoinţă mai dureroasă, la jumătatea căii sale cunoaşte un mare har: petrecându-şi restul vieţii într'o nevoinţă şi mai mare, el atinge o înaltă măsură a desăvârşirii.

Al treilea chip, cel mai rar întâlnit – atunci când omul, de la începutul căii nevoinţei sale, pentru râvna sa fierbinte, sau mai bine zis, cunoscut fiind de către Dumnezeu, primeşte marele har, harul cel desăvârşit.

Acest ultim chip este nu numai cel mai rar, ci şi cel mai greu de purtat, căci nimeni, pe cât putem judeca din scrierile Sfinţilor Părinţi, din tradiţia orală a nevoitorilor ultimelor veacuri, şi întemeindu-ne pe experienţa celor contemporani, nu poate ţine în deplinătatea sa darul iubirii dumnezeieşti pe care îl primeşte, trăind apoi îndelungă vreme ridicarea harului şi părăsirea de către Dumnezeu. Obiectiv vorbind, nu este vorba de ridicarea deplină a harului, dar subiectiv, sufletul trăieşte până şi micşorarea lucrării harului ca pe o părăsire de către Dumnezeu.

Nevoitorii acestui ultim chip suferă mai mult decât toți, căci după cunoașterea harului și după contemplarea luminii dumnezeiești ei trăiesc întunerecul părăsirii de către Dumnezeu și apropierea patimilor mai adânc și mai ascuțit, în vârtutea contrastului dintre acestea: ei știu CE au pierdut. Pe lângă aceasta, harul trăit schimbă prin lucrarea sa întregul om și îl face neasemuit mai simțitor față de orice ivire duhovnicească.

Acest ultim chip suferă mai mult decât toți, pentru că dragostea lui Hristos în lumea aceasta este supusă la o deosebit de grea «aprindere întru ispită» (1 Pt. 4: 12), pentru că dragostea lui Hristos în lumea aceasta este neapărat una pătimitoare.

Fericitul Stareț Siluan aparținea acestui din urmă chip, și astfel se înțeleg cuvintele sale: «Voi nu puteți înțelege suferințele mele», sau: «Cine nu a cunoscut pe Domnul, acela nu poate cu plânset să Îl caute».

Atunci când el descrie durerea neostoită și plânsul lui Adam după izgonirea din rai, în realitate își descrie propriul plâns și durerea sufletului său după pierderea harului.

Deosebit de adâncul simțământ de pocăință al lui Simeon ridică o întrebare: **De ce** unii oameni se pocăiesc de păcatele lor atât de adânc și puternic, alții mai puțin adânc, iar cei de-al treilea cât se poate de slab, sau chiar nu se pocăiesc? **Cum** se explică deosebirea intensității conștiinței păcatului în oameni?

Noi nu sântem în măsură a răspunde la această întrebare: ni se vădește a fi cu neputință a pătrunde taina vieții duhovnicești a omului. Putem doar urmări anumite fenomene ce izvorăsc din viața lăuntrică a omului ce trăiește religios, atunci când primesc forma unei trăiri psihologice; putem urmări întrucâtva unele trăsături caracteristice ale acestor trăiri, însă fără putința de a determina ceva esențial, deoarece temeiul realităților religios-

psihologice creştine este absolut libera lucrare a Duhului lui Dumnezeu, ce nu se supune nici unui determinism.

«Duhul unde voieşte suflă, şi glasul lui auzi, ci nu ştii de unde vine şi unde se duce; aşa este tot cel născut din Duhul» (Io. 3: 8).

Al doilea factor care, tot astfel, nu se supune determinismului, este libertatea omului. Din aceşti doi factori – manifestarea libertăţii omului şi lucrarea dumnezeiescului har – se alcătuieşte viaţa duhovnicească creştină.

Şi credinţa noastră, şi pocăinţa, atârnă într'o oarecare măsură de libertatea noastră, şi totodată sânt şi darul dumnezeiescului har. Dumnezeu, în dragostea Sa, caută pe om spre a-i da nu numai viaţa, ci încă şi mai mult, un prisos de viaţă, precum grăieşte Hristos (Io. 10: 10), dar această viaţă se dă omului nu fără învoirea omului însuşi. Având în vedere această condiţie putem spune că de libertatea omului atârnă şi măsura darului lui Dumnezeu. Darurile lui Dumnezeu se împletesc cu o anume nevoinţă; iar când Dumnezeu mai-nainte-vede că omul va primi darul Său aşa cum se cuvine a se primi, atunci Îşi revarsă darul fără părtinire. Se poate spune că pricina mai-multului sau mai-puţinului dar este răspunsul omului, cel mai-nainte-ştiut de Dumnezeu, la lucrarea harului. Apostolul Pavel spune: «Pre carii Dumnezeu **mai nainte au cunoscut**, mai nainte i-au şi rânduit asemenea-chipuiţi chipului Fiului său» (Rom. 8: 29). Şi iarăşi: «Când bine au voit Dumnezeu, cela ce m'au ales din pântecele maicii mele şi m'au chemat prin harul Său, ca să descopere pre Fiul Său întru mine... îndată nu am luat sfat de la trup şi de la sânge» (Gal. 1: 15-16).

Mai nainte ştiut-a Dumnezeu că Simeon, mai pe urmă Shimonahul, nu avea să ia sfat de la trup şi de la sânge, ci avea să-şi petreacă viaţa într'o nevoinţă vrednică de cel mare dar, şi drept aceea l-a şi **chemat** la acea viaţă neobişnuită pe care o vedem la el.

Nicidecum mă încumet să exprim acì taina împletirii absolut

slobodei făuriri a Marelui Ziditor al lumii, a lui Dumnezeu, cu slobozenia zidită a omului; ci părtășia ce am avut cu Starețul, a cărui viață s'a desfășurat într'o deosebit de încordată nevoință a dragostei, în care cu precădere se face arătată slobozenia, mi-a înclinat gândul către mai-nainte-cunoașterea de către Dumnezeu a răspunsului liber al omului la chemarea dragostei Sale.

Socotesc că alegerea pentru mărturia iubirii este cât se poate de rară, pentru că ea se împletește cu neapărata dăruire a întregului sine jertfei.

Îmi vine gândul că, în persoana Starețului Siluan, pronia lui Dumnezeu dă lumii o nouă pildă și o nouă mărturie a nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu, ca și prin el să se deștepte oamenii paralizați de deznădejde, precum grăiește și Apostolul Pavel: «Ci pentru aceasta am și fost miluit, ca întru mine întâi să arate Iisus Hristos toată îndelunga-răbdare, spre pildă celor ce vor crede întru El spre viață vecînică» (1 Tim. 1: 16).

Pentru Starețul Siluan porunca lui Hristos nu era o normă etică. El nu pogora creștinismul la nivelul unei învățături morale, precum fac reprezentanții culturii umaniste lipsiți de adevărata experiență religioasă, ajungând până la urmă a conștientiza inutilitatea religiei «pentru ei», nevăzând în ea decât un «principiu constrângător» pentru ignoranți. Nu, cuvântul lui Hristos el îl primea asemenea Apostolului Petru, drept «graiuri ale vieții vecinice» (Io. 6: 68), ca duh și viață, după cuvântul lui Hristos Însuși: «Graiurile carile Eu grăiesc vouă duh sânt, și viață sânt» (Io. 6: 63).

Pentru Starețul Siluan cuvântul lui Hristos era Duh de-viață-făcător, viața vecinică însăși, Dumnezeu în actul lucrării Sale.

Credința lui, după renașterea sa ce a urmat întâmplărilor povestite mai sus, dintr'o dată și-a însușit trăsătura adâncimii. El credea că Dumnezeu are să judece oamenii, că cei ce au săvârșit păcatul și nu s'au pocăit vor merge în muncă vecinică, iar cei ce au săvârșit cele bune, după poruncile lui Hristos, vor moșteni

vecinica Împărăţie Cerească. Potrivit cuvântului cât se poate de drept al Cuviosului Maxim Mărturisitorul: «Credinţa naşte frica» (*Capete despre dragoste* I, 2), iar nu frica credinţa – credinţa fierbinte a lui Simeon născuse în sufletul său marea teamă a osândirii pentru multele şi nu neînsemnatele păcate pe care le conştientiza.

Şi totuşi, nu putem să nu ne uimim în faţa deosebit de adâncului simţământ al păcatului la Simeon. Neîndoielnic, acesta fusese darul harului.

Ce este păcatul, în înţelegerea creştinului?

Păcatul, mai nainte de toate, este un fenomen duhovnicesc, metafizic. Rădăcinile păcatului se află în tainicele adâncuri ale firii duhovniceşti a omului. Esenţa păcatului nu constă în încălcarea unor norme etice, ci în înstrăinarea de la vecinica Dumnezeiască viaţă, cea pentru care omul a fost făcut şi către care este chemat în chip firesc sau, altfel spus, prin însăşi firea sa.

Săvârşeşte-se păcatul, mai nainte de toate, în tainic adâncul duhului omului, urmările lui însă lovesc omul întreg. Păcatul, odată săvârşit, se răsfrânge asupra stării sufleteşti a omului, precum şi a celei trupeşti; se răsfrânge asupra exteriorului său; se răsfrânge asupra sorţii însuşi celui ce l-a săvârşit; el negreşit va ieşi în afara hotarelor vieţii sale individuale şi va împovăra cu răul său viaţa întregii omeniri şi, prin urmare, se va răsfrânge asupra sorţii întregii lumi.

Nu numai păcatul Strămoşului Adam a avut consecinţe de însemnătate cosmică, ci şi fiecare păcat, fie vădit, fie tăinuit, al fiecăruia dintre noi, se răsfrânge asupra destinelor întregii lumi.

Omul trupesc, săvârşind păcatul, nu simte în sine urmările lui precum le simte cel duhovnicesc. Omul trupesc nu zăreşte în sine schimbările stării după săvârşirea păcatului, căci îşi petrece întreagă vremea în moarte duhovnicească, fiindcă nu a cunoscut

vecinica viață a duhului. Omul duhovnicesc, dimpotrivă, cu fiecare înclinare a voii sale spre păcat vede în sine o schimbare a stării, din pricina împuținării harului.

La Starețul Siluan, ceea ce uimește este pătrunderea sa fără de seamăn și deosebita intuiție duhovnicească. Chiar și înainte de a i se arăta Domnul – dar cu atât mai mult după arătare – de-a lungul întregii sale vieți ce a urmat el își trăia păcatul cât se poate de adânc și puternic; inima, din pricina păcatului, îl durea în chip de nerăbdat, drept care și pocăința îi era de o nestăvilită tânjire, cu plânset, nealinată, câtă vreme sufletul nu simțea că Dumnezeu iertase. Multora aceasta le va părea straniu, iar unora poate exagerat, dar pilda Starețului nu este pentru toți.

Căindu-se pentru păcat, el căuta nu doar dezvinuirea, care se poate primi ușor de la Dumnezeu, poate și pentru un singur suspin de părere de rău, ci căuta deplina iertare, astfel încât sufletul să vadă **simțit** într'însul harul. El căuta la Dumnezeu puterea de a nu repeta păcatul, de va fi cu putință, niciodată; se ruga lui Dumnezeu pentru izbăvirea de «legea păcatului» (Rom. 7: 23) ce lucrează în noi. Urmarea păcatului – pierderea harului – el o trăia atât de puternic și dureros, încât se temea de revenirea aceleiași stări. Abaterea de la duhul iubirii dumnezeiești și al păcii lui Hristos era pentru el mai cumplită decât orice. Conștiința că mâhnește pe Dumnezeu, pe un **astfel** de Dumnezeu, blând, smerit, era pentru el de nerăbdat. Cerca cele mai adânci cu putință suferințe ale cugetului ce greșise împotriva sfintei iubiri a lui Hristos. Cel ce, pe plan omenesc, însuși cunoaște dragostea, de va săvârși un păcat împotriva dragostei – de pildă, a părinților – acela știe cât de nerăbdat este chinul conștiinței; însă tot ce se săvârșește în lumea legăturilor sufletești nu este decât o slabă umbră a legăturilor duhovnicești cu Dumnezeu.

Aşadar, din veac a mai-nainte-cunoscut Dumnezeu pe Simeon-Siluan, şi în chip de neînţeles nouă i-a dat a cunoaşte esenţa păcatului atât de adânc şi de puternic, încât el adevărat trăia muncile iadului şi se ruga dintru acest «iad cel mai de jos», câtă vreme nu se pleca spre el Domnul şi nu i Se arăta, dându-i a cunoaşte învierea sufletului şi a vedea pe Fiul Omului în Împărăţia Sa, mai nainte de a cunoaşte moartea cea după trup (Mt. 16: 28).

II

NEVOINȚE MONAHALE

Arătarea lui Hristos fratelui Simeon a fost, neîndoielnic, cea mai însemnată împrejurare a vieții sale. Ea nu putea să nu se răsfrângă în chip esențial asupra întregii desfășurări ulterioare a vieții sale, nu putea să nu pricinuiască cele mai adânci schimbări în sufletul şi în conştiința sa. Cu toate acestea, în cele din afară, curgerea vieții prea puțin se schimbă: rămâne la aceeași ascultare – la moară – şi ziua continuă să se împartă ca şi mai nainte, adică după rânduiala de obşte a Mănăstirii: pravilă la chilie, îndelungile slujbe în biserică, multele trude zilnice, obişnuitele nevoi omeneşti – hrană, odihnă, somn. Rânduiala este îndeobşte pentru toți, însă viața fiecăruia este alta, «a sa». Iar dacă fiecare îşi are viața personală, cu atât mai mult o avea Simeon.

Din clipa când Dumnezeu i se arătase, întreaga sa ființă fusese încunoştințată că păcatele i se iertaseră. Pierise văpaia iadului ce vuia împrejurul său; încetase munca iadului pe care o cercase vreme de o jumătate de an. Acum îi era dat să trăiască acea anume bucurie şi marea odihnă a împăcării cu Dumnezeu; sufletul său gusta un nou simțământ al iubirii pentru Dumnezeu şi pentru oameni, pentru tot omul. Încetase rugăciunea pocăinței; se îndepărtase acea nestăvilită, fierbinte căutare a iertării ce nu-l lăsa să închidă ochii. Dar însemna oare că de acum putea liniştit a se da odihnei? Bineînțeles că nu.

Cunoscându-şi învierea şi văzând lumina adevăratei şi veci-

nicei ființări, sufletul lui Simeon, după arătarea Domnului, trăia prăznuirea biruinței pascale. Totul era bine: și lumea era minunată, și oamenii dragi, și întreaga zidire nespus de frumoasă, și trupul îi devenise altul, ușor, și puterile parcă i s'au înmulțit, și cuvântul lui Dumnezeu îmbucura sufletul; și privegherile de noapte în biserică și, îndeosebi, rugăciunile în chilie, în singurătate, îl îndulceau. Din prisosința bucuriei sufletul i se îndurera pentru oameni, și el se ruga pentru întreaga lume.

După câtăva vreme, într'o zi de praznic, după privegherea de toată noaptea în biserică, dimineața, când fratele Simion slujea în trapeză, a doua oară l-a cercetat harul asemenea primei dăți, însă cu ceva mai puțină putere, iar apoi, treptat, lucrarea lui simțită a început să slăbească. Amintirea celor trăite rămânea, dar pacea și bucuria din simțirea inimii se împuținau, iar în locul lor pătrundeau nedumerirea și frica pierderii harului.

Ce dară era de făcut spre a nu îngădui acea pierdere?

Nevoința privegherii, a postului și a rugăciunii rămâne neschimbat încordată, și totuși lumina și dragostea se împuținează, iar sufletul se zbuciumă și tânjește după Domnul ce se îndepărtează.

Începu o căutare cu luare aminte a răspunsului la crescânda nedumerire, în sfaturile duhovnicului și în scrierile Sfinților Părinți nevoitori. Tânărul monah conștientizează că se învrednicise de un dar deosebit de rar, dar nu înțelege de ce mintea lui, ce se umpluse de lumina cunoașterii lui Dumnezeu, în ciuda a toată nevoința de a păzi poruncile, se-ntunecă din nou cu vederea dracilor ce dispăruseră în cel dintâi răstimp de după arătarea Domnului.

Simeon, plin de nedumerire, s'a dus la Vechiul Russikon să se sfătuiască cu Starețul Anatolie. Acesta, auzind tot ce se petrecuse cu tânărul monah, îi zice:

- Tu, pe semne, mult te rogi?

- Mă rog neîncetat, răspunse Simeon.

- Socotesc că nu te rogi cum trebuie, și de aceea vezi draci atât de des.

- Nu știu ce înseamnă să te rogi cum trebuie sau cum nu trebuie, dar știu că trebuie tot mereu să te rogi, și de aceea mă rog tot timpul.

- În vremea rugăciunii păzește-ți mintea curată de orice închipuire și gând și închide-o în cuvintele rugăciunii – îi zise Starețul Anatolie și îi explică ce înseamnă minte «curată» și cum să o «închizi» în cuvintele rugăciunii.

Cu Starețul Anatolie, Simeon a petrecut vreme destul de îndelungată. Cuvântul său de învățătură și de folos, Părintele Anatolie l-a încheiat în cuvinte ce nu-i ascundeau uimirea:

«Dacă acuma ești așa, ce vei deveni la bătrânețe?»

Părintele Anatolie era un nevoitor răbdător și cercat; îndelunga sa viață, precum spunea despre el Starețul Siluan, și-a petrecut-o în nevoința postului și a pocăinței, dar de abia la bătrânețe, după patruzeci și cinci de ani de monahism, a avut experiența marii mile a lui Dumnezeu și a aflat cum lucrează harul. Era firesc să se uimească de viața tânărului monah dar, desigur, nu trebuia să-și arate uimirea – și în aceasta a constat greșala sa, deoarece dădea tânărului nevoitor un puternic prilej de slavă deșartă, cu care încă nu știa să lupte.

Greșala Starețul Anatolie era nu numai una pedagogică, ci și împotriva harului. Harul lui Dumnezeu nu îngăduie adevăratului nevoitor a grăi laudă fratelui său, lucru pe care până și cei desăvârșiți adesea nu-l pot purta fără daună. Laudele nu se grăiesc decât atunci când cineva ajunge la istovire din pricina deznădejdii; însă a deschide ochii «stângii» spre a vedea ceea ce săvârșește cu noi dreapta lui Dumnezeu, defel nu se cuvine – sau cu cea mai mare dibăcie și luare-aminte.

Oricum ar fi, tânărul și încă necercatul monah Simeon a fost aruncat în cea mai anevoioasă, cea mai întortocheată, cea mai

subțire luptă cu slava deşartă. Mândria şi slava deşartă trag după sine toate nefericirile, năpastele şi căderile: harul se retrage, inima se răceşte, rugăciunea slăbeşte, mintea se risipeşte şi încep năvalele gândurilor pătimaşe. Sufletul care a văzut o altă viață, inima care a cercat îndulcirea Duhului Sfânt, mintea care a cunoscut curăția nu mai doresc a se învoi cu primirea gândurilor întunecate care năpădesc – dar cum să ajungi la aceasta?

Până la arătarea Domnului sufletul lui Simeon nu ştia să se lupte cu gândurile, şi el a căzut în deznădejde, în ciuda lucrării neîncetate a rugăciunii întru sine; după arătare, sufletul său cunoştea pacea harului Sfântului Duh şi viața îi era numai rugăciune şi cuvântare de slavă. Dar toate acestea din nou s'au îndepărtat, şi iarăşi a început lupta cu gândurile. Sufletul se zbuciumă, cere, se roagă, plânge, petrece în luptă spre a ține pe Cel de Neținut, dar lumina, chiar de se şi întoarce, acum nu pentru mult timp şi nu ca şi înainte, iar apoi din nou părăseşte. Începeau anii îndelungi ai schimbărilor harului şi părăsirii.

Nici ispitirea muncilor iadului, nici darul rugăciunii neîncetate, nici chiar vederea Domnului nu au dat tânărului monah deplina slobozenie de năpădirile drăceşti şi de lupta cu gândurile. Cu toată încordarea rugăciunii, mintea uneori i se întuneca prin vederea dracilor şi pierderea păcii. Întreaga sa deosebită experiență nu-i dădea totuşi cunoaşterea a cum să petreacă în starea pe care o cercase în vremea vedeniei, însă a primi liniştit îndepărtarea luminii era de acum cu neputință.

Sfatul Stareţului Anatolie de a-şi închide mintea în cuvintele rugăciunii îl ajuta întrucâtva pe Simeon să-şi curețe mintea, dar nu deplin, şi deci înaintea lui se înfățişa în toată puterea sa sarcina nevoinței «luptei cu gândul».

Pentru cel ce a păşit pe calea vieții duhovniceşti lupta gândurilor nu este o simplă cugetare lăuntrică pe diferite teme. For-

ma exterioară pe care o îmbracă gândul, de cele mai multe ori nu dă putința de a pricepe DE UNDE vine el. Adesea gândul vine liniștit și cu luare aminte, și prima sa formă cuvântătoare poate părea nu numai cât se poate de firească, ci și înțeleaptă, și chiar sfântă; cu toate acestea uneori destul este cea mai ușoară atingere a unui astfel de gând spre a stârni adânci schimbări în suflet. Judecata firii gândului se poate spune că niciodată nu trebuie să purceadă de la forma sa exterioară, și numai experiența duce la a cunoaște ce putere și în același timp ce subțirime pot atinge sugestiile drăcești. Acestea pot îmbrăca cele mai felurite chipuri. Chiar atunci când gândul este bun prin firea sa, i se poate adăugi ceva străin, și astfel i se schimbă radical cuprinsul și lucrarea duhovnicească.

Gândul este primul stadiu al păcatului. Ivirea sa pe tărâmul conștiinței omului nu i se socotește păcat: este numai îmbierea păcatului. Respingerea gândului înlătură dezvoltarea ulterioară a păcatului.

Dreptslăvitorul monah socotește ca lucrare a sa de căpetenie lăuntrica luare-aminte a minții, cu rugăciunea în inimă, ceea ce-i dă putința de **a vedea gândul** înainte de a pătrunde în inimă. Mintea ce se ține în liniștită luare-aminte în inimă vede cum se apropie gândul **din afară**, încercând să pătrundă în inimă, și cu rugăciunea îl izgonește. Această lucrare, numită «trezvia minții» sau «liniștirea minții», este ceea ce începu să învețe Simeon. Din ziua când, prin darul Maicii Domnului, începuse lucrarea rugăciunii lui Iisus în inima sa, și până în sfârșitul vieții, rugăciunea **niciodată** nu i-a încetat; însă, cu toate acestea, ea încă nu era desăvârșită, și nici nu putea fi, căci patimile rămăseseră încă nebiruite. Darul primit de Simeon fusese mare, și s'a dovedit a fi un puternic temei al vieții sale duhovnicești, dar nu avea să ducă nemijlocit la desăvârșire. Cu el s'a petrecut ceva, oarecum mai mult, dar totuși asemănător cu ceea ce se observă la mulți alții: prin fierbintea lor năzuință ei ating rugăciunea neîncetată dar, necurățiți de patimi prin lungă nevoință, în ciuda

lucrării rugăciunii, aceştia cad în păcate, din pricina patimilor. Nevoitorul nu se poate mulțumi cu o astfel de stare.

Fratele Simeon încă nu ştia «să-şi păzească mintea»; rugându-se, el nu oprea închipuirile prin care lucrează diavolii. Închipuirea, nelipsită tot celui ce-şi începe viața duhovnicească, aduce scâlcieri acestei vieți. În măsura în care ea este de nelipsit în răstimpul începutului, nu este socotită atunci ca «rătăcire»; totuşi începătorul se îndepărtează treptat de un astfel de chip al rugăciunii, îndreptându-se către un altul, care constă în a-şi «închide» mintea în cuvintele rugăciunii. Este un chip al rugăciunii mai anevoios şi mai sec, dar totuşi mai drept şi mai puțin primejdios.

Rugăciunea însoțită de închipuire a fratelui Simeon, deşi fierbinte tânjind către Dumnezeu, dar cât se poate de simplu şi naiv, foarte curând a luat o formă primejdioasă, dând putința dracilor să-l ispitească pe tânărul nevoitor. Iar strania lumină ce-i umpluse cândva chilia noaptea şi-i luminase până şi măruntaiele, şi hâdele chipuri ce-l împresurau noaptea, şi care îi apăreau şi stăteau de vorbă cu el chiar şi ziua – toate acestea erau pline de mari primejdii.

Desigur, aproape toți sfinții nevoitori au trecut prin lupta cu diavolii, şi în acest sens întâlnirea cu ei este un fenomen firesc în căile duhovniceştii desăvârşiri. Dar câți au fost cei ce au suferit de la ei; câți, până la sfârşitul vieții, au rămas bolnavi sufleteşte, şi-au ieşit din minți; câți n'au ajuns până la cumplita deznădejde şi pierzanie; câte sinucideri şi câte nelegiuiri de tot felul nu se săvârşesc în lume în urma duhovniciei demonice!

Cel ce a avut a se lupta cu ei ştie cât de deştepți se fac ei, şi adesea linguşitori cu cei ce îi primesc, şi cât de mânioşi atunci când sânt respinşi. De fiecare dată când cu nevoitorul se petrece ceea ce s'a întâmplat fratelui Simeon, părintele duhovnicesc îşi încordează atenția. Lupta cu diavolii nu trebuie să ducă la frică; frica este pe jumătate înfrângere: ivirea ei slăbeşte sufletul şi îl

face mai lesnicios silniciei diavoleşti.

Fratele Simeon era naiv, dar plin de bărbăție; totuşi este cu neputință a rămâne liniştit în astfel de împrejurări.

* * *

Din Viețile Sfinților, din scrierile Sfinților Părinți nevoitori, din convorbirile cu duhovnici şi alți nevoitori din Sfântul Munte, tânărul monah Siluan învață treptat o mai desăvârşită lucrare a nevoinței, petrecând neabătut în osteneli care celor mai mulți le-ar părea total cu neputință. Somnul, ca şi mai nainte, cu întreruperi: de câteva ori pe noapte câte cincisprezece-douăzeci de minute – nu mai mult de un ceas şi jumătate, până la două ceasuri cu totul în douăzeci şi patru de ore. Ca şi mai nainte, pe pat nu se întinde, ci doarme aşezat pe scăunel; petrece ziua în trude ca un muncitor; duce nevoința ascultării lăuntrice – tăierea voii proprii; se deprinde într'o cât mai deplină dăruire de sine voii lui Dumnezeu; se înfrânează în mâncare, în convorbiri, în mişcări; se roagă îndelung cu rugăciunea minții, rugăciunea lui Iisus – lucrare cât se poate de anevoioasă, care sleieşte întru totul puterile omeneşti; şi în ciuda atâtor osteneli lumina harului adesea îl părăseşte iar noapte îl împresoară hoarde de draci.

Schimbarea stărilor – când un oarecare har, când părăsire şi năpădiri drăceşti – nu trece fără roadă. Mulțămită acestor schimbări sufletul monahului Siluan petrece în neîntreruptă luare-aminte lăuntrică, în trezvie şi într'o sârguitoare căutare a unei ieşiri. Rugăciunea neîntreruptă şi trezvia minții, pe care le deprinsese cu răbdarea şi bărbăția ce-i erau caracteristice, i-au deschis noi zări ale cunoaşterii duhovniceşti şi l-au îmbogățit cu noi mijloace în lupta cu patimile. Mintea-i află din ce în ce mai des acel loc unde să se adune în inimă, loc care îi dădea putința de a observa ceea ce se săvârşeşte în lumea lăuntrică a sufletului. Cercarea feluritelor stări şi trăiri duce la o mai limpede

înțelegere a ceea ce se petrece cu el. Se înfiripă adevărata cunoaştere şi deosebire duhovnicească, se dobândeşte cunoaşterea felului cum se furişează gândurile feluritelor patimi, dar şi a felului cum lucrează harul. Siluan pătrunde în viața nevoinței înțelegătoare, conştientizând că înțelesul ei de căpetenie se cuprinde în dobândirea harului. Astfel, felul cum se dobândeşte harul, cum se păstrează, de ce şi pentru care pricini părăseşte sufletul, devine una din întrebările de temei şi de cea mai mare însemnătate ale întregii sale vieți.

În nevoința-i de a păzi harul, monahul Siluan atinge măsuri care oamenilor de un alt tip li s'ar părea neasemuit de aspre şi care ar putea da naştere gândului că o astfel de necruțare de sine este o scâlciere a creştinismului. Aceasta, bineînțeles, nu este aşa. Sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu, care a fost dus până la vedenia vecinicei lumini, iar apoi a pierdut acel har, se află într'o stare pe care nu şi-o poate închipui cel ce nu a cunoscut toate acestea în aceeaşi măsură. Suferința şi durerea unui astfel de suflet sânt de nelămurit altora; el cearcă o anume durere metafizică. Pentru cel ce a văzut lumina ființării fără-de-început, care a cunoscut deplinătatea, bucuria şi negrăita dulceață a dragostei lui Dumnezeu, lumea aceasta nu mai are de acum nimic ce l-ar mai putea încânta. Într'un oarecare sens viața pământească îi devine împovărătoare, fără bucurie, iar el cu plânset caută din nou viața de care i-a fost dat să se atingă. Bărbatul ce şi-a pierdut soția, făptura adânc şi fierbinte iubită, sau mama ce şi-a pierdut iubitul fiu cel unul-născut, doar în parte pot înțelege durerea celui ce a pierdut harul, căci dragostea lui Dumnezeu, şi prin puterea sa, şi prin vrednicia sa, şi prin dulceața sa, şi prin neasemuita frumusețe şi stăpânie, nemăsurat întrece toată altă iubire omenească, şi de aceea Sfântul Ioan Scărarul spune despre cei ce au pierdut harul că suferința lor covârşeşte suferința celor osândiți morții sau a celor ce îşi plâng mortul.

Trăsătura deosebită a acelei pierderi şi suferința legată de ea sileşte şi la o deosebită nevoință; închipuiți-vă aşadar muncile sufletului dus până la istovire în nevoința sa şi care totuşi nu ajunge la cel dorit. Harul doar arareori şi pentru scurte clipite poartă mărturie apropierii sale, apoi din nou se ascunde. Sufletul greu suferă din pricina întunerecului părăsirii de către Dumnezeu; mintea, în ciuda silnicei nevoințe a neîntreruptei rugăciuni lăuntrice, se întunecă şi vede draci; în vremea nopții ei vin adesea şi necăjesc pe monah, încercând să-l smulgă de la rugăciune sau cel puțin să nu-l lasc să se roage curat. Multe sânt nelimpezi sufletului în accastă luptă şi nu pricepe, de ce şi de unde toate acestea? Din multele dureroase suferințe ale inimii monahul plânge; sufletul se zbuciumă şi caută pe Dumnezeu, iar împrejur numai draci întunecați, neruşinați, josnici, răi, respingători.

«Unde eşti Tu, Doamne... pentru ce m'ai părăsit?»

Marea şi neasemuita experiență a Părinților noştri din neam în neam a arătat că destul de mulți s'au învrednicit de cercetări ale harului la începutul întoarcerii lor către Dumnezeu; însă foarte puțini au stăruit în acea nevoință, de neapărată trebuință în cele ce urmează, pentru ca după părăsire să dobândească din nou, cu înțelegere, harul ce cunoscuseră. Acestor puțini trebuie să-l alăturăm pe monahul Siluan. Puținele cuvinte ce ne-am îngăduit să spunem mai sus despre suferințele sufletului părăsit de Dumnezeu, sânt neputincioase a înfățişa suferințele chiar şi ale unei singure nopți de luptă în care el a petrecut mulți ani. Îmi amintesc că Starețul, căruia îndeobşte nu-i plăcea să vorbească mult despre aceasta, spunea: «Dacă Domnul nu mi-ar fi dat la început să cunosc cât de mult iubeşte El pe om, nu aş fi putut răbda nici măcar una din astfel de nopți, iar ele au fost nenumărate».

Trecură cincisprezece ani din ziua când i s'a arătat Domnul. Şi iată că într'una din acele chinuitoare lupte de noapte cu dracii, când, în ciuda tuturor stăruințelor nu i se dădea a se ruga curat, Siluan se ridică de pe scăunel să facă mătănii, dar vede înaintea sa un uriaş chip de drac ce stătea în fața icoanei şi aştepta închinare sieşi; chilia era plină de draci. Părintele Siluan se aşează din nou pe scăunel şi, plecându-şi capul, din durerea inimii zice rugăciunea:

«Doamne, Tu vezi că vreau să mă rog Ție cu minte curată, dar dracii nu mă lasă. Învață-mă ce trebuie să fac ca să nu mă împiedice». Şi i s'a răspuns în suflet:

«Cei mândri totdeauna aşa suferă de la draci».

«Doamne, zice Siluan, învață-mă ce trebuie să fac ca să mi se smerească sufletul».

Şi iarăşi, în inimă, răspunsul de la Dumnezeu:

«**Ține-ți mintea în iad, şi nu deznădăjdui».**

Această scurtă convorbire cu Dumnezeu în rugăciune a fost un nou eveniment, cât se poate de însemnat, în viața Părintelui Siluan.

Mijlocul neobişnuit, neînțeles, ar putea părea aspru; el însă îl primeşte cu bucurie, cu mulțămită. Inima simțea că Domnul i se arăta milostiv şi că Însuşi îl povățuia. A se ține în iad, pentru el nu era ceva nou. Petrecuse în el înainte de a i se arăta Domnul. Ceea ce era nou în povața lui Dumnezeu era «şi nu deznădăjdui». Odinioară ajunsese la deznădejde; acum din nou, după mulți ani de luptă grea, de dese părăsiri de către Dumnezeu, trăise ceasuri dacă nu chiar de deznădejde, totuşi de o suferință apropiată ei. Amintirea Domnului, pe Care Îl văzuse, nu-l lăsa pradă deplinei deznădejdi, însă suferințele din pricina pierderii harului nu îi erau mai puțin grele. Mai bine zis, ceea ce trăia era tot o deznădejde, dar de un alt fel decât cea dintâi. De-a lungul

atâtor ani, în ciuda tuturor străduințelor la limita puterilor sale, el nu atinsese țelul dorit, și pierdea nădejdea de a-l atinge vreodată. Când, după o grea luptă pentru rugăciune, s'a ridicat de pe scăunel spre a face mătănii înaintea lui Dumnezeu și a văzut în fața sa un drac ce aștepta închinare sieși, sufletul puternic l-a durut. Și iată, Însuși Domnul i-a arătat calea către rugăciunea curată.

Sânt conștient că orice încercare de a exprima în cuvânt un act duhovnicesc este o încercare de a lucra cu mijloace neîndestulate, dar neavând altele mai bune ne vom folosi de ceea ce ne este la îndemână.

Care este esența poveței lui Dumnezeu către Părintele Siluan?

Ea ține de faptul că de acum sufletului i s'a descoperit nu în chip abstract, intelectual, ci ființial, că rădăcina tuturor păcatelor, sămânța morții, este mândria; că Dumnezeu este Smerenie, drept care, cel ce dorește a dobândi pe Dumnezeu trebuie să dobândească smerenia. El a înțeles că acea negrăit de dulce, mare smerenie a lui Hristos ce i s'a dat s'o trăiască în vremea Arătării este trăsătura neînstrăinată a iubirii dumnezeiești, a ființării dumnezeiești. De acum știa că toată nevoința trebuie îndreptată spre a dobândi smerenia.

Acum sufletul monahului Siluan biruiește, biruiește într'un chip aparte, necunoscut lumii. Lui i-a fost dat să cunoască marea taină a **Ființei**, să o cunoască ființial. O, cât de milostiv este Domnul: unui smerit rob îi descoperă tainele Sale și îl învață căile vecinicei vieți. De acum Siluan se va ține din toate puterile sufletului de calea arătată de Însuși Domnul.

Începu o nouă etapă a vieții duhovnicești a monahului Siluan. Cea dintâi arătare a Domnului fusese plină de o lumină de neînțeles; îi adusese o bogăție de trăiri, o nesfârșită dragoste, bucuria învierii, adevăratul și credinciosul simțământ al trecerii de la moarte la viață, dar a dat naștere și unei neașteptate nedumeriri: Atunci de ce s'a depărtat lumina? Pentru ce acel dar nu fusese de neînstrăinat, după cuvântul Domnului: «Și bucuria voastră nimenea o va lua de la voi» (Io. 16: 22)? Oare darul însuși fusese nedesăvârșit, sau sufletul ce-l primise nu a putut să-l poarte?

Acum se descoperise și se conștientizase pricina pierderii: sufletul nu avusese nici înțelegerea, nici puterea de a purta darul. Acum însă lui Siluan i-a fost dată «lumina înțelegerii»; de acum el începe «să înțeleagă Scriptura»; vederii sale lăuntrice, limpede i se înfățișa calea către mântuire; multe taine i se descoperiseră din Viețile Sfinților și din scrierile Părinților.

În duh, el pătrunse în taina luptei Cuviosului Serafim din Sarov, care după ce i se arătase Domnul în biserică în vremea Liturghiei, trăind pierderea harului și părăsirea de către Dumnezeu, o mie de zile și o mie de nopți a stat în pustie pe o piatră, strigând: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului».

I se deschise adevăratul înțeles și puterea răspunsului Cuviosului Pimen cel Mare către ucenicii săi: «Credeți-mă, fiilor, unde este satana, acolo și eu voi fi».

Înțelese că pe Cuviosul Antonie cel Mare îl trimisese Dumnezeu la curelarul din Alexandria spre a învăța lucrarea lui: de la curelar a învățat a cugeta: «Toți se vor mântui, eu unul voi pieri».

Îi era limpede că anume acest gând, adică: «Toți se vor mântui, eu unul voi pieri», era cel pe care îl avea în minte Cuviosul Sisoe cel Mare când spunea ucenicilor săi: «Cine poate purta gândul lui Antonie? Totuși eu știu un om care poate purta cel gând». Omul era însuși Sisoe.

Văzuse, știa acum ce gândea Cuviosul Macarie Eghipteanul

când zicea: «Intră în inima ta, şi acolo te luptă cu satana». Înțelegea sarcina ce şi-o însuşiseră nebunii întru Hristos, şi îndeobşte calea pe care merseseră marii Părinți nevoitori, Visarion, Gherasim de la Iordan, Arsenie cel Mare, şi ceilalți.

O, cât de milostiv este Domnul: smeritului Său rob Siluan îi dă să cunoască tainele Sale, îi descoperă căile Vieții; i le descoperă nu abstract, intelectual, ci prin «însuşi lucrul», adică **ființial**.

Cunoscuse prin însăşi experiența vieții că însăşi inima omului este câmpul de bătălie duhovnicească cu răul, cu răul cosmic. Văzuse în duh că cea mai adâncă rădăcină a păcatului este mândria, acest bici al omenirii ce a smuls pe oameni de la Dumnezeu şi a afundat lumea în nenumărate năpaste şi suferințe; ea este adevărata sămânță a morții care a învăluit omenirea în întunerecul deznădejdii. De acum Siluan, un adevărat uriaş al duhului, îşi va aduna toate puterile spre nevoința pentru smerenia lui Hristos, ce îi fusese dat să o cunoască în clipa întâii arătări, dar pe care nu o păstrase. Strămutat duhovniceşte întru viața Părinților, el văzuse că în Biserică dintotdeauna a fost cunoaşterea căii către viața vecinică dumnezeiască şi că prin lucrarea Duhului Sfânt ea se predaniseşte de-a lungul veacurilor din neam în neam.

Mulți, întâlnind monahi îndeobşte, şi îndeosebi pe Stareţul Siluan, nu văd în ei nimic aparte, şi deci rămân nemulțumiți, şi chiar dezamăgiți. Aceasta se întâmplă deoarece ei privesc monahul în chip greşit, cu cerințe şi căutări nepotrivite.

Monahul petrece într'o neîntreruptă nevoință, şi adesea într'o încordare peste măsură, dar monahul pravoslavnic nu este un fakir. Nu-l atrage nicidecum dobândirea, prin anume exerciții, a unor deosebite puteri psihice, atât de prețuite de către mulți căutători ignoranți ai vieții mistice. Monahul duce o luptă

puternică, stăruitoare, crâncenă; iar unii dintre ei, precum Starețul Siluan, duc o luptă uriașă, lumii necunoscută, pentru a ucide într'înșii fiara cea mândră, pentru a deveni om, om adevărat, după chipul adevăratului Om Hristos, adică blând și smerit.

Stranie și neînțeleasă lumii este viața creștină; în ea totul este paradoxal, toată rânduiala ei este parcă potrivnică rânduielilor lumești, și nu este cu putință a o lămuri în cuvânt. Singura cale spre a o înțelege este săvârșirea voii lui Dumnezeu, adică paza poruncilor lui Hristos: calea pe care El Însuși a arătat-o.

Monahul Siluan, după descoperirea dată lui de către Domnul, s'a ținut cu tărie pe calea duhovnicească. Din acea zi, «cântul său iubit», precum însuși spunea, devenise:

«Curând voi muri, și ocarnic sufletul meu se va pogorî în strâmtul iad negru, și acolo singur mă voi chinui în întunecata văpaie, și voi plânge după Domnul: Unde ești, lumina sufletului meu? Căci m'ai lăsat? Nu pot viia fără Tine».

Lucrarea i-a adus curând pacea sufletească și rugăciunea curată. Dar până și această cale de foc s'a arătat nu una scurtă.

De acum harul nu-l mai părăsește ca odinioară; el îl poartă **simțit** în inimă; simte prezența vie a lui Dumnezeu; este plin de uimire înaintea milosârdiei lui Dumnezeu; adânca pace a lui Hristos îl cercetează; Duhul Sfânt din nou îi dă puterea dragostei. Și deși nu mai era acel om neînțelegător de mai nainte, deși dintr'o lungă și grea luptă ieșise înțelepțit, deși devenise un mare luptător duhovnicesc, totuși suferea și acum de clătinări și schimbări ale firii omenești și continua să plângă cu negrăit plâns al inimii când se împuțina în el harul. Așa s'au scurs încă cincisprezece ani îndelungați, până să primească puterea de a respinge, printr'o singură mișcare a minții, nicicum exprimată în afară, ceea ce înainte îl dobora.

În măsura în care creşteau cercetările harului ca putere şi durată, creştea în sufletul lui Siluan mulțămita față de Dumnezeu:

«O, Doamne, cum Îți voi mulțămi pentru această nouă şi nemărturisită milă: nepriceputului şi păcătosului îi deschizi tainele Tale. Lumea piere în ferecăturile deznădejdii, iar mie, celui de pe urmă şi mai rău decât toți îmi descoperi vecinica viață. Doamne, nu rabd ca doar mie... dă lumii întregi a te cunoaşte».

Treptat în rugăciunea sa începe a se înfiripa durerea pentru lumea ce nu ştie pe Dumnezeu. «A te ruga pentru lume este a-ți vărsa sângele», zicea Stareţul, învățat fiind de Duhul Sfânt întru dragostea lui Hristos.

Dragostea lui Hristos este o fericire cu nimic asemănătoare în această lume, şi în acelaşi timp dragostea aceasta este o suferință mai mare decât toate suferințele.

A iubi cu dragostea lui Hristos înseamnă a bea paharul Lui, pahar care Însuşi Omul-Hristos s'a rugat Tatălui să «treacă».

Prin rugăciunea curată a minții nevoitorul învață marile taine ale duhului. Pogorându-se cu mintea în inimă, la început chiar în această inimă trupească, el începe să pătrundă în acele taine ale ei care de acum nici nu mai sânt trup. Îşi află inima **adâncă**, duhovnicească, metafizică, şi în ea vede că ființarea întregii omeniri nu îi este ceva străin, exterior, ci este nedespărțit legată de propria sa ființare.

«**Fratele nostru este viața noastră**», spunea Stareţul.

Prin dragostea lui Hristos toți oamenii sânt înțeleşi ca parte nedespărțită a propriei noastre ființări. Porunca de a iubi pe aproapele **ca** însuşi pe sine, el începe a o înțelege nu ca pe o normă etică: în cuvântul **ca**, el vede o îndrumare nu către măsura iubirii, ci către părtăşia ontologică a ființării.

«Tatăl nu judecă pre nimenea, ci toată judecata au dat Fiului... căci Fiul omului este» (Io. 5: 22, 27). Acest Fiu al

omului, Marele Judecător al lumii, va zice că «unul din aceşti mai mici» este El Însuşi; cu alte cuvinte, viața fiecărui om şi-o însuşeşte ca fiind a Sa, o cuprinde în propria Sa ființare. Fiul omului a luat asupră-şi întreaga omenire, «întreg Adamul», şi a suferit pentru întreg Adamul. Apostolul Pavel spune că şi noi trebuie să avem acelaşi chip al gândirii şi al simțămintelor, aceeaşi rânduială a vieții care este şi în Hristos (vezi Flps. 2: 5).

Duhul Sfânt, învățând pe Siluan dragostea lui Hristos, i-a dat adevărat a trăi acea dragoste, a lua asupră-şi viața întregii omeniri. O astfel de rugăciune de o încordare fără seamăn, cu adânc plâns pentru întreaga lume, l-a înrudit şi legat cu legături puternice cu întreg Adamul. Pentru el, care îşi trăise învierea sufletului, devenise firesc a socoti pe fiecare om ca pe vecinicul său frate. În viața pământească există o anume ordine ierarhică, dar în vecinicie toți sântem una; astfel, fiecare dintre noi trebuie să se îngrijească nu numai de sine, ci şi de această atot-unime.

După experiența suferințelor iadului, după învățătura lui Dumnezeu: «Ține-ți mintea în iad», Stareţului Siluan îi era cât se poate de firesc a se ruga pentru cei morți care se chinuie în iad, dar se ruga de asemenea şi pentru cei vii, şi pentru cei ce au să vină. În rugăciunea sa, care depăşea hotarele vremii, dispărea gândul despre fenomenele trecătoare ale vieții omeneşti, despre vrăjmaşi. Îi fusese dat, în durerea sa pentru lume, să împartă oamenii în cei ce Îl cunosc pe Dumnezeu şi în cei ce nu-L cunosc. Pentru el era de nesuportat a conştientiza că oamenii aveau să se chinuie în «întunerecul cel mai din afară».

Îmi amintesc de o convorbire cu un monah pustnic, care zicea:

- Dumnezeu va pedepsi pe toți atheii. Vor arde în vecinicul foc.

Vădit îi aducea o mulțumire faptul că ei aveau să fie pedepsiți în vecinicul foc. La care Stareţul Siluan, vădit răscolit sufleteşte, i-a zis:

- Spune-mi, rogu-te, dacă pe tine te vor pune în Rai, şi de

acolo vei vedea cum cineva arde în focul iadului, vei putea tu a fi liniștit?

- Da' ce să-i faci, ei înșiși sânt vinovați, răspunde acela.

Atunci Starețul, cu îndurerată față, a răspuns:

- Dragostea nu poate răbda aceasta... Trebuie să te rogi pentru toți.

Iar el cu adevărat se ruga pentru toți; a se ruga numai pentru sine îi devenise un lucru străin. Toți sânt supuși păcatului, toți lipsiți de slava lui Dumnezeu (vezi Rom. 3: 23). Pentru el, cel ce văzuse, în măsura dată lui, slava lui Dumnezeu, și trăise pierderea ei, singur gândul unei astfel de pierderi îi era de nerăbdat. Sufletul îi era chinuit de conștientizarea că oamenii trăiesc fără să cunoască pe Dumnezeu și dragostea Sa, și se ruga din răsputeri ca Domnul, pentru negrăită dragostea Sa, să le dea a-L cunoaște.

Până la sfârșitul vieții sale, în ciuda împuținării puterilor și a bolii, el și-a păstrat obiceiul de a dormi pe apucate. Îi rămânea astfel multă vreme pentru rugăciunea în însingurare; se ruga necontenit, schimbându-și chipul rugăciunii în funcție de împrejurări, dar mai cu seamă noaptea i se întețea rugăciunea, în preajma Utreniei.

Atunci se ruga el pentru vii și pentru morți, pentru prieteni și vrăjmași, pentru toți.

Ce oare gândea, ce trăia, ce spunea el lui Dumnezeu în lungile nopți de rugăciune pentru lume?

Chip al unor astfel de rugăciuni pot fi anumite scrieri ale Starețului; ele dau putința unei destul de mari apropieri către taina sufletului sfântului bărbat ce s'a mutat de la noi.

Cuvintele acestor rugăciuni se rostesc foarte rar, unul după altul. Fiecare cuvânt cuprinde cu putere, adânc, întreagă făptura omului. Întreg omul se adună întru una; se adună întreg până și

trupește. Suflul se schimbă, se strâmtorează, sau, ca să zicem așa, «se tăinuiește», spre a nu tulbura cu «îndrăzneala» sa avântul și încordarea duhului.

Întreaga minte, întreaga inimă, întreg trupul până la oase – totul se adună întru una. Mintea nevăzut gândește lumea; inima nevăzut trăiește suferința lumii, și suferința înlăuntrul ei atinge ultima limită. Inima, mai bine zis întreaga făptură, este cuprinsă de plâns, cufundată adânc în plâns.

Rugăciunile Starețului cuprindeau puține cuvinte, dar ele durau vreme îndelungată.

Adesea rugăciunea curge fără cuvinte. Mintea, într'un anume act de sinteză, gândește totul dintr'o dată. În astfel de stări sufletul se află la hotarul unde în fiece clipă își poate pierde orice simțire a lumii și a trupului său, unde mintea încetează a mai gândi în concepte diferite; unde duhul omului nevăzut va vedea numai pe Dumnezeu; atunci lumea se dă uitării, se curmă rugăciunea, și doar într'o tăcută uimire petrece în Dumnezeu.

«Când mintea este întreagă în Dumnezeu, atunci lumea este uitată cu desăvârșire», spunea Starețul.

Când însă, din pricini necunoscute omului, se sfârșește acea petrecere în Dumnezeu, nu mai este rugăciune, dar în suflet pace, dragoste și o adâncă liniște, și în același timp o subțire tristețe că S'a îndepărtat Domnul, căci sufletul ar fi dorit vecinic să petreacă întru Dânsul.

Atunci sufletul își trăiește rămășița vedeniei.

III

CHIPUL ŞI CONVORBIRILE STAREŢULUI

L-am cunoscut pe Stareţul Siluan în această perioadă a vieţii sale. Anii îndelungaţi de uriaşă luptă cu patimile trecuseră. În acea vreme, în duh, el era cu adevărat mare. Învăţat întru tainele lui Dumnezeu, povăţuit de sus în lupta duhovnicească, se înălţa de acum cu paşi siguri către nepătimire.

În cele din afară Stareţul se purta cât se poate de simplu. Era mai înalt decât statura mijlocie; vânjos, dar nu greoi. Trupeşte nu era uscăţiv, dar nu era nici gras. Trunchiul îi era puternic, grumazul tare, picioarele zdravene, bine proporţionate cu trunchiul, cu tălpi mari. Mâinile de muncitor, puternice, cu palme mari şi degete pe măsură. Faţa şi capul de proporţii cât se poate de armonioase. Fruntea frumoasă, rotunjită, potrivită ca măsură, puţin mai mare decât lungimea nasului. Falca de jos puternică, exprimând hotărâre, dar fără senzualitate sau asprime. Ochii de culoare închisă, nu foarte mari; privirea liniştită, blândă, uneori pătrunzătoare, încordată; adesea obosită de lungile privegheri şi lacrămi. Barba mare, stufoasă, uşor căruntă. Sprâncenele dese, neunite, joase şi drepte ca la gânditori. Părul capului închis la culoare, până la bătrâneţe potrivit de des. Fusese fotografiat de mai multe ori, dar niciodată nu ieşea reuşit. Trăsăturile puternice, bărbătoase ale feţei ieşeau uscăţive, aspre, grosolane, pe când în realitate dădea o impresie mai curând plăcută, cu faţa sa paşnică şi blajină care, de la puţinul somn, şi de la multa pos-

tire, şi de la umilinţă, era adesea palidă, caldă – şi nicidecum aspră.

Aşa era de felul său, dar uneori chipul i se schimba într'atât, încât devenea de nerecunoscut. Faţa palidă, curată, cu o anume expresie luminată era atât de izbitoare încât te simţeai neputincios a-l privi; ochii, văzându-l, se plecau în jos. Fără să vrei îţi amintea de Sfânta Scriptură, unde se vorbeşte de slava feţei lui Moisì la care norodul nu putea căuta.

Viaţa sa era potrivit de aspră, cu o desăvârşită nepurtare de grijă pentru cele din afară şi pentru trup. Ca şi cei mai mulţi nevoitori athoniţi, niciodată nu îşi spăla trupul. Se îmbrăca cu haine aspre ca şi monahii muncitori; purta multe haine, căci, după ani de nepurtare de grijă faţă de trup, adesea răcea, şi suferea de reumatism. În vremea şederii sale la Vechiul Russikon răcise tare la cap şi chinuitoarele dureri îl sileau să se întindă pe pat. În acea vreme îşi petrecea nopţile în afara zidurilor propriu-zise ale mănăstirii, în marea încăpere a depozitului de alimente de care se ocupa; făcea aceasta pentru a afla mai multă însingurare.

Iată deci care era chipul acestui om simplu şi neînsemnat. Dar dacă vom voi să vorbim despre felul său de a fi şi despre înfăţişarea sa lăuntrică, ne vom afla în faţa unei sarcini cât se poate de anevoioase.

De-a lungul anilor când mi s'a dat a fi în preajma lui avea înfăţişarea unei deosebite armonii între puterile trupeşti şi sufleteşti.

Avea puţină carte; în copilărie mersese la şcoala din sat numai «două ierni», dar citind şi auzind în biserică Sfânta Scriptură şi marile scrieri ale Sfinţilor Părinţi[1], mult s'a luminat, şi apărea ca un om citit în cele monastice. Din fire avea o minte vioaie şi ascuţită, iar îndelunga experienţă a luptei duhovniceşti

[1] La Athos, în vremea slujbelor de noapte, şi mai ales la privegherile ce pot dura 8-9 ore, şi mai mult, se citesc cu glas multe învăţături din scrierile Sfinţilor Părinţi.

și a rugăciunii lăuntrice a minții, experiența deosebitelor suferințe și a deosebitelor cercetări dumnezeiești l-au făcut înțelept și pătrunzător dincolo de măsura omului.

Starețul Siluan era un om cu o inimă uimitor de gingașă, o dragoste duioasă, o neobișnuită sensibilitate și compătimire față de orice durere și suferință, dar fără urmă de psihism efeminat, bolnăvicios. Necontenitul adânc plâns duhovnicesc niciodată nu aluneca într'un sentimentalism plângăcios. Neadormita încordare lăuntrică nu avea nici urmă de nervozitate.

Cu atât mai uimitor era faptul întregii-cugetări[1] a acestui om cu un trup așa de vânjos și puternic. Se păzea cu străşnicie de tot gândul neplăcut lui Dumnezeu, și cu toate acestea comunica și se purta cu oamenii cât se poate de slobod, cumpătat și firesc, cu dragoste și blândețe, fără a căuta la poziția lor sau la felul lor de viață. În el nu era nici umbră de scârbă față de cei ce trăiau o viață necurată, dar în adâncul sufletului căderile lor îl îndurerau, precum se îndurerează un tată sau o mamă iubitoare pentru căderile fiilor preaiubiți.

Ispitele le întâmpina și le răbda cu o mare bărbăție.

Era un om cu desăvârșire neînfricat și slobod, dar în același timp nu avea nici cea mai mică înclinare către îndrăzneală. Neînfricat, înaintea lui Dumnezeu el trăia cu frică: cu adevărat se temea să-L mâhnească fie și cu un gând rău.

De o mare bărbăție, era în același timp de o deosebită blândețe. Bărbăție și blândețe – rară împletire, de o neobișnuită frumusețe!

Starețul era un om de o adâncă și adevărată smerenie – smerenie și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor. Iubea să dea întâietate celorlalți, iubea să fie cel mai mic, cel dintâi să dea binețe, să primească binecuvântare de la cei din cinul preo-

[1] „Întreaga-cugetare" (gr. *sofrosini*, rus. *țelomudrie*) – termen specific nevoinței orthodoxe, adeseori slab tradus în românește prin „curăție". (N. tr.)

ţesc, cu precădere de la episcopi şi igumeni, dar fără urmă de slugărnicie sau ploconeală. Cu sinceritate cinstea pe cei din dregătorii sau ranguri însemnate, dar niciodată nu avea nici invidie, nici vreun complex, poate pentru că adânc conştientiza vremelnicia a tot rangul sau a toată puterea lumească, a bogăţiei sau chiar a cunoştinţelor ştiinţifice. Ştia «cât de mult iubeşte Domnul norodul Său» şi, din dragoste pentru Dumnezeu şi oameni, el adevărat preţuia şi cinstea fiece om.

În afară purtarea acestui bărbat era cât se poate de simplă, şi în acelaşi timp calitatea ei neîndoielnică era o noblețe lăuntrică sau, dacă vreţi, un aristocratism în sensul cel mai înalt al cuvântului. În legăturile cu el, în cele mai felurite împrejurări, chiar şi un om cu cea mai subţire intuiţie n'ar fi putut zări la dânsul vreo mişcare grosolană a inimii: respingere, lipsă de cinstire, neluare-aminte, afectare şi altele asemenea. Era cu adevărat un bărbat nobil, cum numai un creştin poate fi.

Stareţul niciodată nu râdea cu glas; niciodată nu vorbea cu două înţelesuri, nu-şi bătea joc, şi nici măcar nu glumea pe seama cuiva. Pe chipul său, de obicei serios şi liniştit, uneori apărea un zâmbet abia zărit, fără a-şi deschide buzele atunci când nu rostea şi vreun cuvânt.

În el nu era mânie ca patimă; dar, cu toată uimitoarea sa blândeţe şi rara sa îngăduinţă şi ascultare, avea o mare tărie în a se împotrivi la tot ce este mincinos, viclean, josnic; nu se alipea de el osândirea, mojicia, îngustimea şi altele asemenea. Acì se arăta hotărâta sa neînduplecare, însă în aşa fel încât să nu rănească pe cel ce prilejuia o asemenea pricină, să nu-l rănească, nu numai în afară dar, ceea ce este şi mai însemnat, nici cu vreo mişcare a inimii, căci un om mai subţire ar simţi-o şi pe aceasta – lucru dobândit prin rugăciunea lăuntrică, prin care rămânea liniştit şi neprimitor a tot răul.

O rară putere a voinţei, dar fără încăpăţânare; simplitatea, slobozenia, neînfricarea şi bărbăţia, împreună cu blândeţea şi îngăduinţa; smerenia şi ascultarea fără slugărnicie sau dorire de

a plăcea oamenilor – iată un adevărat om, chip și asemănare a lui Dumnezeu.

Minunată este lumea, facerea marelui Dumnezeu, dar nu este ceva mai minunat decât omul, decât omul adevărat – fiul lui Dumnezeu.

Nu m'am interesat niciodată de împrejurările vieții de zi cu zi ale fericitului Stareț. Poate a fost o greșală din partea mea, dar acum nu mai este cu putință a o îndrepta. Când mă întâlneam cu Starețul atenția îmi era desăvârșit absorbită de dorirea de a nu scăpa ceva din povățuirea sa duhovnicească; de a înțelege cu mintea, de a pătrunde cu inima, de a păstra în suflet și a-mi însuși cuvântul său, sau mai degrabă așezarea sa lăuntrică, duhul său.

Uneori mi se părea că Starețului îi fusese dată puterea de a înrâuri prin rugăciune asupra celor cu care vorbea. Aceasta era cu atât mai de trebuință, cu cât cuvântul său, în cele din afară, era cât se poate de simplu, ca și cum nimic «deosebit» nu cuprindea – pe când, în esență, el exprima o stare mai presus de fire, și era nevoie să împărtășească prin rugăciune celui cu care vorbea acea stare din care purcedea acel cuvânt, altfel totul ar fi fost zadarnic: cuvântul ar fi rămas neînțeles, neînsușit, ascuns.

Convorbirea cu Starețul purta o trăsătură aparte, fără seamăn: o desăvârșită simplitate și lipsă de constrângere, o deplină slobozenie de orice stinghereală sau frică de a greși cu ceva; o adâncă încredere că nimic, nici o faptă sau cuvânt, fie el stângaci sau chiar nepotrivit, nu va duce la o ruptură, nu va strica pacea, nici nu se va izbi, drept răspuns, de vreo mustrare sau de vreo aspră respingere. În prezența sa nu se apropia de inimă nici o frică, și în același timp o lăuntrică coardă a sufletului se încorda din răsputeri cu rugăciune, spre a se învrednici să respire acel duh de care el era plin.

Dacă intraţi într'o încăpere plină de bună mireasmă, pieptul fără să vrea vi se deschide spre a o primi în străfundurile sale. Aceeaşi mişcare a sufletului se făcea simţită în întâlnirile cu Stareţul. O liniştită, paşnică, dar şi foarte puternică, adâncă dorire de a primi mireasma sferei duhului lui Hristos, în care-i fusese dat Stareţului să trăiască, punea stăpânire pe suflet.

Ce rară îndulcire, fără seamăn şi desăvârşit aparte, îţi dă întâlnirea cu un astfel de om!

Stareţul putea vorbi simplu, fără urmă de slavă deşartă, despre cele ce depăşesc hotarele măsurilor omeneşti. Dacă ascultătorul avea încredere în el, atunci prin această aparent simplă convorbire el primea, în măsura putinţelor sale, starea mai presus de fire în care se afla însuşi Stareţul.

Îmi amintesc ce povestea el despre un minunat nevoitor rus, Părintele Stratonic, care venise din Caucaz ca să cerceteze Athosul. Părintele Stratonic avea un rar dar al cuvântului şi al rugăciunii cu lacrimi; pe mulţi pustnici şi monahi din Caucaz îi ridicase din istoveală şi din negrijanie[1] la o nouă nevoinţă, descoperindu-le căile luptei duhovniceşti. Părintele Stratonic era primit cu multă dragoste şi la Athos, în cercul nevoitorilor, şi cuvântul său însuflat se întipărea adânc în sufletele multora. Bogăţia discernământului, frumuseţea şi puterea minţii, cuprinzătoarea experienţă, darul unei adevărate rugăciuni – toate acestea făceau din el o figură centrală în cercul nevoitorilor. Petrecuse cam două luni în Sfântul Munte şi începea să se mâh-

---

[1] „Negrijanie" sau „acedie": termen ce exprimă o trăire caracteristică mai ales nevoinţei de a dobândi rugăciunea lăuntrică. Nevoitorul este ispitit de o „istovire" faţă de tot ce este duhovnicesc, ceea ce duce sau la un soi de lehamite pentru toate, sau dimpotrivă, la o deosebită energie, şi chiar inspiraţie pentru orice împlinire pământească, materialnică, prin pierderea *grijii* pentru cele vecinice. (N. tr.)

nească de-acum pentru că în zadar se trudise cu lunga călătorie pentru «zidirea» sa; din întâlnirile cu monahii athoniți el însuși nu primise nimic nou. Ducându-se la duhovnicul Mănăstirii Ruseşti Sfântul Panteleimon, Starețul Agathodor, și împărtășindu-i durerea sa, îl rugă să-i arate pe cineva dintre părinți cu care ar fi putut vorbi despre ascultare și celelalte lucrări ale monahului. Părintele Agathodor l-a trimis ca oaspete la Vechiul Russikon, unde în acea vreme (înainte de războiul din 1914) se adunaseră mai mulți minunați nevoitori din frăția Mănăstirii.

Vechiul Russikon este așezat în munți, la o înălțime cam de 250 m deasupra mării, la răsărit de Mănăstire, cale de un ceas și zece minute de mers pe jos. Acolo se statornicise rânduiala unei mai mari nevoințe decât în Mănăstire. Locul este pustiu, liniștit, și deci acolo trăgeau monahii doritori de o mai mare însingurare pentru a lucra rugăciunea minții. În acea vreme locuia acolo și Părintele Siluan.

La Vechiul Russikon l-au primit pe Părintele Stratonic cu multă bunăvoire. Mult a vorbit acolo cu părinții Russikonului, fie cu câte unul în parte, fie în grupuri. Într'una din zilele de praznic Părintele Shimonah Dosithei l-a invitat la sine în chilie împreună cu alți câțiva monahi, între care părinții Veniamin din Kaliagra, Onisifor și Siluan. Convorbirea fusese foarte cuprinzătoare. Toți fuseseră încântați de ceea ce spusese Părintele Stratonic, căruia nu numai ca oaspete i se dăduse întâietate, ci întrecea pe ceilalți și prin darul cuvântului. Părintele Siluan era cel mai tânăr între cei de față și deci, firește, ședea în colțul chiliei și tăcea, ascultând cu luare-aminte fiece cuvânt al nevoitorului caucazian. După convorbire Părintele Stratonic, care nu-l cercetase îndeosebi pe Părintele Siluan, și-a arătat dorința de a-l cerceta în „coliba" pe care și-o zidise la cinci-șase minute depărtare către sud-est de clădirea principală, pentru mai multă însingurare. S'au învoit pentru ziua următoare la ora trei. În noaptea aceea Părintele Siluan mult s'a rugat ca Domnul să binecuvinteze întâlnirea și convorbirea lor.

Părintele Stratonic a venit la vremea hotărâtă. Cuvântul între cei doi nevoitori a început cu uşurinţă şi curând a luat cursul dorit. Şi unul şi altul râvnea cu duhul necontenit către acelaşi ţel, şi mintea lor neîncetat trăia aceleaşi căutări, singurele care pentru ei erau cu adevărat însemnate.

Siluan, care cu o zi înainte ascultase cu luare-aminte pe Părintele Stratonic, observase că acesta vorbea «din mintea sa», şi că cuvântul său despre întâlnirea voii omeneşti cu voia lui Dumnezeu şi despre ascultare era «nelimpede».

Şi-a început convorbirea cu trei întrebări la care dorea răspuns:

«Cum grăiesc cei desăvârşiţi?»

«Ce înseamnă a se da voii lui Dumnezeu?»

«În ce constă esenţa ascultării?»

Pe semne că uimitoarea atmosferă a duhului unde petrecea Siluan îl înrâurise dintr'o dată pe Părintele Stratonic care, simţind însemnătatea şi adâncul întrebărilor, căzu pe gânduri. După o scurtă tăcere zise:

- Aceasta nu o ştiu... Spune-mi-o tu.

Siluan răspunse:

- Ei de la sine nimic grăiesc... Grăiesc numai ceea ce le dă Duhul.

În acea clipă Părintele Stratonic vădit trăia starea despre care vorbea Siluan. I se descoperise o nouă taină a vieţii duhovniceşti, necunoscută lui până atunci. Şi-a simţit propriile neajunsuri din trecut, a înţeles cât era de departe încă de desăvârşirea pe care se gândea că o dobândise după atâtea întâlniri cu monahii, când vădit era mai presus de ceilalţi – şi doară întâlnise mulţi nevoitori minunaţi. Cu recunoştinţă căută către Părintele Siluan.

Odată lămurită întâia întrebare în adâncul sufletului său, din însăşi trăirea acelei stări date lui prin rugăciunea Părintelui Siluan, de acum celelalte două îi erau uşor de însuşit.

Mai departe convorbirea s'a purtat asupra rugăciunii. Părin-

tele Stratonic spunea că dacă rugăciunea se săvârşeşte fără lacrimi înseamnă că ea nu şi-a găsit adevăratul loc, şi deci rămâne fără roadă. La care Siluan a răspuns că lacrimile în rugăciune, ca şi toată altă putere a trupului, se pot slei, dar atunci mintea, subțiată de plâns, trece într'un anume subțire simțământ al lui Dumnezeu şi, curată de tot gândul, în liniştire contemplă pe Dumnezeu. Iar aceasta poate fi mai presus chiar şi decât plânsul.

Părintele Stratonic a plecat mulțumit. După aceea a mai venit încă de câteva ori la Siluan şi până la sfârşitul şederii sale în Sfântul Munte între ei s'a păstrat o caldă iubire. Într'una din următoarele sale cercetări el a întărit cuvântul lui Siluan pentru rugăciune. Vădit Dumnezeu îi dăduse să trăiască şi această stare.

Curând după convorbire Părintele Stratonic, părăsind Vechiul Russikon, s'a dus la Părintele Veniamin pustnicul. Acesta era un om de o rară noblețe, isteț, citit, cu un bogat discernământ; în toată înfățişarea sa, în privirea şi în statura sa subțire, înaltă, uscățivă, se oglindea o nedesluşită tragedie. Zeci de ani se liniştise în Kaliagra, şi cât aş dori să povestesc despre acest minunat nevoitor; totuşi nu socotesc că mi se cuvine acì o astfel de abatere, spre a nu lungi povestea temei de căpetenie. Părintele Stratonic îl cercetase adeseori şi înainte pe Părintele Veniamin şi mult au vorbit împreună, însă de astă dată, în chip neobişnuit, el rămânea tăcut şi îngândurat. Părintele Veniamin îl întrebă despre una – drept răspuns: tăcere; întrebă despre alta: aşijderea. În sfârşit, uimit, deschizându-şi brațele cu o grație întrucâtva teatrală, caracteristică lui, îl întrebă:

- Părinte Stratonic, ce ți s'a întâmplat? Nu te recunosc. Întotdeauna erai atât de vioi, iar acum şezi întristat şi buzele-ți însuflate s'au închis... Ce ți s'a întâmplat?

- Ce să îți răspund eu la întrebări?, răspunse Părintele Stra-

tonic. Nu mi-e mie a vorbi despre acestea. Îl aveţi pe Părintele Siluan, întreabă-l pe el.

Părintele Veniamin a rămas uimit; pe Siluan îl cunoştea de multă vreme, îl iubea şi îl cinstea, dar nu îl socotea atât de mare încât să-i ceară sfaturi.

Nu este cu neputinţă ca Părintele Stratonic să fi trăit în acea vreme deosebita stare a multor nedesluşite frământări. Pe de-o parte, venise la Muntele Athos căutând sieşi «zidire»; pe de altă parte, din multele întâlniri de mai nainte se obişnuise de-acum cu întâietatea. Deosebita sa putinţă de a răbda în nevoinţe şi rarul dar al lacrimilor în rugăciune puteau da pricină gândului că ar fi atins desăvârşirea: şi deodată atât de limpede şi puternic i s'a dezvăluit neajunsul, prin întâlnirea cu un monah simplu şi care nu părea să aibă strălucitele dăruiri cu care el atâta se îmbogăţise. Poate că tăcea şi fiindcă se mâhnea că nu păstrase starea pe care o cunoscuse în vremea convorbirii cu Părintele Siluan.

Odată Părintele Veniamin din Kaliagra, plimbându-se într'o zi de praznic prin pădurea Mănăstirii cu Părintele Siluan, l-a îmbiat pe acesta să meargă împreună la un minunat părinte, Stareţul Amvrosie, duhovnicul mănăstirii bulgăreşti Zografu, foarte vestit la Athos în vremea aceea. Siluan s'a învoit îndată. Au plecat... Pe Părintele Veniamin l-a ajuns curiozitatea de a afla ce anume avea să-l întrebe Siluan pe Stareţul Amvrosie.

- Nu am de gând să-l întreb nimic pe Stareţ, a răspuns Siluan. Deocamdată nu am nici o nedumerire.

- Atunci de ce mergi la el?

- Merg pentru că tu vrei aşa.

- Dar totuşi, omul merge la Stareţi căutând folos.

- Eu îmi tai voia înaintea ta, şi iată-mi folosul, mai mare decât orice sfat de la vreun Stareţ.

S'a minunat Părintele Veniamin de acest cuvânt, dar nici de

astă dată nu l-a înțeles pe Siluan.

Nu mult înainte de sfârșitul său Părintele Veniamin a venit din pustie la Mănăstirea Sfântului Panteleimon. Se îmbolnăvise de idropică și zăcea în bolnița pe care o avea Mănăstirea pentru pustnici și îndeobște pentru cei fără adăpost. Bolnița cu pricina se numea «Odihna». Ea se afla într'una din marile clădiri de piatră cu mai multe etaje, chiar pe țărmul mării, în afara porților mănăstirii. Lângă clădire se află alta mai mică, unde sânt cămările cu alimente de care se ocupa Părintele Siluan. Apropierea cămărilor de „Odihnă" i-a îngăduit lui Siluan să cerceteze adesea pe Părintele Veniamin și să-i ajute. Dar și însuși Părintele Veniamin putea la început să umble, deși cu greutate, și adesea îl cerceta și el pe prietenul său.

Curând după venirea sa la bolniță Părintele Veniamin s'a dus la Părintele Siluan și au avut o lungă și însemnată convorbire. Mi s'a întâmplat să-l văd pe Părintele Veniamin la bolniță în ziua următoare. Era deplin sub înrâurirea acelei convorbiri cu Părintele Siluan, și de multe ori, cu un netăinuit simțământ de uimire și recunoștință, repeta:

- Ce prieten mi-a dat mie Domnul!... Dacă ai ști cum mi-a dezvăluit toate cele din lăuntrul meu... Apoi mi-a dat trei povețe; mi le-a repetat de câteva ori, ca să nu le uit și, drept încheiere, a adăugat grav și apăsat, ca și cum ar fi bătut un cui mare: «Dacă nu vei face așa cum îți spun, nu te vei mântui».

Era vădit că întâlnirea cu Siluan fusese pentru Părintele Veniamin o mare descoperire. Ea avusese loc în lunea din prima zi a Postului Sfinților Apostoli Petru și Pavel. În ciuda faptului că, după pravila mănăstirii, nu se îngăduie a gusta nimic până seara, Părintele Siluan i-a dat să bea ceai, și a băut și el. Și acest amănunt neînsemnat nu a fost trecut cu vederea de Părintele Veniamin, ca arătând libertatea Părintelui Siluan față de tipare; libertate, dar nu defăimare, ci depășire – căci îi cunoștea marea înfrânare.

Am rămas cu Părintele Veniamin în jur de un ceas; în tot

acel răstimp el era foarte adâncit în sine şi nu putea vorbi sau gândi altceva, repetând de multe ori:

«Ce prieten mi-a dat mie Domnul!»

Astfel, de-abia către sfârşitul vieţii a înţeles cine fusese Siluan. Mai nainte se purta faţă de dânsul prietenos, însă cu un oarecare pogorământ, ca şi cu un monah bun, totuşi mai tânăr. Asemenea s'a petrecut şi cu alţi părinţi din Sfântul Munte, care de-abia după moartea Părintelui Siluan au ajuns să-l preţuiască.[1]

Mănăstirea Sfântul Panteleimon este foarte mare şi nu uşor de ocârmuit. Feluritele ramuri ale gospodăriei au fiecare maimarele său, numit iconom. Iconomii, în vârtutea răspunderii lor, uneori nu pot urma rânduielii de obşte a Mănăstirii şi de aceea în marea trapeză obştească îşi au o masă aparte, „a iconomilor", la care fiecare şade după cum îi îngăduie lucrul. În ultimii mulţi ani Părintele Siluan devenise iconom şi mânca în zilele de rând la această masă.

Printre iconomi se afla şi un monah, Părintele P., ce se deosebea în chip izbitor de ceilalţi fraţi prin capacităţile sale, dar cumva, în chip curios, lucrurile «nu-i prea ieşeau». Bogata iniţiativă a Părintelui P., în majoritatea cazurilor nu afla încuviinţarea celorlalţi părinţi şi nimic din tot ce săvârşea nu avea sorţi de izbândă. Cândva, cu prilejul unei obişnuite năruiri a iniţiativelor sale, fapta sa a fost supusă unei aspre critici în trapeză, la masa iconomilor. Părintele Siluan şedea împreună cu ceilalţi dar nu lua parte defel la «judecată». Atunci unul dintre iconomi, Părintele M., întorcându-se către el, zice:

- Tu taci, Părinte Siluan; înseamnă că eşti de partea Părintelui P. Nu-ţi sânt la inimă interesele aşezământului nostru... Ce

---

[1] Vezi convorbirea Părintelui Sofronie cu Părintele Trofim, cap. XIV. (N. tr.)

pagubă a pricinuit el Mănăstirii!

Părintele Siluan tăcea; curând își sfârși masa, iar apoi, ducându-se la Părintele M. care deja ieșise din trapeză, îi zise:

- Părinte M., de câți ani ești în Mănăstire?
- De treizeci și cinci de ani.
- M'ai auzit vreodată să fi osândit pe cineva?
- Nu, nu te-am auzit.
- Și-atunci cum de vrei să încep acum să-l înjosesc pe Părintele P.?

Părintele M. s'a tulburat și i-a răspuns rușinat:

- Iartă-mă.
- Ierte Dumnezeu.

Când Părintele Siluan a fost numit iconom pentru prima oară, revenind de la Igumen la chilia sa se ruga fierbinte ca Domnul să-l ajute să-și împlinească ascultarea plină de răspunderi. După o îndelungată rugăciune a primit răspuns în suflet: «Păstrează harul ce ți s'a dat». Atunci a înțeles că a păstra harul este mai însemnat și mai de preț decât toate celelalte lucruri, și deci, intrând în noua sa ascultare, veghea cu trezvie pentru a nu i se întrerupe rugăciunea.

Avea sub ascultarea sa până la două sute de muncitori. Dimineața, trecând pe la toate atelierele, dădea maiștrilor îndrumări generale, iar apoi se întorcea la chilia sa ca să plângă pentru «norodul lui Dumnezeu». Inima îl durea de mâhnire pentru muncitori; plângea pentru fiecare.

«Iată Mihail, și-a lăsat femeia și copiii în sat și muncește acì pentru câțiva bănuți. Cum îi este lui să fie atât de departe de casă, să nu-și vadă soția, nici pe dragii săi copii... Iată Nichita, de-abia însurat, și-a părăsit tânăra nevastă însărcinată, și pe bătrâna sa mamă... cum le-a fost lor să-l lase să plece pe acest încă tânăr iubit fiu și soț... Iată Grigorie, el și-a părăsit părinții bă-

trâni, soţia tânără şi doi pruncuşori, şi a venit acì să muncească pentru o bucată de pâine... Şi ce poate câştiga el acì? Ce sărăcie la ei, ca să se hotărască să-şi părăsească întreaga familie... şi ce durere trebuie să poarte ei toţi... Şi, în sfârşit, în ce cumplită sărăcie trăieşte tot acest norod... Iată şi Nikolka, este încă copil... Cu câtă durere l-au lăsat părinţii să plece atât de departe printre străini, pentru un câştig de cerşetor; cum trebuie să-i doară inima pe părinţi... O, în ce sărăcie şi suferinţe trăieşte norodul... Şi ei toţi ca nişte oi părăsite, nimeni nu le poartă de grijă, să-i povăţuiască, să-i înveţe ceva... Iar ei învaţă toate răutăţile, se sălbăticesc, se bădărănesc... »

Aşa grăia fericitul Stareţ, şi îl durea sufletul pentru toţi aceşti sărmani; suferea, fără îndoială, mai mult decât ei înşişi, căci vedea în viaţa lor chiar şi cele pe care ei înşişi nu le vedeau, din pricina neştiinţei lor.

«Inima, inimii vesteşte», spune o zicală a norodului. Stareţul tainic se ruga pentru «norodul lui Dumnezeu», muncitorii însă simţeau, şi îl iubeau. El niciodată nu stătea pe capul lor în timpul lucrului, nu-i zorea, însă ei, mângâiaţi fiind, munceau mai cu veselie şi mai cu spor decât pentru ceilalţi. Iconomii ceilalţi «păzeau interesele Mănăstirii»; dar cine nu ştie că atunci când grija pentru «interese» are întâietate, omul este uitat? Interesul, adevăratul interes al Mănăstirii, Stareţul îl vedea în faptul de a se păzi porunca lui Hristos.

«Pe Domnul Îl doare pentru toţi», zicea el; dar nu numai că zicea, ci pe el însuşi, plin fiind de Duhul lui Hristos, îl durea pentru toţi. Văzând viaţa ce-l înconjura, amintindu-şi de cele din trecut, şi având o cât se poate de adâncă experienţă personală, el trăia suferinţele norodului, ale lumii întregi, şi nu era sfârşit rugăciunii sale. Se ruga cu **marea** rugăciune pentru lumea întreagă. Se uita pe sine însuşi, voia să sufere pentru norod din durere pentru el; pentru pacea şi mântuirea acestuia dorea să-şi verse sângele, şi şi-l vărsa în rugăciuni.

«A te ruga pentru lume înseamnă a-ţi vărsa sângele», spunea

Starețul.

Mai este oare nevoie să spunem ce fel de încordare a rugăciunii şi cât plâns arată aceste cuvinte?

Într'o zi l-am întrebat pe Stareț: «Oare ascultarea iconomatului, plină de griji şi de neapărata trebuință de a vorbi cu o mulțime de oameni nu dăunează liniştirii monahale?» La aceasta Starețul a răspuns:

«Ce este liniştirea? Liniştirea este neîncetata rugăciune şi petrecerea cu mintea în Dumnezeu. Părintele Ioan din Kronstadt totdeauna era înconjurat de lume, dar el era mai mult în Dumnezeu decât mulți pustnici. Am primit iconomatul ca ascultare şi, pentru binecuvântarea Igumenului, mi-a fost mai uşor să mă rog în această ascultare decât la Vechiul Russikon, unde am cerut din voia mea să merg pentru liniştire... Dacă sufletul iubeşte norodul şi îl doare pentru el, atunci rugăciunea nu mai poate înceta».

Nu este cu putință să nu înfățişăm o uimitoare trăsătură a caracterului Starețului, şi anume, felul lui de a fi cu tot cel ce nu se învoia cu dânsul sau era de altă părere. Cea mai sinceră şi adâncă dorire a sa era aceea de a înțelege un astfel de om şi a nu înjosi în el ceea ce pentru el este sfânt. El însuşi rămânea mereu acelaşi; era cât se poate de încredințat că „mântuirea este în smerenia lui Hristos", şi în vârtutea acestei smerenii căuta din tot sufletul să înțeleagă pe fiecare în cel mai bun chip. În fiecare om el percepea cu subțirime însuflețirea, putința lui de a iubi pe Hristos.

Am cunoştință de o convorbire a Starețului cu un Arhimandrit ce se ocupa cu misiunea printre neorthodocşi. Arhimandritul cu pricina îl cinstea foarte mult pe Stareț şi adesea, când era la Sfântul Munte, venea să vorbească cu dânsul. Starețul l-a întrebat cum propovăduieşte. Arhimandritul, încă tânăr şi fără

experienţă, gesticulând cu mâinile şi mişcându-şi întreg trupul, a răspuns agitat:

- Le spun: Credinţa voastră este rătăcită; la voi totul este scâlciat, nimic nu este drept, şi nu veţi afla mântuirea dacă nu vă pocăiţi.

Stareţul a ascultat şi l-a întrebat:

- Dar spuneţi-mi, Părinte Arhimandrit, cred ei oare în Domnul Iisus Hristos, că El este adevăratul Dumnezeu?

- Asta o cred.

- Dar pe Maica Domnului o cinstesc?

- O cinstesc, dar învăţătura despre ea este greşită.

- Şi pe Sfinţi îi cinstesc?

- Da, îi cinstesc, dar de când s'au despărţit de Biserică, ce Sfinţi mai pot avea ei?

- Oare săvârşesc dumnezeieştile slujbe în biserici, citesc cuvântul lui Dumnezeu?

- Da, au şi biserici, şi slujbe, dar de aţi vedea cum sânt slujbele lor, faţă de ale noastre; ce răceală şi lipsă de duh!

- Aşadar, Părinte Arhimandrit, sufletul lor ştie că bine fac crezând în Iisus Hristos, cinstind pe Maica Domnului şi pe Sfinţi, chemându-i în rugăciuni – aşa că atunci când le spuneţi de credinţa lor că este rătăcită, ei nu vă vor asculta... Dar vedeţi, dacă le veţi zice că bine fac crezând în Dumnezeu, bine fac că cinstesc pe Maica Domnului şi pe Sfinţi; bine fac că merg la biserică, la slujbe, şi că se roagă acasă, că citesc cuvântul lui Dumnezeu şi celelalte – dar că greşesc în asta şi în asta, şi greşala trebuie îndreptată, atunci totul va fi bine, şi Domnul se va bucura de ei; şi astfel toţi ne vom mântui, prin mila lui Dumnezeu... Dumnezeu dragoste este, şi astfel propovăduirea trebuie totdeauna să purceadă din dragoste; atunci se va folosi şi cel ce propovăduieşte, şi cel ce ascultă; dar dacă tot mereu îi prihăniţi, sufletul norodului nu vă va asculta, şi nu va ieşi nici un folos.

Odată Starețul vorbea cu un student ce venise la Athos și spunea multe despre libertate. Ca întotdeauna Starețul cu bunătate lua aminte la gândurile și trăirile tânărului – vioi, simpatic, dar naiv. Bineînțeles, închipuirea lui despre libertate se reducea, pe de-o parte, la a căuta libertatea politică, iar pe de alta, la putința de a proceda după propriile imbolduri și dorințe.

Drept răspuns, Starețul i-a înfățișat părerile și căutările sale. I-a zis:

«Cine nu voiește libertatea? Toți o doresc, dar trebuie să înțelegi ce înseamnă libertatea și cum să o afli... Pentru a deveni slobod trebuie mai nainte de toate să te „legi" pe sineți. Cu cât te vei lega mai mult pe sineți, cu atât mai multă libertate va afla duhul tău... Trebuie să legi în sineți patimile, ca nu ele să te stăpânească; trebuie să te legi, ca să nu dăunezi aproapelui... De obicei oamenii caută libertatea ca să-și facă de cap. Dar asta nu este libertate, ci stăpânirea păcatului asupra ta. Libertatea de a curvi, sau de a mânca fără înfrânare, sau de a se îmbăta, sau a pomeni răul, sau a silnici și omorî, sau altele ca acestea – nicicum nu sânt libertate, ci precum Domnul au zis: „Tot cel ce săvârșește păcatul, rob este păcatului". Trebuie mult să te rogi ca să te izbăvești de astă robie.

Noi credem că adevărata libertate este a nu păcătui, a iubi din toată inima și din toate puterile pe Dumnezeu și pe aproapele.

Adevărata libertate este necontenita petrecere în Dumnezeu».

În ciuda faptului că, prin adâncul lor, cele spuse de Stareț depășeau măsura înțelegerii tânărului student, și în ciuda faptului că în cele din afară cuvântul Starețului era atât de simplu, studentul a plecat deosebit de puternic mișcat.

Am păstrat o însemnare după o convorbire a Stareţului cu un monah care îl cercetase; convorbirea a avut loc în prezenţa mea, pe data de 18/31 Martie, 1932.

Stareţul spunea că în experienţa Sfinţilor Părinţi se pot vedea felurite mijloace de a lupta cu gândul, dar cel mai bun este acela de a nu intra defel în dialog cu el.

Mintea care a intrat în dialog cu gândul întâmpină neîntrerupta dezvoltare a lui şi, atrasă de dialog, este smulsă de la pomenirea lui Dumnezeu – ceea ce şi este ţelul diavolilor care, într'un fel sau altul, vor răpăci gândul smuls de la Dumnezeu, iar din dialogul cu gândul mintea nu va ieşi curată...

Pustnicul Ştefan, care hrănise din mâna sa un leopard, din obiceiul de a „contrazice" gândurile a intrat în luptă cu ele înaintea sfârşitului său, şi astfel s'a aflat în stare de luptă cu dracii (*Scara*, Cuv. 7, 50).

Cuviosul Marcu al Thrakiei, din pricina faptului că înaintea ieşirii sale şi-a mângâiat sufletul amintindu-şi de trudele sale, a fost ţinut în văzduh un ceas; iar acest «un ceas» înseamnă că se primejduia aşa să şi rămână...

Alţi Părinţi au fost mai înţelepţiţi în lupta duhovnicească.

Cuviosul Macarie cel Mare, trecând prin întinderile văzduhurilor, nu înceta să se smerească, iar când dracii, de-acum de departe, i-au strigat că le-a scăpat, el a răspuns că încă nu scăpase. A răspuns astfel fiindcă se obişnuise a-şi ţine mintea în iad, şi prin aceasta cu adevărat a scăpat de draci.

Cuviosul Pimen cel Mare, deprins fiind printr'o îndelungă cercare a luptei cu dracii, ştiind că cel mai primejdios şi puternic vrăjmaş este mândria, toată viaţa s'a trudit să-şi agonisească smerenia, şi de aceea spunea ucenicilor săi: «Credeţi-mă, fiilor, unde este satana, acolo şi eu voi fi»; însă ştiind în adâncul sufletului cât de bun şi milostiv este Domnul, nădăjduia cu tărie că El îl va mântui.

Astfel, a se smeri este cel mai bun mijloc de a păstra mintea curată de tot gândul pătimaş. Totuşi mulţi nevoitori nu înţeleg

aceasta şi nu pot gândi astfel, ci deznădăjduiesc, nefiind în stare a-şi ține mintea în iad, şi în acelaşi timp a nădăjdui la mila lui Dumnezeu.

Fără a intra defel în dialog cu gândul, trebuie cu toată mintea şi cu toată puterea să te alipeşti de Dumnezeu şi să zici: «Doamne, păcătos sânt şi nevrednic de mila Ta, dar Tu, pentru singură milosârdia Ta, mântuieşte-mă...»

Sufletul, adesea pentru un singur gând de îndoială în milosârdia lui Dumnezeu – «Oare nu cumva Domnul nu mă va ierta...» –, pierde mult. Deznădejdea însă este mai rea decât toate, este hulă împotriva lui Dumnezeu, ca şi când El nu ar fi în putere a mântui, sau cum că măsura păcatelor noastre ar putea covârşi măsura milosârdiei lui Dumnezeu... El păcatele întregii lumi le-a luat în întregime asupra Sa... Dacă o mamă iartă toate copilului său, fiindcă este neînțelegător, cu cât mai mult va ierta Domnul dacă ne smerim şi ne căim...

Lupta duhovnicească se aseamănă într'o mare măsură războiului obişnuit; şi în această luptă a noastră trebuie să ai şi bărbăție. Duhovnicească bărbăție se află în nădejdea cea tare în mila lui Dumnezeu. Nevoitorul cu bărbăție, chiar de va cădea în păcat, sau va cădea în înşelare şi se va abate de la calea cea bună, sau chiar de va aduce închinăciune vreunui drac, nu se va pierde, ci îndată, cu deplină nădejde, se întoarce către Dumnezeu cu pocăință, şi astfel biruieşte pe vrăjmaşi; dar sufletul fără bărbăție se tulbură, deznădăjduieşte, şi astfel cade...

Când cineva se abate de la calea cea bună şi cade în înşelare, trebuie neapărat, mai nainte de toate, să aducă pocăință înaintea duhovnicului, povestindu-i toate. După o astfel de spovedanie lucrarea înşelării slăbeşte, chiar dacă nu îndată, dar va urma şi deplina îndreptare.

Mulți se poticnesc dar, din păcate, nu mulți se îndreaptă.

Mulți la început primesc har, dar foarte puțini revin la el după ce l-au pierdut.

Monahul a întrebat:

- De ce Ioan Colov a început să se roage să i se întoarcă patimile?

La aceasta Stareţul a răspuns:

- Cuviosul Ioan Colov, cu fierbintea sa pocăinţă degrab biruise patimile, însă dragoste şi rugăciune pentru lume nu primise; iar când a simţit linişte din partea patimilor a început a se ruga să i se întoarcă patimile, căci luptându-se cu ele petrecea într'o neîncetată fierbinte rugăciune. Dar dacă după biruirea patimilor ar fi dobândit şi rugăciunea pentru lume, nu ar fi avut nevoie să i se întoarcă ispitele, căci atunci când omul se luptă cu patimile nu poate contempla curat pe Dumnezeu sau a se ruga fierbinte pentru lume... Eu aşa cred.

Monahul a întrebat:

- De ce Bătrânul, pe care-l întrebase Cuviosul Pimen cel Mare, i-a spus să lase gândul să pătrundă în inimă, şi de-abia după aceea să se lupte cu el, iar celuilalt frate mai puţin cercat i-a spus dimpotrivă, să taie gândul dintru bun început?

Stareţul Siluan a răspuns:

- Din sfat se vădeşte că unii Părinţi aveau acel mijloc de luptă duhovnicească, adică să lase la început gândul în inimă, şi de-abia apoi să se lupte cu el. Dar acì sânt cu putinţă două stări: Una, când omul nu ştie a-şi păzi mintea, iar atunci gândurile pătrund în inimă, şi de-abia după aceea începe lupta cu ele. Este un fel de joc în care poţi şi să pierzi. Cealaltă, când monahul nu din neputinţa sa, ci conştient, lasă gândul să pătrundă în inimă, spre a-i observa toată lucrarea; dar şi acest mijloc nu te lasă totuşi să petreci în vedenie, şi deci mai bine să nu laşi nicicum gândul, ci să te rogi cu mintea curată. Iar fratele necercat, pe care Bătrânul l-a sfătuit să taie gândul dintru bun început şi să nu intre nicidecum cu el în dialog, a primit acel sfat fiindcă era slab şi nu se putea împotrivi gândului pătimaş; dar în ciuda sfatului Bătrânului, el tot nu putea încă să-l stăpânească cum se cuvine, iar prin porunca Bătrânului de-abia a început a se învăţa anevoioasa ştiinţă – lupta cu gândul. Deci Cuviosul Pimen era

mai puternic şi mai cercat în lupta duhovnicească decât celălalt frate; dar totuşi, este mai bine întotdeauna să-ţi păstrezi mintea curată de tot gândul, şi din toată puterea sufletului să te rogi, pentru că mintea care se roagă curat se luminează de către Domnul.

- Cum este cu putinţă să-ţi păstrezi mintea curată?, a întrebat monahul.

- Sfinţii Părinţi ne-au lăsat învăţătura despre rugăciunea minţii în inimă; prin ea se păzeşte mintea. Iar eu nu văd altă cale care să dea o mai bună putinţă de a păzi poruncile lui Dumnezeu.

Întrebat de câteva ori de către tineri ce cale să-şi aleagă în viaţă, Starețul răspundea felurit. Pe unii îi sfătuia să înveţe theologia, pentru o slujire preoţească în Biserică; pe alţii îi «binecuvânta» să înveţe, dar în aşa fel încât învăţătura să se îmbine cu rugăciunea şi cu o înfrânare monahală; iar pe alţii îi sfătuia să nu năzuiască spre cultură, ci toată puterea să şi-o dea rugăciunii şi nevoinţei duhovniceşti. Sfatul cel de pe urmă îl dădea cel mai rar, căci Starețul Siluan socotea că venise vremea, pe care o prezisese Părintele Stratonic, când mulţi «învăţaţi» vor fi monahi în lume; el găsea că, îndeobşte, condiţiile pentru un monahism aşa cum fusese în vechime devin neprielnice, dar năzuinţa şi chemarea pentru monahism vor rămâne întotdeauna.

Am observat la Stareţ o puternică încredinţare că viaţa duhovnicească, adică a rugăciunii cu nevoinţă, pornită dintr'o credinţă adâncă, este mai presus decât orice altă formă de viaţă, şi deci, cel căruia îi este dată, trebuie să se depărteze de orice altceva pentru ea, până şi de „carte", ca pentru un mărgăritar de mult preţ.

Socotea că dacă un om duhovnicesc se va întoarce către ştiinţă, părăsind viaţa nevoinţei, el va dovedi un potenţial mai mare pentru ştiinţă decât cel care este mai puţin dăruit duhov-

niceşte; sau, cu alte cuvinte, omul înzestrat din punct de vedere mistic, care trăieşte duhovniceşte, trăieşte într'un plan mai înalt şi de o mai mare vrednicie decât cel al ştiinţei, al sferei gândirii logice; şi având o formă de viețuire mai înaltă, pogorându-se pe un plan mai jos, în acel plan va dovedi o mai mare înzestrare decât omul neduhovnicesc, chiar dacă nu dintru început. El spunea că «fiii veacului cestuia mai înţelepţi sânt decât fiii luminii» (Lc. 16: 8), nu pentru că ei «în realitate» sânt mai înţelepţi, ci pentru că «omul duhovnicesc se grijeşte de Dumnezeu, şi puţin îl preocupă lucrurile lumii».

În convorbirile cu mine Stareţul trecea adesea la o formă abstractă, dar în cele cu monahii îşi exprima foarte simplu părerile în legătură cu întâmplări concrete, spre a se face înţeles.

«Ce este de mirare că omul neduhovnicesc îşi rânduieşte treburile lumeşti mai bine decât cel duhovnicesc? El se gândeşte la acele treburi, pe când celălalt încearcă să petreacă cu mintea în Dumnezeu. Aceasta şi printre mireni adesea se întâmplă: un negustor iscusit îşi râde de omul învăţat că nu se pricepe la marfă, dar asta nu înseamnă defel că negustorul este mai înţelept...»

Vom arăta acì o convorbire caracteristică Stareţului.

Curând după Primul Război Mondial, din anii 1914-1918, în Mănăstire a început să se pregătească exploatarea pădurii mănăstireşti; s'a cumpărat atunci o maşină cu abur pentru un gater. Iconomul, Părintele Th., un rus destoinic şi înzestrat din fire, după instalarea maşinii şi punerea ei în funcţie, mulţumit de felul cum mergea, a început să laude geniul nemţilor (maşina era de fabricaţie nemţească); lăudând pe nemţi, defăima ignoranţa şi incapacitatea ruşilor. Părintele Siluan care, atunci când avea liber de la munca sa la depozit mergea la gater «să ajute», asculta tăcut pe Părintele Th.; de-abia către seară, când monahii ce lucraseră şedeau la cină, el a întrebat pe Părintele Th.:

- Cum gândeşti, Părinte Th., de ce nemţii ştiu mai bine decât ruşii să construiască maşini şi alte lucruri?

Drept răspuns Părintele Th. a început din nou să-i laude pe

nemți ca fiind un popor mai capabil, mai deștept, mai înzestrat, pe când «noi, ruşii, sântem pe nicăieri».

La aceasta Părintele Siluan a răspuns:

- Iar eu cred că acì pricina este cu totul alta, şi nu că ruşii sânt neputincioşi. Eu cred că aceasta se întâmplă fiindcă primul gând, prima putere, poporul rus le dă lui Dumnezeu, şi puțin se gândeşte la cele pământeşti; dar dacă, asemeni altor popoare, şi-ar întoarce cu totul privirea către pământ şi ar începe a se îndeletnici numai cu acestea, curând i-ar întrece, căci este un lucru mai lesnicios.

Câțiva din monahii de față, ştiind că nu este nimic mai greu pe lume decât rugăciunea, s'au învoit cu Părintele Siluan.

Mănăstirea Sfântul Panteleimon este una dintre cele mai mari şi mai bine chivernisite din Sfântul Munte. Are o minunată bibliotecă, ce numără până la douăzeci de mii de volume, printre care nu puține manuscrise vechi, greceşti şi slavone, multe cărți vechi foarte valoroase, adevărate rarități bibliografice, bogate secțiuni theologice, istorice şi altele. În odăile mari şi bine amenajate ale arhondaricului Mănăstirii sânt primiți adeseori oaspeți, cu precădere străini. Părintele V., om cu formare theologică, care ştia multe limbi străine, era rânduit să vorbească cu ei.

În 1932 venise la Mănăstire un doctor în theologie, catolic, Păr. Ch. B. Acesta a vorbit mult cu Părintele V. despre diferite probleme legate de viața Sfântului Munte şi, între altele, a întrebat:

- Ce cărți citesc monahii voştri?

- Ioan Scărarul, Avva Dorothei, Theodor Studitul, Ioan Cassian Romanul, Efrem Sirul, Varsanufie şi Ioan, Macarie cel Mare, Isaac Sirul, Simeon Noul Theolog, Nichita Stithatul, Grigorie Sinaitul, Grigorie Palama, Maxim Mărturisitorul, Isihie,

Diadoh, Nil şi alţi Părinţi cuprinşi în *Filocalie* – a răspuns Părintele V.

- Monahii voştri citesc astfel de cărţi!... La noi numai profesorii le citesc, a spus doctorul, neascunzându-şi mirarea.

- La noi ele sânt cărţile de căpătâi ale fiecărui monah, a răspuns Părintele V. Citesc şi alte scrieri ale Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, şi cele ale scriitorilor asceţi mai târzii, ca de pildă Episcopul Ignatie Briancianinov, Episcopul Theofan Zăvorâtul, Cuviosul Nil Sorski, Paisie Velicikovski, Ioan din Kronstadt şi alţii.

Părintele V. a povestit despre această convorbire Stareţului Siluan, pe care adânc îl cinstea. Stareţul a răspuns:

- Ai fi putut spune doctorului aceluia că monahii noştri nu numai că citesc aceste cărţi, dar ei înşişi ar putea scrie altele la fel... Monahii nu scriu fiindcă de-acum sânt multe cărţi minunate, iar ei se mulţumesc cu ele; dar de ar fi ca ele să se piardă, atunci monahii ar scrie altele noi.

În răstimpul îndelungii sale vieţi la Athos Stareţul s'a întâlnit cu mulţi mari nevoitori; unii dintre ei cunoşteau din cercare stările despre care scriu marii nevoitori precum Isaac Sirul, Macarie cel Mare şi alţii; deci cuvântul Stareţului mi s'a părut cât se poate de firesc.

Mulţi ani la rând, de marea croitorie a Mănăstirii răspundea Părintele Diadoh, monah întru toate pilduitor, meticulos până la tipicărie; iubitor al dumnezeieştilor slujbe, citit, liniştit din fire şi nobil în purtarea cu ceilalţi, el se bucura de cinstirea tuturor. Odată, de ziua numelui său, mergând la el l-am aflat în tovărăşia prietenilor săi duhovniceşti: unul din bătrânii duhovnici, Părintele Trofim şi Stareţul Siluan. Ce se întâmplase până la venirea mea nu ştiu, dar am auzit următoarele:

Duhovnicul povestea ceva ce citise într'un ziar şi, întorcân-

du-se către Stareţul Siluan, l-a întrebat:

- Părinte Siluan, ce spui?

- Mie, Batiuşka, nu-mi plac ziarele şi veştile din ziare, a răspuns el.

- De ce asta?

- Pentru că citirea ziarelor întunecă mintea şi împiedică rugăciunea curată.

- Curios, răspunse duhovnicul. După mine, dimpotrivă, ziarele ajută a te ruga. Noi trăim acì în pustie, nimic nu vedem, şi astfel sufletul uită de lume, se închide în sine, şi atunci rugăciunea slăbeşte... Eu când citesc ziarele văd cum trăieşte lumea şi cum suferă oamenii, şi de acolo mi se naşte dorinţa de a mă ruga. Atunci, fie că slujesc Liturghia, fie că mă rog în chilie, eu din suflet rog pe Dumnezeu pentru oameni şi pentru lume.

- Sufletul, când se roagă pentru lume, ştie mai bine, fără ziare, cum suferă întreg pământul, ştie şi care sânt nevoile oamenilor, şi îl doare pentru ei.

- Cum poate sufletul să ştie de la sine ce se întâmplă în lume?, a întrebat duhovnicul.

- Ziarele scriu nu despre oameni, ci despre întâmplări, şi nici aia adevărat; ele aduc tulburare minţii şi adevărul tot nu-l vei afla din ele; dar rugăciunea curăţă mintea şi ea vede mai bine totul.

- Nu mi-e limpede: ce vrei să zici?, a întrebat din nou duhovnicul.

Toţi aşteptau răspunsul Stareţului Siluan, dar el şedea tăcut, cu capul plecat, şi nu-şi îngăduia înaintea duhovnicului şi a monahilor mai în vârstă să lămurească în ce chip sufletul, departe de toate, rugându-se pentru lume poate cunoaşte în duh viaţa lumii şi nevoile şi suferinţele oamenilor.

Învrednicit fiind de o cunoaştere de care abia câte unul într'o generaţie se învredniceşte, în convorbiri el parcă se ruşina să treacă dincolo de o subţire aluzie, fapt pentru care marea sa înţelepciune şi cercare fără seamăn rămâneau adeseori ascunse

de la cei cu care vorbea. De obicei Stareţul, văzând că primele sale cuvinte nu erau primite, nu nădăjduia ca prin «lămuriri» să dea a se înţelege ceea ce se înţelege cu precădere prin cercare, iar a şi-o vădi pe a sa nu cuteza, din pricina duhovniceştii sale întregi-cugetări. Astfel, de-a lungul vieţii sale el a rămas «nevădit». Fără îndoială, aceasta nu era doar voia lui Dumnezeu pentru el, ci şi propria sa dorinţă, pe care Dumnezeu a primit-o şi i-a împlinit-o, ascunzându-l chiar şi de părinţii din Sfântul Munte. Cu toate acestea nu de tot, nu până în sfârşit a rămas necunoscut. Unii monahi şi nemonahi, persoane ce veniseră la Athos, sau care purtaseră corespondenţă cu dânsul, l-au preţuit, şi adânc l-au iubit. Printre ei erau şi episcopi, şi preoţi cu o înaltă formare theologică, şi mireni binecinstitori.

Îmi amintesc următoarea întâmplare. În Mănăstire fusese ca oaspete o vreme mai îndelungată un orthodox străin, căruia întâlnirea cu Stareţul îi lăsase o adâncă impresie. Ajunsese să-l iubească pe Stareţ şi adesea mergea la el; monahii au aflat. Odată, unul dintre cei mai de vază din sfatul bătrânilor, Ieromonahul N., un om cu carte şi cu mintea vioaie, întâlnindu-l pe un coridor al Mănăstirii, a zis:

- Nu pot înţelege de ce dumneavoastră, academicieni culţi, mergeţi la Părintele Siluan, un ţăran fără carte? Oare nu se găseşte unul mai deştept decât el?

- Pentru a-l înţelege pe Părintele Siluan trebuie să fii «academician», a răspuns oaspetele, nu fără durere în suflet.

Acelaşi Ieromonah N., neînţelegând în continuare de ce pe Stareţul Siluan îl cinstesc şi îl cercetează oameni «cu carte», vorbind cu Părintele Methodie, monah ce se ocupase mulţi ani de librăria Mănăstirii, observă:

- Mă mir de ce se duc ei la dânsul. El, vezi bine, nimic nu citeşte.

- El nimic nu citeşte, dar toate săvârşeşte, iar ceilalţi multe citesc, dar nimic săvârşesc – a răspuns Părintele Methodie.

IV

ÎNVĂȚĂTURA STAREȚULUI

Pe lângă cele povestite mai sus, cititorul poate, din scrierile Stareţului însuşi, să pătrundă înţelesul unor întâmplări din viaţa sa pe care le destăinuieşte; eu însă îmi voi îngădui acum să aştern câte ceva din învăţăturile Stareţului. Propriu-zis, el nu a avut nici o învăţătură, în înţelesul obişnuit al cuvântului. Ceea ce îmi propun acì este o încercare de a înfăţişa în esenţă cele ce am auzit în anii petrecuţi lângă dânsul. Socotesc cu neputinţă a lămuri cum şi de ce mi s'a născut încrederea în Stareţ, dar poate nu va fi de prisos a spune câte ceva despre atitudinea ce am avut faţă de el.

Temele convorbirilor cu Stareţul izvorau foarte adesea din propriile mele nevoi, din întrebările ce mă aduceau la el. Multe din cele vorbite împreună nu se află în scrierile Stareţului. Fie întrebându-l, fie doar ascultându-l, eram conştient că ceea ce spune purcede din propria-i cercare dată de sus şi, într'o oarecare măsură, o primeam cum primeşte tot creştinul Sfânta Scriptură care ne vesteşte adevărurile ca pe nişte fapte cunoscute şi ncîndoielnice. Ceea ce grăia Stareţul nu era rodul scornirilor minţii «sale». Nu, demersul său lăuntric era cu totul altul: adevărata experienţă şi cunoaşterea netăgăduită premergeau cuvintelor sale, drept pentru care ele poartă trăsătura unei adevărate mărturii despre realităţile fiinţării duhovniceşti. Îi era străină căutarea unei întemeieri logice pornind de jos în sus, ca fiind ceva de prisos şi nefiresc, asemenea Sfintei Scripturi. Pre-

cum spunea şi Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul: «Noi ştim» (1 Io. 3: 14 ş. a.). Să luăm o astfel de pildă din scrierile Stareţului:

«Noi ştim că, cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferinţa sufletului; cu cât mai deplină dragostea, cu atât mai deplină cunoaşterea; cu cât mai fierbinte dragostea, cu atât mai înflăcărată rugăciunea; cu cât mai desăvârşită dragostea, cu atât mai sfântă viaţa». (pp. 393-394)

Fiecare din aceste patru definiţii ar putea fi preţioasa încununare a celor mai adânci şi complexe cercetări filosofice, psihologice sau theologice, dar Stareţul însuşi nu are nevoie de asemenea cercetări şi nici nu se pogoară până la ele.

Am spus mai nainte că legătura cu Stareţul avea un caracter cu totul aparte. Pare-mi-se că prin convorbirile sale, simple în înfăţişarea lor exterioară, şi prin puterea rugăciunilor sale, avea darul de a-l trece pe cel cu care vorbea într'o lume aparte. Însă faptul cel mai însemnat era că îl strămuta în acea lume nu în chip abstract, ci împărtăşindu-i experienţa sa lăuntrică. Este adevărat că, după câte ştiu, abia dacă se găsea vreunul care să rămână mai departe în starea primită şi să înfăptuiască apoi în propria viaţă cele cunoscute din convorbirea cu dânsul. Fără îndoială, aceasta avea să le fie un nesecat izvor de dureri de-a lungul întregii lor vieţi, căci nu poate să nu se îndurereze sufletul ce a văzut lumina şi mai pe urmă a pierdut-o; şi totuşi, parcă este şi mai dureros, şi mai deznădăjduitor, a nu cunoaşte defel acea lumină, ba chiar, ceea ce adesea se observă, nici măcar a bănui existenţa ei. Din cele auzite despre Părintele Stratonic de la nevoitorii Sfântului Munte care-l cunoscuseră, am un oarecare temei de a presupune că tocmai pentru aceea rămăsese şi recunoscător Stareţului pentru descoperirea ce primise de la el, dar în acelaşi timp şi îndurerat de a se recunoaşte ca nefiind în putere a păstra starea cercată. Ştiu sigur că mulţi alergau la început la Stareţ pentru povăţuire, dar apoi se îndepărtau, neputând să trăiască după cuvântul său. Cuvântul său era simplu, liniştit, bun, însă pentru a-l urma trebuie aceeaşi necruţare de si-

ne pe care o avea însuşi Starețul; trebuie aceeaşi hotărâre pe care o cere Domnul de la următorii Săi, adică până la ura de sine (vezi Lc. 14: 26).

PENTRU CUNOAŞTEREA VOII LUI DUMNEZEU

Spunea Starețul: «Bine este întotdeauna şi în toate a căuta de la Dumnezeu povățuire, ce şi cum trebuie să facem sau să grăim». Cu alte cuvinte, în fiece împrejurare în parte trebuie căutată cunoaşterea voii lui Dumnezeu şi căile spre a o înfăptui.

Căutarea voii lui Dumnezeu este cea mai însemnată lucrare a vieții noastre, căci ajungând pe calea ei omul se află cuprins în vecinica dumnezeiască viață.

Cunoaşterea voii lui Dumnezeu este cu putință pe felurite căi. Una dintre ele este cuvântul lui Dumnezeu, poruncile lui Hristos. Dar în poruncile Evangheliei, în ciuda desăvârşirii lor – sau, mai bine zis, în vârtutea desăvârşirii lor – voia lui Dumnezeu se exprimă în înțelesul ei ultim, obştesc, pe când omul, de-a lungul vieții sale, întâlnindu-se cu o nesfârşită felurime de împrejurări, foarte adesea nu înțelege cum anume să facă pentru ca lucrarea sa să se afle în şuvoiul voii lui Dumnezeu.

Pentru ca lucrarea, înfăptuirea, să aibă sfârşit bun nu este destul a cunoaşte doar expresia obştească a voii lui Dumnezeu în porunci, adică a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din toată mintea, din toată puterea, şi pe aproapele ca însuşi pe sine. Trebuie încă a primi luminare de la Dumnezeu asupra mijlocului împlinirii în viață a poruncilor; ba mai mult, pentru aceasta ne este de neapărată trebuință şi **putere de sus**.

Cel ce a agonisit dragostea lui Dumnezeu în inima sa, mişcat de acea dragoste, lucrează după imbolduri apropiate voii lui Dumnezeu; totuşi – apropiate, iar nu desăvârşite. Faptul de a nu putea ajunge la deplina desăvârşire duce la neapărata trebuință ca fiecare necontenit să caute cu rugăciune înțelepțire şi ajutor de la Dumnezeu.

Nu numai desăvârşirea dragostei este de neajuns omului, ci încă şi desăvârşirea atotcunoaşterii. Lucrul ce purcede, după cum se pare, din cea mai bună pornire, are adesea urmări nedorite, şi chiar rele. Aceasta pentru că mijloacele sau chipul înfăptuirii fuseseră nu bune, sau pur şi simplu nepotrivite pentru împrejurarea dată. Adesea se întâmplă să auzim pe cineva îndreptățindu-se că a avut intenții bune, dar aceasta nu este de ajuns. Iar viața omenească este plină de astfel de greşeli. Iată de ce, cela ce iubeşte pe Dumnezeu caută totdeauna povățuire de sus, neîncetat tinzând în lăuntrul său să audă glasul lui Dumnezeu.

Practic, aceasta se săvârşeşte astfel: Fiecare creştin, şi mai cu seamă episcopul sau preotul ce se află în fața neapăratei nevoi de a afla într'un anume caz o hotărâre în armonie cu voia lui Dumnezeu, lăuntric se leapădă de toate cunoaşterile sale, de gândurile sale preconcepute, de doriri, de planuri, şi slobod de tot ce este «al său», se roagă lui Dumnezeu, luând aminte la inimă, şi ceea ce întâi se naşte în suflet după o astfel de rugăciune se primeşte ca fiind o îndrumare de sus.

O astfel de căutare a cunoaşterii voii lui Dumnezeu printr'o nemijlocită rugăciune, mai cu seamă în nevoie şi necaz, face ca omul, precum spunea Stareţul, «să audă în sufletul său răspunsul de la Dumnezeu şi să se înveţe a înţelege povăţuirea lui Dumnezeu... Astfel noi toţi nevoie avem să ne învăţăm a cunoaşte voia lui Dumnezeu; dar de nu ne vom învăța, atunci niciodată nu vom cunoaşte această cale».

Facerea aceasta, în forma ei mai desăvârşită, presupune deprinderea neîncetatei rugăciuni, cu luarea-aminte în inimă. Însă spre a auzi mai neîndoielnic în sine glasul lui Dumnezeu, omul trebuie să îşi lepede voia şi să fie gata de orice jertfă, asemenea lui Hristos Însuşi, Care «ascultătoriu S'au făcut până la moarte» (Flps. 2: 8).

Cel ce a păşit pe această cale va reuşi numai dacă va fi cunoscut prin cercare cum lucrează harul Sfântului Duh în om, şi

dacă în inima lui s'a înrădăcinat o neînduplecată lepădare de sine, adică hotărâta respingere a măruntei sale voi «individuale», pentru dobândirea și săvârșirea sfintei voi a lui Dumnezeu. Unuia ca acestuia i se va descoperi adevăratul înțeles al întrebării Starețului Siluan către Părintele Stratonic: «Cum grăiesc cei desăvârșiți?»; aceluia îi vor deveni firești cuvintele Sfinților Părinți: «Părutu-s'au Duhului Sfânt și nouă»; el mai limpede va înțelege locurile din Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Legământ, unde se vorbește despre o asemenea nemijlocită convorbire a sufletului cu Dumnezeu; se va apropia de adevărata pătrundere a felului cum vorbeau Apostolii și Prorocii.

Omul este zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și chemat la plinătatea nemijlocitei împărtășiri cu El – și iată pricina pentru care toți oamenii fără osebire sânt datori să înainteze pe această cale; însă în experiența vieții ea se dovedește a fi de departe «nu pentru toți». Aceasta pentru că cei mai mulți nu aud în inima lor glasul lui Dumnezeu, nu îl înțeleg, și urmează glasul patimilor care trăiesc în suflet și care înăbușă cu zarva lor blândul glas al lui Dumnezeu.

În Biserică există o ieșire din această jalnică stare, există o altă cale, și anume, a întreba duhovnicul și a-i face ascultare. Însuși Starețul iubea această cale, îndruma către ea și a scris despre ea.[1] Smerita cale a ascultării o socotea dintre toate cea mai sigură. Credea cu tărie că, pentru credința celui ce întreabă, răspunsul duhovnicului va fi întotdeauna bun, folositor, plăcut lui Dumnezeu. Credința sa în puterea tainei Bisericii și în harul preoției s'a întărit mai ales după ce a văzut la Vechiul Russikon, în timpul Marelui Post, la Vecernie, pe Bătrânul Avraamie, duhovnicul, preschimbat «după chipul lui Hristos», «strălucind negrăit».

Plin de credința harului, trăia aievea tainele Bisericii; însă, amintesc, el socotea că și «omenește», adică în plan psihologic,

[1] Vezi minunatele sale capete despre „Povățuitori și duhovnici".

nu este greu a vedea în ce fel precumpăneşte ascultarea către părintele duhovnicesc. Spunea că duhovnicul, săvârşindu-şi slujirea, răspunde la întrebare fiind în acea clipă slobod de lucrarea patimii sub înrâurirea căreia se află cel ce întreabă: în vârtutea acestui fapt el vede mai limpede lucrurile, şi mai lesne este atins de lucrarea harului lui Dumnezeu.

Răspunsul duhovnicului, în cele mai multe cazuri, va purta pecetea unei oarecari nedesăvârşiri; aceasta însă nu pentru că duhovnicul ar fi lipsit de harul cunoaşterii[1], ci fiindcă desăvârşita lucrare depăşeşte puterile celui ce întreabă şi nu îi este pe măsură. În ciuda nedesăvârşirii sfatului duhovnicului, odată primit cu credință şi împlinit în faptă, va duce totdeauna la o creştere în bine. Însă această cale se deformează de obicei atunci când cel ce întreabă, văzând înaintea sa doar «un om», se clatină în credință şi, ca urmare, nu primeşte **întâiul** cuvânt al duhovnicului, punându-i împotrivă propriile păreri şi îndoieli.

Despre acest însemnat subiect Starețul Siluan vorbise cu Igumenul, Arhimandritul Misail († 22 Ian. 1940), bărbat duhovnicesc, către care binevoia şi pe care vădit îl ocrotea Dumnezeu.

Părintele Siluan l-a întrebat pe Igumen:

- Cum poate şti monahul voia lui Dumnezeu?

- Cel dintâi al meu cuvânt el trebuie să-l primească drept voia lui Dumnezeu. Cine va face astfel, peste acela va odihni harul lui Dumnezeu; dar dacă cineva mi se împotriveşte, eu, ca om, mă dau la o parte.

Cuvântul Igumenului Misail se înțelege precum urmează:

Duhovnicul, odată întrebat, caută prin rugăciune îndrumare de la Dumnezeu dar, om fiind, răspunde în măsura propriei credințe, după cuvântul apostolului Pavel: «Noi credem, pentru aceea şi grăim» (2 Cor. 4: 13), însă «în parte cunoaştem, şi în

[1] „Harul cunoaşterii", precum zice Sfântul Serafim din Sarov, nu înseamnă că omul ar cunoaşte el însuşi, ci el face ascultare cuvântului ce i se naşte lăuntric, iar Dumnezeu este Cel care cunoaşte cu adevărat. (N. tr.)

parte prorocim» (1 Cor. 13: 9). În năzuința sa de a nu greși, el însuși, sfătuind sau dând povață, se știe a fi sub judecata lui Dumnezeu, și deci de cum întâlnește împotrivire, sau măcar o lăuntrică mișcare de neprimire din partea celui ce întreabă, nu îndrăznește a stărui asupra cuvântului său, nu cutează a-l întări ca fiind expresia voii lui Dumnezeu, ci «ca om, se dă la o parte».

O astfel de conștiință era foarte vădită în viața Igumenului Misail. Odată l-a chemat la sine pe un monah începător, Părintele S.[1], și i-a încredințat o ascultare grea și anevoioasă. Începătorul a primit-o fără pregetare și, făcând metania cuvenită, se îndrepta către ușă. Dintr'o dată Igumenul îl chemă înapoi. Începătorul se opri. Cu capul înclinat în piept, Igumenul îi spuse liniștit, dar apăsat:

- Părinte S., nu uita: Dumnezeu de două ori nu judecă; așadar, câtă vreme vei face ceva în ascultare mie, eu sânt cel care voi fi judecat de Dumnezeu, iar tu ești slobod de povara răspunderii.

Dacă cineva se împotrivea fie și într'o mică măsură la ceea ce-i încredința ori povățuia Igumenul Misail, acest nevoitor plin de bărbăție, lăsând la o parte însemnătatea dregătoriei sale administrative, de obicei răspundea: «Fie, faceți cum voiți», și nu-și mai repeta cuvântul. Și Starețul Siluan așijderea, dacă întâmpina împotrivire, de îndată tăcea.

De ce așa? Pentru că, pe de-o parte, Duhul lui Dumnezeu nu rabdă nici silnicie, nici pricire; pe de altă parte, voia lui Dumnezeu este un lucru mult prea măreț. În cuvântul duhovnicului, care totdeauna poartă pecetea relativismului, ea nu poate încăpea, nu își poate primi desăvârșita expresie, și numai cel ce primește cuvântul ca fiind plăcut lui Dumnezeu, fără a-l supune propriei judecăți, sau, cum adesea se zice, «fără împotrivire»,

[1] Este vorba de însuși autorul, căruia i se cerea să învețe limba greacă. (N. tr.)

acela a aflat adevărata cale, căci el cu adevărat crede că «la Dumnezeu toate sânt cu putință» (Mt. 19: 26).

Iată calea credinței, știută și întărită de experiența de veacuri a Bisericii.

A vorbi despre astfel de teme, care sânt netainica taină a vieții creștine și care totuși depășesc hotarele delăsătoarei, și de obicei prea puțin înduhovnicitei trăiri de zi cu zi, nu este niciodată fără primejdie; căci mulți pot răstălmăci cuvântul, și a-l pune în lucrare în chip greșit – iar atunci, în locul folosului este cu putință dauna, mai cu seamă dacă omul se apropie de nevoință cu o înfumurată încredere în sine.

Când cineva căuta sfat de la Stareț, lui niciodată nu-i plăcea să dea sfat din «propria minte». Își amintea de cuvântul Cuviosului Serafim din Sarov: «Când vorbeam din mintea mea, se întâmpla să greșesc», și adăuga că greșelile pot fi mici, dar ele pot fi și mari.

Starea despre care-i vorbea Părintelui Stratonic, că «desăvârșiții de la sine nimic nu grăiesc... ei grăiesc doar ceea ce le dă Duhul», nu se dă întotdeauna nici măcar celor ce s'au apropiat de desăvârșire, după cum și Apostolii și ceilalți Sfinți nu făceau întotdeauna minuni, și Duhul proorociei nu lucra în același chip în Proroci, ci uneori cu mare putere, iar alteori se depărta de la ei.

Starețul limpede deosebea «cuvântul din cercare» de nemijlocita însuflare de sus, adică de cuvântul pe care «îl dă Duhul». Și cel dintâi este de preț, dar cel de-al doilea este mai înalt și mai de încredere (vezi 1 Cor. 7: 25). Uneori, cu încredere și hotărât spunea celui ce-l întreba, că voia lui Dumnezeu este ca acela să facă într'un anume fel, iar alteori răspundea că nu știe voia lui Dumnezeu pentru el. Spunea că uneori Domnul nu Își descoperă voia nici măcar Sfinților, fiindcă cel ce întreabă o

face cu o inimă necredincioasă și vicleană (vezi Iez. 14: 1-3).

După cuvântul Stareţului, cel ce se roagă osârduitor cunoaşte multe schimbări în rugăciune: lupta cu vrăjmaşul, lupta cu oamenii, lupta cu sine însuşi, cu patimile, cu închipuirea; şi în astfel de împrejurări mintea nu este curată şi nimica limpede. Dar când vine rugăciunea curată, când mintea împreunată cu inima stă în liniştire înaintea lui Dumnezeu, când sufletul în chip simţit are în sine harul şi s'a dăruit voii lui Dumnezeu, slobod de lucrarea patimilor şi a închipuirilor ce întunecă, atunci cel ce se roagă aude însuflarea harului.

Când cineva se apropie de această lucrare de căutare a voii lui Dumnezeu prin rugăciune, neavând îndeajunsă cercare şi neputând cu încredinţare să deosebească «după gust» lucrarea harului de cea a patimilor, mai cu seamă a mândriei – acela trebuie neapărat a se socoti cu părintele duhovnicesc; iar el însuşi, întâlnind orice arătare sau imbold duhovnicesc, trebuie ca, până la primirea hotărârii povăţuitorului, să se ţină cu îndârjire de pravila nevoinţei: «**a nu primi, şi a nu lepăda**».

«Neprimind», creştinul se fereşte de primejdia lucrării diavoleşti, sau de a primi imboldul drăcesc ca fiind dumnezeiesc, şi de a se învăţa astfel «a lua aminte la duhurile înşelăciunii şi dăscăliile dracilor» (1 Tim. 4: 1), şi de a da dumnezeiasca închinăciune diavolilor.

«Nelepădând», omul scapă de altă primejdie: a pune dumnezeiasca lucrare pe seama diavolului, şi astfel a cădea în păcatul «hulei împotriva Duhului Sfânt», precum fariseii puneau pe seama «puterii lui Velzevul, domnul dracilor» faptul că Hristos izgonea dracii.

Cea de-a doua primejdie este mai cumplită decât cea dintâi, datorită faptului că sufletul se poate obişnui să lepede harul şi să îl urască, şi într'atâta să-şi însuşească starea împotrivirii faţă de Dumnezeu, încât să se determine astfel şi în planul vecinic şi, prin urmare, acest păcat «să nu se ierte lui nici în veacul de acum, nici în cel viitor» (vezi Mt. 12: 22-32); pe când în cazul

primei rătăciri, sufletul mai curând îşi poate cunoaşte înşelarea şi, prin pocăinţă, să-şi dobândească mântuirea, căci nu este păcat de neiertat, fără numai păcatul nepocăit.

Despre această cât se poate de însemnată pravilă a nevoinţei – «a nu primi, şi a nu lepăda» – şi despre cum se trăieşte ea în viaţa nevoitorului ar fi multe de spus, dar fiindcă în scrierea de faţă sarcina îmi este a înfăţişa doar aspectele esenţiale, şi nu amănuntele, mă voi întoarce la tema de mai nainte.

În forma sa mai desăvârşită, cunoaşterea voii lui Dumnezeu prin rugăciune este un fenomen rar întâlnit, cu putinţă doar după o îndelungă trudă, după multă cercare în lupta cu patimile, după multe şi grele ispitiri de la diavoli, pe de-o parte, şi după multe întâmpinări din partea lui Dumnezeu. Însă a se ruga osârduitor pentru ajutor este o faptă bună şi tuturor de neapărată trebuinţă: şi povăţuitorilor, şi celor supuşi, şi celor bătrâni, şi celor tineri, şi celor ce învaţă, şi celor ce sânt învăţaţi, părinţilor şi copiilor. Stareţul stăruia ca toţi, fără abatere, neatârnând de rang, de stare sau vârstă, totdeauna şi pentru toate fiecare precum poate să ceară lui Dumnezeu îndrumare, pentru ca astfel treptat să-şi apropie calea de căile sfintei voi a lui Dumnezeu, câtă vreme nu a atins desăvârşirea.

PENTRU ASCULTARE

De tema cunoaşterii voii lui Dumnezeu şi a dăruirii de sine voii lui Dumnezeu se leagă cât se poate de strâns tema ascultării, căreia Stareţul îi dădea cea mai mare însemnătate, nu numai în viaţa personală a fiecărui monah şi creştin, dar şi în viaţa «întregului trup al Bisericii», a întregii sale «pliniri».

Stareţul Siluan nu avea ucenici în înţelesul obişnuit al cuvântului, nici nu şedea la catedra învăţătorului; şi nici el nu fusese ucenicul vreunui anume Stareţ, ci se formase asemenea celor mai mulţi monahi athoniţi, în şuvoiul predaniei obşteşti: nelipsita prezenţă în biserică la dumnezeieştile slujbe, ascultarea şi

citirea cuvântului lui Dumnezeu şi a scrierilor Sfinților Părinți, convorbirile cu alți nevoitori din Sfântul Munte, paza neabătută a posturilor rânduite, ascultarea față de Igumen, de duhovnic şi de mai-marele la ascultare.

O însemnătate cu totul deosebită dădea ascultării duhovniceşti lăuntrice față de Igumen şi de duhovnic, socotindu-o o **Taină a Bisericii** şi un dar al harului. Ducându-se către duhovnic el se ruga Domnului ca prin slujitorul Său să îl miluiască, să-i descopere voia Sa şi calea către mântuire; şi ştiind că primul gând ce se naşte în suflet după rugăciune este îndrumarea cea de sus, el prindea **primul cuvânt** al duhovnicului, primul **semn**, şi nu ducea convorbirea mai departe. În aceasta şi constă înțelepciunea şi taina adevăratei ascultări, al cărei țel este cunoaşterea şi împlinirea voii lui Dumnezeu, şi nu a omului. O astfel de ascultare duhovnicească fără încontrări şi împotriviri, nu numai exprimate, ci şi lăuntrice, nevădite, este **singurul** temei pentru a-şi însuşi predania vie.

Via predanie a Bisericii, curgând de-a lungul veacurilor din neam în neam, este una din laturile absolut esențiale şi în acelaşi timp subțiri ale vieții Ei. Acolo unde din partea ucenicului nu este nici o împotrivire față de povățuitor, sufletul acestuia, ca răspuns încrederii şi smereniei lui, se deschide uşor, şi poate chiar până la capăt. Dar de cum se iveşte fie şi cea mai mică împotrivire duhovnicului, numaidecât se taie firul curatei predanii şi sufletul povățuitorului se închide.

În zadar gândesc unii că duhovnicul este «tot aşa, un om nedesăvârşit», că «trebuie să-i explici totul în amănunt, altfel nu va înțelege», că el «poate uşor să greşească» şi deci trebuie să-l «îndreptezi». Cel ce se împotriveşte şi îşi îndreptează duhovnicul se pune deasupra acestuia, şi de-acum nici nu mai este ucenic. Da, nimenea nu este desăvârşit, şi nu este om care ar îndrăzni să învețe ca Hristos, Care învăța «ca unul ce avea stăpânire», căci tema învățăturii «nu este de la om», şi «nu este dupre om» (Gal. 1: 11-12), ci neprețuita comoară a darurilor

Duhului Sfânt în «vase de lut» se păstrează; nu numai neprețuită dar, prin caracterul său, şi **de nedescoperit**; şi numai cel ce urmează calea nemincinoasei şi deplinei ascultări pătrunde în această taină.

Cel ce se spovedeşte cu bună înțelegere se poartă față de duhovnic astfel: îşi spune gândul nu în multe cuvinte, sau îşi descrie esențialul stării, iar apoi lasă duhovnicului libertate. Acesta, rugându-se din prima clipă a convorbirii, aşteaptă îndrumare de la Dumnezeu, iar dacă simte în sufletul său vreo «încunoştințare», îşi dă răspunsul, după care convorbirea urmează a se opri, căci dacă «primul cuvânt» al duhovnicului este scăpat, se slăbeşte şi lucrarea tainei iar spovedania se poate preface într'un simplu dialog omenesc.

Dacă ucenicul şi duhovnicul păstrează dreapta atitudine față de taină, atunci încunoştințarea de la Dumnezeu se dă curând; dacă însă, pentru vreo oarecare pricină, încunoştințarea nu vine, atunci duhovnicul poate cere mai departe lămuriri, şi numai în acest caz ele sânt îndreptățite. Dar dacă cel ce se spovedeşte nu dă atenția cuvenită primului cuvânt al duhovnicului şi îl împovărează cu lămuririle sale, prin însăşi aceasta el îşi vădeşte neputința credinței şi a înțelegerii, şi urmăreşte o dorință ascunsă de a-l înclina pe duhovnic către propriul său gând. Într'o astfel de împrejurare începe o luptă psihologică despre care Apostolul Pavel a zis că «nu este de folos» (Evr. 13: 17).

Credința în puterea tainei, credința că Domnul iubeşte omul, şi că niciodată nu-l va părăsi pe cel ce s'a lepădat de propria voie şi judecată pentru Numele Lui şi sfântă voia Lui, face pe ucenic neclătinat şi nepătimaş. Odată ce a primit de la duhovnicul său poruncă, sau doar o simplă îndrumare, ucenicul, în avântul său de a o împlini, disprețuieşte şi însăşi moartea; iar eu cred că aceasta este pentru că el «a trecut de la moarte la viață».

Stareţul Siluan, din primele zile ale călugăriei sale, a fost un astfel de ucenic desăvârşit, drept care pentru el tot duhovnicul era un bun povățuitor. El spunea că dacă monahii şi, îndeobşte,

credincioșii vor asculta de duhovnicii și păstorii lor fără a-i judeca, fără critică și fără împotrivire lăuntrică, atunci și ei vor dobândi mântuirea, și întreaga Biserică va trăi viața deplină.

Calea Starețului era una pe care, de va merge cineva, degrab și ușor va primi darul marii milostiviri a lui Dumnezeu; însă cei ce-și urmează propria voie și propria minte, oricât ar fi de învățați și isteți, chiar de se vor omorî cu aspre nevoințe ascetice sau științifico-theologice, abia de vor ajunge a se hrăni cu fărâmiturile ce cad de la Scaunul Milosârdiei; dar în cea mai mare parte își vor petrece viața închipuindu-și a poseda bogății, când în realitate nu va fi așa (vezi Apoc. 3: 14-22).

Starețul spunea: «Una este a crede în Dumnezeu, și alta – a cunoaște pe Dumnezeu».

În marele noian al vieții bisericești, adevărata și curata predanie a Duhului curge asemenea unui pârâu subțire, și cine va voi să ajungă în acest subțire pârâu, acela va fi nevoit să se lepede de «a sa» judecată. Acolo unde se iveşte judecata «sa» proprie, neapărat dispare curăția, căci înțelepciunii și dreptății lui Dumnezeu i se opun înțelepciunea și dreptatea omului. Celor ce se încred în propria minte, aceasta li se va părea nesuferit de greu, și chiar o nebunie, dar cel ce nu s'a înfricoșat a deveni «nebun» (1 Cor. 3: 18-19), acela a cunoscut adevărata viață și adevărata înțelepciune.

SFÂNTA PREDANIE ȘI SCRIPTURA

Felul Starețului de a vedea ascultarea ca fiind de neapărată trebuință spre a învăța viața duhovnicească era strâns legat de felul cum privea Sfânta Predanie și Cuvântul lui Dumnezeu.

Viața Bisericii o înțelegea ca viața în Duhul Sfânt, iar Sfânta Predanie ca neîntrerupta lucrare a Duhului Sfânt în Biserică. Predania, ca vecinică și neschimbată petrecere a Duhului Sfânt în Biserică, este cel mai adânc temei al ființării Ei, drept pentru care Predania cuprinde în sine întreagă viața Bisericii, până

într'acolo încât şi însăşi Sfânta Scriptură nu este decât unul din chipurile ei. De acì urmează că:

Dacă Biserica s'ar lipsi de Predania Ei, ar înceta a fi ceea ce este, căci slujirea Noului Legământ este slujirea Duhului, «scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu, nu întru lespezi de piatră, ci întru lespezile cele de carne ale inimii» (2 Cor. 3: 3-6).

Aşadar, de ar fi ca Biserica să se lipsească de toate cărțile ei pentru vreo oarecare pricină, adică de Vechiul şi Noul Legământ, de scrierile Sfinților Părinți şi de cărțile de slujbe bisericeşti, atunci Predania ar realcătui Scriptura, fie şi nu cuvânt cu cuvânt, fie şi în altă limbă, dar în esența sa, şi această nouă Scriptură ar fi înfățişarea aceleiaşi «credințe carea o dată s'a predanisit sfinților» (Iuda 1: 3), arătarea aceluiaşi Duh Unul Care neschimbat lucrează în Biserică, arătându-se a fi temeiul Ei, esența Ei.

Sfânta Scriptură nu este mai adâncă şi nu este mai însemnată decât Sfânta Predanie ci, precum s'a spus mai sus, unul din chipurile ei. Acest chip este cât se poate de prețios, şi prin uşurința lui de a se păstra, şi prin uşurința de a se folosi; scoasă însă din şuvoiul sfintei Predanii, Scriptura nu poate fi înțeleasă precum se cuvine de nici un fel de cercetare ştiințifică.

Dacă Apostolul Pavel avea «mintea lui Hristos», atunci cu atât mai mult Sfânta Biserică, ce-l cuprinde şi pe Pavel, are mintea lui Hristos. Iar dacă scrierile lui Pavel şi ale celorlalți apostoli se numesc Sfânta Scriptură, atunci şi noua Scriptură a Bisericii, adică cea de după pierderea cărților vechi, ar fi tot atât de sfântă, căci, după făgăduința Domnului, Dumnezeu – Sfânta Treime – neschimbat petrece în Biserică.

Greşit socotesc cei care, despărțindu-se de Predania Bisericii, merg, precum cred, la izvoarele ei, adică la Sfânta Scriptură. Nu Sfânta Scriptură este izvorul Bisericii, ci Sfânta Predanie. De-a lungul celor dintâi zeci de ani ai istoriei sale Biserica nu avea Scripturile Noului Legământ şi trăia numai după

Predanie, pe care Apostolul Pavel în Epistolele sale îi îndemna pe credincioşi să o păzească (2 Thes. 2: 15).

Este îndeobşte cunoscut că toţi ereziarhii s'au întemeiat pe Sfânta Scriptură, cu singura deosebire că ei «o înţelegeau după sine». Despre o astfel de stâlcire a înţelesului Sfintei Scripturi prin răstălmăcirea ei după propria lor înţelegere vorbea deja Apostolul Petru (2 Pt. 3: 16).

Osebitele mădulare ale Bisericii, fără a-i exclude nici pe cei mai buni fii şi învăţători ai Ei, nu ajung a cuprinde în sine toată plinătatea darurilor Sfântului Duh, drept pentru care în învăţăturile şi scrierile lor se găsesc unele nedesăvârşiri şi uneori chiar greşeli; însă în întregul ei învăţătura Bisericii, care cuprinde plinătatea darurilor şi a cunoaşterii, rămâne în veci adevărată.

Neclătita credinţă în adevărul învăţăturii Sobornicestii Biserici în întregul Ei şi adânca încredere în tot ce Ea a primit şi a întărit în experienţa Sa se află la temeiul vieţii monahului athonit, scutindu-l de orice amatorism netradiţional şi de căutări orbecăinde. O astfel de intrare prin credinţă în viaţa Bisericii îl face pe monah un împreună-deţinător al nemărginitelor Ei bogăţii, împărtăşind de îndată experienţei sale personale o hotărâtă trăsătură de temeinicie.

Învăţându-se din Sfintele Scripturi, din scrierile Sfinţilor Părinţi şi din cărţile liturgice, nedeşertate comori de cuprins dogmatic şi de rugăciune, monahul se întâlneşte cu o bogăţie negrăit de măreaţă; drept aceea, nu găseşte în sine înclinarea de a scrie şi el despre acestea, neputând adăuga ceva esenţial nou. Dar când în viaţa Bisericii se iveşte o adevărată nevoie, atunci se scriu noi cărţi.

Fiecare nouă carte ce pretinde a se alătura învăţăturii Bisericii sau a o înfăţişa, se supune judecăţii Bisericii care, fie şi încet, cearcă şi ispiteşte toate laturile, şi mai cu seamă înrâurirea învăţăturii ei asupra vieţii. Acest criteriu al înrâuririi învăţăturii asupra vieţii are o deosebită însemnătate, în vârtutea strânsei legături între conştiinţa dogmatică şi viaţă; şi Biserica respinge

tot ce se dovedeşte a fi potrivnic sau necorespunzător duhului iubirii lui Hristos prin care Ea trăieşte.

Fiecare fiu şi mădular al Bisericii, călătorind către această iubire, se poticneşte, cade, săvârşeşte nelegiuiri; Biserica însă, în adâncul său, cunoaşte în Duhul Sfânt adevărul dragostei lui Hristos, iar când se iveşte fie şi cuvântul iubire, dar cu alt cuprins, Biserica nu se lasă ademenită de nici o filosofie, de nici o altă strălucită învățătură. Biserica nu se înşală.

Socotesc că Fericitul Siluan, credincios fiu al Bisericii, în scrierile sale îndrumă către cel de pe urmă şi mai temeinic criteriu al adevărului în Biserică.

Criteriul acesta este **dragostea lui Hristos pentru vrăjmaşi şi smerenia lui Hristos**.

Stareţul scria:

«Nimenea poate cunoaşte de la sine ce este dragostea lui Dumnezeu, dacă nu-l va învăța Duhul Sfânt; dar în Biserica noastră dragostea lui Dumnezeu este cunoscută în Duhul Sfânt, şi de aceea vorbim despre ea».

«Domnul este bun şi milostiv, dară noi a grăi despre iubirea Sa nimic am putea în afara Scripturii, de nu ne-ar fi învățat Duhul Sfânt».

«Noi nu putem judeca decât în măsura în care am cunoscut harul Sfântului Duh...»

«Sfinţii grăiesc despre ceea ce cu adevărat au văzut şi cunosc. Ei nu vorbesc despre ceea ce nu au văzut...» (vezi Col. 2: 18).

«Sfinţii nimic nu grăiesc din mintea lor».

De-Dumnezeu-însuflata Scriptură este un cuvânt cât se poate de credincios (2 Pt. 1: 19), folositor pentru învățătura şi îndrumarea către buna înfăptuire plăcută lui Dumnezeu (2 Tim. 3: 16-17), însă cunoaşterea de Dumnezeu culeasă dintr'însa nu

poate atinge căutata desăvârșire de nu ne va învăța și Însuși Domnul prin Duhul Sfânt.

Cu toată adevărata sa smerenie și blândețe, Stareţul zicea, cu o anume încredințare și neclătită lăuntrică întemeiere, că omul cu mintea sa nu poate ajunge la cele dumnezeiești, care nu sânt cunoscute «decât în Duhul Sfânt»; de-aceea nici la Sfânta Scriptură, «scrisă în Duhul Sfânt», nu se poate ajunge prin mijlocirea cercetării științifice, ce ajunge doar la unele laturi exterioare și amănunte, dar nicidecum la esență.

Câtă vreme omului nu-i va fi dat de sus «să înțeleagă Scripturile» și «să cunoască tainele Împărăției lui Dumnezeu», câtă vreme nu se va fi smerit printr'o lungă luptă cu patimile și nu va fi cunoscut prin cercare învierea sufletului său, și toate cele ce se află pe această tainică și măreață cale, neapărat va trebui să se țină cu tărie de predania și de învățătura Bisericii, și să nu îndrăznească a învăța de la sine, oricât ar fi el de învățat «omenește», căci până și cele mai strălucite scorniri omenești, de departe nu ajung la adevărata viață a Duhului.

Duhul Sfânt, Duhul Adevărului, într'o anume măsură trăiește în fiecare om, și cu atât mai mult în creștini, dar nu se cuvine a exagera această mică experiență a harului și cu îndrăzneală a se întemeia pe ea.

Duhul Sfânt, pururea și cu adevărat petrecând în Biserică, răbdător și blând caută și așteaptă fiecare suflet, dar însuși omul nu Îi dă slobozenia de a lucra în sine și, drept urmare, rămâne în afara Luminii și a cunoașterii tainelor duhovnicești vieți.

Prea adesea se întâmplă că omul, după o oarecare cercare a harului, nu revine la el, ci îl pierde; iar viața sa religioasă se concentrează în minte, ca înțelegere abstractă. Rămânând într'o astfel de stare, adesea el se socotește ca unul ce deține cunoaștere duhovnicească, nepricepând că o asemenea înțelegere abstractă, chiar de purcede de la o oarecare cercare a harului, este propria-i deformare a cuvântului lui Dumnezeu, iar Sfânta Scriptură, în esență, îi rămâne o carte pecetluită cu șapte peceți

(Apoc. 5: 1).

Sfânta Scriptură este cuvântul pe care «l-au grăit sfinți oameni ai lui Dumnezeu, purtându-se de Duhul Sfânt» (2 Pt. 1: 21). Dar cele grăite de Sfinți nu sânt ceva total neatârnat de nivelul intelectual şi starea duhovnicească a celor cărora le grăiesc; nu, acelea au fost cuvinte vii, către persoane concrete, şi deci neapărat va greşi interpretarea ştiințifică (istorică, arheologică, filologică ş.a.m.d) a Scripturii.

În toată Sfânta Scriptură se ascunde statornicitul ultim țel, însă către acest unic şi neschimbat țel, Sfinții Proroci, apostolii şi ceilalți Dascăli ai Bisericii povățuiau pe acei oameni vii care-i înconjurau, pogorându-se la nivelul şi înțelegerea lor.

Cât se poate de strălucită în această privință este pilda Sfântului Apostol Pavel care, bineînțeles, niciodată îndepărtându-se de la cea una a sa vedere a lui Dumnezeu şi de la cunoaşterea Lui, totuşi se făcea «tuturor toate, ca oricum pre vreunii să mântuiască» (vezi 1 Cor. 9: 19-22). Cu alte cuvinte, Pavel cu fiecare vorbea felurit; şi dacă vom cerceta Epistolele sale numai cu o analiză ştiințifică, esența «sistemului său theologic» negreşit va rămâne de neînțeles.

Starețul mult cinstea ştiința theologică şi pe cei ce se îndeletniceau cu ea, dar atribuia rolul ei pozitiv şi meritul ei numai condițiilor istorice ale vieții Bisericii, şi nicicum adevăratei vecinice vieți a Duhului.

Cuvântul omenesc poartă în sine o oarecare nestatornicie şi lipsă de precizie de neocolit. Şi această trăsătură a sa rămâne până şi în Sfânta Scriptură, astfel că numai în anumite limite este cu putință a exprima adevărul dumnezeiesc în cuvânt omenesc. Aceasta nu înseamnă că se înjoseşte cuvântul dumnezeiesc până la nivelul relativismului omenesc. Nu. Gândul Starețului se întemeia pe faptul că dobândirea Cuvântului lui Dumnezeu se face pe căile împlinirii poruncilor lui Hristos, iar nu pe căile cercetării ştiințifice. Tot astfel învăța Însuşi Hristos:

«Şi se mirau Iudeii, zicând: Cum acesta carte ştie, fără a fi

învățat? Răspuns-au lor Iisus şi au zis: A Mea învățătură nu este a Mea, ci a Celuia ce au trimis pre Mine. De voieşte cineva voia Lui a face, cunoaşte-va pentru învățătura ceasta, oare de la Dumnezeu este, sau Eu de la Mine grăiesc» (Io. 7: 15-17). Domnul a adunat întreaga Sfântă Scriptură într'un cuvânt scurt: iubiți pe Dumnezeu şi pe aproapele (vezi Mt. 22: 40). Însă cuvântul lui Hristos – iubire – va rămâne întru toți vecii o taină pentru toți filologii. Cuvântul acesta este numele lui Dumnezeu Însuşi, iar înțelesul său adevărat se descoperă nu altfel decât numai prin lucrarea lui Dumnezeu Însuşi.

DESPRE NUMELE LUI DUMNEZEU

Starețul cel mai adesea Îl numea pe Dumnezeu cu numele de «Domnul». Prin acest nume înțelegea uneori Sfânta Treime, alteori pe Dumnezeu-Tatăl, alteori pe Dumnezeu-Fiul, şi foarte rar pe Duhul Sfânt, al Cărui nume îl chema foarte des, şi acolo unde ar fi părut cu putință a folosi un pronume el neostoit folosea întreg numele: Duhul Sfânt. Fără îndoială, făcea aceasta pentru că numele «Duhul Sfânt», precum şi numele «Domnul», ca şi celelalte nume dumnezeieşti, neschimbat stârneau în sufletul său o vie răsfrângere, un simțământ de bucurie şi de dragoste.

Această trăire, adică bucuria şi simțământul luminii şi dragostei în inimă la chemarea Numelui lui Dumnezeu a fost pricina unor îndelungi neînțelegeri theologice despre natura Numelor lui Dumnezeu. Începute la Athos, în legătură cu cartea pustnicului caucazian, Shimonahul Ilarion, *În munții Caucazului*, neînțelegerile cu pricina au împânzit apoi Rusia, şi între anii 1912-1916 au răscolit adânc gândirea theologică rusă şi ierarhia Bisericii, ducând, din punct de vedere dogmatic, la un rezultat deplin mulțămitor.

Neînțelegerea pe seama Numelor Dumnezeieşti a coincis cu perioada vieții duhovniceşti a Starețului când el petrecea într'o

încrâncenată luptă cu tot felul de răbufniri ale patimilor slavei deşarte şi mândriei, pricini de căpetenie ale grelelor sale suferințe. Purtând în inima sa necontenit preadulcele nume al lui Hristos, deoarece rugăciunea lui Iisus nu îşi curma lucrarea înlăuntrul său, el totuşi s'a ținut departe de toată tulburarea legată de natura acestui Nume. Ştia că prin rugăciunea lui Iisus vine în inimă harul Sfântului Duh, că a chema Dumnezeiescul Nume al lui Iisus luminează întreg omul, arzând patimile din el, însă se ținea de-o parte față de interpretările dogmatice ale experienței pe care o trăia, temându-se de «a greşi în judecata minții sale». Astfel de greşeli au fost nu puține şi de o parte şi de alta, până ce s'a aflat dreapta înțelegere dogmatică.

Neînțelegerile au căpătat un caracter cât se poate de necuviincios şi de furtunos, şi aceasta întrista sufletul lui Siluan, care îşi petrecea nopțile în «tânguirea lui Adam».

GÂNDURILE STAREȚULUI DESPRE PLANTE ŞI ANIMALE

Fericitul Stareț mi-a fost un mare dar de sus şi o deosebită experiență. Era chipul adevăratului creştin, ce mă izbea prin desăvârşirea lui; zăream în el o uimitor de armonioasă îmbinare a ceea ce ar părea a fi extremități de neîmpăcat. Astfel, pe de-o parte, vedeam în el o neobişnuită compătimire față de tot ce este viu, față de toată făptura, atingând măsuri unde, în chip firesc, s'ar naşte gândul că ar fi vorba de o sensibilitate patologică, neobişnuită oamenilor de o asemenea bărbăție; şi totodată întâmpinai acì o altă latură a vieții sale ce vădea faptul că cea dintâi nu fusese un fenomen patologic, ci cu adevărat o măreție mai presus de fire şi o milostivire a harului.

Stareţul se purta cu multă grijă până şi față de plante: chiar şi față de ele orice grosolănie ce putea să le aducă daună o socotea potrivnică învățăturii harului. Îmi amintesc cum odată mergeam

cu el pe poteca ce ducea de la Mănăstire la coliba[1] unde am petrecut un an. Coliba se află la un kilometru de Mănăstire. Starețul venea să vadă sălașul meu. Purtam în mână toiege, lucru obișnuit în locuri muntoase. De amândouă părțile potecii creșteau smocuri rare de ierburi sălbatice înalte. Cu gândul de a nu lăsa iarba să crească peste potecă am lovit cu toiagul una din tulpinile acelea lângă vârf, spre a împiedeca semințele să se coacă. Această mișcare Starețului i-a părut sălbatecă și, mirat, a clătinat ușor din cap. Am înțeles ce însemna, și m'am rușinat.

Starețul spunea că Duhul lui Dumnezeu învață să te doară pentru întreaga făptură, astfel încât «fără a fi nevoie» nici frunzei din pom nu-ți vine să-i faci rău.

«Iată o frunză în pomul înverzit, iar tu ai rupt-o fără a fi nevoie. Măcar că nu este un păcat, dar parcă te doare și pentru frunzuliță; pentru toată făptura te doare inima, dacă a învățat să iubească». (p. 404)

Însă mila pentru frunza verde din pom sau pentru floarea câmpului de sub picior se împreunau la el cu cea mai firească purtare față de tot ce este în lume. Creștin fiind, știa că toată făptura este zidită spre a sluji omului, drept care, când este «nevoie», omul se poate folosi de toate. El însuși cosea fânul, tăia pădurea, spărgea lemne pentru iarnă, mânca pește.[2]

Luați aminte, în scrierile Starețului, la gândurile și simțirile sale în privința vietăților. Este uimitoare acì, pe de-o parte mila sa față de fiece făptură, în privința căreia ne putem face o idee din povestirea lui despre cum îndelung și-a plâns «cruzimea față de făpturi», când «fără a fi nevoie» a omorât o muscă, sau când a opărit un liliac ce se așezase pe balconul magaziei sale, sau

---

[1] Colibă la Athos se numește o căsuță separată, pentru un pustnic.

[2] La Athos monahii din chinovii, ca și pustnicii, nu mănâncă defel carne, după cuvântul Apostolului: «Dacă mâncarea smintește pre fratele meu, nu voi mânca în veac carne» (1 Cor. 8: 13).

cum «i s'a făcut milă de întreaga făptură şi de toată zidirea ce suferă» când a văzut pe drum un şarpe omorât şi tăiat în bucăți; şi, pe de altă parte, desprinderea sa față de toată făptura în fierbintele său avânt către Dumnezeu.

Despre animale, despre fiare, gândul lui era că sânt «pământ», de care nu trebuie a se alipi omul, că el pe Dumnezeu trebuie să-l iubească din toată mintea, din toată inima, din toată puterea, adică din tot deplinul său, uitând de pământ.

Adesea observata alipire a oamenilor față de animale, ducând uneori până la «prietenia» cu ele, Stareţul o socotea ca pe o stricare a rânduielii statornicite de Dumnezeu şi potrivnice stării fireşti a omului (vezi Fac. 2: 20). A mângâia pisica zicând «Pisi, pisi!», sau a te juca şi a vorbi cu câinele, părăsind gândul la Dumnezeu, sau, din grijă față de animale a uita de suferința aproapelui, sau din pricina lor a intra în ceartă cu oamenii – toate acestea pentru Stareț erau o încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, a căror pază credincioasă desăvârşeşte omul. În tot Noul Legământ nu găsim nici un singur loc unde s'ar arăta că Domnul şi-a oprit atenția asupra animalelor, iar El, desigur, a iubit întreaga făptură. Atingerea acestei desăvârşiri omeneşti, după chipul Omului-Hristos, este o sarcină corespunzătoare firii noastre zidite după chipul lui Dumnezeu, şi de aceea legătura sufletească şi împătimirea față de animale Stareţul o socotea o înjosire a chipului omenesc al fiinţării. Despre aceasta el scrie astfel:

«Unii se alipesc de animale, dar astfel mâhnesc pe Făcătorul, căci omul este chemat spre a trăi vecinic cu Domnul, a împărăți cu El şi a iubi pe Singur Dumnezeu. Către animale nu se cade să avem împătimire, ci trebuie doar să avem o inimă ce se milostiveşte de fiece făptură».

El spunea că totul este zidit spre a sluji omului şi, drept aceea, când este neapărată nevoie, ne putem folosi de tot ce este în zidire; dar în acelaşi timp asupra omului cade îndatorirea de a se griji de toată zidirea, şi deci toată dauna adusă fără nevoie

animalului sau chiar plantei este potrivnică legii harului. Dar şi toată împătimirea faţă de animale este aşijderea potrivnică poruncii lui Dumnezeu, căci se slăbeşte dragostea de Dumnezeu şi de aproapele.

Cela ce cu adevărat iubeşte omul, şi în rugăciunile sale plânge pentru întreaga lume, acela nu se poate alipi de animale.

PENTRU FRUMUSEȚEA LUMII

Sufletul Stareţului se încânta de frumuseţea lumii văzute. Acea încântare nu o arăta nici prin ţinuta trupului, nici prin mişcări; ea nu putea fi surprinsă decât prin expresia feţei şi curgerea glasului. În această înfrânată nevădire de sine se simţea cu atât mai puternic adevăratul adânc al trăirii. Totdeauna adunat în omul său lăuntric, el prea puţin căuta asupra lumii din afară; dar atunci când îşi îndrepta privirea către frumuseţea văzută a lumii, aceasta i se făcea o nouă pricină de a vedea slava lui Dumnezeu şi de a-şi întoarce din nou inima către Dumnezeu.

În această privinţă era asemenea copiilor: pe el toate îl uimeau. Cât se poate de drept pomeneşte în scrierile sale că cel ce a pierdut harul nu simte cum trebuie frumuseţea şi de nimic nu se minunează. Toată negrăit de măreaţă facerea lui Dumnezeu nu îl atinge. Şi dimpotrivă, când harul lui Dumnezeu este cu omul, atunci tot ce este în lume încântă sufletul cu necuprinsa sa minunăţie, şi sufletul, din contemplarea văzutei frumuseţi, ajunge la simţirea lui Dumnezeu, viu şi minunat întru toate.

Stareţul, cu o puternică trăire a frumuseţii, privea asupra norilor, mării, munţilor, pădurilor, câmpiilor, asupra câte unui copac aparte. Spunea că slava Făcătorului este măreaţă şi în astă lume văzută, dar a vedea slava Domnului Însuşi în Duhul Sfânt este o vedenie care în chip nemărginit covârşeşte tot gândul omenesc.

Odată, privind mişcarea norilor pe cerul attic smăräldiu-albăstriu, a zis:

- Îmi vine gândul: Cât de măreţ este Domnul nostru. Câtă frumuseţe a zidit El întru slava Sa, pentru binele norodului Său, pentru ca noroadele în bucurie să-şi slăvească Făcătorul... O, Stăpână, învredniceşte norodul să vază slava Domnului.

Astfel, oprindu-se o clipă asupra frumuseţii văzute şi a slavei lui Dumnezeu din ea, el iarăşi s'a întors către rugăciunea pentru norod.

PENTRU SLUJBELE BISERICEŞTI

Stareţul mult iubea îndelungile dumnezeieşti slujbe în biserică, nesfârşit de bogate în cuprinsul lor duhovnicesc, şi înalt preţuia trudele cântăreţilor şi citeţilor, rugându-se mult pentru ei şi cerând asupra lor ajutorul de la Dumnezeu, mai cu seamă în vremea privegherilor de toată noaptea.[1] Dar, cu toată dragostea sa pentru măreţia, frumuseţea şi cântarea dumnezeieştilor slujbe, spunea totuşi că acestea, deşi sânt aşezate după darul harului Sfântului Duh, nu sânt o formă de rugăciune desăvârşită, ci sânt date «norodului credincios» ca fiind după puterile şi pentru folosul tuturor.

«Domnul ne-au dat slujbele bisericeşti cu cântare ca unor copii neputincioşi; noi încă nu ştim a ne ruga cum se cuvine, pe când cântarea este de folos tuturor, de vor cânta întru smerenie. Însă mai bine este când inima noastră se face biserică Domnului iar mintea scaunul Său», scria el. Şi iarăşi:

«Domnul este slăvit în sfintele biserici, dar monahii pustnici slăvesc pe Dumnezeu în inimile lor. Inima pustnicului este biserică, iar mintea îi slujeşte de prestol, căci Domnul iubeşte a locui în inima şi în mintea omului».

Mai spunea şi că atunci când neîncetata rugăciune se întăreşte în adâncul inimii, întreaga lume se preface în biserică a lui Dumnezeu.

---

[1] De-a lungul anului, după tipicul Mănăstirii, se săvârşesc 66 de privegheri de toată noaptea.

PENTRU ASEMĂNAREA OMULUI CU HRISTOS

Stareţul adesea spunea şi scria că cei ce păzesc poruncile Domnului sânt asemenea lui Hristos. Asemănarea cu Hristos poate fi şi mai mare, şi mai mică, dar hotare acestei asemănări nu sânt puse. Atât de neajuns de mare este chemarea omului: el cu adevărat devine asemănător lui Dumnezeu.

Stareţul spunea:

«Atâta a iubit Domnul zidirea Sa: omul este asemănător lui Dumnezeu».

La acestea el pomenea cuvintele Sfântului Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul: «asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este» (1 Io. 3: 2).

Stareţul nesfârşit iubea cuvintele lui Hristos:

«Părinte, pre carii ai dat Mie, voiesc ca unde sânt Eu, şi aceia să fie cu Mine; ca să vază slava Mea» (Io. 17: 24).

A vedea acea slavă fără a-i fi părtaş este cu neputinţă. Drept aceea cuvintele «să vază slava Mea» înseamnă să fie şi lor dată aceeaşi slavă.

Dumnezeu dragoste este, şi ca dragoste nesfârşită El voieşte pe de-a-ntregul a Se da omului.

«Slava carea ai dat Mie am dat lor» (Io. 17: 22).

Iar dacă o astfel de slavă va fi dată oamenilor, atunci chiar de rămâne omul făptură după esenţă, dar după har devine dumnezeu, adică primeşte chipul dumnezeieştii fiinţări. Precum Hristos, purtând chipul dumnezeieştii fiinţări, a primit în întruparea Sa chipul fiinţării omeneşti, aşa şi omul ce poartă chipul unei fiinţări de rob, primeşte în Hristos chipul dumnezeieştii fiinţări (vezi Flps. 2: 6-7).

Nici Sfintei Scripturi, în înţeleapta sa cumpătare, nu-i place să vorbească despre aceasta.

De ce?... Poate datorită faptului că cei ce aud vor fi ispitiţi să

dea frâu liber închipuirilor lor şi, în visătoria lor, să se avânte către înălțimile de dincolo de nouri, uitând sau neştiind că Dumnezeu este Smerenie.

Cunoscând pe Domnul ca pe cel mai apropiat, cel mai drag, cel mai adevărat Tată, Stareţul spunea: «Înruditu-ne-au Duhul Sfânt».

Duhul Sfânt, prin venirea Sa în suflet, în chip firesc înrudeşte omul cu Dumnezeu, astfel încât sufletul dintr'un puternic şi neîndoielnic simțământ grăieşte Domnului: PĂRINTE.

Sufletul Stareţului era pătruns de viziunea măreției Domnului suferind pentru păcatele oamenilor, pentru întreaga lume. Se pătrundea de uimire înaintea nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu şi a smereniei lui Dumnezeu.

În sufletul său el cânta laudă Domnului pentru ale Sale răscumpărătoare patimi, şi ştia că harul Sfântului Duh îl învățase acest cântec, iar cântul acesta îi era mai dulce decât orice altceva.

Înțelegea slavoslovia cereştilor puteri ca pe o netăcută proslăvire a Domnului pentru a Sa smerenie şi suferință prin care a răscumpărat pe om din vecinica moarte.

Stareţul, în duh, tainic auzea aceste cânturi heruvimice pe care, precum spunea, «le aud toate cerurile» şi care «sânt dulci, căci se cântă în Duhul Sfânt».

PENTRU CĂUTAREA LUI DUMNEZEU

Stareţul avea un gând al său aparte, şi anume că nu putea căuta pe Dumnezeu decât cel ce L-a cunoscut, şi apoi L-a pierdut. Socotea că toată căutarea de Dumnezeu fusese preîntâmpinată cumva de o pregustare a lui Dumnezeu.

Dumnezeu nu săvârşeşte asupra omului nici o silnicie, ci răbdător stă lângă inima lui, şi smerit aşteaptă până când i se va deschide acea inimă.

Dumnezeu Însuşi caută pe om, mai nainte ca omul să-L caute; şi când, prinzând o clipă potrivită, Domnul se arată omului, de-abia atunci cunoaşte omul pe Dumnezeu în măsura dată lui, şi începe de-acum a-L căuta pe Dumnezeul Care se ascunde inimii. Stareţul spunea:

«Cum vei căuta ceea ce nu ai pierdut? Cum vei căuta ceea ce nicicum nu cunoşti? Dar sufletul cunoaşte pe Domnul, şi de aceea Îl caută».

PENTRU LEGĂTURA CU APROAPELE

Fiecare om vede în aproapele său ceea ce a cunoscut în sine însuşi în experienţa sa duhovnicească, astfel că legătura omului cu aproapele este o mărturie credincioasă despre treapta cunoaşterii de sine pe care a atins-o.

Cine a cunoscut în sine, pe de-o parte, ce adânc, ce putere pot atinge suferinţele duhului omului despărţit de lumina adevăratei fiinţări şi, pe de alta, CE este omul în Dumnezeu, acela ştie că fiece om este o netrecătoare, vecinică valoare, mai mare decât întreg restul lumii; el cunoaşte vrednicia omului, ştie că fiecare «dintre aceşti prea mici» (Mt. 25: 40) este preţios înaintea lui Dumnezeu; drept aceea niciodată nu va cugeta vreo ucidere, fie şi lăuntric, şi nu-şi va îngădui a dăuna aproapelui, sau măcar să-l mâhnească.

Cel ce «doar crede», cel ce a cercat asupră-şi de-abia o uşoară atingere a harului, şi încă nelimpede «presimte» vecinica viaţă, acela în măsura dragostei sale pentru Dumnezeu se va păzi de păcat, însă dragostea lui este de departe nedesăvârşită, şi el poate mâhni pe fratele.

Însă cel care fără milă, «pentru propriul câştig şi interes» dăunează altora, care cugetă sau săvârşeşte ucidere, acela sau

s'a asemănat fiarei, şi în sinea sa se conştientizează ca o fiinţă asemănătoare dobitoacelor, adică nu crede în vecinica viaţă, sau a păşit pe calea duhovniciei demonice.

Însuşi Stareţul, prin arătarea lui Hristos, s'a învăţat a trăi asemănarea omului cu Dumnezeu. Pe oameni, în orice caz, îi vedea ca pe fii ai lui Dumnezeu, ca pe purtători ai lui Dumnezeu, ca pe purtători ai Duhului Sfânt. Duhul Sfânt, ca Duh şi Lumină a Adevărului, într'o anume măsură viază în fiecare şi luminează pe fiecare om; cel ce petrece în har, îl vede şi în ceilalţi – pe când cel ce nu simte în sine harul, nici în ceilalţi nu-l vede. El spunea că după felul cum omul îl vede pe aproapele poţi socoti măsura harului pe care-l poartă: «Dacă omul vede în fratele său prezenţa Duhului Sfânt, înseamnă că şi el însuşi are mult har; dar dacă cineva îşi urăşte fratele, înseamnă că el însuşi este ţinut de un duh rău».

Acestea din urmă erau pentru Stareţ desăvârşit neîndoielnice; înţelegea cât se poate de bine că tot omul, oricine ar fi el, dacă îşi urăşte fratele, şi-a făcut inima sălaş duhului rău, şi prin aceasta s'a despărţit de Hristos.

PENTRU UNIMEA LUMII DUHOVNICEŞTI ŞI MĂREŢIA SFINŢILOR

Viaţa lumii duhovniceşti Stareţul o conştientiza ca fiind una şi, în vârtutea acestei unimi, fiecare manifestare duhovnicească neapărat se răsfrânge asupra stării întregii acestei lumi. Iar dacă manifestarea este una bună, atunci toată lumea duhurilor sfinte (toate cerurile) se bucură; şi dimpotrivă, dacă este rea, se întristează. Deşi fiecare manifestare duhovnicească neapărat îşi lasă urma în fiinţarea întregii lumi duhovniceşti, totuşi acea subţire pătrundere despre care vorbea Stareţul este caracteristică mai ales Sfinţilor. O astfel de cunoaştere ce depăşeşte mărginirea omenească o punea pe seama lucrării Duhului Sfânt. Sufletul în Duhul Sfânt «vede» întreaga lume şi o îmbrăţişează cu dra-

gostea sa.

Starețul era încredințat că Sfinții aud rugăciunile noastre. El spunea că aceasta se vădește în neîncetata experiență a legăturii prin rugăciune cu Sfinții. În Duhul Sfânt ei primesc încă de pe pământ darul acesta într'o anume măsură, însă după mutarea lor el crește.

Vorbind despre o astfel de trăsătură cu adevărat dumnezeiască a Sfinților, el se minuna de nemărginirea iubirii lui Dumnezeu pentru om:

«Atâta a iubit Dumnezeu omul, că i-a dat Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt omul s'a făcut asemănător cu Dumnezeu. Cei ce nu cred aceasta și nu se roagă Sfinților, nu au cunoscut cât de mult iubește Domnul omul și cât de mult l-a proslăvit».

PENTRU DUHOVNICEASCA VEDERE A LUMII

Starețul adesea spunea că «atunci când mintea este deplin în Dumnezeu, lumea este uitată»; și, în același timp, tot el scrie: «Omul duhovnicesc zboară precum vulturul în înălțimi, și cu sufletul simte pe Dumnezeu, și vede întreaga lume, măcar că se roagă în întunerecul nopții». (p. 517)

Se pune întrebarea: Nu este oare vorba de o contradicție? Și încă o întrebare: Oare această vedere a lumii nu este o închipuire?

Dar iată că tot el mai scrie: «Rare sufletele ce Te cunosc, și puțini cei cu carii se poate grăi despre Tine». (p. 308)

Între cei ce nu cunosc pe Dumnezeu și nu pot vorbi despre El, pe mine mai nainte de toți mă mărturisesc, și deci rog pe toți cei ce au cunoscut pe Dumnezeu să-mi facă pogorământ și să-mi ierte îndrăzneața și necugetata încercare de a întredeschide, fie doar într'o anume măsură, înțelesul cuvintelor fericitului Stareț.

Rugăciunea curată trage mintea înlăuntrul inimii și adună întru una întreg omul, până și trupul său. Mintea, adâncindu-se

în inimă, se depărtează de la chipurile lumii iar sufletul, îndreptat din toate puterile sale către Dumnezeu în rugăciunea lăuntrică, în lumina ce purcede de la Dumnezeu se vede pe sine într'un chip cu totul aparte. Astfel, el vede nu manifestările exterioare şi condiţiile vieţii, ci pe sine însuşi, dezbrăcat şi în curată esenţa sa, şi descoperit în tot adâncul său.

În ciuda absenţei oricărei vederi, a simplităţii şi a «concentrării» acestei viziuni îndreptate către izvoarele vieţii, către Dumnezeu, în ea se descoperă marginile între care se mişcă întreaga fiinţare a lumii făcute, duhovniceşti; iar sufletul, smuls de la toate şi nimica văzând, în Dumnezeu vede întreaga lume şi îşi recunoaşte propria unime cu ea, rugându-se pentru ea.

«Eu însă doresc un singur lucru: a mă ruga pentru toţi ca pentru sine», scrie Starețul.

Noi toţi, nu o dată, ne-am încântat văzând măreţia şi frumuseţea zidirii. Dar iată înaintea noastră o mică fotografie alb-negru, şi în locul întinderilor necuprinse şi neajunse ochiului vedem o bucăţică de hârtie, şi în locul negrăitei bogăţii a luminii, a mişcărilor, a culorilor şi formelor – un neînsemnat şir de pete mai negre sau mai cenuşii. Pe cât de mare este deosebirea între o fotografie moartă şi ceea ce se închipuieşte pe ea, tot atâta, şi chiar mai mare, este deosebirea între cuvintele de mai sus şi viaţa ce se ascunde îndărătul lor.

PENTRU CELE DOUĂ CHIPURI ALE CUNOAŞTERII LUMII

Starețul fusese înzestrat cu o minte vie, frumoasă şi neobişnuit de îndrăzneaţă. El scrie:

«Cu mintea nu putem cunoaşte nici măcar cum este făcut soarele. Şi când îi cerem lui Dumnezeu: „Spune-ne cum ai făcut Tu soarele", auzim limpede în suflet răspunsul: „Smereşte-te, şi vei cunoaşte nu numai soarele, ci şi pe Făcătorul lui". Dar când sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Domnul, atunci, de bucurie,

uită întreaga lume și părăsește grija cunoașterii pământești». (p. 301)

Acì, într'o formă aproape naivă a expresiei, se ascunde o învățătură despre două chipuri diferite ale cunoașterii ființării. Obișnuita și tuturor cunoscuta cale către cunoaștere este puterea duhului omului de a cunoaște atunci când, întorcându-se către cele din afară, întâlnește nenumărata felurime a fenomenelor, a înfățișărilor, a formelor, și nesfârșita fărâmițare a tot ce se petrece, drept care cunoașterea niciodată nu atinge nici deplinătatea, nici adevărata sa unime.

Prin acest chip al cunoașterii mintea, stăruitor căutând unimea, se folosește de sinteză, lucru care totdeauna și neapărat va fi artificial; iar unimea la care ajunge pe această cale nu este ceva real și existând obiectiv, ci doar forma caracteristică a gândirii sale abstracte.

Cealaltă cale spre a cunoaște ființarea este prin întoarcerea duhului omului înlăuntrul său iar apoi către Dumnezeu. Astfel se produce ceva contrar celor ce am văzut în primul chip al cunoașterii: mintea se îndepărtează de nesfârșita felurime și fărâmițare a lumii văzute, și din toată puterea se întoarce către Dumnezeu; și petrecând în Dumnezeu, se vede și pe sine, și întreaga lume.

Către acest chip al cunoașterii prin rugăciune năzuia sufletul Starețului, și deși nu își pierdea simțământul sănătos al realității acestei lumi, totuși până la sfârșitul vieții sale s'a ținut departe de lucrurile lumești, străin de curiozitate și de alipirea de ele. Duhul său necontenit se îndeletnicea numai cu Dumnezeu și cu omul.

PENTRU ÎNSEMNELE HARULUI ȘI ALE ÎNȘELĂRII

În dorința-mi de a ști de la Stareț de este cumva vreun însemn neîndoielnic care să dea putința a deosebi negreșalnic adevărata cale duhovnicească de «nălucile adevărului» ce se află în

abaterile de la acea cale, am avut cu dânsul o convorbire pe această temă iar cuvântul său mi-a fost nesfârşit de preţios. El spunea:

«Când Duhul Sfânt umple întreg omul cu îndulcirea dragostei Sale, lumea este desăvârşit uitată şi întreg sufletul într'o nespusă bucurie contemplă pe Dumnezeu; dar când sufletul îşi aminteşte din nou de lume, atunci din dragostea lui Dumnezeu şi din durere pentru om plânge şi se roagă pentru întreaga lume.

Dându-se plânsului şi rugăciunii pentru lume, născute din dragoste, sufletul, din îndulcirea Duhului Sfânt, poate uita din nou lumea şi din nou să odihnească în Dumnezeu; dar amintindu-şi de lume, iarăşi cu multă durere se roagă cu lacrimi, dorind tuturor mântuirea.

Şi aceasta este adevărata cale pe care o învaţă Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt este dragoste, pace şi îndulcire. Duhul Sfânt învaţă să iubeşti pe Dumnezeu şi pe aproapele. Însă duhul înşelării este un duh mândru; el nu cruţă omul, nici restul făpturii, căci el nu a zidit nimic; lucrează ca un fur şi răpitor iar calea lui este plină de pustiire.

Duhul înşelării nu poate da adevărata îndulcire; el aduce numai turburata dulceaţă a slavei deşarte; în el nu găseşti nici smerenie, nici pace, nici dragoste, ci doar o rece nepăsare a mândriei.

Duhul Sfânt învaţă dragostea lui Dumnezeu, şi sufletul tânjeşte după Dumnezeu, şi dulce şi cu lacrimi Îl caută zi şi noapte, iar vrăjmaşul îşi aduce propriul zbucium apăsător şi întunecat care ucide sufletul.

După astfel de însemne poţi limpede osebi harul lui Dumnezeu de înşelăciunea vrăjmaşului».

I-am spus Stareţului că sânt oameni ce înţeleg nepătimirea nu ca dragoste pentru Dumnezeu, ci ca pe contemplarea fiinţării ce se află mai presus de osebirea binelui şi răului, şi că ei socotesc o astfel de contemplare ca fiind mai înaltă decât dragostea

creştină. La aceasta Starețul a răspuns:

- Este învățătura vrăjmaşului; Duhul Sfânt nu astfel învață.

Şi auzindu-l pe Stareț nu am putut să nu-mi amintesc de chipurile drăceşti ale «supraoamenilor» ce se înalță «dincolo de bine şi de rău».

Starețul a spus:

- Duhul Sfânt este dragoste, şi El dă sufletului puterea de a iubi pe vrăjmaşi. Şi cine nu iubeşte pe vrăjmaşi, acela nu-L cunoaşte pe Dumnezeu.

Acest ultim criteriu ocupa în sufletul Starețului un loc cât se poate de însemnat şi de netăgăduit. El spunea:

- Domnul este Ziditor milostiv, şi lui de toți Îi este milă. Domnului Îi este milă de toți păcătoşii aşa cum mamei îi este milă de copiii săi, chiar şi atunci când păşesc pe o cale nu bună; şi unde nu este dragoste pentru vrăjmaşi şi pentru păcătoşi, acolo nu se află Duhul Domnului.

GÂNDURI DESPRE LIBERTATE

Mai sus am înfățişat convorbirea Starețului cu un tânăr student, unde, într'o măsură, se pot vedea părerile sale asupra libertății; iar acì doresc să adaug şi alte gânduri ale sale, pe care le-am auzit de la dânsul, şi exprimate în parte în scris, însă într'un grai de neînțeles celor mai mulți.

Viața Starețului s'a desfăşurat cu precădere în rugăciune, iar mintea ce se roagă nu gândeşte, adică nu judecă, ci trăieşte. Lucrarea minții celui ce se roagă nu stă în a se îndeletnici cu concepte abstracte, ci este părtăşie întru ființă. Mintea celui ce cu adevărat se roagă are de-a face nu cu categoriile gândirii raționale, ci cu categorii calitativ altele, iar acest alt soi de categorii este însăşi ființa în lucrarea ei ce nu se poate cuprinde în îngustele cadre ale conceptelor abstracte.

Starețul nu a fost un filosof în obişnuitul înțeles al cuvântului, însă a fost cu adevărat un înțelept ce deținea cunoaşterea

celor ce depăşesc limitele filosofiei.

Să luăm drept pildă experienţa «pomenirii morţii». Sub acest nume, în scrierile Părinţilor nevoitori se înţelege nu obişnuita conştiinţă a omului în privinţa mortalităţii sale, nu simpla amintire a faptului că vom muri, ci un anume simţământ duhovnicesc. Începe pomenirea morţii cu conştientizarea scurtimii fiinţării noastre pământeşti; când slăbind, când întărindu-se, ea trece uneori într'un adânc simţământ al faptului că tot ce este pământesc este stricăcios şi trecător, schimbând astfel însăşi viziunea omului faţă de tot ce este în lume; tot ce nu dăinuie vecinic devine fără valoare în conştiinţa sa şi apare simţământul lipsei de noimă a tuturor agonisirilor pe pământ. Mintea îşi despoaie atenţia de lumea din afară ce o înconjoară, adunându-se înlăuntru, unde sufletul se confruntă cu adâncul de neajuns al întunerecului. Această viziune duce sufletul într'o groază ce naşte o rugăciune încordată, de nereţinut nici ziua nici noaptea. Vremea îşi pierdea întinderea – la început nu pentru că sufletul vede lumina vieţii vecinice, ci dimpotrivă, pentru că totul este înghiţit de simţământul vecinicei morţi. În sfârşit, trecând prin multe şi felurite stadii, sufletul, prin lucrarea harului, este dus în tărâmul luminii Dumnezeieşti fără-de-început. Iar aceasta nu este «trecerea dincolo» a filosofiei, ci viaţa în adevărata sa manifestare, ce nu are nevoie de «dovezi» dialectice. Ca adevărată viaţă, o astfel de cunoaştere de nedefinit, de nedemonstrat şi nevădită, în ciuda nedefinirii ei este neasemuit mai puternică şi lăuntric mai convingătoare decât cea mai impecabilă dialectică abstractă.

Stareţul se ruga:

«Doamne, oamenii au uitat de Tine, Făcătorul lor, şi îşi caută slobozenia, neînţelegând că Tu eşti milostiv şi iubeşti pe păcătoşii ce se pocăiesc, şi le dai harul Duhului Tău cel Sfânt». (p. 299)

Rugându-se Dumnezeului celui atoatecunoscător Stareţul nu grăieşte multe cuvinte şi nu îşi lămureşte gândurile. «Oamenii

îşi caută slobozenia», adică în afara lui Dumnezeu, în afara adevăratei vieți, acolo unde ea nu este şi nu poate fi, unde este «întunerecul cel mai din afară», căci slobozenia nu este decât acolo unde nu este moarte, unde este adevărata vecinică ființare, adică în Dumnezeu.

«Tu eşti milostiv, şi le dai harul Sfântului Duh». Dumnezeu dă darul Sfântului Duh, iar atunci omul devine slobod. «Unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia» (2 Cor. 3: 17). «Tot cel ce săvârşeşte păcatul, rob este păcatului. Şi robul nu rămâne în casă în veac. Deci de va slobozi pre voi Fiul, cu adevărat slobozi veți fi» (Io. 8: 34-36).

În rugăciunea născută din har, cunoaşterea ființială – sau din cercare, aşa cum spunea Stareţul – a slobozeniei omului este cât se poate de adâncă. El din tot sufletul recunoştea că adevărata robie este una singură – robia păcatului; că adevărata libertate este una singură – învierea în Dumnezeu.

Câtă vreme omul nu şi-a dobândit cea întru Hristos înviere, totul în el va rămâne scâlciat de frica morții şi, prin urmare, de robia păcatului. Iar dintre cei scâlciați, ce nu au cunoscut încă harul învierii, vor scăpa doar acei despre care s'a spus: «Fericiți cei ce nu au văzut, dar au crezut».

De neajuns şi de nedefinit în ceea ce priveşte izvoarele ei, în al său vecinic temei, simplă şi una în esența sa – nu ştiu ce nume să dau vieții duhovniceşti. S'ar putea ca unii să numească acest tărâm «supraconştientul» ... dar cuvântul nici nu dă ceva de înțeles, nici nu defineşte ceva mai mult decât relația între conştiința reflexivă şi lumea care îi depăşeşte hotarele.

Trecând din acest tărâm nedefinit în cel supus observației noastre lăuntrice, şi chiar unui anume control, viața duhovnicească ni se înfățişează sub două aspecte, şi anume: drept stare şi trăire duhovnicească, şi drept conştiință dogmatică. Cele două

aspecte deosebite, şi oarecum chiar despărțite în «întruparea», adică în expresia lor formală din viața noastră empirică, în esența lor sânt o singură viață nedespărțită. În vârtutea acesteia, fiecare lucrare a nevoinței, fiecare stare duhovnicească este nedespărțit legată de conştiința dogmatică corespunzătoare.

Având în vedere cele zise mai sus, am încercat întotdeauna să înțeleg cu ce conştiință dogmatică se lega marea rugăciune şi marele plâns pentru lume al Starețului.

Transpunând într'un limbaj mai pe înțelesul contemporanilor noştri cuvintele Starețului, greu de pătruns, în sfânta şi măreața lor simplitate, nădăjduiesc în cele ce urmează să mă apropii de expresia conştiinței sale dogmatice.

Starețul spunea şi scria că dragostea lui Hristos nu poate răbda pierzania nimănui şi, în grija ei pentru mântuirea tuturor, spre a-şi atinge țelul, urmează calea jertfei.

«Domnul dă monahului dragostea Sfântului Duh, şi din această dragoste inima monahului necontenit se întristează pentru norod, că nu toți se mântuiesc. Însuşi Domnul într'atâta se întrista pentru norod, că S'au dat pe Sine morții pe cruce. Şi Maica Domnului aceeaşi durere pentru oameni purta în inima Ei. Şi Ea, asemenea Fiului Său iubit, tuturor până în sfârşit le dorea mântuirea. Pe acelaşi Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor şi Sfinților noştri Părinți, şi păstorilor Bisericii». («Pentru monahi», p. 437)

Cu adevărat creştinește a mântui este cu putință numai prin iubire, adică atrăgând; nici o silnicie nu-şi are acì locul. Căutând mântuirea tuturor, dragostea este atrasă a merge până în sfârşit, drept care ea îmbrățişează nu numai lumea celor ce trăiesc acum pe pământ, dar şi pe cei ce au murit, şi însuşi iadul, şi pe cei ce încă au a se naşte, adică întregul Adam. Şi dacă dragostea dănțuieşte şi se bucură văzând mântuirea fraților, ea plânge şi se roagă văzând pierzania lor.

L-am întrebat pe Stareț: Cum poate cineva să iubească pe toți? Şi unde poți găsi o astfel de dragoste, ca să devii una cu toți?

Starețul a răspuns:

- Spre a deveni una cu toți, precum spune Domnul, «ca toți una să fie» (Io. 17: 21), nu avem nevoie să născocim nimic: toți avem una şi aceeaşi fire, şi deci firesc ne-ar fi să iubim pe toți; iar puterea de a iubi o dă Duhul Sfânt.

Puterea iubirii este mare şi biruitoare, dar nu până în sfârşit. În ființa omului este un anume domeniu unde până şi iubirii i se pune hotar, unde nici ea nu-şi atinge deplinătatea stăpânirii. Ce poate fi aceasta?

Libertatea.

Libertatea omului este cu adevărat reală, şi atât de mare, încât nici jertfa lui Hristos Însuşi, nici jertfa tuturor celor ce au păşit pe urmele lui Hristos nu poate duce neapărat la biruință.

Domnul a zis: «Şi Eu, de Mă voi înălța de pre pământ (adică răstignit pe cruce), pre toți voi trage la Mine» (Io. 12: 32-33). Astfel, dragostea lui Hristos nădăjduieşte să atragă pe toți la sine, drept care înaintează până la iadul cel mai de jos. Dar până şi acestei desăvârşite iubiri şi desăvârşite jertfe cineva – nu se ştie cine, şi de vor fi aceştia mulți sau puțini iarăşi nu se ştie – poate răspunde prin respingere până şi în planul veciniciei, şi poate spune: Eu însă – nu vreau.

Tocmai această înfricoşătoare posibilitate a libertății, cunoscută în experiența duhovnicească a Bisericii, a dus la respingerea ideii origeniste[1].

Nu este nici o îndoială că din conştiința origenistă nu se poate naşte o astfel de rugăciune precum vedem la Stareț.

Ceea ce a cunoscut Starețul când i S'a arătat Hristos a fost pentru el mai presus de orice îndoială sau clătinare. El **a ştiut** că Cel ce i se arătase era Domnul Atotțiitorul. A ştiut că smerenia lui Hristos pe care o cunoscuse, şi acea dragoste de care se um-

[1] Părintele Sofronie se referă la ideea apocatastazei, adică a mântuirii finale a tuturor sufletelor, una dintre ideile pentru care a fost osândit Orighen (185-283). (N. tr.)

pluse până la limita puterii de a mai purta este lucrarea Sfântului Duh – Dumnezeu. A cunoscut că Dumnezeu este nețărmurită dragoste şi nesfârşită milosârdie, şi totuşi cunoaşterea acestui adevăr nu l-a dus la a gândi că «oricum toţi se vor mântui». Conştiinţa putinţei vecinicei pierzanii a rămas adânc în duhul lui, iar aceasta pentru că, în starea harului, sufletului i se descoperă măsura libertăţii omului.

Esența absolutei libertăți constă în aceea ca singur întru toate, în afara oricărei dependențe sau constrângeri, în afara oricărei ţărmuriri, să îți determini ființa. Aceasta este libertatea lui Dumnezeu; omul nu are o astfel de libertate.

Ispita făpturii slobode, care este chipul lui Dumnezeu, este aceea de a-şi zidi singură ființa, singură a se determina întru toate, singură a se face dumnezeu – iar nu de a primi numai ceea ce i se dă, căci în aceasta se află un simțământ al dependenței.

Fericitul Stareț spunea că şi această ispită, precum şi toate celelalte, se biruieşte prin credința în Dumnezeu. Credința în Dumnezeul cel bun şi milostiv, credința că El este mai presus de toată desăvârşirea, atrage în suflet harul, iar atunci nu se mai află simțământul dependenței, şi sufletul iubeşte pe Dumnezeu ca fiind cel mai adevărat Tată şi trăieşte prin El.

Starețul era un om cu puțină carte, însă năzuința lui spre a cunoaşte adevărul nu era nicicum mai mică decât la oricare altul, dar calea sa spre a cunoaşte adevărul dorit era cu totul deosebită de metodele filosofiei speculative. Ştiind aceasta, am urmărit cu mult interes cum îi treceau prin minte, într'o atmosferă cu totul aparte şi într'o formă cât se poate de originală, cele

mai felurite probleme theologice, şi cum se turnau în conştiinţa sa spre a lua forma unei soluţii. Nu putea dezvolta vreo problemă în chip dialectic, nici să o exprime în sistemul conceptelor raţionale, căci se temea «a greşi în judecata minţii», dar principiile exprimate de el purtau pecetea unui deosebit adânc. Şi, fără să vreau, mi se ivea întrebarea: De unde această înţelepciune la el?

Cu toată fiinţa sa Stareţul purta mărturia faptului că cele mai înalte adevăruri duhovniceşti nu se pot cunoaşte decât pe calea pazei poruncilor Evangheliei, iar nu prin învăţătura «din afară». El trăia prin Dumnezeu şi primea de sus, de la Dumnezeu, luminare; iar cunoaşterea sa era nu o înţelegere abstractă, ci din însăşi viaţa.

La începerea acestui capitol îmi propusesem să înfăţişez învăţătura Stareţului dar, lucrând, am înclinat spre gândul că poate mai bine mi-aş atinge scopul înfăţişând în măsura putinţei mele experienţa sa duhovnicească: pe de-o parte, fiind lucrarea Marelui Dumnezeu, această experienţă aduce cu sine, în fiecare din manifestările ei istorice concrete, ceva vecinic nou; şi, pe de altă parte, gândurile Stareţului privitoare la cele mai adânci probleme duhovniceşti sânt urmarea nevoinţei rugăciunii sale şi a cercetărilor dumnezeiescului har.

Creştinismul este nu o filosofie, nu o «învăţătură» (doctrină), ci **viaţă**, şi toate convorbirile şi scrierile Stareţului sânt mărturia acestei vieţi.

PENTRU LEGĂTURA PERSONALĂ A OMULUI CU DUMNEZEUL PERSONAL

Domnul a spus lui Pontie Pilat: «Pentru aceasta am venit în lume, spre a da mărturie pentru adevăr». Pilat a răspuns sceptic: «Ce este adevărul?»; şi, încredinţat că la această întrebare nicicum nu există vreun răspuns, şi neaşteptându-l nici din partea lui Hristos, a ieşit către iudei.

Pilat avea dreptate: la întrebarea «CE este adevărul?», dacă avem în vedere adevărul ultim ce stă la temeiul întregii fiinţări a lumii, răspuns nu este.

Dar dacă Pilat, având în vedere Adevărul cel dintru început, sau de-sine-Adevărul, ar fi pus întrebarea precum s'ar fi cuvenit a o pune, anume: «CINE este adevărul?» – el ar fi primit răspunsul pe care, nu cu mult înainte Domnul, la Cina cea de Taină, prevăzând întrebarea lui Pilat, îl dăduse iubiţilor Săi ucenici, iar prin ei întregii lumi: «Eu sânt adevărul» (Io. 14: 6; 18: 37-38).

Ştiinţa şi filosofia îşi pun întrebarea «CE este adevărul?», pe când adevărata conştiinţă creştină duhovnicească se îndreaptă totdeauna către adevărul «CINE».

Reprezentanţii ştiinţei şi filosofiei nu arareori îi socotesc pe creştini nişte visători fără temei, iar pe sineşi ca stând pe un temei solid, drept pentru care se numesc «pozitivişti». În chip curios, ei nu înţeleg tot negativismul «CE-ului» lor; nu înţeleg că Adevărul autentic absolut nu poate fi decât «CINE», şi nicidecum «CE», căci Adevărul nu este o formulă abstractă sau o idee abstractă, ci **de-Sine-Viaţa** – «Eu Sânt».

De fapt, ce poate fi mai abstract şi mai negativ decât adevărul CE? Şi observăm acest mare paradox de-a lungul întregii căi istorice a omenirii din clipa căderii lui Adam în păcat. Vrăjită de propria-i raţiune, omenirea trăieşte într'o oarecare buimăceală, astfel încât nu numai ştiinţa şi filosofia «pozitivă» îşi pun, asemenea lui Pilat, întrebarea: «CE este adevărul?», dar până şi în viaţa religioasă a omenirii se observă aceeaşi mare înşelăciune, până şi acolo oamenii neîncetat umblă pe calea căutării adevărului «CE».

Raţiunea socoteşte că de va afla adevărul «CE» căutat de ea, va ajunge să dobândească puterea magică şi va deveni libera stăpânitore a fiinţei.

Purcezând pe calea căutării raţionale în viaţa religioasă omul

negreşit va cădea în concepția pantheistă a lumii. De fiecare dată când mintea theologhisitoare încearcă prin a sa putere a cunoaşte adevărul despre Dumnezeu, va cădea în chip fatal – fie că o înțelege, fie că nu – în una şi aceeaşi greşală în care s'au afundat şi ştiința, şi filosofia, şi pantheismul, anume: căutarea şi contemplarea adevărului «CE».

Adevărul «CINE» nicicum nu se poate cunoaşte rațional. Dumnezeul «CINE» se cunoaşte numai prin părtăşie în ființă, adică numai în Duhul Sfânt. Aceasta o sublinia neîncetat Starețul Siluan.

Însuşi Domnul grăieşte despre aceasta astfel:

«De Mă iubeşte cineva, cuvântul Meu va păzi, şi Tatăl Meu va iubi pre el, şi la el vom veni, şi lăcaş în el ne vom face» ... «Dară Mângâietoriul, Duhul cel Sfânt, pre Carele va trimite Tatăl întru numele Meu, acela pre voi va învăța toate» (Io. 14: 23 şi 26).

În experiența nevoinței dreptslăvitoare calea contemplărilor abstracte se respinge ca nefiind dreaptă. Cela ce în cugetările sale despre Dumnezeu se opreşte asupra contemplării abstracte a Binelui, Frumosului, Veciniciei, Dragostei ş.a.m.d., acela se află pe o cale mincinoasă. Cel ce doar se sustrage tuturor chipurilor şi conceptelor empirice, acela, aşijderea, nu va fi cunoscut adevărata cale.

Dreptslăvitoarea contemplare nu este contemplarea abstractă a Binelui, Dragostei ş.a.m.d., nici simpla despuiere a minții de toate chipurile şi conceptele empirice. Adevărata contemplare **este dată** de Dumnezeu prin venirea Lui în suflet, iar atunci sufletul contemplă pe Dumnezeu şi vede că El iubeşte, că El este bun, măreț, vecinic; Îl vede ca fiind mai presus de lume şi negrăit. Însă **nimic** nu se contemplă abstract.

Adevărata viață duhovnicească este străină închipuirilor, fiind întru toate şi până la capăt concretă şi pozitivă. Adevărata împărtăşire cu Dumnezeu este căutată de om nu altfel decât prin rugăciunea personală către Dumnezeul Personal. Adevărata ex-

perienţă creştină duhovnicească este împărtăşire cu Dumnezeul absolut liber, şi de aceea nu atârnă de singură străduania şi voia omului, aşa cum este cazul în experienţa necreştină (pantheistă).

Niciodată nu voi ajunge prin cuvintele mele stângace să redau cititorului ceea ce mă uimea în părtăşia mea cu Stareţul. Convorbirea vie cu el purta un caracter deosebit. În ciuda a toată simplitatea şi blândeţea convorbirii, cuvântul său era deosebit de lucrător, ca unul ce purcedea din adânca experienţă a fiinţării, ca un cuvânt cu adevărat purtător al Duhului vieţii.

Arătarea lui Hristos Stareţului Siluan fusese o întâlnire **personală**, în vârtutea căreia îndreptarea sa către Dumnezeu primise un caracter adânc personal. Rugându-se, el vorbea cu Dumnezeu *faţă către Faţă*. Simţământul Dumnezeului Personal curăţă rugăciunea de închipuiri şi de speculaţii abstracte, trecând totul într'un oarecare centru nevăzut al unui dialog lăuntric, viu. Adunându-se înlăuntru, rugăciunea încetează a fi o «chemare în văzduhuri», iar mintea devine întreagă luare-aminte şi auz. Chemând numele lui Dumnezeu – Părinte, Doamne, şi celelalte – el petrecea în starea despre care «nu este slobod omului a grăi» (2 Cor. 12: 4), însă cela ce însuşi a cercat venirea Dumnezeului Celui Viu, acela va înţelege.

Un minunat nevoitor din Mănăstire, Părintele Trofim, observase aceasta la Stareţul Siluan şi se umpluse de frică şi nedumerire, fapt pe care mi l-a povestit de-abia după săvârşitul Stareţului.

PENTRU IUBIREA DE VRĂJMAŞI

Precum fiecare concepţie raţionalistă a lumii îşi are propria desfăşurare logică, propria dialectică, tot astfel şi lumea duhovnicească îşi are – exprimându-mă, fireşte, convenţional – propria structură, propria dialectică. Însă dialectica experienţei duhovniceşti este cât se poate de originală şi nu coincide cu

demersul obișnuit al gândirii.

Astfel, raționaliștilor li s'ar putea părea straniu criteriul adevăratei credințe, adevăratei părtășii cu Dumnezeu, însemnul adevăratei lucrări a harului, pe care îl învață Fericitul Stareț – anume, iubirea de vrăjmași.

Acì, cu toată dorința mea de a vorbi cât mai pe scurt și de a ocoli tot ce este de prisos, socotesc de trebuință a spune câteva cuvinte de lămurire.

Omului îi este dată nădejdea că în veacul ce vine va primi darul marii asemănări cu Dumnezeu și deplinătatea fericirii, dar acì el nu cunoaște decât «arvuna» stării ce va să fie. În hotarele experienței pământești, omului îmbrăcat în trup îi este dat în vremea rugăciunii să împreune petrecerea în Dumnezeu cu pomenirea lumii; dar când petrecerea în Dumnezeu își atinge o mai mare deplinătate, atunci «lumea este uitată», la fel cum cel ce este deplin «lipit de pământ» uită de Dumnezeu.

Dar dacă în starea mai deplină a petrecerii în Dumnezeu lumea «este uitată», este oare cu putință a vorbi despre iubirea de vrăjmași ca fiind criteriul adevăratei părtășii cu Dumnezeu? Căci desigur, uitând lumea, omul nu se mai gândește nici la prieteni, nici la vrăjmași.

Dumnezeu, Care în esența Sa este mai presus de lume, dincolo de hotarele lumii (transcendent), prin lucrarea Sa petrece în lume (este imanent lumii). Deplinătatea și desăvârșirea stării mai-presus-de-lume a lui Dumnezeu nu se încalcă nicidecum prin neîncetata Sa lucrare în lume. Însă omul pe pământ, îmbrăcat în trup, nu are o astfel de desăvârșire; și deci, atunci când este deplin afundat în Dumnezeu, adică din toate puterile minții și inimii sale, nu mai are în conștiința sa nimic din lume. Totuși de acì nu trebuie înțeles că deplina petrecere în Dumnezeu nu are legătură cu iubirea de vrăjmași. Starețul, dimpotrivă, afirma cea mai strânsă legătură a uneia cu cealaltă.

Prin faptul că Domnul i S'a arătat i se dăduse acea stare a cunoaşterii ce nu mai lasă loc îndoielii sau clătinării. Întărea categoric că cel ce iubeşte pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, iubeşte neapărat şi întreaga facere a lui Dumnezeu, şi mai întâi de toate omul. Această dragoste el o ştia ca darul Duhului Sfânt; o înţelegea ca lucrarea lui Dumnezeu ce se pogoară de sus. Şi dimpotrivă, el cerca deplina adâncire în Dumnezeu ca venind în vârtutea iubirii de aproapele după har.

Vorbind de vrăjmaşi, Starețul folosea limbajul mediului său, unde mult se vorbea şi scria despre vrăjmaşii credinței. El însuşi nu despărțea omenirea în vrăjmaşi şi prieteni, ci în cei ce cunosc pe Dumnezeu şi cei ce nu-L cunosc. Dacă împrejurările istorice ar fi fost altele, presupun că şi Starețul s'ar fi exprimat altfel, ceea ce se şi întâmpla adesea când vorbea despre dragostea pentru om în general, adică pentru toți oamenii, şi cei ce fac bine, şi cei ce fac rău. În aceasta vedea el asemănarea cu Hristos, Care «mâinile pre cruce Şi-a întins» pentru a aduna **pe toți**.

În ce constă puterea poruncii lui Hristos, «Iubiți pre vrăjmaşii voştri»? De ce spunea Domnul că cei ce vor păzi porunca Sa vor cunoaşte **de unde** vine această învățătură (vezi Io. 7: 17)? Cum o înțelegea Starețul?

Dumnezeu este dragoste, dragoste absolută ce îmbrățişează cu prisosință întreaga facere. Dumnezeu, ca dragoste, şi în iad este de față. Duhul Sfânt, dând omului cu adevărat a cunoaşte această dragoste în măsura putinței sale de a o purta, îi şi deschide calea către deplinătatea ființării.

Acolo unde există «vrăjmaş», există şi respingere. Respingând, omul numaidecât cade din deplinătatea Dumnezeiască şi nu se mai află în Dumnezeu. Cei ce au dobândit Împărăția Cerului şi petrec în Dumnezeu, văd în Duhul Sfânt toate străfundurile iadului, pentru că nu este în toată ființarea tărâm unde Dumnezeu să nu fie de față. «Tot cerul Sfinților viază în Duhul Sfânt, iar Duhului Sfânt nimic în întreaga lume Îi este ascuns»... «Dumnezeu este dragoste; şi în Sfinți, Duhul Sfânt este dra-

goste» (cap. XII, «Pentru Sfinți»). Petrecând în cer, Sfinții văd iadul, și îl îmbrățișează și pe acela în dragostea lor.

Cei ce urăsc și leapădă pe fratele sânt ciuntiți în ființarea lor și pe adevăratul Dumnezeu, Care este dragoste atotcuprinzătoare, nu L-au cunoscut, și calea către El nu au aflat.

Faptul că omul nicidecum nu poate deplin a petrece în același timp și în Dumnezeu și în lume face ca întrebarea: Oare va fi fost adevărată contemplarea sa, sau, dimpotrivă, o visătorie? – să fie cu putință de-abia «după întoarcerea» la pomenirea și simțământul lumii. Starețul spunea că dacă după o stare duhovnicească, luată drept contemplare a lui Dumnezeu și părtășie cu Dumnezeu, nu se trăia iubirea față de vrăjmași și, prin urmare, și față de întreaga facere, aceasta era un semn sigur că vedenia nu fusese adevărată, adică nu în Dumnezeul adevărat.

«Răpirea» în vedenie poate veni omului mai nainte ca el să-și dea seama. În însăși starea răpirii, chiar când ea nu este de la Dumnezeu, omul poate să nu înțeleagă ce s'a petrecut cu dânsul. Iar dacă rodul vedeniei «după întoarcere» s'a arătat a fi mândria și nepăsarea față de soarta lumii și a omului, atunci neapărat ea fusese mincinoasă. Astfel, adevărul sau minciuna contemplării se cunoaște după rodurile sale.

Amândouă poruncile lui Hristos, adică cea pentru iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui, alcătuiesc o viață-una. Așadar, cel ce socotește că trăiește în Dumnezeu și Îl iubește, iar pe fratele urăște, acela petrece în înșelare. Astfel, a doua poruncă ne dă putința de a cerca în ce măsură trăim cu adevărat în Dumnezeul cel adevărat.

DEOSEBIREA BINELUI ȘI A RĂULUI

Starețul socotea că așa cum pentru a cerceta adevărul căii noastre către Dumnezeu principiul călăuzitor de încredere este a doua poruncă, cea pentru iubirea aproapelui, tot astfel criteriul sigur spre a deosebi binele de rău este nu atât scopul în sine,

oricât de sfântă şi înaltă ar fi expresia sa exterioară, cât mijloacele alese pentru atingere acelui scop.

Singur Dumnezeu este absolut. Răul, neființând prin sine însuşi, ci fiind doar împotrivirea făpturii slobode față de Ființa cea dintru început, față de Dumnezeu, nu poate fi absolut, drept care răul **în stare pură** nu există şi nu poate exista. Tot răul săvârşit de către făpturile slobode trăieşte neapărat ca parazit pe trupul binelui; el neapărat trebuie să-şi afle o **îndreptățire**, să se înfățişeze învestmântat în haina binelui, şi nu arareori în cea a binelui celui mai înalt. Răul întotdeauna şi neapărat se va împleti într'o oarecare măsură cu o căutare aparent pozitivă, şi aceasta este latura sa care «ademeneşte» omul. El încearcă să înfățişeze aspectul său pozitiv omului ca pe o valoare atât de însemnată încât, pentru a fi atinsă, **toate mijloacele sânt îngăduite**.

În viața empirică a omului nu este cu putință a ajunge la binele absolut; în toată facerea omului este prezentă o oarecare nedesăvârşire. Prezența nedesăvârşirii în binele omenesc pe de-o parte şi, pe de altă parte, neapărata prezență a aparentului bine pe care şi-l atribuie răul, face ca deosebirea binelui de rău să fie cât se poate de anevoioasă.

Starețul socotea că răul întotdeauna lucrează ca «înşelare», ascunzându-se sub chipul binelui; pe când binele, spre a se înfăptui, nu are nevoie de împreună-lucrarea răului. Drept aceea, acolo unde se ivesc mijloace nu bune (viclenie, minciună, silnicie, şi altele asemenea), începe un tărâm străin duhului lui Hristos. Binele nu se atinge prin mijloace rele, iar scopul nu îndreptățeşte mijloacele. «Binele dobândit nu prin mijloace bune nu este un bine» – iată legământul lăsat nouă de către Apostoli şi Sfinții Părinți. Dacă binele nu arareori biruieşte, şi prin prezența sa îndreptează ceea ce fusese rău, ar fi nedrept a gândi că răul ar fi adus binele, că binele ar fi rezultatul răului. Aceasta este cu neputință. Însă puterea lui Dumnezeu face ca

acolo unde ea se iveşte totul să se tămăduiască fără urmă, căci Dumnezeu este plinătatea vieții şi făureşte viața dintru nimic.

CALEA BISERICII

«Bisericii noastre îi este dat în Duhul Sfânt a înțelege tainele lui Dumnezeu, şi puternică este Ea prin gândul Său cel sfânt şi răbdarea Sa»... (p. 301)

Taina lui Dumnezeu, pe care Biserica o înțelege în Duhul Sfânt, este dragostea lui Hristos.

Sfânta gândire a Bisericii este ca «toți să se mântuiască». Iar calea pe care merge Biserica spre acest sfânt țel este răbdarea, adică jertfa.

Propovăduind în lume dragostea lui Hristos, Biserica cheamă pe toți la plinătatea vieții dumnezeieşti, dar oamenii nu înțeleg chemarea şi o leapădă. Chemând pe toți spre a păzi porunca lui Hristos: «Iubiți pe vrăjmaşii voştri», Biserica se aşază între toate puterile ce vrăjmăşuiesc între ele, iar mânia de care sânt pline acele puteri, întâlnind Biserica în calea sa, năvăleşte asupra Ei. Biserica însă, înfăptuind lucrul lui Hristos pe pământ, adică mântuirea întregii lumi, conştient ia asupră-şi povara obşteştii mânii, precum şi Hristos a luat asupra Sa păcatele lumii. Şi dacă Hristos, în această lume a păcatului, a fost prigonit şi nevoit să sufere, atunci şi adevărata Biserică a lui Hristos va fi prigonită şi va suferi. Este legea duhovnicească a vieții în Hristos, despre care a vorbit Însuşi Hristos şi Apostolii; iar dumnezeiescul Pavel a exprimat-o hotărât în astfel de cuvinte: «Toți carii voiesc cu bunăcinstire a vieții întru Hristos Iisus, prigoni-se-vor» (2 Tim. 3: 12).

Iar aceasta totdeauna şi pretutindenea, în lumea întreagă, oriunde se află păcatul.

«Fericiți de-pace-făcătorii, că aceia fii lui Dumnezeu se vor chema». Domnul spune acì că aceia care propovăduiesc pacea lui Dumnezeu se aseamănă Lui, Celui Unul-Născut Fiul lui

Dumnezeu; şi se aseamănă întru toate, adică nu numai întru slava şi învierea Sa, ci şi în defăimare şi moarte. Despre aceasta mult se vorbeşte în Scripturi, şi de aceea cei ce propovăduiesc într'adevăr pacea lui Hristos să nu uite niciodată de Golgotha.

Şi toate acestea numai pentru cuvântul: Iubiți-vă vrăjmaşii. «Voi căutați să Mă omorâți, căci cuvântul Meu nu încape întru voi», grăieşte Hristos iudeilor (Io. 8: 37). Nici propovăduirea Bisericii, care este acelaşi cuvânt: «Iubiți-vă vrăjmaşii», nu încape în lume, şi de aceea lumea în toate veacurile a prigonit şi va prigoni adevărata Biserică, a ucis şi va ucide pe slujitorii Ei.

În toate convorbirile cu Fericitul Siluan niciodată nu am avut vreo umbră de îndoială că graiurile sale sânt «graiuri ale vieții vecinice» pe care le auzise de sus, şi că nu prin «basme meşteşugite» învățase acel adevăr căruia îi purta mărturie întreaga sa viață. Foarte mulți grăiesc cu uşurătate despre dragostea lui Hristos, dar faptele lor sânt sminteală lumii, drept care şi cuvintele lor sânt lipsite de putere de-viață-făcătoare.

Viața Starețului, pe care am văzut-o atât de îndeaproape de-a lungul mai multor ani, şi pe care acum, în nechibzuința mea, încerc să o înfățişez, era o uriaşă nevoință, şi atât de minunată, încât nu sânt în putere a afla cuvinte omeneşti ca să-mi exprim minunarea; şi, în acelaşi timp, era atât de simplă, atât de firească şi cu adevărat smerită, că tot cuvântul fălos şi oricât de puțin afectat nu va face decât să introducă un element străin, şi de aceea îmi este atât de greu să scriu despre ea.

Există oameni ce nu sânt în stare a vedea îndărătul unui cuvânt simplu adevăratul său cuprins, dar sânt şi unii al căror auz se scârbeşte de nefirescul cuvintelor pretențioase. Sfântul şi curatul cuvânt al Starețului fiind, din păcate, de neînțeles multora, în vârtutea simplității lui, am hotărât să-l însoțesc până la un punct cu cuvântul meu sec şi urât, presupunând – poate

greșit – că astfel voi putea să-i ajut să-l înțeleagă pe cei obișnuiți cu un alt chip al vieţuirii şi cu un alt grai.

Să luăm drept pildă scurta învățătură a Stareţului:

«Ce trebuie să faci spre a avea pace în suflet şi în trup?

Pentru aceasta trebuie pe toți să iubeşti ca însuți pe tine şi în fiecare ceas să fii gata de moarte».

De obicei, la gândul apropiatei morți sufletul oamenilor se turbură de frică, şi adesea şi de deznădejde, până la a se îmbolnăvi şi trupeşte din suferința sufletească. Şi atunci cum de zice Stareţul că a fi neîncetat gata de moarte şi a iubi pe toți umple de pace nu numai sufletul, ci şi trupul? Străină şi neînțeleasă învățătură!

Vorbind acì de pace în suflet şi în trup Stareţul are în vedere o asemenea stare când nu numai sufletului, ci şi trupului, în chip simțit i se împărtăşeşte lucrarea harului. Cu toate acestea, în cazul de față el vorbeşte de o măsură mai mică decât cea pe care o cercase în vremea arătării Domnului. Atunci harul, şi în suflet, şi în trup, prinsese atâta putere, încât şi trupul îşi simțea sfințirea, iar dulceața Duhului Sfânt insufla o atât de puternică dragoste de Hristos, încât însuşi trupul dorea să sufere pentru Domnul.

PENTRU DEOSEBIREA DINTRE IUBIREA CREŞTINĂ ŞI DREPTATEA OMENEASCĂ

Oamenii au cel mai adesea o înţelegere juridică asupra dreptății. A împovăra pe cineva cu răspunderea pentru vina altcuiva ei o resping ca pe o nedreptate. Aceasta nu îşi are locul în conştiința lor juridică. Dar alta grăieşte duhul iubirii lui Hristos. În duhul acestei iubiri, a împărtăşi răspunderea pentru vina celui iubit, ba chiar deplin a o purta, nu numai că nu este străin, ci întru totul firesc. Mai mult, prin faptul de a purta vina străină se vădeşte adevărul iubirii şi se ajunge la conştientizarea ei. Dacă este a ne folosi numai de latura îndulcirii iubirii, atunci unde

mai este latura noimei sale? Dar când se adaugă libera luare asupră-şi a vinei şi a suferinţelor celui iubit, atunci dragostea îşi atinge desăvârşirea atotcuprinzătoare.

Mulţi nu pot sau nu voiesc să ia asupra lor şi să poarte de bună voie urmările păcatului strămoşului Adam. Ei spun: «Adam şi Eva au mâncat din rodul oprit, dar ce mă priveşte pe mine? Sânt gata să răspund pentru păcatele mele, dar numai pentru ale mele personale, şi nicicum pentru cele străine». Şi nu înţelege omul că printr'o astfel de mişcare a inimii repetă în sine păcatul Strămoşului, care devine propriul său păcat şi propria cădere. Adam s'a lepădat de răspundere punând vina asupra Evei şi a lui Dumnezeu Care îi dăduse acea femeie, rupând astfel unimea Omului şi unirea sa cu Dumnezeu. Astfel, de fiecare dată când ne împotrivim a purta vina pentru răul obştesc, pentru faptele celor apropiaţi, noi repetăm acelaşi păcat şi rupem la rândul nostru unimea Omului. Domnul a întrebat pe Adam mai nainte de Eva. Şi trebuie înţeles că dacă el nu s'ar fi îndreptăţit, ci ar fi luat asupră-şi răspunderea pentru păcatul lor obştesc, alta ar fi fost soarta lumii, tot aşa cum ea se schimbă atunci când luăm asupră-ne povara vinei celor apropiaţi.

Fiecare om poate spune multe spre propria-i îndreptăţire în orice faptă, dar de va cerceta cu luare aminte în inima sa va vedea că, îndreptăţindu-se, nu scapă de viclenie. Se îndreptăţeşte omul mai întâi fiindcă nu voieşte să se recunoască fie şi în parte vinovat pentru răul din lume; se îndreptăţeşte fiindcă nu înţelege că este înzestrat cu o libertate asemănătoare cu cea a lui Dumnezeu, ci se vede doar ca un fenomen, ca un lucru al acestei lumi, şi deci ca atârnând de ea. Într'o astfel de conştiinţă iese la iveală mult din conştiinţa robului: drept aceea îndreptăţirea este proprie robului, iar nu fiilor lui Dumnezeu.

La fericitul Stareţ nu am văzut înclinarea de a se îndreptăţi. Dar în chip ciudat tocmai acest fel de a face, adică a lua asupră-şi vina şi a cere iertare, li se pare multora a fi o atitudine de rob. Iată cât de deosebită este înţelegerea fiilor Duhului lui Hristos şi

a celor neduhovniceşti. Celui neduhovnicesc îi pare de necrezut că întreagă lumea oamenilor poate fi resimțită ca un tot ce este cuprins în ființa proprie a fiecărui om, fără a exclude celelalte persoane. Întregul ființei atot-omului, după înțelesul celei de-a doua porunci: «Să iubeşti pe aproapele ca însuți pre tine», trebuie şi se poate cuprinde în propria-i ființă. Atunci tot răul ce se petrece în lume va să se înțeleagă nu ca fiind ceva străin, ca al său propriu.

Dacă fiecare persoană-ipostas omenesc, zidit după chipul Ipostaselor absolute dumnezeieşti, este în stare a cuprinde în sine plinătatea ființei atot-omului, aşa cum şi fiecare Ipostas Dumnezeiesc este purtător a toată plinătatea Ființei Dumnezeieşti – acesta fiind înțelesul adânc al celei de-a doua porunci – atunci şi lupta cu răul, cu răul cosmic, fiecare o va face începând cu sine însuşi.

Starețul însuşi vorbea totdeauna numai despre dragostea lui Dumnezeu, şi niciodată despre dreptate, dar eu înadins l-am provocat la o convorbire despre aceasta. El a spus, mai mult sau mai puțin, următoarele:

«Despre Dumnezeu nu se poate spune că este nedrept, sau că în El se află nedreptate, dar nici nu se poate spune că este drept, aşa cum înțelegem noi dreptatea. Sfântul Isaac Sirul zice: „Nu îndrăzni a numi pe Dumnezeu drept. Căci unde este acea dreptate: noi am greşit, iar El Şi-a dat pe Fiul cel Unul-Născut crucii?" Iar la cele spuse de Cuviosul Isaac se poate adăuga: Noi am greşit, iar Dumnezeu pe Sfinții Îngeri i-a pus în slujba mântuirii noastre. Dar şi Îngerii, plini fiind de dragoste, ei înşişi au dorința de a ne sluji, şi în această slujire primesc asupră-şi durerile. Dar iată că şi vietățile necuvântătoare, şi tot restul făpturii au fost date de către Domnul legii stricăciunii, căci nu li se cuvenea a rămâne slobode de acea lege, atunci când omul,

pentru care ea fusese făcută, prin păcatul lui ajunsese rob stricăciunii. Astfel că unii de bunăvoie, iar alții nu de bunăvoie, însă „toată zidirea împreună-suspină şi împreună-chinuieşte până acum" (Rom. 8: 20-22), împreună-pătimind cu omul. Iar aceasta nu este legea dreptății, ci legea iubirii».

Dragostea lui Hristos, ca Dumnezeiască putere, ca dar al Duhului Sfânt Care singur lucrează în toți, adună ființial totul întru una; iubirea îşi însuşeşte viața celui iubit. Cel ce iubeşte pe Dumnezeu este cuprins în viața Dumnezeirii; cel ce iubeşte pe aproapele cuprinde în ființa sa ipostatică viața fratelui; cel ce iubeşte întreaga lume, în duh îmbrățişează întreaga lume.

Acea mare rugăciune pentru lume cu care se ruga Fericitul, marele Stareț Siluan, duce tocmai la o astfel de înțelegere sau, mai bine zis, simțire a părtăşiei ființiale a propriei ființe personale cu ființa atot-omenirii. Dacă se poate spune, cum fac mulți filosofi contemporani, că perceperea prin simțirile noastre a oricărui obiect nu este doar un act psihic subiectiv, străin de ființarea obiectivă a însuşi obiectului, ci este însuşi obiectul care prin lucrarea sa reală pătrunde în conştiința noastră, înfiripându-se astfel o părtăşie în ființă, atunci cu atât mai mult trebuie să vorbim despre părtăşie în ființă acolo unde lucrează unul harul dumnezeiesc a-toate-pătrunzător al Sfântului Duh – Atotțiitorul.

NEÎNCETATA RUGĂCIUNE A STAREȚULUI

Domnul înainte de ieşirea Sa a spus: «Vine stăpânitoriul lumii cesteia, şi întru Mine nimic are» (Io. 14: 30).

Cel ce a încercat cu adevărat cândva în viața sa să păzească poruncile lui Hristos, acela într'o oarecare măsură poate înțelege nemărginita măreție a spuselor Lui, nemărginire pentru tot omul, de-a lungul întregii istorii a lumii.

În zilele vieții pământești a lui Hristos, oamenii, ascultându-L, se aflau în aceeași nedumerire ca și acum. Ceea ce grăia Hristos nu era «dupre om» (Gal. 1: 11); aceasta o vedeau toți, și nefiind în stare să conceapă arătarea lui Dumnezeu într'un chip atât de smerit, au strigat: «Drac are»; iar alții ziceau: «Nu, cuvintele Sale nu sânt cuvintele unui îndrăcit». «Deci ziceau mulți dintre ei: Drac are și se nebunește; pentru ce îl ascultați?» Dar alții le-au răspuns: «Cu adevărat proroc este», și «dezbinare s'a făcut în norod pentru Dânsul» (Io. 7: 20; 7: 43; 8: 48-49 și 52; 9: 16; 10: 19-21).

Starețul Siluan era om, și cuvintele rugăciunii Bisericii deplin i se potrivesc: «Nu este om ce va viia și nu va greși»; și totuși, în cuvântările și în scrierile sale întâlnim cuvinte ce covârșesc măsura omului obișnuit, ducând către acel prag unde nu ajunge înțelegerea oamenilor «normali»; și cu toate acestea, nu încape și nu poate încăpea îndoiala că ceea ce spunea despre sine era curat adevărul. Aproape o jumătate de veac a trăit în Mănăstire sub ochii a multe sute de oameni, dintre care mulți trăiesc până astăzi[1]: a trăit în condițiile vieții de obște, unde cât se poate de limpede iese la iveală orice boală psihică; mulți nu l-au iubit; unii îl ocărau în față, numindu-l «înșelat»; alții spuneau: «O, blestemat sfânt!», el însă **niciodată** nu a răspuns necuviincios. Desigur, aceasta era darul harului, pentru care toată viața și-a petrecut-o într'o nevoință fără seamăn.

Spre a nu încărca peste măsură cartea, nu voi reda acì toate cuvintele Fericitului Stareț, care depășesc hotarele măsurii obișnuite a omului și pe care cititorul atent le va afla în Scrierile sale, de pildă, acolo unde el, întemeindu-se pe experiența sa de mulți ani, spune că la Sfinți rugăciunea niciodată nu se întrerupe, sau următoarele:

«La început, necercat fiind, am primit un gând de curvie; m'am dus la duhovnic și i-am spus: „Am primit un gând de

[1] Părintele Sofronie scria cartea în 1947. (N. tr.)

curvie". Duhovnicul îmi zice: „Niciodată să nu primești". Și de atunci au trecut patruzeci și cinci de ani, și nici o singură dată nu am primit gând de curvie, niciodată pe nimeni nu m'am mâniat, căci sufletul meu își aminteşte de dragostea Domnului și de îndulcirea Duhului Sfânt, și uit de ocări».

S'a petrecut și următoarea întâmplare. Printre frații Mănăstirii se afla un minunat nevoitor, Shimonahul Spiridon, care o jumătate de veac a trăit în obște. Din fire era un om zdravăn, puternic trupește și sufletește, și foarte iubitor de osteneală. Era un adevărat monah puternic în nevoință. Din primii ani în viața monahală el a iubit rugăciunea lui Iisus și a petrecut neclintit în această «lucrare» care cere o deosebită răbdare, luare-aminte și înfrânare. Ca și cei mai mulți monahi din Sfântul Munte, Părintele Spiridon era foarte simplu, aproape analfabet, dar cu toate acestea era un om înțelept; din îndelunga deprindere cu «lucrarea minții» dobândise o înțelegere limpede a puterilor omenești, a însușirilor sufletului. Înțelegea că rugăciunea minții cere ca mintea să se slobozească de toate întipăririle, și cu tăria unei adânci credințe purta această nevoință de neajuns celor mai mulți.

Ascultarea Părintelui Spiridon era una plină de griji: era iconom la Krumița, metocul Mănăstirii aflat în partea de nord-vest a peninsulei Athosului. Îndeletnicirile de bază ale gospodăriei Krumiței erau livezile de măslini și podgoriile. Ultimii trei sau patru ani din viața sa și i-a petrecut în bolnița Mănăstirii, suferind rău de un reumatism ce îi deformase încheieturile mâinilor și picioarelor și îl lipsise de putința de a mai lucra.

S'a întâmplat ca într'o iarnă, când Starețul Siluan se îmbolnăvise de o gripă și zăcuse câtăva vreme în bolniță, să i se dea o «laviță» lângă Părintele Spiridon. În acea vreme în odaia alăturată se afla un ierodiacon bolnav.

Într'o zi Părintele Spiridon ședea pe lavița sa cu fața către

Părintele Siluan; acesta zăcea îmbrăcat, adică în dulamă şi încins, cum este totdeauna obiceiul nevoitorilor la Athos, ca semn că sânt gata zi şi noapte a se ridica la rugăciune. Părintele Spiridon vorbea de rugăciune iar Starețul Siluan îl asculta în tăcere.

- Uite, te sileşti şi te sileşti să păzeşti rugăciunea, iar când te îndeletniceşti cu vreo treabă care-ți cere ceva gândire, iată că se întrerupe rugăciunea... Dacă trebuie să cureți măslinii şi te uiți la crengi şi chibzuieşti cum să le cureți mai bine, odată îți pierzi rugăciunea – zicea Părintele Spiridon.

La aceste cuvinte Starețul Siluan s'a ridicat de pe laviță, s'a încălțat cu cizmele, şi-a pus un cojoc călduros, căci era frig, şi spunând încetişor: «Cu noi aşa nu se întâmplă», a ieşit din bolniță şi s'a dus la chilia sa.

Uimit, Părintele Spiridon a şezut câtăva vreme nedumerit, iar apoi s'a dus la patul ierodiaconului bolnav din odaia alăturată, i-a povestit convorbirea cu Părintele Siluan şi i-a zis:

- Părinte diacon, îl cunoşti bine pe Starețul Siluan; spune-mi, ce înseamnă cuvintele «Cu noi aşa nu se întâmplă»?

Diaconul tăcea. Părintele Spiridon a zis mai departe:

- Sau rătăceşte, sau este mare.

Ierodiaconul, cunoscându-l pe Părintele Spiridon ca fiind un nevoitor bătrân şi cercat, îi spune:

- Părinte Spiridon, înşivă puteți mai bine decât mine să înțelegeți ce înseamnă aceste cuvinte.

Părintele Spiridon a rămas pe gânduri încă o vreme, apoi s'a dus, zicând:

- Da, uimitor lucru.

V

PENTRU LINIŞTIREA MINŢII ŞI RUGĂCIUNEA CURATĂ

Toată viaţa Fericitului Stareţ Siluan era rugăciune. Se ruga neîncetat, schimbând de-a lungul zilei chipul rugăciunii după împrejurările vieţii zilnice. Avea şi darul înaltei rugăciuni a minţii, căreia îi închina cu precădere vremea nopţii, când putea avea deplina linişte şi întunerecul prielnice unei astfel de rugăciuni.

Feluritele forme sau chipuri ale rugăciunii sânt îndeobşte unul din punctele cele mai însemnate ale nevoinţei; la fel era şi pentru Stareţ, drept care îmi îngădui să mă aplec asupra lor.

PENTRU CELE TREI CHIPURI ALE RUGĂCIUNII

Rugăciunea este făurire, cea mai înaltă făurire, făurirea cu precădere, şi în vârtutea acestui lucru este nesfârşit de felurită; şi totuşi este cu putinţă o împărţire a ei în diferite chipuri, în legătură cu aşezarea sau îndreptarea puterilor duhovniceşti mai de seamă ale omului, ceea ce fac şi Părinţii Bisericii.

În această privinţă rugăciunea coincide cu treptele fireşti ale dezvoltării duhului omenesc. Prima mişcare a minţii este o mişcare în afară; a doua – întoarcerea asupră-şi; iar a treia – mişcarea către Dumnezeu prin omul lăuntric.

Potrivit acestei rânduieli Sfinţii Părinţi au deosebit trei chi-

puri ale rugăciunii: primul, în vârtutea neputinței minții de a se înălța nemijlocit către curata gândire la Dumnezeu, poartă trăsătura închipuirii; al doilea – a cugetării; iar al treilea – a afundării în contemplare. Cu adevărat drept, cuvenit și roditor, Părinții îl socotesc numai pe cel de-al treilea; dar având în vedere neputința omului la începutul căii sale către Dumnezeu, le socotesc firești și pe celelalte două chipuri ale rugăciunii și, la vremea lor, folositoare. Cu toate acestea ei arată că dacă omul se mulțumește cu primul chip al rugăciunii și îl cultivă în viața sa duhovnicească, pe lângă nerodire, sânt cu putință și adânci tulburări duhovnicești. În ce privește al doilea chip, deși depășește cu mult pe primul prin vrednicia sa, totuși rămâne de asemenea puțin roditor, și nu scoate pe om din neîncetata luptă cu gândurile, și nu îi dă să atingă nici slobozirea de patimi, și cu atât mai puțin curata contemplare. Al treilea și cel mai desăvârșit chip al rugăciunii este acea stare a minții în inimă, când cel ce se roagă din adâncul ființei sale stă slobod de chipuri, cu mintea curată înaintea lui Dumnezeu.

Întâiul chip al rugăciunii ține pe om într'o necontenită rătăcire, într'o lume închipuită, în lumea visătoriei și, dacă vreți, a înfăptuirii poetice; cele dumnezeiești și, îndeobște, tot ce este duhovnicesc este înfățișat în felurite chipuri de-ale fanteziei, iar apoi chiar și viața reală a omului se pătrunde treptat de elemente din sfera fanteziei.

Cu al doilea chip al rugăciunii intrările lăuntrice ale inimii și ale minții rămân larg deschise spre a fi pătrunse de tot ce este străin, ceea ce face ca omul să trăiască neîncetat suspus celor mai felurite înrâuriri din afară; astfel, neînțelegând ce se petrece în realitate cu dânsul în chip obiectiv, adică în ce fel răsar în el toate aceste gânduri și lupte, se dovedește neputincios a se împotrivi năvalei patimilor așa cum se cuvine. Cu o astfel de rugăciune omul primește uneori har și dobândește o stare sufletească bună, dar starea sa lăuntrică, nefiind cea dreaptă, nu poa-

te rămâne în ea. Ajungând la o oarecare înclinare spre cunoaşterea religioasă şi o relativă bună-cuviinţă în purtarea sa, şi mulţumindu-se cu această stare, treptat el se lasă atras către theologhisirea intelectuală. Pe măsura sporirii acesteia, lupta lăuntrică cu patimile subţiri – slava deşartă şi mândria – devine tot mai întortocheată şi sporeşte măsura pierderii harului. În desfăşurarea sa, acest chip al rugăciunii, a cărei principală trăsătură este concentrarea atenţiei în minte, îndreaptă pe om spre contemplarea raţionalist-filosofică, ducându-l, la fel ca şi cel dintâi chip al rugăciunii, într'o lume închipuită, abstractă. Desigur, acest fel de închipuire abstractă a minţii este mai puţin naiv, mai puţin grosolan şi mai puţin depărtat de adevăr decât cel dintâi.

Al treilea chip al rugăciunii – **împreunarea minţii cu inima** – este pe deplin **starea duhovnicească firească** a duhului omenesc, dorită, căutată, dăruită de sus. Împreunarea minţii cu inima o cunoaşte tot credinciosul, atunci când se roagă cu luareaminte, «din inimă»; într'o mai mare măsură o cunoaşte când îi vine umilinţa şi dulcele simţământ al iubirii de Dumnezeu. Plânsul umilinţei în rugăciune este semnul credincios că mintea s'a unit cu inima şi că rugăciunea şi-a aflat locul cel dintâi, cea dintâi treaptă a înălţării către Dumnezeu; iată de ce el este atât de preţuit de către toţi nevoitorii. Dar în cazul de faţă, vorbind despre cel de-al treilea chip al rugăciunii, am în vedere un alt lucru încă şi mai mare: **mintea ce stă cu rugăciune şi luareaminte în inimă**.

Urmarea caracteristică, proprie acestei mişcări şi a sălăşluirii minţii înlăuntru este curmarea lucrării închipuirii şi slobozirea minţii de tot chipul ce ar pătrunde-o. Astfel mintea devine întreagă auz şi vedere, şi vede şi aude fiece gând ce se apropie **din afară**, înainte ca acesta să pătrundă în inimă. Săvârşind rugăciunea într'o astfel de stare, mintea nu numai că nu îngăduie gândurilor a pătrunde în inimă, dar le şi respinge, păzindu-se astfel a se amesteca cu ele, lucru prin care se ajunge la

tăierea a toată lucrarea patimii încă din cel dintâi al ei stadiu, din însăşi zămislirea ei. Problema este cât se poate de adâncă şi complexă, şi nu putem acì decât să o pomenim în treacăt.

PENTRU DESFĂŞURAREA GÂNDULUI

Păcatul se înfăptuieşte trecând prin anume trepte ale înfiripării sale lăuntrice.

Cea dintâi treaptă este apropierea din afară a unei oarecari înrâuriri duhovniceşti, care la început poate să nu fie deloc limpede şi închegată. Prima treaptă a închegării – ivirea vreunui chip în câmpul vederii lăuntrice a omului – neatârnând de voia lui, nici nu i se socoteşte păcat. În unele cazuri chipurile acestea poartă un caracter cu precădere văzut, în altele, cu precădere gândit, dar cel mai adesea al amândurora. Dar fiindcă şi cele văzute atrag după sine un anume tip de gând, nevoitorii numesc toate chipurile «gânduri».

La omul nepătimaş mintea «stăpânitoare», fiind puterea cunoscătoare a ființei, poate să se plece asupra gândului ce vine, rămânând totuşi slobodă de stăpânirea lui. Dacă însă în om se află «loc», teren potrivit, cum ar fi o înclinare către duhul ce se cuprinde în gând, atunci energia lui încearcă să pună stăpânire pe lumea sufletească, adică pe inima omului; aceasta o dobândeşte trezind în sufletul mai nainte înclinat către patimă un oarecare simțământ de desfătare propriu unei anume patimi. Tocmai în această desfătare constă «ispita». Însă nici clipita desfătării, deşi vădeşte mărturia nedesăvârşirii omului, nu i se socoteşte încă drept păcat: este doar «îmbierea» păcatului.

Mai departe, desfăşurarea gândului păcătos se poate înfățişa în linii generale precum urmează: desfătarea la care îmbie patima atrage către sine atenția minții, clipită de o deosebită însemnătate şi plină de răspundere, căci împreunarea minții cu gândul alcătuieşte o condiție prielnică dezvoltării lui, dacă mintea nu se rupe de la îmbiere printr'un act de voire lăuntrică, ci

petrece mai departe cu atenţia în ea; atunci începe înclinarea către dânsa, un dialog plăcut cu ea, apoi «legătura», care poate trece la un deplin «consimţământ» activ. Mai departe, tot crescând desfătarea pătimaşă, ea poate stăpâni mintea şi voinţa omului, ceea ce se numeşte «robie». După aceasta toate puterile celui robit de patimă se vor îndrepta către o mai mult sau mai puţin hotărâtă înfăptuire a păcatului, de nu vor fi piedici din afară în calea înfăptuirii lui.

O asemenea robie poate rămâne singura, fără a se mai reînnoi vreodată, dacă ea nu a fost decât urmarea lipsei de experienţă a omului ce petrece în nevoinţă şi în luptă. Dar dacă robirea se tot repetă, ea poate deveni «deprindere» a patimii şi atunci toate puterile fireşti ale omului încep a-i sluji.

De la cea mai timpurie ivire a lucrării îndulcitoare a patimii, numită mai sus «îmbiere», trebuie să înceapă lupta care se poate prelungi pe toate treptele desfăşurării gândului păcătos; şi la fiecare treaptă gândul poate fi biruit, şi astfel a nu se săvârşi în faptă; dar totuşi, încă din clipa clătinării voii este de faţă un element al păcatului, şi va fi nevoie de pocăinţă spre a nu pierde harul.

Omul necercat duhovniceşte, de obicei întâmpină gândul păcătos de-abia după ce el a trecut neobservat de primele trepte ale desfăşurării sale, adică atunci când a căpătat de acum o oarecare putere, sau chiar mai mult: când se apropie de primejdia de a săvârşi faptic păcatul.

Pentru a nu ajunge acì, neapărat trebuie ca mintea să se aşeze cu rugăciune în inimă. Aceasta este o nevoie esenţială pentru fiece nevoitor ce doreşte, printr'o pocăinţă adevărată, a se întări în viaţa duhovnicească, deoarece, precum am spus mai sus, într'o astfel de stare păcatul se taie din însăşi zămislirea sa. Acì s'ar cuveni a pomeni cuvântul Proorocului: «Fiica Vavilonului ticăloasă ... fericit carele va cuprinde şi va repezi pruncii tăi de piatra» numelui Iisus Hristos (vezi Ps. 136: 8-9).

Această lucrare minunată, de neajuns delăsătoarei majorităţi,

se dobândește printr'o mare osteneală, și de către foarte puțini. Ea nu este deloc simplă, deloc ușoară; și, în căutarea unei scurte dar limpezi expresii, mă voi afla nevoit, iară și iară, neputincios a mă întoarce asupra ei din felurite unghiuri, fără să nădăjduiesc totuși a o deșerta sau a o putea înfățișa cât de cât mulțămitor.

Esența căii nevoinței Starețului poate fi înfățișată în puține cuvinte: paza inimii de tot gândul din afară prin atenția lăuntrică a minții, pentru ca, îndepărtând toată înrâurirea străină, să ajungă a sta înaintea lui Dumnezeu în rugăciune curată.

Această lucrare se numește **liniștirea minții**. Noi am moștenit-o, prin predanie vie și scrisă, de la Sfinții Părinți, din primele veacuri ale creștinismului până în zilele noastre. Drept aceea, se poate vorbi despre calea nevoinței Starețului, precum el însuși o făcea, ca despre calea monahismului dreptslăvitor îndeobște.

Fericitul Stareț spunea:

«Dacă ești de-Dumnezeu-cuvântător, atunci te rogi curat; dacă te rogi curat, atunci ești de-Dumnezeu-cuvântător».

Monahul-nevoitor nu este theolog în înțelesul academic al cuvântului, ci theolog în alt sens, căci prin rugăciunea curată se învrednicește de adevărate contemplări dumnezeiești. Începutul căii către rugăciunea curată este lupta cu patimile. Mintea, în măsura curățirii de patimi devine mai puternică în lupta cu gândurile și mai statornică în rugăciune și gândirea la Dumnezeu; iar inima, slobozindu-se de întunecarea patimilor, vede toate cele duhovnicești mai curat, mai limpede, până la deplina încredințare a simțământului.

Monahul preferă această cale, căii theologiei cărturărești. În ochii săi, contemplării filosofice abstracte îi este cu putință să ajungă până la a vedea că experiența și conceptele noastre em-

pirice nu se potrivesc lui Dumnezeu, astfel încât să ajungă la starea când mintea începe să «tacă»; însă «tăcerea minții» theologului-filosof rămâne cel mai adesea departe de adevărata contemplare de Dumnezeu, măcar că se apropie de hotarele ei.

A atinge adevărata contemplare fără curățirea inimii este cu neputință. Numai inima curățită de patimi este în stare de o anume răpire, contemplând pe Dumnezeul ce rămâne de neajuns. Într'o astfel de răpire mintea, din bucurie, tace, neputincioasă din pricina măreției celor contemplate.

Pe altă cale merge theolog-gânditorul către starea contemplării, şi pe alta nevoitor-monahul. Mintea celui din urmă nu se îndeletniceşte cu nici un fel de gândire; ea doar ca un străjer, în linişte, ia aminte ca nimic din afară să nu intre în inimă. Numele lui Hristos şi porunca Sa – iată din ce trăiesc inima şi mintea în această «sfințită tăcere»; ele trăiesc o viață-una, cercetând tot ce se săvârşeşte lăuntric, nu cu o cercetare logică, ci printr'un anume simțământ duhovnicesc.

Mintea, împreunându-se cu inima, petrece într'o stare ce-i dă putința a vedea fiece mişcare ce are loc în «sfera subconştientului». (Acest termen al psihologiei ştiințifice contemporane îl folosesc acì în mod convențional, deoarece el nu corespunde cu noțiunile antropologiei nevoinței orthodoxe.) Petrecând înlăuntrul inimii, mintea observă împrejurul ei chipurile şi gândurile ce se ivesc venind din tărâmul fiinţării cosmice şi încercând să pună stăpânire pe inima şi mintea omului. Sub forma unui gând, adică a unui gând legat de un oarecare chip, este prezentă energia unui anume duh. Presiunea gândurilor ce vin din afară este foarte mare şi, spre a o slăbi, monahul este nevoit de-a lungul întregii zile să nu-şi îngăduie nici o privire pătimaşă, nici o legătură pătimaşă cu nimic. Monahul se străduieşte necontenit spre a împuțina până la ultima limită cu putință numărul întipăririlor din afară, altminteri, în ceasul rugăciunii lăuntrice a minții, tot ce se întipărise năvăleşte asupra inimii ca nestăvilita prăvălire a unui zid, aducând multă tulburare.

Țelul monahului este de a ajunge la trezvia neîncetată a minții în inimă; iar când, după mulți ani de astfel de nevoință – **cea mai grea** dintre toate celelalte nevoințe – simțământul inimii se subțiază, iar mintea, din **multul plâns**, primește puterea de a se lepăda de toată năvala gândurilor pătimașe, atunci starea rugăciunii devine neîncetată, și simțământul lui Dumnezeu, de față și lucrător, dobândește putere mare și limpezime.

Calea «Areopaghiților» este alta: în ea precumpănește gândirea, iar nu rugăciunea. Umblând pe acea cale ei adesea se înșală, căci dobândind ușor înțelegerea intelectuală până și a formelor apofatice ale theologiei, se mulțumesc cu desfătarea intelectuală pe care o cearcă. Nedând însemnătatea cuvenită patimilor nebiruite, ușor se închipuie ajunși la cele despre care grăiesc scrierile Areopaghitului, când de fapt, în covârșitoarea majoritate a cazurilor, atingând structura logică a sistemului său theologic, ei nu ajung cu adevărat la Cel căutat.

Esența «liniștirii» Starețul o vedea nu în zăvorâre, și nu în îndepărtarea în pustie, ci în a petrece neîncetat în Dumnezeu. Având în vedere marea însemnătate a acestui punct, mă voi apleca asupra lui mai în amănunt.

Starețul spunea că și zăvorârea, și îndepărtarea în pustie nu erau în sine decât mijloace ajutătoare, și nicidecum un țel. Ele pot ajuta la împuținarea întipăririlor și înrâuririlor din afară, la îndepărtarea de la zarva lumească, și astfel să înlesnească rugăciunea curată, dar numai în cazul când îndepărtarea s'a săvârșit după bunăvoirea lui Dumnezeu, iar nu după a sa voie – căci în acest caz și zăvorârea, și pustia, și toată altă nevoința rămâne neroditoare, fiindcă esența vieții noastre nu constă în nevoințele de-sine-voite, ci în ascultarea voii lui Dumnezeu.

Mulți cred că cel mai înalt chip al vieții este liniștirea în

pustie, alţii socotesc a fi zăvorârea; unii preferă nebunia pentru Hristos, alţii slujirea pastorală, sau osteneala theologiei cărturăreşti, şi altele asemenea. Stareţul socotea că nici unul din aceste chipuri ale nevoinţei nu este în sine cel mai înalt chip al vieţii duhovniceşti, ci fiecare dintre ele poate fi un chip înalt celui pentru care el corespunde cu voia lui Dumnezeu; iar voia lui Dumnezeu pentru fiecare om poate fi una aparte.

Dar oricare ar fi voia lui Dumnezeu pentru fiecare om, când este vorba de unul sau altul dintre chipurile nevoinţei, sau de locul şi forma slujirii, în toate împrejurările rămâne de neapărată trebuinţă căutarea rugăciunii curate.

Rugăciunea, Stareţul o socotea a fi curată atunci când se aduce cu umilinţă, astfel încât şi inima, şi mintea împreună trăiesc cuvintele rostite ale rugăciunii ce nu se lasă întreruptă de nimic, nici de risipirea minţii în ceva din afară, nici de cugetarea la ceva străin rugăciunii trăite. Precum am spus mai sus, acest chip al rugăciunii este starea duhovnicească firească, cât se poate de roditoare sufletului, fiind cunoscut într'o măsură sau alta foarte multor credincioşi; însă doar în rare împrejurări trece în starea rugăciunii desăvârşite.

Celălalt chip al rugăciunii este când mintea se închide în inimă şi acolo, în linişte, în afara gândurilor şi chipurilor străine se deprinde întru pomenirea Numelui lui Dumnezeu. Această rugăciune este însoţită de o necontenită nevoinţă; este o lucrare ce atârnă într'o anume măsură de libera voire a omului; ea înseamnă osteneală, lucrare a nevoinţei. Ceea ce s'a spus mai sus despre acest minunat chip al rugăciunii minţii – anume faptul că dă putinţa de a vedea gândul înainte de a pătrunde în inimă, sau, spre a ne exprima convenţional, dă putinţa de a controla adâncurile subconştientului, de a se slobozi de tulburările în care este ţinut omul din pricina ivirii a tot felul de influenţe din tărâmul întunecat al subconştientului, mai bine zis, din adâncul fără de fund al vieţii cosmice păcătoase – toate acestea nu sânt decât aspectul negativ al lucrării, pe când aspectul ei pozitiv co-

vârșește orice idee omenească.

Dumnezeu Lumină neapropiată este. Ființarea Lui este mai presus de tot chipul, nu numai materialnic, ci și al minții – și de aceea câtă vreme mintea omului se îndeletnicește cu gândirea, cu cuvintele, cu conceptele, cu chipurile, el nu a ajuns la desăvârșirea rugăciunii.

Mintea zidită a omului, făptura zidită a omului, stând înaintea Minții celei dintâi, înaintea Dumnezeului personal, numai atunci își atinge adevărata și desăvârșita rugăciune curată când, din dragoste pentru Dumnezeu, lasă îndărăt toată zidirea sau, cum iubea a zice Starețul, desăvârșit uită lumea, și până și propriul trup, astfel încât nu mai știe omul – oare fusese în trup, sau afară de trup în ceasul rugăciunii?

O astfel de rugăciune **curată** în înțelesul cel mai înalt al cuvântului este un dar rar al lui Dumnezeu; ea nicicum nu atârnă de străduința omenească, ci puterea lui Dumnezeu vine, și cu o nepresimțită grijă și negrăită gingășie îl trece pe om în lumea Luminii Dumnezeiești; sau, mai bine zis, se arată Lumina Dumnezeiască și cu dragoste îmbrățișează întreg omul, astfel încât el nu-și mai poate aminti de nimic, nu mai poate cugeta nimic.

Anume având în vedere rugăciunea mai sus pomenită, Starețul spunea:

«Cine curat se roagă, acela este de-Dumnezeu-cuvântător».

Cel ce nu a avut această experiență, acela nu a ajuns la theologhisirea înțeleasă ca stare a dumnezeieștii vederi. Mintea ce nu a cunoscut vreodată curăția, care nu a contemplat vreodată lumina vecinică Dumnezeiască, oricât de ascuțită ar fi ea prin experiența sa intelectuală, neapărat supusă închipuirii, va trăi din presupuneri și, în încercările sale de a cunoaște cele Dumnezeiești, își va clădi plăsmuiri care, din nefericire, adesea sânt primite ca adevărate descoperiri și contemplări dumnezeiești, fără a-și cunoaște înșelarea.

LA TEMEIUL LINIŞTIRII STĂ PORUNCA LUI HRISTOS: SĂ IUBEŞTI PE DUMNEZEU DIN TOATĂ MINTEA ŞI DIN TOATĂ INIMA

Unii dintre Sfinţii Părinţi, în scrierile lor ascetice, osebesc între două chipuri ale vieţii duhovniceşti, cea lucrătoare şi cea contemplativă, numind pe prima dintre ele calea păzirii poruncilor.

Stareţul Siluan gândea puţin altfel: şi el împărţea viaţa în lucrătoare şi contemplativă, dar şi pe una şi pe alta deopotrivă le socotea ca pază a poruncilor. Temeiul de început al nevoinţei liniştirii minţii îl vedea în cuvintele celei dintâi porunci: Să iubeşti pe Dumnezeu din toată inima, din toată gândirea, din tot sufletul. El scrie:

«Cel ce a cunoscut dragostea lui Dumnezeu va zice: Nu am păzit poruncile. Măcar că mă rog zi şi noapte, şi toată bunăsăvârşirea încerc a făptui, ci porunca pentru dragostea lui Dumnezeu nu am plinit. Doar în rare clipite ajung la porunca lui Dumnezeu, dară sufletul ar dori în toată vremea să petreacă în ea. Când în minte se adaugă gânduri străine, atunci mintea cugetă şi pe Dumnezeu, şi acel lucru; cu alte cuvinte, porunca: Să iubeşti din **toată** mintea şi din **toată** inima – nu este deplin împlinită; dar când mintea deplin este în Dumnezeu, şi nu sânt şi alte gânduri, atunci se împlineşte cea dintâi poruncă» (cap. «Marea ştiinţă», p. 470).

În experienţa nevoinţei rugăciunii curate mintea, despuindu-se de tot chipul şi conceptul, se învredniceşte, după adâncă pocăinţă şi mult plâns, de adevărata vedere a lui Dumnezeu.

Liniştirea minţii [Isihasmul] totdeauna a întâlnit mulţi potrivnici, mai cu seamă în Apus; aceştia, neavând experienţa cuvenită, în înţelegerea lor abstractă a acestui chip al rugăciunii

credeau că este vorba de căutarea unui procedeu mecanic care să ducă la contemplarea Dumnezeiască. Dar, firește, nu este așa.

Dumnezeu, absolut liber fiind, nu poate fi supus nici unei lucrări mecanice, și în nici un caz vreunei constrângeri. Liniștirea minții este însoțită de o mare lepădare de sine și este o nevoință dintre cele mai grele. Libera dorință a omului de a-și asuma această mare suferință pentru o mai bună pază a poruncilor lui Dumnezeu atrage dumnezeiescul har, dacă nevoința se săvârșește în duhul smereniei.

Omul mândru, orice mijloace ar folosi, nu ajunge la adevărata părtășie cu Dumnezeu. Mintea, prin singură dorința omului, nu se împreunează cu inima adâncă, dar și dacă pătrunde cumva în inimă, se va vedea acolo numai pe sine, propria-i zidită frumusețe – măreață, căci zidită după chipul lui Dumnezeu; dar pe Dumnezeul adevărat nu-l va afla.

Iată de ce Fericitul Siluan, luptându-se pentru a se smeri, alerga la acea armă de foc pe care i-o dăduse Domnul:

«Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

Acest om, neșlefuit din punct de vedere intelectual, «simplu» și «incult», adesea s'a învrednicit de curata contemplare Dumnezeiască a minții, drept care cu adevărat și pe bună dreptate spunea: «Dacă te rogi curat, ești de-Dumnezeu-cuvântător». Și iarăși: «Credincioși sânt mulți pe pământ, dar din aceia care să **cunoască** pe Dumnezeu, foarte puțini».

Prin cunoaștere el înțelegea nu speculații gnostice theologice, ci experiența viei părtășii, experiența împărtășirii Dumnezeieștii Lumini.

Cunoașterea este – **împreună-ființare**.

TEMEIUL ANTROPOLOGIC AL LINIȘTIRII MINȚII

Urmărind în *Viața* de față a înfățișa experiența pozitivă a Starețului, în măsura putințelor mele, nu am dorit să dau un ca-

racter ştiinţific-formal acestei scrieri şi, drept aceea, ocolesc în principiu prea multele paralele şi citate din scrierile Sfinţilor Părinţi.

Lucrarea de faţă este încercarea de a înfăţişa chipul Stareţului şi a descrie calea duhovnicească străbătută de el, care, deşi se află deplin în şuvoiul predaniei nevoinţei Bisericii Orthodoxe, fiind cu adevărat un fenomen viu, poartă pecetea originalităţii şi este de nerepetat.

Problemele dogmatice atinse acì nu constituie un tratat de theologie. Ne aplecăm asupra lor pentru faptul că întreagă înaintarea lăuntrică a vieţii duhovniceşti se leagă în chip organic de conştiinţa dogmatică. Schimbaţi ceva în conştiinţa dogmatică, şi neapărat se va schimba într'o măsură corespunzătoare şi înfăţişarea voastră duhovnicească, şi numaidecât şi chipul fiinţării voastre duhovniceşti. Şi iarăşi, abaterea de la adevăr în viaţa duhovnicească lăuntrică va înrâuri o schimbare în conştiinţa dogmatică.

Vorbind despre liniştirea minţii, pe care atâta o iubea Stareţul, socotim nu de prisos a înfăţişa în câteva cuvinte temeiul antropologic al acestei lucrări, aşa cum reiese din însăşi cercarea. Antropologia Stareţului poate fi înfăţişată prin cuvintele Cuviosului Macarie cel Mare şi ale Cuviosului Isaac Sirul, ale căror scrieri le cunoştea foarte bine.

«Nici din firea Dumnezeirii este sufletul, nici din firea întunerecului vicleşugului, ci este oareşicarea făptură înţelegătoare (*noera*), şi frumoasă, şi mare, şi minunată, şi bună, asemănare şi chip al lui Dumnezeu; şi pentru călcarea [poruncii], intră într'însul vicleşugul patimilor întunerecului» (Sf. Macarie cel Mare, *Omilii* 1, 7[1]).

«Dumnezeu, pre cel zidit dupre chip, nepătimaş l-au zidit...,

[1] Sf. Macarie Eghipteanul, *Omilii*, trad. de Macarie Ieromonahul, Ed. Predania, Bucureşti, 2009, p. 29. (N. tr.)

drept aceea patimile nu sânt în firea sufletului..., ci sânt un oarecare adaos, şi vinovat de ele este însuşi sufletul» (Sf. Isaac Sirul, «Cuvântul 82»).[1]

«Când se vor încuia simțirile prin liniştire ... atunci vei vedea ... care este firea sufletului şi ce comori ascunse are întru dânsul» (acelaşi).

Când spuncam că mintea ce stă cu rugăciunea în inimă vede de acolo fiecare gând ce se apropie de inimă înainte ca el să pătrundă în ea, aveam în vedere energia «viclenelor patimi» ce vin asupra sufletului din afară, fiind, după spusa Sfântului Isaac, «adăugite», iar nu parte din firea sufletului. Tuturor acestor lucruri adăugite, pripăşite, străine, ce încearcă să pătrundă în inimă, mintea din inimă le stă împotrivă cu rugăciune, şi prin ea le respinge.

Dar este cu putință o şi mai adâncă pătrundere a minții în inimă, când ea, cumva, prin lucrarea lui Dumnezeu, într'atât se împreunează cu inima, încât se despoaie deplin de tot chipul şi conceptul, şi în acelaşi timp se închid toate intrările inimii față de tot ce este străin; iar atunci sufletul intră într'un «întunerec» de un ordin cu totul aparte, învrednicindu-se apoi de negrăita stare înaintea lui Dumnezeu cu mintea **curată**.

«Cine curat se roagă, acela este de-Dumnezeu-cuvântător», zice Stareţul. De-Dumnezeu-cuvântător – nu în înțelesul academic al cuvântului, ci în înțelesul: de-Dumnezeu-văzător, de-Dumnezeu-cunoscător.

Dar este ceva şi mai presus de aceasta: stările când omul în chip ființial şi cu o limpezime de netăgăduit se împărtăşeşte de

---

[1] Într'una din variantele textului Sfântului Isaac, citatul este oarecum diferit: «Patimile nicicum adăugire sânt dintru pricinuirea sufletului... căci Dumnezeu dupre nepătimaş chip au făcut... şi nu este drept a zice că ale sufletului sânt patimile, şi că întru acestea se mişcă». Am păstrat varianta din ruseşte, fiind în concordanță cu interpretarea de mai jos a Părintelui Sofronie. (N. tr.)

vecinica viaţă şi de negrăita odihnă în Dumnezeu. Cu toate acestea, nu îndelung rămâne omul într'o astfel de stare, şi dacă Domnul, pentru cele de El singur cunoscute sfaturi, binevoieşte să-i îndelungească viaţa pe pământ, el se întoarce din nou în această lume şi, precum Apostolul Petru pe Thavor, grăieşte despre petrecerea sa lăuntrică cu Dumnezeu: «Bine este nouă, Doamne, a fi cu Tine acì».

EXPERIENŢA VECINICIEI

Liniştirea minţii este o viaţă minunată prin bogăţia şi măreţia sa, care, în descrierea sa, din pricina osebirii ei, apare ca o neorânduială plină de contradicţii. Nu mă îndoiesc că mulţi dintre cei ce gândesc logic se pot sminti la cuvântul despre faptul că omul, la un moment dat, în chip fiinţial şi cu o limpezime de netăgăduit este dus în viaţa vecinică. Este o vădită absurditate faptul de a deveni vecinic pentru un anume răstimp. Dar voi încerca să lămuresc întrucâtva această expresie.

Vremea şi vecinicia sânt, în înţelegerea nevoitorului, două chipuri osebite ale fiinţării. Cel dintâi, adică vremea, este chipul fiinţării făpturii necontenit născându-se şi desfăşurându-se în mişcarea sa, fiind în chip de necuprins de-Dumnezeu-făcută dintru nimic. Cel de-al doilea, adică vecinicia, este chipul dumnezeieştii fiinţări, căreia nu i se pot atribui conceptele noastre de întindere şi orânduire. Vecinicia este lucrarea-una, fără întindere, a negrăitei plinătăţi a fiinţării dumnezeieşti, care fiind mai presus de lume, fără întindere cuprinde toată plinătatea lumii făcute. Vecinic în esenţă este Unul Dumnezeu. Vecinicia nu este ceva abstract sau aparte fiinţând, ci Însuşi Dumnezeu în a Sa fiinţare. Când omul, pentru bunăvoirea lui Dumnezeu, primeşte darul harului, atunci, părtaş fiind Dumnezeieştii vieţi, se face nemuritor, nu numai în înţelesul nesfârşitei îndelungiri a vieţii sale, dar şi fără-de-început, deoarece acel tărâm al fiinţării Dumnezeieşti, unde este dus, nu are nici început, nici sfârşit.

Vorbind acì despre om ca devenind «fără-de-început» am în vedere nu preexistența sufletului, şi nici preschimbarea firii noastre făcute în Dumnezeiască fire fără-de-început, ci părtăşie la viața Dumnezeiască fără-de-început, în vârtutea îndumnezeirii făpturii prin lucrarea harului.

Când mintea şi inima, îndreptate spre Hristos, se unesc cu o tainică unire, nu din a lor străduință, ci din lucrarea lui Dumnezeu, atunci omul cu adevărat se regăseşte în cea mai adâncă urzeală a sa; atunci el, ca minte după chipul lui Dumnezeu, ca duh după asemănarea lui Dumnezeu, ca ipostas (persoană) nemuritor, nevăzut vede pe Dumnezeu; câtă vreme însă este legat de trup, cunoaşterea lui nu atinge desăvârşirea, şi nu poate înțelege în ce chip va fi vecinica sa ființare după ce va trece ultimul prag al vieții pământeşti, adică dezlegarea sa de îngreuierea trupească şi intrarea sa, de acum în afara greutății ei, în tărâmul luminii fără de început al Dumnezeirii, dacă va binevoi Domnul să-l primească. Însă întrebarea: Cum va fi vecinica ființare? – se pune nu în clipa vedeniei, când sufletul întreg este în vecinicul Dumnezeu, şi nu ştie de este oare în trup, sau în afara trupului, ci de-abia atunci când vede din nou această lume, când din nou îşi simte chingile trupului şi, în acelaşi timp, se găseşte din nou cu un oarecare înveliş al trupului asupra sa.

În sine însuşi, adică în limitele ființei sale zidite, omul nu are viață vecinică. Împărtăşindu-se de Dumnezeiasca viață după darul harului, el devine vecinic. Această vecinicie o poate trăi încă de acum, nu în aceeaşi măsură totdeauna, ci uneori mai mult, alteori mai puțin.

Toate aceste expresii sânt paradoxale, dar poate următoarea va fi mai pe înțeles: în măsura în care sântem în Dumnezeu, în aceeaşi măsură sântem vecinici.

În măsura în care – în aceeaşi măsură; dar nu este vorba acì de cantitate, ci de darul lui Dumnezeu.

În starea vedeniei sufletul nu întreabă nimic. Negrăitul act al intrării sale în lumea Dumnezeiască se săvârşeşte nu prin pro-

pria-i voie, că nici nu-şi poate dori ceea ce nu a cunoscut mai înainte; însă actul acesta nu este fără învoirea sa, în sensul că în oarecari clipe de mai nainte el şi-a arătat buna voire, tânjind fierbinte către Dumnezeu prin paza poruncilor Sale. Vedenia este preîntâmpinată de multe suferinţe, de mult plâns, de o adâncă pocăinţă cu plânsul adâncii inimi, de plânsul fierbinte ce arde în om mândria trupească, sufletească, şi duhovnicească.

Nu poate omul, câtă vreme este în trup, să atingă desăvârşirea cunoaşterii, dar ceea ce îi dă Dumnezeu este adevărata, neîndoielnica, fiinţial-cercata trăire a vecinicei Împărăţii, şi chiar dacă aceasta este «în parte», cum zicea Stareţul, cu **deplină încredinţare** ştie despre ea.

Cel zidit «dupre chipul lui Dumnezeu» este zidit şi pentru viaţa «dupre asemănare». Dobândind «mântuirea» în Dumnezeu, el dobândeşte viaţa asemenea vieţii lui Dumnezeu Însuşi. Dumnezeu este Cel ce pretutindenea Este şi toate cunoaşte, iar Sfinţii, în Duhul Sfânt, primesc asemănarea putinţei pretutindenea a fi, şi toate a cunoaşte. Dumnezeu este Lumină, iar Sfinţii în Duhul Sfânt devin lumină. Dumnezeu este Iubire ce îmbrăţişează tot ce fiinţează, iar Sfinţii în Duhul Sfânt, cu dragostea lor îmbrăţişează lumea întreagă. Dumnezeu este Unul Sfânt, iar Sfinţii sânt şi ei sfinţi în Duhul Sfânt. Sfinţirea însă nu este un concept etic, ci fiinţial. Sfânt nu este cel ce stă la înălţime în ce priveşte morala omenească sau în ce priveşte viaţa sa ca nevoinţă, sau chiar rugăciune (şi fariseii posteau, şi rosteau «îndelungi rugăciuni»), ci unul ce poartă în sine Duhul Sfânt. Singur Dumnezeu este Adevărul şi Viaţa, iar cei părtaşi Duhului Sfânt devin vii şi adevăraţi, pe când cei ce se abat de la Dumnezeu mor duhovniceşte şi se duc în «întunerecul cel mai din afară».

Spunând mai sus că omul, chemat întru fiinţă, prin actul făuritor al lui Dumnezeu, dintru «nimic», nu are întru sine viaţă

vecinică, nicidecum nu gândesc că, murind, el se întoarce din nou întru «nimic», în deplina neființă. Nu. Abătându-se de la Dumnezeu, întorcându-se de la El, înzestrat fiind cu libertate, el se îndepărtează de Viață și de Lumină, către tărâmul vecinicei morți și către întunerecul cel mai din afară; dar întunericul și moartea nu sânt acel «nimic», acea neființă din care a fost chemată făptura către a fi; ele sânt «starea» făpturii înțelegătoare, de nedesființat în esența sa. Întorcându-se de către Dumnezeu, făptura nu poate totuși ajunge într'un tărâm neajuns lui Dumnezeu: și în iad dragostea lui Dumnezeu îmbrățișează pe toți; dar pe când celor ce Îl iubesc le este bucurie, ea le devine chin celor ce Îl urăsc.

Vorbind despre experiența veciniciei și învierea sufletului, vorbesc despre marea bunăvoire a lui Dumnezeu care, revărsându-se asupra omului, îl «răpește» în tărâmul Vecinicei Lumini, dându-i a trăi neîndoielnic propria-i slobozenie din moarte, propria-i vecinicie.

«Întorcându-se» din starea vedeniei, deși un oarecare «văl» acoperă iarăși omul, totuși conștiința sa personală și viziunea lumii se preschimbă esențial, și nu pot rămâne neschimbate din multe pricini. Experiența căderii și pătimirii sale îi descoperă și în toți ceilalți aceeași tragedie. Experiența propriei nemuriri îl duce la a vedea și în fiecare om un frate nemuritor. Experiența vie a veciniciei și contemplarea lăuntrică a lui Dumnezeu întru despuierea de zidire, în chip neînțeles umplu sufletul de dragoste pentru om și pentru toată făptura. Reiese că numai cel ce a cunoscut măreția omului în propria-i experiență duhovnicească este cu adevărat în stare a prețui și iubi pe tot împreună-omul.

Și iată încă un fenomen de neînțeles: în clipa vedeniei, după expresia Starețului, «lumea este desăvârșit uitată»; vremea contemplării nu este nicidecum vremea cugetării; gândirea obiș-

nuită, discursivă, se întrerupe atunci; lucrarea minţii rămâne şi pe mai departe, dar o lucrare de un chip cu totul aparte; şi, uimitor lucru, cum acea nevedere, după ieşirea omului din ea îmbracă forma gândurilor şi simţămintelor... Starea vedeniei este lumina iubirii lui Dumnezeu, iar lucrarea acelei iubiri naşte în suflet noi simţăminte şi noi gânduri despre Dumnezeu şi lume.

Cea dintâi «răpire» şi vedenie se dă omului de sus, fără ca el să o caute, căci neştiind de ea, nici nu o putea căuta. Dar după aceea nu o mai poate uita, şi cu multă durere a inimii iară şi iară o caută, şi nu numai pentru sine, ci şi pentru toţi oamenii.

ÎNCEPUTUL VIEŢII DUHOVNICEŞTI: LUPTA CU PATIMILE

Antropologiei ascetice privitoare la lucrarea minţii îi vom mai adăuga câte ceva, spre a lămuri această lucrare şi urmările ei.

Ţinându-şi atenţia în inimă cu rugăciune, nevoitorul încearcă să-şi păzească mintea curată de tot gândul. Gândurile pot fi fireşti omului în împrejurările existenţei sale pământeşti, dar pot fi şi urmările înrâuririlor drăceşti. Când nevoitorul se roagă, se leapădă pentru o vreme, în măsura putinţelor, de nevoile firii sale; iar gândurile de obârşie drăcească în orice caz le izgoneşte de la sine. Aşa se face că în ceasul rugăciunii el respinge toate gândurile, şi cele fireşti, şi cele drăceşti.

Căzând pradă înrâuririi diavoleşti omul îşi pierde libertatea cea asemenea lui Dumnezeu şi cade de la viaţa dumnezeiască. O astfel de stare, fiind o suferinţă, se numeşte în graiul nevoitorului «patimă». Prin această denumire se exprimă pe de-o parte ideea pătimirii, în sensul de pasivitate şi robie, pe de altă parte ideea suferinţei, în sensul năruirii şi al morţii. «Tot cel ce săvârşeşte păcatul, rob este păcatului; ci robul nu rămâne în

casă în veac: fiul rămâne în veac» (Io. 8: 34-35). Astfel, în starea patimii păcătoase suferința se înfățișează sub două chipuri, adică înrobirea și năruirea, și de aceea «robul păcatului» nu poate avea conștiința măreției slobozeniei, asemenea celei dumnezeiești, a omului ca fiu al lui Dumnezeu.

Patimile au puterea de a atrage la sine, însă înțelenirea sau întărirea oricărui chip sau gând pătimaș în suflet nu se înfăptuiește niciodată fără învoirea omului, căci în toată ființarea nu există **nimic** atât de puternic încât să poată lipsi omul liber de putința de a se împotrivi sau de a lepăda. Însă când un anume gând sau chip pătimaș se întărește în suflet, omul devine mai mult sau mai puțin înrobit. Patimile sânt «înrobiri» de felurite intensități sau puteri.

Puterea atrăgătoare a patimii constă în făgăduința desfătării. Suferința, în înțelesul năruirii, este urmarea desfătării pătimașe. Dacă în mișcarea pătimașă nu s'ar afla elementul desfătării, ci ar începe de îndată suferința, ea nu ar putea pleca sieși voința omului. Patima, ca suferință și moarte, este percepută îndată numai de omul duhovnicesc ce a cunoscut lucrarea de-viață-făcătoare a harului Dumnezeiesc ce naște în suflet o respingere, o «ură» față de mișcarea pătimașă din sine.

Începutul vieții duhovnicești este lupta cu patimile. Dacă lupta ar implica numai lepădarea desfătării, ea ar fi ușoară. Mai grea în această luptă se arată a fi a doua etapă, și anume când patima nesatisfăcută începe a chinui omul cu cele mai felurite boli. În acest caz nevoitorul are trebuință de o foarte mare și îndelungată răbdare, căci urmarea binefăcătoare a stării împotriva patimii nu vine îndegrab.

Este firesc ca omul, în starea sa de acum, să-și petreacă întreaga viață în luptă, dar există și două stări extreme în care se observă absența acesteia. Cel nepătimaș nu are a se lupta, în sensul că îndulcirea pe care i-o arată patima nicicum nu-l ademenește, și totul se reduce la un gând «gol». Și cel ce este supus

năvalei gândurilor, dar nu şi puterii lor ademenitoare, poate fi numit nepătimaş. Iar semnul deplinei înrobiri este de asemenea lipsa luptei; dar, în acest caz, pricina este faptul că la toate nivelele desfăşurării gândului pătimaş omul nu numai că nu se împotriveşte, ci el însuşi merge în întâmpinarea lui, trăieşte prin el.

În condiţiile fiinţării pământeşti a trupului, omul are şi patimi nepăcătoase, adică suferinţe sau nevoi fără împlinirea cărora prelungirea vieţii este cu neputinţă – de pildă hrana, somnul ş.a.m.d. Pentru răstimpuri de scurtă durată nevoitorul trece cu vederea aceste nevoi, iar dacă glasul lor începe să ameninţe cu boli, atunci în anumite împrejurări nevoitorul, în hotărârea sa de a nu li se supune, merge până la moarte; dar este de însemnat că în astfel de cazuri moartea de obicei nu vine, ba chiar mai mult, omul este păzit de Dumnezeu într'o măsură şi mai mare. Această hotărâre bărbătească este de trebuinţă, altminteri nu se poate dobândi slobozenia de gânduri chiar şi pentru o scurtă vreme.

Mintea ce se afundă în inima adâncă, în însuşi actul acestei afundări prin rugăciune se despoaie de tot chipul, nu numai văzut, ci şi gândit, şi în starea acestei curăţii se învredniceşte a sta înaintea lui Dumnezeu; iar ceea ce purcede din acest adânc de dincolo de chipuri, chiar dacă mai târziu se şi toarnă sub formă de gând sau îmbracă vreun oarecare chip, nu mai este patimă, ci adevărata viaţă în Dumnezeu.

În această stare se vădeşte că sufletul firesc tânjeşte către Dumnezeu, şi Îi este asemenea, şi este nepătimaş prin firea sa.

Prin schimbarea stărilor – când părtăşie cu harul, când ridicarea lui – omul se convinge neîndoielnic că «viaţă în sine nu are»; că viaţa sa este în Dumnezeu; că în afara Lui – moartea. Când sufletul se învredniceşte de cercetarea Luminii Dumnezeieşti, trăieşte aievea viaţa cea vecinică, adică pe Dumnezeu; iar unde este Dumnezeu, acolo se află şi o **slobozenie** de negrăit prin cuvânt, căci atunci omul se află în afara morţii şi a fricii.

În această stare omul se cunoaşte pe sine, şi cunoscându-se,

cunoaşte omul îndeobşte, în vârtutea stării de-ó-fiiere a întregului neam omenesc.

În adâncul său, acolo unde se descoperă adevărata asemănare cu Dumnezeu a firii omeneşti, acolo unde iese la lumină măreaţa sa chemare, nevoitorul vede ceea ce rămâne desăvârşit necunoscut celui ce nu s'a adâncit în inima sa.

În stihirile înmormântării Cuviosul Ioan Damaschin spune:

«Plâng şi mă tânguiesc când cuget la moarte, şi văz în morminturi zăcând cea dupre chipul lui Dumnezeu plăzmuită a noastră frumseţe, fără de chip şi fără de slavă...».

Astfel plânge şi se tânguieşte tot cel ce a cunoscut în Dumnezeu cea întâi-zidită frumuseţe a omului, când, întorcându-se de la negrăitul ospăţ duhovnicesc din cămara cea adâncă a inimii, vede împărăţind în lume starea morţii fără de chip şi fără de slavă.

VI

PENTRU FELURILE ÎNCHIPUIRII ŞI LUPTA CU EA

Îndrăznind a scrie despre «sfinţita liniştire», pe care atâta o iubea Stareţul Siluan, mă văd nevoit să vorbesc despre neapărata luptă a nevoinţei cu închipuirea. Şi această problemă a vieţii duhovniceşti este cât se poate de grea şi de complexă, şi nu nădăjduiesc să o pot arăta în chip mulţumitor. Având în vedere că sarcina mea principală este aceea de a înfăţişa o anume experienţă concretă, mă văd silit a descrie doar acea conştiinţă şi acele noţiuni aflate până acum la nevoitorii Sfântului Munte, şi de care se ţinea însuşi Stareţul, lăsând deoparte teoriile psihologiei ştiinţifice contemporane. Nu mă voi avânta a critica nici a compara, fie pe unele, fie pe altele; voi însemna doar că în multe privinţe ele nu coincid, deoarece la temeiul concepţiilor ascetice se află noţiuni cosmologice şi antropologice cu totul diferite.

Stareţul scrie:

«O, fraţilor, să uităm pământul şi toate câte sânt într'însul, căci ne abate de la vedenia Sfintei Treimi, Care este neajunsă minţii noastre, dar pe Care Sfinţii o văd în ceruri în Duhul Sfânt. Iar noi să petrecem în rugăciune, fără nici o închipuire...» (p. 392)

«Când sufletul în Duhul Sfânt cuncaşte pe Domnul, în fiece clipă, neîncetat, el se minunează de milosârdia lui Dumnezeu şi de măreţia şi puterea Sa, iar Domnul Însuşi cu al Său har, milostiv, ca o mamă iubitoare de prunci învaţă sufletul smeritele, bunele gânduri, şi îi dă a-L simţi de faţă şi apropiat, şi sufletul, în smerenie, vede pe Domnul fără nici un gând» (p. 305).

Capacitatea închipuirii este foarte variată în manifestările sale. Nevoitorul se luptă mai nainte de toate cu aspectul închipuirii ce se leagă de lucrarea patimilor grosolane, trupeşti. El ştie că fiece patimă îşi are chipul propriu, căci ea ţine de sfera lumii zidite, fiinţând neapărat într'o formă sau alta, purtând un anume chip. Lucrarea poftei pătimaşe în om, în chip firesc dobândeşte putere doar atunci când chipul patimii, primit înlăuntru, atrage către sine mintea. Dacă mintea se abate de la chipul adus de patimă, aceasta nu se poate dezvolta şi se stinge. De pildă, când vine o poftă trupească, deşi fiziologic este firească, nevoitorul îşi păzeşte mintea de chipul ce se naşte în ea venind din afară şi cu care patima o îmbie; iar dacă mintea nu primeşte chipul, patima nu-şi poate desfăşura lucrarea, şi neapărat se stinge. Vorbind acì de minte, avem în vedere nu judecata, nu gândirea logică a minţii, ci ceea ce s'ar defini poate mai bine prin cuvântul «atenţie». O astfel de păzire a minţii de chipul patimii dă deplina putinţă, dovedită de experienţa milenară a nevoinţei, de a păzi de-a lungul întregii vieţi înfrânarea întreg-cugetătoare, chiar şi purtând un trup puternic, cum vedem în pilda Stareţului. Şi dimpotrivă, dacă mintea omului primeşte cu îndulcire chipul pătimaş, atunci energia acestuia va stăpâni tiranic până şi un trup neputincios, bolnav şi istovit.

Să luăm altă patimă – ura. Şi ea îşi are propriul chip, şi dacă mintea se păzeşte de a i se da, patima nu se poate dezvolta; însă dacă se uneşte cu ea, atunci patima, în măsura acelei uniri, îşi va dobândi o putere crescândă şi va putea ajunge până la a pune stăpânire.

Un alt fel de închipuire cu care se luptă de obicei nevoitorul se numeşte visătorie. Omul se îndepărtează de la starea reală a lucrurilor din lume şi trăieşte în tărâmul fanteziei. Roadele fanteziei, cea neputincioasă a zidi ceva ce nicicum nu există, ceva cu totul «dintru nimic», nu pot purta un caracter desăvârşit străin de lumea înconjurătoare; cu alte cuvinte, în ele neapărat vor fi elemente din lumea reală, precum se întâmplă în visuri, şi pentru aceea ele nu sânt absolut de neajuns. De pildă, un om sărac îşi închipuie că a ajuns împărat, sau proroc, sau un mare savant. Istoria cunoaşte cazuri când oameni săraci din păturile cele mai de jos ale societăţii au ajuns împăraţi, ş.a.m.d., însă, de obicei, aceasta nu se întâmplă cu cei **visători**.

Nădăjduiesc că cititorului îi este limpede ce înţeleg vorbind despre «visătorie» şi, spre a nu lungi cuvântul, voi trece la un alt fel de manifestare a puterii închipuirii. Omul, folosindu-se de putinţa de a-şi aminti şi reprezenta, poate cugeta, de pildă, la rezolvarea vreunei probleme tehnice, iar atunci mintea-i va căuta prin cugetare putinţa practică de a înfăptui vreo idee sau alta. Acest fel de îndeletnicire a minţii ce se însoţeşte de închipuire are o mare însemnătate în cultura omenească şi este de neapărată trebuinţă în viaţă; nevoitorul însă, căutând rugăciunea curată, năzuieşte a se îngrădi pe sine în toate prin neagonisire, astfel încât nici acest fel de închipuire să nu-l împiedice ca «gândul cel dintâi şi puterea cea dintâi să o dea lui Dumnezeu», adică să se adune întreg în Dumnezeu.

Şi în sfârşit, încă un fel de închipuire de care voiesc să vorbesc este încercarea minţii de a pătrunde în taina fiinţei şi a atinge lumea Dumnezeiască. Astfel de încercări neapărat se însoţesc de închipuire, pe care mulţi sânt înclinaţi a o numi cu înalta denumire de creativitate theologică. Nevoitorul liniştirii minţii şi al rugăciunii curate se luptă hotărât în sine cu acest fel de «creativitate», fiindcă este un demers potrivnic rânduielii

ființării reale, în măsura în care omul creează astfel pe Dumnezeu după chipul său și după asemănarea sa.

Este cu putință ca spusele mele să stârnească multe nedumeriri și împotriviri, dar nu mă voi putea opri asupra lămuririlor, nădăjduind a fi, cu oarecare bunăvoință, înțeles cum se cuvine.

Nevoitorul rugăciunii se întemeiază pe credința că Dumnezeu ne-a făcut pe noi, și nu noi Îl facem pe Dumnezeu; drept aceea, ocolind toată făurirea theologică sau filosofică, se îndreaptă cu nevăzută rugăciune către Dumnezeu; și dacă bunăvoirea lui Dumnezeu se va pogorî către rugător, și-i va fi dat să guste apropierea lui Dumnezeu, chiar și atunci cunoașterea lui Dumnezeu cea mai presus de chip se va îmbrăca într'un chip sau altul, însă acel chip nu va fi «născocit» de către nevoitor sau proroc, ci «dat» lui de sus.

Nevoitorul rugăciunii caută pe Dumnezeu – pe Făcătorul său; iar Dumnezeu, prin pogorământul și bunăvoirea Sa dă cunoașterea despre Sine în chipuri pe înțelesul omului. Aceste chipuri ard în om patimile și îl sfințesc; dar dacă le va socoti ca fiind încununarea descoperirii, va cădea în rătăcire, și atunci până și chipurile date de sus i se vor putea preface într'o piedică de netrecut spre o mai desăvârșită cunoaștere de Dumnezeu.

Gândul făuritor al lui Dumnezeu se înfăptuiește și se întrupează în lume, dar libertatea făpturii merge în sens contrar: ea caută pe Însuși Dumnezeu, în Care își găsește ultimul țel și înțeles al ființării sale. Țelul lumii făcute nu este ființarea sa în sine, pentru sine, chipul ființării sale, ci ca făptura să cunoască pe Făcătorul și să se îndumnezeiască.

Pricina facerii lumii este prisositoarea bunătate a lui Dumnezeu, și nicicum neapărata trebuință a întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul; cu alte cuvinte, întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul nicicum nu a fost o **neapărată trebuință** pentru Însuși Cuvântul, și nici facerea lumii nu a fost doar actul premergător al

întrupării lui Dumnezeu.

Pogorârea Cuvântului nu dovedeşte valoarea de sine stătătoare a lumii, ci ţelul sau înţelesul pogorârii se descoperă în numele pe care l-a primit, smerit întrupându-se, Dumnezeu-Cuvântul: **Iisus-Mântuitor** – «Şi vei chema numele Lui Iisus: că Acesta va mântui pre norodul Său de păcatele lor» (Mt. 1: 21).

Dumnezeu nu este lumea ideală, în sensul de lumea ideii; iar chipul lumii de faţă, empirice, nu este întruchiparea lumii ideale Dumnezeieşti, adică o întruchipare fără de care însăşi fiinţa Dumnezeiască s'ar afla lipsită, nedesăvârşită.

În tot ce este făurire omenească, ideea omului îndreptată către lume îşi caută propria întrupare, înfăptuire, fără de care ea ar rămâne neîncununată în a sa dezvoltare; însă în lumea Dumnezeiască întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul nu este încununarea unui proces theogonic, adică încununarea unei dezvoltări în însăşi Dumnezeirea, şi deci de neapărată trebuinţă pentru Însuşi Dumnezeu, pentru deplinătatea fiinţării Sale.

Acesta, pe scurt, este temeiul dogmatic al rugăciunii duhovniceşti despre care vorbim.

Rugăciunea duhovnicească nu este nici făurire artistică, nici lucrare ştiinţifică, nici cercetare sau cugetare filosofică, nici theologie abstractă, raţională. Viaţa duhovnicească nu este împlinirea năzuinţelor noastre emoţionale prin realizarea lor, adică înfăptuire în trăiri sau în chipuri materializate – de pildă arta. Toate cele pomenite acì alcătuiesc felurite aspecte ale manifestării închipuirii. Unele pot fi socotite mai înalte, altele mai puţin înalte, adică este cu putinţă a stabili o ierarhie a acestor forme după o rânduire axiologică – totuşi ele toate se raportează la sfera închipuirii ce trebuie depăşită, căci altminteri va fi cu neputinţă a atinge şi rugăciunea desăvârşită, şi adevărata theologie, şi o viaţă cu adevărat plăcută lui Dumnezeu.

Aşadar calea nevoitorului orthodox este următoarea: el caută pe adevăratul Dumnezeu-Făcătorul, drept aceea, prin rugăciunea minţii, duce o luptă cu miile de felurite chipuri, şi cu cele

văzute, adică cele ce poartă o anume formă exterioară, o înfățișare, o proiecție a spațiului și a vremii, o culoare, și altele asemenea, și cu cele gândite, adică conceptele – pentru ca, despuindu-se de tot chipul făcut, să se roage lui Dumnezeu **față către Față**.

Dumnezeu făurește lumea, iar această făurire este parte din rânduiala pogorământului; omul însă merge către Dumnezeu în rânduiala înălțării, iar în înălțarea sa de la făptură către Dumnezeu nevoitorul nu neagă realitatea și valoarea făpturii, ci doar nu o absolutizează și nu o îndumnezeiește, nu vede în ea un țel în sine și o valoare în sine. Dumnezeu nu a făcut lumea pentru ca El Însuși să trăiască viața făpturii, ci pentru ca făptura înțelegătoare să se împărtășească de a Sa Dumnezeiască ființare; iar dacă făptura înțelegătoare nu ajunge la îndumnezeirea ce nu se poate săvârși fără împreună-lucrarea sa, atunci se pierde însuși sensul ființării ei. Din această conștiință se naște marea încântare înaintea lui Dumnezeu-Făuritorul, din contemplarea făpturii și din cea mai deplină înțelegere a tot ce este în lumea zidită; dar totodată aceeași conștiință duce la desprinderea de tot ce este făurit, pentru a contempla pe Dumnezeu. Această desprindere nu este o lepădare a ființării reale, făurite – în sensul despuierii de ea sau al negării ei ca «iluzie»; nu este nici zbor poetic sau filosofic în sfera înaltelor și minunatelor chipuri sau «idei pure», oricât de înalte ar fi ele din punct de vedere axiologic, deoarece și o astfel de situație ne-ar strămuta din nou într'o lume închipuită. Nu, ea este **tindere** către Dumnezeul cel Viu și adevărat, în vârtutea dragostei pentru El, în vârtutea chemării noastre de a trăi în Dumnezeu, Cel ce este Țelul în Sine și Valoarea în Sine. În Dumnezeu este încununarea ce nu are nevoie de întrupare, în Dumnezeu desăvârșirea, în afara luptei și a tragismului. Dumnezeu nu este «dincolo de bine și de rău», căci El este Lumină în care nici un întunerec nu este.

Pentru credinciosul simplu şi smerit slobozirea de sub stăpânirea închipuirii se dobândeşte prin simpla şi întreaga năzuinţă de a trăi după voia lui Dumnezeu. Este ceva atât de **simplu**, şi totodată «ascuns de la cei înţelepţi şi înţelegători», şi nu este cu putinţă a o lămuri în cuvinte.

În această căutare a voii lui Dumnezeu se cuprinde «lepădarea» de lume. Sufletul doreşte a trăi cu Dumnezeu şi Dumnezeieşte, şi de aceea se leapădă de voia proprie şi de închipuiri ce nu pot zidi adevărata fiinţare, ci se adeveresc a fi «întunerecul cel mai din afară».

Lumea voii omeneşti şi a închipuirilor este lumea «nălucirilor» adevărului. Această lume la om este aceeaşi cu cea a căzuţilor diavoli, drept care închipuirea este poartă deschisă lucrării diavoleşti.

Şi chipurile diavoleşti, şi cele făurite de însuşi omul pot înrâuri asupra oamenilor, schimbându-le înfăţişarea şi chipul, dar într'un astfel de caz un lucru este de neocolit: tot chipul zidit de însuşi omul sau însuflat de diavoli şi primit în suflet va stâlci chipul duhovnicesc al omului zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. O asemenea «făurire», în sfârşitul dezvoltării sale duce la «îndumnezeirea» de sine a făpturii, adică la afirmarea principiului Dumnezeiesc ca fiind cuprins în însăşi firea omului. În vârtutea acestui fapt, religia firească, adică religia minţii omeneşti, în chip fatal va primi un caracter pantheist.

Şi chipurile omeneşti, şi cele diavoleşti îşi au puterea proprie, uneori cât se poate de mare, dar nu pentru că sânt reale în sensul ultim al cuvântului, precum este puterea Dumnezeiască ce făureşte dintru nimic, ci pentru că voia omului înclină către ele; şi numai în cazul când înclină către ele omul se formează după ele. Dar Domnul slobozeşte de sub stăpânirea patimilor şi a închipuirilor pe cel ce se pocăieşte, iar creştinul slobozit de ele îşi râde de puterea chipurilor.

Puterea răului cosmic asupra omului este uriaşă, şi nimeni dintre urmaşii lui Adam nu o poate birui fără Hristos şi în afara

lui Hristos; El este Iisus-Mântuitorul în adevăratul și singurul înțeles al cuvântului. Iată credința nevoitorului dreptslăvitor, și pentru aceea rugăciunea liniștirii minții se săvârșește prin neîncetata chemare a numelui lui Iisus Hristos, de unde și rugăciunea aceasta a primit denumirea de «rugăciunea lui Iisus».

Monahul ce se *liniștește,* în greaua nevoință a luptei cu închipuirea care stâlcește viața duhovnicească se întâlnește cu nenumăratele ei manifestări ce se pot clasifica în diferite feluri. Starețul le reducea la cele patru forme mai sus pomenite, ceea ce îi dădea putința de a înfățișa esența problemei.

Cea dintâi formă privește lupta în general cu tot ce este patimă.

Cea de-a doua este proprie celui ce se roagă după chipul cel dintâi. De această formă a închipuirii se leagă de asemenea cunoscuta metodă a «cugetării la Dumnezeu» sau a «meditației», când omul, prin închipuire, își făurește în minte scene din viața lui Hristos sau alte chipuri sfinte. De obicei începătorii sau nevoitorii necercați înclină către o astfel de lucrare. Cel ce lucrează o asemenea rugăciune «închipuitoare» nu își închide mintea în inimă pentru lăuntrica trezvie, ci rămânând în latura vizuală a chipurilor, precum socotește el, dumnezeiești, de sine făurite, se aduce pe sine în starea unei aprinderi sufletești (emoționale) care, în cazul unei mai mari concentrări, poate duce până la un anume tip de extaz patologic. Într'un asemenea caz el se bucură de «înfăptuirile» sale, se lasă atras de ele, le cultivă, le socotește duhovnicești, harice, ba chiar înalte, pe sine se vede ca sfânt și văzător al dumnezeieștilor taine, dar drept rezultat ajunge până la halucinații, se îmbolnăvește rău sufletește, și în cel mai bun caz rămâne «în înșelare», petrecându-și viața într'o lume a fantasmelor.

Cât despre a treia şi a patra formă a închipuirii, se poate spune că ele stau la temeiul a toată cultura raţionalistă, şi deci unui om cult îi este deosebit de greu a se lepăda de ele, căci el vede în acea cultură bogăţia sa duhovnicească, a cărei lepădare este neasemuit mai grea decât a celei materialnice. Această împrejurare duce la un fenomen ciudat ce ni s'a dat a observa, anume că printre nevoitorii simpli şi cu puţină carte, ce au iubit rugăciunea minţii, mai adesea se întâlneşte atingerea unei mari înălţimi şi curăţii, decât printre cei învăţaţi, care în covârşitoarea majoritate a cazurilor rămân la al doilea chip al rugăciunii.

Cei adânc religioşi şi înclinaţi către nevoinţă desluşesc cu uşurinţă a treia formă a închipuirii ca fiind o întoarcere către pământ; şi vădită fiindu-le nepotrivirea ei în ce priveşte rugăciunea, lupta cu ea în ceasul rugăciunii se simplifică. Altfel stau lucrurile cu cea de-a patra formă, care poate atinge o nesfârşită subţirime şi să treacă drept viaţă în Dumnezeu. Deosebita însemnătate a acestei probleme a nevoinţei ne îndeamnă a ne apleca asupra ei mai amănunţit.

La cel ce se roagă după întâiul chip precumpăneşte închipuirea visătoare, iar la cel ce se roagă după al doilea chip – ispita de a dobândi totul pe calea raţiunii. Aceştia din urmă îşi concentrează viaţa în minte. Mintea lor nu este împreunată cu inima şi neîncetat trage către în afară, în năzuinţa de a înţelege şi a stăpâni totul. Având o oarecare experienţă duhovnicească adevărată, dar una încă neîndestulată, ei încearcă cu «propria minte» să plinească lipsurile acelei experienţe şi să pătrundă în taina fiinţării Dumnezeieşti, iar atunci **neapărat** cad în închipuire. În înfocarea lor, ei nu vor sau nu pot să înţeleagă că răstoarnă adevărata ierarhie a fiinţării, adevărata orânduire a lucrurilor, şi parcă uitând că Dumnezeu ne-a făcut după al Său chip şi a Sa asemănare, ei înşişi încep să făurească, trecând în

Dumnezeiasca ființare elemente după chipul şi asemănarea lor. Sfera ideală în care trăiesc astfel, în cazul unei anume înzestrări intelectuale le dă o pretinsă superioritate asupra celorlalți, condiție ce le măreşte încrederea în sine.

Aberația caracteristică la care duce al doilea chip al rugăciunii este raționalismul.

Theologul raționalist îşi clădeşte sistemul asemenea unui arhitect ce zideşte un castel sau o biserică, folosind concepte empirice şi metafizice în calitate de materiale de construcție şi grijindu-se nu atât de conformitatea zidirii sale ideale cu realitatea adevăratei ființări, cât de măreția şi armonia operei sale ca întreg, şi de aspectul său logic.

Oricât de ciudat ar părea, dar mulți oameni mari nu au făcut față acestei ispite, în realitate naivă, al cărei temei ascuns este mândria.

Născăturile rațiunii sânt atât de iubite acestor gânditori, pe cât îi este unei mame pruncul, rodul pântecelui său. Ei îşi iubesc facerea ca înşişi pe sine, căci identificându-se cu ea, se încuie în propria lor sferă. În astfel de cazuri nici o influență omenească din afară nu este în putere a-i ajuta, şi dacă ei înşişi nu se leapădă de pretinsa lor bogăție nu vor ajunge niciodată la rugăciunea curată şi la adevărata contemplare.

Tot cel ce se roagă după al treilea chip ştie greutatea unei asemenea lepădări, dar cuvântul despre aceasta îl vom lăsa pe mai târziu.

Mulți theologi-filosofi, în realitate raționaliști, se înalță până în sfera gândirii mai presus de rațiune – sau mai curând, aş zice, mai presus de logică – dar această sferă mai presus de logică nu

este încă lumea Dumnezeiască, ci se cuprinde în limitele firii făcute a omului şi, ca atare, accesibilă înţelegerii în ordinea firească.

Viziunile lor mentale nu se încadrează în limitele gândirii ennomice, adică ale logicii formale, ci trec în sfera metalogicii şi a gândirii antinomice, însă şi atunci rămân esenţial rezultatul lucrării raţionale.

Depăşirea raţionalismului îngust ennomic dovedeşte o înaltă cultură intelectuală, dar aceasta încă nu este «credinţa cea adevărată» şi adevărata Dumnezeiască vedere.

Astfel de oameni, care adeseori deţin deosebite capacităţi de gândire raţionalistă, tocmai din pricina capacităţilor lor se înalţă cât se poate de consecvent la cunoaşterea relativităţii legilor gândirii omeneşti şi a neputinţei de a turna întreaga fiinţare în chingile de oţel ale deducţiilor logice, prin această cunoaştere ridicându-se la contemplări mai presus de raţiune, sau mai curând, mai presus de logică – însă şi atunci ei contemplă doar frumuseţea celor zidite după chipul lui Dumnezeu; şi în vârtutea faptului că pentru prima oară intră în acea sferă a «tăcerii minţii», ei cearcă un oarecare «fior mistic» şi îşi înţeleg contemplarea ca fiind experienţa unei Dumnezeieşti împărtăşiri mistice, pe când în realitate rămân încă în hotarele firii omeneşti zidite.

Categoriile în care se mişcă mintea-judecata în astfel de cazuri trec dincolo de hotarele dimensiunilor vremii şi întinderii şi dau celui ce contemplă astfel simţământul atingerii înţelepciunii vecinice. Este ultimul hotar la care poate ajunge mintea raţională în căile desfăşurării sale fireşti şi ale contemplării de sine. Această experienţă, orice interpretare i s'ar da, adică oricare ar fi definiţia dogmatică ce i se atribuie, în esenţa sa este o experienţă de ordin pantheist.

Ajungând la hotarele «unde se mărgineşte lumina cu întunerecul» (Iov 26: 10), omul contemplă frumuseţea propriei minţi, pe care mulţi au luat-o drept Dumnezeirea. Lumina contemplată

de el este lumină, dar nu acea Lumină Adevărată în care nu este nici un întunerec, ci lumina **firească** a minții omului zidit după chipul lui Dumnezeu.

Această lumină a minții, ce depășește prin vrednicia sa lumina oricăror cunoașteri empirice, tot atât de întemeiat ar putea fi numită **întunerec**, căci ea este întunerecul despuierii sau al abstracției, și Dumnezeu nu este în ea; și poate că în acest caz, mai mult decât în oricare altul, s'ar putea pomeni cuvântul Domnului: «Ia aminte ca lumina carea este întru tine să nu fie întunerec» (Lc. 11: 35). De fapt prima catastrofă cosmică, cea mai nainte de istorie, căderea Luceafărului, adică a lui Lucifer, devenit întunerec, a fost urmarea contemplării pline de iubire de sine a propriei frumuseți – contemplare ce a sfârșit prin îndumnezeire de sine.

Vorbim într'un grai rece și nelegat, însă cel ce s'a aflat în aceste locuri duhovnicești poate va zice:

«Da, dar asta-i cumplit... Unde este garanția adevăratei Dumnezeiești împărtășiri, iar nu a uneia visătoare, filosofice, pantheiste?»

Fericitul Stareț Siluan spunea categoric că o astfel de garanție în ordinea supusă controlului nostru logic este dragostea de vrăjmași. Spunea:

«Domnul este smerit și blând, și Își iubește zidirea, și unde este Duhul Domnului, acolo neapărat va fi smerita iubire pentru vrăjmași și rugăciunea pentru lume. Iar dacă tu nu ai o asemenea dragoste, cere, și ți-o va da Domnul, Cel ce au zis: „Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla" (Mt. 7: 7)».

Și nimenea să îndrăznească a înjosi acest semn «psihologic», căci o astfel de stare psihică este urmarea adevăratei lucrări Dumnezeiești. Dumnezeu, Cel ce mântuiește, mântuiește **întreg** omul, drept pentru care nu numai mintea-duhul, ci și sufletis-

mul-emoţia, şi gândirea, şi însuşi trupul – pe toate le luminează Dumnezeu.

Prin cele spuse, de-abia dacă ating, şi doar în treacăt, cele mai grele probleme seculare ale vieţii duhovniceşti a omului. Departe de mine pretenţia de a le înfăţişa în chip dialectic, spre a le putea înţelege cu mintea. De m'aş afla în faţa unei astfel de sarcini, neapărat ar fi trebuinţă să cercetez un întreg şir de pilde istorice, însă voi lăsa altora această lucrare. Personal, socotesc cu neputinţă o astfel de lămurire abstractă, şi sânt convins că singura cale spre a dobândi adevărul este credinţa şi experienţa vie, calea adică a vieţii însăşi. Cu toate acestea trebuie spus acì că o astfel de experienţă pe care o am în vedere nu atârnă de singură voirea omului, ci i se dă de sus, ca un dar al bunăvoirii lui Dumnezeu. Experienţa filosofică şi experienţa pantheistă este cu putinţă în rânduiala posibilităţilor şi voirii fireşti a omului; experienţa creştină însă, a Dumnezeieştii părtăşii celei mai presus de fire, depăşeşte limitele voirii noastre.

Viaţa creştină este împreună-glăsuirea a două voi: cea Dumnezeiască şi cea zidită, omenească. Dumnezeu poate să Se arate oricărui om, în toate căile sale, în orice clipă a vremii şi în fiece loc duhovnicesc sau fizic, dar El Însuşi, fiind mai presus de toată constrângerea, niciodată nu sileşte libertatea chipului Său; iar dacă libertatea celui zidit se întoarce cu iubire de sine asupră-şi, sau de se va afirma ca principiu Dumnezeiesc nezidit şi fără-de-început, atunci, oricât de înaltă va fi contemplarea, ea va rămâne încuiată lucrării harului Dumnezeiesc.

Părtăşia cu Dumnezeu se dobândeşte pe căile rugăciunii, iar cuvântul îmi este despre rugăciune. Dacă trec într'o măsură şi în sfera dialecticii nu o fac în nădejdea de a convinge astfel pe cineva, ci spre a arăta calea rugăciunii ca trecând prin acest tă-

râm al ființării omenești. În orice încercare de a raționaliza experiența duhovnicească văd posibilitatea a tot felul de împotriviri. Această posibilitate se explică prin faptul că fiecare dintre noi este slobod de a statornici în sfera ideală a viziunii sale despre lume orice valoare ierarhică.

Continuându-mi cuvântul despre rugăciune, mă străduiesc a înfățișa în chip sistematic una dintre cele mai grele lupte pe care o întâlnește în calea sa pravoslavnicul nevoitor, trecând de la cel de-al doilea chip al rugăciunii către al treilea, anume: lupta cu **închipuirea minții.**

Observându-se cu luare-aminte, omul va descoperi o trăsătură psihologică a gândirii raționale pe care o putem defini drept certitudinea lăuntrică a gândirii noastre; altfel spus, ca evidența subiectivă a dreptății deducțiilor minții noastre. Există o oarecare putere constrângătoare în dovezile rațiunii, în demonstrațiile ei, și este nevoie de o mare cultură și de o adâncă experiență duhovnicească pentru a scoate la iveală această stranie înșelare; însă spre a ne slobozi de stăpânirea ei va trebui neapărat ajutorul Dumnezeiesc.

Dezvăluirea acestei înșelări este într'o oarecare măsură cu putință și pe căile analizei teoretice a legilor fundamentale ale gândirii noastre, adică legea identității (a noncontradicției) și legea temeiului îndestulător.

Prima, adică legea identității, este momentul static al gândirii noastre; este punctul ei de sprijin neclintit, mort, tocmai prin această neclintire.

Al doilea moment al gândirii noastre – dinamic – se exprimă prin legea temeiului «îndestulător». Experiența de veacuri a istoriei a arătat cât se poate de convingător toată relativitatea acestei legi; hotărârea privind îndestularea temeiului este totdeauna subiectivă. Ceea ce unuia îi pare îndestulător, altuia

nicidecum. Iar dacă vom cerceta mai adânc, vom vedea că în realitate el nu este niciodată deplin îndestulător.

Nevoitorului orthodox i se dezvăluie relativitatea gândirii noastre pe altă cale – cum, de altfel, şi toate problemele vieţii le rezolvă pe alte căi, anume a credinţei şi a rugăciunii. El crede nu neputincioasei sale judecăţi, ci Marelui Dumnezeu. El este încredinţat că poruncile lui Hristos sânt o măsură negreşalnică, un dreptar al adevărului, că, în însăşi esenţa lor, ele sânt Dumnezeiască putere şi însăşi vecinica viaţă, şi această încredinţare îl duce la a sta neîncetat sub judecata lui Dumnezeu, fiind singura dreaptă. Fiecare faptă, fiecare cuvânt, fiecare mişcare cât de mică a gândului sau a simţământului, chiar nevăzute din afară – toate le supune judecăţii cuvântului lui Hristos.

Când harul Sfântului Duh ne pătrunde şi devine puterea lăuntrică ce lucrează în noi, atunci în chip firesc mişcarea sufletului nostru se apropie de desăvârşirea poruncilor; iar când se ivesc ceasuri de părăsire de către Dumnezeu, de îndepărtare a lui Dumnezeu, iar luminarea Dumnezeiască se preschimbă în greul întunerec al răscoalei patimilor, atunci toate se schimbă în noi, şi o mare luptă se desfăşoară în suflet.

Multe şi felurite sânt luptele duhovniceşti, însă cea mai adâncă şi mai grea dintre ele este lupta cu mândria. Mândria este potrivnica Dumnezeieştii legi. Răsturnând Dumnezeiasca rânduială a fiinţării, ea aduce pretutindenea destrămare şi moarte. Ea se arată şi în plan trupesc, dar cel mai caracteristic îi este nebunirea în planul gândului, al duhului. Punându-se pe sine pe primul plan, se războieşte spre a stăpâni asupra a toate, şi în această luptă arma sa de căpetenie este mintea-judecata (*Ratio*).

Judecata, luându-o înainte cu dovezile sale, respinge poruncile lui Hristos, şi dintre ele pe: «Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi» (Mt. 7: 1), ca fiind nebunie. Ea spune că putinţa de a judeca alcătuieşte vrednicia distinctivă a omului, că în această

putință se cuprinde superioritatea sa față de întreaga lume; numai mulțămită ei va putea stăpâni.

Spre a-şi întări întâietatea în ființare ea își va înfățișa izbânzile sale, cultura sa; va pune înainte o mulțime de dovezi, puternice prin evidența lor, manifestate, chipurile, în experiența vieții istorice; faptul că ei şi numai ei îi aparține dreptul de a hotărî, dreptul de a statornici şi a constata care este adevărul; ea se numeşte pe sine rațiunea ce rostuieşte ființarea.

Impersonală în legile lucrării sale şi fiind, în esență, doar una dintre manifestările vieții omeneşti, una dintre energiile persoanei, judecata, atunci când i se dă locul cel dintâi în viața duhovnicească a omului, va ajunge până la a începe să se lupte şi împotriva izvorului ei, adică împotriva principiului personal.

Înălțându-se, precum socoteşte, până la ultimele înălțimi, pogorându-se, precum i se pare, până în cele mai adânci străfunduri, ea va încerca să atingă limitele ființei spre a da tuturor propriile ei «definiții»; şi neatingându-şi țelul, cade neputincioasă şi hotărăşte: «Dumnezeu nu există!»

Apoi, continuându-şi lupta pentru stăpânire, cu îndrăzneală şi în acelaşi timp strâmtorată, va zice:

«Dacă Dumnezeu există, **cum** mă voi învoi că acel Dumnezeu nu sânt eu?» (Expresia aparține unuia care a urmat această cale.)

Neatingând limitele ființării şi atribuind sieşi această nețărmurire, ea se înalță cu mândrie şi zice:

«Am cercetat totul, şi niciunde nu am găsit ceva mai mare decât mine, prin urmare – eu sânt Dumnezeu».

Şi într'adevăr, mintea-judecata, când asupra ei şi în ea se concentrează viața duhovnicească a omului, împărățeşte şi stăpâneşte în caracteristica sa sferă abstractă, până într'atât încât ceva mai mare decât sine nu află, şi sfârşeşte prin a recunoaşte în sine principiul dumnezeiesc.

Este ultima limită a închipuirii minții, şi în acelaşi timp ultimul străfund al căderii şi al întunerecului.

Sânt oameni care merg întru întâmpinarea pretenţiilor mai sus pomenite ale minţii şi le primesc ca adevăr, dar nevoitorul dreptslăvitor intră în luptă cu ele. În această luptă se descoperă amestecul puterilor străine, cu care lupta atinge un caracter tragic şi ajunge la o deosebită încordare, iar ieşirea biruitoare a nevoitorului este cu putinţă numai prin credinţa ce biruieşte lumea. «Tot cel născut din Dumnezeu biruieşte lumea; şi aceasta este biruinţa carea a biruit lumea, credinţa noastră» (1 Io. 5: 4).

Spre a rezolva asemenea probleme monahul nu se aşază în fotoliul confortabil al unui birou, ci în liniştea nopţii, departe de lume, de nimeni auzit, nici văzut, cu mare plâns cade înaintea lui Dumnezeu, rugându-se:

«Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului», precum vameşul, sau ca Petru:

«Doamne mântuieşte-mă» (Lc. 18: 13; Mt. 14: 30).

În duh el vede desfăşurându-se înaintea sa hăul fără-de-fund al «întunerecului celui mai din afară», şi drept aceea rugăciunea îi este fierbinte... Cuvântul este neputincios a arăta taina acestei viziuni şi puterea acestei lupte ce se poate îndelungi ani de zile, câtă vreme omul nu s'a curăţit de patimi, câtă vreme nu a venit Dumnezeiasca lumină care descoperă neadevărul judecăţilor noastre, care duce sufletul în întinderile nemărginite ale adevăratei vieţi.

Mult am vorbit cu Stareţul pe aceste teme; el spunea că pricina luptei nu zace în judecată ca atare, ci în mândria duhului nostru; din mândrie se întăreşte lucrarea închipuirii, iar din smerenie ea încetează; mândria încearcă să zidească **propria-i** lume, iar smerenia primeşte viaţa de la Dumnezeu.

După ani îndelungați de luptă grea Fericitul Stareț dobândise puterea de a se ține cu mintea în Dumnezeu, respingând gândurile ce veneau. În lupta cu vrăjmașii el răbdase foarte multe suferințe, dar când l-am cunoscut vorbea despre trecut cu o mare pace sufletească și în cuvinte foarte simple:

«Minte cu minte se luptă... Mintea noastră – cu mintea vrăjmașului... Vrăjmașul a căzut din mândrie și închipuire, și tot acolo ne trage și pe noi... Această luptă cere multă bărbăție... Domnul lasă pe robul Său să se lupte, dar Însuși caută asupra lui, precum căuta supra Marelui Antonie când se lupta cu dracii... Îți aduci aminte, desigur, că în Viața Sfântului Antonie se spune că se sălășluise într'un mormânt; acolo dracii l-au bătut până la a-și pierde simțirile. Apropiatul care slujea Cuviosului l-a dus la biserica satului; noaptea, când Antonie și-a revenit în simțiri, l-a rugat să-l ducă înapoi în mormânt. Cât se poate de bolnav, el nu putea sta în picioare și se ruga culcat; după rugăciune iarăși a fost supus cruntei năvale a dracilor, și când, răbdând grele dureri din partea lor, și-a ridicat ochii și a văzut lumină, atunci a cunoscut în ea venirea Domnului, și a zis:

- Unde dară erai Tu, Milostive Iisuse, când vrăjmașii mă răneau?

Iar Domnul i-a răspuns:

- Acì eram, Antonie, și căutam asupra bărbăției tale.

Așadar trebuie tot mereu să ne amintim că Domnul vede lupta noastră cu vrăjmașul, și deci să nu ne înfricăm, măcar de și întregul iad s'ar năpusti asupra noastră, ci să avem bărbăție».

«Sfinții s'au învățat lupta cu vrăjmașul; ei știau că vrăjmașii lucrează înșelător prin gânduri, și de aceea de-a lungul întregii vieți nu primeau gândurile. Gândul la început vine nu sub o formă rea, însă mai apoi smulge mintea de la rugăciune și începe de acum să o rătăcească; de aceea neapărat trebuie respinse toate gândurile, chiar și cele ce par a fi bune, iar mintea păstrată curată în Dumnezeu... Și dacă totuși vine vreun gând, nu trebuie să ne tulburăm, ci să nădăjduim cu tărie în Dum-

nezeu şi să rămânem în rugăciune... Nu trebuie să ne tulburăm, fiindcă vrăjmaşii se bucură şi de tulburarea noastră... Roagă-te, şi gândul se va duce... **Este calea Sfinţilor**».

Despre mândrie Starețul spunea că nu este capăt pretenţiilor sale. În scrierile lui aflăm următoarea pildă:

«Un vânător iubea să cutreiere pădurile şi ţarinile după vânat. Odată, urmărind îndelung prada, a urcat pe un munte înalt şi, ostenit, s'a aşezat pe o piatră mare să se odihnească. Văzând un stol de păsări ce zburau de pe o culme pe alta, a început să se gândească: „De ce Dumnezeu nu a dat aripi omului, să poată zbura?" În aceeaşi clipă trecea pe acolo un smerit sihastru, şi cunoscând gândul vânătorului, i-a spus:

Iată, tu gândeşti că Dumnezeu nu ţi-a dat aripi; dar dacă ar fi să ţi se dea aripi, oricum nu vei fi mulţumit, şi vei zice: „Aripile mele sânt slabe, şi nu pot zbura cu ele până la cer ca să văd ce este acolo". Iar dacă ţi se vor da aripi atât de puternice cât să te poţi înălţa până la cer, şi atunci vei fi nemulţumit şi vei zice: „Nu înţeleg ce se petrece acì". Iar dacă ţi se va da înţelegere, iarăşi vei fi nemulţumit, şi vei zice: „De ce nu sânt eu un înger?" Şi dacă te vei face înger, iarăşi vei fi nemulţumit şi vei zice: „De ce nu sânt un heruvim?" Şi dacă te vei face heruvim, vei zice: „De ce nu mi-a dat Dumnezeu să ocârmuiesc cerul?" Iar dacă ţi se va da să ocârmuieşti cerul, şi atunci vei fi nemulţumit şi, la fel ca un oarecare altul, cu îndrăzneală vei căuta şi mai mult. Deci totdeauna smereşte-te, şi mulţumeşte-te cu ce ţi s'a dăruit, şi atunci vei trăi cu Dumnezeu.

Vânătorul a înţeles că sihastrul grăise adevărul şi a mulţumit lui Dumnezeu că-i trimisese monahul care să-l înţelepţească şi să-i descopere calea smereniei».

Starețul foarte stăruitor întărea că smerirea spre a-şi curăţi mintea de toată închipuirea este calea Sfinţilor:

«Sfinţii spuneau: „Mă voi munci în iad". Iar aceasta în ciuda faptului că săvârşeau minuni. Din cercare ei ştiau că dacă sufle-

tul se osândește iadului, dar totodată nădăjduiește în milosârdia lui Dumnezeu, atunci puterea lui Dumnezeu va veni în suflet și Duhul Sfânt limpede va purta mărturia mântuirii. Prin osândirea de sine sufletul se smerește, și gândurile nici nu vor mai avea loc în el, ci va sta cu mintea curată înaintea lui Dumnezeu.

Iată înțelepciunea duhovnicească».

Cu fierul omul sfredelește pământul ca să dobândească din sânurile lui păcura, și își atinge țelul. Cu mintea omul sfredelește cerul, spre a hrăpi Dumnezeiescul foc, dar este lepădat de către Dumnezeu pentru mândrie.

Dumnezeieștile vedenii se dau omului nu atunci când el le caută, ci atunci când sufletul se pogoară în iadul pocăinței și se simte cu adevărat mai rău decât toată făptura. Însă contemplările, dobândite oarecum năsâlnic, cu mintea, nu sânt adevărate, ci «părelnice»; iar când acest «părelnic» se ia drept adevăr, atunci în sufletul omului se făuresc împrejurări ce îngreuiază până și putința lucrării harului, adică a adevăratei contemplări.

Contemplarea prin har descoperă lucruri ce covârșesc până și cea mai bogată creativitate a închipuirii, precum zice dumnezeiescul Pavel: «Cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s'au suit» (1 Cor. 2: 9). Când, asemenea Apostolilor, omul este răpit în Dumnezeiasca vedenie a Luminii, de-abia după aceea theologhisește, «povestind» despre cele văzute și cunoscute. Adevărata de-Dumnezeu-cuvântare nu este născocirea minții-judecății omului sau urmarea cercetării critice, ci povestirea despre acea viață unde, prin lucrarea Sfântului Duh, omul fusese dus. Odată cu aceasta i se dă uneori și cuvântul, dar alteori întâlnește greutăți în a afla concepte prin care s'ar putea cumva povesti despre cele ce sânt mai presus de tot chipul și conceptul pământesc. Dar, în ciuda acestor greutăți și a trebuinței de a afla felurite forme de expresie, cel ce a cunoscut,

acela, şi sub alte expresii, va deosebi cele cu adevărat contemplate, de născocirea visătoare, rațională, oricât de genială ar fi aceasta din urmă.

VII

DESPRE STRĂVEDERE ŞI CHIPURILE EI

Închizând intrările în inimă, punând acolo strajă mintea dezbrăcată de toată închipuirea şi cugetarea, dar întrarmată cu rugăciunea şi cu numele Iisus Hristos, nevoitorul intră în luptă cu toată înrâurirea şi cu tot gândul ce vine din afară. În aceasta constă esenţa trezviei minţii. Ţelul îi este lupta cu patimile. Într'un înţeles mai larg şi mai cuprinzător biruinţa asupra patimilor se dobândeşte prin paza poruncilor lui Hristos; dar în cazul de faţă vorbesc despre chipul anume al trezviei nevoinţei, care începe după ce nevoitorul, trecând prin cunoscutele etape ale dezvoltării duhovniceşti, părăseşte rugăciunea închipuirii cea după primul chip, iar apoi şi pe a doua, văzând prin cercare nedesăvârşirea ei.

Paza minţii şi a inimii de toate gândurile se însoţeşte de o lungă luptă, deosebit de grea şi de subţire. Omul, trăind în mijlocul unei nesfârşite mulţimi de înrâuriri şi impresii dintre cele mai felurite, ca urmare a neîncetatelor lor schimbări nu ajunge să le înţeleagă nici firea, nici puterea. Nevoitorul însă, lucrătorul liniştirii minţii, îndepărtându-se de toate cele din afară, străduindu-se de-a lungul zilelor şi nopţilor a restrânge numărul impresiilor ce vin din afară până la minimul posibil, îndepărtându-se, drept aceea, de la a căuta asupra lumii din afară din curiozitate, de a auzi convorbiri străine, de a citi cărţi – se adună asupra fiinţei sale lăuntrice cu toată puterea şi acolo intră într'o **luptă corp la corp** cu gândul. Numai astfel îi poate cu-

noaşte firea şi puterea, uneori uriaşă. Omul ce nu destul ia aminte la cele din lăuntru, uşor cade pradă gândului şi i se face rob. Plecându-şi voia către gând, omul se aseamănă, ba chiar se identifică duhovniceşte cu duhul a cărui energie era cuprinsă în gând. Primind în suflet gândul pătimaş, care foarte adesea este rezultatul înrâuririi diavoleşti, omul se face unealta lucrării diavoleşti.

Mintea ce adânc se roagă simte uneori apropierea din afară a vreunui duh, dar dacă rugăciunea atentă nu se întrerupe, acela se va îndepărta neprimit, astfel încât omul nu va putea spune, după rugăciune, cine, pentru ce şi cu ce venise.

Uneori, în vremea unei rugăciuni adânci se întâmplă ceva greu de lămurit. Pe lângă minte trec unele fenomene luminoase ce încearcă să atragă la sine privirea minţii; iar dacă mintea nu se întoarce către dânsele, atunci ele grăiesc, cum ar fi, minţii: «Eu îţi aduc înţelepciune şi înţelegere, iar dacă tu nu mă primeşti numaidecât, poate niciodată de acum înainte nu o să mă mai vezi». Însă mintea cercată nicicum nu se întoarce către ele, iar ele se îndepărtează nu numai neprimite, ci şi necunoscute. Nu ştie sigur mintea nici dacă acela fusese cumva un vrăjmaş sau un înger bun; ştie însă din cercare că, oprindu-se şi cercetând ceea ce gândul strălucit adusese, îşi va pierde rugăciunea, iar apoi va trebui s'o caute din nou printr'o grea trudă. Experienţa a arătat că în ceasul rugăciunii nu trebuie să te pleci nici chiar asupra gândurilor ce par bune, căci astfel mintea neapărat va întâlni şi altele şi, precum zicea Stareţul, «curată nu va ieşi». Pierderea rugăciunii curate este o pagubă pe care nimic nu o poate înlocui.

Luptând spre a-şi păstra libertatea, nevoitorul duce o luptă atât de încordată cu gândul, încât cel ce nu a cercat-o din experienţă nici nu-şi poate da seama. În această luptă lăuntrică cu gândul, în această împotrivire faţă către faţă, în care sufletul începătorului nu arareori suferă în parte o înfrângere, dar uneori mai şi biruieşte, nevoitorul are putinţa de a observa caracterul

gândului până la o uimitoare subțirime; astfel încât, deși nu va săvârși în faptă păcatul ce-i fusese pus înainte, va cunoaște totuși lucrarea (energia) fiecărei patimi cu mult mai adânc și mai amănunțit decât cel ce este stăpânit de ea. Acesta din urmă poate observa asupra sa și asupra celorlalți ivirea energiei unei anume patimi, însă spre a ajunge la o mai adâncă cunoaștere a ei neapărat va trebui să atingă locul duhovnicesc unde petrece cel ce se roagă după al treilea chip al rugăciunii și vede fiece patimă din însăși zămislirea ei.

Cunoașterea patimilor dobândită prin biruirea lor duce la străvederea din cercare. Dar trebuie spus că străvederea ce vine ca urmare a experienței unei îndelungate lupte cu patimile nu poate ajunge la desăvârșirea pe care o are darul străvederii cel după osebita lucrare a harului. Cea dintâi, după anumite mișcări, după față, după unele cuvinte, după felul tăcerilor sau al convorbirilor, după atmosfera psihică pe care o răspândește omul, află cele despre starea lui duhovnicească; cu toate acestea cel mai sigur temei pentru a judeca cele despre om este convorbirea cu el, deoarece din cuvântul său iese la iveală și măsura adevăratei sale experiențe duhovnicești, și ceea ce nu este decât urmarea învățăturii din afară. A doua însă, adică străvederea după har, toate le cunoaște prin rugăciune și nu are nevoie de prezența omului.

În cursul îndelungatei lupte lăuntrice nevoitorul întâmpină, pe lângă cele arătate mai sus, trei chipuri ale străvederii: prima – în vârtutea unei intuiții, firească unor oameni, dar subțiată prin viața postnicească; a doua – prin lucrare drăcească; iar a treia – prin darul harului.

Cel dintâi chip poate fi de folos omului înclinat spre cucernicie și smerit, și poate fi bine întrebuințat, căci ajută la o mai îndeaproape pază a poruncilor lui Hristos în privința aproapelui.

Pe cel mândru şi pătimaş îl va vătăma, căci îi înmulţeşte prilejurile patimilor şi-i înlesneşte putinţa de a le împlini.

Al doilea chip este deosebit de primejdios pentru cei ce-l primesc, căci mai curând sau mai târziu va duce la o bolnăvicioasă năruire a tuturor puterilor sufleteşti şi duhovniceşti ale omului, schimonosindu-i până şi înfăţişarea.

Al treilea chip se însoţeşte de cea mai mare răspundere, şi este izvorul multor suferinţe duhovniceşti pentru cel ce îl poartă. Celui mândru el nici nu i se dă.

Toate trei chipurile străvederii pricinuiesc suferinţe. La cel dintâi, adică al intuiţiei fireşti, suferinţele sânt urmarea subţirimii mai deosebite a sistemului neuropsihic. La cel de-al doilea, ele apar în vârtutea caracteristicii cu totul pierzătoare, dezbinătoare, a lucrării diavoleşti, lucru ce adesea nu se vădeşte decât după scurgerea unui răstimp îndelungat. Acestei străvederi, chiar de-şi arată uneori putinţa de a «citi» un gând străin, omul adânc, lăuntric, îi rămâne totuşi de neajuns. Ea se arată a fi ceva mai de încredere în legătură cu evenimente de un caracter exterior. Celui ce o primeşte îi dă prilej a se îndulci de slava deşartă.

Adevărata străvedere duhovnicească este darul harului. Cu această străvedere se deschid adâncurile sufletului omenesc, adesea tăinuite de la însuşi omul. Ea nu are nici urmă de caracter psihopatologic şi pricinuieşte suferinţă celui ce o poartă numai întrucât, fiind un dar al lui Dumnezeu, este plină de dragoste şi îi este dat a vedea cu precădere latura «fără de chip şi fără de slavă» a omului. Este suferinţa iubirii. Cel ce poartă acest dar niciodată nu doreşte a-l păstra; înălţarea şi slava deşartă îi sânt străine.

În cuvântul de mai sus am afierosit un loc aparte chipului străvederii ce izvorăşte din experienţă. Sfinţii Părinţi îl numesc

darul osebirii și îl socotesc a fi cea mai înaltă înfăptuire a nevoinței. Esența lui constă, pe de-o parte, în putința de a cunoaște pricinile unui anume fenomen duhovnicesc, dacă purcede adică de la har, sau de la înrâuriri diavolești, sau din rânduiala dezvoltării firești a omului; pe de altă parte, în faptul de a cunoaște rânduiala vieții duhovnicești, înșiruirea stărilor duhovnicești și relativa lor valoare sau vrednicie.

Darul acesta este cât se poate de prețuit de nevoitori, pentru că el întotdeauna vine nu altfel decât ca urmare a îndelungii experiențe a luptei cu patimile, experiența marilor iviri și cercetări ale harului, experiența multor ispite și năvale drăcești. El este de mare preț la povățuitori, căci vrăjmașul iubește a se îmbrăca în chip de înger de lumină și rari sânt cei ce pot limpede a-l recunoaște.

Îmi sânt cunoscute cazuri când Fericitul Stareț Siluan mainainte-vedea prin rugăciune «cele de departe ca fiind apropiate», sau când mai nainte a văzut viitorul omului, sau când i s'au descoperit adâncile taine ale sufletului omenesc – lucruri despre care mulți ar putea purta mărturie, pe care înșișiși le-au cunoscut și sânt încă în viață; cât despre el însuși, nu numai că nu tânjea după aceasta, dar nici nu îi dădea multă însemnătate. Sufletul îi era adâncit în împreună-pătimirea cu lumea; era întreg adunat în rugăciunea pentru lume și, în viața sa duhovnicească, mai mult decât toate prețuia această iubire.

Dintr'o îndelungă părtășie cu Fericitul Stareț am avut putința de a mă convinge că îi erau cunoscute tainele duhului, și deci era cu adevărat un «credincios îndreptător». După deosebitele cercetări ale harului, rare în istoria Bisericii, de care el s'a învrednicit, după aproape o jumătate de veac de neslăbită nevoință în care a petrecut, după câteva greșeli pe care le-a suferit de-a lungul primei jumătăți a îndelungatei sale vieți de nevo-

inţă, Starețul se apropiase de acea măsură a cunoaşterii, de acea măsură a desăvârşirii ce făcuse din el un neîndoielnic reazem pentru alţii.

Cunoştea ierarhia stărilor duhovniceşti, adică înşiruirea creşterii duhovniceşti, lucru atât de însemnat, ba uneori chiar de neapărată trebuinţă spre a asigura o nepoticnită propăşire. Un fenomen adesea întâlnit în viaţa duhovnicească, şi a monahilor, şi a nemonahilor, este răsturnarea sau deformarea acestei ierarhii, constând în faptul că o anume stare duhovnicească sau înfăptuire ascetică mulţumeşte pe om, iar el respinge ceea ce îi stă în cale ca treaptă următoare, socotind noua stare a fi mai prejos decât cea dintâi, punând astfel hotar propriei propăşiri.

Starețul avea cunoaşterea din cercare a căii duhovniceşti. El învăţa despre trei etape esenţiale ale căii: cea dintâi – primirea harului; cea de-a doua – pierderea harului; şi cea de-a treia – întoarcerea harului sau redobândirea sa prin nevoinţa smereniei. Mulţi au primit harul, şi nu numai cei ce sânt în Biserică, ci şi cei din afara ei, căci la Domnul nu este părtinire; dar nimeni nu a păstrat primul har, şi foarte puţini l-au redobândit. Cine nu cunoaşte această a doua perioadă, cine nu a trecut experienţa nevoinţei pentru redobândirea harului, acela în esenţă nu are adevărata cunoaştere duhovnicească.

Starețul Siluan era bogat nu numai prin experienţa lăuntrică personală, dar şi teoretic era bine încunoştinţat în ce priveşte scrierile ascetice ale Părinţilor Bisericii, şi, prin darul lui Dumnezeu, era nu numai credincios predaniei Bisericii, ci şi în sine însuşi repeta experienţa marilor Părinţi.

Citea foarte puţin; nu îi plăcea să citească, căci faptul de a citi îi îngreuia rugăciunea; dar îi plăcea să asculte, dat fiind că, neîntrerupând rugăciunea lui Iisus, în acelaşi timp putea lua aminte la citire. Asculta citirile în biserică în vremea slujbelor de noapte; puţin citea la el în chilie; multe îşi însuşise prin convorbire vie cu ceilalţi nevoitori ai Sfântului Munte, dintre care nu puţini erau bogat înzestraţi. Multă vreme, prin anii '30,

mergea adesea la prietenul său, Shimonahul Cassian, pe când acesta locuia lângă Mănăstire, la «Chiparoşi». Părintele Cassian îl iubea şi mult îl cinstea pe Stareț, îi prețuia venirile, şi cu dragoste îi citea cu glas. Starețul își amintea bine multe din scrierile Sfinților Părinți, lucru înlesnit de trăirea aceleiaşi experiențe. A ține minte cele duhovniceşti este foarte greu, căci în viața duhovnicească sânt prea puține expresii, înfățişări exterioare, pe care să se poată sprijini memoria materială; oare nu de aceea Domnul Atotştiutorul Şi-a predat învățătura despre tainele Împărăției în chipuri vii ale realității şi în pilde?... Este cu putință a obține un oarecare surogat al cunoaşterii duhovniceşti prin «învățătura din afară», ceea ce se observă la oamenii cu experiență intelectuală bogată, însă firește, a-şi aminti cu adevărat învățătura Părinților poate numai cela ce însuşi a trecut prin toate, căruia i-a fost dat de sus cunoaşterea prin cercare a tainelor lumii duhovniceşti.

Acest om «simplu», din îndelungata sa luptă a ieşit un iscusit cunoscător şi al metodelor, şi al mijloacelor nevoinței; această cunoaştere, prin puterea sa duhovnicească, la făcut să fie, pe de-o parte, slobod lăuntric de robia formei; pe de alta, l-a izbăvit de a rătăci pe căi străine, nedumerit şi neînțelegând ce se petrece.

Multe căi străine se găsesc paralel cu adevărata cale. Multe sfere închise, străine creştinismului, se înfățişează vederii minții nevoitorului, şi nu va putea osebi între ele de nu va fi cu el lumina Dumnezeiască. Starețul, care se învrednicise a vedea în Duhul Sfânt pe Hristos, care fusese dus de Duhul Sfânt la a vedea lumina nezidită, purta în sine acea lumină, şi astfel putea deosebi cu uimitoare pătrundere curatul adevăr, de măştile şi nălucile adevărului, care neapărat vor întâmpina omul în căile sale duhovniceşti.

VIII

PENTRU DUMNEZEIASCA LUMINĂ NEZIDITĂ ŞI FELURILE CONTEMPLĂRII EI

Dumnezeiasca lumină nezidită, prin firea ei este întru totul deosebită de lumina fizică. Contemplându-o, mai întâi de toate se iveşte simţământul Dumnezeului celui Viu care cuprinde întreg omul; simţământul nematerialnic, al Celui Nematerialnic; simţământ al minţii, dar nu raţional; simţământ cu stăpânitoare putere, ce răpeşte omul într'altă lume, însă cu o grijă de nedescris, astfel încât nici nu surprinde clipa când aceasta s'a săvârşit cu el, şi nu ştie atunci de sine – oare în trup fusese, sau în afara trupului. În acea clipă se conştientizează atât de real, atât de puternic şi de adânc, ca niciodată în viaţa de zi cu zi, şi totodată uită de sine şi de lume, atras fiind de dulceaţa iubirii lui Dumnezeu. În duh vede pe Cel Nevăzut, respiră prin El; este deplin în El.

Acestui simţământ mai presus de minte, atotcuprinzător, al Dumnezeului celui Viu, i se adaugă vederea luminii; dar lumină cu totul alta, prin firea sa, decât lumina fizică. Însuşi omul petrece atunci în lumină şi se aseamănă luminii contemplate, se înduhovniceşte de către ea, şi nu mai vede sau simte nici materialitatea sa, nici a lumii.

Vedenia vine în chip neînţeles, în vremea când nu este aşteptată; vine nu din afară, şi nici chiar din lăuntru, ci într'un chip neînţeles cuprinde duhul omului, ducându-l în lumea Dumnezeieştii lumini; şi nu poate spune de va fi fost acela un extaz,

o uimire, adică ieşirea sufletului din trup, pentru că nici întoarcerea în trup el nu o percepe. Astfel, în acest fenomen nu este nimic patologic.

Dumnezeu este cel ce lucrează; omul – primeşte. Şi nu cunoaşte atunci nici întindere, nici vreme, nici naştere, nici moarte, nici gen, nici vârstă, nici poziție socială sau ierarhică, nici alte condiții sau relații ale acestei lumi.

Venit-a Domnul, Începătorul cel Neînceput şi Lumina Vieții, milostiv să cerceteze sufletul ce se căieşte.

Lumina Dumnezeiască se vede independent de împrejurări, şi în întunerecul nopții, şi în lumina zilei. Bunăvoirea lui Dumnezeu cercetează uneori astfel încât nu se pierde nici simțământul trupului, nici al lumii înconjurătoare. Atunci omul poate rămâne cu ochii deschişi şi în acelaşi timp să vadă **două** lumini, adică şi lumina fizică, şi lumina Dumnezeiască. Vedenia aceasta Sfinții Părinți o numesc vedenie cu ochii **fireşti**. Totuşi nu înseamnă că vederea Dumnezeieştii lumini este întru totul analoagă obişnuitului proces psihofiziologic al vederii fireşti; adică nu înseamnă că lumina Dumnezeiască, asemenea celei fizice, independent de teoria ştiințifică a luminii pe care o primim, produce un anume stimul al nervului optic care apoi trece în procesul psihologic al vederii, căci lumina Dumnezeiască este **alta** prin firea ei, este lumina minții, lumina duhului, lumina iubirii, lumina vieții.

Chip al Dumnezeieştii lumini în lumea fizică este lumina firească. Precum vederea celor ce ne înconjoară este cu putință numai în lumină, iar dacă lumina este puțină, atunci ochiul deabia desluşeşte obiectele, şi dacă lumina este mai puternică le vede mai bine, şi, în sfârşit, în deplina lumină a soarelui vederea îşi dobândeşte deplinătatea – tot astfel şi în lumea duhovnicească toată adevărata vedenie este cu putință **nu altfel** decât în lumina Dumnezeiască. Dar această lumină se dă omului nu în aceeaşi măsură: şi credința este lumină, dar mică; şi nădejdea

este lumină, dar nu desăvârşită; şi dragostea este lumină, iar aceasta – desăvârşită.

Lumina nezidită, asemenea soarelui, luminează lumea duhovnicească şi dă să se vadă căile duhovniceşti, altfel nevăzute. Fără această lumină omul nu poate nici înţelege, nici contempla, şi nici, cu atât mai puţin, a împlini poruncile lui Hristos, căci petrece în întunerec. Lumina nezidită poartă în sine vecinica viaţă şi puterea Dumnezeieştii iubiri; mai bine zis, ea însăşi este şi vecinica viaţă, şi Dumnezeiasca iubire.

Cine nu a văzut cu putere şi încunoştinţare lumina nezidită, acela la adevărata contemplare nu a ajuns. Cel ce mai nainte de vederea neziditei lumini îndrăzneşte «cu propria-i minte» a tinde spre contemplarea tainelor duhului, acela nu numai că nu le va vedea, dar şi calea către ele şi-o închide. El va vedea doar măştile şi nălucile adevărului, fie zidite de el însuşi, fie aduse lui de puterea potrivnică a visătoriilor diavoleşti.

Adevărata contemplare vine de sus, fără osteneală, liniştit. Contemplarea duhovnicească nu este aceeaşi cu cea abstractă, intelectuală; ea este calitativ **alta**; este lumina vieţii, dăruită de sus prin bunăvoirea lui Dumnezeu, şi calea firească spre ea – nu chibzuinţă, ci pocăinţă.

Lumina Dumnezeiască este vecinica viaţă, Împărăţia lui Dumnezeu, nezidita lucrare a Dumnezeirii. Ea nu se cuprinde în firea făcută a omului, fiind de o fire străină nouă, şi de aceea nu se poate **descoperi** în noi prin nici un mijloc de-al nevoinţei, ci vine numai şi numai ca dar al milosârdiei lui Dumnezeu.

L-am întrebat pe Stareţ: În ce fel poate omul să cunoască aceasta prin cercare? Fericitul Stareţ întărea că atunci când Dumnezeu se arată în lumină mare nu mai încape nici o urmă de îndoială că este Domnul, Făcătorul şi Atotţiitorul. Dar cine

s'a învrednicit a vedea doar puțină lumină, acela, de se va întemeia nu pe credința mărturiei Părinților Bisericii, ci doar pe propria-i experiență, nu va putea cunoaşte limpede firea ei ca fiind străină de cea a sufletului. Numai experiența următoare a repetatelor cercetări şi părăsiri, care îl vor învăța să osebească lucrarea Dumnezeiască de cea firească a omului, poate fi pentru el calea către o astfel de cunoaştere.

Când rugăciunea omului pentru prima oară trece întru vedere a Dumnezeieştii lumini, cele ce le trăieşte şi le contemplă îi sânt atât de noi şi neobişnuite încât nu poate înțelege nimic; simte că limitele ființei sale negrăit s'au **lărgit**, că lumina venită l-a trecut de la moarte la viață, dar, din pricina măreției celor petrecute rămâne în uimire şi nedumerire, şi doar după repetate cercetări începe să înțeleagă darul primit de la Dumnezeu. Sufletul în vremea vederiei şi după ea petrece plin de adâncă pace şi dulce iubire a lui Dumnezeu; nu se mai află în el tânjire către slavă, nici către bogăție, nici către vreo altă fericire pământească, şi nici măcar către viața însăşi, ci acestea toate i se par nimicuri, şi «cu dorire este tras» către cea vie nemărginire a lui Hristos, în Care nu este nici început, nici sfârşit, nici întunerec, nici moarte.

Dintre cele două feluri ale contemplării Dumnezeieştii lumini, descrise mai sus, Starețul dădea întâietate celui în care «lumea este desăvârşit uitată», adică cel în care, în vremea rugăciunii, duhul omului, aflat în afara chipurilor lumii, este ridicat în tărâmul luminii nețărmurite, căci o astfel de vedenie dă o mai mare cunoaştere a tainelor «veacului ce va să fie». În starea unei asemenea vedenii sufletul îşi trăieşte cât se poate de lucrător împărtăşirea cu Dumnezeiasca viață, şi cu adevărat ccarcă o astfel de venire a lui Dumnezeu pentru care limba nu poate grăi. Iar când vedenia se sfârşeşte, pentru pricini necunoscute omului şi neatârnând de voia sa, precum şi fără ea începuse, atunci sufletul se întoarce cu oarecare zăbăvnicie la sim-

ţirea lumii înconjurătoare, şi în lina bucurie a iubirii lui Dumnezeu se strecoară o oarecare subţire întristare pentru faptul că din nou stă să vadă lumina soarelui acesta materialnic.

Omul este chipul lui Dumnezeu, dar se pune întrebarea: Ce anume în el este chip al lui Dumnezeu? Sau, cu alte cuvinte: în ce se cuprinde acest chip? În trup? În alcătuirea psihică sau psihofizică a omului? În triada puterilor sau manifestărilor sale sufleteşti?... Răspunsul la întrebare este deosebit de complex. Nu se exclud oarecari frânturi şi oglindiri ale chipului lui Dumnezeu în toate cele mai sus pomenite, însă esenţialul se află în **chipul fiinţării**. Prin darul bunăvoirii, făptura zidită se împărtăşeşte cu Fiinţa nefăcută, fără de început. Cum este cu putinţă? Este tot atât de negândit şi de neajuns pe cât este de neajunsă taina facerii lumii dintru «nimic»; şi totuşi, astfel este bunăvoirea Cerescului Tată, încât cel zidit «după chip şi după asemănare» este înzestrat cu putinţa de a primi îndumnezeirea, adică a deveni părtaş Dumnezeieştii vieţi, a primi Dumnezeiescul chip al fiinţării, a se face un dumnezeu după har.

Omul **primeşte** îndumnezeirea; adică în actul îndumnezeirii Dumnezeu este principalul lucrător, iar omul – cel primitor. Cu toate acestea primirea nu este o stare pasivă, iar faptul îndumnezeirii se poate săvârşi nu altfel decât cu consimţământul însuşi omului; în caz contrar dispare însăşi putinţa îndumnezeirii. În aceasta constă deosebirea între primul act al facerii şi pasul său următor: îndumnezeirea făpturii înţelegătoare.

Dacă neajuns de mare este taina facerii lumii îndeobşte, atunci taina facerii a vecinici dumnezei este încă neasemuit mai mărcaţă. Dacă toată viaţa ce ne înconjoară este uimitoare prin măreţia minunii ei, atunci conştientizarea Dumnezeieştii minuni în omul ce se înalţă în lumea Neziditei Lumini atinge un neasemuit mai mare adânc şi putere.

Pentru fiecare om, de se va pleca asupra faptului ființării sale, ea îi va fi prilejul unei mari uimiri. Mi s'a întâmplat să întâlnesc oameni care, înălțându-se în sfera mentală, proprie omului după fire, au rămas uimiți de măreția zărilor ei luminate; dar când omul, prin lucrarea lui Dumnezeu, intră în lumea Neziditei Lumini, atunci «uimirea de Dumnezeu» pe care o cearcă atinge o stare desăvârșit cu neputință a o exprima, și el nu poate afla cuvinte, nici chipuri, nici suspinuri de mulțămită.

PENTRU NEPĂTIMIREA DUPĂ ASEMĂNAREA LUI DUMNEZEU

Lumina nezidită ce purcede din Dumnezeul cel nepătimitor, arătându-se, împărtășește omului acea nepătimire după asemănarea lui Dumnezeu, care este și țelul ultim al nevoinței creștine.

Dar se pune întrebarea: Ce este nepătimirea? După forma sa filologică, conceptul este negativ. Nu cumva este negativ și în înțelesul său real? Nu cumva înțelesul său este lepădare a ființării? Nu. Nepătimirea creștină nu este lepădare a ființării, ci învestmântare într'o nouă viață, sfântă, vecinică, adică în Dumnezeu. Apostolul Pavel spune: Noi «nu voim a ne dezbrăca, ci pre deasupra a ne îmbrăca, pentru ca să se înghită cel muritoriu de către viață» (2 Cor. 5: 4).

Năzuind către nepătimire, pravoslavnicul nevoitor năzuiește către o vie și adevărată părtășie cu Dumnezeu, pe Care Îl știe a fi nepătimitor.

Nepătimirea lui Dumnezeu nu este ceva mort, static; ei nu îi este propriu a nu lua parte la viața lumii și a omului. Nepătimirea lui Dumnezeu nu este lipsa în El a mișcării, a împreună-pătimirii, a iubirii. Dar de-abia rostim cuvintele de mai sus, și în mintea noastră se înfățișează aceste concepte în limitarea lor empirică, dând astfel naștere unui întreg șir de nedumeriri. Mișcarea, împreună-pătimirea, iubirea ș.a.m.d., nu introduc oare

vreun relativism în ființa lui Dumnezeu? Vorbind astfel, oare nu proiectăm asupra lui Dumnezeu un antropomorfism nevrednic de El?

Dumnezeu este întreg viață, întreg iubire; Dumnezeu este lumină în carea nici un întunerec este, adică întunerecul suferinței înțelese ca destrămare şi moarte, întunerecul necunoaşterii, al neființei sau al răului, întunerecul nebiruitelor nedesăvârşiri şi contradicții lăuntrice, al năruirilor sau al sfâşierilor ființării. Dumnezeu este un Dumnezeu viu, dinamic, însă dinamica Dumnezeieştii vieți este nesfârşita şi cea fără de început plinătate a ființării ce înlătură orice proces al vreunei «dumnezeieşti deveniri» (theogonii).

Dumnezeu este nepătimitor, dar nu nepărtaş la viața făpturii. Dumnezeu iubeşte, se îndură, împreună-pătimeşte, se bucură – dar niciuna din acestea nu aduce în ființarea Lui destrămare, relativism, **patimă**. Dumnezeu poartă grijă de făptura Sa până la cele mai mici amănunte, cu o precizie matematică; El mântuieşte ca un Tată, ca un Prieten; mângâie ca o mamă; ia parte în chipul cel mai apropiat la toată istoria omenirii, la viața fiecărui om, însă prin aceasta nu se aduce nici schimbare, nici clătinare, nici înşiruire în Însăşi Ființa Dumnezeiască.

Dumnezeu trăieşte întreaga tragedie a lumii, dar nu înseamnă că în Însuşi Dumnezeu, în sânurile Dumnezeirii, ar avea loc vreo tragedie sau s'ar desfăşura vreo luptă ca urmare a propriei Sale nedeplinătăți sau a unui întunerec ce s'ar afla în El Însuşi.

Dumnezeu iubeşte lumea, lucrează în lume, vine în lume, Se întrupează, suferă, ba chiar moare trupeşte, neîncetând a fi neschimbat în ființarea Sa cea mai presus de lume. Toate acestea le săvârşeşte la fel de nepătimaş precum, întru a Sa vecinicie, îmbrățişează fără întindere, şi totodată întreaga întindere şi înşiruire a ființării făpturii. În Dumnezeu staticul şi dinamicul alcătuiesc o astfel de unime ce nu lasă să se adauge ființării Sale nici unul din feluritele noastre concepte.

Năzuind către nepătimirea asemenea lui Dumnezeu, pravoslavnicul nevoitor gândește acea nepătimire nu ca pe o «rece nepăsare», nu ca pe o «despuiere de o existență iluzorie», nu ca pe o contemplare a celor aflate «dincolo de bine și de rău», ci ca viață în Duhul Sfânt.

Cel nepătimaș este plin de dragoste, de împreună-pătimire, de părtășie, dar toate acestea purced de la Dumnezeu Care lucrează în el. Nepătimirea se poate defini ca «dobândirea Duhului Sfânt», ca Hristos viețuind în noi. Nepătimirea este lumina vieții celei noi, născând în om noi și sfinte simțăminte, noi dumnezeiești gânduri, o nouă lumină a vecinicului înțeles.

Sfinții Părinți ai Bisericii definesc nepătimirea ca «înviere a sufletului mai nainte de obștească înviere din morți» (Ioan Scărarul, Cuv. 29: 4), ca «pătrundere în nețărmurita nețărmurire» (Avva Thalasie, 1: 56).

Calea firească spre nepătimire:

Credința înțeleasă nu ca o convingere logică, ci ca simțământul Dumnezeului celui Viu; din credință se naște frica judecății lui Dumnezeu; din frică – pocăința; din pocăință – rugăciunea, mărturisirea, lacrimile. Pocăința, rugăciunea și lacrămile înmulțindu-se și adâncindu-se, duc la început către o slobozire în parte de patimi, de unde se naște nădejdea. Nădejdea înmulțește trudele nevoinței, rugăciunea și lacrimile; subțiază și adâncește simțământul păcatului, în vârtutea cărui fapt crește frica, ce trece într'o cât se poate de adâncă pocăință, care înclină milosârdia lui Dumnezeu, iar sufletul se învrednicește de harul Sfântului Duh plin de lumina Dumnezeieștii iubiri.

Și credința este dragoste, dar una mică; și nădejdea este dragoste, dar nedesăvârșită. De fiecare dată când sufletul se înalță de la o măsură mai mică a iubirii către una mai mare, va

trece negreşit prin frică. Dragostea, ivindu-se, izgoneşte frica; dar, odată gonită de o mică dragoste, când sufletul trece către una mai mare, frica iarăşi se naşte, şi apoi iarăşi se biruieşte de dragoste; şi singură desăvârşita iubire, după marele Apostol al iubirii, desăvârşit izgoneşte frica, adică acea frică în care este chin.

Există şi o altă frică a lui Dumnezeu, în care nu se află chin, ci bucurie şi suflu al sfintei vecinicii. Iată cum vorbeşte Stareţul despre această frică ce nu trebuie să părăsească omul câtă vreme se află în hotarele fiinţării sale pământeşti:

«Înaintea lui Dumnezeu trebuie să trăieşti în frică şi în dragoste. În frică, pentru că El este Domnul; în frică, pentru a nu scârbi pe Domnul cu vreun gând rău; în dragoste, pentru că Domnul este dragoste».

Liniştirea minţii monahului dreptslăvitor s'a născut în chip firesc din adânca pocăinţă şi din năzuinţa de a păzi poruncile lui Hristos. Ea nicicum nu este un adaos artificial al theologiei areopaghitice în viaţa duhovnicească. Învăţăturile theologice ale «Areopaghitului» nu contrazic rezultatele liniştirii, şi în acest sens ele merg în aceeaşi direcţie şi coincid cu ea; dar socotesc a fi de neapărată trebuinţă a arăta, ca un fapt de însemnătate esenţială, că punctul de pornire şi temeiul liniştirii nu este filosofia abstractă a theologiei apofatice, ci pocăinţa şi lupta cu «legea păcatului» (Rom. 7: 23). Şi tocmai pe această cale, în năzuinţa de a face poruncile lui Hristos singura şi atotcuprinzătoarea lege a vecinicei noastre fiinţări, se va cunoaşte că Dumnezeu este **de neajuns**; şi tocmai pe această cale se leapădă duhul omului de toate chipurile lumii şi se ridică mai presus de lume.

Aceasta din urmă se săvârşeşte cu el atunci când adânc se recunoaşte ca «mai rău decât toată făptura».

PENTRU ÎNTUNERECUL DESPUIERII

Dumnezeu, lumină fiind, în care nu este nici un întunerec, totdeauna se arată în lumină și ca lumină. Însă săvârșind rugăciunea «făuritoare»[1] a minții, sufletul nevoitorului întâlnește un oarecare întunerec de un ordin aparte, cuvântul despre care va părea a fi tot atât de contradictoriu și de paradoxal ca și cele mai multe elemente ale experienței duhovnicești creștine. Contradicția apare pe de-o parte din pricina firii acestei experiențe, iar pe de alta din pricina «locului» sau punctului de vedere din care se privește și se determină faptul duhovnicesc.

În întunerecul despre care vorbim se adâncește lăuntric sufletul nevoitorului când, printr'un act voit, prin mijlocirea anumitor metode ascetice, se despoaie de toată înfățișarea și închipuirea lucrurilor văzute și cugetărilor gândite și conceptelor, când își «oprește» mintea și închipuirea: pentru aceea el se poate numi «întunerecul despuierii». Rugăciunea aceasta s'a obișnuit a se numi «făuritoare», deoarece se săvârșește după o metodă deosebită consacrată ei.

De vom căuta a defini «locul» duhovnicesc al acestui întunerec, se poate spune că el se află la hotarul ivirii luminii nezidite; dar când lucrarea rugăciunii minții se săvârșește fără cuvenita pocăință și fără năzuința în rugăciune către Dumnezeu, atunci sufletul despuiat de toate înfățișările poate petrece un anume răstimp în întunerecul despuierii fără a vedea pe Dumnezeu, căci într'însul, în întunerecul în sine, Dumnezeu nu este.

Petrecând în întunerecul despuierii mintea cearcă un anume fel de îndulcire și de liniște, iar dacă cumva se întoarce asupră-și, poate simți o oarecare asemănare de lumină, care însă nu este

---

[1] «Făuritoare» (în rusă: «artistică» - *hudojestvennaia*; în greacă: «științifică» - *epistimoniki*): termen consacrat unei anume practici isihaste de rugăciune. (N. tr.)

lumina nezidită a Dumnezeirii, ci trăsătura firească a minții zidite după chipul lui Dumnezeu. Ca ieşire din hotarul vremelniciei această contemplare apropie mintea de cunoaşterea celor netrecătoare, dând astfel omului o nouă cunoaştere, dar o cunoaştere încă abstractă – şi vai celui ce socoteşte această înțelepciune ca fiind cunoaşterea adevăratului Dumnezeu şi această contemplare ca părtăşie la Dumnezeiasca ființare. Vai, deoarece într'un astfel de caz întunerecul despuierii ce stă la hotarul adevăratei dumnezeieşti vedenii se va preface într'un acoperemânt de nepătruns al Dumnezeirii şi într'un zid de neclintit, ce va despărți de Dumnezeu mai mult decât întunerecul răbufnirii patimilor josnice, decât întunerecul văditelor năvale drăceşti sau decât întunerecul pierderii harului şi al părăsirii de către Dumnezeu. Vai, deoarece aceasta ar fi o rătăcire, o înşelare, căci Dumnezeu în întunerecul despuierii încă nu se află. Dumnezeu se arată în lumină şi ca lumină.

Numind cunoaşterea noastră rațională şi conştiința noastră reflexivă «lumină», atunci, din acest punct de vedere, putem într'un oarecare sens vorbi despre «întunerecul vederii lui Dumnezeu», care vedere este de necuprins în concepte raționale, Dumnezeu rămânând neînțeles şi neajuns minții noastre. Însă expresia «întunerecul despuierii» este foarte relativă, căci Dumnezeu este Lumină în care nici un întunerec este, şi se arată totdeauna ca lumină; şi arătându-Se, duce pe om întru lumina vecinicei Dumnezeieşti ființări.

Lucrarea Dumnezeieştii lumini mistuie patimile în omul păcătos, drept care, la anume răstimpuri, ea se poate trăi ca foc mistuitor. Arderea în acest foc o va cerca negreşit tot creştinul nevoitor ce doreşte cucernic să trăiască.

Întunerecul despuierii nu este singurul «loc» unde se arată lumina nezidită a Dumnezeirii. Dumnezeu Se poate arăta la tot omul, în toate căile lui, până și prigonitorilor Săi. Desigur, prin arătarea Sa răpește omul din această lume, și în acest sens iarăși urmează despuierea sau sustragerea de la chipurile simțite și de la conceptele gândite, dar acì va fi o altă rânduială și o altă înșiruire a faptelor. Iar cel căruia Dumnezeu va binevoi a-i arăta lumina Sa, acela de acum nu se va mai înșela cu lumina firească a propriei minți. Astfel, rătăcirea de care am vorbit ceva mai sus este cu putință numai în cazul când omul, mai nainte de a i se arăta lumina nezidită, va ajunge prin practici de ale nevoinței la întunerecul despuierii și se va încrede în sine, neurmând povățuirea Părinților.

Când lumina ce s'a arătat părăsește omul, sufletul se strâmtorează și dorește după ea, și din nou însetat o caută prin toate mijloacele, oricâte va afla, și câte învață Părinții Bisericii, și printre ele – rugăciunea făuritoare a minții. Întrebuințarea acestei arte ascetice, precum a arătat-o experiența de veacuri, este deplin îngăduită, dar nu trebuie să i se exagereze însemnătatea; precum și, dimpotrivă, nu trebuie lepădată, așa cum fac unii neînțelepți. Metoda făuritoare nu este de neapărată trebuință mântuirii; ea este doar un sprijin în cazurile când lucrarea harului, care împreunează cu ușurință mintea cu inima, slăbește. Atunci împreunarea minții cu inima este căutată din greu de însuși omul.

În chip firesc rugăciunea făuritoare trebuie să se însoțească de un cuprins pozitiv, adică trebuie să purceadă din simțământul pocăinței și tinderea către Dumnezeu; altfel ea rămâne doar o lucrare ascetică negativă care, în vârtutea negativismului ei, nici nu se poate primi ca țel, ci doar ca mijloc, în empirica noastră stare prezentă a căderii în păcat și a stăpânirii patimilor asupra noastră, când păcatul ce lucrează în noi a devenit aproape legea ființării noastre pământești.

Și acì vom spune din nou cele din sfârșitul cuvântului dina-

inte, anume că liniştirea pravoslavnică nu este un adaos artificial vieţii «apofatice areopaghitice». Nu. Ea izvorăşte dintr'o adâncă pocăinţă. La temeiul ei, după cuvântul Stareţului Siluan, stă porunca lui Hristos: «Să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, şi din tot sufletul tău, şi din toată vârtutea ta, şi din tot cugetul tău» (Lc. 10: 27). Apofatica despuierii ascetice se cere de către căutarea Dumnezeului celui Viu, «pe Care sufletul Îl ştie»; de către căutarea slobozirii minţii de toate chipurile lumii, spre a sta înaintea lui Dumnezeu în deplinătatea iubirii, faţă către Faţă, cu mintea curată şi cu rugăciunea curată a inimii. Este mai nainte de toate rugăciune, iar nu analiză filosofică raţională.

Stareţul iubea liniştirea făuritoare şi se folosea de ea neîncetat. I se dădea uşor, căci rugăciunea inimii nici nu se întrerupsese vreodată din clipa când primise acest dar de la Maica Domnului.

Săvârşirii rugăciunii făuritoare a minţii îi este prielnică o cât mai deplină netulburare cu putinţă din partea tuturor îmboldirilor simţurilor, şi mai presus de toate întunerecul şi liniştea. Stareţul, ca de altfel toţi cei ce s'au nevoit cu liniştirea, se străduia să afle aceste înlesniri exterioare. Acì voi pomeni câteva neînsemnate amănunte ale vieţii sale, cunoscute mie. Când era încă destul de tânăr pentru liniştire «s'a cerut» de la Igumen la Vechiul Russikon, unde şi-a ridicat o mică «colibă» osebită, nu departe de corpul de chilii al obştii (la cinci minute de mers pe jos către sud-est). Acolo l-a primit şi pe Părintele Stratonic. Nu multă vreme a vieţuit la Vechiul Russikon; din nou a fost mutat la Mănăstire şi numit iconom. Atunci se închidea în chilia sa, îşi ascundea ceasornicul în dulap spre a nu-i auzi ticăitul, iar uneori îşi îndesa pe cap fesul monahal gros, din lână, încât să-i acopere ochii şi urechile. Când a început să se îngrijească de magazia de

provizii ce se află în afara zidurilor Mănăstirii, atunci în încăperea largă a magaziei își rânduise un ungher prielnic liniștirii, unde își petrecea nopțile, venind la biserică pentru Utrenie, înainte de care se deschideau porțile Mănăstirii. În magazie a răcit și mai rău, și mult suferea de reumatism. Boala îl silea în ultimii ani ai vieții pământești să rămână în chila din lăuntrul Mănăstirii, pe care o încălzea bine. Ultima sa chilie era la același etaj cu chilia igumenului. Noaptea se ducea adeseori într'o altă chilie mică, ce îi slujea drept magazie de lemne, aflată la același etaj, în rând cu alte chilii care, după împuținarea numărului fraților obștii fuseseră preschimbate în depozite de lemne, într'un coridor înfundat și adânc, cu pereți de piatră deosebit de groși. În această cămăruie de piatră afla și o mai mare însingurare, și deplină liniște și întunerec.

Pentru un observator din afară Starețul rămăsese până la sfârșitul zilelor sale un om «obișnuit». Trăia așa cum, de altfel, trăiesc monahii buni: își împlinea ascultările, se înfrâna întru toate, păzea tipicele și rânduielile Mănăstirii, se împărtășea de două ori pe săptămână – în posturi, de trei ori. Munca în magazie era simplă și, pentru puterile lui, chiar ușoară. Îi lua destul de puțină vreme, deși se cerea să fie de față în timpul zilei. Până la sfârșit el a rămas liniștit și binevoitor; nu avea izbucniri, și nici o înfățișare pătimașă nu îi stâlcea chipul, nici cel lăuntric, nici cel din afară. Ca un adevărat nevoitor cercat, știa să nu se arate în afară, stând înaintea Tatălui, după porunca Domnului, în taină. Până la sfârșit a rămas departe de interesele lumești și fără de păs față de lucrurile acestei lumi; dar în adâncul inimii purta neîncetat focul iubirii lui Hristos.

IX

PENTRU HAR ŞI PENTRU CONŞTIINŢA DOGMATICĂ NĂSCUTĂ DIN EL

În scrierile Fericitului Stareţ neîncetat revine cuvântul «har». Pentru o mai bună înţelegere a noimei acestui cuvânt îmi voi îngădui a mă opri asupra a ceea ce înţelege prin har monahul orthodox.

Cuvântul rusesc «har» (*blagodati*) exprimă în parte ideea lui theologică, înţelesul firii sale: «bună-dăruirea» lui Dumnezeu sau darul bunătăţii lui Dumnezeu, nezidita putere (energie) mai presus de lume a Dumnezeirii.

Omul este zidit după chipul lui Dumnezeu-Făuritorul. În fiierea omului zidit nu este nimic nezidit. Acest chip făcut al lui Dumnezeu nu poate fi părtaş fiierii Dumnezeieşti, dar este înzestrat cu putinţa de a intra în părtăşie cu Dumnezeirea nezidită prin împărtăşirea harului Său. Şi deşi omul nu se face părtaş fiierii Dumnezeieşti, totuşi, prin har, devine părtaş Dumnezeieştii vieţi.

Harul, ca energie zidită a lui Dumnezeu, în înţelegerea pravoslavnică este «Dumnezeirea». Când Dumnezeirea binevoieşte a se împreuna cu fiierea omenească omul vede, simte în sine lucrarea Dumnezeieştii puteri ce îl preschimbă, îl face asemenea lui Dumnezeu, de acum nu doar potenţial, «după chip», ci faptic, «după asemănarea» fiinţei. Harul-Dumnezeirea sfinţeşte omul, îl îndumnezeieşte, adică îl face un dumnezeu.

Porunca lui Hristos nu este, precum am mai spus, o normă etică, ci este în sine viața vecinică dumnezeiască. Omul firesc nu are această viață în ființa (esența) sa cea făcută, drept care omul cu ale sale puteri nu poate face voia lui Dumnezeu, adică a trăi după poruncile lui Dumnezeu; dar îi este firesc să tânjească după Dumnezeu, după fericita vecinică viață. Tânjirea omului firesc nu ar rămâne decât tânjire, fără putința înfăptuirii sale reale, de nu ar veni întru întâmpinare Dumnezeiasca putere – harul, «buna-dăruire» – care și este în sine ceea ce se caută, adică vecinica Dumnezeiască viață.

În experiența sa nevoitorul creștin se încredințează că harul, prin lucrarea sa, nu poate fi decât de obârșie dumnezeiască. Din experiență se convinge că în însăși firea omului o astfel de putere nu există. Apoi iarăși din experiență se încredințează că nu numai omul caută pe Dumnezeu, ci și Însuși Dumnezeu caută pe om, ba chiar într'o măsură neasemuit mai mare. Dumnezeu neîncetat caută omul, și deci de îndată ce omul își arată năzuința către bine și către înfăptuirea lui, îndată și harul îl preîntâmpină. Cu toate acestea, lucrarea sau înrâurirea harului nu sânt în nici o măsură supuse voirii omului. Harul vine și pleacă prin voirea de nesilit, absolut slobodă a lui Dumnezeu. Orice ar face omul însuși, de nu va binevoi Dumnezeu, omul rămâne în afara vieții adevărate, în afara dumnezeieștii lumini, în «întunerecul cel mai din afară».

Cunoscând aceasta din propria-i cercare, dreptslăvitorul monah înțelege tot sensul vieții sale ca fiind dobândirea harului Sfântului Duh.

Problema dobândirii harului era miezul vieții Starețului Siluan; aceasta se exprima în neîncetata sa năzuință către el, în neîncetatele sale convorbiri despre felul de a-l dobândi și pricinile pentru care se pierde.

Întemeindu-mă pe datele Istoriei Bisericii şi pe convorbirile cu mulţi nevoitori am ajuns la concluzia că experienţa harului, în cei ce s'au învrednicit de mari cercetări şi vedenii, se însuşeşte mai adânc numai după trecerea unui răstimp al multor ani de nevoinţă şi ia forma cunoaşterii duhovniceşti – pe care prefer să o definesc drept conştiinţă dogmatică, însă nu în înţelesul academic al cuvântului.

Experienţa istorică a Bisericii, în care includ pe cea a Sfinţilor Apostoli şi a marilor Părinţi din vechime şi din vremea noastră, arată că acest răstimp este de cel puţin cincisprezece ani. Astfel, întâia epistolă a Apostolului Pavel către Thessalonikeni a fost scrisă cam la cincisprezece ani după ce i se arătase Domnul pe calea către Damasc. La mulţi acest răstimp se îndelungeşte până la douăzeci, douăzeci şi cinci, treizeci de ani, şi chiar mai mult. Evangheliştii şi ceilalţi Apostoli şi-au scris mărturiile şi epistolele la mulţi ani după Înălţarea Domnului. Sfinţii Părinţi, în cele mai multe cazuri, au povestit despre vedeniile şi despre experienţa lor către sfârşitul căii nevoinţei lor. În viaţa Starețului Siluan vedem că trecuseră mai mult de treizeci de ani înainte ca el să-şi reverse experienţa sa în scris cu o conştiinţă dogmatică deplină şi coaptă. Atât de îndelungată este călătoria însuşirii harului.

Conştiinţa dogmatică pe care o am în vedere acì se naşte din experienţa duhovnicească independent de lucrarea raţională a minţii noastre. Punerea în cuvinte a experienţei nu are la Sfinţi caracterul unor construcţii scolastice, ci este o deschidere a sufletului. Cuvântul despre Dumnezeu şi despre viaţa în El vine fără speculaţie, simplu; se naşte în suflet de la sine.

Conştiinţa dogmatică a nevoinţei nu este reflexia raţională asupra experienţei trăite lăuntric, care de altfel este psihologic firească. Nevoitorii se feresc de căile judecăţii, căci judecata reflexivă nu numai că scade intensitatea contemplării Luminii, dar duce şi la întreruperea adevăratei contemplări; iar atunci sufletul se afundă în întunerec, rămânând doar cu singură cu-

noașterea abstractă rațională, lipsită de puterea vieții.

Ce folos a specula despre firea harului, iar lucrarea lui a nu o simți lăuntric? Ce folos a ritorici despre lumina Thavorică, fără a petrece ființial în ea? Este oare vreo noimă în a theologhisi despre Treime, fără a purta în sine sfânta putere a Tatălui, smerita iubire a Fiului, nezidita lumină a Sfântului Duh?

Conștiința dogmatică, înțeleasă drept cunoaștere duhovnicească, se dăruiește de către Dumnezeu – precum și toată adevărata viață în Dumnezeu este cu putință nu altfel decât prin venirea lui Dumnezeu. Ea nici pe departe nu a fost pusă totdeauna în cuvinte sau în scris. Când asupra omului se pogoară bunăvoirea lui Dumnezeu lipsește din suflet năzuința de a lămuri experiența în concepte raționale și explicații logice. Sufletul nu are nici o nevoie de ele, căci știe cu încredințare, deși nedovedit, dar nici trebuindu-i dovezi, că trăiește prin adevăratul Dumnezeu. Și dacă mai rămâne în el putere, va tânji către o mai mare deplinătate; dacă însă lucrarea dumnezeiască îi covârșește puterile, atunci va rămâne tăcut, într'o fericită sleire.

Cu neputință este a învestmânta în chip desăvârșit în cuvânt experiența duhovnicească; nu poate cuvântul omenesc a înfățișa cu îndestulă măsură viața duhului. Cele de negrăit și de neajuns în ordinea gândirii logice se ating ființial. Prin credință și prin vie împărtășire se cunoaște Dumnezeu; iar când intervine cuvântul omenesc, cu relativismul și cu nestatornicia sa, atunci se deschid orizonturile nesfârșitelor nedumeriri și împotriviri.

Se poate spune cu încredințare că nimeni dintre sfinți nu ar fi căutat o expresie prin cuvânt a experienței sale duhovnicești, și această «taină a veacului ce vine» ar fi rămas pentru totdeauna sub tăcere, dacă nu le-ar fi revenit sarcina de a învăța pe aproapele, dacă iubirea nu ar fi născut nădejdea că poate cineva, «fie și un singur suflet», cum scrie Starețul, va auzi cuvântul și, primind pocăința, se va mântui.

Temeiurile cunoaşterii dogmatice se dau din plin încă din cea dintâi cercare a harului; iar dacă acest aspect al fiinţării duhovniceşti, una şi nedespărţită, nu se înfăţişează limpede din prima clipă, nu este pentru că darul lui Dumnezeu ar avea vreun neajuns în sine, ci fiindcă însuşirea sa de către om se însoţeşte de un proces lăuntric îndelungat.

Când omul întâia oară vede Dumnezeiasca lumină nezidită, când întâia oară este dus în lumea vecinicei fiinţări, în vârtutea noutăţii vedeniei şi a neamăsurării şi nepotrivirii ei cu toată lumea materială ce ne înconjoară el este izbit de nedumerire şi rămâne într'o fericită uimire, nefiind în putere a o pune în cuvinte. Va rămâne tăcut sau va îngăima ceva aproape fără noimă. De nu este chemat a binevesti altora, atunci cele auzite, graiurile de necuprins de limba omenească le va ascunde în inima sa.

Dar oricât de mare este cel dintâi dar al harului Dumnezeiesc, câtă vreme nu va fi însuşit, omul din nou poate cădea pradă nu numai clătinărilor, ci şi căderilor. Minunată pildă a acestui fapt avem în Apostolul Petru. Pe Thavor îl vedem într'o fericită nedumerire; apoi, în vremea suferinţei lui Hristos, el se leapădă; iar după curgerea multor ani, în epistola sa, din nou grăieşte despre vedenia de pe Thavor ca despre o mărturie a adevărului.

Răstimpul procesului însuşirii harului nu este acelaşi la toţi. De obicei însă calea însuşirii lui este, în linii mari, precum urmează. Cea dintâi experienţă a Dumnezeieştii cercetări cutremură adânc întreg omul şi îl trage în întregime spre viaţa lăuntrică, spre rugăciune, spre lupta cu patimile. Este o perioadă bogată în simţământul inimii şi prisoseşte în trăiri atât de puternice, că mintea pe de-a-ntregul este trasă a se alătura lor. Următoarea perioadă, pierderea harului, adânceşte omul într'o mare durere şi într'o nedumerită căutare a pricinii pierderii şi a căilor de a se întoarce la darul lui Dumnezeu. Şi abia după

trecerea multor ani de schimbări ale stărilor duhovniceşti, însoțite de obicei de citirea Sfintelor Scripturi şi a scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii, de convorbiri cu povățuitori duhovniceşti şi cu alți nevoitori ai bunei-cinstiri, după o îndelungă luptă cu patimile omul descoperă în sine lumina cunoaşterii căilor Duhului ce a venit tainic, «fără pândire» (Lc. 17: 20). Această cunoaştere, pe care am numit-o conştiință dogmatică, este viața adâncă a duhului, şi nicicum o abstractă «gnoză».

Dumnezeu nu zavistuieşte. Dumnezeu nu este iubitor de sine şi nu este iubitor de cinstire. El Însuşi smerit şi răbdător caută pe fiecare om în toate căile sale, drept pentru care oricine poate într'o măsură mai mică sau mai mare a cunoaşte pe Dumnezeu, nu numai în Biserică, ci şi în afara ei, cu toate că desăvârşita cunoaştere a lui Dumnezeu fără Hristos sau în afara lui Hristos este cu neputință (Mt. 11: 27).

În afara lui Hristos nici o experiență duhovnicească (mistică) nu dă omului să cunoască Dumnezeiasca Ființă ca fiind Una, neajunsă, absolută Obiectivitate în Trei Subiecte, neajunse, absolute – cu alte cuvinte, ca Treime de-o-fiiere şi nedespărțită. În Hristos însă această descoperire, această cunoaştere se face lumina vecinicei vieți ce se revarsă asupra tuturor manifestărilor ființării omeneşti.

În scrierile Stareţului Siluan se poate vedea limpede că el trăia fără nici o contradicție Un Dumnezeu în Trei Persoane. În rugăciunile sale foloseşte unul şi acelaşi nume – Tată, Domn, Stăpân, Împărat, Ziditor, Mântuitor ş.a. – fie aparte, pentru fiecare Persoană a Sfintei Treimi, fie pentru Unimea celor Trei Persoane.

Potrivit mărturiei neclătite a Stareţului, Dumnezeirea lui Iisus Hristos se cunoaşte în Duhul Sfânt. Cel ce a cunoscut astfel Dumnezeirea lui Hristos prin cercare duhovnicească zã-

reşte în El necontopita unime a celor două firi şi a celor două voiri. Tot aşa, în Duhul Sfânt, prin cercare duhovnicească se cunoaşte firea nezidită a Dumnezeieştii lumini şi celelalte dogme ale credinţei noastre. Însă acì neapărat trebuie spus că acea conştiinţă dogmatică ce vine prin cercarea harului se deosebeşte calitativ de conştiinţa dogmatică – asemănătoare ei în cele din afară – care este urmarea fie a «credinţei din auz», fie a învăţăturii academice, fie a unei convingeri filosofice, fiind o reprezentare mentală abstractă.

«Una este a crede în Dumnezeu, şi alta a cunoaşte pe Dumnezeu», zice Stareţul.

Reprezentările mentale abstracte pot corespunde cu adevărul vieţii, dar şi în acest caz, străine fiind unei adevărate cercetări a harului, ele nu sânt acea cunoaştere a lui Dumnezeu care, în esenţa sa, este viaţă vecinică (Io. 17: 3). Totuşi şi ele sânt preţioase, căci în orice clipă pot sluji omului în planul adevăratei vieţi duhovniceşti.

Theologul intelectualist va spune poate despre scrierile Stareţului: «Eu nu aflu acì bogăţia gândirii theologice; nu văd acì cunoaşterea dogmatică». El zice acestea pentru că duhovnicia sa aparţine unui alt plan al vieţii religioase.

Theologul raţionalist se preocupă de o mulţime de probleme şi le caută rezolvarea pe căile speculaţiei raţionale. Experienţa sa religioasă nu este mare; ea aparţine cu precădere sferei raţiunii, iar nu viei părtăşii cu Dumnezeu. El socoteşte erudiţia sa ştiinţifică şi experienţa raţională ca fiind o bogăţie duhovnicească şi o vede ca fiind atât de înaltă, încât orice altă experienţă, în ochii lui, cade pe al doilea plan.

Omului cu adevărat duhovnicesc, care caută via părtăşie cu Dumnezeu, care trăieşte prin Dumnezeu, îi este vădită naivitatea pasiunilor raţionalistului. El rămâne nedumerit; într'un

anume sens, nu poate înțelege cum un om inteligent se mulțumește cu propriile presupuneri și construcții abstracte. De pildă, raționaliștii se zbat de veacuri să rezolve problema legăturii dintre har și libertatea făpturii. Ei par să uite că este o altă cale spre a da de capătul problemei: calea cunoașterii ființiale a împreună-lucrării harului Dumnezeiesc și slobozeniei omului. Este calea pe care a mers Starețul Siluan. Ea, de altfel, este calea Bisericii. Biserica este puternică și bogată nu prin erudiția sa științifică, ci mai presus de toate prin adevărata deținere a darurilor harului. Biserica trăiește Duhul Sfânt, Îl respiră, și știe din părtășie cum lucrează Acesta, așa cum știe și în ce limite lucrează libertatea omului.

Împreună-lucrarea harului și a slobozeniei este nesfârșit de felurită. Felurimea este urmarea, pe de-o parte, a măsurii, sau a treptei, sau a puterii harului; pe de altă parte, a stării duhovnicești a fiecărui om în parte. Potrivit mărturiei Părinților Bisericii și a Starețului, când Domnul vine în sufletul omului, când Lumina lui Dumnezeu cuprinde **întreg** omul, când omul întreg este în Dumnezeu, el își pierde, cum ar veni, libertatea; atunci libertatea sa se arată doar în faptul că se dăruiește întreg lui Dumnezeu, și de acum nu mai lucrează de la sine, ci doar primește cele dăruite de Dumnezeu. Într'o asemenea stare omul **nu întreabă nimic** (Io. 16: 23). Cu alte cuvinte, atunci dispar toate întrebările, toată «problematica».

Vorbind astfel nicicum nu gândesc să resping temeiul și firescul căutărilor orbecăitoare și întrebărilor sufletului. Nu. Ci vorbim despre căi diferite. Pe când unul se mulțumește cu planul rațional și caută răspuns în el, altul îl caută pe calea adevăratei ființări. Raționalistul, spre a-și împlini căutările minții, clădește cele mai complexe sisteme theologico-filosofice; depune un efort uriaș, dacă nu pentru a dovedi în mod dialectic, măcar pentru a dezvolta și înfățișa starea lucrurilor așa cum îi apar lui. Nu arareori le închină toate puterile, bogatele sale

înzestrări, întreaga viață. Şi în chip curios, lucrul ce-i scapă din vedere este tocmai netemeinicia acestei cercetări.

Oare este cu putință a răspunde la întrebările ce țin de viața vecinică pe astfel de căi? Şi chiar de ar fi cu putință, este oare cunoaşterea abstractă adevărata viață? Oare duhul omului va putea să se mulțumească cu astfel de soluții naive?

Încă din anii tinereții Fericitul Stareț simțea nevoia adevăratei vieți; el căuta fierbinte acea realitate ce poartă în sine mărturia netăgăduită a duhului nostru pentru vecinica ființare, precum netăgăduită este nemijlocita mărturie a conştiinței noastre pentru faptul existenței noastre pământeşti.

Istoria gândirii omului şi a experienței sale duhovniceşti a cunoscut un moment deosebit atunci când s'au rostit cuvintele: «Gândesc, deci ființez» (Descartes). Un alt filosof al vremii noastre conştientiza altfel viața: «Eu aş fi zis: Iubesc, deci ființez; pentru că socotesc că un temei mai adânc spre a ne conştientiza ființarea este dragostea». Alții ar putea zice: «Mănânc, merg – deci ființez», adică: «Fiecare lucrare sau manifestare a eului meu este dovada ființării mele».

Toate aceste expresii poartă elementul reflexiei judecății la întrebarea: Oare ființez? Dar şi în afara acestei reflexii, în sfera irațională a conştientizării de sine tot omul se conştientizează ca ființând.

Astfel, există stări duhovniceşti când omul ştie cu încredințare, cu o nemijlocită cunoaştere, că nu moare, că este părtaş vieții vecinice; când Duhul Sfânt, potrivit cuvântului Stareților, poartă mărturie în suflet pentru mântuire. Şi căutarea unor astfel de răspunsuri la problemele ce ni se înfățişează este cu adevărat vrednică de bărbatul înțelept. Calea aceasta este calea vieții, pe care merge Biserica lui Hristos. Bogăția Bisericii constă în adevărata experiență a Dumnezeieştii ființări. Iar Fericitul Stareț este bogat tocmai prin această experiență a vecinicei ființări dăruite de Duhul Sfânt, şi pe ea se şi întemeiază.

Stareţul spune:

«O, Duhule Sfinte... Tu mi-ai descoperit o neajunsă taină».

Iar dacă ar fi să-i spunem: «Descoperă-ne dară această taină pe care Duhul Sfânt ţi-a dat să o cunoşti», ar urma un răspuns nu aşa cum îl căutam. El spune:

«Duhul Sfânt nevăzut dă sufletului cunoaştere».

«El mi-au dat a cunoaşte pe Domnul – pe Ziditorul meu. El mi-au dat a cunoaşte cât de mult ne iubeşte Domnul... A lămuri aceasta este cu neputinţă...» (p. 387).

Iată cât de sărac este Stareţul din punct de vedere dialectic. Totuşi ar fi o greşală a gândi că aceasta este urmarea lipsei sale de cultură. Însă chiar şi omul deosebit de înzestrat intelectual şi capabil de o gândire raţionalistă va rămâne la fel de tăcut când se va atinge de fiinţarea despre care vorbeşte Stareţul. Acolo nu poate fi vorba de «bogăţia» gândului şi a conceptelor theologice. Cuvântul omenesc nu este în putere a înfăţişa viaţa către care sântem chemaţi, pe care o dăruieşte Dumnezeu. Până şi Însuşi Domnul S'a ferit de a o înfăţişa în cuvânt, zicând: «Dară când va veni Acela, Duhul adevărului, povăţui-va pre voi întru tot adevărul... Şi într'acea zi nu Mă veţi întreba nimic» (Io. 16: 13; 23).

X

ÎNCERCĂRI DUHOVNICEŞTI

Omului, cu Dumnezeu nu-i este totdeauna uşor. În perioada îndepărtării harului, care de obicei este foarte îndelungată, Dumnezeu uneori poate apărea sufletului ca un neînduplecat călău. Neatingând mila lui Dumnezeu, în ciuda unei nevoinţe şi trude limită, omul suferă atât de cumplit încât, dacă ar fi cu putinţă, s'ar lepăda de tot, până şi de a mai fi.

În ce constă suferinţa lui? A răspunde la această întrebare nu este uşor.

Cercând pe Dumnezeu, cunoscând viaţa în lumina Feţei Sale, sufletul de acum nu îşi mai află odihna în nimic din cele ale lumii, nici mângâiere, şi nimica nu-l mai poate împlini; şi în acelaşi timp este înconjurat de orice, în afară de Dumnezeu. Tot ce cunoscuse ca rău, ca întunerec, toată lucrarea diavolească îl înviforează; şi chinul patimilor uneori duce până la ultima încordare; iar Dumnezeu Se poartă ca şi cum S'ar fi depărtat de om şi nu ia aminte la niciuna din chemările lui. Precum cea mai neputincioasă dintre făpturi, el atârnă deasupra cumplitului hău şi strigă către Dumnezeu după ajutor, însă toate strigătele lui rămân neauzite. Dumnezeu rămâne ca şi nepăsător faţă de toate suferinţele lui. Sufletul îşi conştientizează abaterea de la dragostea lui Dumnezeu şi este sfâşiat de conştiinţa nedreptăţii sale şi de schimbarea lui Dumnezeu, dar în acelaşi timp strigă către El pentru milostivire şi nu o află. Dumnezeu apare sufletului

doar ca un văditor al nelegiuirilor, şi sufletul se sfârşeşte din pricina vădirii. El conştientizează dreptatea judecăţii lui Dumnezeu, dar aceasta nu îi micşorează suferinţele. Nu închipuit, ci cu adevărat afundându-se în umbra morţii, şi neaflând cu sine pe Dumnezeu pe Care zi şi noapte Îl cheamă, sufletul suferă de nerăbdat. (Anume astfel de zile de părăsire de Dumnezeu sânt cele pe care le alege îndeosebi vrăjmaşul.)

Se naşte întrebarea: Pentru ce toate acestea?

În vremea însăşi încercării sufletul nu o poate pricepe ca pe o arătare a milostivirii lui Dumnezeu, ca încrederea pe care Dumnezeu i-o arată, ca dorire a lui Dumnezeu să împărtăşească omului sfinţenia şi plinătatea fiinţării în Sine. Sufletul ştie numai una – Dumnezeu l-a părăsit, după ce îi arătase Lumina Sa, şi astfel i-a înmulţit peste măsură suferinţele. Şi când, istovit întru sfârşit, încă nu vede pe Dumnezeu plecându-Se asupra lui cu a Sa milostivire, atunci se nasc astfel de gânduri şi simţăminte despre care se păstrează tăcerea. Sufletul se pogoară în iad, dar nu aşa cum se pogoară cei ce nu au cunoscut Duhul lui Dumnezeu şi nu poartă în sine lumina adevăratei de-Dumnezeu-cunoaşteri, fiind deci orbi; nu, el se pogoară acolo în stare de a cunoaşte întunerecul pe care îl contemplă.

Aceasta nu se întâmplă decât celor ce au cunoscut Dumnezeiescul har şi apoi l-au pierdut. Sămânţa iubirii lui Dumnezeu pe care o poartă sufletul în adâncul său naşte atunci în el o pocăinţă ce prin puterea şi deplinătatea sa întrece măsura conştiinţei religioase obişnuite. Omul cu mare plânset tinde către Dumnezeu **din toată fiinţa sa**, din toată puterea sa, şi astfel se învaţă adevărata rugăciune ce îl smulge din această lume într'alta, unde aude graiuri de nerostit în limba omenească. De nerostit, căci odată îmbrăcate în cuvinte şi concepte obişnuite, tot cel ce le va auzi nu va vedea şi nu va înţelege din ele nimic mai mult decât ceea ce a cunoscut din propria-i experienţă. Iar când sufletul va fi trecut întregul şir de grele încercări, va vedea limpede în sine că nu este în lume un astfel de loc, o astfel de

suferință, o astfel de bucurie, o astfel de putere, o astfel de făptură care să-l poată smulge de la dragostea lui Dumnezeu; şi deacum întunerecul nu mai poate înghiți lumina acestei vieți.

Cu Dumnezeu, omului nu-i este totdeauna uşor. Tot aşa, a trăi cu sfinții nu este totdeauna uşor. Mulți gândesc naiv că viața cu sfinții este plăcută şi plină de bucurie; le pare rău că sânt înconjurați de păcătoşi şi visează să întâlnească vreun sfânt. Din întâlniri ocazionale, care adesea umplu câte un suflet îndurerat cu o luminoasă nădejde şi cu noi puteri, ei trag concluzia că a petrece cu sfinții întotdeauna întraripează astfel sufletul. Este o înşelare. Nici un sfânt nu poate slobozi sufletul de neapărata luptă cu păcatul ce trăieşte în noi. El poate a împreună-lucra cu rugăciunea, a ajuta prin cuvânt şi povață, a îmbărbăta prin pilda sa, dar nu poate a slobozi de trudă şi de nevoință. Iar când sfântul ne cheamă şi ne atrage spre a trăi după porunci, el poate apărea ca «aspru». Iată că unii au şi spus-o, şi până astăzi spun despre Însuşi Hristos că: «Greu (aspru) este cuvântul acesta; cine poate să-l audă?» (Io. 6: 60). Aşa şi cuvântul sfinților, când cer de la noi paza poruncilor în curăție, devine peste puteri şi «aspru».

Starețul Siluan era totdeauna blând, îngăduitor, gingaş, dar în realitate niciodată nu se abătea de la ceea ce învățase de la Dumnezeu. Atitudinea lui era simplă şi limpede: «Domnului Îi este milă de toți... El atâta au iubit oamenii, că au luat asupră-Şi povara întregii lumi... Şi de la noi El voieşte să iubim pe fratele». Când îl auzi pe Stareț simți din tot sufletul că spune adevărul, însă a-i urma se dovedeşte a fi peste măsura puterilor. Şi mulți l-au părăsit. Mireasma sa duhovnicească îți năştea în suflet o adâncă ruşine pentru sineți, şi simțământul propriei duhori şi murdării. Dacă vă veți plânge lui de cei ce vă jignesc,

deși vă va înțelege durerea, vă va împărtăși întristarea, nu însă și mânia. Dacă vă veți gândi să răsplătiți cu rău pentru răul ce vi s'a pricinuit, de-acum se va mâhni de voi. Dacă veți socoti un lucru dăunător a răspunde omului rău cu binele, el se va nedumeri cum, creștini numindu-vă, socotiți că a se purta potrivit poruncii lui Hristos ar putea naște vreo daună. Poruncile lui Hristos erau pentru el o lege de o desăvârșire absolută – și singura cale spre a birui răul din lume și către vecinica lumină. Paza lor nu poate decât să fie de folos; de folos și celui ce urmează lor, și celui față de care se-mplinesc. Nu este și nu poate fi vreun caz când urmarea poruncilor lui Hristos ar putea pricinui vătămare, dacă vom judeca vătămarea nu ca pe o pagubă vremelnică și exterioară, ci în planul adevăratei și vecinicei vieți, căci porunca lui Hristos este manifestarea binelui absolut.

S'a întâmplat într'o zi ca un ieromonah să spună Starețului că dacă toți vor face așa cum spune el, atunci vrăjmașii se vor folosi și răul va birui. În acea clipă Starețul a rămas tăcut, pentru că cel ce i se împotrivise nu era în stare să primească cuvântul; dar mai apoi a zis – nu lui, ci altuia: «Oare duhul lui Hristos poate gândi cuiva rău? Oare către aceasta sântem noi chemați de către Dumnezeu?»

Viclenia cugetului în omul pătimaș este mare și subțire. În viața duhovnicească, omul stăpânit de patimă o înfățișează adesea ca pe o căutare a dreptății și a folosului, și nu arareori ca pe o luptă spre slava lui Dumnezeu. În numele lui Hristos, Cel ce S'a dat pe Sine morții pentru vrăjmașii Săi, oamenii uneori sânt gata să lupte până la sânge – însă nu propriul sânge, ci al «fratelui-vrăjmașul». Așa a fost în toate vremile, dar viața Starețului a coincis cu un moment istoric când o astfel de scâlciere dobândise o deosebită putere.

«Oare asta este calea lui Hristos?», spunea el amărât.

«Aspru» cuvântul Stareţului. Cine poate să-l audă? A trăi potrivit lui, înseamnă a se preda chinurilor, nu numai în înţelesul osebit al cuvântului, ci şi în viaţa zilnică.

Nu-mi mai aduc aminte unde anume se povesteşte despre un om cucernic care toată viaţa a cerut Domnului să-i dea o moarte mucenicească; şi când s'a apropiat ceasul morţii sale paşnice a spus cu durere: «Domnul nu mi-a ascultat rugăciunea». Dar de abia a rostit acele cuvinte, că a şi primit încunoştinţarea că toată viaţa sa fusese mucenicească şi primită ca mucenicie.

Stareţul spunea că harul primit la început fusese «ca şi cel al mucenicilor», astfel încât se şi gândea că poate Domnul îi rânduise o moarte mucenicească; dar, asemenea acelui om cucernic, el s'a săvârşit în pace. Stareţul a fost în cea mai înaltă măsură cu trezvie întru toate. Nu s'a dat visării în privinţa desăvârşirii; cunoscând însă desăvârşita iubire a lui Hristos, toată viaţa s'a nevoit cu tărie spre a o dobândi. Mai mult decât oricine ştia că «duhul este osârduitor, dar trupul neputincios», drept care zicea că uneori vedem în oameni dorinţa de a suferi pentru Hristos, dar, **fără har, până şi în trup**, omul nu poate purta chinurile. Pentru aceea nu trebuie să îndrăznim a dori o astfel de nevoinţă; dar dacă Domnul cheamă, trebuie să-I cerem ajutorul, iar El va ajuta.

Stareţul nu căuta mucenicia, deşi cunoscuse harul «mucenicesc». În schimb, viaţa sa fusese cu adevărat mucenicească. S'ar putea spune şi mai mult. Mucenicul, uneori, pentru un scurt răstimp de bărbătească mărturisire, primeşte drept răsplată viaţa. Dar a se nevoi zeci de ani, precum Stareţul, şi zeci de ani a se ruga pentru lume precum se ruga el – «a te ruga pentru oameni este a-ţi vărsa sângele» – aceasta este mai presus decât o simplă mucenicie.

Calea creştinului este, în orice caz, mucenicie; iar cel ce o străbate cum se cuvine, greu se va hotărî să o propovăduiască. Sufletul lui este plin de dorirea de a-şi vedea fratele părtaş

vecinicei lumini; suferințele însă doreşte singur să le poarte, drept care mai întâi de toate va alerga către rugăciunea pentru lume.

În hotarele vieții pământeşti, în acest tărâm mai nainte rânduit de Dumnezeu spre vădirea putințelor libertății, nu numai a celor bune, ci şi a celor rele, nimeni şi nimic poate pune capăt în chip desăvârşit manifestării răului; în schimb, rugăciunea iubirii, puternică este a schimba foarte multe din desfăşurarea lucrurilor şi a înmicşora dimensiunile răului.

«Viața era lumina oamenilor; şi lumina întru întunerec luminează, şi întunerecul nu o a cuprins» (Io. 1: 4-5). Întunerecul neființei nu poate înghiți lumina vieții. Tot binele ce purcede de la Dumnezeu şi se întoarce la Dumnezeu este **nepieritor**. Rugăciunea este una dintre cele mai înalte forme ale bunei ființări, nepieritoare, vecinice. Este «partea cea bună care nu se ia» niciodată (vezi Lc. 10: 42).

În căutarea mântuirii, a sa şi a aproapelui, nevoitorul, adunat asupra omului său lăuntric, vede în sine puterea «legii păcatului» (Rom. 7: 23). Văzând cum păcatul omoară, **îl** omoară (Rom. 7: 11), în ciuda tuturor strădaniilor de a face binele, ajunge adesea până aproape de deznădejde, şi în această îngreuitoare stare el se roagă.

Îmi amintesc de o vizită de neuitat. A venit la noi un monah pustnic. Avea pe atunci în jur de şaptezeci de ani. Trăia într'un loc singuratic aflat între Mănăstire şi Schit, într'o râpă lângă un pârâu, în mijlocul pădurii. Avea fața chinuită, brăzdată, palidă, de mult nespălată, de culoare cenuşie, iar părul şi barba nepieptănate, cărunte, cenuşii închise; ochii îi erau înfundați, albastru-cenuşii. Îndelung am vorbit împreună. Iată ce povestea despre sine:

«De mulți ani mă doare sufletul la gândul că iată noi, monahii, ne-am lepădat de lume, am părăsit şi părinți, şi patrie, am

lăsat toate cele ce alcătuiesc de obicei viaţa oamenilor, am dat făgăduinţe înaintea lui Dumnezeu, a Sfinţilor Îngeri şi a oamenilor să trăim după legea lui Hristos; ne-am lepădat de propria voie şi ducem o viaţă care de fapt este mucenicească, şi tot nu propăşim în bine. Oare mulţi dintre noi se vor mântui? Eu cel dintâi pier. Văd şi pe ceilalţi că-i stăpânesc patimile. Iar când întâlnesc mireni, văd cum trăiesc ei într'o mare neştiinţă, negrijulii, şi nu se pocăiesc. Şi iată, câte puţin, fără să-mi dau seama, am început a mă ruga pentru lume. Mult am plâns la gândul că dacă noi, monahii, cei ce ne-am lepădat de lume nu ne mântuim, atunci cu lumea ce va fi? Şi aşa, treptat, durerea mea creştea, până când am început să plâng, de-acum cu lacrimi de deznădejde. Şi iată anul trecut, când aşa deznădăjduit, ostenit de plâns, zăceam noaptea pe duşumea, Domnul S'au arătat şi m'au întrebat: „De ce plângi aşa?"... Eu tac... „Au nu ştii că Eu voi judeca lumea?"... Eu iarăşi tac... Domnul zice: „Voi milui pe tot omul care, fie şi o dată în viaţă, a chemat pe Dumnezeu"... Mi-a venit gândul: „Atunci noi pentru ce ne muncim atâta zi de zi?" Domnul, la mişcarea gândului meu, răspunde: „Cei ce suferă pentru porunca Mea, în Împărăţia Cerului vor fi prietenii Mei, dar pe ceilalţi doar voi milui". Şi S'au depărtat Domnul.»

Aceasta s'a petrecut cu dânsul aievea. Tot atunci el a povestit şi alte două vedenii pe care le avusese într'un somn uşor, după o dureroasă rugăciune pentru lume.

Nu voi numi pe acel monah, căci este încă în viaţă, şi mă voi feri de a cântări vedenia. L-am ascultat fără cel mai mic semn al vreunei atitudini faţă de povestirea sa, urmând pravila riguroasă a părinţilor athoniţi de a fi cât se poate de grijulii când este vorba de vedenii. Poate că prudenţa mea neprimitoare, sau poate altceva nepotrivit din atitudinea mea l-a îndepărtat pe Stareţul-monah, căci după aceea n'a mai revenit. Este drept că avusesem gândul îndrăzneţ să-l cerc mai departe. Oare aceasta să-l fi scârbit? Nu ştiu.

În vremea împreună-petrecerii mele cu monahii Sfântului Munte am întâlnit nouă oameni care iubeau a se ruga pentru lume şi care se rugau cu lacrimi. Odată am auzit convorbirea dintre doi monahi. Unul zicea:

- Nu pot înțelege, de ce Domnul nu dăruieşte pace lumii dacă fie şi un singur om Îl roagă cu stăruință?

Celălalt a răspuns:

- Şi cum este cu putință deplina pace pe pământ, dacă rămâne fie şi un singur om cu rea-voință?

Dar să ne întoarcem la tema noastră.

Cu Dumnezeu, omului nu-i este totdeauna uşor.

Mă repet, dar tema convorbirii noastre este una ce nu ne îngăduie să o ocolim. Cercul gândurilor nevoitorilor nu este unul bogat, nici felurit, dar ele privesc o viață ce nicicum nu se poate însuşi uşor. Trec veacuri, şi în îndelunga lor curgere aceeaşi experiență se tot repetă aproape neschimbată; şi în ciuda acestui fapt nu mulți cunosc desfăşurarea nevoinței creştine, şi se pierd pe cale. Domnul au zis: «Strâmtă este poarta şi îngustă calea ce duce la viață, şi puțini sânt carii află pre ea» (Mt. 7: 14).

Voiesc din nou a vorbi despre ceea ce fusese subiectul îndelungilor convorbiri ale Stareţului Siluan cu Părintele Stratonic. Calea creştinului, în linii mari, este precum urmează. La început omul este atras către Dumnezeu de darul harului, şi odată atras începe îndelungul răstimp al încercărilor. Libertatea omului este pusă la încercare, precum şi încrederea sa în Dumnezeu, iar uneori ele sânt «aspru» supuse încercării. De obicei la începutul întoarcerii către Dumnezeu cererile abia rostite, şi cele mici, şi cele mari, repede şi minunat le împlineşte Dumnezeu; dar când începe perioada încercărilor totul se schimbă, şi cerul pare a se închide şi a rămâne surd tuturor rugăciunilor. Creştinului râvni-

tor toate în viaţă îi devin grele. Purtarea oamenilor faţă de el se înrăutăţeşte, încetează să-l mai cinstească; ceea ce altora li se iartă, lui nu i se iartă; osteneala lui aproape întotdeauna se răsplăteşte mai prejos de norme, trupul uşor i se îmbolnăveşte; firea, împrejurările, oamenii – toate se întorc împotriva lui. Toate înzestrările sale fireşti, nu mai prejos decât ale altora, el nu şi le poate înfăptui. Tuturor acestora li se adaugă multe năpădiri ale puterilor drăceşti. Şi cea de pre urmă, cea mai grea suferinţă, de nepurtat – Dumnezeu îl părăseşte. Atunci suferinţa îşi atinge culmile, căci prin aceasta de pe urmă **întreg omul** este atins, în toate planurile fiinţei sale.

Dumnezeu părăseşte omul?... Oare este cu putinţă?... Şi totuşi, în suflet, în locul simţământului apropierii de Dumnezeu, pe care îl cercase, vine altul, acela că El este nesfârşit, neajuns de departe, dincolo de lumile stelelor, şi toate chemările omului pier neputincioase în nesfârşitele văzduhuri. Lăuntric, sufletul îşi înteţeşte strigătul către El, dar nu vede nici ajutor, nici măcar păs. Totul devine greu. Totul se dobândeşte prin osteneli neamăsurat de multe, mai presus de puteri. Viaţa sa devine una de suferinţe, şi omului i se iveşte gândul că asupra lui atârnă blestemul şi mânia lui Dumnezeu. Dar când trec aceste încercări, abia atunci vede omul că nepătrunsă pronia lui Dumnezeu grijuliu îl păzise în toate căile sale.

Experienţa milenară, trecută din neam în neam, de-a lungul veacurilor, spune că atunci când Dumnezeu vede credincioşia sufletului nevoitorului, precum o văzuse pe cea a lui Iov, îl duce peste hăuri şi culmi de neatins oricărui altuia. Cu cât mai deplină şi mai tare este credincioşia şi încrederea omului în Dumnezeu, cu atât mai mare va fi şi măsura încercării şi deplinătatea experienţei, ce poate atinge praguri vădit la ultimele limite cu putinţă omului.

Câtă vreme mândria în om este puternică el poate fi supus atacurilor unei deosebit de chinuitoare deznădejdi, a iadului, care scâlciază toate închipuirile despre Dumnezeu şi despre căile proniei Sale. Sufletul mândru, petrecând în suferinţă apăsătoare şi în întunerecul iadului, socoteşte pe Dumnezeu ca fiind pricina chinurilor sale şi Îl gândeşte ca fiind nesfârşit de crud. Lipsit de adevărata viaţă în Dumnezeu, el cântăreşte toate din punctul de vedere al stării sale bolnăvicios-suferinde, şi începe să-şi urască şi propria viaţă, şi îndeobşte toată fiinţarea lumii. Rămânând în afara luminii Dumnezeieşti, în deznădejdea sa ajunge până la a-şi închipui însăşi fiinţarea lui Dumnezeu ca fiind o totală absurditate, fapt ce îi măreşte tot mai mult scârba faţă de Dumnezeu şi faţă de tot ce înseamnă a fiinţa.

De o astfel de deznădejde şi ură omul scapă prin credinţă, căci prin credinţă se mântuieşte; credinţă în dragostea şi milosârdia lui Dumnezeu, credinţă în cuvântul Său, credinţă în mărturia Părinţilor Bisericii. Poate că cei mai mulţi dintre creştinii evlavioşi nu şi-au trăit învierea de-a lungul vieţii lor, însă credinţa în ea îi păzeşte. Despre această credinţă adeseori vorbea Stareţul, citând cuvântul Domnului: «Fericiţi cei ce nu au văzut, şi au crezut» (Io. 20: 29). Vine ceasul când această credinţă duce pe om din întunerecul şi strâmtorarea robiei în întinderile adevăratei, nestricăcioasei vieţi, a cărei măreţie este una cu totul aparte, neasemănătoare cu ideea omenească obişnuită privind măreţia şi frumuseţea.

Altfel lucrează vrăjmaş-diavolul cu cei ce îl primesc, şi altfel cu cei ce se luptă cu el. Una este suferinţa mândrei deznădejdi, şi alta cea a sufletului cucernic, atunci când Dumnezeu îngăduie satanei să războiască sufletul. Această ultimă ispită este deosebit de grea, şi rareori este îngăduită.

Când omul, părăsit de Dumnezeu din pronie, cearcă pentru întâia oară apropierea satanei, întreaga sa făptură, şi sufletul, şi trupul, cad pradă unei mari suferinţe şi frici ce nu se poate asemui cu frica de răufăcători şi de ucigaşi, căci în ea se cuprinde întunerecul vecinicei pierzanii. Sufletul ajunge atunci să cunoască CE este diavolul; să cunoască puterea sălbăticiei lui; şi covârşit de uriaşul rău ce i se înfăţişează se chirceşte pe de-a-ntregul. De groază, de deznădejde şi de cutremur ajunge într'o asemenea neputinţă încât nu află în sine puterea de a se ruga. Nu simte cu sine pe Dumnezeu-Ocrotitorul, iar vrăjmaşul îi spune: «Eşti în stăpânirea mea... iar în Dumnezeu să nu nădăjduieşti, şi uită de El: este de neînduplecat». În astfel de clipe sufletul ce nu doreşte să primească pe diavol, fie se sfârşeşte, nemişcat şi fără cuvânt, cu gândul la Dumnezeu, fie, într'un caz mai bun, află în sine puterea de a chema Numele lui Dumnezeu. De-abia mai târziu va înţelege că anume în această luptă Dumnezeu fusese cu cea mai mare luare-aminte către dânsul.

Din scrierile Stareţului veţi vedea că în două rânduri a cercat o astfel de luptă cu satana. Prima dată l-a mântuit faptul că rostise rugăciunea lui Iisus: înainte s'o sfârşească, i S'a arătat Domnul. A doua oară era de-acum mai tare şi mai plin de bărbăţie, şi a aflat în sine puterea de a se aşeza şi a chema pe Dumnezeu în rugăciune, primind atunci drept răspuns neobişnuitele şi straniile cuvinte: «Ţine-ţi mintea în iad şi nu deznădăjdui».

Atunci a cunoscut cu ce armă se biruieşte diavolul, la apropierea căruia sufletul de fiecare dată va întoarce către sineşi toată puterea urii, şi se va osândi vecinicelor chinuri ca pe cel mai cumplit vrăjmaş al său, adăugând: «Iar Dumnezeu este sfânt, adevărat şi binecuvântat în veci».

Întrarmat cu o asemenea armă sufletul se slobozeşte de toată frica şi se face de neajuns vrăjmaşului. Un astfel de suflet «cer-

cat», la fiecare atac al vrăjmașului, cu multă ură se va arunca în hăul vecinicului întunerec, ca fiind vrednic de aceasta; iar vrăjmașul se va îndepărta de la el, nerăbdând puterea focului ce-l întâmpină, și sufletul, de acum slobod de el, poate cu mintea curată să se îndrepte către Dumnezeu în rugăciune.

«Vrăjmașul a căzut din mândrie». Mândria este începutul păcatului; ea cuprinde toate aspectele răului: slava deșartă, iubirea de slavă, iubirea de stăpânire, răceala, cruzimea, nepăsarea față de suferințele aproapelui; visătoria minții, întețita lucrare a închipuirii, expresia diavolească a ochilor, trăsătura diavolească a întregii înfățișări; întunecarea, strânsoarea, deznădejdea, ura; zavistia, simțământul de josnicie și, la mulți, răbufnirea poftei trupești; apăsătoarea neliniște lăuntrică, neascultarea, frica de moarte sau, dimpotrivă, dorința de a-și pune capăt vieții; și în sfârșit, nu arareori, deplina nebunie. Iată semnele duhovniciei demonice. Dar câtă vreme nu răbufnesc în afară limpede, la mulți ele rămân neobservate.

Nu neapărat toate semnele pomenite vor caracteriza pe cel ce s'a «înșelat» cu gânduri, sau cu vedenii, sau cu «descoperiri» drăcești. La unii precumpănește megalomania, iubirea de slavă și iubirea de stăpânire; la alții – apăsarea, deznădejdea, neliniștea ascunsă; la alții – zavistia, sau întunecarea și ura; la mulți – pofta trupească. Dar în toți neapărat va fi prezentă închipuirea și o mândrie ce se poate ascunde până și sub chipul ultimei slugărnicii.

Când omul este înșelat de către vrăjmași și le urmează, nu înțelege CE este vrăjmașul, nu cunoaște puterea luptei față către față cu el, și suferă deoarece este dus de vrăjmaș de la lumina

adevăratei vieţi în întunerecul în care acela petrece. Suferinţele acelea poartă asupră-le pecetea orbirii duhovniceşti. În unele cazuri vrăjmaşul aduce o neliniştită îndulcire a unei mândre conştiinţe a părutei sale măreţii; în altele, naşte în suflet o puternică durere, îmboldindu-l împotriva lui Dumnezeu; iar sufletul, neînţelegând adevărata pricină a suferinţelor sale, se întoarce cu ură împotriva lui Dumnezeu.

Sufletul cucernic însă, care a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, suferă din pricina luptei faţă către faţă cu vrăjmaşul, din pricina marii puteri a răului diavolului îndreptate asupra lui, şi omul vede limpede că această putere l-ar putea zdrobi până la capăt.

În primul caz, de obicei sufletul mult se zbate, neaflând ieşire către Dumnezeu. În cel de-al doilea, Dumnezeu se arată omului într'o mare lumină, de îndată ce va fi trecut vremea încercării, a cărei îndelungare şi putere sânt de Dumnezeu rânduite. La unii ea ţine în jur de trei minute, la alţii un ceas sau mai mult; dar un nevoitor a petrecut în ea timp de trei zile. Durata încercării poate atârna, pe de-o parte, de o mai mică intensitate a încordării luptei, pe de altă parte, de o mai mare putere de îndurare a omului, căci nu toţi au aceeaşi putere sufletească.

Nu este ispită mai puternică decât lupta sufletului cu satana, descrisă mai sus. Această durere întrece toate năpastele cu putinţă pe pământ. Dar este o altă suferinţă al cărei chin întrece şi pe aceasta. Este suferinţa sufletului rănit până în străfunduri de dragostea lui Dumnezeu şi care nu ajunge la Cel dorit.

Este de neînţeles cum se poartă Dumnezeu cu sufletul. Născând în el o dragoste fierbinte, în chip curios se ascunde apoi de el, iar când sufletul se stinge din pricina părăsirii, din nou vine lin, cu a Sa negrăită mângâiere. În anumite clipe chinul părăsirii de către Dumnezeu depăşeşte toată suferinţa

iadului, însă se deosebește de ea prin faptul că într'însul se cuprinde puterea de-viață-făcătoare a lui Dumnezeu ce preface durerea în dulcea fericire a iubirii lui Dumnezeu.

Omul, trăind sub povara acestui trup greoi, nu poate rămâne neclătinat. În anume clipe de rugăciune curată sufletul nevoitorului se atinge de adevărata vecinică viață, care este ultimul și singurul ei țel. Dar când se sfârșește acea rugăciune el din nou se pogoară în starea unui mijlociu simțământ de Dumnezeu, sau chiar a simțământului trupesc al lumii, împreună cu care revine negura trupească și slăbește puterea încunoștințării lăuntrice.

La mulți oameni simțământul trupesc al lumii este atât de statornic, încât ei aproape că nu cunosc altceva, devenind «trup» ce nu primește legea lui Dumnezeu. Nevoitorul însă trăiește întoarcerea de la rugăciunea curată către îngreuierea simțământului trupesc al lumii ca pe o îndepărtare de la Domnul. Apostolul Pavel spune: «Petrecând în trup, depărtați sântem de la Domnul... Încredere avem și bine voim mai vârtos a fi depărtați de trup și să petrecem cu Domnul» (2 Cor. 5: 6-8). Doar printr'o neîncetată nevoință se va putea păzi nevoitorul de a fi necontenit tras în jos de către trup cu povara sa. Și cu cât mai dese și mai prelungite sânt stările sale duhovnicești, cu atât mai împovărător își trăiește revenirea la simțământul trupesc al lumii.

Când nevoitorul, unit de duhul iubirii lui Dumnezeu, se roagă cu adânc plânset, atunci, atingând o stare mai presus de care în acea clipă nu are puterea să se ridice, el cearcă odihna duhului din pricina apropierii către Dumnezeu; dar când rugăciunea se sfârșește, odihna rămâne în suflet doar un oarecare

răstimp, uneori mai îndelungat, alteori mai scurt, iar apoi din nou începe a se învifora. Schimbările stărilor duc la urmări felurite. Unii, într'un anume loc al căii lor duhovniceşti, ajung la o măsură a rugăciunii ce le umple sufletul de frică şi cutremur, iar apoi treptat coboară şi slăbesc în rugăciune. Alţii, suflete bărbătoase, dimpotrivă, cresc necontenit, căutând o deplinătate din ce în ce mai mare a rugăciunii, şi aceasta până când se va fi înrădăcinat în suflet dorirea, ba chiar nevoia lor, cea de a nu se cruţa până în sfârşit, de a-şi «urî şi pierde sufletul». Dar nici aceasta, precum vedem din scrierile Stareţului, nu este încă iubirea de pe urmă, pe care Domnul dă să o cunoască robii Săi, şi din îndulcirea căreia omul uşor rabdă suferinţa, ba chiar şi moartea.

Fericitul Stareţ ştia cât se poate de încredinţat că iubirea ce o învăţase de la Duhul Sfânt este **Adevărul** care, în fiinţiala sa autenticitate, stă mai presus de orice îndoială. Cercase această treaptă a cunoaşterii când i S'a arătat Domnul. El spunea că atunci când Însuşi Domnul Se arată sufletului, acesta nu poate să nu cunoască în El pe Făcătorul şi Dumnezeul său. Prin lucrarea Sfântului Duh, îi fusese dat să contemple desăvârşita sfinţenie a lui Dumnezeu, şi din toată inima, din toată fiinţa sa tânjea către însuşirea şi agonisirea acestei sfinţenii.

Cel aflat pe această cale nu poate a se deda gândirii raţionale abstracte nici măcar pentru tainele credinţei. Sufletul lui se leapădă de toată «judecata gândului» ce poartă caracteristica unei căderi de la întregul şi unimea vieţii duhului ce tânjeşte cu rugăciune către Dumnezeu. Din necontenita petrecere în rugăciune, amintirea celor din afară slăbeşte, şi de nu ar veni în ajutor obişnuinţa dobândită în anii dinainte, care îl slobozeşte de neapărata trebuinţă de a gândi gesturile vieţii de zi cu zi, el nu ar putea nici pe acelea să le săvârşească.

«Sufletul, ce a cunoscut pe Domnul şi îndulcirea Duhului Sfânt, s'a făcut ca ieşit din minți; şade, tace, a grăi nu voieşte; şi ca ieşit din minți caută asupra lumii, şi nu o doreşte, şi nu o vede. Iar oamenii nu ştiu că el priveşte pe iubit Domnul, şi lumea a rămas parcă în urmă şi uitată, şi nu doreşte sufletul să gândească la ea, căci nu este într'însa desfătăciune» (p. 537).

CAP. XI

«ȚINE-ȚI MINTEA ÎN IAD ŞI NU DEZNĂDĂJDUI»

În contemplarea duhovnicească nevoitorul se face văzător al unor lucruri ce pentru covârşitoarea majoritate rămân o taină, însă se află neputincios a povesti despre această taină, deoarece, transpusă în limba omenească, ea se înfăţişează celui ce o aude într'un chip cu totul altul. Graiul cuvintelor şi conceptelor omeneşti este cât se poate de limitat în putinţa de a împărtăşi starea lăuntrică. O neapărată condiţie pentru a se putea înţelege este faptul de a avea o experienţă comună sau identică. Unde nu este experienţă comună, nu se va ajunge nici la înţelegere, căci îndărătul fiecărui cuvânt se ascunde întreaga noastră viaţă; fiecare dintre noi adaugă fiecărui concept cuprinsul experienţei sale, drept care toţi vorbim neapărat în limbi diferite. Însă în vârtutea faptului că neamul omenesc este de-ó-fiiere, este cu putinţă ca şi prin cuvânt să trezeşti o nouă experienţă în sufletul celui ce aude, şi astfel să naşti cumva în el o nouă viaţă. Iar dacă aceasta este adevărată în împărtăşirile noastre omeneşti, cu atât mai mult va fi acolo unde va lucra şi Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu, acolo unde este o anume înclinare a sufletului ce-l primeşte, aduce cu sine cu adevărat o nouă viaţă, iar aceasta este viaţa cuprinsă în el, adică vecinică.

Având în vedere nu numai nedesăvârşirea mijloacelor noastre – graiul, dar încă şi propria-mi neştiinţă şi neputinţă, îmi voi îngădui totuşi să mă întorc la dialogul-rugăciune, curios prin

forma sa, de care am pomenit mai sus, și anume la cuvintele: «Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui».

Cine a citit Evanghelia nu se poate să nu fi luat aminte la originalitatea convorbirilor lui Hristos. Văzute din afară, formal, ele nu par să aibă nici o dreaptă înșiruire. Să luăm, de pildă, convorbirea cu Nicodim, cu Samarineanca, cu Ucenicii la Cina cea de Taină. Grija lui Hristos nu se îndreaptă atâta la ceea ce spune omul, cât la ceea ce zace în adâncul lui și la ce poate primi el de la Dumnezeu.

Tot așa și în rugăciunea-dialog a Starețului Siluan: văzută din afară, nu pare a avea mult sens, ba unora chiar le poate părea pur și simplu o aiureală fără noimă. Dar de ni s'ar dezvălui adevăratul ei cuprins și puterea descoperirii date prin ea lui Siluan, am putea spune cu încredințare că întreaga noastră făptură s'ar cutremura până în străfunduri.

Starețul Siluan zeci de ani plânsese «până la fierbinți lacrămi», ca lumea să cunoască pe Dumnezeu. El purta în cugetul său faptul că dacă toate noroadele – el gândea noroadele, purtându-le în dragostea rugăciunii inimii sale – ar ști dragostea și smerenia lui Dumnezeu, atunci asemenea Apostolului Pavel, ele ar lăsa ca pe niște gunoaie (vezi Flps. 3: 7-8), ca pe niște jucării toate împătimirile lor, tot ceea ce le absoarbe întreaga ființă, și ar începe să caute această smerenie și această dragoste din toate puterile, zi și noapte. Iar dacă s'ar întâmpla așa, întreagă fața pământului s'ar schimba, și soarta tuturor oamenilor și a întregii lumi și-ar schimba chipul, precum zicea Starețul, «întru un ceas». Atât este de mare acea putere.

Vi se pare oare straniu auzind că lui Siluan i s'a descoperit atunci taina căderii și a răscumpărării, și toate căile duhovnicești ale omului? Dumnezeiescului Petru, pe Thavor, și în ziua Pogorârii Sfântului Duh, i s'a descoperit cu o vădire de netăgăduit că «nu este alt nume sub cer dat oamenilor, prin care să li se dea a se mântui». Nu numai bătrânii și cărturarii lui Israil s'au minunat de afirmarea hotărâtă a lui Petru și Ioan, oameni

«proşti şi necărturari», precum povesteşte Scriptura (vezi Fap. 4: 12-13), ci şi până azi ne uimim cu toții. Fără să vrem ni se naşte întrebarea: «O, Petre, de unde ştii tu, simplu şi necărturar fiind, ce nume sânt date sub cer? Oare îți erau cunoscute istoriile culturilor şi religiilor Chinei, Indiei, ale Vavilonului, ale Eghipetului şi celelalte?».

«Necărturarului şi prostului» Siluan aşijderea i s'au descoperit taine ascunse «celor înțelepți şi pricepuți», iar noaptea când s'a petrecut acea rugăciune-convorbire mai presus de fire are o deosebită însemnătate în viața sa. Lumea este adâncită în întunerecul necunoaşterii duhovniceşti. Calea către vecinica viață neîncetat se propovăduieşte în toate limbile, totuşi adevărata ei cunoaştere o dobândeşte doar câte unul într'o generație.

«Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui».

Neînțeleasă grăire! Ce înseamnă a ține mintea în iad? Nu înseamnă oare a-ți închipui ceva asemănător cu picturile ieftine zugrăvite de închipuirea naivă a omului? În acest caz – nu. Părintelui Siluan, ca şi altor mari Părinți – de pildă Antonie cel Mare, Sisoe cel Mare, Macarie şi Pimen cei Mari – li s'a dat în timpul vieții să trăiască real starea chinurilor iadului. Drept urmare a repetării acestei stări ea se întipăreşte adânc în inima lor, astfel încât pot în chip voit să şi-o reînnoiască în suflet, să se întoarcă la ea printr'o mişcare lăuntrică a duhului. Iar ei recurgeau la această lucrare de fiecare dată când în sufletul lor se ivea vreo patimă, mai cu seamă cea mai adâncă şi mai subțire dintre ele – mândria.

Lupta cu mândria este ultima treaptă a luptei cu patimile. În prima perioadă nevoitorii se luptă cu patimile grosolane trupeşti, apoi cu iuțimea şi, în sfârşit, cu mândria. Ultima luptă este, fără îndoială, cea mai grea. Ştiind dintr'o îndelungă cercare că mândria duce la pierderea harului, nevoitorul, printr'o

anume mișcare lăuntrică, se pogoară cu sufletul în iad, și în focul iadului arde în sine toată lucrarea patimilor.

Starețul observa că majoritatea oamenilor, apropiindu-se de acest hotar, se îngrozesc, din lipsă de bărbăție, și nu fac față. Iată de ce și Marele Sisoe vorbea despre aceasta sub formă de întrebare: «Cine poate purta gândul lui Antonie? Totuși cunosc un om (era chiar el, Sisoe) care **poate** să-l poarte».

Starețul Siluan lămurea că Sisoe avea în vedere gândul pe care Marele Antonie îl învățase de la curelarul din Alexandria. Cuviosul Antonie se ruga ca Domnul să-i descopere măsura la care ajunsese. Și îi fu vestit că la măsura Curelarului el nu ajunsese. Ajungând la Curelar, Cuviosul îl întrebă cum trăiește, iar acela răspunse că o treime din câștig o dădea Bisericii, o treime săracilor, iar restul păstra pentru propriile nevoi. Antonie, care își lepădase toate avuțiile și trăia în pustie într'o mai mare sărăcie decât Curelarul nu se uimi de o asemenea lucrare. Nu în aceasta îl întrecea. Atunci îi spuse Curelarului: «Domnul m'a trimis la tine să aflu cum viețuiești». Smeritul Curelar îl cinstea pe Antonie și, înfricoșându-se de un astfel de cuvânt, îi spuse: «Nimica fac, doar lucrez, mă uit la trecători și gândesc: Toți se vor mântui, eu unul voi pieri».

Antonie fusese trimis de Dumnezeu să învețe de la Curelar. Antonie, care fusese pregătit spre a înțelege drept acel cuvânt printr'o îndelungă și deosebită nevoință, de care întreg Eghipetul se uimea, din darul lui Dumnezeu a simțit puterea gândului Curelarului și a înțeles cu adevărat că la măsura lui nu ajunsese. Întorcându-se în pustie, a început să se învețe acea lucrare.

Marelui Antonie, întemeietorul monahismului răsăritean, îi fusese dat, împreună cu înțelegerea, și puterea de a purta gândul. El îi învăța acea lucrare și pe sihaștrii în stare a primi nu lapte, ci hrană tare. De la el au învățat-o și alți mari Părinți ai pustiei, și au trecut-o drept moștenire, drept comoară neprețuită veacurilor următoare. Aceeași lucrare îmbracă la fiecare o altă

cxpresie; astfel, Pimen cel Mare spunea ucenicilor: «Credeți-mă, fiilor, unde satana este, acolo și eu voi fi»; dar, în esență, ea revine la aceeași.

Fericitul Stareț Siluan spunea că mulți nevoitori apropiindu-se de această stare, de neapărată trebuință pentru curățirea de patimi, deznădăjduiesc, și de aceea nu pot merge mai departe. Dar cel ce știe că «Domnul mult ne iubește», se slobozește de lucrarea pierzătoare a ultimei deznădejdi și pricepe cum înțelept **să stea la hotarul ei**, astfel încât și arde în sine, prin puterea flăcării iadului, toată patima, fără ca în același timp să cadă pradă deznădejdii.

Povestirea Starețului este simplă, precum simplu a fost și cuvântul curelarului din Alexandria, precum simplu vorbea și Cuviosul Sisoe cel Mare sau Cuviosul Pimen, sau ceilalți Părinți; puterea cuvântului însă și adâncul tainei acelei lucrări rămân necunoscute tot celui ce nu a cercat, asemenea lor, muncile iadului pe de-o parte, și marile daruri ale harului, pe de alta.

Întreaga îndelungă viața de nevoință a Starețului, și mai cu seamă după acea noapte, a fost o fierbinte căutare a smereniei. Iar dacă vom voi a cunoaște chipul și taina luptei sale spre a dobândi smerenia, va trebui să ne aplecăm asupra neobișnuitelor sale cuvinte:

«Cântul meu iubit: Curând voi muri, și ocarnic sufletul meu se va pogorî în iad, și acolo singur eu voi suferi în întunecata temniță, și amarnic mă voi tângui: Tânjește sufletul meu dupre Domnul, și cu lacrimi Îl caut pre El. Cum să nu Îl caut? El mai nainte pre mine m'au căutat, și S'au arătat mie, păcătosului».

Când spunea: «ocarnic sufletul meu se va pogorî în iad», acestea nu erau doar cuvinte, ci adevărata trăire a suferințelor iadului ce se alipise de inima lui, astfel încât el putea în chip voit, printr'o mișcare lăuntrică a duhului, să le reînnoiască în

sine, uneori într'o măsură mai mare, alteori într'una mai mică. Iar când focul chinului iadului își făcuse lucrarea dorită, adică stinsese gândul pătimaș, atunci înaintea atotmistuitoarei lucrări a acestui foc punea împotrivă lucrarea mântuitoare a iubirii lui Hristos, pe care de asemenea o cunoștea și o purta în inima sa.

Această lucrare o învățase primind răspunsul «Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui». Cu prima parte a «cântului său iubit» el se adâncea în iad, cu a doua se întorcea la pomenirea iubirii lui Dumnezeu și se izbăvea de deznădejde. «Și nu deznădăjdui».

A face precum Starețul puțini pot. Din necontenita petrecere în această nevoință sufletul dobândește o deosebită obișnuință și putere de a răbda, așa încât pomenirea iadului într'atâta o însușește sufletul, că îi devine aproape nedespărțită. Neapărata trebuință a unei astfel de statornicii este cerută de faptul că omul, «în lume viețuind și trup purtând», este neîncetat supus înrâuririi păcatului ce-l înconjoară, de care sufletul precum cu o platoșă se apără prin aceea că se smerește până în iadul cel mai dedesupt.

Starețul spune: «Domnul Însuși m'au învățat cum trebuie a mă smeri: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui". Și astfel se biruiesc vrăjmașii; dar când eu cu mintea ies din acel foc, gândurile prind din nou putere». (p. 323)

Din sărăcăcioasele și nelimpezile mele graiuri este cu neputință a dobândi adevăratul înțeles al acestei minunate și negrăite vieți, în care suferințele până la limita firii omenești se împletesc cu fericirea până la limita firii omenești. Una o însoțește pe cealaltă în chip de neînțeles. Și dacă ar fi numai suferința, ea ar fi cu neputință de purtat. Și dacă ar fi numai fericirea, și aceasta ar fi cu neputință de purtat.

CAP. XII

PENTRU CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU ŞI LIMITELE PUTINŢEI FĂPTURII

Fiecare gând omenesc, fiecare cuvânt omenesc este energie, putere. Iar dacă aceasta este adevărat în privinţa gândului şi cuvântului omenesc, cu atât mai mult în privinţa cuvântului lui Dumnezeu, cuvântului lui Hristos.

Când auzim cuvântul lui Hristos din Evanghelii, înmiresmat, lin, dulce: «Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu»..., sau: «Nouă poruncă dau vouă, să vă iubiţi unii pre alţii»..., sau: «Învăţaţi de la Mine, că Eu sânt blând şi smerit cu inima» – să nu uităm că blândul cuvânt al lui Hristos este neatinsa, nehotărmurita putere ce a chemat dintru întunerecul nefiinţei către lumina vieţii tot ce fiinţează, toate nenumăratele lumi, toată felurimea de nesocotit a făpturilor înţelegătoare şi neînţelegătoare.

Cuvântul lui Hristos, învestmântat în smerita simţită formă ce poate fi cuprinsă de cuvântul făurit omenesc, care poate fi turnat până şi în scris, acest cuvânt în adâncul său, în rădăcinile sale, este lucrarea Marelui, Atotputernicului, Atotfăcătorului Dumnezeu, şi pentru el trebuie spus aceeaşi ce s'a spus în Scriptură pentru Dumnezeu Însuşi, anume că este «foc mistuitor» către care tot cel născut din pământ dator este a se apropia cu cea mai mare cucernicie şi teamă (Evr. 12: 28-29).

«Cu foc lămurit este cuvântul tău foarte» (Ps. 118: 140), zice

Psalmistul.

Cuvântul lui Hristos este cel mai tainic cuvânt; el este neapropiat şi de neajuns până şi minților celor mai înalte, şi în acelaşi timp este atât de simplu şi limpede, încât până şi pruncii îl pot înțelege.

Cuvântul lui Hristos este atât de apropiat şi pe înțeles, atât de firesc, atât de adânc înrudit cu inima noastră omenească, şi în acelaşi timp nu este nici o îndoială că el nesfârşit covârşeşte puterea firii făcute: este Dumnezeiesc, de neatins, mai presus de fire şi, precum zice Apostolul Pavel, nu este de la om, nici dupre om (Gal. 1: 11-12).

Cuvântul lui Hristos îndreptat către omul slobod este blând şi nenăsâlnic, şi în acelaşi timp nemărginit, nicicum pe măsura puterilor omeneşti, fiind cuvânt de absolută autoritate, cuvântul singurului Stăpân al întregii făpturi. «Cerul şi pământul vor trece, dară cuvântul Meu nu va trece», spune Hristos.

Cuvântul lui Hristos, primit cu o credință adâncă, duce omul către viața vecinică pe o cale pe care va întâlni multe lucruri neobişnuite, necunoscute de către cei ce nu urmează lui Hristos. Pe această înaltă cale, tot ce poate trăi şi cunoaşte omul în ființarea sa i se descoperă. Lumina cuvântului lui Hristos atinge ultimele străfunduri ale întunecatului adânc, vădind firea a mulțime de năluci ale adevărului ce atrag către sine omul în întunerec. Cuvântul lui Hristos este foc care cearcă tot ce zace în om, şi îndeobşte în ființarea lumii, căci precum dă mărturie Apostolul Pavel, «nu este zidire nearătată înaintea Lui» (Evr. 4: 13).

Cuvântul lui Hristos este duh şi viață vecinică, plinătatea iubirii şi bucuriei cerurilor. Cuvântul lui Hristos este nezidita Dumnezeiască lumină... El se îndreaptă nu către judecata logică superficială, ci către inima adâncă a omului, şi cel ce, în întâmpinarea lui, îşi va deschide inima până în străfunduri spre a primi în chip vrednic această Dumnezeiască lumină, spre a se contopi cu ea întru una, se va face asemenea lui Dumnezeu.

Cuvântul lui Hristos, odată primit în viața omului, îndumnezeieşte omul.

«Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut; cel Unul-Născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, El L-au făcut cunoscut» (Io. 1: 18). Arătarea lui Dumnezeu-Cuvântul (Logosul) în trup şi cuvântul Lui stau la temeiul vieții creştinului. Viața aceasta este de netâlcuit celor ce nu o cunosc din cercare, drept care zadarnică va fi toată încercarea de a înfățişa în cuvânt locul duhovnicesc unde se află în acea clipă omul. Înaintea lui se dezvăluie şi hăul «întunerecului celui mai din afară», şi vecinica lumină a Dumnezeirii, iar el însuşi se află între cele două. El se roagă atunci în duh, suferind din pricina conştientizării marii sale nevoi. Se roagă cu cea mai mare încordare, deplin adunat în întreaga sa făptură.

Când Cuviosul Serafim din Sarov stătea o mie de zile şi o mie de nopți pe piatră, chemând: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului», fiecare poate înțelege măcar în parte că duhul lui petrecea într'o mare, uriaşă luptă.

Antonie cel Mare, Arsenie cel Mare, Serafim din Sarov şi ceilalți Părinți ai noştri – toți au fost oameni de o deosebită bărbăție ce s'au lepădat de lume şi au defăimat toată primejdia; iar când aceştia plâng, plâng nu pentru pierderea vreunei avuții, nici pentru vreo altă pagubă vremelnică, ci vădit înaintea privirii lor se înfățişează ceva mult mai înfricoşat decât toată primejdia ce şi-o închipuie omul pe pământ.

Acestor mari nume şi altora asemenea lor îmi voi îngădui să adaug şi numele Starețului Siluan. Când citim ce zice el despre plânsul lui Adam la care «lua aminte întreaga pustie», marea pustie a lumii, nu trebuie să uităm că plânsul acela era al lui, al lui Siluan. El trăia marea tragedie a căderii omului. Plângea marele plânset, înaintea căruia tot plânsul omenesc, sufletesc,

este nimic. A plânge astfel nu poate decât cel ce a văzut vecinica lumină a lui Dumnezeu. Cei ce nu au văzut sau, precum zice însuși Starețul, nu au cunoscut pe Dumnezeu, nu pot cunoaște acele suferințe, nici pot plânge cu astfel de plâns.

Vorbind cu Starețul mi s'a întărit încredințarea că înaintea creștinului credincios, înaintea nevoitorului sfânt se descoperă limitele putințelor omului. Toate problemele vieții omenești se vor înfățișa înaintea sa, iar aceasta cu o deosebită putere: problema vieții și a morții, problemele libertății și înfăptuirii, înțelesul vieții și al suferinței; legăturile între descoperire și credință, între credință și cunoaștere, între lege și har, vecinicie și vreme; problema lui Dumnezeu și a legăturii Sale cu lumea și cu omul, a destinului lumii și a judecății lui Dumnezeu.

Experiența marilor nevoitori poartă mărturie că înaintea lor s'a desfășurat întregul lanț al acestor probleme, întregul șir al viziunilor dogmatice, dar toate acestea se petrec în împrejurări aparte, cu totul diferite de lucrarea științifică academică. Duhul omului este dus de duhul lui Hristos către cunoașterea lui Dumnezeu, cunoaștere ființială, astfel încât însuși cuvântul *cunoaștere* semnifică nu o însușire abstractă, intelectuală, nu înțelegere rațională, ci pătrundere în dumnezeiasca ființare, împărtășire în ființă.

Când spun că înaintea creștinului nevoitor se descoperă limitele putințelor omenești; când vorbesc despre deplinătatea experienței creștinești, adică atot-omenească, am în vedere nu experiența diferitelor profesii, sfera cunoașterii științifice sau a feluritelor situații familiale, sociale, sau ale vârstelor, și altele asemenea. Nu. Vorbesc despre experiența pe care o poate avea

omul în ce priveşte hăul căderii şi experienţa pocăinţei şi a învierii în Hristos.

Cea dintâi, adică experienţa profesională, a cunoaşterii ştiinţifice, a poziţiilor sociale, şi altele, aparţine existenţei vremelnice, empirice; cea de-a doua, experienţa răscumpărării şi învierii în Hristos, este cea a veciniciei. Cea dintâi se arată drept o fărâmiţare şi nesfârşită felurime; cea de-a doua înfăţişează asemănarea omului cu Dumnezeu şi unimea neamului omenesc. Cea dintâi, când omul o are, nu poate adăuga nimic celei de-a doua; iar când omul nu o are, întru nimic o împuţinează. Însă cea dintâi este fundalul şi, într'o anume măsură, condiţia celei de-a doua. Tot omul, cât se poate de mărginit fizic, nu poate avea decât o foarte mărginită experienţă de primul fel, însă duhul omului este astfel încât şi în această mărginită fiinţare empirică nu se lipseşte de putinţa deplinătăţii celei de-a doua.

Experienţa celei de-a doua rânduieli, în străfundurile ei, nu atârnă de condiţiile empirice ale vieţii omului. Altfel spus, nu există şi nu pot exista condiţii exterioare în care petrecerea în poruncile lui Dumnezeu să fie absolut cu neputinţă.

Cineva ar putea zice: Oare nu este o pretenţie prea mare a spune că experienţa creştină epuizează deplinătatea fiinţării atot-omeneşti? Oare nu este această experienţă, asemenea celorlalte, doar una din felurimile nesfârşit de bogate ale fiinţării cosmice, alcătuită din multele sfere ale realităţilor accesibile unei anume experienţe, de pildă: una a ştiinţei, alta a artei, a treia a filosofiei, a patra a pantheismului, a cincea a creştinismului ş.a.m.d.?

Vorbind despre epuizarea putinţelor fiinţării omeneşti mă întemeiez pe faptul că viaţa fiecărei făpturi înţelegătoare se mişcă între două limite: una – dragostea pentru Dumnezeu până la

ura de sine; cealaltă – dragostea de sine până la ura de Dumnezeu.

Nici una din făpturile cuvântătoare nu poate ieși din aceste limite în vreuna din faptele sale. Tot ce se petrece în viața noastră personală nu este decât duhovnicească determinare-de-sine, anume în această rânduială, fie că ne dăm seama de aceasta rațional, fie că determinarea-de-sine are loc în adâncul irațional al duhului, de unde purcede și însăși gândirea rațională.

Definind cele două limite întâmpinăm aceleași două cuvinte – dragoste și ură – doar că într'o altă înșiruire, într'o altă relație. Cu toate acestea diferența acì nu este doar în înșiruire, ci și în adâncul înțeles al cuvintelor. Într'un caz – sfânta și desăvârșita dragoste și sfânta și desăvârșita ură; în cel de-al doilea – greșalnica de-sine-iubire și greșalnica ură. Cea dintâi ură este urmarea deplinei iubiri de Dumnezeu, deplinei adunări în Dumnezeu a puterilor făpturii noastre, până la uitarea de sine, până la nedorirea de a se întoarce asupră-și. Această nedorire a întoarcerii asupră-și își asumă un caracter categoric, iar atunci se definește fie ca «mânie», fie ca «ură» de sine. Fiecare întoarcere asupră-și împuținează sau chiar întrerupe petrecerea în lumina Dumnezeirii, și de aceea cel ce cunoaște iubirea lui Dumnezeu și totodată durerea pierderii ei, se leapădă cât se poate de răspicat și de mânios de tot ce duce la o astfel de pierdere.

Cu totul altceva trebuie spus în privința urii de Dumnezeu. Cei ce se iubesc pe sine până la ura de Dumnezeu sânt cei ce «au iubit mai mult întunerecul decât lumina» (Io. 3: 19).

Tema aceasta îmi depășește puterile, și deci voi curma cuvântul despre ea.

Dumnezeu cheamă pe toți. Dar nu toți răspund chemării Lui. Cei ce au răspuns sânt greu încercați de către Dumnezeu, iar greul încercării Dumnezeu îl amăsoară cu gradul credincioșiei

şi dăruirii faţă de Dânsul. Cei ce iubesc pe Dumnezeu trec prin multe grele ispitiri. Aş voi acì să ating o problemă cât se poate de însemnată, despre care totuşi nu ştiu deloc cum să mă exprim. Nu aflu nici cuvinte, nici căi de a lămuri această temă. De este cu putinţă, încercaţi să mă înţelegeţi din următoarele neputincioase cuvinte.

Cel ce iubeşte pe Dumnezeu trece prin astfel de suferinţe, pe care cel ce nu are o credinţă adâncă în Dumnezeu nu le-ar putea răbda, ci s'ar îmbolnăvi sufleteşte. Din credinţa adâncă şi din dragoste se naşte marea bărbăţie despre care vorbeşte Stareţul. Este bărbăţia ce izbăveşte omul de a se îmbolnăvi când întâlneşte lumea duhurilor rele.

Cel ce iubeşte pe Dumnezeu ştie aceste suferinţe, dar, în ciuda experienţei lor, nu numai că rămâne normal, adică îşi păstrează putinţa stăpânirii de sine, putinţa controlului de sine logic şi moral, şi tot ce se poate numi semn al normalităţii, ci câştigă în plus şi un neasemuit mai mare adânc şi subţirime a acestor putinţe decât se observă la omul de rând.

Cine a cunoscut din cercare măreţia şi greutatea căii creştine, acela se află sfâşiat de două simţăminte: unul – fierbintea dorire ca toţi să cunoască pe Adevăratul Dumnezeu şi lumina vecinicei vieţi; celălalt, frica: Dacă cumva cel chemat nu va putea purta greutatea încercărilor? Iată de ce unul ca acesta într'o mai mare măsură se îndreptează către Dumnezeu cu rugăciunea pentru mântuirea tuturor şi a fieştecăruia, decât către propovăduire. Adevăratul creştinism aproape că nu se propovăduieşte în lume, căci această propovăduire depăşeşte puterile omului. În aşa fel este adevăratul creştinism în esenţa sa, încât niciodată nu se manifestă agresiv.

De-a lungul întregii istorii a creștinismului putem urmări marea grijă a sfinților nevoitori atunci când s'ar părea cuvenit să grăiască deschis despre experiența dată lor. Grija lor izvorăşte, pe de-o parte, din conştiința că dacă oamenii, care oricum se tem de suferințe şi şovăielnic iau asupra lor chiar şi o mică nevoință, ar auzi despre greutățile şi mâhnirile ce avuseseră de suferit, ei pur şi simplu s'ar îndepărta de creştinism; pe de altă parte, Sfinții Părinți ştiau că uneori Dumnezeu cheamă la această nevoință cu harul său, iar atunci ceea ce pare de nerăbdat celor ce nu cunosc dragostea lui Dumnezeu se înfățişează într'o cu totul altă lumină.

Nevăzut este Dumnezeu, şi nevăzute căile duhovniceşti către El; şi cum este cu putință a înfățişa în cuvânt tainica viață, plină de măreața luptă pe care o duce Hristos pentru vecinica viață a omului zidit de El şi iubit de El?

Dumnezeu ocroteşte libertatea omului, ca fiind cel mai prețios principiu din el, şi deci cu smerenie atrage sufletul către dragostea Sa; dar pe această cale a iubirii omul se întâlneşte cu năsâlnicul diavol. Domnul o îngăduie. El povățuieşte sufletul omului nu prin a-l cruța de întâlnirea cu răul, ci prin faptul că-i dă puterea să biruiască tot răul.

Calea omului către Dumnezeu este plină de mari lupte. Duhul nevoitorului ce năzuieşte către vecinica iubire Dumnezeiască, spre a se face cu adevărat înțelegător şi în stare de această iubire, neapărat va trece printr'un lung şir de încercări.

De la dragostea lui Dumnezeu vor smulge pe nevoitor protestele rațiunii, ale rațiunii proprii, ce nu poate cuprinde sau primi legea lui Hristos, care ei, rațiunii, i se înfățişează drept nebunie. În clipele părăsirii de către Dumnezeu astfel de proteste pot

dobândi o deosebită putere.

De la dragostea lui Dumnezeu vor smulge pe nevoitor: uneori dorul de a trăi, alteori frica de a muri; uneori îmboldirile către desfătări, alteori boli sau foamete, sau prigoane şi alte suferinţe; uneori înălţimea şi lumina unor alte descoperiri şi izbânzi; alteori adâncul şi mare-cuviinţa unor alte trăiri; uneori măreţia altor agonisiri, sau lărgimea altor putinţe; uneori vedenia îngerilor sau a altor făpturi cereşti, alteori tirania înfricoşatelor puteri ale întunerecului.

Cu deplină întemeiere se poate afirma că, pe calea dobândirii iubirii lui Dumnezeu, creştinul nevoitor va întâlni un întreg şir de ispite şi de încercări cu putinţă, astfel încât mai târziu, cu oricine s'ar întâlni nevoitorul, cunoscut îi va fi întregul complex al trăirilor aceluia. De acì şi putinţa Stareţilor de a înţelege sufletul fiecărui om, oricine ar fi el, fără a lua în seamă rangul lui, ori vârsta trupească, ori nivelul duhovnicesc, ori experienţa luptei cu patimile.

Mă hotărăsc să afirm – legătura cu Stareţul m'a încredinţat de aceasta – că toate căile omului sânt cunoscute creştinului nevoitor, pe când propriile sale căi sânt ascunse privirilor străine (vezi 1 Cor. 2: 15-16).

DESPRE ÎNSEMNĂTATEA RUGĂCIUNII PENTRU LUME

Fericitul Stareţ scrie: «Monahul este un rugător pentru întreaga lume... Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, dă monahului dragostea Sfântului Duh, şi din această dragoste inima monahului necontenit se întristează pentru norod, că nu toţi se mântuiesc. Însuşi Domnul într'atâta Se întrista pentru norod, că S'au dat pe Sine morţii pe

cruce. Şi Maica Domnului aceeaşi durere pentru oameni purta în inima Ei... Pe acelaşi Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor şi Sfinţilor noştri Părinţi, şi păstorilor Bisericii. În aceasta stă slujirea noastră lumii, şi de aceea nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se îndeletnicească cu lucruri lumeşti, ci să urmeze Maicii Domnului, Carea în Biserică, în „Sfânta sfintelor", zi şi noapte se învăţa în legea Domnului şi petrecea în rugăciune pentru norod».

Rugăciunea pentru întreaga lume, pentru întreg Adamul, duce adesea la îndepărtarea de la a sluji omului aparte. Poate că cineva va întreba: Oare o astfel de îndepărtare de la slujirea aparte nu este lepădarea a ceva concret pentru ceva abstract? Fireşte că nu, deoarece întreg Adamul nu este o abstracţie, ci deplinătatea cea mai concretă fiinţării omeneşti.

Firea fiinţării atot-omului este astfel încât fiece persoană aparte, biruind în sine răul, prin biruinţa sa dă o lovitură atât de mare răului cosmic încât urmările ei se vor răsfrânge în chip binefăcător asupra destinelor întregii lumi. Pe de altă parte, răul cosmic are o astfel de fire încât, odată biruit în ipostasuri (persoane) omeneşti aparte, el suferă o lovitură a cărei însemnătate şi ale cărei dimensiuni sânt total neproporţionale cu cantitatea.

Un singur sfânt este un fenomen cât se poate de preţios pentru întreaga omenire. Sfinţii, prin simplul fapt al existenţei lor, fie şi necunoscută lumii, dar cunoscută lui Dumnezeu, fac să se pogoare pe pământ, peste întreaga omenire, marea binecuvântare a lui Dumnezeu. Starețul scrie:

«Iată, gândesc că pentru aceşti oameni Domnul păstrează lumea, căci ei sânt atât de plăcuţi lui Dumnezeu, şi Dumnezeu totdeauna ascultă pe smeriţii Săi robi, şi nouă tuturor ne este bine pentru rugăciunile lor». (p. 515)

«Lumea stă prin rugăciune, dar când va slăbi rugăciunea, lumea va pieri»... «Poate vei zice că acum nu mai sânt astfel de monahi care să se roage pentru întreaga lume; dar eu îți spun că atunci când nu vor mai fi rugători pe pământ lumea se va sfârşi, vor veni mari năpaste; şi încă de acum sânt în lume». (p. 438)

Sfinții trăiesc prin dragostea lui Hristos, care este Dumnezeiasca putere ce zideşte şi păzeşte lumea, şi de aceea este atât de mare însemnătatea rugăciunilor lor. Sfântul Varsanufie[1], de pildă, mărturiseşte că în vremea lui rugăciunea a trei bărbați păzea lumea de catastrofe. Din pricina unor sfinți necunoscuți lumii se schimbă curgerea evenimentelor istorice şi chiar cosmice, drept care fiece sfânt este un fenomen de însemnătate cosmică ce depăşeşte hotarele istoriei pământului şi trece în lumea veciniciei. Sfinții sânt sarea pământului; ei sânt sensul fiinţării lui; ei sânt rodul pentru care el se păzeşte. Iar când pământul va înceta a rodi sfinți, se va ridica de la dânsul puterea ce păzeşte lumea de catastrofe.

Fiecare sfânt – precum Antonie, Arsenie, Nicolae, Efrem, Serghie, Serafim, şi alții asemenea lor – alcătuieşte cea mai de preț vecinică moştenire a întregii lumi, măcar că lumea nici nu voieşte să o ştie, şi adesea îşi omoară prorocii.

Sânt oameni care, în chip ciudat, nu înțeleg măreția faptelor duhovniceşti, în vârtutea înrădăcinării acestor fapte în Fiinţarea Dumnezeirii fără-de-început. Aceşti oameni înțeleg viața religioasă, duhovnicească, drept trăiri subiective, psihologice, care se sting de îndată ce se sfârşesc în suflet. Din îndelunga părtăşie cu

[1] Stareț din Palestina, sec. VI. (N. tr.)

Starețul și din cuvintele sale mai sus pomenite vedem că el socotea stările duhovnicești ca fiind deosebit de mari în înțelesul lor vecinic, ființial. Rugăciunea pentru vrăjmași și pentru întreaga lume o simțea ca vecinică viață, ca Dumnezeiască lucrare în sufletul omului, ca har nezidit și dar al Sfântului Duh; și câtă vreme lumea va primi acest dar, ea va dăinui, dar de cum nu va mai fi pe pământ, în întreagă mulțimea oamenilor, fie și un singur purtător al acestui har, de îndată istoria pământului va înceta, și nici o știință omenească, nici o cultură nu va putea împiedeca această pieire.

Experiența de zi cu zi ne arată netăgăduit că până și cei ce primesc în suflet porunca lui Hristos pentru dragostea către vrăjmași, în viața lor nu o înfăptuiesc. De ce? Mai întâi de toate pentru că, fără har, noi nu putem a iubi vrăjmașii; dar dacă cei ce înțeleg că aceasta le depășește puterile firești ar căuta de la Dumnezeu ajutorul harului, precum zice Starețul, fără îndoială că l-ar primi.

Din nefericire precumpănește fenomenul contrariu: nu numai necredincioșii, ci și cei ce se mărturisesc creștini se tem a se purta față de vrăjmași după poruncile lui Hristos. Ei presupun că aceasta va folosi numai vrăjmașilor; că vrăjmașii care, priviți prin prisma neagră a urii, se înfățișează de obicei ca neavând nimic bun, se vor folosi de «slăbiciunea» lor, și vor răspunde iubirii fie prin a-i răstigni, fie prin a-i călca nerușinat în picioare și a-i robi; iar atunci răul, a cărui personificare de obicei se închipuie a fi vrăjmașul, va birui.

Gândul despre «slăbiciunea» creștinului este total greșit. Sfinții au îndeajunsă putere spre a stăpâni asupra oamenilor, dar merg pe calea contrarie: ei înșiși se robesc fratelui, și astfel dobândesc o dragoste ce în esența sa este nepieritoare. Pe această cale ajung la biruința care rămâne în veci, pe când biruința prin

putere nu este niciodată statornică, fiind, prin firea ei, nu atât slava, cât ocara omenirii.

Starețul înțelegea şi întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul, şi întreaga viață pământească a lui Hristos ca dragoste pentru întreaga lume, măcar că aceasta este plină de vrăjmăşie pentru Dumnezeu. Asemenea şi pe Duhul Sfânt L-a cunoscut într'o dragoste care, prin arătarea sa, izgoneşte toată ura, precum lumina izgoneşte întunerecul; într'o dragoste care aseamănă pe om cu Hristos până în cele mai lăuntrice mişcări ale sufletului. Aceasta şi este, potrivit învățăturii Starețului, adevărata credință.

«Mulți au cercetat toate credințele, însă adevărata credință nu au cunoscut-o aşa cum se cuvine; dar cel ce în smerenie va ruga pe Dumnezeu, ca Domnul să-l lumineze, da-va lui Domnul a cunoaşte cât de mult iubeşte El omul». (p. 310)

Oamenilor le este frică să se arunce în focul pe care Domnul l-a adus pe pământ. Le este frică să ardă în el şi să-şi «piardă» sufletul. Însă cei ce nu s'au înfricat de această credință (Lc. 17: 33; Io. 12: 25), precum vedem în pilda Starețului, ştiu că au aflat viața cea vecinică – şi o ştiu atât de limpede, că nu le trebuie altă mărturie, fără numai duhul ce poartă mărturia în ei înşişi (1 Io. 3: 14; 5: 10).

Ani îndelungați viața Starețului a fost rugăciune pentru lume; şi, într'un chip necunoscut nouă, harul lui Dumnezeu îl încunoştința că, atâta vreme cât va fi în lume o astfel de dragoste şi rugăciune, lumea se va păzi de către Dumnezeu, dar când iubirea pentru vrăjmaşi va dispărea cu totul de pe fața pământului, atunci lumea va pieri în focul dezbinării atotcuprinzătoare.

Calea Starețului este calea sfinților, arătată de Însuşi Hristos,

dar lumea, în întregul ei, nu a primit-o. Luptându-se cu răul ce se manifestă până și fizic, oamenii aleargă către forța fizică. Pe această cale se află chiar și creștini. În Biserica Apuseană, în Evul Mediu, lupta fizică cu răul căpătase o îndreptățire dogmatică pe care nu a lepădat-o nici până astăzi. Pe atunci ea apărea sub forma «sfintei inchiziții», dar astăzi ia alte forme, care însă, în esența lor duhovnicească, rămân identice. De asemenea, și în istoria Bisericii Pravoslavnice – și istoria din vechime, și cea prezentă, până în zilele noastre – se cunosc multe cazuri când se înclina către ideea luptei fizice cu răul, dar, din fericire, acestea erau răbufnirile unor ierarhi răzleți, sau ale unor grupări bisericești; dar Însăși Biserica nu numai că nu a sfințit și nu a dogmatizat asemenea mijloace, ci totdeauna a mers pe calea urmării lui Hristos cel Răstignit, Carele a luat asupră-Și povara lumii.

Starețul avea o adâncă și limpede conștiință că răul nu se biruiește decât cu binele; că lupta prin silnicie nu duce decât la înlocuirea unei tiranii cu alta. De multe ori mi-a fost dat să vorbesc cu el pe această temă. Spunea: «În Evanghelie este spus limpede... Când samarinenii nu au voit să-L primească pe Hristos, Apostolii Iacov și Ioan au voit să aducă foc din cer spre a-i pierde, însă Domnul i-a oprit, zicând: Voi nu știți ai cărui duh sânteți... Eu nu am venit să pierd pe oameni, ci să-i mântuiesc (vezi Lc. 9: 52-56). **Și noi datori sântem să avem numai acest gând – ca toți să se mântuiască**».

Dumnezeu a binevoit – spre rușinea și ocara mea – să-mi îngăduie a fi apropiat Starețului și a vedea în parte la el ce minunată viață a adus pe pământ Hristos; a vedea cum, în una și aceeași inimă, în chip neînțeles împreună petrec adânca și tarea pace și adâncul, marele plâns; bucuria și liniștea pentru toate, și totodată marea suferință a duhului ce trăiește tragedia omenirii.

Legea vecinicei vieți – de putem îngădui acì cuvântul lege –

se cuprinde în cele două porunci: cea a dragostei de Dumnezeu, şi cea a dragostei pentru om, pentru aproapele. Dar când nevoitorul se îndepărtează de lume, el se îndreaptă cu precădere, la începutul vieţuirii sale, către porunca cea dintâi şi către propria-i pocăinţă, asumând o trăsătură ce poate părea egoistă. Mai târziu, când pocăinţa atinge o anume măsură a deplinătăţii şi când harul se atinge de sufletul nevoitorului, începe a lucra în el dragostea lui Hristos, revărsându-se asupra oamenilor şi asupra întregii omeniri. Atunci, fie şi rămânând în pustie şi nevăzând lumea cu ochii trupeşti, el o vede în duh şi îi trăieşte adânc suferinţele, căci le trăieşte cu conştiinţa creştină a faptului că fiece om este o mare şi vecinică valoare de nerepetat.

Oriunde se va duce omul, în orice pustie s'ar închide, de va fi pe căile adevăratei vieţi în Dumnezeu va trăi tragedia lumii, ba chiar neasemuit mai încordat şi mai adânc decât cei ce vieţuiesc în mijlocul lumii, căci aceştia nu cunosc cele de care sânt lipsiţi. Oamenii suferă din pricina multor lipsuri, dar, cu rare excepţii, lipsa lor de căpetenie nu o cunosc. Cei lipsiţi de bucuriile vremelnice, cercând nevoia lor, se îndurerează şi plâng; dar cu ce plâns s'ar tângui întreaga lume, dacă ar conştientiza lipsa ei cea de căpetenie, şi cu ce căutare ar căuta acel «singur lucru care trebuieşte»?

Există o durere pentru lume adevărată, sfântă, iubită lui Dumnezeu; dar este şi una strâmbă, întunecată. În sufletul omului ce nu a cunoscut desăvârşita iubire, cele două porunci ale lui Hristos nu arareori se află într'o crâncenă împotrivire. Cel ce iubeşte pe Dumnezeu iese din lume şi se afundă într'un egoism duhovnicesc şi, ca şi nepăsător faţă de ce se întâmplă în lume, îşi mântuieşte **propriul** suflet. Cel ce pătimaş iubeşte lumea oamenilor, îi trăieşte suferinţele. Purtând în sine durerea pentru lume, el se ridică împotriva lui Dumnezeu, socotindu-L pricina

suferințelor de care este plină întreaga lume; și uneori se ridică până la o puternică învrăjbire. În Fericitul Stareț însă se putea vedea, după chipul lui Hristos, și cea dintâi, și cea de-a doua iubire, în unirea lor firească, în ciuda feluritelor lor înfățișări: biruitoare în vecinicie, iubirea suferă în lumea noastră a păcatului.

Dumnezeu mi-a îngăduit a vedea în parte cum plângea Starețul pentru ca lumea să nu se lipsească de harul Sfântului Duh, ce îi fusese dat să-l cunoască. Se chinuia cu adâncă «durere», și pentru «toate noroadele pământului» cerea de la Dumnezeu milosârdia.

Așadar, adevărata dragoste de Dumnezeu se răsfrânge într'o adevărată dragoste pentru om, și pentru aceea Starețul afirma neîncetat că «cine nu-și iubește vrăjmașii, în acela nu este dragostea lui Dumnezeu».

«Durerea pentru vrăjmași» – nu o milă disprețuitoare avea el în vedere, ci **durerea** unei inimi iubitoare – era pentru dânsul însemnul adevărului căii lui Dumnezeu.

CUVÂNTUL CEL DE PE URMĂ

Dacă cu ochiul minții vom arunca o privire asupra celor două mii de ani de istorie a creștinătății ni se va înfățișa o nesfârșită bogăție a înfăptuirilor culturii creștine. Uriașe biblioteci, pline de marile opere ale minții și duhului omului. Nenumărate academii, universități, institute, unde sute de mii de tineri, apropiindu-se de țărmul acestui măreț ocean, uneori cu răsuflarea tăiată, alteori cu inima bătând, mulțămitori pentru cinstea și fericirea date lor, alteori cu fierbinte năzuință, lepădând și somnul, și grija trupului, însetați beau apa cea vie a înțelepciunii. Zeci de mii de măreațe biserici, minunat zidite de geniul omenesc. Nenumărate, neprețuite opere ale celorlalte arte: muzică,

pictură, sculptură, şi încă multe altele. Stareţul însă, parcă neluând în seamă toate acestea, se oprea la una: smerenia şi iubirea vrăjmaşilor – aceasta cuprinde totul.

Îmi amintesc că, într'o clipă a vieţii mele, atras de scrierile Sfinţilor Părinţi, i-am spus întristat: «Rău îmi pare că nu am nici putere, nici vreme să mă adâncesc în theologie». La care el a răspuns:

«Şi socoteşti aceasta a fi ceva mare?»... Tăcând eu, adăugă: «După mine, mare este numai una: a te smeri, căci mândria ne împiedică a iubi».

Au fost împrejurări în viaţa mea când Dumnezeu mi-a arătat că Stareţul era cu adevărat purtător al Duhului Sfânt, şi deci cuvântul i-l credeam fără să-l trec prin nepotrivita şi jalnica mea judecată. Şi nici acum aflu în sinemi nici cea mai mică împotrivire lui, ci simt în inimă cuvântul lui că este cuvântul **cel de pe urmă**.

Domnul a adunat întreagă legea şi prorocii în două porunci cât se poate de scurte (Mt. 22: 40). Iar la Cina cea de Taină, înaintea însăşi ieşirii Sale la moartea pe cruce, zicând Apostolilor: «Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul să-şi puie pentru prietenii săi», a adăugat: «Voi prietenii Mei sânteţi... am zis vouă prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl Meu cunoscute am făcut vouă» (Io. 15: 13-15). Tot aşa, în aceste puţine cuvinte s'a spus totul; iar în afara lor toate legile, toţi prorocii, toate culturile sânt **nimic**.

Au trecut zece ani din ziua săvârşirii Stareţului, şi de aceea a devenit cu putinţă să înfăţişez credincioşilor cuvântul său. În vremea vieţii cuvântul se spune numai celor mai apropiaţi şi credincioşi prieteni, dar şi aceasta în clipe rare şi deosebite, căci nu ştie omul cum îşi va săvârşi călătoria; nu ştie dacă prin viaţa

şi moartea sa îşi va îndreptăţi cuvântul.

Şi eu, dacă cuvântul ar fi al meu, nu l-aş rosti, căci nu-l îndreptățesc prin viața mea, nici nu-i pot purta judecata. În cazul de față însă lucrul meu se poate asemăna cu al poştaşului ce aduce scrisoarea nu de el scrisă, sau al zețarului ce culege o scriere străină. Cu toate acestea îndrăznesc să gândesc cuvântul Stareţului ca fiind vrednic de cea mai mare luare-aminte şi studiu, nu unul exterior, desigur, ci prin însăşi viața. Nu cunosc pe nimeni care atât de hotărât, cu atâta adevărată apostolicească încredințare, sau mai bine zis cunoaştere, să fi afirmat că dragostea de vrăjmaşi este **singurul** neîndoielnic criteriu al adevărului – iar aceasta nu numai în sens soteriologic, adică în întocmirea vieții duhovniceşti-morale care să mântuiască omul, dar şi în plan dogmatic, adică al reprezentării abstract-ideale a Ființei lui Dumnezeu.

Lumea întreagă, până şi în ziua de astăzi, caută criteriul adevărului. Credinciosul îl recunoaşte a fi Biserica, pentru că Ea este «stâlp şi întărire a adevărului» (1 Tim. 3: 15), în vârtutea legăturii Ei ființiale cu Capul-Hristos, al Cărui trup tainic este Ea, în vârtutea necontenitei petreceri şi lucrări a Duhului Sfânt într'însa, după făgăduința lui Dumnezeu. Însă experiența istorică a vădit a fi neîndestulat de limpede această referință, căci Biserică se numeşte nu numai cea Una şi adevărată, ci toate celelalte aşa-zise biserici, şi nu există vreun semn exterior care să deosebească netăgăduit adevărata Biserică de cele aşa-zise. Însă criteriul înfățişat de Stareț poate fi numit «universal» pentru că dă putința fiecăruia nu numai a-şi recunoaşte, prin controlul conştiinței vieții duhovniceşti în manifestarea sa psihologică, locul duhovnicesc în care se află, adică a-şi cunoaşte adevărul sau neadevărul căii înaintea lui Dumnezeu, dar şi a deosebi învățătura adevăratei Biserici de tot adaosul străin şi scâlciat ce i se aduce.

Mărturisirea dogmatică a Bisericii constituie o unime organică, întreagă şi de nedespărțit, din care nu este cu putință

după propria voie a desprinde elemente aparte. O oarecare greşală, oriunde ar fi, neapărat se va răsfrânge asupra felului vieţii duhovniceşti a omului; şi chiar de este cu putinţă ca unele greşeli şi abateri în gândirea despre fiinţarea Dumnezeiască şi despre porunci să nu se răsfrângă păgubitor asupra lucrării mântuirii, sânt totuşi cu putinţă şi astfel de abateri şi de scâlcieri care să prăpăstuiască mântuirea.

Învăţătura Bisericii nu se prezintă ca o cunoaştere «pură», iar dogmele Ei nu sânt o învăţătură abstractă despre fiinţarea Dumnezeiască, ceea ce ar fi o «gnoză» străină Bisericii. Nu. Dogmele adevăratei Biserici totdeauna poartă două însuşiri: una «ontologică»[1], cealaltă soteriologică. Drept casă a Dumnezeului Celui Viu, Ea mai presus de toate şi mai mult decât toate se apleacă asupra problemei **vieţii**; scopul şi misiunea Ei sânt mântuirea omului, şi de aceea atenţia principală nu este asupra «ontologiei» abstracte, ci asupra mântuirii. Iar mântuirea se dobândeşte prin paza poruncilor lui Hristos, pentru dragostea de Dumnezeu şi de aproapele. Cea de-a doua poruncă a lui Hristos cuprinde în sine şi porunca Domnului: «Iubiţi pre vrăjmaşii voştri».

Stareţul **aşa** L-a cunoscut pe Hristos Ce i S'a arătat, şi stăruia că aceasta este singura adevărată şi sigură cale către acea cunoaştere a lui Dumnezeu care este vecinica viaţă; este calea către cunoaşterea lui Dumnezeu prin venirea şi sălăşluirea Sa în sufletul omului (Io. 17: 3; 14: 21-23).

Adevărata Biserică totdeauna păzeşte învăţătura lui Hristos neatinsă, dar nu toţi cei ce se socotesc a fi mădulare ale Bisericii, ba chiar grăiesc în numele Ei, înţeleg acea învăţătură, căci porţile iubirii Ei sânt larg deschise fiecăruia, oricare ar fi propăşirea lui duhovnicească, numai să mărturisească credinţa şi dorinţa sa de a se mântui. În vârtutea acestui fapt viaţa empi-

[1] Folosesc aci cuvântul urmând terminologia theologic-filosofică acceptată (de la „ontologie" – „învăţătura despre fiinţă").

rică a Bisericii mereu înfățișează un amestec de adevăr, izvorât din sfințenia vieții, și neadevăr, adăugit de păcatele mădularelor Sale neputincioase, fără a exclude și pe unii din reprezentanții sfintei ierarhii.

Această împrejurare îngreuiază cât se poate de mult putința de a deosebi adevărata Biserică de așa-zisele biserici, care de asemenea pot pretinde la continuitatea istorică din vremile apostolice, care de asemenea propovăduiesc o învățătură dogmatică întemeiată pe Sfânta Scriptură, însă cu adaosuri străine adevărului Dumnezeiesc și voii lui Dumnezeu. Izvorul răstălmăcirilor și scâlcierilor este voia păcătoasă, fie omenească, fie drăcească, ce adesea nu se poate demonstra logic – nu numai altora, dar nici sieși a lămuri. Și iată că în toate aceste împrejurări criteriul arătat de Starețul Siluan este prețios, deoarece dă putința negreșalnic a deslușî prezența unei voi străine Dumnezeului «Carele voiește ca toți oamenii să se mântuiască» (1 Tim. 2: 1-6) și Care ne-a dat porunca: «Iubiți pre vrăjmașii voștri».

Această poruncă a lui Hristos, fiind răsfrângerea în lume a iubirii atotdesăvârșite a Dumnezeului Întreit-Unul, este piatra cea din unghi a întregii noastre învățături; este ultima sinteză a întregii noastre theologii; este «puterea cea de sus» și «prisosul de viață» dat de Hristos (Io. 10: 10); este «botezul cu Duh Sfânt și cu foc» de care vorbește Ioan Botezătorul (Mt. 3: 11). Cuvântul «Iubiți pre vrăjmașii voștri» este focul aruncat de Domnul pe pământ prin venirea Sa (Lc. 12: 49); este nezidita Dumnezeiască Lumină ce a strălucit Apostolilor pe Thavor; este limbile de foc în care Duhul Sfânt S'a pogorât asupra Apostolilor în foișorul Sionului; este Împărăția lui Dumnezeu în noi «venind întru putere» (Mc. 9: 1): este deplinătatea omenirii și desăvârșirea asemănării cu Dumnezeu (Mt. 5: 44-48).

Oricât de înțelept, și învățat, și nobil ar fi omul, dacă nu iubește pe vrăjmași, adică pe tot omul, la Dumnezeu nu a ajuns.

Şi dimpotrivă, oricât ar fi de simplu, şi sărac, şi «neştiutor», dacă poartă în inima sa această iubire, «petrece în Dumnezeu, şi Dumnezeu în el petrece». A iubi pe vrăjmaşi în afara celui Unul Adevăratul Dumnezeu, întărea Stareţul, este cu neputinţă. Purtătorul unei asemenea iubiri este părtaş vecinicei vieţi, a cărei neîndoielnică mărturie o poartă în sufletul său. El este sălaş Duhului Sfânt, şi în Duhul Sfânt cunoaşte pe Tatăl şi pe Fiul, şi aceasta cu adevărată şi de-viaţă-purtătoare cunoaştere; şi în Duhul Sfânt este frate şi prieten al lui Hristos, este fiu al lui Dumnezeu şi dumnezeu după har.

Căutând asupra Fericitului Stareţ Siluan, nu arareori gândeam:

Sub orice aspect am privi viaţa creştină ea ni se înfăţişează întru totul contradictorie mersului obişnuit al vieţii omeneşti şi măsurilor ei. Pretutindenea observăm un straniu paradox.

Creştinul se smereşte în inima sa până în ultimul grad, se înjoseşte în propria-i conştiinţă «mai prejos decât toată făptura», iar prin această smerenie se înalţă la Dumnezeu şi se face mai presus decât toată făptura.

Creştinul se depărtează de lume; în «egoista» sa grijă pentru propria-i mântuire el părăseşte toate ca fiind nefolositoare; îşi «urăşte» tată şi mamă şi copii, de sânt; se leapădă de toată legătura trupească şi sufletească; în năzuinţa sa către Dumnezeu el «urăşte» lumea şi se afundă deplin în adâncul inimii sale. Şi când pătrunde cu adevărat acolo, spre a da război acolo cu satana, spre a-şi curăţi inima de toată greşalnica patimă, atunci în aceeaşi inimă a sa, în adâncul ei, se întâlneşte cu Dumnezeu, şi în Dumnezeu începe a se vedea legat în chip nedespărţit de întreaga fiinţare a lumii, şi nu-i mai este atunci nimic străin, nimic în afară.

Rupându-se la început de lume, o află din nou în sine prin

Hristos, dar de acum într'un chip cu totul aparte, legat fiind de ea cu «legătura dragostei» pe vecie. Atunci fiece om, oricât de îndepărtat ca loc sau ca perioadă istorică în care a trăit, este cuprins prin rugăciune în viața sa vecinică. Atunci își dă seama că inima sa nu este doar un mădular trupesc, nici un organ al vieții sufletești, ci altceva, ce nu se lasă definit, ceva în putere a atinge pe Dumnezeu, izvorul întregii ființări. În adâncul inimii sale creștinul într'un chip anume trăiește întreagă istoria lumii ca pe a sa proprie, și nu numai pe sine se vede, ci întreaga lume a oamenilor, întreagă mulțimea gândurilor și trăirilor duhovnicești cu putință, și nu-i mai este atunci om străin, ci pe fiecare îl iubește, precum a poruncit Hristos.

Pentru a rămâne în dragostea lui Dumnezeu trebuie neapărat ca și mânia, și «ura» să-și atingă ultima încordare, însă ele sânt îndreptate asupra păcatului ce trăiește în mine, asupra răului ce trăiește în mine – în **mine**, iar nu în fratele.

Toată puterea stării-împotrivă răului cosmic se adună în adâncul inimii creștinului, pe când în cele din afară, după porunca Domnului, el «nu se împotrivește răului» (Mt. 5: 39).

Inima creștinului se teme de toate, până și de cea mai mică mișcare a vreunui gând sau simțământ nu bun; ea se neliniștește de toate, pentru toate o doare și se mâhnește, și în același timp nu se teme de nimic, de absolut nimic; măcar de și «cerul și pământul s'ar ciocni», măcar de și munții cu sunet ar cădea asupra capetelor noastre, cu toată păruta lor greutate, dar inima adâncă a creștinului rămâne într'o liniște neînfricată.

Creștinul este făptura cea mai neajutorată; el se află sub loviturile tuturor și ale fiecăruia; creștinul este rob și lepădătură tuturor (1 Cor. 4: 13), și în același timp el și numai el rămâne slobod și neatins, în înțelesul cel mai adânc și desăvârșit al cuvântului.

Începând cu lepădarea, cu respingerea și cu «ura», după cuvântul lui Hristos: «De vine către Mine cineva, și nu urăște pre tatăl său, și pre mumă, și pre muiere, și pre copii, și pre frați, și

pre surori, încă şi sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie» (Lc. 14: 26); şi iarăşi: «Deci aşa fieştecarele din voi carele nu se leapădă de toate avuţiile lui (fie în planul material, fie intelectual, fie sufletesc), nu poate ucenic al Meu să fie» (Lc. 14: 33) – creştinul sfârşeşte prin a dori să-şi pună sufletul pentru Hristos şi «pentru prietenii şi neprietenii săi».

Aşadar toate lepădând, de toate rupându-se, toate «urând», creştinul primeşte de la Dumnezeu darul vecinicei duhovniceşti iubiri pentru toţi şi pentru toate. Toate părăsind, de toate îndepărtându-se, el se face deţinătorul unor bogăţii neasemuit mai mari, adevărate şi vecinice. «Nimic având, toate cuprindem» (2 Cor. 6: 10).

Astfel, comparând cu viaţa obişnuită, viaţa creştină se arată întru totul contradictorie, paradoxală.

În întâlnirile cu Stareţul adesea gândeam: «Merge cu picioarele pe pământ, cu mâinile munceşte, şi trăieşte printre oameni ca omul cel mai de rând, dar nimeni afară de Dumnezeu nu-l cunoaşte».

CAP. XIII

SFÂRŞITUL STAREŢULUI

A trăi creştineşte este cu neputinţă: creştineşte se poate numai muri, precum murea Apostolul Pavel în toate zilele (1 Cor. 15: 31).

În neputincioasa-mi încercare de a descrie fie cât de puţin calea duhovnicească a marelui Stareţ mă apropii de săvârşirea căii vieţii sale pământeşti, care, în limbajul omenesc obişnuit, se numeşte moarte, dar în graiul credincioşilor – săvârşit. În ultimii ani ai vieţii sufletul Stareţului neîncetat trăgea către rugăciunea pentru lume. Până în sfârşit rămăsese liniştit şi paşnic în afară, dar foarte adesea expresia ochilor îi era una adunată, îndurerată. În convorbiri revenea cel mai adesea la două teme; spunea:

«„Merg către Tatăl Meu şi Tatăl vostru, către Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru". Gândeşte-te, ce cuvinte milostive sânt acestea... Domnul ne face pe toţi o singură familie».

Spunea iarăşi:

«Roagă-te pentru oameni... Fie-ţi milă de norodul lui Dumnezeu».

Zicerii mele că a te ruga pentru oameni este greu, el a răspuns:

«Bineînţeles că este greu... a te ruga pentru oameni înseamnă a-ţi vărsa sângele... dar este nevoie de rugăciune... Tot ceea ce ne-a învăţat vreodată harul trebuie ţinut până la sfârşitul vieţii... Domnul uneori părăseşte sufletul pentru a-l cerca, pentru ca

sufletul să-şi arate înţelegerea şi bunăvoirea, dar dacă omul nu se sileşte a lucra, va pierde harul; însă dacă-şi va arăta bunăvoirea, atunci harul îl va iubi şi nu-l va mai părăsi».

Era vădit că «harul îl iubise şi nu-l mai părăsea».

În structura lumii se observă o rânduială ierarhică, o împărţire în mai presus şi mai prejos: **piramida fiinţării**. Însă în conştiinţa omului întâlnim ideea egalităţii, ca o nevoie de neocolit a cugetului nostru adânc.

Unii observând, pe de-o parte, lumea psihofizică, şi pe de altă parte, fiinţarea duhovnicească empiric dată a omului, şi văzând şi în una, şi în cealaltă, aceeaşi piramidă a inegalităţii, ajung la gândul unei inegalităţi până şi în firea omului, ca fiind ceva ontologic de neocolit; şi din convingere filosofică, fie pătimaşă, fie nepătimaşă, înăbuşă în ei înşişi cerinţa conştiinţei. Alţii, purcezând tocmai de la această neîncetată cerinţă a cugetului adânc, a adâncii conştiinţe a duhului omenesc, năzuiesc necontenit către înfăptuirea egalităţii în fiinţarea omenirii.

Este însă oare cu putinţă egalitatea, acolo unde principalul temei al fiinţei este libertatea? Din experienţa miilor de ani ce s'au scurs din istoria omenirii se impune răspunsul – **nu**.

Atunci ce este de făcut spre a schimba această rânduială a lucrurilor pe care duhul nostru nu o poate primi? Desigur, a respinge cea mai adâncă sete a duhului – aceea de a vedea pe toţi oamenii egali în deplinătatea lor – **nu putem**.

Să ne întoarcem la Hristos şi să vedem cum dezleagă El problema.

Domnul nu neagă realitatea inegalităţii ierarhiei, împărţirii în mai presus şi mai prejos, mai mare şi mai mic, dar această Piramidă a fiinţării El o întoarce cu vârful în jos, şi astfel atinge ultimul grad al desăvârşirii.

Neîndoielnicul vârf al Piramidei este Însuşi Fiul Omului,

Singurul, adevăratul, vecinicul Domn; iar El spune despre Sine că «nu a venit să I se slujească, ci să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți» (Mt. 20: 28). Despre îngeri noi am primit învățătura că sânt făpturi mai presus de noi prin cunoaștere și chipul ființării, în comparație cu viața noastră pământească, dar despre ei Apostolul vorbește ca despre «duhuri slujitoare, trimițându-se spre slujba celor ce au a moșteni mântuirea» (Evr. 1: 14). Ucenicilor Săi, Domnul le poruncește să-I urmeze pilda ce le-a dat spălându-le picioarele (Io. 13: 15). El le spune: «Știți că domnii păgânilor domnesc preste ei, și cei mari stăpânesc pre ei. Ci între voi nu va fi așa: ci carele va voi între voi a fi mai mare, să fie vouă slujitoriu; și carele va voi între voi a fi întâiu, să fie vouă rob» (Mt. 20: 25-27; Mc. 10: 42-44). Astfel se determină rostul și înțelesul ierarhiei Bisericești, și anume, ridicarea celor ce stau mai prejos, până la treapta desăvârșirii duhovnicești pe care se află cei ce stau mai sus în rânduiala ierarhică, potrivit cuvântului Apostolului: «Și acela au dat pre unii apostoli, pre alții proroci, pre alții binevestitori, pre alții păstori și dascăli, pentru săvârșirea sfinților spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Hristos; până ce vom ajunge toți la unimea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârșit, întru măsura vârstei plinirii lui Hristos» (Efes. 4: 11-13).

Hristos ca Făcător, adică pricinuitor sau, cu alte cuvinte, «Pricina» ființării lumii, a luat asupră-Și povara păcatului întregii lumi. El este vârful piramidei răsturnate, vârful pe care apasă povara întregii piramide a ființării.

Cei ce urmează lui Hristos, într'un chip de netâlcuit se aseamănă Lui, primind asupra lor poverile și neputințele altora: «Datori sântem, cei puternici, slăbiciunile celor neputincioși a purta» (Rom. 15: 1).

Vorbesc acì despre toate acestea spre a arăta osebirea carac-

teristică a căii creştine, a ceea ce mi s'a dat a vedea în viaţa lăuntrică a Stareţului. Îmi recunosc neputinţa de a dezvălui în cuvinte şi chipuri această viaţă.

Creştinul merge **în jos**, acolo în adâncul piramidei răsturnate, unde se adună o greutate zdrobitoare, unde este şi Cel ce a luat asupră-Şi păcatul lumii – Hristos.

Când de inimă se atinge marele har al lui Dumnezeu, începe să lucreze în ea puterea dragostei lui Hristos, şi tras de această dragoste, sufletul cu adevărat se lasă în adâncul piramidei răsturnate, tânjind către Hristos, asemănându-se Lui. În limitele puterilor sale, omul ia asupră-şi povara fraţilor lui.

Şi acì se înfăptuieşte o stare pe care nu este cu putinţă a o descrie în cuvânt. Adâncul şi puterea suferinţelor trăite de-a lungul vieţii sale au umplut inima de o copleşitoare milă pentru tot ce suferă; iubirea împreună-pătimitoare ajunge până la a se jertfi din toată fiinţa sa pentru binele celor apropiaţi, şi totodată, dragostea nestăvilit trage întreg omul către Dumnezeu: mintea, inima, până şi trupul, întreagă alcătuirea omului este trasă către Dumnezeu într'o adâncă, fierbinte rugăciune, cu plâns pentru oameni, uneori pentru câte unul aparte, cunoscut sau necunoscut, alteori pentru toată «cea din veac» omenire; iar uneori, după îndelungi suferinţe ale iubirii, sufletul întreg se dă lui Dumnezeu, şi uită lumea.

«Când sufletul este în Dumnezeu, lumea este cu totul uitată, iar sufletul vede pe Dumnezeu».

Când s'a adus lăuntric jertfa, adică atunci când lăuntric totul a fost dat, în om se naşte o linişte întru toate, vine o adâncă pace lăuntrică, pacea lui Hristos, carea covârşeşte toată mintea omenească (Flps. 4: 7).

În adâncul piramidei răsturnate, străfundul-înălţimea, care este Cel ce a luat asupră-Şi păcatul şi povara întregii lumi din iubire faţă de lume, Hristos cel răstignit, o cu totul altă viaţă se descoperă, o cu totul altă lumină, altă mireasmă. Într'acolo dra-

gostea trage pe nevoitorul lui Hristos. Dragostea lui Hristos chinuie pe alesul ei, îl strâmtorează și îi face viața nesuferit de grea, câtă vreme nu-și află cea de pe urmă dorire, iar căile pe care și le alege spre a atinge acest ultim țel sânt neobișnuite.

«A te ruga pentru oameni înseamnă a-ți vărsa sângele».

Și am văzut, și port mărturia Fericitului Stareț Siluan, că rugându-se pentru oameni, pentru întreaga omenire, pentru întreg Adamul, în această rugăciune el își dădea întreaga viață.

O asemenea rugăciune este pocăință pentru păcatele oamenilor și, ca pocăință, înseamnă a lua asupră-și poverile lor, iar ca rugăciunc pentru întreaga lume înseamnă, într'o oarecare măsură, a purta poverile lumii. Dar pentru a se ivi în om îndrăzneala spre o astfel de rugăciune, pocăința în sine însuși trebuie să fi atins întâi o oarecare desăvârșire, căci dacă el va trăi mai departe în păcat și în patimi, în loc de a purta în sine poverile fraților, va așeza propria-i povară asupra lor. Pentru a se împărtăși cu patimile lui Hristos pentru lume, pentru a fi «părtaș patimilor Sale» (Flps. 3: 10; 1 Pt. 4: 13) trebuie să înceteze păcatul (1 Pt. 4: 1).

A trăi creștinește este cu neputință; creștinește se poate numai muri. Câtă vreme omul trăiește în această lume, în acest trup, tot mereu va fi acoperit ca de un văl ce nu îi dă să petreacă desăvârșit și neîncetat în Dumnezeul către Care tânjește sufletul. Câtă vreme omul este în acest trup, în această latură a vieții sale, el se află pururea condiționat de viața pământească, și deci toată facerea sa va purta și ea un caracter relativ, iar desăvârșirea nu și-o va atinge altfel decât prin marea taină a morții, care va pune pecetea vecinicului adevăr pe întreaga cale pământească străbătută sau, dimpotrivă, va vădi minciuna ei. Moartea, ca destrămare a vieții organice a trupului este asemănătoare la toți oamenii, însă ca eveniment duhovnicesc își do-

bândeşte la fiecare în parte sensul şi însemnătatea ei osebită.

În cartea de faţă nu îmi propun sarcina, cu neputinţă de împlinit, a deplinei dezvăluiri a tainei vieţii duhovniceşti creştine; nu dezleg acì nici o problemă. Sarcina mea constă doar în a mă atinge de ea măcar în parte, şi astfel, întemeindu-mă pe experienţa Stareţului, aşa cum l-am observat, să arăt că nevoitorul creştin, povăţuindu-se de porunca lui Hristos, neapărat se va opri la condiţia fără de care nu este cu putinţă împlinirea acelei porunci, şi anume: «Dacă cineva nu-şi va urî sufletul, nu poate ucenic al Meu să fie» (vezi Lc. 14: 26).

Când creştinul, în fierbintea năzuinţă către desăvârşirea poruncită, primeşte adânc în suflet şi această condiţie, arătată de Însuşi Domnul, atunci începe experienţa despre care cu multă întemeiere se poate spune că aduce omul către ultimele hotare ce îi este cu putinţă a atinge.

Hristos este Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit. Om desăvârşit şi în înţelesul ultimei desăvârşiri cu putinţă, şi în înţelesul de om adevărat, real. El Singur, Omul desăvârşit, a deşertat până la capăt toată deplinătatea experienţei omeneşti, iar cei ce Îi urmează, călăuziţi de porunca Sa şi de Duhul Său, doar se apropie de acea deplinătate, nedeşertându-o – cel puţin în limitele vieţii pământeşti.

Vorbind despre deplinătatea experienţei atot-omeneşti, sânt încredinţat că omul o poate atinge în toate împrejurările, astfel încât monahismul nu este în această privinţă o excepţie de la starea obştească. Fiecăruia dintre noi îi este dată aceeaşi poruncă, altfel spus, nici unul dintre noi nu este micşorat înaintea lui Dumnezeu, ci fiecare deopotrivă se cinsteşte. Fiecăruia dintre noi îi este dată suma – dacă se îngăduie să vorbim astfel – cu care se poate dobândi ultima desăvârşire la care poate ajunge omul, al cărei preţ este pentru toţi şi pentru fiecare unul şi ace-

laşi: a nu se cruța până în sfârşit. A nu se cruța până în sfârşit nu înseamnă doar «a-şi împărți toate avuțiile şi a-şi da trupul să se arză» (vezi 1 Cor. 13: 3), ci a ne lepăda de tot ce avem (vezi Lc. 14: 33), în măsura ființării noastre ca făptură osebită de Dumnezeu, şi a osebirii noastre, a împotrivă-punerii noastre egoiste față de aproapele, de împreună-omul.

În deplinătatea sa, aceasta nu se dobândeşte decât prin moarte, drept care a trăi creştineşte, esențial nu se poate; creştineşte se poate numai muri.

Fericitul Stareț spunea adesea că Duhul Sfânt l-a învățat să iubească cu dragostea lui Hristos. A iubi cu dragostea lui Hristos înseamnă a bea paharul lui Hristos, acel pahar pentru care Însuşi Omul-Hristos a rugat pe Tatăl «să-l treacă». Dragostea lui Hristos este fericire ce nu se compară cu nimic din lumea aceasta, şi totodată este suferință mai presus de toate suferințele, suferință până la moarte. Acest ultim prag, moartea, este şi ultima ispitire a iubirii noastre şi a libertății. Cel ce fie în parte, fie de departe merge pe urma lui Hristos, «suindu-se spre Ierusalim», acela va înțelege frica pe care o cercau Ucenicii Săi urmându-I (Mc. 10: 32). Aceasta pentru că fiecare facere după porunca lui Hristos trece prin cercare, iar altfel **nu se poate**; şi de-abia după cercare îşi primeşte vecinica vrednicie. Nevoitorul, cunoscând această lege duhovnicească, adesea cu adâncă temere se hotărăşte a se avânta în lucrarea dragostei; dar apoi, când trece prin cercare şi înțelege măreția darului lui Dumnezeu către om – slobozenia cea asemenea lui Dumnezeu şi viața asemenea Lui – nu mai află nici cuvinte, nici suspinuri spre a-şi spune mulțămitoarea dragoste pentru Dumnezeu.

Sânt împrejurări în viața nevoitorului când deplin se hotărăşte la moarte, dar de obicei acel foc îl poartă tăinuit în suflet, fără să se înfățişeze în deplina sa putere; însă în starea lui îm-

puţinată, ce nu îşi arată în afară lucrarea, el este de neapărată trebuinţă chiar şi în viaţa de zi cu zi, spre a petrece după puteri în paza poruncii.

În rugăciunea pentru lume cea din multă dragoste, omul ajunge până acolo unde nu se cruţă întru nimic; iar când această jertfă lăuntrică va fi fost adusă, sufletul ajunge într'o adâncă pace întru toate. Însă după încetarea rugăciunii, iarăşi văzând lumea afundată în suferinţe şi în întunerec, este din nou îndemnat spre rugăciune, iar aceasta până în ultima clipă a vieţii.

Revenind de la rugăciune la vârtoşenia vieţii psihofizice, sufletul cearcă o anume tristeţe pentru nedeplinătatea jertfei sale, ba chiar şi o oarecare ruşine pentru minciuna sa, precum este scris: «tot omul mincinos» (*în slavonă*: minciună) (Ps. 115: 2). Mincinos, căci nu rămâne neschimbat, iar dacă astăzi va fi zis: iubesc – mâine poate nu va mai afla în sine acea iubire. Astfel treptat se naşte în sufletul omului nevoia de a-şi birui minciuna vieţii şi a-şi duce rugăciunea până la dreptatea ultimă, ceea ce nu se atinge decât după moarte.

Joi, 2/15 Septemvrie 1938, dimineaţa către ora cinci (după ora Athosului, unsprezece), m'am dus la Stareţ în magazie şi l-am aflat, ca întotdeauna, liniştit; vorbea cu glasul lui obişnuit, scăzut. Din afară nu am observat la el nici o schimbare; se îndeletnicea cu munca sa obişnuită.

După masa de dimineaţă, către ora zece, m'am dus la el în chilie. Şedea pe scaun, lângă măsuţă. Văzându-l schimbat, l-am întrebat:

– Stareţ, ce aveţi?

– Nu mi-e bine.

– Ce aveţi?

– Nu știu.

Ridicându-se de pe scaun, s-a lăsat greoi pe pat, rezemându-se cu spatele de perete, sprijinindu-și trupul cu mâna dreaptă în poziția jumătate culcat; îndreptându-și încet grumazul, și-a ridicat capul: pe fața sa era întruchipată suferința.

L-am întrebat:

– Stareț, vreți să muriți?

– Eu încă nu m'am smerit, a răspuns el.

Puțin câte puțin și-a ridicat picioarele pe pat, iar capul și l-a lăsat pe pernă; și așa, îmbrăcat, zăcea. După ceva tăcere, am zis:

– Stareț, poate mai bine v'ar fi în bolniță.

– N'aș vrea să merg la bolniță, că acolo este lume, și apoi iarăși mă vor pune, ca data trecută, sub ceas, și ticăitul lui stinghereşte rugăciunea.

– Dar ací nu puteți rămâne bolnav; cine vă va putea sluji?... Și acolo, totuși, este mai ușor.

– Dacă mi-ar da odaie separată, aș merge la bolniță.

Spunându-i că «mă duc să vorbesc cu doctorul», m'am dus la Părintele Thoma, monahul ce răspundea de bolniță, căruia i se spunea «doctor». Părintele Thoma nu avusese în lume vreo formare medicală, dar lucrând toată viața în bolnițele Mănăstirii, dobândise o experiență bogată și chiar unele cunoștințe teoretice. Era un om înzestrat cu o pătrunzătoare intuiție medicală și era foarte folositor Mănăstirii, deoarece la Athos nu sânt adevărate spitale și doctori.

Bolnița Mănăstirii Sfântului Panteleimon ocupă două caturi, astfel că este împărțită în două saloane: cel de sus și cel de jos. Încăperea salonului de jos era o sală mare împărțită în două printr'un perete. În cea de-a doua jumătate, cea din spate, cu ferestrele ce dau înspre mare, cele două unghere sânt despărțite de încăperea principală prin pereți subțiri, formând două cămărui; pe cea din dreapta doctorul, cu drag, a păstrat-o pentru Stareț.

Întorcându-mă la dânsul i-am spus că doctorul îi dă o odaie în salonul de jos. Starețul s'a învoit să se ducă, dar de acum era

atât de bolnav, că nu a putut merge singur şi a trebuit să-l sprijin. Cu durere, l-am dus la bolniţă.

Bolniţa Mănăstirii nu dispunea de nici un mijloc tehnic spre a pune un diagnostic. Nimeni nu s'a putut lămuri ce avea Stareţul; starea sănătăţii sale se înrăutăţea repede. Ca toţi cei grav bolnavi, se împărtăşea zilnic, după obiceiul Mănăstirii. Luni, 6/19, i s-a săvârşit Sfântul Maslu.

Îl cercetam adesea, dar nu îndrăzneam să-l tulbur cu vreo convorbire, ci şedeam afară, lângă uşa întredeschisă, căci cămăruia era foarte strâmtă. În vremea vieţii sale mi s'a dat adesea putinţa de a-i vedea viaţa, a auzi de la el multe din cele ce dezvăluiau înfăţişarea căii sale lăuntrice; mi-a fost cu putinţă, într'o măsură, să-i urmăresc apropierea către marea taină a morţii, însă clipa însăşi morţii mi-a rămas ascunsă.

Ultimele zile ale vieţii sale, de la începutul bolii până la moarte, Stareţul a tăcut. Când încă trăia, îmi povestise cum un shimonah, pregătindu-se în bolniţă spre a muri, îşi petrecuse toată vremea cu ochii închişi, pentru a nu tulbura pomenirea lui Dumnezeu cu vreun chip din afară. Acel shimonah, când venea la el prietenul şi împreună-nevoitorul său apropiat pe care îl iubea, vorbea cu el foarte pe scurt, fără să-şi deschidă ochii, recunoscându-şi prietenul doar după glas. Amintindu-mi de aceasta, nu tulburam liniştea Stareţului cu nici o întrebare, fără numai foarte rar.

O săptămână mai târziu starea sa devenise îngrijorătoare.

Vineri, 10/23 Septemvrie, seara, nu mult înaintea asfinţitului, a venit la el duhovnicul, Ieromonahul Serghie, pentru a-i citi canonul umilincios al Maicii Domnului la ieşirea sufletului. Ajungând la patul bolnavului, duhovnicul a spus:

– Blagosloviţi, Părinte Siluan.

Stareţul şi-a deschis ochii şi gingaş s'a uitat la noi. Faţa îi era bolnăvicios de palidă, însă liniştită. Văzându-l pe Stareţ tăcut, duhovnicul a întrebat:

– Cum e, Părinte Siluan, ne recunoașteți?

– Vă recunosc, a răspuns el cu glas slab, dar limpede.

– Și cum vă simțiți?

– Bine, mi-e bine.

Era oare acest răspuns dorința nevoitorului de a-și ascunde suferințele și a nu se plânge de boală, sau cu adevărat Starețul se simțea atât de bine duhovnicește, încât nici nu-și mai simțea boala, și nu-i tulbura pacea sufletului – nu știu.

– Am venit să ne rugăm împreună și să vă citim canonul Maicii Domnului... Voiți?, a zis duhovnicul.

– Da, voiesc... mulțumesc... mult doresc.

Duhovnicul a început a citi canonul. Starețul, palid, ședea culcat pe spate liniștit, nemișcat, cu ochii închiși; mâna dreaptă îi era pe piept, stânga pe lângă trup. Fără să-i schimb poziția mâinii stângi, grijuliu, i-am găsit pulsul; era foarte neregulat: când foarte slab, abia simțit, când ceva mai tare, dar în ambele cazuri atât de aritmic, încât într'o jumătate de minut s'a schimbat de mai multe ori.

S'a sfârșit citirea canonului. Starețul din nou a deschis ochii, ne-a mulțămit încetișor, iar noi ne-am luat rămas bun, zicând: «Pe mâine dimineață».

La miezul nopții a intrat în cămăruie infirmierul, Părintele Nicolai. Starețul îl întrebă:

- Se citește Utrenia?

- Da, răspunse infirmierul, și adăugă: E nevoie de ceva?

- Mulțumesc, de nimic.

Întrebarea liniștită a Starețului, ca și răspunsul său către infirmierul care îi oferise ajutorul, și faptul că auzea slujba, care oricum de-abia se deslușea în colțișorul său, toate acestea arată că era deplin conștient și stăpân pe sine. După sfârșitul Utreniei, adică la un ceas și jumătate după scurta convorbire, Părintele Nicolai din nou a aruncat o privire asupra Starețului și a fost foarte uimit să vadă că deja se săvârșise. Nimeni nu i-a simțit

sfârşitul; nici măcar cei ce zăceau aproape de el. Aşa de lin s'a dus la Dumnezeu.

După tipicul Bisericii, nu se cade a dezgoli trupul monahului, şi de aceea nu se face deplina spălare, ci doar cu un burete umed se face semnul crucii pe frunte, pe piept, pe mâini, pe picioare şi pe genunchi. Îmbrăcat în toate cele monahiceşti, în dulamă cu shima pe deasupra, trupul şi capul celui adormit se înfăşoară şi se coase în rasă[1], se pune pe o năsălie anume, se cântă scurta rânduială după ieşirea sufletului şi este dus în biserică, acoperit cu un văl negru brodat cu o cruce roşu închis, asemenea crucii de pe shimă.

Utrenia în bolniţă se slujeşte ceva mai repede decât în biserica mare, şi deci înaintea liturghiei rămăsese câtăva vreme în care au putut fi săvârşite toate acele puţine pregătiri ale trupului monahului spre a-l duce în biserică. Trupul Stareţului a fost pus cu năsălia în biserica bolniţei pentru liturghia celor adormiţi, după săvârşirea căreia monahii îi citeau pe rând Psaltirea.

După obiceiul Mănăstirii, Stareţul, ca unul ce trăise mulţi ani în obşte şi avusese ascultări de mare răspundere, a fost prohodit «în sobor». După Vecernie trupul său a fost dus din biserica bolniţei în biserica mare a Mănăstirii, închinată Sfântului Mare Mucenic Panteleimon, unde rânduiala prohodirii s'a săvârşit de soborul Ieromonahilor. De obicei întâi-stătătorul soborului este Igumenul, dar deoarece bătrânul Igumen, Arhimandritul Misail, în acea vreme nu mai putea ieşi din chilia sa, suferind de hemi-

---

[1] Potrivit tipicului – în mantie. Însă la sfântul Munte este tendinţa către o mai mare simplitate, astfel încât monahii nu poartă mantia de obicei, cu excepţia Ieromonahului, Canonarhului şi Eclisiarhului, în timpul slujirii în biserică.

plegie, a fost înlocuit de locţiitorul său, Ieromonahul Iustin. După săvârşirea rânduielii prohodirii monahilor trupul Stareţului a fost purtat la cimitirul aflat în afara porţilor Mănăstirii, şi, cusut în rasă, fără coşciug, a fost pus în mormânt, cântându-se rânduiala de încheiere şi «vecinica pomenire».

Săvârşitu-s'a Fericitul Stareţ, Shimonahul Siluan, în al doilea ceas al nopţii spre 11/24 Septemvrie 1938, şi a fost îngropat în aceeaşi zi, seara la ora patru.

XIV

Monahismul athonit, în treaza sa neîncredere față de om, ține pravila Părinților: «Pe nimeni mai nainte de moarte să fericești». Această dreaptă trezvie, ca toate cele din viața omului, poate depăși granițele cuvenite, devenind o teamă peste măsură față de nimicnicia omenească. Monahismul athonit ar putea fi învinuit mai curând de aceasta din urmă.

Câtă vreme era în viață, Starețul Siluan, în convorbirile sale cu monahii, nu și-a exprimat niciodată gândurile pe care cititorul le poate afla în scrierile sale; și întrucât aceste cuvinte întrec măsura omului obișnuit, firește că multor monahi li s'a ivit o teamă față de el, și unii ziceau: «Să vedem cum va muri». Mulți monahi l-au iubit pe Stareț pentru blândețea sa liniștită și neschimbata bunăvoință, dar, în chip curios, de-a lungul a aproape jumătate de veac, viața cât se poate de deosebită a Starețului a rămas pentru cei mai mulți puțin cunoscută, și de-abia după ce s'a săvârșit a fost recunoscută sfințenia sa.[1]

---

[1] Problema propriei tăinuiri în nevoință este una esențială în viața fiecărui nevoitor. Sânt multe pricini care o cer. Însă la Athos, pe lângă cele firești întregii lumi, mai sânt și unele pricini aparte. În mănăstirile și pustiile Athosului s'au adunat oameni care au părăsit lumea, și deci au trecut prin focul lepădării. Toți aceștia, cu rare excepții, în clipa unui încordat avânt către Dumnezeu au adus jertfa căreia numele îi este: „Mie lumea s'a răstignit, și eu lumii" (Gal. 6: 14). Fiecare și-a săvârșit această nevoință în măsura puterilor, și deci aproape fiecăruia i se poate părea că a săvârșit-o în deplină măsură. După o astfel de nevoință, după o asemenea jertfă, văzându-se că nu a ajuns la cele dorite, monahul este supus unei ispite aparte: „zavistia duhovnicească". Precum Cain, văzând că jertfa fratelui său Avel fusese primită de Dumnezeu, iar a sa nu, din zavistie a ajuns

Un monah, Părintele Ștefan, care slujea la farmacia Mănăstirii, mult îl iubea pe Stareț. El însuși mi-a povestit următoarele:

«Dimineața, în ziua când s'a săvârșit Starețul Siluan, părăsindu-mi lucrul, m'am dus la biserică să-i citesc din Psaltire și am cerut Domnului din toată inima să-mi dea a înțelege din citire cum își trecuse el calea monahală și dacă plăcuse lui Dumnezeu. Când am ajuns în biserică, monahul ce era acolo citea: „Dumnezeul meu ești Tu, și Te voi înălța: mărturisi-mă-voi Ție, că m'ai auzit și Te-ai făcut mie întru mântuire. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui". Văzând că terminase cathisma (a șasesprezecea), i-am spus: „Mergi și te odihnește, zic eu mai departe". S'a dus, și eu i-am luat locul la analog și am început să citesc următoarea cathismă (a șaptesprezecea): „Fericiți cei fără prihană în cale, carii umblă în legea Domnului. Fericiți carii cearcă mărturiile Lui, din toată inima vor căuta pre Dânsul... Îndreptările Tale voi păzi... Din toată inima mea am căutat pre Tine... Cu buzele mele am vestit toate judecățile gurii Tale. În calea mărturiilor Tale m'am des-

---

până la fratricid, și monahii, măcar că nu-și omoară fizic fratele, adesea îi făuresc împrejurări nesfârșit de grele duhovnicește. Dar chiar și fără aceste încercări de a pune piedici celui pe care îl vede propășind în rugăciune și în alte fapte duhovnicești, singur chinul lăuntric de a-și cunoaște nepricopsirea este destulă pricină pentru ca fiecare nevoitor să se poarte în prezența celorlalți fără a se arăta întru nimic.

În lume sânt mulți care ar dori să vadă sfințenia spre a o cinsti, iar atunci pentru nevoitor se iscă primejdia slavei deșarte. Dar sânt și cei stăpâniți de duhuri rele, cărora le este nesuferită vederea sfințeniei; nesuportându-o, ei se fac și mai răi. Cu toate acestea, covârșitoarea majoritate sânt necercați, și nu recunosc pe cel duhovnicesc. A se ascunde de unii ca aceștia este ușor și simplu. Mai greu este a te ascunde de monahi, căci necontenit petrecând în nevoință, se învață a percepe după multe semne abia zărite ce anume trăiește fratele, drept care la Athos se ivește o deosebită trebuință de a învăța a se purta astfel încât în afară să nu se vădească nimic. Și socotesc că această artă stă la mare înălțime printre cei de la Sfântul Munte.

fătat, ca întru toată bogăţia", şi celelalte ale acestui minunat psalm. Şi atunci m'am încredinţat în inimă că el plăcuse lui Dumnezeu».

După sfârşitul Stareţului un Ierodiacon a cerut Igumenului Mănăstirii binecuvântarea «să meargă la pustie». Chemat fiind în soborul bătrânilor, el a trebuit să răspundă la întrebarea de ce vrea să iasă din obşte. Ierodiaconul a răspuns că o socoteşte folositoare mântuiri sale. Atunci unul din soborul bătrânilor, Shimonahul Matthei, zice: «Oare nu este prielnic acì a te mântui? Toată viaţa sa Părintele Siluan şi-a petrecut-o în Mănăstirea noastră, şi crezi că vei găsi la pustie pe cineva mai mare ca dânsul?» Şi aceasta o spunea Părintele Matthei, care în timpul vieţii Stareţului Siluan fusese unul din cei ce se temuseră cel mai mult pentru el.

Un altul dintre cei mai bătrâni monahi ai Mănăstirii, Schimonahul Trofim, un minunat nevoitor a cărui viaţă ar fi putut sluji drept bună pildă multora, după sfârşitul Stareţului a citit o parte din însemnările lui. Cuvintele Stareţului despre dragostea lui Dumnezeu, despre smerenie, despre «a-şi ţine mintea în iad şi a nu deznădăjdui», şi altele, i-au lăsat o adâncă impresie. Îmi amintesc de întâlnirea cu el la «poarta mică» a Mănăstirii. Oprindu-mă, mi-a spus:

- Acum am văzut că Părintele Siluan a ajuns la măsura Sfinţilor Părinţi... Sfârşitul lui m'a încredinţat de aceasta.

- Părinte Trofim, mi-am îngăduit eu să zic, oare o jumătate de veac de împreună vieţuire în Mănăstire nu v'a încredinţat de aceasta, ci numai sfârşitul?

- Întotdeauna l-am iubit, şi mă bucuram să-l întâlnesc, dar mi se părea că vorbeşte prea direct cu Dumnezeu şi, drept să-ţi spun, mă temeam pentru dânsul.

- Şi cum vorbea, de vă temeaţi pentru dânsul?

- El, deşi foarte simplu, dar cumva atât de îndrăzneţ şi cutezător vorbea despre rugăciune şi despre Dumnezeu, ca despre Tatăl său firesc, încât mi se întâmpla să-l opresc şi să-i spun:

«Încetează, părinte»... Mi se părea că îşi pierduse frica lui Dumnezeu.

- Iar când îl opreaţi, el cum răspundea?

- Era întotdeauna acelaşi. Îl opresc – el tace.

- Şi se supăra oare când îl opreaţi?

- A, nu! Era un om blajin, şi nu-mi amintesc să se fi supărat vreodată.

- Părinte Trofim, ştiţi totuşi că cei înşelaţi sânt întotdeauna neascultători şi că se supără dacă sânt mustraţi. Cum de nu aţi luat aminte la aceasta?

- Da, vezi, Dumnezeu mi-a ascuns-o... Tare simplu era el. De-abia acum mi-am înţeles greşala.

- Şi ce ziceţi de însemnările lui?

- V'am spus, a ajuns la măsura Sfinţilor Părinţi.

Un episcop sârb care venise de mai multe ori la Sfântul Munte şi care mult îl iubise pe Stareţ, auzind că se săvârşise a scris în jurnalul său misionar un necrolog intitulat: «Omul marii iubiri», unde, între altele, spune despre dânsul următoarele:

«Despre acest minunat monah se poate spune doar: **dulce suflet**. Nu numai eu am simţit dulceaţa acestui suflet, ci şi fiecare închinător la Athos care s'a întâmplat să-l întâlnească. Siluan era înalt, puternic, cu o barbă mare neagră şi, datorită înfăţişării sale, nu îndată înclina un străin către el. Dar destul era o singură convorbire pentru a iubi pe acest om... Vorbea despre nemărginita dragoste a lui Dumnezeu pentru om şi ducea pe păcătos până la a se osândi pe sine cu asprime».

Povestind apoi despre unele convorbiri cu Stareţul, Episcopul scrie:

«Acest minunat nevoitor fusese un simplu monah, însă bogat în dragostea pentru Dumnezeu şi pentru aproapele. Mulţi monahi din toate laturile Sfântului Munte veneau către el după sfat, dar mai cu seamă monahi sârbi de la Hilandar şi din Schitul Sfântul Savva (al Serbiei). Ei vedeau într'însul pe părintele duhovnicesc ce îi năştea cu dragostea sa. Toţi aceştia şi-au

simțit acum dureros despărțirea de el. Și multă, multă vreme își vor aminti de dragostea Părintelui Siluan și de înțeleptele lui sfaturi».

«Și mie Părintele Siluan foarte mult mi-a ajutat duhovnicește. Simțeam cum rugăciunea sa mă întărea. De câte ori mă duceam la Sfântul Athos, mă grăbeam să-l întâlnesc »...

Autorul își încheie necrologul cu următoarele cuvinte:

«Și încă multe, multe mi-a fost dat să aud de la Părintele Siluan, și să aud despre el de la alții. Dar cine ar putea să înșiruie sau să scrie toate acestea? Cartea vieții sale este scrisă în întregime cu mărgăritarul înțelepciunii și cu aurul iubirii. Este o uriașă, nepieritoare carte. Acum ea s'a închis și, cu mâinile îngerului său păzitor, este înfățișată înaintea vecinicului și dreptului Judecător. Iar vecinicul și dreptul Judecător va zice sufletului ce atâta L-a iubit pe pământ: Credincioasă sluga Mea Siluan, intră întru bucuria Domnului tău. Amin.» (Episcop Nicolai[1])

Alt Episcop, rus, Mitropolitul Veniamin, care nu îl cunoștea pe Stareț decât prin corespondență și din cele povestite de către cei ce îl văzuseră, primind veștile sfârșitului său a scris Igumenului Iustin (18/11/1938):

«Înalt Preacuvioșia Voastră, și Cinstite Părinte Locțiitor, împreună cu frăția!

Am primit vestea de la voi despre sfârșitul Cuviosului Stareț, părintele shimonah Siluan... Fie primit în Împărăția Cerurilor!...

Nu se cade nouă, păcătoșilor, a judeca despre cei sfinți. Însuși Dumnezeu îi proslăvește precum știe. Ci spun cu deplină sinceritate că în ultimii ani eu nu am simțit de la nimeni altul o așa de mare putere a **harului** precum de la el, Părintele Siluan.

Greu de pus în cuvinte în ce consta acea putere.

---

[1] Este vorba de Sfântul Episcop Nicolai Velimirovici (1881-1956), el însuși proslăvit între sfinți de către Biserica Sârbă. (N. tr.)

Precum despre Hristos Domnul spuneau, cât era în viață pe pământ, că vorbea **cu stăpânire**, iar nu precum cărturarii... astfel și din scrisorile Părintelui Siluan simțeam **cât se poate de limpede** eu, păcătosul, o asemenea putere cum nu am simțit de la nimeni altul. **Duhul ceresc, Dumnezeiesc**... convingător dincolo de orice dovadă... ca un glas de „acolo", de la Dumnezeu... Și nu aș ști să o spun mai bine... Și de aceea îi păstrez scrisorile la mine. Și dacă nu aș ști nimic despre viața sa, despre nevoințe, despre rugăciune, despre ascultări, **singur duhul scrisorilor** îmi este destul mie, păcătosului, spre a-l socoti cuvios.

Dar voi mai povesti un caz al străvederii sale.

O mamă care trăiește acum în afara granițelor Rusiei pierduse de mult orice legătură cu fiica sa rămasă în Rusia. Și dorea să știe cum să se roage pentru ea – ca pentru una vie sau adormită?

L-a întrebat pe Starețul Siluan, iar el i-a răspuns fără urmă de îndoială că fiica ei trăiește și că îi este bine... Și într'adevăr, câteva luni după aceasta o doamnă s'a dus în Rusia, a căutat-o pe fiica pierdută, s'au văzut și a vorbit cu ea».[1]

Mai departe Mitropolitul povestește despre încă un caz de străvedere a Starețului și apoi scrie:

«Îmi îngădui să vă cer: oare nu ați binevoi să adunați în arhive mărturii despre dânsul? Desigur, aceasta ar fi și povățuitor, și mângâietor, și mântuitor pentru noi, păcătoșii.

Poate să păstrați și scrisorile sale (fie și în cópii).

Încă v'aș ruga: îngăduiți Părintelui S. să-mi trimită **ceva din lucrurile celui săvârșit** și, de asemenea, să mă mângâie cu un răspuns la scrisoarea ce i-am trimis.

Semnat: M. Veniamin»

---

[1] Despre această întâmplare știu și eu. Corespondenței Starețului cu diferite persoane eu îi slujeam drept secretar. Starețul mi-a povestit cum, în vremea rugăciunii, Dumnezeu i-a descoperit starea fiicei acestei femei.

În scrisoarea sa către mine, Mitropolitul a scris:

«Nesfârşit vă mulţămesc pentru scrisoarea în legătură cu Părintele Siluan... Însetez să ştiu mai multe despre el... În scrisoarea mea către Părintele Locţiitor veţi afla despre părerea mea faţă de Stareţul ce s'a săvârşit.

Iar dacă mi-aţi scrie şi mai multe despre dânsul, nu numai eu, ci şi mulţi alţii ar fi foarte mulţămitori.

De unde este el? Unde trăia înainte să vină la Athos? De ce a venit acolo? Cum se mântuia? Ce spunea (până şi amănuntele neînsemnate sânt importante)? Oare nu cunoaşteţi nişte întâmplări aparte? Cum se ruga?

Câtă vreme sânteţi în viaţă, precum şi alţi martori – adunaţi şi însemnaţi despre el tot, până la cele mai mici amănunte... Aceasta este **Istoria Bisericii**.

Eu îl pomenesc pe Părintele Siluan împreună cu plăcutul lui Dumnezeu, Părintele Ioan din Kronstadt, şi îi cer ocrotirea înaintea lui Dumnezeu... Încă o dată mulţămesc şi aştept, nu numai eu, încă şi mai multe noutăţi, dacă va fi plăcut lui Dumnezeu. Iar acum Părintele Siluan nu se mai primejduieşte...[1]

Semnat: M. Veniamin»

[1] Toate sublinierile şi punctele de suspensie aparţin autorului scrisorii.

ÎNCHEIERE

Asumându-mi sarcina de a rămâne în limitele celor de neapărată trebuință, dar îndestulătoare spre a pune cât mai limpede înaintea binecinstitorilor cititori cele mai însemnate clipe şi laturile esenţiale, cunoscute mie, din viaţa Fericitului Stareţ, ajung la încheierea lucrării mele.

Făcând cunoştinţă cu scrierile însuşi Stareţului în cea de-a doua parte a acestei cărţi, cititorul va vedea că multe probleme de înaltă însemnătate din punctul de vedere dogmatic şi ascetic al fiinţării omeneşti, pe care nu le-am cercetat, sânt atinse de Fericitul Părinte, ca de pildă împreună-lucrarea trupului în cunoaşterea lui Dumnezeu, sau postul, pe care foarte original îl defineşte Stareţul, şi în acelaşi timp neobişnuit de adânc – aş zice, asemănător lui Hristos: «Trebuie să mănânci atâta cât, după masă, să-ţi vină să te rogi» (vezi Lc. 21: 34). Împreună cu acestea, cititorul va întâlni în cele înfăţişate de mine un întreg şir de împrejurări pe care le-am redat cu precădere pe temeiul multor convorbiri cu Stareţul. Alegerea materialului este o sarcină neapărat condiţionată şi mărginită. Neînţeleaptă ar fi încercarea de a epuiza tot materialul; tot atât de necorespunzător ţelului ar fi şi faptul ca, prin prea multul material, să abatem gândul de la esenţialul asupra căruia cu luare-aminte se apleca părintele meu.

Pe lângă mărturiile de mai sus despre cucernica cinstire a Stareţului Siluan, îmi sânt cunoscute şi alte asemenea mărturii, precum şi nu puţine întâmplări ce arată cât de lucrătoare îi era rugăciunea pentru bolnavi şi suferinzi, sau manifestările uimitoarei sale intuiţii şi străvederi; dar înclin spre gândul de a le pune sub tăcere, pe de-o parte pentru că acele împrejurări pri-

vesc persoane ce, în mare parte, precum s'a mai spus, sânt încă în viață; pe de altă parte, pentru că nicicum nu înclin a mă lăsa atras de ele, urmând astfel duhul însuşi Stareţului, care nu le dădea multă însemnătate. Istoria cunoaşte mulţime de cazuri de vindecări şi de străvedere şi la cei ce nu erau sfinţi. Nu această latură a vieţii lui este cea cu adevărat mare.

Cuviosul Ioan Scărarul spune: «Oarecarii, pre puterea cea de minuni lucrătoare şi văzută, între darurile cele duhovniceşti mai mult decât pre toate o fericesc, neştiind că multe sânt decât aceasta mai înalte şi mai ascunse: pentru aceea şi rămân necăzute»[1]. Dar ce anume dintre cele «ascunse» poate fi mai «înalt» până şi decât darul facerii de minuni? Despre aceasta Stareţul spune următoarele:

«O, neputincios duhul meu. El se stinge ca o mică lumânare la orice adiere; dar duhul Sfinţilor ardea fierbinte ca un rug de spini, şi nu se temea de vânt. Cine-mi va da un astfel de foc, ca să nu cunosc odihnă nici ziua, nici noaptea de dragostea lui Dumnezeu? Fierbinte este dragostea lui Dumnezeu. Pentru ea sfinţii au răbdat toate scârbele şi au dobândit puterea facerii de minuni. Ei tămăduiau bolnavii, înviau morţii, mergeau pe apă, se înălţau în văzduh în vremea rugăciunii, prin rugăciune făceau să se pogoare ploaie pe pământ – dar eu aş dori să mă învăţ doar smerenia şi dragostea lui Hristos, ca pe nimenea să supăr, ci să mă rog **pentru toţi ca pentru mine însumi**». (p. 377)

Despre aceste **mai înalte** şi **ascunse** din viaţa Stareţului am încercat să vorbesc, în măsura puterilor mele. Urmărind acest scop, m'am hotărât să scriu despre căile de a dobândi libertatea duhovnicească în Dumnezeu în chip deschis, fără a trece sub tăcere sau a ascunde cele ce am auzit.

În aceeaşi *Scară* a Cuviosului Ioan este o uimitoare povestire «despre sfinţii osândiţi şi despre temniţa celor ce se pocăiesc»

---

[1] Sf. Ioann Scărariul, *Scara*, trad. Veniamin Costache, Ed. Predania, Bucureşti, 2008, p. 309. (N. tr.)

(Cuvântul 5). Sfântul scriitor, în chip prorocesc mai nainte văzând mulțimea de sminteli ce aveau să nască acele cuvinte până astăzi, zice, între altele, așa:

«Iară bărbatul cel viteaz, dintru acestea a priimit bold și săgeată de foc, și râvnă întru inima sa purtând s'a dus. Iară cela ce este mai jos decât acesta, și și-a cunoscut neputința sa, și smerită-cugetare cu lesnire câștigând prin prihănirea sa, în urma celui dintâi a alergat, însă nu știu de și l-a ajuns. Însă bărbatul lenevos să nu se atingă de cele zise, ca nu cumva și pre acel lucru pre care îl lucrează, deznădăjduindu-se, să-l risipească» (Cuvântul 5: 27)[1].

Temându-mă a sminti pe cei naivi și puțini la suflet, povestind descoperit despre greutățile luptei duhovnicești, am spus la început că «prin cuprinsul său, cartea de față **este destinată unui cerc restrâns de oameni**»; iar acum doresc să repet din nou acel cuvânt, căci oricât de simplu era Starețul Siluan, viața sa era o deosebit de înaltă și măreață nevoință a iubirii pentru Dumnezeu.

Adevărat grăiesc: multă rușine a trebuit să biruiesc înainte de a mă hotărî să scriu această Viață, căci starea lucrurilor m'a silit să nu-mi ascund apropierea de marele părinte. Sânt încredințat că tot cel ce l-a cunoscut și mă cunoaște și pe mine, va zice nemulțumit: «Și tu ai îndrăznit să scrii despre Stareț?» Iar cei ce nu l-au cunoscut, dar mă cunosc pe mine, sau poate doar m'au văzut, vor zice cu dispreț: «Dacă ucenicul este așa, înseamnă că nici învățătorul nu era mare lucru».

Recunosc că, pentru numele marelui Stareț, a avea un astfel de biograf și martor este o înjosire. Dar nu a fost altă cale... Aș fi dorit mai mult să mă ascund și să dau această scriere anonim, spre a nu înjosi cu sărăcia mea măreția Starețului, dar nu mi-am putut-o îngădui, deoarece am socotit de neapărată trebuință a purta răspunderea mărturiei pentru el. Pentru a îndreptăți în

[1] Ibid., p. 129. (N. tr.)

parte îndrăznirea mea voi spune că am fost silit spre această lucrare de dorința și stăruitoarele cereri ale multor persoane, precum și de ascultarea către părintele meu duhovnicesc, înțeleptului Bătrân, acum încă în puteri, Ieroshimonahul Pinufrie, care mi-a dat anume binecuvântarea spre această înfăptuire. Și totuși mult m'am luptat lăuntric, căci cuvântul duhovnicesc este o energie de un ordin cu totul aparte. Cel ce îl grăiește se supune el cel dintâi judecății cuvintelor rostite, drept care, bineînțeles, mă predau deplin meritatei ocări, știind că voi fi osândit și de Dumnezeu, și de oameni. O oarecare ușurare pentru conștiință îmi este, între altele, faptul că în cartea de față nu se află nici un gând **de-al meu**, ci totul este luat din învățăturile și convorbirile cu fericitul părinte și cu ceilalți povățuitori ai mei. Teamă mi-este însă că, lipsit fiind de înțelegere (adică de cunoaștere) duhovnicească, să nu fi strecurat vreo greșală în descrierea vieții Stareților și în înfățișarea sfintelor ale poveațe – pentru care cer ca răspunderea să mi se atribuie deplin, spre a nu fi înjosită experiența Stareților, cea pecetluită printr'o viață sfântă și prin sfânt cuvântul său.

De la tot binecinstitorul cititor, ce va înțelege greutatea sarcinii ce-mi stă înainte, cer să fie cât mai îngăduitor și fără pretenții în așteptările sale față de mine; îi cer să îmi ierte toate greșelile fără de voie (căci cele de voie nu ar trebui să fie, fiindcă am fost călăuzit de frica ce nu mi-a îngăduit «să mint întru cele sfinte») și să le îndrepte. Spre a ocoli vreo pierdere sau păgubire a esențialului îi cer să nu dea atenție neîndestulărilor exterioare și lăuntrice ale scrierilor mele, ca de pildă: stângacea înșiruire și înfățișare a celor povestite; neînzestrarea-mi în descrierile psihologice; revenirile și repetările aceloraşi; neiscusința și nedeplinătatea definițiilor theologice, ce neapărat vor stârni multe nedumeriri și nemulțumiri. În sfârșit, îi cer să-mi ierte limbajul greoi și necioplit, atât de nepotrivit sfintei și măreței simplități a întregii înfățișări a Fericitului Stareț.

Toate împrejurările vieții mele de acum nu mi-au îngăduit a

mă lupta mai mult cu unele din neajunsurile pomenite, dar nu este cu neputință ca mai târziu să mi se dea prilejul de a le împuțina într'o măsura mai mare sau mai mică. Dar acum nădăjduiesc că acel cuvânt al Stareţului ce a izvorât din deplină iubirea inimii va atrage mințile şi sufletele cititorilor, căci, pentru cei ce au urechi să audă şi ochi să vază, ele poartă în sine limpedea mărturie a dreptății şi adevărului lor.

Cuvântul Stareţului, neobişnuit de înalt prin desăvârşirea sa duhovnicească, este mărturia vieții mai presus de fire ce i s'a dat să trăiască. Multora el le va rămâne de neînțeles şi de neajuns, în pofida limpezimii şi simplității sale. Experiența a arătat că, în parte, el este neînțeles tocmai din pricina simplității sale şi faptului de a fi străin stilului înțelegerii şi expresiei intelectualului modern, împrejurare ce m'a îndemnat să-l însoțesc, ba chiar şi să-l preîntâmpin cu lămuriri, într'un limbaj mai accesibil oamenilor educați ai vremurilor noastre, în nădejdea de a sluji fie şi unuia dintre dânşii drept sprijin spre o mai bună înțelegere a căilor sfințeniei. Când însă cititorul va avea în vedere neapărata trebuință a unei atenții mai subțiri față de cuvântul simplu şi liniştit al Stareţului, care atinge problemele adânci ale ființării duhovniceşti a omului, sau care descrie lupta lăuntrică sau lucrarea harului, atunci toată nevoia lămuririlor mele, firește, va dispărea, şi va rămâne în putere numai sfântul şi curatul cuvânt al fericitului părinte.

Astăzi, săvârşind pomenirea părintelui nostru, Stareţul Siluan, cu prilejul împlinirii a zece ani din ziua săvârşirii sale, sufletul meu se îndreaptă către dânsul în rugăciune cu dragoste cucernică:

Iartă-mă, părinte sfinte, că în nebunia mea am cutezat să vorbesc despre cele ce tu, întru a ta îngăduință, mi-ai încredințat. Mulțămitor lui Dumnezeu, Cel ce mi-a dat nemeritată fericirea

de a te cunoaşte şi de a avea adesea slobodă apropiere către tine câtă vreme trăiai acì, rogu-mă, îngăduie-mi a te întreba: acum, că ai trecut toate hotarele pământului, şi vezi cea neajunsă frumuseţe a Celui ce te-a iubit, şi pe Carele ai iubit, Domnul, şi pe a Sa Precistă Maică, din desfătarea iubirii lui Dumnezeu uitat-ai oare lumea noastră plină de scârbe, şi de acum nu-ţi mai aminteşti de ea, sau şi mai puternic te rogi pentru ea – căci dragostea, precum însuţi ai spus, nu poate nici uita, nici a se împăciui, câtă vreme nu şi-a atins cea de pe urmă a sa dorire?

Şi măcar că întunecatul şi mortul meu suflet pentru tot ce este bun nu este în stare acum a-ţi desluşi glasul, totuşi cu noi au rămas cuvintele tale în care îţi auzim răspunsul:

«Sufletul carele a cunoscut pre Dumnezeu Făcătorul său şi Tatăl Ceresc, nu poate avea odihnă pre pământ. Şi sufletul cugetă: „Când mă voi arăta Domnului, atunci înaintea întregii Sale milostiviri mă voi ruga pentru întreg neamul creştinesc". Şi totodată cugetă: „Când voi vedea Faţa Sa iubită, de bucurie nu voi putea nimic a spune, căci din multa dragoste nu poate omul nimic a grăi". Şi iarăşi gândeşte: „Mă voi ruga pentru întreg neamul omenesc, ca toţi oamenii să se întoarcă la Domnul şi să odihnească întru Dânsul, căci dragostea lui Dumnezeu tuturor voieşte a se mântui"».

Adânc încredinţat că fericitul nostru părinte a dobândit pe Dumnezeu şi desăvârşita dragoste către care atât de nestăvilit a năzuit, şi că acum, în Duhul Sfânt, el îmbrăţişează întreaga lume cu rugăciunea sa într'o măsură şi mai mare decât în vremea vieţii sale pământeşti, fără să doresc a veni în întâmpinarea cuiva, nedorind a sili pe cineva cu ceva, ci doar urmând pornirii sufletului meu, închei sărăcăciosul meu cuvânt cu rugăciunea:

CUVIOASE PĂRINTE SILUANE, ROAGĂ
PRE DUMNEZEU PENTRU NOI.

Franţa, Sainte-Geneviève-des-Bois,
«Le Donjon», 11/24 Septemvrie 1948.

Я люблю свою
душу смирят и
любит ближнего
мало жить он
мерзя и чем
обижал я кровь
Христова господь
что бы он мило-
стивый бог
мне любит
врагов мя
милосердия
обнимал меня
мал тогда
любовь божья
и любит

ближнего и
прощу господа
любовь дет и
ного не хвала
господ мне дает
слезы
увеся
дели
по сло
слезы
и душ
увеся
сердов
просит
прося
милостив

Молодость ты
господи и благодар-
я милости твоего ти
мужи меня духа
твоего святаго
и дал будет
твоя любовь кам-
не стал многог
ради нему и вы-
жены душа моя
тебя свету на

прощу и люду
что бы мог тебя
познать ищу ни-
то милостивый
вам благодаримся
себя показа

душа и орех у
дал тебя и
подкаль своего
создателя благо
бого и не на осу-
та дает тебя
в слезы мо ты
милостивый
привыкл душу
будете любовью
и душа вступлос
твои любви
сам дух будущ
господня бог душа
плавень грешны
и немощное по ты
милостивай
дали душу обыл
тебя любит

PARTEA A DOUA

SCRIERILE
STAREȚULUI
SILUAN

Oferind cititorului esențialul acestei cărți, adică extrase din scrierile Fericitului Stareț Siluan, îmi îngădui a exprima mai înainte câteva gânduri despre scrierile sale.

Domnul au zis: «Tot cel ce este din adevăr aude glasul Meu» (Io. 18: 37), iar Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul spune: «Cel ce cunoaşte pre Dumnezeu aude pre noi; carele nu este din Dumnezeu, nu ne aude» (1 Io. 4: 6).

Din adâncul inimii socotesc că aceste cuvinte se potrivesc scrierilor Stareţului Siluan. Gândesc că cel ce are duh şi înțelegere de la Dumnezeu spre a-L cunoaşte, acela limpede va simți în scrierile Stareţului adierea Duhului Sfânt.

Scrierile Stareţului, om aproape fără carte, sânt cuvântul despre ceea ce i-a fost dat să vadă; adesea cuvântul lui, prin forma sa, se aseamănă cu psalmii, lucru firesc, căci purcedea dintr'o neîntreruptă rugăciune. Ritmul scrierilor sale este unul foarte lin, ceea ce este caracteristic rugăciunii adânci. El neîncetat revine la unele şi aceleaşi teme: Dumnezeu şi toate cerurile se cunosc numai prin Duhul Sfânt; Domnul nemărginit iubeşte omul, iar dragostea acesta se cunoaşte numai prin Duhul Sfânt; Duhul Sfânt este duhul înfrânării, al întregii-cugetări, al blândeţei, al smereniei; Duhul Sfânt este duhul păcii, al împreunăpătimirii, al iubirii pentru vrăjmaşi.

Sufletul Stareţului, mintea sa sânt preocupate nu de multe gânduri, însă acele gânduri sânt fiinţial cele mai adânci, sânt măsura tuturor lucrurilor. Cel ce în adâncul făpturii sale trăieşte aceste gânduri, prin ele, ca printr'o tainică prismă duhovniceacă vede întreaga lume.

De două mii de ani neîncetat se propovăduieşte cuvântul lui Dumnezeu în toate limbile, în cele mai felurite chipuri; în

schimb, Domnul Însuşi a propovăduit omului cunoaşterea vecinicei Dumnezeieşti vieţi în nu multe cuvinte. Viaţa lui Dumnezeu este mai presus de tot chipul. Din acest tărâm al luminii neapropiate, în mişcarea sa către făptură, viaţa Dumnezeiască se împărtăşeşte la început în cele mai simple şi foarte puţine chipuri «gândite», nepătimaşe, iar apoi, trecând din treaptă în treaptă, slăbeşte din ce în ce mai mult, ajungând până la formele cele mai grosolane şi sărăcăcioase, care de acum încep a fi doar o scâlciere. De pildă, pruncul este adus în faţa icoanei şi se învaţă a se ruga lui «Doamne-Doamne», iar pentru prunc icoana, în cazul de faţă, nu este doar una din formele buneivestiri sau a theologiei, ci Însuşi acel «Doamne-Doamne» Căruia el se roagă.

În pogorământul său de la desăvârşita curăţie, lumina cunoaşterii lui Dumnezeu ajunge până la forme grosolane şi adesea urâte, pozitive (catafatice); însă în procesul dezvoltării omului se observă rânduiala contrarie, de jos în sus: de la forme grosolane pozitive el se înalţă către gândirea nepătimaşă despre Dumnezeu, şi chiar la negrăita împărtăşire cu Dumnezeu în afara chipurilor.

Nu doresc să mă opresc asupra problemei dezvoltării conştiinţei omeneşti, asupra felului cum, de la concepte şi chipuri empirice ale acestei lumi ea se ridică la înţelegerea fiinţării vecinice Dumnezeieşti. Voi însemna doar că această neapărată evoluţie se explică prin faptul că învăţătura despre Dumnezeu se dă la început credincioşilor mai cu seamă sub forma unei morale creştine, ceea ce este mai pe măsura unei înţelegeri primitive. Totuşi şi în această formă, în ciuda a toată înjosirea, ba chiar scâlcierea adevărului, rămâne lumina adevăratei de-Dumnezeu-cunoaşteri, măcar că este slăbită: este acel «lapte» ce se aduce celor puţini la suflet (1 Cor. 3: 2).

Dacă este îngăduit să ne îndreptăm către analogii din realitatea ce ne înconjoară, aş compara scăderea luminii Dumnezeieşti cu fasciculul luminii unui proiector: cu cât mai aproape de izvorul luminii, de camera proiectorului, cu atât mai orbitoare

este lumina, dar mai restrânsă suprafața pe care o luminează; și invers, cu cât este mai departe de izvorul luminii, cu atât mai mare este suprafața luminată, dar cu atât mai slabă și mai risipită lumina. Trec mii de ani, iar noroadelor li se propovăduiește, ca și mai nainte, anume această slăbită și risipită lumină a cunoașterii lui Dumnezeu, într'o nesfârșită mulțime de cuvinte și de chipuri. Cu cât mai departe este omul de Dumnezeu, cu atât mai fărâmițată gândirea lui, cu atât mai nedefinită și neașezată trăirea lui duhovnicească; și dimpotrivă, cu cât mai aproape de Dumnezeu este omul, cu atât mai RESTRÂNS – de mi se îngăduie acì o astfel de expresie – cercul gândurilor sale, adunându-se întru sfârșit întru un gând nepătimaș, care de-acum nu mai este un gând, ci o negrăită **vedere** aparte sau **simțământ al minții.**

Pentru a-l înțelege pe Starețul Siluan, neapărat trebuie avut în vedere ceea ce tocmai am spus. Starețul era omul unei singure idei care-i umplea întreaga ființă, idee ce era urmarea arătării negrăite a lui Dumnezeu ce i se dăduse să trăiască. În tainica arătare a Domnului el a cunoscut că Dumnezeu este iubire nemărginită. Stăruia că această iubire neapărat se revarsă și asupra vrăjmașilor și că ea nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt. Duhul Sfânt este Cel Care i L-a arătat pe Hristos, Duhul Sfânt l-a învățat smerenia și dragostea pentru vrăjmași și pentru fiece zidire. Ceea ce cuprinsese în clipa Dumnezeiești vedenii, precum și ceea ce a fost nemijlocita ei urmare, el le-a înțeles ca fiind condiția și semnul dumnezeieștii împărtășiri, criteriul adevăratei căi, măsura tuturor manifestărilor vieții duhovnicești și felul căutărilor și facerilor noastre zilnice.

Repetându-se cercetările Duhului Sfânt, după mulți ani de uriașă luptă duhovnicească, toate acestea dobândiseră la el forma unei conștiințe dogmatice; iar când cu adevărat s'a înălțat până în curatele tărâmuri ale sfintei nepătimiri, cu cea mai adâncă smerenie a socotit ca o datorie a sa a mărturisi pentru ceea ce

îi fusese dat de sus. El întrebuinţează puţine cuvinte, dar aceasta poate şi este semnul adevărului său; puţine cuvinte, dar în stare a pătrunde în inimă şi a renaşte sufletul omului; puţine cuvinte, însă despre care se pot spune foarte multe, de ne vom asuma sarcina de a le dezvălui cuprinsul şi a le face mai pe înţelesul, fie doar intelectual, al unor cercuri mai largi.

Citind scrierile Stareţului, poate că cineva îşi va pune întrebarea: Nu este oare el unul dintre cei numiţi în graiul nevoitorilor «înşelaţi», iar în limbajul obişnuit «scrântiţi»? Prea îi sânt mari pretenţiile, pentru a-l socoti «normal».

Dar socotesc că până şi cei ce nu l-au văzut şi nu l-au cunoscut personal, doar citind însemnările sale, uneori poetic însuflate, ba chiar de o înaltă desăvârşire prin forma lor, iar alteori pur şi simplu agramate, vor putea deplin să se convingă, după desfăşurarea gândului său, sau după felul simţirilor inimii sale, că aceste cuvinte nu sânt ale unui bolnav psihic. În toată alcătuirea cuvintelor lui, ceea ce izbeşte mai nainte de toate este adevărata şi adânca lui smerenie, atât de potrivnică prin firea ei mândriei megalomanilor sau binecunoscutului, bolnăviciosului «complex de inferioritate» – această manifestare aparte a mândriei, de cei mai mulţi neînţeleasă. Nici cea mai amănunţită cercetare nu va scoate la iveală vreo urmă de înălţare de sine sau de bolnăvicioasă surescitare a închipuirii, chiar atunci când el îşi îndreaptă cuvântul către «toate noroadele pământului». Dimpotrivă, pretutindenea se află adâncul simţământ al adevărului mărturiei sale. Simte inima că cele despre care el vorbeşte, cu adevărat nu de la oameni le-a învăţat, şi nu din cărţi, ci nemijlocit de la Duhul lui Dumnezeu, şi de aceea învăţătura sa este atât de împreună-glăsuitoare poruncilor lui Hristos.

Stareţul a fost omul unei singure idei – însă ideea cea mai adâncă, cea mai minunată, cea mai desăvârşită fiinţial şi, ceea ce este mai însemnat decât toate, una însuşită în viaţa sa. Cu adevărat, pe alocurea, se aseamănă în duh Sfântului Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul. Cu adevărat Duhul Sfânt l-a asemănat

lui Hristos Însuşi, pe Care se învrednicise a-L vedea şi despre asemănarea Căruia atât de mult grăia, întemeindu-se pe cuvântul Marelui Apostol: «Asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este» (1 Io. 3: 2).

Mărturia de căpetenie a întregii sale vieţi este aceea că dragostea pentru vrăjmaşi este de neapărată trebuinţă pentru a cunoaşte Dumnezeieştile taine. El afirma categoric că cine nu are dragostea de vrăjmaşi, acela este în afara lui Dumnezeu, acela pe Dumnezeu nu L-a cunoscut. Pe el nu era cu putinţă a-l înşela. Unde era ură de vrăjmaşi, acolo vedea faţa întunecatului hău, oricât s'ar fi înfăţişat aceasta sub chipul «slujbei lui Dumnezeu» (Io. 16: 2) sau al vreunui patos profetic.

Mărturia unui astfel de om neispitit de vicleşugurile culturii intelectuale, mărturia unuia ce cu adevărat întreaga sa viaţă şi-a vărsat sângele inimii în rugăciune pentru vrăjmaşi şi pentru lume capătă o putere şi un înţeles neobişnuite.

Adesea mă bătea gândul ce anume ar fi fost Stareţul dacă, împreună cu neobişnuita sa înzestrare firească, ar fi avut parte şi de o cuprinzătoare formare ştiinţifică şi theologică. Gândeam uneori că ar fi fost un uriaş, de însemnătate şi slavă pentru întreaga lume. Alteori însă mi se pare că, dimpotrivă: însuşi faptul de a fi fost un om de o percepţie atât de nemijlocită precum vedem la Evanghelişti, de a fi fost un om cu desăvârşire neatins de viclenia civilizaţiei contemporane, face dintr'însul un martor convingător dincolo de orice tăgadă. Şi, în esenţă, nici o ştiinţă omenească nu poate adăuga ceva adâncului şi vredniciei adevărului căruia el îi poartă mărturia.

Aşadar cine nu l-a cunoscut personal pe Stareţ poate judeca în privinţa lui după scrierile sale; dar cine l-a cunoscut, cine a văzut adevărata sa simplitate şi smerenie, felul său de a fi, întotdeauna primitor, mărinimos, lin, paşnic, blând – acela ştie că a

fost un bărbat de o înaltă desăvârşire.

Cuvântul Stareţului este blând, adesea mângâietor, lucrând ca o tămăduire asupra sufletului; însă spre a-i urma este nevoie de o mare, fierbinte hotărâre, până la «ura» de sine (Lc. 14: 26).

I

Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul, şi cu lacrămi caut pre El. Cum să nu Te caut? Tu mai nainte pre mine ai căutat, şi mi-ai dat a mă îndulci în Duhul Tău cel Sfânt, şi sufletul meu Te-a iubit.

Vezi, Doamne, amarul meu şi lacrămile... De nu m'ai fi tras Tu cu a Ta iubire, eu nu Te-aş fi căutat precum Te caut, ci Duhul Tău mi-au dat a Te cunoaşte, şi se bucură sufletul meu, că Tu eşti Dumnezeul şi Domnul meu, şi până la lacrămi tânjesc dupre Tine.

Tânjeşte sufletul meu dupre Dumnezeu, şi cu lacrămi caută pre Dânsul.

Milostive Doamne, Tu vezi căderea mea şi durerea mea, ci smerit mă rog milostivirii Tale: varsă asupra mea, păcătosului, harul Sfântului Tău Duh. Pomenirea lui îmi trage mintea din nou a afla a Ta milosârdie.

Doamne, dă mie smerit duhul Tău, ca nu din nou să pierz eu harul Tău, şi iarăşi să încep a mă tângui dupre el, precum se tânguia Adam pentru rai şi pentru Dumnezeu.

În primul an al vieţii mele în Mănăstire sufletul meu a cu-

noscut pe Domnul în Duhul Sfânt.

Mult ne iubește Domnul; o știu de la Duhul Sfânt, pe Carele Domnul mi-au dat pentru singură mila Sa.

Sânt bătrân și mă pregătesc spre moarte, și scriu adevărul pentru norod.

Duhul lui Hristos, pe care L-au dat Domnul, tuturor dorește mântuirea, ca toți să cunoască pe Dumnezeu.

Domnul, tâlharului, au dat raiul; tot așa și fiștecărui păcătos va da raiul. Sânt mai rău decât un câine împuțit, pentru păcatele mele, dar am început a cere lui Dumnezeu iertare, iar El mi-au dat **nu numai iertare, ci și Duhul Sfânt**, și în Duhul Sfânt am cunoscut pe Dumnezeu.

Vezi dragostea lui Dumnezeu pentru noi? Și cine va arăta această milosârdie?

O, frații mei, cad în genunchi și vă rog: Credeți în Dumnezeu, credeți că este Duh Sfânt Carele poartă mărturie pentru aceasta în toate bisericile, și în sufletul meu.

Duhul Sfânt este iubire, și iubirea aceasta se revarsă în toate sufletele sfinților ce viețuiesc în cer, și același Duh Sfânt este pe pământ, în sufletele celor ce iubesc pe Dumnezeu.

În Duhul Sfânt toate cerurile văd pământul, și aud rugăciunile noastre, și le aduc lui Dumnezeu.

Domnul este milostiv, o știe sufletul meu, dar a o înfățișa este cu neputință. El este blând și smerit foarte, iar când sufletul Îl vede, atunci întreg se preschimbă în dragoste către Dumnezeu și aproapele, și însuși se face blând și smerit; dar dacă omul va pierde harul, va plânge precum Adam după izgonirea din rai. El se tânguia, și suspinurile lui le auzea întreaga pustie; lacrămile îi erau amare de durere, și mulți ani le-a vărsat el.

Așa și sufletul ce a cunoscut harul lui Dumnezeu, dacă-l pierde, tânjește după Dumnezeu și zice:

«Tânjește sufletul meu dupre Domnul, și cu lacrămi Îl caut».

Eu sânt un mare păcătos, dar am văzut marea dragoste şi mila Domnului asupră-mi.

Din anii copilăriei mă rugam pentru cei ce mă obideau; ziceam: «Doamne, nu-i socoti păcatul pentru mine!» Dar deşi îmi plăcea să mă rog, totuşi de păcate nu am scăpat. Domnul însă nu au pomenit păcatele mele, şi mi-au dat să iubesc oamenii, şi doreşte sufletul meu ca întreaga lume să se mântuiască, şi să fie în Împărăţia Cerească, şi să vază slava Domnului, şi să se îndulcească de iubirea lui Dumnezeu.

Judec după mine: dacă pe mine Domnul atâta m'au iubit, înseamnă că pe toţi păcătoşii El îi iubeşte la fel ca pe mine.

O, iubirea Domnului; nu am putere a o înfăţişa, căci ea este nemărginit de mare şi de minunată.

Harul lui Dumnezeu dă putere a iubi pe cel Iubit; şi necontenit trage sufletul spre rugăciune, şi nu poate uita pe Domnul nici pentru o clipă.

De-oameni-iubitorule Doamne, cum nu ai uitat Tu pre păcătos robul Tău, ci milostiv ai căutat asupra mea dintru slava Ta, şi în chip de neajuns mi te-ai arătat?

Eu pururea Te scârbeam şi Te întristam, iară Tu, Doamne, pentru puţină întoarcerea mea mi-ai dat a cunoaşte a Ta mare iubire şi nemărginită bunătate.

Privirea Ta cea lină şi blândă a răpit sufletul meu.

Ce voi răsplăti Ţie, Doamne, sau ce laudă cânta-voi Ţie?

Tu dai harul Tău, ca sufletul necontenit să arză de dragoste, şi nu cunoaşte odihnă zi şi noapte de la dragostea lui Dumnezeu.

Pomenirea Ta îmi încălzeşte sufletul, şi întru nimic află odihnă pre pământ, fără numai în Tine, şi pentru aceea Te caut cu lacrămi, şi iarăşi Te pierd, şi iarăşi doreşte mintea mea a se

îndulci de Tine, dară Tu nu Îți arăți Fața pe carea o dorește sufletul meu zi și noapte.

Doamne, dă mie pre Tine Unul a iubi.

Tu m'ai zidit, Tu m'ai luminat cu sfântul botez, Tu îmi ierți păcatele și îmi dai a mă împărtăși cu preacinstit Trupul Tău și Sângele; dă mie dară puterea pururea în Tine a petrece.

Doamne, dă nouă pocăința lui Adam, și a Ta sfântă smerenie.

Tânjește sufletul meu pre pământ, și dorește cele cerești.

Domnul au venit pe pământ ca să ducă pe noi acolo unde petrece El, Precista Maica Sa, Carea I-a slujit pe pământ pentru mântuirea noastră, ucenicii și cei ce au urmat Domnului.

Acolo ne cheamă Domnul, în ciuda păcatelor noastre.

Acolo vom vedea pe sfinții apostoli ce sânt în slavă pentru propovăduirea Evangheliei, acolo vom vedea pe sfinții proroci și pe sfinții – dascălii Bisericii; acolo vom vedea pe cuvioșii ce s'au nevoit cu postul spre a-și smeri sufletul; acolo se proslăvesc nebunii cei pentru Hristos, căci ei au biruit lumea.

Acolo se vor proslăvi toți cei ce pe sineși s'au biruit, cei ce s'au rugat pentru lumea întreagă și au purtat asupră-și durerile întregii lumi, căci ei au avut iubirea lui Hristos, iar iubirea nu rabdă să se piarză fie și un singur suflet.

Acolo dorește a se sălășlui sufletul, dară nimica necurat va intra acolo unde se ajunge prin mari dureri, și prin zdrobirea duhului, și prin multe lacrămi; și doar copiii ce și-au păstrat harul sfântului botez vor ajunge acolo fără necazuri, iar acolo, în Duhul Sfânt, cunoaște-vor pe Domnul.

Tânjeşte sufletul meu dupre Dumnezeu totdeauna, şi se roagă zi şi noapte, căci numele Domnului este dulce şi dorit sufletului ce se roagă şi încălzeşte sufletul a iubi pe Dumnezeu.

Îndelung am vieţuit eu pe pământ, şi multe am văzut şi am auzit. Am auzit multă muzică, şi ea mi-a desfătat sufletul, şi gândeam: Dacă muzica ceasta este atât de dulce, cum oare se va îndulci sufletul de cântul ceresc, acolo unde în Duhul Sfânt este slăvit Domnul pentru suferinţă.

Sufletul îndelung vieţuieşte pe pământ şi iubeşte frumuseţea pământului; iubeştc cerul şi soarele, iubeşte preafrumoasele grădini, şi marea, şi râurile, pădurea şi lunca; iubeşte sufletul şi muzica, şi toate ceste pământeşti desfată sufletul. Dară când va cunoaşte pe Domnul nostru Iisus Hristos nu va mai voi să vază cele pământeşti.

Am văzut pe împăraţii pământului în slavă, şi mult am preţuit-o. Dar când sufletul a cunoscut pe Domnul, întru puţin va socoti întreagă slava împăraţilor; atunci sufletul necontenit tânjeşte dupre Domnul, şi cu nesaţiu zi şi noapte doreşte pe Cel Nevăzut a vedea, pe Cel Neatins a atinge.

Duhul Sfânt, de-L va cunoaşte sufletul tău, da-va ţie să înţelegi cum învaţă El sufletul a cunoaşte pe Domnul şi ce desfătare este întru aceasta.

O, Milostive Doamne, luminează norodul Tău a Te cunoaşte, a cunoaşte cât iubeşti Tu pre noi.

Minunate lucrurile Domnului: din pământ au zidit pe om, şi celui din ţărână au dat a-L cunoaşte în Duhul Sfânt, încât zice omul: Domnul meu, şi Dumnezeul meu. Şi o zice din plinătatea credinţei şi a iubirii.

Ce mai mult poate căuta sufletul pe pământ?

Măreață minune: sufletul **dintr'o dată** își cunoaște Ziditorul și a Sa iubire.

Când sufletul vede pe Domnul, cât este El de blând și smerit, atuncea el însuși se smerește până întru sfârșit, și nimic altceva atâta dorește, cât smerenia lui Hristos; și oricât ar trăi sufletul pe pământ, tot mereu va dori și va căuta această neajunsă smerenie carea cu neputință este a uita.

Doamne, cât de mult iubești Tu omul!

Doamne Milostive, dă harul Tău tuturor noroadelor pământului spre a Te cunoaște, căci fără Duhul Tău cel Sfânt nu poate omul a Te cunoaște și a înțelege iubirea Ta.

Doamne, trimite preste noi Duhul Tău cel Sfânt, căci Tu și ale Tale cunoscu-se numai în Duhul Sfânt, pre Carele întru început Îl dăduseși lui Adam, iar dupre aceea Sfinților Proroci, iar apoi creștinilor.

Dă, Doamne, tuturor noroadelor Tale a cuprinde iubirea Ta și desfătarea Duhului Sfânt, ca să uite oamenii amarul pământului, și să părăsească tot răul, și să se alipească de Tine în dragoste, și să trăiască în pace, săvârșind voia Ta, spre slava Ta.

O, Doamne, învrednicește-ne de darul Duhului Sfânt, spre a cuprinde slava Ta, și vom trăi pre pământ în pace și iubire, ca să nu mai fie nici rele, nici războaie, nici vrăjmași, ci singură iubirea să împărătească, și să nu fie trebuință nici de oștiri, nici de temnițe, și ușor va fi tuturor a vieții pre pământ.

Rogu-Te, milostive Doamne, să Te cunoască în Duhul Sfânt toate noroadele pământului.

Precum ai dat mie, păcătosului, a Te cunoaște în Duhul Tău cel Sfânt, așijderea cunoască-Te noroadele pământului, și să Te laude zi și noapte.

Știu, Doamne, că Tu iubești oamenii Tăi, însă oamenii nu

cuprind iubirea Ta, şi se frământă pre pământ toate noroadele, iar gândurile lor sânt ca nourii goniți de vânt în toate părțile.

Oamenii au uitat de Tine, Făcătorul lor, şi îşi caută slobozenia, neînțelegând că Tu eşti milostiv, şi iubeşti pre păcătoşii ce se pocăiesc, şi le dai harul Duhului Tău cel Sfânt.

Doamne, Doamne, dă puterea harului Tău, a Te cunoaşte toate noroadele în Duhul Sfânt şi a Te lăuda întru bucurie, precum mie, necuratului şi josnicului, mi-ai dat bucuria a Te dori, şi tras este sufletul meu spre iubirea Ta, cu nesaţ, zi şi noapte.

O, nemărginită milă a lui Dumnezeu către noi!

Mulți bogați şi puternici ar plăti scump pentru a vedea pe Domnul sau pe a Lui Preacurată Maică, ci nu bogăției Se arată Dumnezeu, ci unui suflet smerit.

Şi la ce bun banii? Marele Spiridon a prefăcut şarpele în aur, iară nouă nimica trebuieşte, fără numai Domnul: în El este plinătatea vieții.

Dacă Domnul nu ne-au dat a cunoaşte cât de multe sânt tocmite pe pământ, înseamnă că nici nu este trebuință de aceasta; noi nu putem cu mintea a cunoaşte întreaga facere.

Ci Însuşi Făcătorul cerului şi al pământului şi a toată zidirea ne dă a-L cunoaşte în Duhul Sfânt. În acelaşi Duh Sfânt cunoaştem şi pe Maica lui Dumnezeu, pe Îngeri şi pe Sfinți, şi duhul nostru arde de dragoste către ei.

Dară cine nu iubeşte pe vrăjmaşi, acela nu poate cunoaşte pe Domnul şi îndulcirea Duhului Sfânt.

Duhul Sfânt învață a iubi pe vrăjmaşi, astfel încât sufletului îi va fi milă de ei ca de înşişi ai săi prunci.

Sânt unii care doresc vrăjmaşilor lor sau vrăjmaşilor Bisericii pierzanie şi munci în focul iadului. Ei gândesc astfel fiindcă nu au învățat de la Duhul Sfânt iubirea lui Dumnezeu, căci cela ce a învățat-o va vărsa lacrămi pentru întreaga lume.

Tu zici că acela este un răufăcător, şi să arză în focul iadului.

Dar eu te întreb: Dacă Dumnezeu ţi-ar da un loc bun în rai, însă vei vedea în foc pe cel căruia i-ai dorit chinul focului, oare nici atunci nu-ţi va fi milă de dânsul, oricine ar fi fost el, fie şi vrăjmaşul Bisericii?

Sau inima ta este de fier? Însă, în rai, de fier nu este trebuinţă. Acolo este trebuinţă de smerenie şi de iubirea lui Hristos, căreia **de toţi îi este milă**.

Cine nu iubeşte pe vrăjmaşi, în acela nu este harul lui Dumnezeu.

Milostiv Doamne, în Duhul Tău cel Sfânt învaţă-ne a ne iubi vrăjmaşii, şi cu lacrămi a ne ruga pentru ei.

O, Doamne, dă pre pământ Duhul Sfânt, ca toate noroadele să Te cunoască şi să se înveţe iubirea Ta.

Doamne, precum Însuţi Te rugai pentru vrăjmaşi, aşa şi pre noi, în Duhul Tău cel Sfânt, învaţă a iubi pre vrăjmaşi.

Doamne, toate noroadele sânt zidirea mâinilor Tale; întoarce-le de la vrăjmăşie şi răutate la pocăinţă, spre a cunoaşte toate iubirea Ta.

Doamne, Tu ai poruncit a ne iubi vrăjmaşii, dară greu este nouă, păcătoşilor, de nu va fi cu noi harul Tău.

Doamne, varsă pre pământ harul Tău; dă tuturor noroadelor pământului a cunoaşte a Ta iubire, a cunoaşte că Tu ne iubeşti precum o maică, şi mai mult decât o maică, fiindcă şi maica îşi poate uita odrasla, Tu însă niciodată vei uita, căci Tu nemărginit Îţi iubeşti zidirea, iară iubirea nu poate uita.

Doamne Milostive, cu bogăţia milei Tale mântuieşte toate noroadele.

Bisericii noastre Dreptslăvitoare îi este dat în Duhul Sfânt a înţelege tainele lui Dumnezeu, şi puternică este Ea prin gândul Său cel sfânt şi răbdarea Sa.

Sufletul orthodox, prin har, se învaţă a se ţine tare de Domnul şi de Preacurata Sa Maică, şi se veseleşte duhul nostru văzând pe cunoscutul Dumnezeu.

Însă Dumnezeu nu se cunoaşte decât în Duhul Sfânt, iar cel ce, în mândria sa, vrea să cunoască pe Făcătorul cu mintea sa – este orb şi neînţelegător.

Cu mintea nu putem şti nici măcar cum este făcut soarele; iar când cerem lui Dumnezeu să ne spună cum au făcut El soarele, limpede se iveşte răspunsul în suflet: «Smereşte-te, şi vei cunoaşte nu numai soarele, ci şi pre Făcătorul lui».

Dar când sufletul a cunoscut pe Domnul, de bucurie uită soarele şi întreaga facere, şi îşi părăseşte grija cunoaşterii pământeşti.

Sufletului smerit Domnul îi descoperă tainele Sale.

Toată viaţa lor Sfinţii s'au smerit şi s'au luptat cu mândria. Şi eu mă smeresc zi şi noapte, şi totuşi încă nu m'am smerit cum se cuvine, dară în Duhul Sfânt sufletul meu a cunoscut smerenia lui Hristos, cea pe care El ne-au poruncit a o învăţa de la Dânsul, şi tras este sufletul meu către El necontenit.

O, smerenia lui Hristos; ea dă sufletului negrăita bucurie în Dumnezeu, şi din dragostea lui Dumnezeu sufletul uită şi pământul, şi cerul, şi întreg, dorind năzuieşte către Dumnezeu.

O, smerenia lui Hristos, cât este ea de dulce şi de priincioasă. Ea numai în îngeri şi în sufletele sfinţilor se află, noi însă trebuie să ne socotim mai răi decât toţi, iar atunci Domnul ne va da a cunoaşte smerenia lui Hristos în Duhul Sfânt.

Domnul, şi slava Sa, şi toate cele cereşti, nu se cunosc decât în Duhul Sfânt.

Domnul au dat nouă Duhul Sfânt, iară noi ne-am învățat cântul Domnului, şi din desfătăciunea iubirii lui Dumnezeu uităm pământul.

Dragostea lui Dumnezeu este fierbinte şi nu lasă a ne mai aminti de pământ.

Cel ce a cercat-o, acela neostoit zi şi noapte o caută şi se răpeşte către ea. Pentru mândrie şi slavă deşartă o pierdem, pentru neprietenie față de fratele, pentru osândirea fratelui, pentru zavistie; ea ne părăseşte pentru un gând de curvie, pentru împătimire față de lucruri pământeşti; pentru toate acestea harul se îndepărtează, iar atunci sufletul pustiit şi necăjit tânjeşte după Dumnezeu, precum tânjea părintele nostru Adam când s'a izgonit din rai.

Cu lacrămi chema Adam către Dumnezeu:

«Tânjeşte sufletul meu dupre Tine, Doamne, şi cu lacrămi Te caut. Caută asupra durerii mele şi îmi luminează întunerecul, ca să se veselească sufletul meu.

Eu nu pot să Te uit. Cum Te voi uita? Lină, blândă privirea Ta a tras sufletul meu, şi se bucura duhul meu în rai, unde vedeam Fața Ta. Cum voi uita raiul, unde iubirea Tatălui Ceresc mă veselea?»

De ar şti lumea puterea cuvintelor lui Hristos: «Învățați de la Mine smerenia şi blândețea», întreaga omenire ar lăsa toate celelalte ştiințe şi ar învăța numai această cerească ştiință.

Oamenii nu cunosc puterea smereniei lui Hristos, şi de aceea sânt traşi către cele pământeşti; însă omul nu poate a cunoaşte puterea cuvintelor lui Hristos fără Duhul Sfânt; dar cine a cunoscut-o, nu va părăsi această ştiință măcar de s'ar îmbogăți

cu toate împărăţiile lumii.

Doamne, dă mie smerenia Ta, spre a sălăşlui în mine iubirea Ta, şi să viețuiască în mine frica Ta cea sfântă.

Greu este a trăi fără dragoste pentru Dumnezeu; întunerec şi urât se abate asupra sufletului; dar când vine dragostea, atunci cu neputinţă este a înfăţişa bucuria sufletului.

Sufletul meu însetează a dobândi smerenia lui Hristos şi doreşte către ea zi şi noapte, iar uneori **strigând strig**:

Tânjeşte sufletul meu dupre Tine, Doamne, şi cu lacrămi Te caut.

O, Doamne, cum Îţi iubeşti Tu zidirea, şi sufletul nevăzut vede harul Tău, şi cu frică şi cu dragoste cucernic mulţămeşte Ţie.

Iubiţii mei fraţi, cu lacrămi scriu aceste rânduri.

Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Domnul, el în fiece clipă neîncetat se minunează de milosârdia lui Dumnezeu şi de măreţia şi puterea Sa. Dar dacă sufletul nu a dobândit smerenia, ci încă o dobândeşte, cunoaşte multe schimbări: uneori petrece în luptă cu gândurile şi nu are odihnă, alteori primeşte slobozenie de la gânduri şi vede pe Domnul şi înţelege dragostea Lui. De aceea şi zice Domnul:

«Învăţaţi de la Mine blândeţea şi smerenia, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre».

Şi dacă cineva nu va învăţa smerenia, dragostea şi nerăutatea, Domnul nu-i va da a-L cunoaşte. Dară sufletul ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt este rănit de dragostea Lui şi nu-L poate uita, ci aşa cum bolnavul totdeauna îşi aminteşte de boala sa, aşa şi sufletul ce iubeşte pe Domnul totdeauna îşi aminteşte de Domnul şi de dragostea Sa pentru întreg neamul omenesc.

Ce voi răsplăti Ție, Doamne?

Tu, Milostive, înviat-ai sufletul meu dintru păcate, şi mi-ai dat a cunoaşte mila Ta către mine, şi inima mea s'a robit Ție şi se răpeşte către Tine, Lumina mea, neîncetat.

Ce voi răsplăti Ție, Doamne?

Tu ai înviat sufletul meu a iubi pre Tine şi pre aproapele meu, şi îmi dai lacrămi a mă ruga pentru întreaga lume.

Fericit sufletul ce şi-a cunoscut Făcătorul şi L-a iubit, căci s'a odihnit într'Însul cu desăvârşită odihnă.

Domnul este nemărginit de milostiv.

Ştie sufletul meu mila Sa către mine, iar eu scriu despre ea în nădejdea că fie şi un suflet va iubi pe Domnul şi se va aprinde către El cu focul pocăinței.

De nu mi-ar fi dat Domnul în Duhul Sfânt a cunoaşte mila Sa, aş fi deznădăjduit de mulțimea păcatelor mele, dar acum El mi-au răpit sufletul care L-a iubit şi uită toate cele pământeşti.

O, Doamne, smereşte-mi inima, spre a fi pururea plăcută Ție.

Înțelegeți voi, toate noroadele pământului, mult iubeşte pre voi Domnul şi milostiv vă cheamă către Sine:

«Veniți la Mine, şi Eu voi odihni pre voi».

«Odihni-vă-voi şi pre pământ, şi în cer, şi veți vedea slava Mea».

«Acum nu o puteți cuprinde, dară Duhul Sfânt va da vouă a înțelege a Mea iubire către voi».

«Nu zăboviți, veniți către Mine, Eu cu dorire vă aştept ca pre iubiți prunci, şi voi da vouă a Mea pace, şi veți fi întru bucurie, iar bucuria voastră va fi vecinică».

Iubiții mei frați, cu lacrămi scriu aceste rânduri.

Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Domnul, în fiece clipă, neîncetat, el se minunează de milosârdia lui Dumnezeu şi de măreţia şi puterea Sa, iar Domnul Însuşi cu al Său har, milostiv, ca o mamă iubitoare de prunci învaţă sufletul smeritele, bunele gânduri, şi îi dă a-L simţi de faţă şi apropiat, şi sufletul, în smerenie, vede pe Domnul fără nici un gând.

Domnul iubeşte pe om, şi harul Său va fi în Biserică până în vremea Înfricoşatei Judecăţi, tot aşa cum a fost şi în vremile trecute.

Domnul iubeşte pe om, şi măcar de l-au şi zidit din ţărână, dară l-au înfrumuseţat cu Duhul Sfânt.

În Duhul Sfânt se cunoaşte Domnul, şi în Duhul Sfânt este iubit Domnul, dar fără Duhul Sfânt omul nu este decât greşalnică ţărână.

Domnul Îşi hrăneşte pruncii cu Duhul Sfânt, şi cu al Său preacinstit Sânge şi Trup, şi toţi cei ce urmează pe Domnul sânt asemenea Domnului, Tatăl lor.

Duhul Sfânt ne-au înrudit cu Domnul, şi să ştii că dacă tu simţi în sineţi pacea lui Dumnezeu şi dragoste către toţi, sufletul tău este asemenea Domnului.

Aceasta ne-a învăţat harul lui Dumnezeu, şi sufletul ştie când este îmbogăţit cu har; şi tot aşa, sufletul simte când pierde harul, simte şi apropierea vrăjmaşului.

Eu mai nainte nu ştiam aceasta, dar când am pierdut harul, din cercare mi s'a limpezit.

Drept aceea, fraţilor, din toate puterile păziţi pacea lui Dumnezeu, carea ne-a fost dată în dar; iar când cineva ne va dosădi, atunci, fie şi silnic, dar îl vom iubi, iar Domnul, văzând osteneala noastră, ne va ajuta cu harul Său.

Aşa grăiesc Sfinţii Părinţi, şi cercarea multor ani arată că osteneala este de neocolit.

Harul Sfântului Duh îl face pe fiecare om asemenea Domnului Iisus Hristos încă de pe pământ.

Cine este în Duhul Sfânt, acela se aseamănă Domnului încă de acì, de pe pământ, dar cei ce nu se pocăiesc şi nu cred sânt asemenea vrăjmaşului.

Domnul ne-au învrednicit a fi asemenea Lui, dară Domnul este atât de blând şi smerit, şi dacă tu L-ai vedea, de multa bucurie ai dori să spui: «Doamne, mă topesc de harul Tău»; dar într'o astfel de clipă nu poţi să spui nici un singur cuvânt despre Dumnezeu, căci sufletul tău s'a schimbat de prisosul Duhului Sfânt. Astfel, Cuviosul Serafim din Sarov, când a văzut pe Domnul, nu a putut grăi.

Domnul porunceşte a-L iubi din toată inima şi din tot sufletul, dar cum este cu putinţă a-L iubi pe Cel pe Care niciodată nu L-ai văzut, şi cum să te înveţi o astfel de dragoste? Domnul Se face cunoscut din lucrarea Sa înlăuntrul sufletului. Când Domnul cercetează, sufletul ştie că un Oaspete iubit a venit şi a plecat, şi tânjeşte sufletul după El şi cu lacrămi Îl caută: «Unde eşti Tu, Lumina mea, unde eşti, bucuria mea? Urmele Tale înmiresmează sufletul meu, dară Tu nu eşti, şi tânjeşte sufletul meu dupre Tine, şi inima mea s'a necăjit şi doare, şi nimic altceva mă veseleşte, căci am mâhnit pre Domnul, iară El S'au tăinuit de la mine».

De am fi simpli precum copiii, Domnul ne-ar arăta raiul, şi L-am vedea în slava Heruvimilor şi a Serafimilor, şi a tuturor cereştilor puteri, şi a Sfinţilor; dară noi nu sântem smeriţi, şi de aceea ne chinuim pe noi înşine şi pe ceilalţi, pe cei ce trăiesc împreună cu noi.

Ce bucurie este nouă că Domnul nu numai iartă păcatele, dar şi pe Sine Se dă a fi cunoscut sufletului îndată ce se smereşte. Cel mai de pe urmă sărac se poate smeri şi să cunoască pe Dumnezeu în Duhul Sfânt. Nu este nevoie nici de bani, nici de avuţii spre a cunoaşte pe Domnul, ci numai de smerenie. Domnul în dar Se dă pe Sine, pentru singură mila Sa. Mai nainte nu ştiam aceasta, dar acum limpede văz în fiece zi şi ceas, în fiece clipă mila lui Dumnezeu. Domnul dă pacea până şi în somn, dar fără Dumnezeu nu este pace în suflet.

Multora, pentru mândria minţii, Domnul nu Se face cunoscut, dară ei cred totuşi că multe ştiu. Şi ce folos de ştiinţa lor, câtă vreme pe Domnul nu Îl ştiu, nu ştiu harul Sfântului Duh, nu ştiu cum vine el şi pentru ce se pierde?

Dar să ne smerim, fraţilor, şi Domnul ne va arăta toate, precum un tată bun toate arată fiilor săi.

Priveşte cu mintea ce se petrece în suflet. Dacă are nu mult har, în suflet va fi pace şi el simte dragoste către toţi; dacă este mai mult har, atunci în suflet va fi lumină şi bucurie mare; iar dacă şi mai mult, atunci până şi trupul simte harul Duhului Sfânt.

Nu este amar mai mare decât a pierde harul. Sufletul tânjeşte atunci după Dumnezeu, şi cu ce voi asemăna acea tânjire? O voi asemăna cu plânsul mamei ce şi-a pierdut singurul ei fiu iubit şi strigă: «Unde eşti, iubit rodul pântecelui meu, unde eşti bucuria mea?»

Astfel, şi încă mai mult, tânjeşte sufletul după Domnul când pierde harul şi desfătarea Dumnezeieştii iubiri.

«Unde eşti Tu, Dumnezeul meu cel milostiv, unde eşti, Lumina cea fără de asfinţit? Căci Te-ai ascuns de la mine, şi nu mai văd a Ta blândă şi luminată Faţă?

Rare sufletele ce Te cunosc, şi puţini cei cu carii se poate grăi despre Tine: oamenii se mântuiesc mai mult prin credinţă. Dar, precum Tu Însuţi ai zis Apostolului Thoma: Tu ai văzut şi ai pipăit, dar fericiţi şi cei ce nu au văzut, dar cred». Astfel, nu toţi simt Duhul Sfânt, dar cei ce se tem de Dumnezeu şi păzesc poruncile Lui se vor mântui toţi, căci nemărginit de mult ne iubeşte Domnul, iar eu nu aş fi putut cunoaşte acea iubire, de nu m'ar fi învăţat Duhul Sfânt, Carele învaţă toate cele bune.

Inima mea Te-a iubit, Doamne, şi de aceea tânjesc dupre Tine şi cu lacrămi Te caut.

Tu ai împodobit cerul cu stele, văzduhul cu nouri, iar pământul cu mări, cu râuri şi cu grădini înverzite, unde cântă păsările, dară sufletul meu Te-a iubit, şi nu doreşte a căuta asupra cestei lumi, măcar că preafrumoasă este.

Numai pre Tine doreşte sufletul meu, Doamne. A Ta lină şi blândă privire eu nu o pot uita, şi cu lacrămi mă rog Ţie: Vino, şi sălăşluieşte, şi mă curăţeşte de greşalele mele. Tu vezi dintru înălţimea sfintei slavei Tale cum doreşte sufletul meu dupre Tine. Nu mă părăsi, pre robul Tău; auzi-mă, pre carele glas înalţ precum Prorocul David: «Miluieşte-mă, Dumnezeule, dupre mare mila Ta».

Sfinţi Apostoli, voi aţi propovăduit întreg-pământului: «Cunoaşteţi iubirea lui Dumnezeu». Şi sufletul meu păcătos a cu-

noscut această iubire în Duhul Sfânt; eu însă am pierdut pre Duhul, şi tânjesc dupre El, şi rogu-vă, înduplecaţi pre Domnul ca să-mi întoarcă darul Duhului Sfânt, pre Carele cunoaşte sufletul meu, iară eu mă voi ruga pentru întreaga lume, ca să vie pacea pre pământ.

Toţi Sfinţii, înduplecaţi pre Domnul Dumnezeu pentru mine. Voi vedeţi slava Domnului în ceruri, căci pre pământ aţi iubit pre Domnul din tot sufletul şi din toată mintea; voi aţi biruit lumea cu puterea harului pre carele au dat vouă Domnul pentru smerenia voastră; voi aţi răbdat pentru dragostea lui Dumnezeu toate scârbele; şi arde duhul meu a vă vedea, a privi cum vedeţi voi slava Domnului, şi tânjeşte sufletul meu zi şi noapte dupre Domnul, şi doreşte a se îndulci de a Sa iubire.

Bătrânii îmbunătăţiţi sânt smeriţi şi, prin firea lor, asemenea lui Hristos. Prin viaţa lor dau o pildă vie. Ei şi-au agonisit pacea, şi asemenea lemnului vieţii cel din rai, hrănesc pe mulţi din roadele lor, adică din roadele acelei păci.

Lemnul vieţii cel din mijlocul raiului este Hristos. El acum este apropiat tuturor, şi întreaga lume se poate hrăni dintr'Însul şi se poate sătura cu Duhul Sfânt.

Când nu sânt povăţuitori buni trebuie să ne dăm voii lui Dumnezeu în smerenie, iar atunci Domnul cu harul Său va înţelepţi, căci Domnul atât de mult ne iubeşte, încât este cu neputinţă a o înfăţişa în cuvânt, şi nici mintea nu o poate ajunge, şi numai prin Duhul Sfânt se cunoaşte iubirea lui Dumnezeu, din credinţă, dar din minte nu se poate cunoaşte.

Unii se pricesc în privinţa credinţei, şi nu este sfârşit pricirii lor, dar iată că nu este nevoie a se certa, ci doar a ne ruga lui Dumnezeu şi Maicii Domnului, iar Domnul fără priciri va lumina – şi curând va lumina.

Mulți au cercetat toate credințele, însă adevărata credință nu au cunoscut-o așa cum se cuvine; dar cel ce în smerenie va ruga pe Dumnezeu, ca Domnul să-l lumineze, da-va lui Domnul a cunoaşte cât de mult iubeşte El omul.

Cei mândri tot cred că pot ajunge la toate cu mintea, dar Dumnezeu nu le dă.

Dar noi Îl ştim pe Domnul: El ni S'au arătat în Duhul Sfânt, şi sufletul Îl ştie, şi este bucuros, şi vesel, şi odihnit, şi în aceasta stă sfânta noastră viață.

Domnul au zis: «Unde sânt Eu, acolo şi slujitoriul Meu va fi, şi va vedea slava Mea» (vezi Io. 12: 26 şi 17: 24). Dar oamenii nu înțeleg Scriptura; ea le este ca şi neînțeleasă. Dar când Duhul Sfânt îi învață, atunci totul va fi înțeles, şi sufletul se va simți ca în cer, căci acelaşi Duh Sfânt este şi în cer, şi pe pământ, şi în Sfânta Scriptură, şi în sufletele celor ce iubesc pe Dumnezeu. Dar fără Duhul Sfânt oamenii rătăcesc, şi deşi neîncetat învață, dar a cunoaşte pe Dumnezeu nu pot, şi odihna în El nu au cunoscut-o.

Cel ce a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, acela iubeşte întreaga lume, şi niciodată nu cârteşte pentru soarta sa, căci vremelnicele necazuri pentru Dumnezeu îi câştigă vecinică bucurie.

Sufletul nesmerit, ce nu s'a dat voii lui Dumnezeu, nimica poate a cunoaşte, ci trece de la un gând la altul, şi aşa niciodată se roagă cu mintea curată, şi nu proslăveşte măreția lui Dumnezeu.

Sufletul care s'a dat smerit voii lui Dumnezeu, în toată clipa nevăzut vede pe Dumnezeu, şi de negrăit este aceasta pentru însuşi sufletul, nici poate despre ea a povesti, ci doar prin cercare cunoaşte mila lui Dumnezeu, şi ştie sufletul când Domnul este cu el. Sufletul s'a dat Lui ca un copil mic ce zilnic primeşte hrană, dar de unde vine hrana nu ştie; tot aşa, sufletul se simte

bine cu Dumnezeu, dar cum se întâmplă aceasta nu o poate spune.

Doamne, prin Duhul Tău cel Sfânt luminează norodul Tău, ca toți să cunoască iubirea Ta.

Domnul Însuşi însuflă a ne ruga pentru oameni, şi Însuşi dă putere spre a ne ruga, iar pentru aceasta răsplăteşte sufletului. Iată mila Domnului către noi.

Din pruncie am iubit lumea şi frumusețea ei, iubeam crângurile şi grădinile înverzite, iubeam câmpiile şi toată făptura lui Dumnezeu, cât de frumos este ea zidită. Iubeam să privesc asupra norilor luminoşi, cum se purtau ei în înălțimile albastre. Dar de când am cunoscut pe Domnul meu, şi El mi-au răpit sufletul, totul în suflet mi s'a schimbat, iar de acum nu mai voiesc a căuta asupra acestei lumi, ci sufletu-mi trage neîncetat către acea lume unde viază Domnul. Ca pasărea în colivie, aşa se strâmtorează sufletul meu pe pământ. Precum pasărea doreşte şi trage a zbura din strâmta colivie în crângul cel înverzit, aşa şi sufletul meu trage din nou a vedea pe Domnul, căci El au răpit sufletul meu, şi acesta tânjeşte după Domnul şi strigă:

Unde sălăşluieşti Tu, Lumina mea? Tu vezi – cu lacrămi Te caut. De nu Te-ai fi arătat Tu, eu nu Te-aş fi putut căuta precum Te caut acum. Ci Tu Însuți m'ai căutat, pre păcătosul, şi mi-ai dat a cunoaşte iubirea Ta. Tu mi-ai dat a vedea că dragostea Ta pentru noi Te-a dus la cruce, şi în suferințe ai murit pentru noi. Tu mi-ai dat a cunoaşte că dragostea Ta Te-a adus din cer pre pământ, şi până şi în iad, pentru ca noi să vedem slava Ta.

Ție Ți-au fost milă de mine, şi mi-ai arătat a Ta Față, iar acum sufletul meu trage către Tine, Doamne, şi niciunde nu-şi află odihna zi şi noapte; şi eu plâng ca un prunc ce şi-a pierdut mama.

Ci şi pruncul îşi va uita mama, şi mama pruncii săi, când Te

vor vedea: sufletul, văzându-Te, uită întreaga lume. Aşa şi sufletul meu trage către Tine, şi doreşte dupre Tine, şi nu doreşte a vedea frumusețea lumii cesteia.

Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Maica Domnului, când în Duhul Sfânt se înrudeşte apostolilor şi cuvioşilor, şi tuturor sfinților şi drepților, atunci nestăvilit este tras către acea lume şi nu se poate opri, ci tânjeşte, şi se strâmtorează, şi plânge, şi nu se poate smulge de la rugăciune, şi măcar că trupul cade în neputință şi doreşte a se întinde pe laviță, chiar şi culcat fiind pe laviță sufletul se răpeşte către Domnul şi către Împărăția Sfinților.

Sosit-a bătrânețea, trupul a slăbit şi doreşte a se culca pe laviță, dară duhul nu slăbeşte; el tinde către Dumnezeu, Tatăl său, Cel firesc, Cel ceresc. El ne-au înrudit cu Sine prin Trupul Său şi Preacinstit Sângele Său, şi prin Duhul Sfânt; El ne-au dat a cunoaşte ce este vecinica viață. În parte o am cunoscut: Duhul Sfânt este vecinica viață; sufletul viază în dragostea lui Dumnezeu, în smerenia şi blândețea Duhului Sfânt; dară Duhului Sfânt trebuie să dai loc a Se sălăşlui în suflet, ca acolo să vieze, ca sufletul din trăire să Îl simtă.

Cel ce pe pământ petrece în Duhul Sfânt, în dragostea lui Dumnezeu, acela şi acolo va fi împreună cu Domnul, căci dragostea nu poate să piară. Dar, spre a nu greşi în judecata gândului, să ne smerim, după cuvântul Domnului:

«Fiți precum pruncii, că a unora ca aceştia este Împărăția lui Dumnezeu» (vezi Mt. 18: 3).

Amar mie, căci eu am cunoscut pre Domnul în Duhul Sfânt, dar Îl pierd şi nu Îl pot câştiga deplin, măcar de şi văd mila lui Dumnezeu cu mine.

Domnul atât de mult ne iubeşte, cât noi înşine nu ne putem iubi; dar sufletul în necazuri gândeşte că Domnul l-au uitat, şi că până şi a privi asupră-i nu voieşte, şi suferă şi se strâmtorează.

Dar nu aşa, fraţilor. Domnul nesfârşit ne iubeşte, şi ne dă harul Sfântului Duh, şi ne mângâie. Domnul nu voieşte ca sufletul să zacă în mâhniciune şi în nedumerire pentru a sa mântuire. Cu tărie să crezi că noi suferim numai câtă vreme nu ne-am smerit; iar îndată ce ne-am smerit se pune capăt şi durerilor, căci Duhul lui Dumnezeu, pentru smerenie, încunoştinţează sufletul că s'a mântuit.

Mare fie slava Domnului, că El atât de mult ne iubeşte; şi iubirea ceasta se cunoaşte prin Duhul Sfânt.

Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul, şi cu lacrămi Îl caut.

Cum pot să nu Îl caut? El mi S'au arătat în Duhul Sfânt, iar inima mea L-a iubit. El mi-au răpit sufletul, şi acesta tânjeşte după Dânsul.

Sufletul este asemenea miresei, iar Domnul – Mirelui; şi se iubesc, şi tânjesc unul după celălalt. Domnul, în dragostea Sa, tânjeşte după suflet, şi Se întristează dacă nu este într'însul loc Duhului Sfânt; iar sufletul ce a cunoscut pe Domnul tânjeşte după El, căci în El este viaţa sa şi bucuria.

Viaţa păcătoasă este moartea sufletului, iar dragostea lui Dumnezeu – raiul desfătării, unde vieţuia înainte de cădere părintele nostru Adam.

Adame, părintele nostru, spune nouă cum iubea sufletul tău pre Domnul în rai?

A înţelege aceasta este cu neputinţă, şi doar sufletul ce s'a atins de iubirea lui Dumnezeu poate în parte să o înţeleagă.

Dară Maica Domnului, cum iubea Ea pe Domnul, Fiul Său?

Nimenea dintre oameni poate cuprinde aceasta, fără numai Ea Însăşi. Însă Duhul lui Dumnezeu ne învaţă iubirea. Şi întru

Dânsa era şi este acelaşi Duh al lui Dumnezeu, Carele este iubire, şi de aceea cel ce a cunoscut pe Duhul Sfânt poate în parte a înțelege şi iubirea Ei.

Cât sântem de fericiți noi, creştinii: **ce fel** de Dumnezeu avem noi!

Mă doare pentru cei ce nu cunosc pe Dumnezeu. Ei nu văd vecinica lumină, iar după moarte merg în vecinicul întunerec. Ştim despre aceasta, căci Duhul Sfânt în Biserică descoperă Sfinților ce este în ceruri şi ce este în iad.

O, nefericit, rătăcit norod. Ei nu pot şti ce este adevărata bucurie. Ei se veselesc uneori şi râd, însă râsul cu care râd şi veselia cu care se veselesc li se întoarce în plâns şi în durere.

Dară bucuria noastră – Hristos. Prin ale Sale suferințe El ne-au înscris în cartea vieții, iară noi, în Împărăția Cerului, vecinic vom fi cu Dumnezeu, şi vom vedea slava Lui, şi ne vom desfăta întru Dânsul. Bucuria noastră – Duhul Sfânt. Cât este El de dulce şi de bun. El poartă sufletului mărturie pentru mântuirea sa.

O, fraților, rogu-vă şi vă cerşesc înaintea Feței milosârdiei lui Dumnezeu, credeți în Evanghelie şi în mărturia Sfintei Biserici, şi încă de pe pământ veți gusta fericirea raiului. Iată, Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul nostru este; iubirea lui Dumnezeu dă sufletului raiul. Mulți domnitori şi stăpâni, dacă au cunoscut iubirea lui Dumnezeu, şi-au părăsit scaunele. Şi de bună seamă, căci dragostea lui Dumnezeu este fierbinte; ea până la lacrămi îndulceşte sufletul cu harul Sfântului Duh, şi cu nimic pământesc se poate asemui.

Cele pământeşti se cunosc cu mintea omenească, dară Dumnezeu şi toate cele cereşti nu se pot cunoaşte decât în Duhul Sfânt, şi nu doar mintea.

Cel ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt uită pământul ca şi cum nici nu ar fi, dară după rugăciune priveşte cu ochii, şi iată, din nou îl vede.

Fraţilor, Sfinţii în Împărăţia Cerurilor văd slava lui Dumnezeu; iară noi să ne smerim, şi Domnul ne va iubi, şi ne va da pe pământ toate cele de folos sufletului şi trupului, şi va descoperi nouă toate tainele.

Oamenii şi-au lipit sufletul de agoniselile pământeşti şi au pierdut dragostea lui Dumnezeu, şi de aceea nu este pace pe pământ. Mulţi, de-a lungul vieţii, doresc din curiozitate a şti, de pildă, cum este făcut soarele, dar a cunoaşte pe Dumnezeu nu se îngrijesc. Domnul însă nu ne-au vorbit despre soare, ci ne-au descoperit despre Tatăl şi despre Împărăţia Cerurilor. El au zis că drepţii, în Împărăţia Tatălui lor, vor străluci ca Soarele (Mt. 13: 43); şi Scriptura zice că Domnul va fi Lumină în rai (Apoc. 21: 23; 22: 5), iar Lumina Domnului va fi în **sufletele**, în **minţile** şi în **trupurile** sfinţilor.

Vieţuim pe pământ, şi pe Dumnezeu nu-L vedem, şi a-L vedea nu putem. Dar dacă Duhul Sfânt vine în suflet, vom vedea pe Dumnezeu precum L-a văzut Sfântul Arhidiacon Ştefan. Sufletul şi mintea, în Duhul Sfânt, dintr'o dată cunosc că acesta este **Domnul**. Astfel, Sfântul Simeon de-Dumnezeu-primitorul, în Duhul Sfânt, în micul prunc a cunoscut pe Domnul; şi Sfântul Ioan Botezătorul aşijderea, în Duhul Sfânt, a cunoscut pe Domnul şi L-a arătat norodului. Dar fără Duhul Sfânt nimenea poate cunoaşte pe Dumnezeu şi cât de mult ne iubeşte El. Măcar că şi citim că El ne-au iubit şi că au suferit pentru noi din dragoste pentru noi, o gândim doar cu mintea, însă cu sufletul

nu înţelegem iubirea lui Hristos precum se cuvine; dar când Duhul Sfânt ne învaţă, atunci limpede şi simţit cunoaştem dragostea şi ne facem asemenea Domnului.

Doamne Milostive, învaţă-ne pre toţi în Duhul Tău cel Sfânt a vieţui dupre voia Ta, ca toţi în Lumina Ta să Te cunoaştem, pre adevăratul Dumnezeu, căci fără Lumina Ta nu putem înţelege plinătatea iubirii Tale. Luminează-ne cu harul Tău, şi acela va încălzi inima noastră spre a Te iubi.

II

CUVÂNT PENTRU RUGĂCIUNE

Cel ce iubeşte pe Domnul, totdeauna îşi va aduce aminte de El, iar aducerea-aminte de Domnul naşte rugăciunea. De nu-ţi vei aduce aminte de Domnul, nici te vei ruga, iar fără rugăciune sufletul nu petrece în dragostea lui Dumnezeu, căci prin rugăciune vine harul Sfântului Duh. Prin rugăciune se păzeşte omul de păcat, căci mintea rugătoare se îndeletniceşte cu Dumnezeu, şi întru smerenia duhului stă înaintea feţei Domnului, pe Carele Îl cunoaşte sufletul celui ce se roagă.

Dar, firește, începătorul are trebuință de un povățuitor, căci înainte de harul Sfântului Duh sufletul întâmpină o mare luptă cu vrăjmaşii şi nu este în putere singur a desluşi lucrurile atunci când vrăjmaşul îi aduce îndulcirea sa. A înțelege aceasta poate numai cel ce din cercare a cunoscut harul Sfântului Duh. Cel ce a gustat Sfântul Duh, **după gust** deosebeşte harul.

Cel ce voieşte fără îndrumător a se îndeletnici cu rugăciunea şi, din mândrie, crede că poate a se învăța după cărți, şi nu va merge la un duhovnic, acela pe jumătate a şi căzut în înşelăciune. Celui smerit însă Domnul îi ajută, şi de nu se află un îndrumător iscusit, iar el va merge la un duhovnic, oricare ar fi el, pe acela, pentru smerenie, îl va acoperi Domnul.

Gândeşte că în duhovnic vieţuieşte Sfântul Duh, şi că el îţi va spune ceea ce trebuie. Dar de vei gândi că duhovnicul tră-

ieşte negrijuliu, şi cum poate vieţui în el Duhul Sfânt, pentru un astfel de gând mult vei suferi, şi Domnul te va smeri, iar tu vei cădea negreşit în înşelăciune.

Rugăciunea se dă celui ce se roagă, precum scrie în Scriptură; dar rugăciunea numai din obişnuinţă, fără zdrobirea inimii pentru păcate nu este plăcută Domnului.

Încetez pentru o vreme cuvântul pentru rugăciune.

Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul, şi cu dorire caut pre El, şi de nimic altceva îmi rabdă sufletul a gândi.

Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul cel Viu, şi trage duhul meu către Dânsul, precum spre Tatăl cel Ceresc şi firesc. Înruditu-ne-au Domnul Sieşi în Duhul Sfânt. Iubit este inimii Domnul – bucuria şi veselia noastră, şi cea tare nădejde.

Bunule Doamne, caută milostiv zidirea Ta şi Te arată oamenilor în Duhul Sfânt, precum Te arăţi robilor Tăi.

Îmbucură, Doamne, cu venirea Duhului Tău cel Sfânt pre tot sufletul cel necăjit. Dă, Doamne, tuturor celor ce Ţi se roagă, a cunoaşte Duhul Sfânt.

O, oameni ai întregii lumi, să ne smerim pentru Domnul şi pentru Împărăţia Cerului, să ne smerim, şi Domnul ne va da a cunoaşte puterea rugăciunii lui Iisus. Să ne smerim, şi Însuşi Duhul lui Dumnezeu ne va povăţui sufletul.

O, omule, învaţă-te smerenia lui Hristos, şi va da ţie Domnul a gusta îndulcirea rugăciunii. Iar dacă voieşti curat a te ruga, fii tu smerit, înfrânat, curat te spovedeşte, şi te va iubi rugăciunea. Fii ascultător, din cuget bun supune-te stăpânirilor, şi fii mulţămit cu toate, şi atunci mintea ţi se va curăţi de cugete deşarte. Aminteşte-ţi că Domnul te vede, şi teme-te, nu cândva să mâhneşti întru ceva pe fratele; nu-l osândi şi nu-l întrista, fie şi prin înfăţişarea-ţi, şi Duhul Sfânt te va iubi, şi Însuşi întru toate îţi va ajuta.

Duhul Sfânt foarte mult se aseamănă unei maici iubite, adevărate. Maica îşi iubeşte pruncul şi-i este milă de el; tot aşa şi Duhului Sfânt Îi este milă de noi, iartă, tămăduieşte, înţeleptește

şi îmbucură, şi se cunoaşte Duhul Sfânt în smerita rugăciune.

Cel ce îşi iubeşte vrăjmaşii degrab va cunoaşte pe Domnul în Duhul Sfânt, iar cel ce nu îi iubeşte, despre acela nici nu vreau să scriu. Dar mă doare pentru dânsul, căci se chinuie pe sine însuşi şi pe ceilalţi, şi pe Domnul nu va cunoaşte.

Sufletul ce iubeşte pe Domnul nu poate a nu se ruga, căci este tras către Dânsul de harul pe care l-a cunoscut în rugăciune.

Pentru rugăciune ne sânt date bisericile; în biserici slujba se săvârşeşte după cărţi; dar nici biserica nu o iei cu tine, nici cartea nu o ai totdeauna, însă rugăciunea lăuntrică pururea şi pretutindenea este cu tine. În sfintele lăcaşuri se săvârşesc dumnezeieştile slujbe şi viază Duhul Sfânt, dar sufletul este cea mai bună biserică a lui Dumnezeu, şi pentru cel ce se roagă în suflet întreaga lume s'a prefăcut în lăcaş sfânt; dar aceasta nu este pentru toţi.

Mulţi se roagă cu gura şi iubesc a se ruga după cărţi, şi este bine, şi Domnul primeşte rugăciunea şi miluieşte. Dar de se roagă cineva Domnului şi se gândeşte la altele, o astfel de rugăciune Domnul nu ascultă.

Cel ce se roagă din obişnuinţă nu cunoaşte schimbări în rugăciune, dar cel ce cu osârdie se roagă, acela cunoaşte multe schimbări în rugăciune: fie lupta cu vrăjmaşul, sau lupta cu sine însuşi, cu patimile, lupta cu oamenii – şi în toate acestea este nevoie de bărbăţie.

Cere sfatul celor cercaţi, de-i vei afla, şi smerit cere Domnului şi, pentru smerenie, Domnul îţi va da înţelegere.

De este rugăciunea noastră plăcută Domnului, Duhul lui Dumnezeu va purta în suflet mărturie; El este bun şi lin; dar înainte nu ştiam dacă primea Domnul rugăciunea sau nu, şi în ce chip ai putea să cunoşti aceasta.

Durerea și primejdiile pe mulți au învățat să se roage.

A venit la mine la magazie un soldat; se îndrepta spre Salonic. Sufletul meu l-a îndrăgit și i-am zis:

«Roagă-te Domnului, ca să fie mai puține necazuri»

Iar el zice: «Știu să mă rog. Am învățat în război, când eram în bătălii. Cu putere mă rugam Domnului să mă lase printre cei vii. Gloanțele plouau, obuzele explodau, și puțini au rămas în viață, iar eu m'am aflat de multe ori în bătălii, și Domnul m'au păzit». Zicând aceasta, mi-a arătat cum se ruga, și după mișcarea trupului mi-era vădit că era cu totul adâncit în Dumnezeu.

Multora le place a citi cărți bune, și este un lucru bun, dar cel mai bine este a te ruga; însă cel ce citește cărți proaste și ziare se pedepsește cu foamete sufletească: sufletul lui înfometează, căci hrana sufletului și îndulcirea lui sânt în Dumnezeu. În Dumnezeu este și viața lui, și bucuria, și veselia, și Domnul negrăit ne iubește, iar dragostea aceasta este cunoscută în Duhul Sfânt.

Dacă mintea ta voiește să se roage în inimă și nu poate, citește rugăciunea cu buzele și ține-ți mintea în cuvintele rugăciunii, precum zice *Scara*. Cu vremea, Domnul îți va da rugăciunea inimii fără gânduri și te vei ruga ușor. Unii și-au vătămat inima, căci s'au silit să săvârșească rugăciunea cu mintea în inimă și au ajuns până acolo că nici cu gura nu o mai puteau rosti. Dar tu să știi rânduiala vieții duhovnicești: darurile se dau sufletului simplu, smerit, ascultător. Celui ascultător și întru toate înfrânat – în mâncare, în cuvânt, în mișcări – Însuși Domnul îi dă rugăciunea, iar ea ușor se săvârșește în inimă.

Neîntrerupta rugăciune vine din dragoste, dar se pierde prin osândire, prin grăire în deșert și prin neînfrânare. Cel ce iubește pe Dumnezeu poate cugeta la El zi și noapte, căci **nici o lucrare nu împiedică a iubi pe Dumnezeu**. Apostolii iubeau pe Domnul, iar lumea nu-i împiedeca, măcar că ei pomeneau lumea și se rugau pentru ea și propovăduiau. Dar iată că Marelui Arsenie i

s'a spus: «Fugi de oameni»; însă Duhul lui Dumnezeu şi în pustie ne învaţă a ne ruga pentru oameni şi pentru întreaga lume.

În această lume fiecare îşi are ascultarea: unul este împărat, altul patriarh, altul bucătar sau fierar sau învăţător, dar Domnul pe toţi iubeşte, şi mai mare răsplată va fi aceluia care mai mult iubeşte pe Dumnezeu. Domnul ne-au dat porunca de a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din toată mintea, din tot sufletul. Dar fără rugăciune cum poţi iubi? De aceea mintea şi inima omului trebuie să fie totdeauna slobode pentru rugăciune.

Pe carele iubeşti, la acela vrei să te gândeşti, despre el vrei să vorbeşti, cu el vrei să fii. Dar pe Domnul iubeşte sufletul ca pe Tatăl şi Ziditorul său, şi stă înaintea Lui cu teamă şi cu dragoste: cu teamă, căci este Domnul; cu dragoste, căci sufletul Îl cunoaşte ca Tată; El este milostiv foarte, şi harul Său mai dulce decât toate cele.

Şi eu am cunoscut că a te ruga este uşor, căci ajută harul lui Dumnezeu. Domnul milostiv ne iubeşte, şi ne dă în rugăciune a vorbi cu Dânsul, şi a ne căi, şi a ne ruga.

Nu am putere să înfăţişez cât de mult ne iubeşte Domnul; în Duhul Sfânt se cunoaşte această iubire, iar sufletul celui ce se roagă cunoaşte pe Duhul Sfânt.

Unii zic că de la rugăciune vine înşelarea. Aceasta este greşit. Înşelarea vine de la călăuzirea de sine, iar nu din rugăciune. Toţi Sfinţii mult s'au rugat, şi cheamă şi pe alţii la rugăciune. Rugăciunea este cea mai bună lucrare pentru suflet. Prin rugăciune ajungi la Dumnezeu; prin rugăciune se cere smerenia, răbdarea şi tot lucrul bun. Cel ce vorbeşte împotriva rugăciunii, vădit niciodată nu a gustat cât de bun este Domnul şi cât de mult ne iubeşte El. De la Dumnezeu răul nu poate veni. Toţi sfinţii neîncetat se rugau; nici o clipă nu rămâneau fără rugăciune.

Sufletul, pierzând smerenia, pierde totodată harul şi dragos-

tea către Dumnezeu, iar atunci se stinge rugăciunea fierbinte; dar când sufletul se liniştеşte de patimi şi dobândeşte smerenia, Domnul îi dă harul Său, şi atunci el se roagă pentru vrăjmaşi ca însuşi pentru sine, şi pentru întreaga lume se roagă cu lacrămi fierbinți.

III

PENTRU SMERENIE

Acum sânt puțini Bătrâni care cunosc dragostea Domnului către noi, şi care cunosc lupta cu vrăjmaşii, şi că, spre a-i birui, este nevoie de smerenia lui Hristos.

Domnul atât de mult iubeşte pe om, încât îi dă darurile Sfântului Duh, dar câtă vreme sufletul nu s'a învățat a păstra harul, mult se munceşte.

În primul an după ce primisem Duhul Sfânt mă gândeam: Domnul păcatele mi le-au iertat – harul poartă mărturie pentru aceasta; ce mai mult îmi trebuieşte? Dar nu aşa trebuie a gândi. Deşi păcatele sânt iertate, totuşi întreaga viață trebuie să ți le aminteşti şi să te mâhneşti, spre a păstra zdrobirea inimii. Eu n'am făcut aşa, şi am pierdut zdrobirea inimii, şi mult am avut de suferit de la draci. Şi nu pricepeam ce se petrece cu mine: sufletul meu cunoaşte pe Domnul şi dragostea Sa; cum de îmi vin gânduri rele? Dară Domnului I-au fost milă de mine, şi Însuşi m'au învățat cum trebuie a mă smeri: «Ține-ți mintea în iad, şi nu deznădăjdui». Şi astfel se biruiesc vrăjmaşii; dar când eu cu mintea ies din acel foc, gândurile prind din nou putere.

Cel care, asemenea mie, a pierdut harul, acela bărbăteşte să se lupte cu dracii. Să ştii că tu însuți eşti vinovat: ai căzut în mândrie şi slavă deşartă, iar Domnul milostiv îți dă să ştii ce înseamnă a fi în Duhul Sfânt şi ce înseamnă a fi în luptă cu dracii.

Astfel sufletul din cercare cunoaşte dauna mândriei şi fuge de slava deşartă şi de laudele oamenilor şi ale gândurilor. Atunci începe sufletul a se însănătoşi şi se învaţă a păstra harul. Cum să înţelegi de este sufletul sănătos sau bolnav? Sufletul bolnav este semeţ; dar sufletul sănătos iubeşte smerenia, precum l-au învăţat Duhul Sfânt, iar dacă nu o ştie, se socoteşte a fi mai rău decât toţi.

Sufletul smerit, chiar de l-ar lua Domnul la cer în fiece zi, şi i-ar arăta slava cerească în care petrece El, şi dragostea Serafimilor şi a Heruvimilor, şi a tuturor Sfinţilor, încă şi atunci, învăţat din cercare, va zice: «Tu, Doamne, îmi arăţi slava Ta, căci Tu Îţi iubeşti zidirea; mie însă dă-mi plânsul şi puterea de a-Ţi mulţămi. Ţie se cuvine slava în cer şi pre pământ, dară mie a plânge mi se cuvine, pentru păcatele mele». Altfel nu vei păstra harul Sfântului Duh, pe care Domnul îl dă în dar, din mila Sa.

Domnului mult I-au fost milă de mine şi mi-au dat să înţeleg că toată viaţa trebuie să plâng. **Aceasta este calea Domnului**. Şi iată, acuma scriu cu durere pentru cei care, asemenea mie, sânt semeţi, şi de aceea suferă. Scriu pentru ca şi ei să se înveţe smerenia şi să afle odihnă în Dumnezeu.

Unii zic că aşa fusese cândva, pe vremuri, dar că acum acestea toate s'au învechit; dar la Domnul **niciodată nimic nu se împuţinează**, ci doar noi ne schimbăm, ne înrăim, şi astfel pierdem harul; dar celui care cere, Domnul toate îi va da, nu pentru că noi am fi vrednici, ci pentru că Domnul este milostiv şi ne iubeşte.

Scriu despre aceasta pentru că sufletul meu cunoaşte pe Domnul.

A se învăţa smerenia lui Hristos este o mare binefacere; cu ea este uşor şi îmbucurător a vieţui, şi totul devine drag inimii. Numai celor smeriţi Se arată Domnul în Duhul Sfânt, iar dacă

nu ne vom smeri, pe Dumnezeu nu-L vom vedea. Smerenia este lumina în care putem vedea Lumina-Dumnezeu, precum cântăm: «Întru lumina Ta vom vedea lumina».

Domnul m'au învățat să-mi țin mintea în iad şi să nu deznădăjduiesc, şi astfel se smereşte sufletul meu. Dar aceasta încă nu este adevărata smerenie, carea este de nepovestit. Când sufletul merge către Domnul este cuprins de frică, dar când vede pe Domnul, de frumusețea slavei Sale negrăit se bucură, şi din dragostea lui Dumnezeu şi din desfătarea Duhului Sfânt desăvârşit uită pământul. Aşa este raiul Domnului. Toți vor petrece în dragoste, şi, din smerenia lui Hristos, toți se vor bucura să vază pe ceilalți mai presus de sine. Smerenia lui Hristos în cei mai mici sălăşluieşte; ei se bucură să fie mai mici. Aşa mi-au dat Domnul să înțeleg.

O, rugați-vă pentru mine toți Sfinții, ca sufletul meu să se învețe smerenia lui Hristos; însetează dupre ea sufletul meu, dară a o dobândi nu pot, şi cu lacrămi o caut, precum un prunc pierdut îşi caută muma.

«Unde eşti Tu, Doamne al meu? Ascunsu-Te-ai de la sufletul meu, şi cu lacrămi Te caut.

Doamne, dăruieşte-mi puterea de a mă smeri înaintea măririi Tale.

Doamne, Ție se cuvine slava în cer şi pre pământ, dară mie, micii Tale zidiri, dăruieşte-mi smerenia Duhului Tău.

Rogu-mă bunătății Tale, Doamne, caută preste mine dintru înălțimea slavei Tale şi-mi dăruieşte putere a Te slăvi zi şi noapte, căci sufletul meu Te-a iubit în Duhul Sfânt şi tânjesc dupre Tine, şi cu lacrămi Te caut.

Doamne, dăruieşte nouă Duhul Sfânt; printr'Însul slăvi-Te-vom ziua şi noaptea, căci trupul nostru neputincios este, dară Duhul Tău plin de viață, şi dă putere sufletului uşor a lucra Ție, şi întăreşte mintea în dragostea Ta, şi odihneşte întru Tine cu desăvârşită odihnă, şi alta de acum a cugeta nu mai voieşte, fără numai a Ta iubire.

Doamne Milostive, neputincios duhul meu nu poate ajunge la Tine, şi de aceea Te chem precum Împăratul Avgar: Vino şi mă tămăduieşte de ranele păcătoaselor mele gânduri, şi Te voi lăuda zi şi noapte, şi Te voi propovădui oamenilor, spre a Te cunoaşte toate noroadele, că Tu, Doamne, ca şi mai nainte săvârşeşti minuni, ierți păcatele, şi sfinţeşti, şi învii».

Mare deosebire este între cel mai simplu om ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, şi un om, fie el şi foarte mare, dar care nu a cunoscut harul Sfântului Duh.

Mare osebire este între a crede doar că Dumnezeu este, a-L cunoaşte din zidirea Sa sau din Scripturi, şi a cunoaşte pe Domnul în Duhul Sfânt.

Duhul celui ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt arde zi şi noapte de dragoste către Dumnezeu şi nu se poate lipi sufletul său de nimic pământesc.

Sufletul ce nu a cercat desfătarea Duhului Sfânt se bucură de deşertăciunea slavei lumeşti, sau de bogăție, sau de putere; dară sufletul ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt nu doreşte decât pe singur Domnul, iar bogăția şi slava lumească le socoteşte drept nimic.

Sufletul ce a gustat Duhul Sfânt, după gust ştie a deosebi. Scris este: «Gustați şi vedeți că bun este Domnul!» (Ps. 33: 9). David a cunoscut din cercare, şi până astăzi Domnul dă robilor Săi din cercare a cunoaşte bunătatea Sa, şi îi va învăța pe robii Săi până în săvârşitul veacurilor.

Cel ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt s'a învățat de la El smerenia şi s'a asemănat cu Învățătorul său, Hristos, şi s'a făcut asemenea Lui.

«Doamne, învredniceşte-ne de darul sfintei Tale smerenii.

Doamne, dă nouă în dar smerit Duhul Tău cel Sfânt, precum în dar ai venit spre a mântui pre oameni şi a-i înălța la cer, spre

a vedea slava Ta».

O, a lui Hristos smerenie! Cunoscu-te, dar a te dobândi nu pot. Rodurile tale sânt dulci, căci nu sânt pământeşti.

Când sufletul cade în negrijanie, cum să aprinzi în el focul, ca să arză de dragoste în tot ceasul? Focul acesta este la Dumnezeu, şi Domnul au venit pe pământ spre a da nouă acest foc al harului Sfântului Duh, şi cel ce se învaţă smerenia, acela îl are, căci Domnul dă celor smeriţi harul Său.

Multă osteneală trebuie să aduci, şi multe lacrămi trebuie să verşi pentru a păstra smeritul duh al lui Hristos; căci fără el se stinge în suflet lumina vieţii şi moare. Trupul degrabă îl poţi usca prin post, însă a-ţi smeri duhul, astfel încât neîncetat să fie smerit, nu este uşor, şi nu este cu putinţă îndegrab. Maria Eghipteanca şaptesprezece ani s'a luptat cu patimile precum cu fiarele sălbatice, şi de-abia după aceea a aflat odihnă; trupul însă şi l-a uscat degrabă, căci în pustie nici nu avea cu ce să se hrănească.

Noi ne-am răcit cu totul şi nu înţelegem ce este smerenia sau iubirea lui Hristos. Este drept, acea smerenie şi iubire se cunosc prin harul Sfântului Duh, dar noi nu ne gândim că îl putem înclina către noi. Pentru aceasta trebuie să îl dorim din tot sufletul. Dar cum să doresc ceea ce îmi este necunoscut? Toţi avem o oarecare înţelegere, iar Duhul Sfânt mişcă tot sufletul spre a căuta pe Dumnezeu.

O, cum trebuie să rogi pe Domnul ca să dea sufletului smeritul Duh Sfânt! Sufletul smerit are multă odihnă, dar cel mândru însuşi pe sine sfâşie. Cel mândru nu cunoaşte dragostea lui Dumnezeu şi este departe de Dumnezeu. El se mândreşte că este bogat sau învăţat, sau în slavă, dar nu-şi cunoaşte, nefericitul, sărăcia şi pierzania, căci pe Dumnezeu nu cunoaşte. Dar pe cel ce se luptă împotriva mândriei Domnul îl ajută a birui acea patimă.

Domnul au zis: «Învățați de la Mine, căci sânt blând şi smerit cu inima». După aceasta tânjeşte sufletul meu zi şi noapte, şi mă rog lui Dumnezeu, şi întreg cerului Sfinților, şi vouă tuturor care ați cunoscut smerenia lui Hristos, rugați-vă pentru mine, ca să vie preste mine duhul smereniei lui Hristos, pe care până la lacrămi o doreşte sufletul meu. Eu nu pot să nu o doresc, căci sufletul meu a cunoscut-o prin Duhul Sfânt, însă am pierdut acest dar, şi de aceea tânjeşte sufletul meu până la lacrămi.

Stăpâne Multmilostive, dăruieşte nouă duhul smerit, ca să afle sufletele noastre pace întru Tine.

Preasfântă Maică a Domnului, cere nouă, Milostivă, duh smerit.

Toți Sfinții, voi vieţuiți în ceruri şi vedeți slava Domnului, şi se bucură duhul vostru; rugați-vă ca şi noi să fim împreună cu voi. Tras este sufletul meu a vedea pre Domnul, şi tânjeşte către Dânsul în smerenie, ca nevrednic de acest dar.

Doamne Milostive, prin Duhul Sfânt învață-ne smerenia Ta.

Mândria nu lasă sufletul să păşească pe calea credinței. Celui necredincios dau acest sfat: să zică «Doamne, dacă Tu eşti, atunci luminează-mă, şi Îți voi sluji din toată inima şi sufletul meu». Şi pentru un astfel de gând smerit şi pentru hotărârea de a sluji lui Dumnezeu, Domnul negreşit va lumina. Dar nu trebuie să spui «Dacă Tu eşti, atunci pedepseşte-mă», căci dacă va veni un necaz, poate nu vei afla puterea să mulțămeşti lui Dumnezeu şi să aduci pocăință.

Şi când Domnul te va lumina, sufletul tău va simți pe Domnul; va simți că Domnul l-au iertat şi îl iubeşte, şi aceasta din cercare o vei cunoaşte, şi harul Sfântului Duh va purta în su-

fletul tău mărturia mântuirii, şi vei dori atunci să strigi întregii lumi: «Cât de mult ne iubeşte Domnul!»

Apostolul Pavel, câtă vreme nu cunoştea pe Domnul, Îl prigonea, dar când L-a cunoscut, a înconjurat întreaga lume propovăduind pe Hristos.

Dacă Domnul nu va da a cunoaşte prin Duhul Sfânt cât de mult ne iubeşte El, omul nu o va putea şti, căci este cu neputinţă minţii pământeşti să priceapă prin ştiinţă câtă dragoste are Domnul pentru oameni.

Dar spre a te mântui trebuie să te smereşti, căci pe cel mândru, şi de-l vei pune cu sila în rai, nici acolo nu va afla odihnă, şi va fi nemulţumit, şi va zice: «De ce nu sânt eu în locul cel dintâi?» Dară sufletul smerit este plin de iubire şi nu caută întâietatea, ci tuturor doreşte binele şi se mulţămeşte cu orice.

Cel stăpânit de slava deşartă, sau se teme de draci, sau s'a asemănat lor; dar nu trebuie să te temi de draci, ci de slava deşartă şi de mândrie să te temi, căci prin ele se pierde harul.

Cel ce vorbeşte cu dracii îşi pângăreşte mintea, dar celui ce petrece în rugăciune mintea i-o luminează Domnul.

Domnul mult ne iubeşte, dar noi totuşi cădem, căci nu avem smerenie. Spre a păstra smerenia trebuie să omori trupul şi să primeşti Duhul lui Hristos. Sfinţii au dus o cruntă luptă cu dracii şi i-au biruit cu smerenia, cu rugăciunea şi cu postul.

Cel ce s'a smerit a biruit vrăjmaşii.

Ce trebuie să faci pentru a avea pace în suflet şi în trup?

Pentru aceasta trebuie pe toţi să-i iubeşti ca însuţi pe tine şi în fiecare ceas să fii gata de moarte. Când sufletul îşi aduce aminte de moarte, se pătrunde de smerenie şi întreg se dăruieşte voii lui Dumnezeu, şi doreşte cu toţi a fi în pace şi pe toţi a iubi.

Când pacea lui Hristos vine în suflet el se bucură să şază precum Iov pe gunoi, iar pe ceilalți să-i vadă în slavă; atunci sufletul se bucură că este mai rău decât toți. Taina aceasta a smereniei lui Hristos este mare şi cu neputință de tâlcuit. Din dragoste, sufletul doreşte fiecărui om mai mult bine decât sieşi, şi se bucură când vede că celorlalți le este mai bine, şi se mâhneşte când vede că se muncesc.

O, rugați-vă pentru mine toți sfinții şi toate noroadele, ca să vie asupră-mi sfântă smerenia lui Hristos.

Domnul iubeşte pe oameni, însă trimite necazuri pentru ca oamenii să-şi cunoască neputința şi să se smerească, şi pentru smerenia lor să primească Duhul Sfânt, iar cu Duhul Sfânt totul este bine, totul îmbucurător, totul minunat.

Câte unul mult suferă din pricina sărăciei şi a bolii, dar nu se smereşte, şi astfel suferă fără folos. Dar cel ce se smereşte se va mulțămi cu orice soartă, căci Domnul îi este bogăția şi bucuria, şi toți oamenii se vor minuna de frumusețea sufletului său.

Tu spui: Eu am multe suferințe. Dar eu îți voi spune, sau, mai bine zis, Însuşi Domnul grăieşte: Smereşte-te, şi vei vedea că nefericirile tale se vor preface în odihnă, încât însuți te vei minuna şi vei zice: Oare de ce înainte atâta mă chinuiam şi mă mâhneam? Dar acum te bucuri, căci te-ai smerit şi a venit harul lui Dumnezeu; acum, şi de ai şedea singur în sărăcie, bucuria nu te-ar părăsi, căci în suflet ai pacea de care Domnul zicea: «Pacea Mea dau vouă». Astfel fiecărui suflet smerit Domnul îi dă pacea.

Sufletul celui smerit – ca marea: arunci în mare o piatră, şi pentru o clipă tulbură uşor luciul, iar apoi se afundă în adâncul ei.

Aşa şi durerile se afundă în inima celui smerit, căci cu el este puterea Domnului.

Unde sălăşluieşti tu, suflete smerit, şi cine viază întru tine, şi cu ce voi asemăna pre tine?

Tu arzi strălucit ca soarele, şi nu te mistui, ci cu a ta căldură pre toţi încălzeşti.

Al tău este pământul celor blânzi, dupre cuvântul Domnului.

Asemenea eşti tu unei grădini înflorite, în mijlocul căreia se află o preafrumoasă casă unde iubeşte a sălăşlui Domnul.

Pre tine iubeşte cerul şi pământul.

Pre tine iubesc Sfinţii Apostoli, Prorocii, Sfinţii şi Cuvioşii.

Pre tine iubesc Îngerii, Serafimii şi Heruvimii.

Pre tine, cel smerit, iubeşte Precista Maica Domnului.

Pre tine iubeşte şi se bucură de tine Domnul.

Sufletului mândru Domnul nu i se arată. Sufletul mândru, şi de ar învăţa toate cărţile, niciodată nu va cunoaşte pe Domnul, căci cu mândria sa nu dă loc în sine harului Duhului Sfânt, iar Dumnezeu se cunoaşte numai în Duhul Sfânt.

Cei luminaţi cu botezul cred în Dumnezeu, dar sânt unii care Îl şi cunosc. A crede în Dumnezeu este bine, dar mai fericit este a cunoaşte pe Dumnezeu. Totuşi şi cei ce cred sânt fericiţi, precum au zis Domnul Apostolului Thoma, că tu M'ai văzut şi M'ai pipăit, şi crezi, dar fericiţi şi cei ce nu au văzut, dar cred.

De am fi noi smeriţi, Domnul, în dragostea Sa, toate ne-ar arăta, ne-ar descoperi toate tainele, dar nefericirea noastră este

că nu sântem smeriți, ne mândrim şi ne semeţim în deşert pentru tot nimicul, şi astfel ne muncim pe noi înşine şi pe ceilalți.

Domnul, măcar că este milostiv, dar pentru mândrie oropseşte sufletul cu foamete şi nu-i dă harul, câtă vreme nu a învățat să se smerească. Eu piream în păcate, şi de multe ori aş fi fost în iad, de nu s'ar fi îndurat spre mine Domnul şi Precista, buna de-Dumnezeu-Născătoarea. O, linul, blândul Ei glas: ceresc glas ca acela pe pământ niciodată auzim. Şi iată acum cu lacrămi scriu despre Milostiv Domnul, ca despre Tatăl meu firesc. Dulce este sufletului cu Domnul; această fericire o gusta Adam în rai, când limpede vedea pe Domnul, dar sufletele noastre simt că El este cu noi, precum S'au făgăduit: «Iată Eu cu voi sânt în toate zilele, până în săvârşitul veacului» (Mt. 28: 20).

Domnul cu noi este. Putea-vom oare dori ceva mai mult? Domnul au zidit pe om, ca vecinic a viia şi a se ferici întru Dânsul; ca noi să fim cu El şi în El. Şi Domnul Însuşi voieşte să fie cu noi şi în noi. Domnul este bucuria şi veselia noastră; iar când, din mândrie, ne depărtăm de Domnul, înşine ne predăm muncii: zbucium, şi urât, şi gânduri rele ne sfâşie.

Doamne, îndreptează pre noi, precum o maică gingaşă îndreptează pre pruncii săi cei mici. Dă fiecărui suflet a cunoaşte bucuria venirii Tale şi puterea ajutorului Tău. Dă răcorire îndureratelor suflete ale norodului Tău, şi pre toți ne învață în Duhul Sfânt a Te cunoaşte. Strâmtorează-se sufletul omului pre pământ, Doamne, şi cu mintea nu se poate întări întru Tine, căci nu ştie pre Tine şi a Ta bunătate. Mintea noastră este întunecată de pământeşti griji şi nu putem înțelege plinătatea iubirii Tale. Tu ne luminează. Milosârdiei Tale toate sânt cu putință. Tu ai zis în Sfânta Evanghelie că morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi vor învia; fă acum ca moarte sufletele noastre să audă glasul Tău şi să învie întru bucurie.

Spune, Doamne, lumii: «Iartă-se tuturor păcatele», şi se vor

ierta.

Sfinţeşte pre noi, Doamne, şi toţi sfinţiţi vor fi în Duhul Tău, şi Te vor slăvi pre pământ toate noroadele Tale, şi voia Ta va fi pre pământ precum în cer, căci Ţie toate sânt cu putinţă.

Cel mândru se teme de învinuiri, dar smeritul – nicicum. Cel ce a dobândit smerenia lui Hristos totdeauna voieşte a se învinui, şi se bucură de defăimări, şi se întristează când este lăudat. Însă aceasta este încă smerenia începătoare; dar când sufletul va cunoaşte pe Domnul în Duhul Sfânt, cât este El de smerit şi blând, atunci se vede pe sine mai rău decât toţi şi se bucură a şedea pe grămada de gunoi, ca Iov, în hainele cele mai zdrenţăroase, iar pe ceilalţi să vază în Duhul Sfânt, strălucind şi fiind asemenea lui Hristos.

Dea Milostiv Domnul tuturor a gusta smerenia lui Hristos, carea este de nepovestit, iar atunci sufletul nici va dori mai mult, ci vecinic va viia în smerenie, în dragoste şi în blândeţe.

Tânjeşte sufletul meu dupre Tine, Doamne: ascunsu-Ţi-ai faţa de la mine şi mă turbur, şi sufletul meu din nou se stinge de dorirea de a Te vedea, căci Tu ai răpit sufletul meu. De nu m'ai fi răpit Tu, Doamne, cu harul Tău, nici eu nu aş putea astfel să tânjesc după Tine şi cu lacrămi să Te caut.

Cum va căuta, şi ce va căuta cel ce nu a cunoscut şi pierdut?

Când vieţuiam în lume, deşi mă gândeam la Tine, totuşi nu întotdeauna; dară acum duhul meu arde până la lacrămi din dorinţa de a Te vedea, Lumina mea.

Tu m'ai învăţat cu a Ta milosârdie. Tu Te-ai ascuns de mine, ca sufletu-mi să se înveţe smerenia, căci fără smerenie nu se poate păstra în suflet harul şi un greu urât apasă sufletul. Când însă se va învăţa sufletul smerenia, atunci nici urâtul, nici scârba nu se apropie de suflet, căci Duhul lui Dumnezeu îl veseleşte.

Milă mi-este de săracii oameni care nu-L ştiu pe Dumnezeu. Ei se mândresc că zboară, dar nu este nici o minune: şi păsările zboară, şi slăvesc pe Dumnezeu; dară omul, făptura lui Dumnezeu, părăseşte pe Făcătorul. Dar gândeşte-te, cum vei sta tu înaintea Înfricoşatei Judecăți a lui Dumnezeu? Unde vei fugi şi unde te vei ascunde de către fața lui Dumnezeu?

Mult mă rog lui Dumnezeu pentru voi, ca toți să vă mântuiți şi vecinic să vă bucurați împreună cu Îngerii şi cu Sfinții. Iară vouă cerşesc: Pocăiți-vă şi smeriți-vă, îmbucurați pe Domnul, Carele cu dor şi milostivire vă aşteaptă. Domnul, sufletului pe care l-a iubit dă durere pentru norod, spre a se ruga cu lacrămi; şi sufletul meu doare, şi mult mă rog pentru voi.

Slavă Domnului şi milostivirii Sale, că nouă, păcătoşilor robilor Săi, ni se arată în Duhul Sfânt, iar sufletul Îl cunoaşte mai mult decât pe tatăl său după fire, căci şi tatăl după fire este văzut în afara noastră, însă Duhul Sfânt pătrunde întreg sufletul, şi mintea, şi trupul.

Fericit smeritul suflet: iubeşte pe el Domnul.

Pe smeriții sfinți îi fericeşte cerul şi pământul, şi Domnul le dă slava de a fi cu El: «Unde sânt Eu, acolo şi slujitorul Meu va fi».

Mai presus de toți în smerenie este Maica lui Dumnezeu, şi pentru aceea o fericesc toate neamurile pe pământ şi îi slujesc toate puterile cereşti; şi pe această Maică a Sa ne-au dat-o Domnul întru apărare şi ajutor.

Nu este ceva mai bun decât a vieți în smerenie şi iubire; atunci în suflet va fi o mare pace şi nu se va afla înălțare asupra fratelui. De vom iubi pe vrăjmaşi, în suflet nu va fi loc mândri-

ei, căci în dragostea lui Hristos nu se află semeție. Mândria, ca focul, mistuie tot ce este bun, dar smerenia lui Hristos este de neînfățișat și dulce. Și de ar ști-o oamenii, tot pământul s'ar învăța această știință. Eu toată viața, zi și noapte, mă învăț întru ea, și nu biruiesc. Sufletul meu tot mereu cugetă: încă nu am atins ceea ce doresc, și nu mă pot liniști, însă smerit cer vouă, fraților, care cunoașteți iubirea lui Hristos, rugați-vă pentru mine, ca să mă izbăvesc de duhul mândru, spre a sălășlui în mine smerenia lui Hristos.

Sânt multe feluri de smerenie. Unul face ascultare și întru toate se învinuiește – și aceasta este smerenie. Altul se căiește pentru greșalele sale și se socotește urâciune înaintea lui Dumnezeu – și aceasta este smerenie. Dar alta este smerenia celui ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt. Cel ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, acela altă cunoaștere are, și alt gust.

Când sufletul în Duhul Sfânt va vedea pe Domnul, cât este El de blând și smerit, atunci însuși se smerește până în sfârșit. Iar aceasta este o smerenie cu totul aparte, și nimenea poate a o povesti, și nu este cunoscută decât în Duhul Sfânt. Iar de ar ști oamenii în Duhul Sfânt cum este Domnul nostru, toți s'ar preschimba: bogații și-ar defăima bogăția, învățații științele lor, iar ocârmuitorii – slava și stăpânirea lor, și toți s'ar smeri, și ar viețui într'o mare pace și iubire, și pe pământ ar fi mare bucurie.

Când sufletul s'a dăruit voii lui Dumnezeu, în minte nici mai este ceva în afara lui Dumnezeu, iar sufletul cu mintea curată stă înaintea lui Dumnezeu.

O, Doamne, învață-ne prin Duhul Tău cel Sfânt să fim ascultători, înfrânați. Dă nouă duhul pocăinței lui Adam și lacrămi pentru greșalele noastre. Dă nouă vecinic a Te slăvi și a-Ți mulțămi. Tu ne-ai dat preacuratul Tău Trup și Sânge, spre a viețui vecinic împreună cu Tine, și a fi acolo unde Tu petreci, și a ve-

dea slava Ta.

Doamne, dă noroadelor întregului pământ a cunoaşte cât de mult ne iubeşti Tu şi ce minunată viață dai Tu celor ce întru Tine cred.

IV

PENTRU PACE

Toți voiesc să aibă pace, dar nu știu cum să o dobândească. Paisie cel Mare s'a mâniat, și a rugat pe Domnul să-l izbăvească de mânie. Domnul i S'au arătat și i-au zis: «Paisie, de voiești a nu te mânia, atuncea nimica să dorești, pre nimenea să urăști și să osândești, și nu te vei mânia». Așa și tot omul, dacă își va tăia voia înaintea lui Dumnezeu și oamenilor, totdeauna va fi cu pace în suflet; dară cel ce iubește a face voia sa, niciodată va afla pacea.

Sufletul ce s'a dăruit voii lui Dumnezeu ușor poartă toată durerea și toată boala, căci și în boală el se roagă și vede pre Dumnezeu: «Doamne, Tu vezi boala mea; Tu știi cât sânt eu de păcătos și de neputincios, ajută mie să rabd și să mulțămesc bunătății Tale». Și Domnul ușurează boala, și sufletul simte ajutorul lui Dumnezeu, și este vesel înaintea lui Dumnezeu și mulțămitor.

Dacă te ajunge vreo nesosință, tu să gândești: «Domnul îmi vede inima, și dacă Îi este bineplăcut, bine îmi va fi și mie, și celorlalți», și așa sufletul tău pururea va fi în pace. Dar dacă cineva va cârti: «Asta nu-i așa, aia nu-i bine», niciodată nu va fi pace în suflet, măcar de ar și posti și mult s'ar ruga.

Apostolii erau întreg dăruiți voii lui Dumnezeu; așa se păstrează pacea. Tot așa și toți marii oameni sfinți au răbdat toate scârbele, încredințându-se voii lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește, și deci putem de nimica să ne temem, afară de păcat, căci din pricina păcatului se pierde harul, iar fără harul lui Dumnezeu vrăjmașul vântură sufletul ca pe o frunză uscată sau ca fumul.

Trebuie neclintit să ne amintim că vrăjmașii înșiși au căzut din mândrie, și că pe noi tot mereu încearcă să ne mâne pe aceeași cale, și pe mulți i-au înșelat. Dară Domnul au zis: «Învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre».

«O, Milostiv Doamne, dăruiește nouă pacea Ta, precum ai dat pacea Sfinților Apostoli: „Pacea Mea dau vouă".

Doamne, dă și nouă a ne îndulci de pacea Ta. Sfinții Apostoli au primit pacea Ta, și asupra întregii lumi o au revărsat, și mântuind norodul, nu-și pierdeau pacea, și întru dânșii ea nu se împuțina».

Slavă Domnului și milosârdiei Sale, căci El mult ne iubește și ne dă pacea Sa și harul Sfântului Duh.

Cum să păstrezi pacea sufletească în mijlocul smintelilor zilelor noastre?

Judecând după Scriptură și după moravurile oamenilor de astăzi, noi trăim vremile de pe urmă, și totuși trebuie păstrată pacea sufletească, fără de care nu ne putem mântui, precum zicea marele rugător al pământului rusesc, Cuviosul Serafim. Câtă vreme trăia Cuviosul Serafim, pentru rugăciunile sale Domnul păzea Rusia; iar după dânsul s'a înălțat un alt stâlp ce ajungea de la pământ până la cer – Părintele Ioan din Kronstadt. Ne vom opri asupra lui: el este de-al vremilor noastre, și l-am văzut rugându-se, pe când pe ceilalți nu i-am văzut.

Ne amintim cum după Liturghie, când i-au adus calul și trăsura și el se așeza în ea, norodul l-a împresurat, cerându-i binecuvântarea; și într'o astfel de învălmășeală sufletul îi era neîntrerupt în Dumnezeu, și într'o astfel de gloată el nu se risipea și nu își pierdea pacea sufletească. Cum ajungea el la aceas-

ta? – iată întrebarea noastră.

Ajungea la aceasta şi nu se risipea pentru că iubea norodul şi nu înceta a se ruga pentru el Domnului:

«Doamne, dăruieşte pacea Ta lumii Tale».

«Doamne, dăruieşte robilor Tăi Duhul Tău cel Sfânt, ca El să le încălzească inimile cu dragostea Ta, şi să-i povăţuiască întru tot adevărul şi binele».

«Doamne, voiesc ca pacea Ta să fie întru tot norodul Tău, pre carele Tu ai iubit până în sfârşit, şi ai dat pre Fiul Tău cel Unul-Născut, spre a mântui lumea».

«Doamne, dăruieşte lor harul Tău, ca în pace şi în iubire să Te cunoască şi să Te iubească, şi să zică asemenea Apostolilor pre Thavor: Bine este nouă, Doamne, a fi cu Tine».

Astfel, neîncetat rugându-se pentru norod, el îşi păstra pacea sufletească; noi însă o pierdem, pentru că nu avem în noi dragoste către norod. Sfinţii Apostoli, şi toţi Sfinţii, doreau norodului mântuirea, şi petrecând în mijlocul oamenilor, înflăcărat se rugau pentru ei. Duhul Sfânt le dădea puterea a iubi norodul; şi noi, de nu ne vom iubi fratele, nu vom putea avea pacea.

Să cugete fieştecare la acestea.

Slavă Domnului, că El nu ne-au lăsat orfani, ci ne-au dat pre pământ Duhul Sfânt. Duhul Sfânt învaţă sufletul negrăita iubire pentru norod, şi durerea pentru toţi cei ce rătăcesc. Domnului i-au fost milă de cei ce rătăceau, şi au trimis pre Fiul Său cel Unul-Născut să-i mântuiască; iar Duhul Sfânt învaţă aceeaşi milostivire pentru cei ce rătăcesc, care merg la iad. Dară cine nu a dobândit Duhul Sfânt, acela nu voieşte a se ruga pentru vrăjmaşi.

Cuviosul Paisie cel Mare se ruga pentru ucenicul său ce se lepădase de Hristos, şi în vreme ce se ruga i s'au arătat Domnul şi i-au zis: «Paisie, pentru cine te rogi? Doară el s'a lepădat de

Mine». Dar Cuviosul nu înceta a se tângui pentru ucenicul său, şi atunci Domnul i-au zis:

«Paisie, tu Mie te-ai asemănat în dragoste».

Astfel se dobândeşte pacea, iar în afară de aceasta **altă cale nu este**.

Dacă cineva mult se roagă şi posteşte, dar dragoste de vrăjmaşi nu are, el nu va putea avea pacea sufletească. Iar eu nu aş putea să vorbesc despre aceasta, de nu m'ar fi învățat Duhul Sfânt iubirea.

Sufletul păcătos, robit de patimi, nu poate avea pace şi a se bucura de Domnul, măcar de ar stăpâni toate bogățiile pământului, măcar de ar împărăți peste întreaga lume. Dacă unui astfel de împărat, ce vesel se ospătează cu voievozii lui şi stă pe scaun întru toată slava sa, i s'ar vesti dintr'o dată: «Împărate, tu acum vei muri», sufletul i s'ar turbura şi s'ar cutremura de frică, şi şi-ar vedea neputința.

Dar câți săraci nu sânt, a căror bogăție este numai dragostea de Dumnezeu, şi cărora de li se va zice: «Acum vei muri», ar răspunde în pace: «Fie voia Domnului. Slavă Domnului că Şi-au adus aminte de mine şi au voit să mă ia acolo unde cel dintâi a intrat un tâlhar».

Sânt săraci cărora nu le este frică de moarte, ci o întâmpină cu pace, asemenea Dreptului Simeon, care a cântat cântarea «Acum slobozeşti pre robul Tău, Stăpâne, dupre graiul Tău în pace».

Câtă pace era în sufletul Dreptului Simeon nu pot înțelege decât cei ce poartă în sufletul lor pacea lui Dumnezeu sau care, cel puțin, au cercat-o. Pentru această pace au zis Domnul ucenicilor Săi: «Pacea Mea dau vouă». Cel ce are acea pace, în pace se va duce în vecinica viață şi va zice:

«Slavă Ție, Doamne, că acum vin către Tine, şi vecinic, în

pace şi iubire, voi vedea faţa Ta. Lină, blândă privirea Ta a răpit sufletul meu, şi el tânjeşte dupre Tine».

Pe fratele trebuie să-l dojeneşti blând şi cu dragoste. Pacea se pierde dacă sufletul se va semeți, sau dacă se va înălța mai presus de fratele, sau va osândi pe cineva, sau pe fratele va dojeni, dar nu blând şi cu dragoste, dacă vom mânca mult, sau de ne vom ruga cu moleşeală – pentru acestea toate se pierde pacea.

Dar de ne vom deprinde a ne ruga osârduitor pentru vrăjmaşi şi a-i iubi, pacea totdeauna va rămânea în sufletele noastre, iar de vom urî sau osândi pe fratele, mintea ni se va întuneca, şi pierdem pacea şi îndrăznirea către Dumnezeu.

Nu poate sufletul să aibă pace de nu se va învăța în legea lui Dumnezeu zi şi noapte, căci această lege este scrisă în Duhul lui Dumnezeu, iar Duhul lui Dumnezeu trece din Scriptură în suflet, iar sufletul simte în aceasta îndulcire şi mulțămire, şi nu mai voieşte a iubi cele pământeşti, căci dragostea celor pământeşti pustieşte sufletul iar el se negrijeşte, se sălbăticeşte, şi nu voieşte a se ruga lui Dumnezeu. Iar vrăjmaşul, văzând că sufletul nu este în Dumnezeu, îl clatină, şi slobod îi seamănă în minte orice voieşte, şi goneşte sufletul de la un gând la altul, şi aşa sufletul îşi petrece ziua întreagă într'o astfel de neorânduială, şi nu poate curat să vază pe Domnul.

Cel ce poartă în sine pacea Duhului Sfânt, o revarsă şi asupra celorlalți; iar cine poartă în sine un duh rău, şi asupra celorlalți îl revarsă.

Întrebare: Cum poate să-şi păstreze pacea mai-marele, dacă oamenii îi sânt neascultători?

Greu îi este mai-marelui şi dureros, dacă oamenii lui nu-l ascultă, dar pentru a păstra pacea trebuie să-şi aducă aminte că deşi oamenii îi sânt neascultători, totuşi Domnul îi iubeşte şi au murit în suferinţe pentru mântuirea lor; şi trebuie osârduitor să se roage pentru ei, iar atunci celui ce se roagă va da Domnul rugăciunea, şi vei cunoaşte din cercare cum mintea celui ce se roagă are îndrăznire şi dragoste către Dumnezeu, şi chiar de eşti om păcătos, dar Domnul îţi va da să guşti roadele rugăciunii, şi dacă te vei obişnui astfel a te ruga pentru supuşii tăi, în sufletul tău va fi multă pace şi dragoste.

Întrebare: Cum poate păzi pacea sufletească cel supus, dacă mai-marele lui este un om mânios şi rău?

Omul mânios însuşi îndură o mare suferinţă de la duhul cel rău. El suferă chinul din pricina mândriei. Cel supus lui, oricine ar fi el, trebuie să o ştie şi să se roage pentru sufletul bolnav al mai-marelui său, iar atunci Domnul, văzându-i răbdarea, îi va da iertarea greşalelor şi rugăciune neîncetată. Mare lucru înaintea lui Dumnezeu este a se ruga pentru cei ce ne obijduiesc şi ne supără; pentru aceasta Domnul va da har, şi în Duhul Sfânt vei cunoaşte pe Domnul, iar atunci cu bucurie vei răbda necazurile pentru El, şi-ţi va da Domnul dragoste către întreaga lume, iar tu fierbinte vei dori bine tuturora, şi te vei ruga pentru toţi ca pentru propriul tău suflet.

Domnul au poruncit a iubi pe vrăjmaşi, şi cel ce iubeşte vrăjmaşii se aseamănă Domnului; însă a iubi vrăjmaşii este cu putinţă prin harul Sfântului Duh, şi deci, de îndată ce te supără cineva, roagă-te pentru el lui Dumnezeu, şi aşa vei păstra pacea în suflet şi harul lui Dumnezeu. Dar de vei cârti şi îţi vei ocărî mai-marele, tu însuţi te vei face mânios ca şi el, şi se va împlini

asupra ta cuvântul proorocului David: «Cu cel ales, ales vei fi, şi cu cel îndărătnic vei îndărătnici» (Ps. 17: 27).

Tot aşa şi cu ucenicul – greu îi va fi să-şi păstreze pacea dacă Bătrânul său are o fire rea. A trăi lângă un Bătrân rău este o cruce mare pentru ucenic; va fi nevoie ca el să se roage pentru Bătrânul său, iar atunci pacea sufletească şi trupească se va păstra. Iar de eşti mai-mare şi trebuie să judeci pe cineva pentru o faptă rea, roagă-te Domnului să-ţi dăruiască inimă milostivitoare, pe care o iubeşte Domnul, iar atunci vei judeca drept; dar de vei judeca după fapte, se vor ivi greşeli, şi nu vei fi plăcut Domnului.

Judecata trebuie făcută astfel ca omul să se îndrepte, şi trebuie să ai milă de fiecare suflet, de toată făptura şi de întreagă zidirea lui Dumnezeu, şi însuţi întru toate să ai o conştiinţă curată, iar atunci în suflet şi în minte va fi multă pace. Să vieţuim în pace şi în dragoste, şi atunci Domnul ne va asculta şi ne va da tot lucrul folositor ce Îi vom cere.

Duhul Sfânt se află în iubire. Aşa grăieşte Scriptura, şi viaţa o dovedeşte.

Cu neputinţă este sufletului a avea pace, de nu vom cere Domnului din răsputeri a iubi pe toţi oamenii. Domnul ştia că, de nu vom iubi pe vrăjmaşi, pace în suflet nu va fi, şi de aceea ne-au dat porunca: «Iubiţi pre vrăjmaşii voştri». De nu vom iubi pe vrăjmaşi, sufletul doar când şi când va fi ca şi liniştit; dar de iubim pe vrăjmaşi, pacea în suflet va rămânea zi şi noapte.

Păstrează în suflet pacea harului Sfântului Duh; nu o pierde pentru lucruri mărunte. De vei însufla pace fratelui tău, Domnul îţi va da nemăsurat mai mult, dar dacă îl vei mâhni, atunci şi asupra sufletului tău neapărat se va abate mâhniciune.

Dacă îţi vine un gând de curvie, goneşte-l de îndată, şi îţi vei păstra pacea sufletului; dar dacă-l vei primi, sufletul va pierde dragostea către Dumnezeu şi nu vei mai avea îndrăznire în rugăciune.

De îţi tai voia, ai biruit vrăjmaşul, şi drept răsplată vei primi

pacea sufletului; dar de îți faci voia, eşti biruit de vrăjmaşi şi negrijania îți va munci sufletul.

Cel ce are patima agonisirii nu va putea iubi pe Dumnezeu şi pe aproapele; mintea şi inima unui astfel de om necontenit urmăresc bogățiile şi nu se află în el duhul pocăinței şi zdrobire de inimă pentru păcate, şi sufletul său nu poate şti desfătarea păcii lui Hristos.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul voieşte totdeauna să-L vază în sine, căci El lin vine în suflet, şi dă sufletului pace, şi poartă mărturia mântuirii fără cuvinte.

De ar cunoaşte împărații şi stăpânitorii noroadelor iubirea lui Dumnezeu, nu s'ar război niciodată. Războiul se trimite pentru păcate, iar nu pentru dragoste. Domnul ne-au zidit din dragoste şi ne-au poruncit a trăi în dragoste şi a-L slăvi.

Dacă stăpânitorii ar păzi poruncile Domnului iar norodul şi supuşii lor i-ar asculta în smerenie, o mare pace şi veselie ar fi pe pământ, dar pentru iubirea de stăpânire şi neascultarea celor mândri suferă întreagă lumea oamenilor.

Rogu-Te, Milostive Doamne, dă întregii lumi, de la Adam până în sfârşitul veacurilor, a Te cunoaşte că Tu eşti bun şi milostiv; să se îndulcească toate noroadele în pacea Ta, şi să vază toate lumina Feței Tale. Privirea Ta este lină şi blândă şi trage sufletul către Tine.

V

PENTRU HAR

Numai păcate am adus eu în Mănăstire, şi nu ştiu de ce Domnul mi-au dat, când eram încă un tânăr începător, atât de mult din harul Sfântului Duh, că şi sufletul şi trupul îmi erau pline de har, iar harul era ca la mucenici, şi trupul meu înseta a suferi pentru Hristos.

Eu nu am cerut de la Domnul Duhul Sfânt: nu ştiam că este Duh Sfânt, cum vine în suflet şi ce face cu sufletul. Dar acum cu bucurie scriu despre aceasta.

O, Duhule Sfinte, drag eşti Tu sufletului. A Te înfăţişa este cu neputinţă, dar sufletul cunoaşte a Ta venire, şi Tu aduci pace minţii şi îndulcire inimii.

Domnul au zis: «Învăţaţi de la Mine blândeţea şi smerenia, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre». Despre Duhul Sfânt grăieşte Domnul aceasta: numai în Duhul Sfânt află sufletul desăvârşita odihnă.

Fericiţi sântem noi, dreptslăvitorii creştini, căci mult ne iubeşte Domnul, şi ne dăruieşte harul Sfântului Duh, iar în Duhul Sfânt ne dă a vedea Slava Sa. Dar pentru a păstra harul trebuie să iubim vrăjmaşii şi pentru toate necazurile să mulţămim lui Dumnezeu.

Domnul au chemat un suflet păcătos la pocăință, și sufletul s'a întors către Domnul, iar El milostiv l-au primit și i S'au arătat. Domnul milostiv este foarte, și smerit, și blând. Pentru mulțimea bunătății Sale El nu au pomenit păcatele sufletului, iar sufletul L-a iubit până întru sfârșit și tinde către Dânsul precum pasărea dintr'o colivie strâmtă către dumbrava înverzită.

Sufletul acelui om a cunoscut pe Dumnezeu, pe Dumnezeul milostiv și îndurat și preadulce, și L-a iubit până întru sfârșit, și pentru mulțimea focului iubirii trage către El neostoit, căci harul Domnului este dulce foarte și încălzește mintea și inima și trupul neputincios.

Și dintr'o dată sufletul pierde acel har al Domnului; și cugetă atunci: Cu ceva am supărat pre Stăpânul; voi cere mila Sa; poate din nou îmi va da acel har, căci sufletul meu de acum nimic mai voiește în lumea aceasta, fără numai pre Domnul. Dragostea Domnului este atât de fierbinte, că de o va gusta sufletul, nimic altceva va mai voi; iar dacă o va pierde, sau dacă se va împuțina harul, **ce fel** de rugăciuni nu va vărsa atunci sufletul înaintea lui Dumnezeu, dorind din nou a afla harul Lui. Astfel, Cuviosul Serafim a răbdat trei ani zi și noapte pe piatră, căci sufletul său cunoscuse pe Domnul, și se îndulcise de harul Său, și până întru sfârșit L-a iubit.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul trage către Dânsul cu dragoste, iar focul iubirii de Dumnezeu nu îi dă a-L uita nici ziua, nici noaptea, nici măcar pentru o clipită. Iar dacă noi atât de puțin iubim pe Domnul, și atât de fierbinte năzuiește sufletul către Dânsul, cine va povesti plinătatea iubirii Maicii Domnului pentru Fiul și Dumnezeul Ei?

«Spune nouă, Preacurată, cum iubeai Tu pre Fiul și Domnul Tău, și care-Ți erau rugăciunile când Fiul Tău S'au înălțat la cer?»

A cuprinde aceasta nu putem.

Fericit sufletul care își păstrează curăția sufletească și trupească: îl iubește Domnul, și îi dă harul Sfântului Duh, iar harul robește sufletul atâta a iubi pe Dumnezeu, încât de îndulcirea Duhului Sfânt nu se mai poate rupe de la Dumnezeu, și cu nesațiu tinde spre Dânsul, căci iubirii lui Dumnezeu nu este capăt; cu toate că eu cunosc un om pe care l-au cercetat Milostiv Domnul cu harul Său, și de l-ar fi întrebat Domnul: «Voiești să-ți dau mai mult har?» – sufletul, neputincios în trup, ar fi zis: «Doamne, Tu vezi că dacă încă mai mult, eu nu o să-l pot purta, și voi muri!» Nu poate omul purta plinătatea harului; astfel ucenicii lui Hristos, pe Thavor, au căzut la pământ de slava Domnului.

Zilnic ne hrănim trupul, și respirăm aerul ca el să trăiască. Dar sufletul are trebuință de Domnul și de harul Sfântului Duh, fără de care sufletul este mort. Precum soarele încălzește și dă viață florilor țarinii, iar ele caută către el, așa și sufletul ce a iubit pe Dumnezeu caută către El și se fericește întru Dânsul, și de multă bucurie dorește ca toți oamenii așijderea a se ferici. Domnul pentru aceasta ne-au și zidit, ca noi vecinic în ceruri să petrecem cu El în dragoste.

Slavă Domnului și milosârdiei Sale: atât de mult ne-au iubit El, încât ne-au dat Duhul Sfânt, Carele ne învață tot binele și dă putere spre a birui păcatul. Domnul pentru multa Sa milosârdie ne dă har, iar noi trebuie să-l păstrăm cu tărie, spre a nu-l pierde, căci fără har omul, duhovnicește, este orb. Orb este cel ce își adună bogății în această lume; înseamnă că sufletul său nu cunoaște Duhul Sfânt, nu cunoaște cât este El de dulce, și de aceea este robit de ale pământului. Dar cel ce a cunoscut desfătarea Duhului Sfânt știe că ea cu nimica se asemuiește, iar de acum de nimic pământesc nu se mai poate robi, ci este robit numai de iubirea Domnului, și odihnește întru Domnul, și se

bucură, şi plânge pentru oameni că nu toţi au cunoscut pe Domnul, şi îl doare pentru ei.

Când sufletul este în Duhul Sfânt el se mulţămeşte şi nu tânjeşte după cele cereşti, căci Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru; căci au venit Domnul şi au sălăşluit întru noi. Dară când sufletul pierde harul, atunci el tânjeşte după cele cereşti, şi cu lacrămi caută pre Domnul.

Mai nainte de a primi harul omul trăieşte crezând că toate în suflet sânt bune şi la locul lor; dar când îl cercetează harul şi petrece cu el, atunci se vede cu totul altfel, iar când din nou pierde harul, abia atunci îşi dă seama în ce mare nefericire se află.

Un fiu de împărat s'a dus departe ca să vâneze, şi rătăcindu-se în codrul des, nu s'a mai putut întoarce la palatul său. Multe lacrămi a vărsat el, căutând calea, şi nu a aflat-o. Rămas în pădurea sălbatecă el tânjea după împăratul, tatăl său, şi după împărăteasa maica sa, după fraţi şi surori. Cum îi era lui, fiu de împărat, a trăi în codrul des şi sălbatec? Şi el se tânguia după viaţa sa de odinioară în palatul tatălui său, şi dureros tânjea după maica sa.

Tot aşa, şi încă mai mult, se mâhneşte şi tânjeşte sufletul atunci când pierde harul.

Când fraţii l-au vândut pe preafrumosul Iosif în robie egiptenilor, într'o ţară îndepărtată şi străină, el nemângâiat plângea după tatăl său; iar când a văzut mormântul maicii sale, Rahila, cu amar se tânguia şi zicea: «Maica mea, vezi tu oare că ei mă duc în robie într'o ţară îndepărtată?»

Tot aşa, şi încă mai mult, suferă şi tânjeşte sufletul ce a pierdut harul Sfântului Duh, ducându-se în robia gândurilor rele.

Dar cel ce nu cunoaşte harul nici nu îl caută. Astfel lumea s'a alipit de pământ şi nu ştie că nimic pământesc poate înlocui desfătarea Duhului Sfânt.

Cocoşul din sat trăieşte într'o curte mică şi este mulţămit de soarta sa. Dar vulturul ce zboară sub nouri şi vede din înălţimi albastrele întinderi, cunoaşte multe ţări, a văzut pădurea şi lunca, râurile şi munţii, marea şi cetatea. Iar dacă i se vor tăia aripile şi îl vor pune să viețuiască cu cocoşul în curticica din sat, cum oare va tânji el după cerul albastru şi după stâncile pustiei?

Aşa şi sufletul ce a cunoscut harul, dacă l-a pierdut, nemângâiat va tânji, şi niciunde nu-şi va afla odihna.

Domnul «nu ne-au lăsat orfani», precum mama când moare lasă orfani pe pruncii săi, ci ne-au dat pe Mângâietorul Duhul Sfânt (Io. 14: 16-18), şi El trage sufletul nestăvilit a iubi pe Dumnezeu şi a tânji după El, şi cu lacrămi a-L căuta zi şi noapte.

O, cât este de rău sufletului care pierde dragostea şi îndrăznirea; atunci, din durerea inimii, strigă către Dumnezeu: «Când voi vedea din nou pre Domnul, şi mă voi desfăta de a Sa pace şi iubire?»

Pentru ce eşti mâhnit, sufletul meu, şi lacrămi verşi? Sau ai uitat ce au făcut ţie Domnul, celui vrednic de toată pedeapsa?

Nu, nu am uitat ce mare milostivire au vărsat asupra mea Domnul, şi îmi aduc aminte de desfătarea harului Sfântului Duh, şi cunosc dragostea Domnului şi cât de dulce este ea sufletului şi trupului.

De ce lăcrămezi atunci, suflete, dacă ştii pre Stăpânul şi a Sa negrăită milă către tine? Ce încă voieşti de la Stăpânul Ce ţi-au arătat atât de multă milă?

Voieşte sufletu-mi ca niciodată să piarză harul Domnului, căci îndulcirea lui răpeşte sufletul meu neîncetat a iubi pre Făcătorul meu.

Când se împuținează harul în suflet, acesta iarăşi cere Domnului mila pe care o cunoscuse. Se turbură atunci sufletul, căci gânduri rele îl sfâşie, şi caută ocrotire de la Domnul, Ziditorul său, şi cerşeşte ca să-i dea duh smerit, ca harul să nu părăsească sufletul, ci să-i dea puterea necontenit a iubi pe Ceresc Tatăl său.

Domnul ridică harul Său de la suflet, şi astfel, milostiv şi înţelept, El povăţuieşte sufletul pentru care Şi-au întins mâinile pe cruce în mari suferinţe, ca el să se smerească. El dă sufletului aşi arăta sloboda voire în lupta cu vrăjmaşii noştri, dar sufletul însuşi este neputincios a-i birui, şi de aceea se întristează sufletul meu, şi tânjeşte dupre Domnul, şi cu lacrămi Îl caută.

Doamne, Tu vezi cât de neputincios este sufletul fără harul Tău, şi cum nu află niciunde odihnă. Tu, îndulcirea noastră, Tatăl nostru cel Ceresc, dă nouă puterea a Te iubi, dă nouă frica Ta cea sfântă, precum se cutremură şi iubesc pre Tine Heruvimii.

Tu, Lumina noastră, luminezi sufletul a te iubi nesăţios. Tu ridici harul Tău de la mine, căci sufletul meu nu petrece totdeauna în smerenie, dară Tu vezi cum mă necăjesc, şi rogu-Te, dă mie smerit Duhul Sfânt.

Omul însuşi este neputincios a împlini poruncile lui Dumnezeu, de aceea s'a şi zis: «Cereţi, şi vi se va da». Şi dacă noi nu cerem, pe noi înşine ne muncim şi ne lipsim de harul Sfântului Duh; dar fără har sufletul întru multe se turbură, căci nu înţelege voia lui Dumnezeu.

Pentru a avea har omul trebuie să fie înfrânat în toate: în

mişcări, în cuvânt, în priviri, în gânduri, în hrană, iar fiecărei înfrânări îi ajută învăţătura întru cuvântul lui Dumnezeu. Spus este: «Nu prin singură pâinea va trăi omul, ci prin tot cuvântul ce purcede din gura lui Dumnezeu».

Cuvioasa Maria Eghipteanca a luat cu degetele de la Sfântul Zosima puţină linte şi a zis: «Destul este, cu harul lui Dumnezeu». Trebuie să te înveţi cât mai puţin să mănânci, însă aceasta cu dreaptă socoteală, în măsura în care ţi-o îngăduie munca. Măsura înfrânării trebuie să fie astfel ca după masă să doreşti a te ruga.

Domnul ne iubeşte mai mult decât o maică pe pruncii săi, şi ne dă harul Sfântului Duh în dar, noi însă trebuie cu tărie să-l păstrăm, căci nu este durere mai mare decât a-l pierde. Când sufletul pierde harul, mult se necăjeşte şi gândeşte: «Cu ceva am scârbit pre Stăpânul». În astfel de clipe îndurerate sufletul a căzut ca din cer pe pământ, şi vede toate durerile de pe pământ. O, cum cerşeşte sufletul atunci Domnului, ca din nou să-i dea al Său har. Această tânjire după Dumnezeu este cu neputinţă a o povesti. Sufletul ce a gustat îndulcirea Duhului Sfânt nu o poate uita şi însetoşează zi şi noapte, şi tânjeşte către Dumnezeu cu nesaţ. Cine va arăta focul iubirii către Dumnezeul pe Care sufletul L-a cunoscut ca pe Tatăl său Ceresc? Nu sânt clipe pe pământ când sufletul să fie mulţămit, câtă vreme nu i-au dat Domnul al Său har.

Sufletul ce a pierdut harul tânjeşte după Stăpânul şi plânge asemenea lui Adam după izgonirea din rai. Şi nimenea poate atunci să-l mângâie, fără numai Dumnezeu. Lacrămile lui Adam erau multe şi curgeau şiroaie, îi udau faţa şi pieptul şi pământul; şi suspinările îi erau adânci şi puternice ca foalele fierarului. El striga: «Doamne, ia-mă înapoi în rai».

Sufletul lui Adam era desăvârşit în dragostea lui Dumnezeu

și cunoștea toată desfătarea raiului, dar era necercat, și nu a lepădat ispita Evei, precum a lepădat ispita soației sale mult-pătimitorul Iov (Iov. 2: 9-10).

Ce voiești tu, suflete al meu, și pentru ce te necăjești și lacrămi verși?

Mă necăjesc pentru Stăpânul, că de atâta vreme nu Îl văd, și nimenea mângâie mâhniciunea mea pentru Dânsul. El mi-au dat să cunosc mila Sa, și voiesc ca totdeauna să petreacă întru mine.

Maica plânge pentru fiul iubit atunci când îndelung nu îl vede, zicând: «Unde ești, iubit rod al pântecelui meu?» Dar iubirea mamei este nimic pe lângă dragostea lui Dumnezeu: atât este ea de mare și de însetată.

Când sufletul este plin de dragostea lui Dumnezeu, din **nemărginita bucurie** el se mâhnește, și cu lacrămi se roagă pentru întreaga lume, ca toți să cunoască pe Stăpânul lor și Tatăl Ceresc, și nu cunoaște odihnă, și nu voiește odihnă, câtă vreme nu se desfată toți de harul dragostei Sale.

Tânjește sufletul meu dupre Tine, și nu Te poate afla. Tu vezi, Doamne, cum râvnește El și plânge, căutând harul Tău. Tu ai voit, și mi l-ai dat, și iarăși, Tu ai voit, și mi l-ai luat. Câtă vreme nu l-am cunoscut, nici a-l cere astfel nu puteam. Și cum pot cere eu ceea ce nu cunosc? Dar acum mă rog Ție, căci sufletul meu Te-a cunoscut, și s'a îndulcit de Duhul Tău cel Sfânt, și Te-a iubit, pre Ziditorul său.

Tu ai dat harul Tău Sfinților Tăi, iar ei Te-au iubit până întru sfârșit și au urât tot ce este lumesc, căci îndulcirea iubirii Tale nu lasă a iubi pământul și frumusețea cestei lumi, căci este nimic pe lângă harul Tău.

O, cât este de neputincios sufletul meu, și nu are puterea a zbura către Domnul și a sta înaintea Sa în smerenie, și a plânge

zi şi noapte. Sufletul carele a cunoscut pre Dumnezeu Făcătorul său şi Tatăl Ceresc, nu poate avea odihnă pre pământ. Şi sufletul cugetă: «Când mă voi arăta Domnului, atunci înaintea întregii Sale milostiviri mă voi ruga pentru întreg neamul creştinesc». Şi totodată cugetă: «Când voi vedea Faţa Sa iubită, de bucurie nu voi putea nimic a spune, căci din multa dragoste nu poate omul nimic a grăi». Şi iarăşi gândeşte: «Mă voi ruga pentru întreg neamul omenesc, ca toţi oamenii să se întoarcă la Domnul şi să odihnească întru Dânsul, căci dragostea lui Dumnezeu tuturor voieşte a se mântui».

Păziţi harul lui Dumnezeu; cu el uşor este a vieţui; totul iese bine când este după Dumnezeu, totul este drag şi plin de bucurie, sufletul odihneşte în Dumnezeu şi merge ca printr'o preafrumoasă grădină, unde vieţuiesc Domnul şi Maica Domnului. Fără har, omul nu este decât greşalnică ţărână, dar cu harul lui Dumnezeu, omul cu mintea este asemenea îngerului. Îngerii cu mintea slujesc lui Dumnezeu şi Îl iubesc; aşa şi omul, se face ca îngerul cu mintea.

Fericiţi cei ce zi şi noapte se grijesc cum să placă Domnului, spre a se face vrednici iubirii Sale: ei din cercare şi simţire cunosc harul Sfântului Duh.

Harul nu vine astfel încât sufletul să nu îl cunoască, iar când se pierde harul, sufletul dureros tânjeşte după el şi cu lacrămi îl caută. Dacă unor părinţi li s'ar pierde iubitul fiu, cum oare l-ar căuta ei peste tot! Dar sufletul ce iubeşte pe Dumnezeu caută pe Domnul cu şi mai mult zbucium şi durere, încât nici să-şi mai amintească poate de părinţi şi de copii iubiţi.

Slavă Domnului, că El dă să înţelegem venirea harului şi ne învaţă să deslusim pentru ce vine şi de ce se pierde. Cel ce păzeşte toate poruncile, sufletul său totdeauna va simţi har, fie şi puţin. Dar el uşor se pierde din pricina slavei deşarte, pentru un

singur gând de mândrie. Poți mult să posteşti, mult să te rogi, şi mult bine să faci, dar în acelaşi timp, de ne vom semeți, vom fi asemenea tobei ce răsună dar înlăuntru este goală. Slava deşartă pustieşte sufletul, şi de multă iscusință este nevoie, de îndelungă luptă spre a o birui. În Mănăstire eu din cercare şi din Scripturi am cunoscut dauna slavei deşarte, iar acum zi şi noapte cer Domnului Hristos smerenia. Este o mare ştiință, pe care neîncetat trebuie să o înveți.

Războiul nostru este şi crunt, şi înțelept, şi totodată simplu. Dacă sufletul iubeşte smerenia, toate cursele vrăjmaşilor noştri sânt sfărâmate şi toate întăriturile lui luate. În lupta noastră duhovnicească trebuie să avem un ochi ager pentru ca muniţiile şi proviziile să nu lipsească. Muniţiile sânt smerenia noastră, iar proviziile – harul lui Dumnezeu; de le vom pierde, vrăjmaşii noştri vor birui.

Războiul este crâncen, dar numai pentru cei mândri; celor smeriți însă le este uşor, căci ei au iubit pe Domnul, iar El le dă a Sa puternică armă – harul Sfântului Duh, de care se tem vrăjmaşii noştri, căci îi arde.

Iată calea cea mai scurtă şi cea mai înlesnită spre mântuire.

Fii ascultător, înfrânat, nu osândi, şi-ți păzeşte mintea şi inima de gânduri rele, dar gândeşte că toți oamenii sânt buni şi că Domnul îi iubeşte. Pentru astfel de gânduri smerite, harul Sfântului Duh va vieţui în tine, iar tu vei zice: «Milostiv este Domnul».

Dar de vei osândi, vei cârti, vei iubi a-ți face voia ta, măcar de te vei şi ruga mult, sufletul îți va sărăci, şi vei zice: «Uitatu-m'au Domnul». Însă nu Domnul te-au uitat, ci tu ai uitat că ai trebuință să te smereşti, şi că de aceea harul lui Dumnezeu nu vieţuieşte în sufletul tău; dară în sufletul smerit el uşor pătrunde şi îi dă pace şi odihnă în Dumnezeu. Maica Domnului a fost

smerită mai mult decât toți, și de aceea se proslăvește și de către cer, și de către pământ; și tot cel ce se smerește va fi proslăvit de Dumnezeu și va vedea slava Domnului.

Duhul Sfânt este dulce și de dorit foarte, și sufletului, și trupului. El dă a cunoaște dragostea lui Dumnezeu, iar dragostea aceasta este de la Duhul Sfânt.

Minunat lucru: în Duhul Sfânt cunoaște omul pe Domnul, Făcătorul său; și fericiți cei ce Îi slujesc, căci El au zis: «Unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi» și «vor vedea slava Mea» (Io. 12: 26; 17: 24).

Și dacă încă de pe pământ este așa, cu atât mai mult în cer Sfinții, în Duhul Sfânt, iubesc pe Domnul și Îl slăvesc; și dragostea aceasta este negrăită.

Sufletul care a cunoscut Duhul Sfânt va înțelege ceea ce scriu.

Pentru ce dar Domnul atât de mult ne iubește? Noi toți sântem păcătoși, și întreaga lume zace întru cel viclean, precum grăiește Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul (1 Io. 5: 19). Pentru ce dară ne iubește El?

Domnul Însuși este **pe de-a-ntregul iubire**.

Precum soarele încălzește întreg pământul, astfel harul Sfântului Duh încălzește sufletul a iubi pe Domnul, și sufletul tânjește după Dânsul și cu lacrămi Îl caută.

Cum nu Te voi căuta? Tu în chip neînțeles Te-ai arătat sufletului meu și l-ai robit cu a Ta iubire, și harul Duhului Sfânt mi-a îndulcit sufletul, și a-l uita este cu neputință.

Cum vom uita pe Domnul, când El este în noi? Și Apostolii propovăduiau noroadelor: «Să se închipeze Hristos întru voi» (Gal. 4: 19).

O, de ar ști întreaga lume pe Domnul, și cât ne iubește El, și

cât de dulce este acea iubire, şi cum toate puterile cereşti se hrănesc cu ea, şi cum totul se mişcă în Duhul Sfânt, şi cum se măreşte Domnul pentru suferinţele Sale, şi cum Îl proslăvesc toţi Sfinţii.

Şi slavei acesteia nu este sfârşit.

Bucură-Se Domnul de sufletul ce smerit se pocăieşte, şi îi dă harul Sfântului Duh. Eu ştiu un începător care a primit Duhul Sfânt după ce a trăit în Mănăstire doar o jumătate de an; alţii L-au primit după zece ani, iar alţii au trăit patruzeci de ani sau mai mult, înainte să cunoască harul, dar a păzi acest har **nimenea a** putut, căci nu sântem smeriţi.

Cuviosul Serafim avea douăzeci şi şapte de ani când a văzut pe Domnul, şi sufletul său atâta a iubit pe Dumnezeu, încât din îndulcirea Duhului Sfânt întreg s'a preschimbat; dar apoi a ieşit la pustie, şi văzând că nu mai era cu el **acel** har, trei ani stând pe piatră, striga: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului».

Sufletul ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt râvneşte către El; pomenirea Lui puternic îl trage, şi uşor uită lumea, dar când îşi aduce aminte de lume, fierbinte doreşte tuturor aceeaşi, şi se roagă pentru întreaga lume. Însuşi Duhul Sfânt îl trage a se ruga pentru ca toţi să se pocăiască şi să cunoască pe Dumnezeu cât este El de milostiv.

Să ne smerim, fraţilor, şi Domnul ne va iubi. Că Domnul ne iubeşte, se cunoaşte după harul pe care Domnul îl dă sufletului. Când sufletul are har, fie şi puţin, el iubeşte pe Domnul şi pe aproapele, şi are pace în sine; dar este o dragoste mai mare: atunci sufletul uită întreaga lume.

Fericit cel ce nu pierde harul lui Dumnezeu, ci se înalță din putere în putere. Eu însă am pierdut harul, dar Domnului mult I-au fost milă de mine şi mi-au dat a cunoaşte mai mult, pentru singură mila Sa.

Neputincios este sufletul; fără harul lui Dumnezeu sântem asemenea dobitoacelor dar, cu harul, mare este înaintea lui Dumnezeu omul.

Oamenii atât de mult prețuiesc ştiințele pământeşti, sau a cunoaşte un împărat pământesc, şi se bucură a-i fi apropiat, dar lucrul cu adevărat mare este a cunoaşte pe Domnul şi voia Sa.

Din toate puterile smeriți-vă sufletul, fraților, ca Domnul să-l iubească şi să-i dea mila Sa. Dar ea nu va rămânea întru noi, de nu vom iubi vrăjmaşii.

În Duhul Sfânt a cunoscut sufletul meu pe Domnul, şi de aceea îmi este uşor şi drag a cugeta la El şi la faptele lui Dumnezeu; dar fără Duhul Sfânt sufletul este mort, măcar de ar avea ştiința întregii lumi.

De ar şti oamenii ce este ştiința duhovnicească, şi-ar lepăda toată ştiința şi tehnica lor şi ar contempla doar pe Domnul. Frumusețea Lui robeşte sufletul, şi acesta este tras către Dânsul, şi doreşte vecinic a petrece cu El, şi nimic altceva voieşte. Asupra tuturor împărățiilor pământului priveşte ca asupra nourilor ce trec pe cer.

Domnul au zis: «Eu sânt întru Tatăl, şi Tatăl întru Mine este» (Io. 14: 10) şi «voi sânteți întru Mine, şi Eu întru voi» (Io. 14: 20). Sufletul nostru simte că Domnul este întru noi, şi de aceea nu-L poate uita nici pentru o clipită.

Ce milă: Domnul voieşte ca noi să fim întru El şi întru Tatăl.

Dar, Doamne, ce Ți-am făcut noi, sau întru ce Ți-am plăcut,

de voieşti să fii întru noi şi noi să fim întru Tine? Cu păcatele noastre Te-am răstignit pe Cruce, iar Tu voieşti ca noi să fim cu Tine? O, cât de mare este a Ta milostivire, şi eu o văd asupra mea. Eu sânt vrednic de iad şi de toate chinurile, dară Tu îmi dai harul Sfântului Duh.

Şi dacă mie, greşalnicului, îmi dai a Te cunoaşte în Duhul Sfânt, atunci rogu-Te, Doamne, dă tuturor oamenilor a Te cunoaşte.

VI

PENTRU VOIA LUI DUMNEZEU ŞI PENTRU SLOBOZENIE

Mare bine este a te da voii lui Dumnezeu. Atunci numai Domnul este în suflet, şi nu sânt alte gânduri, şi cu mintea curată se roagă lui Dumnezeu şi simte dragostea lui Dumnezeu chiar de şi suferă trupeşte.

Când sufletul s'a dat pe de-a-ntregul voii lui Dumnezeu, Însuşi Domnul începe să-l povăţuiască, iar sufletul nemijlocit este învăţat de Dumnezeu, pe când înainte era povăţuit de învăţători şi de Scriptură. Dar rar se întâmplă ca învăţătorul sufletului să fie Însuşi Domnul, cu al Său har al Duhului Sfânt, şi puţini sânt cei ce ştiu despre aceasta – doar cel ce trăieşte după voia lui Dumnezeu.

Omul mândru nu voieşte a trăi după voia lui Dumnezeu: îi place să se ocârmuiască singur, şi nu înţelege că mintea omului nu este îndestulată a se ocârmui fără Dumnezeu. Şi eu, când vieţuiam încă în lume şi nu cunoşteam pe Domnul şi pe Sfântul Său Duh, nu ştiam cât ne iubeşte Domnul şi mă întemeiam pe propria mea minte; dar când în Duhul Sfânt am cunoscut pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, atunci sufletul meu s'a dat lui Dumnezeu, şi tot lucrul dureros ce vine asupra mea îl primesc şi zic: «Domnul caută asupra mea; de ce m'aş teme?» Dar înainte nu puteam trăi aşa.

Celui ce s'a dat voii lui Dumnezeu mult mai uşor îi este să trăiască, fiindcă şi în boală, şi în sărăcie, şi în prigoană el gândeşte: «Aşa a plăcut lui Dumnezeu, iar eu, pentru păcatele mele, trebuie să rabd». Iată, de mulți ani mă doare capul, şi mi-este greu să rabd, dar îmi este de folos, căci prin durere se smereşte sufletul. Sufletul meu râvneşte fierbinte a se ruga şi a priveghea, dar boala mă împiedică, fiindcă trupul bolnav cere linişte şi odihnă; şi mult am cerut Domnului să mă vindece, dar Domnul nu m'au ascultat. Înseamnă că nu-mi este de folos.

Şi iată un alt lucru ce mi s'a întâmplat, şi Domnul îndegrab m'au auzit şi m'au mântuit. Într'o zi de praznic s'a dat la trapeză peşte, şi în timp ce mâncam, un os mi-a pătruns în gât şi s'a înfipt adânc de tot în piept. L-am chemat pe Sfântul Mare Mucenic Panteleimon să mă vindece, căci doctorul nu poate scoate osul din piept. Şi când am zis: «Vindecă-mă», am primit în suflet răspunsul: «Ieşi din trapeză, răsuflă adânc, şi osul va ieşi cu sânge». Am făcut aşa: am ieşit, am tras aer adânc, am tuşit, şi un os mare cu sânge a ieşit. Şi atunci am înțeles că dacă Domnul nu-mi vindecă durerea de cap, înseamnă că pentru sufletul meu este de folos să mă doară aşa.

Lucrul cel mai de preț din lume este a cunoaşte pe Dumnezeu şi a înțelege fie şi în parte voia Sa.

Sufletul ce a cunoscut pe Dumnezeu este dator întru toate a se da voii lui Dumnezeu şi a vieții înaintea Lui în frică şi în dragoste. În dragoste, căci Domnul este dragoste. În frică, fiindcă trebuie să ne temem, nu cândva să mâhnim pe Dumnezeu cu vreun gând rău.

O, Doamne, cu puterea harului Sfântului Duh, învredniceşte pre noi a trăi dupre a Ta sfântă voie.

Câtă vreme harul este cu noi sântem puternici cu duhul: dar

când îl pierdem, ne vedem neputința; vedem că fără Dumnezeu nici a gândi ceva bun nu putem.

Doamne Milosârde, Tu ştii neputința noastră. Rogu-Te, dă mie duh smerit, căci, pentru milosârdia Ta, sufletului smerit dai puterea de a vieţui dupre voia Ta; Tu îi descoperi toate tainele Tale; Tu îi dai a cunoaşte pre Tine, şi cât de nesfârşit ne iubeşti Tu.

Cum să ştii dacă vieţuieşti după voia lui Dumnezeu?

Iată semnul: Dacă te mâhneşti pentru un lucru oarecare, înseamnă că nu deplin te-ai dat voii lui Dumnezeu, măcar că poate ţi se pare că trăieşti după voia lui Dumnezeu.

Cel ce vieţuieşte după voia lui Dumnezeu nu se grijeşte de nimic. Iar dacă are nevoie de vreun lucru, el pune înaintea lui Dumnezeu şi pe sine, şi acel lucru; şi chiar de nu primeşte lucrul de trebuinţă rămâne şi pe mai departe liniştit, ca şi cum l-ar avea.

Sufletul care s'a dat voii lui Dumnezeu nu se teme de nimic: nici de furtună, nici de tâlhari, **de nimic**. Ci orice i s'ar întâmpla, zice: «Aşa este plăcut lui Dumnezeu». Dacă se îmbolnăveşte, gândeşte: înseamnă că boala îmi este de folos, altfel Dumnezeu nu mi-ar da-o.

Şi aşa se păstrează pacea în suflet şi în trup.

Cel ce se grijeşte de sine însuşi nu se poate da voii lui Dumnezeu astfel încât sufletul să afle pacea în Dumnezeu. Dar sufletul smerit se dăruieşte voii lui Dumnezeu şi vieţuieşte înaintea Lui în frică şi în dragoste. În frică: nu cândva să mâhnească cu ceva pe Dumnezeu. În dragoste: sufletul a cunoscut cât ne iubeşte Domnul.

Cel mai bun lucru este a se da voii lui Dumnezeu şi a purta durerile cu nădejde. Domnul, văzându-ne durerile, niciodată nu ne va da peste măsură. Dacă durerile ni se par mari, înseamnă că nu ne-am dat voii lui Dumnezeu.

Sufletul s'a dat voii lui Dumnezeu întru toate şi are linişte în El, căci ştie din cercare şi din Sfânta Scriptură că Domnul mult ne iubeşte şi veghează asupra sufletelor noastre, înviind toate cu harul Său, în pace şi iubire.

Cel ce s'a dat voii lui Dumnezeu de nimic se mâhneşte, chiar de ar fi bolnav, sau sărac, sau prigonit. Sufletul ştie că Domnul cu milostivire se grijeşte de noi. Mărturia pentru lucrurile lui Dumnezeu o poartă Duhul Sfânt, pe Care sufletul Îl cunoaşte. Dar cei mândri şi neascultători nu voiesc a se da voii lui Dumnezeu, căci iubesc a-şi face voia lor, lucru atât de dăunător pentru suflet.

Marele Pimen spunea: «Voia noastră este zid de aramă între noi şi Dumnezeu, şi nu ne lasă a ne apropia de El şi a-I vedea milostivirea»[1].

Totdeauna trebuie să cerem Domnului pacea sufletească, spre a ne fi mai uşor a împlini poruncile Domnului; căci Dom-

---

[1] „Pentru Avva Pimen", Cuv. 54, în *Patericul*, Râmnicul Vâlcii, 1930, p. 175: «Zis-a Avva Pímen că voia omului este zid de aramă între el şi între Dumnezeu, şi piatră carea bate împrotivă». Cuvintele Stareţului, «şi nu ne lasă a ne apropia de El şi a-I vedea milostivirea», nu se potrivesc decât ca sens cu ceea ce a zis Sf. Pimen cel Mare. Asemenea, şi alte citate de-ale Stareţului Siluan nu sânt întotdeauna exacte, ci mai curând o tâlcuire.

nul iubeşte pe cei ce încearcă a-I împlini voia, şi astfel ei află multă odihnă în Dumnezeu.

Cel ce împlineşte voia Domnului este împăcat cu toate, fie că este sărac, şi poate bolnav şi în suferinţe, căci îl veseleşte harul lui Dumnezeu. Dară cel ce nu este mulţămit cu soarta sa, cel ce cârteşte împotriva bolii sau asupra celui ce l-a supărat, să ştie că se află într'un duh mândru care l-a lipsit de mulţămita către Dumnezeu.

Dar şi de este aşa, nu te descumpăni, ci încearcă să nădăjduieşti cu tărie în Domnul, şi cere-I un duh smerit. Iar când îţi va veni smerit Duhul lui Dumnezeu, atunci Îl vei iubi şi vei fi în pace, măcar că vei avea necazuri.

Sufletul ce a agonisit smerenia pomeneşte totdeauna pe Dumnezeu şi gândeşte: «Dumnezeu M'au zidit; El au pătimit pentru mine; El îmi iartă greşalele şi mă mângâie; El mă hrăneşte şi se grijeşte de mine. Aşadar, pentru ce să mă mai grijesc de sinemi sau de ce să mă tem, chiar de m'ar ameninţa moartea?»

Domnul înţelepţeşte fiece suflet ce s'a dat voii lui Dumnezeu, căci au zis: «Cheamă pre Mine în ziua necazului tău, şi te voi scoate, şi Mă vei proslăvi» (Ps. 49: 15).

Tot sufletul ce se turbură de ceva trebuie să ceară la Domnul, şi Domnul îl va înţelepţi. Dar aceasta mai cu seamă în ceasul nevoii şi turburării, căci de obicei trebuie să îl întrebăm pe duhovnic, căci este un lucru mai smerit.

Bine este să ne învăţăm a trăi după voia lui Dumnezeu. Atunci sufletul neîncetat petrece în Dumnezeu şi are multă linişte; şi dintru această bucurie se roagă omul ca tot sufletul să

cunoască pe Domnul; să știe cât de mult ne iubește El, și cât de bogat ne dă Sfântul Duh, Care veselește sufletul în Dumnezeu.

Iar atunci totul, totul îi este drag sufletului, căci toate sânt ale lui Dumnezeu.

Domnul, milostiv arată omului că trebuie cu mulțămită a răbda necazurile. Eu niciodată în viața mea nu am cârtit pentru necazuri, ci toate le-am primit din mâna lui Dumnezeu ca pe un leac, și întotdeauna am mulțămit lui Dumnezeu, și de aceea mi-au dat Domnul ușor a-mi purta toate necazurile.

Toți oamenii pe pământ trec negreșit prin necazuri; și chiar dacă nu sânt mari necazurile pe care ni le trimite Domnul, dar oamenilor li se par peste puteri și îi zdrobesc, și aceasta pentru că nu voiesc să își smerească sufletul și să se dea voii lui Dumnezeu. Dară pe cei ce s'au dăruit voii lui Dumnezeu, Însuși Domnul îi povățuiește cu harul Său, iar ei cu bărbăție poartă toate pentru Dumnezeu pe Carele au iubit, și împreună cu Care se proslăvesc în veci.

Pe pământ nu este cu putință a ocoli necazurile, dar cel ce s'a dat voii lui Dumnezeu ușor le poartă. El vede necazurile, dar nădăjduiește în Domnul și necazurile trec.

Când Maica Domnului stătea lângă cruce durerea Ei era **nepătruns de mare**, căci își iubea Fiul mai mult decât și-ar putea cineva închipui. Iar noi știm că cel ce mai mult iubește, mai mult și suferă. După firea omenească, Maica Domnului nicicum nu ar fi putut să-și rabde durerile, însă Ea se dăduse voii lui Dumnezeu și Duhul Sfânt o întărea și-i dădea puterea de a purta acele dureri.

Iar apoi, după Înălțarea Domnului, Ea a fost pentru întreg

norodul lui Dumnezeu o mare mângâiere în necazuri.

Domnul au dat pe pământ Duhul Sfânt, iar cel în care El viază simte raiul în sine.

Poate vei zice: De ce nu am şi eu un aşa har? Pentru că nu te-ai dat voii lui Dumnezeu, ci trăieşti după a ta proprie.

Uită-te la cel ce-şi iubeşte voia sa. El niciodată nu are pace în suflet şi tot mereu este nemulţumit: asta nu-i aşa, aia nu e bine. Dar cel ce desăvârşit s'a dat voii lui Dumnezeu are rugăciunea curată, sufletul său iubeşte pe Domnul şi totul îi este plăcut şi după inima sa.

Aşa s'a dat lui Dumnezeu Preasfânta Fecioară: «Iată roaba Domnului, fie mie dupre graiul tău». Iar dacă noi am zice aşijderea: «Iată robul Domnului, fie mie dupre graiul tău», atunci graiurile Evangheliceşti ale Domnului, scrise în Duhul Sfânt, ar fi în sufletele noastre şi dragostea lui Dumnezeu ar umple lumea, şi ce minunată viaţă ar fi în tot pământul. Dar deşi graiurile Domnului s'au auzit de-a lungul atâtor veacuri în lumea întreagă, totuşi oamenii nu le înţeleg şi nu voiesc a le primi. Dar cel ce trăieşte după voia lui Dumnezeu, acela va fi proslăvit şi de cer, şi de pământ.

Cel ce s'a dat voii lui Dumnezeu, numai cu Dumnezeu se şi îndeletniceşte. Harul lui Dumnezeu îl ajută totdeauna să petreacă în rugăciune. Chiar şi când lucrează sau vorbeşte, sufletul lui tot cu Dumnezeu se îndeletniceşte, căci s'a dat voii lui Dumnezeu, şi pentru aceasta Domnul l-au luat în grija Sa.

Predania spune că, în drum spre Eghipet, Sfânta Familie a fost întâmpinată de un tâlhar, dar el nu le-a făcut nici un rău, ci văzând Pruncul a zis că dacă Dumnezeu S'ar întrupa, el nu ar fi mai frumos decât acest Prunc; şi i-a lăsat să meargă în pace.

Uimitor lucru: tâlharul care, ca o fiară sălbatică, nu cruță pe nimeni, de Sfânta Familie nu s'a atins şi nu i-a necăjit. Sufletul tâlharului, văzând Pruncul şi pe blânda Sa Maică, s'a umilit, şi harul lui Dumnezeu l-a atins.

Tot aşa s'a întâmplat şi cu fiarele sălbatice care, văzând pe sfinții mucenici sau pe cuvioşii bărbați, s'au îmblânzit şi nu le-au făcut nici un rău. Şi până şi dracii se tem de sufletul blând şi smerit care prin ascultare, înfrânare şi rugăciune îi biruieşte.

Şi iarăşi un lucru uimitor: tâlharului i-a fost milă de Pruncul-Domnul, dar arhiereii şi bătrânii norodului L-au dat lui Pilat să se răstignească. Iar aceasta pentru că ei nu se rugau şi nu căutau luminare de la Domnul, ce şi cum trebuie să facă.

Astfel, adesea mai-marii şi norodul caută a face binele, dar nu ştiu unde să-l afle; nu ştiu că el este în Dumnezeu, şi că de la Dumnezeu ne este dat.

Întotdeauna trebuie să ne rugăm ca Domnul să ne lumineze ce să facem, iar Domnul nu ne va lăsa să rătăcim.

Adam nu a fost înțelept, ca să întrebe pe Domnul pentru rodul ce i l-a dat Eva, şi de aceea a pierdut raiul.

David nu a întrebat pe Domnul: «Bine va fi de voi lua pe femeia lui Urie?», şi a căzut în păcatul uciderii şi al preacurviei.

Aşa şi toți sfinții care au greşit, au greşit pentru că nu au chemat pe Domnul în ajutor ca să-i lumineze. Cuviosul Serafim din Sarov a spus: «Când vorbeam din mintea mea, se întâmplau greşeli».

Dar sânt şi greşeli nepăcătoase, din nedesăvârşire, le vedem până şi la Maica Domnului. În Evanghelie se spune că atunci

când s'a întors din Ierusalim cu Iosif, Ea credea că Fiul Ei merge împreună cu rudeniile sau cunoscuții... Şi de-abia după trei zile de căutare L-au aflat în Biserica din Ierusalim, vorbind cu bătrânii (Lc. 2: 44-46).

Astfel, Domnul Singur este atoateştiutor, însă noi toți, **oricine am fi**, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru luminare şi să întrebăm pe părintele duhovnicesc, ca să nu greşim.

Duhul lui Dumnezeu povățuieşte pe oameni în chip felurit: unul se liniştește în singurătate, în pustie; altul se roagă pentru oameni; altul este chemat a paşte turma cuvântătoare a lui Hristos; altuia îi este dat să propovăduiască sau să mângâie pe cei ce suferă; altul slujeşte aproapelui din munca sa ori din avuțiile sale – şi toate acestea sânt darul Duhului Sfânt, şi toate în felurite trepte: unuia treizeci, altuia şasezeci, altuia o sută (Mc. 4: 20).

Dacă noi ne-am iubi unul pe altul întru simplitatea inimii, Domnul, în Duhul Sfânt, ne-ar arăta multe minuni şi ne-ar descoperi taine mari.

Dumnezeu este nesățioasă dragoste...

Mintea mi s'a oprit în Dumnezeu, şi am încetat a scrie...

Cât îmi este de limpede că Domnul ne călăuzeşte. Fără El nici nu putem gândi ceva bun; de aceea trebuie smerit să ne dăm voii lui Dumnezeu, ca Domnul să ne povățuiască.

Toți ne chinuim pe pământ şi căutăm slobozenia, dar puțini sânt care ştiu în ce stă slobozenia şi unde este ea.

Şi eu doresc slobozenia, zi şi noapte o caut. Am cunoscut ce este ea la Dumnezeu, şi că de la Dumnezeu se dă inimii smerite ce s'a pocăit şi şi-a tăiat voia înaintea Lui. Celui ce se pocăieşte, Domnul îi dă pacea Sa şi slobozenia de a-L

iubi. Şi nu este nimic mai bun pe lume decât a iubi pe Dumnezeu şi pe aproapele. Întru aceasta află sufletul odihnă şi bucurie.

O, noroadele întreg pământului, în genunchi cad înaintea voastră şi vă cerşesc cu lacrămi: Veniţi la Hristos. Eu Îi cunosc dragostea către voi. O cunosc, şi de aceea strig întreg pământului: De nu cunoşti ceva, cum vei vorbi despre aceasta?

Vei întreba: «Dar cum este cu putinţă a cunoaşte pe Dumnezeu?» Dară eu zic că noi am văzut pe Domnul în Duhul Sfânt. Iar tu, de te vei smeri, şi ţie Duhul Sfânt îţi va arăta pe Domnul nostru; iar atunci şi tu vei dori să strigi despre El întreg pământului.

Sânt bătrân şi îmi aştept moartea, şi scriu adevărul din dragoste pentru norodul pentru care mă doare inima. Poate că măcar şi un suflet se va mântui; şi pentru acela voi mulţămi Domnului; dar inima mă doare pentru întreaga lume, şi mă rog, şi lacrămi vărs pentru întreaga lume, ca toţi să se pocăiască şi să cunoască pe Domnul, şi să trăiască în dragoste, şi să se desfete de slobozenia întru Dumnezeu.

O, toţi oamenii de pe pământ, rugaţi-vă şi plângeţi pentru păcatele voastre, ca Domnul să vi le ierte. Unde este iertarea păcatelor, acolo şi slobozenia conştiinţei, şi dragostea, fie ea şi puţină.

Domnul nu voieşte moartea păcătosului, şi celui ce se pocăieşte îi dăruieşte harul Sfântului Duh. El dăruieşte sufletului pace, şi slobozenia minţii şi a inimii de a fi în Dumnezeu. Când Duhul Sfânt ne iartă păcatele, atunci sufletul primeşte slobozenia de a se ruga lui Dumnezeu cu mintea curată; atunci slobod vede pe Dumnezeu, şi se află în El odihnit şi bucuros. Iată adevărata slobozenie. Dar fără de Dumnezeu nu poate fi slobozenie, căci vrăjmaşul clatină sufletul cu gânduri rele.

Grăiesc adevărul înaintea întregii lumi: Eu sânt urâciune înaintea lui Dumnezeu şi m'aş deznădăjdui de mântuire, de nu mi-ar fi dat Dumnezeu harul Său, al Sfântului Duh. Iar Duhul Sfânt m'au învăţat, şi de acum scriu despre Dumnezeu fără nici o greutate, căci El mă îmbie să scriu.

Mi-e milă şi plâng şi mă tânguiesc pentru oameni. Mulţi gândesc: Eu mult am păcătuit – am omorât, am furat, am siluit, am clevetit, am trăit în desfrânări, şi multe altele am făcut; şi, de ruşine, nu se îndreaptă spre pocăinţă. Dar ei uită că toate păcatele lor înaintea lui Dumnezeu sânt ca o picătură în mare.

O, fraţii mei, tot pământul, pocăiţi-vă cât este vreme. Dumnezeu milostiv aşteaptă pocăinţa noastră. Şi tot cerul, toţi Sfinţii, aşteaptă de la noi pocăinţa. Precum Dumnezeu este iubire, aşa şi Duhul Sfânt în sfinţi este iubire. Cere, şi Domnul va ierta. Iar când vei dobândi iertarea greşalelor, în sufletul tău va fi bucurie şi veselie, şi harul Sfântului Duh va pătrunde în sufletul tău şi vei zice: «Iată adevărata slobozenie; ea este în Dumnezeu şi de la Dumnezeu».

Harul lui Dumnezeu nu înlătură slobozenia, ci doar ajută a împlini poruncile lui Dumnezeu. Adam era în har, dară voia sa nu era înlăturată. Aşa şi Îngerii (petrec) în Sfântul Duh, dar nu le este înlăturată sloboda voie.

Mulţi nu ştiu calea mântuirii, merg în întunerec şi nu văd Lumina Adevărului. Dar El au fost, este şi va fi, şi pe toţi milostiv cheamă către Sine: «Veniţi la Mine, toţi cei osteniţi şi împovăraţi, cunoaşteţi pre Mine, şi Eu voi da vouă odihnă şi

slobozenie».

Iată adevărata slobozenie – când noi sântem în Dumnezeu. Nici eu nu o ştiam înainte; până la douăzeci şi şapte de ani credeam doar că Dumnezeu este, dar nu Îl cunoşteam; dar când sufletul meu L-a cunoscut în Duhul Sfânt, a început fierbinte a râvni către El, iar acum arzând Îl caut zi şi noapte.

Domnul voieşte să ne iubim unul pe altul; întru aceasta stă slobozenia – în dragostea către Dumnezeu şi către aproapele. Întru aceasta stă şi slobozenia, şi egalitatea. În cinurile pământeşti nu poate fi egalitate, dar aceasta nu are însemnătate pentru suflet. Nu tot omul poate fi împărat sau voievod; nu fiecare poate fi patriarh sau igumen sau mai-mare; dar în oricare cin poți iubi pe Dumnezeu şi a plăcea Lui, şi numai aceasta are însemnătate. Iar cel ce mai mult iubeşte pe Dumnezeu pe pământ, acela în mai multă slavă va fi în Împărăție. Cel ce mai mult iubeşte, mai puternic năzuieşte către Dumnezeu, şi mai aproape va fi de El. Fiecare se va proslăvi în măsura dragostei sale. Iar eu am cunoscut că dragostea este felurită după puterea ei.

Cel ce se teme de Dumnezeu ca să nu-L mâhnească întru ceva – iată cea dintâi dragoste. Cel ce are mintea curată de gânduri – iată a doua dragoste, mai mare decât cea dintâi. Cel ce în chip simțit are har în sufletul său – iată a treia dragoste, încă şi mai mare.

Cea de-a patra, desăvârşita dragoste de Dumnezeu – este atunci când cineva are harul Sfântului Duh şi în suflet, şi în trup. Aceluia i se sfinţeşte trupul şi se va face moaşte. Aceasta se întâmplă cu marii sfinți mucenici, prorocii, cuvioşii. Cel ce a ajuns la această măsură este de neatins pentru dragostea trupească. El poate slobod dormi cu o fecioară şi nu se va ispiti de nici o poftă către ea. Dragostea lui Dumnezeu este mai puternică decât dragostea unei fecioare, către care întreaga lume este atrasă, în afară de cei ce au deplin harul lui Dumnezeu, căci îndulcirea Duhului Sfânt naşte din nou întreg omul şi îl învaţă a iubi pe Dumnezeu deplin. În deplinătatea dragostei lui Dum-

nezeu sufletul nu mai este atras de lume; măcar de şi trăieşte omul pe pământ printre ceilalți, dar din dragostea lui Dumnezeu uită tot ce este în lume. Şi nefericirea noastră stă în faptul că din mândria minții noastre nu stăm în acel har, şi el părăseşte sufletul, iar sufletul îl caută plângând şi tânguindu-se, şi zice:

«Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul».

VII

PENTRU POCĂINȚĂ

Sufletul meu Te-a cunoscut, Doamne, şi eu scriu milele Tale norodului Tău.

Nu vă întristaţi, noroade, că este greu de trăit. Luptaţi numai cu păcatul şi cereţi ajutor de la Domnul, şi El va da, căci este milostiv şi vă iubeşte.

– O, noroade, cu lacrămi scriu aceste rânduri. Sufletul meu doreşte ca voi să cunoaşteţi pe Domnul şi să vedeţi mila Sa şi slava. Am şaptezeci şi doi de ani; curând trebuie să mor, şi vă scriu despre mila Domnului, pe care Domnul mi-au dat să o cunosc în Duhul Sfânt; iar Duhul Sfânt mi-au dat să iubesc norodul. O, cum v'aş aşeza pe voi pe un munte înalt, ca de pe vârful lui să puteţi vedea blândă şi milostivă faţa Domnului, şi s'ar bucura inimile voastre. Adevăr grăiesc vouă: Eu nimic bun nu ştiu în sinemi, şi multe păcate am, dar harul Duhului Sfânt a şters mulţimea păcatelor mele, şi ştiu că celui ce se luptă cu păcatul Domnul îi dă nu numai iertare, ci şi harul Sfântului Duh care îmbucură sufletul şi-i dă adâncă şi desfătată pace.

O, Doamne, Tu iubeşti zidirea Ta, şi cine poate înţelege iubirea Ta, sau să se îndulcească de ea, dacă Tu Însuţi nu vei învăţa pre ei în Duhul Tău cel Sfânt?

Rogu-Te, Doamne, trimite preste norodul Tău harul Sfântului Duh, ca să cunoască ei iubirea Ta. Încălzeşte întristate inimile oamenilor; fă ca ei în bucurie să Te slăvească, uitând de

durerile pământului.

Mângâietorule cel bun, cu lacrămi Te rog, mângâie îndurerate sufletele oamenilor. Dă noroadelor a auzi al Tău dulce glas: «Iartă-se vouă greşalele». Aşa, Doamne, în stăpânirea Ta este a face minuni, şi nu este mai mare minune decât a iubi pre păcătos în căderea sa. Pre sfânt uşor îl iubeşti: vrednic este. Aşa, Doamne, auzi rugăciunea pământului. Toate noroadele se mâhnesc; toate sânt abătute în păcat; toate s'au lipsit de harul Tău şi viază în întunerec.

O, noroade, să strigăm către Dumnezeu tot pământul, şi auzită va fi rugăciunea noastră, căci se bucură Domnul de pocăința oamenilor; şi toate cereştile puteri ne aşteaptă spre a ne îndulci şi noi cu îndulcirea iubirii lui Dumnezeu şi a vedea frumusețea feței Sale.

Când oamenii păstrează frica lui Dumnezeu, atunci lin şi desfătător este a viețui pe pământ. Dar acum norodul a început să trăiască după a sa voie şi minte, şi a părăsit poruncile sfinte, şi gândesc a afla fără Domnul bucurie pe pământ, neştiind că singur Domnul este bucuria noastră şi numai în Domnul se veseleşte sufletul omului. El încălzeşte sufletul precum soarele încălzeşte florile ţarinii, şi precum vântul, unduindu-le, le dăruieşte viață. Domnul toate ne-au dat, pentru ca noi să Îl slăvim. Dar lumea nu înțelege aceasta. Şi cum poate cineva a înțelege ceea ce nu a văzut şi nu a gustat? Şi eu, când eram în lume, gândeam că iată fericirea este pe pământ: sânt sănătos, frumos, bogat, şi oamenii mă iubesc. Şi cu acestea mă slăveam în deşert. Dar când am cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, am început să văd toată fericirea lumii ca pe un fum ce-l duce vântul. Însă harul Sfântului Duh îmbucură şi veseleşte sufletul, iar el în pace adâncă vede pe Domnul, uitând de pământ.

Doamne, întoarce oamenii către Tine, ca toți să cunoască a Ta iubire, ca să vază în Duhul Sfânt blânda Ta față; ca să se îndulcească toți de vederea feței Tale încă de acì, de pe pământ, și văzându-Te precum ești, să se asemene Ție.

Slavă Domnului, că El au dat nouă pocăință, și prin pocăință toți ne mântuim, fiecare dintre noi. Numai cei ce nu voiesc a se pocăi nu se vor mântui, și întru aceasta văd eu deznădejdea lor, și mult plâng de mila lor. Ei nu au cunoscut în Duhul Sfânt cât de mare este milosârdia lui Dumnezeu. Dar de ar ști fiecare suflet pe Domnul, de ar ști cât de mult ne iubește El, nu numai că nu ar deznădăjdui nimeni, dar nici ar mai cârti vreodată.

Tot sufletul ce și-a pierdut pacea dator este să se pocăiască, și Domnul îi iartă greșalele, și va fi atunci bucurie sufletului și pace. Și nu trebuie alte mărturii, ci Însuși Duhul poartă mărturie că păcatele sânt iertate. Iată semnul iertării păcatelor: dacă ai urât păcatul, iată Domnul au iertat păcatele tale.

Și ce altceva să mai așteptăm? Să ne cânte cineva din cer un cânt ceresc? Ci în cer totul viază în Duhul Sfânt, iar nouă pe pământ Domnul ne-au dat **același** Duh Sfânt. Și în biserici Dumnezeieștile slujbe se săvârșesc în Duhul Sfânt; și în pustii, și în munți, și în peșteri, și pretutindenea nevoitorii lui Hristos viază prin Duhul Sfânt; și de Îl vom păstra, slobozi vom fi de tot întunerecul, și viața vecinică va fi în sufletele noastre.

Dacă toți oamenii s'ar pocăi și ar păzi poruncile lui Dumnezeu, atunci raiul ar fi pe pământ, căci «Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru». Împărăția lui Dumnezeu este Duhul Sfânt, iar Duhul Sfânt și în cer, și pe pământ același este.

Celui ce se pocăieşte Domnul îi dăruieşte raiul şi vecinica Împărăție, împreună cu Dânsul. Pentru mulțimea milei Sale El nu Îşi aduce aminte de păcatele noastre, precum nu Şi-au adus aminte de cele ale tâlharului de pe cruce.

Mare este mila Ta, Doamne; şi cine va putea vrednic a mulțămi Ție, căci ai dat pre pământ Duhul Sfânt?

Mare este, Doamne, dreptatea Ta. Tu ai făgăduit Apostolilor Tăi: «Nu vă voi lăsa orfani»; iar noi trăim acum acea milă, şi sufletul nostru simte că Domnul ne iubeşte. Iar cine nu simte, pocăiască-se şi viețuiască după voia lui Dumnezeu, iar atunci Domnul va da lui harul Său, care va călăuzi sufletul. Dar de vei vedea un om păcătuind şi nu-ți va fi milă de el, harul te va părăsi.

Poruncit ne este a iubi, iar iubirii lui Hristos de toți îi este milă, şi Duhul Sfânt învață sufletul a împlini poruncile lui Dumnezeu şi îi dă puterea de a face binele.

Duhule Sfinte, nu ne părăsi. Câtă vreme eşti Tu cu noi, sufletul Te simte de față şi viază fericit întru Dumnezeu, căci Tu dai înflăcărat a iubi pre Dumnezeu.

Domnul atâta au iubit oamenii, că i-au sfințit cu Duhul Sfânt şi i-au făcut asemănători Lui. Domnul este milostiv, iar nouă Duhul Sfânt ne dă puterea a fi milostivi. Fraților, să ne smerim, şi prin pocăință să dobândim o inimă milostivă, iar atunci vom vedea slava Domnului carea se cunoaşte şi cu sufletul, şi cu mintea, de la harul Sfântului Duh.

Cel ce cu adevărat se căieşte, acela de bunăvoie rabdă toate necazurile: foamete şi golătate, frig şi arşiță, boală şi sărăcie, înjosiri şi prigoane, nedreptate şi clevetiri, căci sufletu-i năzuieşte către Domnul şi nu se grijeşte de cele pământeşti, şi cu mintea curată se roagă lui Dumnezeu. Însă cel ce se alipeşte de avuții şi de bani niciodată nu va putea avea mintea curată în Dumnezeu,

căci în adâncul sufletului său neîncetat se află grija ce să facă cu ele; iar de nu se va pocăi curat, şi nu se va căi că a mâhnit pe Dumnezeu, aşa va şi muri, în patimi, fără să cunoască pe Domnul.

Când ți se ia din ce ai agonisit, tu să dai, căci dragostea lui Dumnezeu nu poate lepăda; dar cine nu a cunoscut dragostea nu poate fi milostiv, căci nu poartă în suflet bucuria Sfântului Duh.

Dacă Milostiv Domnul, prin suferințele Sale, ne-au dat pe pământ Duhul Sfânt de la Tatăl, ne-au dat Trupul Său şi Sângele, este limpede că şi tot restul, toate cele de trebuință ne va da. Să ne dăm voii lui Dumnezeu, şi atunci vom vedea pronia lui Dumnezeu, şi va da nouă Domnul şi ceea ce nu aşteptăm. Dar cel ce nu s'a dat voii lui Dumnezeu, niciodată nu va putea să vază pronia lui Dumnezeu pentru noi.

Să nu ne întristăm pentru pierderea agoniselilor: puțin lucru este. Pe mine încă şi tatăl meu după trup m'a învățat. Când se întâmpla vreun necaz în casă el rămânea liniştit. După ce luase foc casa noastră, i se spunea: «Ivan Petrovici, ți-au ars avuțiile»; iar el răspundea: «Cu ajutorul lui Dumnezeu le voi reface». Odată treceam pe lângă ogorul nostru şi i-am zis: «Uite, ne fură snopii»; iar el îmi zice: «Ei, copile, Domnul ne-au dat din destul pâine, iar cel ce fură, înseamnă că are nevoie». S'a întâmplat să-i spun: «Tu dai multe milostenii; dar uite, cei de acolo trăiesc mai bine decât noi şi dau mai puțin». Şi îmi zice: «Ei, copile, Domnul ne va da». Şi Domnul nu i-au ruşinat nădejdile.

Celui ~~milostiv~~ Domnul îi iartă îndată păcatele. Milostivul nu ține minte răul. Măcar că îl vor supăra, sau îi vor lua agoniselile, el va rămâne liniştit, căci cunoaşte **mila** lui Dumnezeu, iar **mila Domnului nimenea dintre oameni nu poate să ți-o ia**, căci ea este înaltă, este la Dumnezeu.

Toți oamenii feciorelnici și smeriți, ascultători, înfrânați, și care se căiesc de păcatele lor au trecut la cer și văd pe Domnul nostru Iisus Hristos în slavă, și aud cântul Heruvimilor, și au uitat pământul. Dar noi ne turburăm pe pământ, și sântem ca praful purtat de vânt, și mintea ni s'a lipit de cele pământești.

O, neputincios duhul meu. El se stinge ca o mică lumânare la orice adiere; dar duhul Sfinților ardea fierbinte ca un rug de spini, și nu se temea de vânt. Cine-mi va da un astfel de foc, ca să nu cunosc odihnă nici ziua, nici noaptea de dragostea lui Dumnezeu? Fierbinte este dragostea lui Dumnezeu. Pentru ea sfinții au răbdat toate scârbele și au dobândit puterea facerii de minuni. Ei tămăduiau bolnavii, înviau morții, mergeau pe apă, se înălțau în văzduh în vremea rugăciunii, prin rugăciune făceau să se pogoare ploaie pe pământ – dar eu aș dori să mă învăț doar smerenia și dragostea lui Hristos, ca pe nimenea să obijduiesc, ci să mă rog pentru toți ca pentru mine însumi.

Buna bistete

Amar mie. Scriu pentru dragostea lui Dumnezeu, dar eu însumi puțin iubesc pe Dumnezeu, și de aceea mă întristez foarte și mă mâhnesc precum Adam când s'a gonit din rai, și mă tângui, și cu strigare strig: «Miluiește-mă, Dumnezeule, pre zidirea Ta cea căzută.

De câte ori ai dat mie harul Tău, și eu nu l-am păzit, căci sufletul meu pătimește de slava deșartă; dar sufletu-mi Te cunoaște, pre Făcătorul și Dumnezeul meu, și de aceea Te caut tânguindu-mă, cum se tânguia Iosif pentru tatăl său Iacov pe mormântul maicii sale, dus fiind în robia Eghipetului.

Eu Te mâhnesc cu păcate, iar Tu te depărtezi de la mine și sufletul meu tânjește dupre Tine.

O, Duhule Sfinte – nu mă părăsi. Când Te depărtezi de la

mine, gândurile rele îmi vin, şi tânjeşte sufletul meu dupre Tine până la a vărsa mulțime de lacrămi.

O, Preasfântă Stăpână, de-Dumnezeu-Născătoare, Tu vezi durerea mea: pre Domnul am mâhnit, iar El m'au părăsit. Ci mă rog bunătății Tale: mântuieşte-mă, pre zidirea lui Dumnezeu cea căzută; mântuieşte-mă, pre robul Tău».

Dacă gândeşti rele despre oameni înseamnă că un duh rău vieţuieşte întru tine şi el îţi însuflă gânduri rele împotriva oamenilor. Iar dacă cineva nu se pocăieşte şi moare fără a-şi ierta fraţii, sufletul lui se va duce acolo unde vieţuieşte acel duh rău ce îi stăpânea sufletul.

Iată legea noastră: de ierți, înseamnă că şi ție Domnul ți-au iertat; dar de nu ierți fratelui, înseamnă că şi păcatul tău rămâne cu tine.

Domnul voieşte să ne iubim aproapele; iar dacă tu gândeşti despre el că îl iubeşte Domnul, înseamnă că dragostea Domnului este cu tine; şi dacă gândeşti că mult iubeşte Domnul zidirea Sa, şi pe tine însuți te doare pentru întreaga făptură şi îți iubeşti vrăjmaşii, iar pe sineți te socoteşti mai rău decât toți, înseamnă că este cu tine marele har al Duhului Sfânt.

Cel ce poartă în sine Duhul Sfânt, fie şi într'o mică măsură, pe acela îl doare pentru tot norodul zi şi noapte, şi inimii sale îi este milă de toată zidirea lui Dumnezeu, şi mai cu seamă de oamenii ce nu cunosc pe Dumnezeu sau care se împotrivesc Lui, şi astfel se duc în focul chinurilor. Pentru aceştia el se roagă zi şi noapte, mai mult decât pentru sine, ca toți să se pocăiască şi să cunoască pe Domnul.

(Hristos S'au rugat pentru cei ce Îl răstigneau: «Părinte, nu le ţine acest păcat, căci nu ştiu ce fac». Arhidiaconul Ştefan se ruga pentru cei ce îl loveau cu pietre, ca Domnul să nu le-o socotească drept păcat. Şi noi, de vom voi a păstra harul, datori sântem a ne ruga pentru vrăjmaşi. Dacă pe tine nu te doare pentru păcătosul ce se va munci în foc, înseamnă că nu este în tine harul Sfântului Duh, ci trăieşte în tine un duh rău, şi câtă vreme eşti încă în viață, încearcă prin pocăință să te slobozeşti de el.)

VIII

PENTRU CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU

Atâta ne-au iubit pe noi Tatăl, cât pe Fiul Său au dat nouă; dar şi Fiul Însuşi au voit, şi S'au întrupat, şi au vieţuit cu noi pe pământ. Şi Sfinţii Apostoli, şi mulţime de oameni au văzut pe Domnul în trup, dar nu toţi L-au cunoscut ca Domn; dară mie, multpăcătosului, în Duhul Sfânt mi-a fost dat să ştiu că Iisus Hristos este Dumnezeu.

Domnul iubeşte pe om şi i se arată precum El Însuşi voieşte. Iar sufletul, când vede pe Domnul, smerit se bucură de milosârdia Stăpânului şi nimic altceva nu mai poate iubi aşa cum îşi iubeşte Făcătorul; chiar de va vedea toate, şi pe toţi va iubi, dar mai presus de toate iubeşte pe Domnul.

Sufletul cunoaşte acea iubire, dar a o pune în cuvânt nu poate: ea nu se cunoaşte decât în Duhul Sfânt, de către cel căruia Îl va da Domnul.

Sufletul dintr'o dată vede pe Domnul şi Îl cunoaşte.

Cine va înfăţişa acea bucurie şi veselie?

În Duhul Sfânt se cunoaşte Domnul, iar Duhul Sfânt este **în întreg omul: şi în suflet, şi în minte, şi în trup**.

Aşa este cunoscut Dumnezeu şi în cer, şi pe pământ.

Domnul, pentru nemăsurată mila Sa, au dat mie, păcătosului, acest har, ca oamenii să cunoască pe Dumnezeu şi să se întoarcă la El.

Scriu înaintea feţei milosârdiei lui Dumnezeu.

Aşa, adevărul.
Martor îmi este Însuşi Domnul.

Domnul ne iubeşte ca pe ai Săi prunci, iar dragostea Sa este mai mare decât dragostea maicii, căci şi maica îşi poate uita fiul, dară Domnul **niciodată** ne va uita. Şi dacă Însuşi Domnul nu ar fi dat Duhul Sfânt dreptslăvitorului norod şi marilor noştri păstori, noi nici nu am putea şti cât de mult ne iubeşte.

Slavă Domnului şi marii Sale milosârdii, că oamenilor păcătoşi El dă harul Sfântului Duh. Bogătaşii şi împăraţii nu cunosc pe Domnul, iar noi, sărăcăcioşii monahi şi păstoriţi cunoaştem pe Domnul în Duhul Sfânt.

Pentru a cunoaşte pe Domnul nu este nevoie nici să ai bogăţii, nici învăţătură, ci trebuie să fii ascultător şi înfrânat, să ai duh smerit şi să-ţi iubeşti aproapele, şi Domnul va iubi un astfel de suflet, şi Însuşi Se va arăta sufletului şi îl va învăţa iubirea şi smerenia, şi tot ce este de folos va da lui, pentru a afla el odihnă în Dumnezeu.

Oricât am învăţa noi, dar cu neputinţă este a cunoaşte pe Domnul, de nu vom vieţui după ale Sale porunci, căci Domnul se cunoaşte nu prin ştiinţă, ci în Duhul Sfânt. Mulţi filosofi şi învăţaţi au ajuns până la credinţa că Dumnezeu este, dar nu L-au cunoscut. Iar noi, monahii, ne învăţăm în legea Domnului zi şi noapte, dar de departe nu toţi au cunoscut pe Dumnezeu, măcar de şi cred.

Una este a crede că este Dumnezeu, şi alta a cunoaşte pe Dumnezeu.

Iată o taină: sânt suflete care au cunoscut pe Domnul; sânt suflete care nu L-au cunoscut, dar cred; şi sânt şi aceia care nu numai că nu L-au cunoscut, dar nici nu cred, şi printre ei sânt chiar şi oameni învățați.

Necredința însă vine din mândrie. Omul mândru voieşte cu mintea sa şi cu ştiința să cunoască toate, dar lui nu i se dă a cunoaşte pe Dumnezeu, căci Domnul Se descoperă numai sufletelor smerite. Sufletelor smerite Domnul arată lucrurile Sale care sânt de neajuns minții noastre, dar Se descoperă în Duhul Sfânt. Cu simplă mintea nu putem cunoaşte decât cele pământeşti, şi până şi acelea doar în parte, însă Dumnezeu şi toate cele cereşti sânt cunoscute în Duhul Sfânt.

Unii se trudesc toată viața spre a cunoaşte ce este în soare sau în lună, sau altceva, dar iată că acestea nu aduc folos sufletului. Dar de vom încerca a cunoaşte ce este înlăuntrul inimii omului, acolo vom vedea: în sufletul sfântului – Împărăția cerească, dar în sufletul păcătosului întunerec şi chin. Iar aceasta este de folos a cunoaşte, căci noi vecinic vom petrece fie în Împărăție, fie în chinuri.

Cel leneş a se ruga cercetează plin de curiozitate toate câte vede pe pământ şi în cer; dar cum este Domnul – despre aceasta nu ştie, şi nu încearcă a şti, iar când aude învățătura despre Dumnezeu, zice:

«Da, dar cum poți să cunoşti pe Dumnezeu? Şi tu de unde Îl ştii?»

Îți voi spune: Duhul Sfânt dă mărturie. El ştie, şi ne învață.

«Dar ce, oare poți vedea Duhul?»

Apostolii L-au văzut pogorându-Se în limbi de foc, iară noi Îl simțim în noi înşine. El este dulce mai presus de toate cele pământeşti. Prorocii L-au gustat şi au grăit norodului, şi norodul a luat aminte la ei. Apostolii au primit Duhul Sfânt şi au propovăduit oamenilor mântuirea, de nimic temându-se, căci Duhul lui Dumnezeu îi întărea. Apostolul Andrei a răspuns Ighemo-

nului care l-a amenințat cu răstignirea de nu va înceta să propovăduiască :

«De m'aş teme de cruce, nu aş propovădui-o».

Aşa şi toți ceilalți apostoli, iar apoi mucenicii, iar apoi sfinții nevoitori cu bucurie au mers la chinuri şi suferințe. Iar acestea toate pentru că Duhul Sfânt bun şi dulce îmbie sufletul a iubi pe Domnul, şi din îndulcirea Duhului Sfânt sufletul nu se teme de suferințe.

Mulți sfinți mucenici în suferințe au cunoscut pe Domnul şi ajutorul Său. Mulți monahi poartă mari nevoințe şi grele osteneli pentru Domnul; şi ei au cunoscut pe Domnul, şi se luptă spre a birui în sine patimile, şi se roagă pentru întreagă lumea oamenilor, şi harul lui Dumnezeu îi învață a iubi pe vrăjmaşi, căci cel ce nu-şi iubeşte vrăjmaşii nu va putea cunoaşte pe Domnul Carele au murit pe cruce pentru vrăjmaşi, şi ne-au dat în Sine pildă, şi ne-au dat porunca a iubi vrăjmaşii.

Domnul este dragoste; iar nouă au poruncit a ne iubi unii pe alții şi a ne iubi vrăjmaşii; şi Duhul Sfânt ne învață această iubire.

Sufletul ce nu a cunoscut pe Duhul Sfânt nu înțelege cum poți iubi pe vrăjmaşi, şi nu primeşte aceasta; dar Domnului de toți Îi este milă, iar cel ce voieşte a fi cu Domnul dator este a-şi iubi vrăjmaşii.

Cel ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt se face asemănător Domnului, precum zice Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul: «Şi vom fi asemenea Lui, căci Îl vom vedea precum este», şi vom vedea slava Lui.

Tu spui că mulţi oameni suferă de tot felul de necazuri şi din partea oamenilor răi; dar, rogu-te, smereşte-te sub puternică mâna lui Dumnezeu, iar atunci harul te va învăţa şi tu însuţi vei dori să suferi pentru dragostea Domnului. Iată ce te învaţă Duhul Sfânt, pe Care noi L-am cunoscut în Biserică.

Dar cel ce ocărăşte pe cei răi şi nu se roagă pentru ei, acela niciodată nu va cunoaşte harul lui Dumnezeu.

De voieşti a cunoaşte cât ne iubeşte Domnul, urăşte păcatul şi gândurile rele şi roagă-te osârduitor zi şi noapte, şi atunci îţi va da Domnul harul Său, şi vei cunoaşte pe Domnul în Duhul Sfânt, iar după moarte, când vei ajunge în rai, tu şi acolo vei cunoaşte pe Domnul în Duhul Sfânt, precum L-ai cunoscut pe pământ.

Şi în cer, şi pe pământ Domnul este cunoscut numai în Duhul Sfânt, iar nu prin ştiinţă. Şi copiii care nimica au învăţat ajung să cunoască pe Domnul în Duhul Sfânt. Sfântul Ioan Botezătorul încă din pântecele maicii a simţit pe Domnul de faţă. Simeon Stâlpnicul[1] cel din Muntele Minunat era un prunc de şapte ani când i s'au arătat Domnul, şi el L-a cunoscut. Cuviosul Serafim era în puterea vârstei[2] când Domnul i S'au arătat în vremea Liturghiei. Iar Simeon de-Dumnezeu-purtătorul ajunsese la adânci bătrâneţi când a cunoscut pe Domnul, primindu-L în braţele sale.

Însuşi Domnul Se face deopotrivă nouă, ca mai mult să mângâie fiecare suflet.

---

[1] Pomenirea lui în 24 Mai.

[2] Avea douăzeci şi şapte de ani.

Dragostea Domnului nu se cunoaşte altcumva, decât prin Duhul Sfânt; dar sufletul paşnic, care-şi păstrează curată conştiinţa, din făpturi cunoaşte pe Dumnezeu că El este Cel Ce au zidit cerul şi pământul. Dar şi aceasta este lucrarea harului, deşi într'o mică măsură; dar fără har mintea noastră nu poate cunoaşte pe Dumnezeu, şi tot mereu este trasă către ale pământului: către bogăţie, către slavă, către desfătări.

Precum iubirea lui Iisus Hristos, aşa şi suferinţele Lui au fost atât de mari, cât noi nu putem a le cuprinde, căci puţin iubim pe Domnul. Dar cel ce mai mult iubeşte, mai mult poate să şi înţeleagă despre patimile Domnului. Este o iubire mică, este una mijlocie, este şi una desăvârşită; iar cu cât mai desăvârşită iubirea, cu atât mai desăvârşită cunoaşterea.

Fiecare dintre noi poate judeca despre Dumnezeu numai în măsura în care a cunoscut harul Sfântului Duh; căci cum putem gândi sau judeca despre cele ce nu am văzut sau despre ce nu am auzit şi nu cunoaştem? Iată, sfinţii spun că ei au văzut pe Dumnezeu; şi sânt oameni care zic că Dumnezeu nu este. Vădit ei grăiesc astfel fiindcă nu au cunoscut pe Dumnezeu, dar aceasta nicicum nu înseamnă că El nu este.

Sfinţii grăiesc despre ceea ce cu adevărat au văzut şi cunosc. Ei nu vorbesc despre ceea ce nu au văzut. Nu spun, de pildă, că au văzut un cal lung de un kilometru, sau un vapor lung de zece kilometri, ceea ce nu există. Iar eu cred că dacă Dumnezeu nu ar fi, nici pomenire de El nu ar fi pe pământ; dar oamenii doresc să vieţuiască după voia lor, şi de aceea spun că Dumnezeu nu este, şi astfel dovedesc că El este.

Şi sufletul păgânilor a simţit că Dumnezeu este, măcar că ei nu ştiau cum să cinstească pe adevăratul Dumnezeu. Dar Duhul Sfânt au învăţat pe Sfinţii Proroci, apoi pe Apostoli, apoi pe

Sfinții Părinți și pe Episcopii noștri, și așa adevărata credință a ajuns până la noi. Și noi am cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, și dacă L-am cunoscut, sufletul s'a întărit întru Dânsul.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul, nevăzut simte de față pe Ziditorul său și petrece în El cu multă odihnă și bucurie. Și cu ce vom putea asemăna acea bucurie? Ea se aseamănă cu un fiu iubit care, după o lungă despărțire, s'a întors dintr'o țară îndepărtată înapoi la casa părintească și pe săturate vorbește cu iubitul său tată și iubita sa maică, și cu dragii săi frați și surori.

O, oameni, facerea lui Dumnezeu, cunoașteți pe Făcătorul! El ne iubește pe noi. Cunoașteți iubirea lui Hristos, și vițuiți în pace, și astfel bucurați pe Domnul. El milostiv așteaptă la Sine pe toți.

Întoarceți-vă la El, toate noroadele pământului, și înălțați rugăciunile voastre către Domnul, și rugăciunea întregului pământ se va înălța către cer ca un preafrumos nour lin, luminat de soare, iar atunci se vor bucura toate cerurile și vor cânta cânt de mărire Domnului pentru ale Sale suferințe, prin care El ne-au mântuit.

Cunoașteți, noroade, că noi sântem zidiți spre slava Domnului în ceruri, și nu vă alipiți de pământ, căci Dumnezeu este Tatăl nostru și ne iubește ca pe niște fii iubiți.

Domnul cel milostiv au dat pe pământ Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt s'a întărit Sfânta Biserică.

Duhul Sfânt ne-au descoperit nu numai cele pământești, ci și

cele cereşti.

În Duhul Sfânt noi am cunoscut dragostea Domnului. Dragostea Domnului este fierbinte. Sfinţii Apostoli, plini de dragoste, au cutreierat întreagă lumea oamenilor, şi duhul lor înseta ca toţi să cunoască pe Domnul.

În Duhul Sfânt s'au desfătat cei iubiţi ai lui Dumnezeu – Prorocii, şi de aceea cuvântul lor a fost puternic şi plăcut, căci tot sufletul doreşte a auzi cuvântul Domnului.

O, minune. Nici pe mine, atât de mult păcătosul, Domnul nu m'au defăimat, ci mi-au dat în Duhul Sfânt a-L cunoaşte.

Aşa, dă mie, Doamne, duh smerit, ca pururea să mulţămesc Ţie că ai dat pe pământ Duhul Sfânt, şi eu îmi aduc aminte de El. El Însuşi îmi ajută a-mi aduce aminte de Dânsul.

O, Duhule Sfinte, o, Marele Împărat! Ce voi răsplăti Ţie, eu, greşalnică ţărână? Tu ai descoperit mie taina cea de neajuns. Tu ai dat mie a cunoaşte pre Domnul – pre Ziditorul meu. Tu mi-ai dat a cunoaşte cât de nemărginit ne iubeşte El.

Domnul atât de mult ne iubeşte, cât a o înfăţişa este cu neputinţă, şi numai în Duhul Sfânt este cunoscută acea iubire, şi sufletul în chip de netâlcuit simte acea iubire. Domnul prin firea Sa este bun şi milostiv, blând şi iubit, şi a-I descrie bunătatea este cu neputinţă, dar sufletul fără cuvinte Îi simte iubirea, şi totdeauna doreşte a rămâne în această lină stare.

El au zis: «Nu vă voi lăsa orfani»; iar noi vedem că într'adevăr nu ne-au părăsit, ci ne-au dat Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt nevăzut dă sufletului cunoaştere. În Duhul Sfânt sufletul află odihnă. Duhul Sfânt veseleşte sufletul şi-i dă bucurie pe pământ. Ce bucurie dară, şi ce veselie va fi în ceruri? În Duhul Sfânt noi învăţăm a cunoaşte iubirea lui Dumnezeu, dar acolo ea va fi desăvârşită. O, neputincios om sânt eu. Eu doar am cunoscut iubirea lui Dumnezeu desăvârşit, dar a o dobândi

nu pot, şi plânge sufletul meu în toată ziua şi mereu gândesc: «Încă nu am dobândit ceea ce caută sufletul meu».

Când Duhul Sfânt S'au pogorât peste Apostoli, ei din cercare au cunoscut ce este dragostea către Dumnezeu, şi dragostea către om.

«Feții mei, bolesc până ce Se va închipa Hristos întru voi», spune Apostolul (Gal. 4: 19).

O, cât de bucuros aş fi de ar cunoaşte toate noroadele pe Domnul.

Doamne, Însuți dă lor a Te cunoaşte în Duhul Sfânt; precum ai dat Apostolilor Duhul Sfânt şi ei Te-au cunoscut – aşa tuturor oamenilor dă a Te cunoaşte în Duhul Sfânt.

IX

PENTRU DRAGOSTE

Sufletul meu însetează după Dumnezeul cel viu. Sufletul meu din nou caută a se sătura îndulcindu-se întru Domnul. O, mila cea de neajuns a lui Dumnezeu: din țărână au zidit Domnul pe om şi au suflat întru el suflarea vieții, şi sufletul omului s'a înrudit cu Dumnezeu.

Atâta au iubit Domnul zidirea Sa, că au dat omului Duhul Sfânt, şi omul şi-a cunoscut Ziditorul, şi Îl iubeşte pe Domnul său.

Duhul Sfânt este iubire şi îndulcire sufletului; dar când sufletul pierde harul, sau când harul se împuținează, atunci sufletul din nou cu lacrămi va căuta Duhul Sfânt, şi va tânji după Dumnezeu, şi va zice:

«Tânjeşte sufletul meu dupre Tine, Doamne, şi cu lacrămi Te caut.

Cum nu Te voi căuta, Doamne? Tu Însuți mai nainte pre mine ai căutat, şi mi-ai dat a mă îndulci cu Duhul Sfânt; iar acum sufletul meu tânjeşte dupre Tine. Inima mea Te-a iubit, şi mă rog Ție: Dă mie până în sfârşit a rămâne în dragostea Ta; dă mie pentru dragostea Ta a răbda toate scârbele şi durerile».

Frică şi cutremur îmi cuprind sufletul când voiesc a scrie pentru iubirea lui Dumnezeu.

Sărac este sufletul meu, şi nu este în putere a înfăţişa dragostea Domnului.

Sufletul se şi teme, şi totodată este tras a scrie fie şi câteva cuvinte despre dragostea lui Hristos.

Neputincios este duhul meu a scrie acestea, dară iubirea mă sileşte.

O, omule – neputincioasă zidire.

Când harul este în noi, duhul arde şi râvneşte către Domnul zi şi noapte, căci harul robeşte sufletul a iubi pe Dumnezeu, iar el L-a iubit, şi nu voieşte a se smulge de la Dânsul, căci nu se poate sătura de îndulcirea Duhului Sfânt.

Şi nu este sfârşit iubirii lui Dumnezeu.

Cunosc un om pe care Milostiv Domnul l-au cercetat cu harul Său; şi de l-ar fi întrebat Domnul: «Voieşti să-ţi dau şi mai mult?» – din neputinţa trupului, sufletul I-ar fi zis:

«Tu vezi, Doamne, că de vei da mai mult, voi muri», căci omul este mărginit şi nu poate purta plinătatea harului.

Astfel, pe Thavor, ucenicii lui Hristos au căzut la pământ de slava Domnului. Şi nimenea poate ajunge să priceapă cum dă Domnul sufletului harul Său.

Bun eşti Tu, Doamne. Mulţămesc milostivirii Tale: Tu ai vărsat peste mine Duhul Tău cel Sfânt, şi mi-ai dat a gusta iubirea Ta către mine, cel mult păcătos, şi trage sufletul meu către Tine, Lumina cea neapropiată.

Cine Te-ar putea cunoaşte, de nu Tu, Milostive, Însuţi vei binevoi a Te arăta sufletului? Iar el Te-a văzut, şi şi-a cunoscut Ziditorul, bunul Dumnezeu, şi nesăţios Te doreşte pururea, căci Tu, Milostive, ai tras sufletul către Tine cu iubire, şi sufletul a cunoscut a Ta iubire.

Tu vezi, Doamne, cât este de neputincios şi de greşalnic sufletul omului, dară Tu, Milostive, dai sufletului puterea a Te iubi, şi se teme sufletul să nu piardă smerenia, pe care vrăjmaşii se străduiesc să i-o răpească, fiindcă atunci harul Tău părăseşte sufletul.

Ce voi răsplăti Domnului meu?

Eu sânt urâcios, Domnul o ştie, ci iubesc a-mi smeri sufletul şi a-mi iubi aproapele, chiar de m'a şi rănit cu ceva. Mă rog mereu Domnului ca El milostiv să dea mie a-mi iubi vrăjmaşii şi, din milosârdia lui Dumnezeu, am cercat ce este iubirea lui Dumnezeu şi iubirea aproapelui, şi cer de la Domnul iubirea zi şi noapte, iar Domnul îmi dă lacrămi a plânge pentru întreaga lume. Dar de osândesc pe cineva, sau privesc cu nepriinţă, atunci lacrămile se pierd iar sufletul cade în negrijanie; dar eu din nou mă pun a cere Domnului iertare, iar Milostiv Domnul iartă mie, greşalnicului.

Scriu, fraţilor, înaintea feţei Dumnezeului meu: smeriţi-vă inima, şi vedeţi mila Domnului încă de pe pământ, şi veţi cunoaşte pe Făcătorul cel ceresc, şi sufletul vostru nu va cunoaşte saţiu în dragoste.

Nimenea poate cunoaşte de la sine ce este dragostea lui Dumnezeu, dacă nu-l va învăţa Duhul Sfânt; dar în Biserica noastră dragostea lui Dumnezeu este cunoscută în Duhul Sfânt, şi de aceea vorbim despre ea.

Sufletul greşalnic, ce nu cunoaşte pe Domnul, se teme de moarte, crede că Domnul nu-i va ierta greşalele. Dar aceasta pentru că sufletul nu cunoaşte pe Domnul şi cât de mult ne iubeşte El. Însă de ar şti oamenii, nici un om ar mai deznădăjdui, căci Domnul nu numai că iartă, ci se şi bucură foarte de

întoarcerea celui greşalnic. Măcar de şi vine moartea, tu cu tărie să crezi că de cum vei cere, de îndată vei şi primi iertare.

Domnul nu este precum noi. El este atât de blând şi milostiv şi bun, şi când sufletul L-a cunoscut, el se minunează nesfârşit şi zice: Ah, ce Domn avem noi!

Duhul Sfânt au dat Bisericii noastre a cunoaşte cât de mare este milosârdia lui Dumnezeu.

Domnul ne iubeşte, şi blând, fără a imputa, ne primeşte, precum nu au imputat tatăl fiului risipitor cel din Evanghelie, ci au poruncit să i se dea un nou vestmânt, şi pe mână inel de preț, şi încălțăminte în picioare, şi au poruncit să se junghie viţelul cel îngrăşat, şi întru nimic l-au dojenit.

O, cât de blând şi de răbdător sântem datori şi noi a ne îndrepta fratele, spre a fi praznic sufletului întoarcerea sa.

Duhul Sfânt învaţă sufletul în chip negrăit a iubi pe oameni.

O, fraţilor, să uităm pământul şi toate câte sânt într'însul. El ne abate de la vedenia Sfintei Treimi, Carea este neajunsă minţii noastre, dară pre Carea Sfinţii o văd în ceruri în Duhul Sfânt.

Iară noi să petrecem în rugăciune, fără nici o închipuire, şi să cerem de la Domnul duh smerit, şi Domnul ne va iubi, şi va da nouă pre pământ toate cele de folos sufletului şi trupului.

Doamne Milostive, dă harul Tău tuturor noroadelor pământului spre a Te cunoaşte, căci fără Duhul Tău cel Sfânt nu poate omul a Te cunoaşte şi a înţelege iubirea Ta.

Feţişorii mei, cunoaşteţi pre Făcătorul cerului şi al pământului.

Doamne, trimite mila Ta preste pruncii pământului pre carii iubeşti, şi dă lor a Te cunoaşte în Duhul Sfânt. Cu lacrămi Te rog, auzi rugăciunea mea pentru pruncii Tăi, şi tuturor dă a cunoaşte slava Ta în Duhul Sfânt.

Din anii tinereții iubeam a gândi: Domnul S'au înălțat la cer, și pe noi ne așteaptă la Sine; dar spre a fi împreună cu Domnul trebuie să fim asemenea Lui, sau asemenea pruncilor, smeriți și blânzi, și să slujim Lui; astfel, după cuvântul Domnului, «unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi», și noi vom fi cu El în Împărăția Cerului. Dar acum sufletul meu este întunecat foarte și îngreuiat, și nu pot să înalț minte curată către Dumnezeu, și nu am lacrămi a-mi plânge relele lucruri; stinsu-s'a sufletul meu și s'a sfârșit de întunecata viață...

O, cine va cânta mie cântul pe care l-am iubit din anii tinereții, cum Domnul S'au înălțat la cer, și cât de mult ne iubește El, și cu câtă dorire ne așteaptă la Sine. Acest cânt l-aș asculta cu lacrămi, căci tânjește sufletul meu pe pământ.

Ce s'a petrecut cu mine? Cum am pierdut bucuria, și oare afla-voi din nou pre ea?

Plângeți cu mine toate fiarele și păsările. Plângeți cu mine, pădure și pustie. Plângi cu mine, toată zidirea lui Dumnezeu, și mă mângâie în amar și în mâhnire.

Iată ce cugetă sufletul meu: Dacă eu **atât de puțin** iubesc pe Dumnezeu, și **atâta** se stinge sufletul meu după Domnul, atunci cât de mare era durerea Maicii Domnului când a rămas pe pământ după Înălțarea Domnului?

Ea nu a așternut în scris durerea sufletului Ei, și puține știm despre viața Sa pe pământ, dar se cade să gândim că deplinătatea iubirii Sale către Fiul și Dumnezeul Ei nu o putem cuprinde.

Inima Maicii Domnului, toate gândurile Ei, întreg sufletul Ei erau cu totul în Domnul; dar i-a fost dat și altceva: Ea iubea norodul și fierbinte se ruga pentru oameni, pentru noii creștini, să-i întărească Domnul, și pentru întreaga lume, ca toți să se mântuiască. În această rugăciune era bucuria și mângâierea Ei pe pământ.

Noi nu cuprindem în deplinătate iubirea Maicii Domnului, însă știm că:

Cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferința sufletului;

Cu cât mai deplină dragostea, cu atât mai deplină cunoașterea;

Cu cât mai fierbinte dragostea, cu atât mai înflăcărată rugăciunea;

Cu cât mai desăvârșită dragostea, cu atât mai sfântă viața.

Nimenea dintre noi nu ajunge deplinătatea iubirii Maicii Domnului și trebuință avem de pocăința lui Adam; însă în parte, precum ne învață Duhul Sfânt în Biserică, și noi cuprindem această iubire.

«Au nu era inima noastră arzând întru noi?» (Lc. 24: 32), spuneau Apostolii când se apropiase de ei Hristos. Astfel, sufletul își cunoaște Stăpânul, și Îl iubește, iar îndulcirea iubirii Lui este fierbinte.

În ceruri toți trăiesc o singură iubire, dar pe pământ unii mult iubesc pe Domnul, alții puțin, iar alții nu-L iubesc deloc.

Sufletul plin de dragostea lui Dumnezeu uită și cerul, și pământul; duhul arde, și nevăzut vede pe Cel Dorit, și mulțime de dulci lacrămi varsă sufletul, și nu poate uita pe Domnul nici pentru o clipită, căci harul lui Dumnezeu dă putere a iubi pe Cel Iubit.

O, în ce slavă este Domnul, și cu ce cântări se mărește El în ceruri, și cât de dulci sânt aceste cântări ce se revarsă din dragostea pentru Dumnezeu.

Cine este vrednic a auzi cântările acestea ce se cântă în Duhul Sfânt și întru care se mărește Domnul pentru patimile Sale, și care va fi bucuria la auzul cântărilor acestora?

Pe pământ, de-abia se atinge sufletul de iubirea lui Dumnezeu, căci de îndată, din desfătarea Duhului Sfânt, se minunează

de Dumnezeul cel Iubit şi Tatăl Ceresc.

Fraților iubiți, să ne smerim, spre a fi vrednici de iubirea lui Dumnezeu, ca Domnul să ne împodobească cu a Sa blândeţe şi a Sa smerenie, şi să ne facem vrednici de cereştile cămări care au gătit nouă Domnul.

Domnul iubeşte pe toți oamenii, dar pe cel ce Îl caută, pe acela mai mult iubeşte.

«Pre cei ce Mă iubesc, Eu iubesc, zice Domnul, şi cei ce Mă caută vor afla har» (Pilde 8: 17). Iar cu harul bine este a vieţui, veselie este sufletului, care zice: «Domnul MEU, eu robul TĂU sânt».

Mare bucurie se cuprinde în aceste cuvinte: Dacă Domnul este **al nostru**, atunci **toate sânt ale noastre**. Iată cât sântem de bogați.

Mare şi neajuns este Domnul nostru, dar pentru noi aşa S'au înmicşorat, ca noi să-L cunoaştem şi să-L iubim, ca din dragostea lui Dumnezeu să uităm pământul, să vieţuim în ceruri şi să vedem slava Domnului.

Aleşilor Săi Domnul le dă atât de mare har, că ei în dragoste îmbrățişează întreg pământul, întreaga lume, iar sufletul lor arde de dorire ca toți oamenii să se mântuiască şi să vază slava Domnului.

Domnul au zis sfinților ucenici: «Feţişorilor, nu cumva aveți ceva de mâncare?» (Io. 21: 5). Câtă dragoste în aceste duioase cuvinte: Domnul ne numeşte feţişori. Ce bucurie mai mare decât aceasta? Adânc trebuie cugetat la aceste cuvinte şi la patimile Domnului pentru noi pe Cruce.

O, cum iubeşte Domnul zidirea Sa.

Şi iată, învrednicit-au pre noi Domnul a vorbi cu voi pentru acestea, şi duhul nostru se bucură, căci cu noi este Domnul.

Smerit rog pre voi, rugați-vă pentru mine, şi Domnul vă va răsplăti.

Fratele R. mi-a povestit că atunci când era grav bolnav, mama sa i-a spus tatălui: «Cum suferă pruncul nostru! Eu cu bucurie m'aş da să fiu tăiată în bucăți, de i-ar ajuta să-i uşureze chinurile».

Aşa este dragostea Domnului pentru oameni. El au zis: «Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său şi puie pentru prietenii săi» (Io. 15: 13). Pe Domnul atât Îl durea pentru oameni, cât să dorească a suferi pentru ei ca o mamă adevărată, sau chiar mai mult. Dar a înțelege această mare iubire fără harul Sfântului Duh nimenea poate. Scriptura grăieşte despre ea, dar nici Scriptura cu mintea nu o poți ajunge, căci şi în Scriptură grăieşte acelaşi Duh Sfânt.

Astfel este dragostea Domnului, că El doreşte ca toți oamenii să se mântuiască şi vecinic să fie cu El în ceruri şi să vază slava Sa. Slava aceea noi nu o cunoaştem deplin, dar în Duhul Sfânt o înțelegem în parte. Dar cel ce nu a cunoscut Duhul Sfânt nu poate înțelege acea slavă, ci doar crede în făgăduința Domnului şi păzeşte poruncile Sale. Dar şi unii ca aceştia sânt fericiți, precum au zis Domnul Apostolului Thoma (Io. 20: 29), şi vor fi deopotrivă cu cei ce încă de acì au văzut slava lui Dumnezeu.

De voieşti a cunoaşte pe Domnul smereşte-te până întru sfârşit, fii ascultător şi înfrânat întru toate, iubeşte adevărul, şi Domnul **negreşit** îţi va da a-L cunoaşte în Duhul Sfânt, iar atunci din cercare vei cunoaşte CE este dragostea către Dumnezeu şi CE este dragostea către om. Şi cu cât mai desăvârşită iubirea, cu atât mai desăvârşită cunoaşterea. Este o dragoste mică, este una mijlocie, este şi una mare.

Cel ce se teme de păcat iubeşte pe Dumnezeu; cel ce are umilinţă iubeşte mai mult; cel ce are în suflet lumină şi bucurie, acela şi mai mult iubeşte; iar cel ce are har şi în suflet, şi în trup, acela are dragoste desăvârşită. Un astfel de har au dat Duhul Sfânt mucenicilor, şi aceasta i-a ajutat să rabde cu bărbăţie toate pătimirile.

Poate cineva să spună despre rai, cum va fi acolo?

Cuvânt despre rai nu poate spune decât cel ce în Duhul Sfânt a cunoscut pe Domnul şi a Sa iubire pentru noi.

Domnul este atât de drag şi de iubit, cât din dragostea Sa sufletul nu-şi poate aminti nimic altceva. Harul Sfântului Duh este atât de dulce şi într'atâta schimbă întreg omul, încât uită până şi de părinţii săi.

Sufletul care a cunoscut deplin pe Domnul şi s'a desfătat întru Dânsul, nu mai doreşte de acum nimic altceva, şi de nimic nu se alipeşte pe pământ, şi de i s'ar da o împărăţie, nu ar dori-o, căci dragostea lui Hristos este atât de dulce şi într'atâta bucură şi veseleşte sufletul, că nici împărătească viaţă nu-l mai poate desfăta.

Doresc să spun câteva cuvinte, pe cât mă va înţelepţi harul lui Dumnezeu, despre măsurile iubirii lui Dumnezeu.

Când omul se teme de a întrista pe Dumnezeu cu vreun păcat, aceasta este cea dintâi dragoste. Cel ce are mintea curată de gânduri – aceasta este a doua dragoste, mai mare decât cea dintâi. Cea de-a treia, încă şi mai mare, când sufletul simţit poartă

harul în suflet. Iar cel ce are harul Sfântului Duh şi în suflet, şi în trup – aceasta este desăvârşita dragoste; şi cel ce păstrează acest har, rămăşiţele sale vor fi moaşte ca la sfinţii mucenici, sau la proroci, sau la cuvioşi, sau la alţi mari sfinţi.

Cel ce rămâne la această măsură nu se va mai ademeni de iubirea unei fete, de care o întreagă lume se îndulceşte, căci din îndulcirea dragostei lui Dumnezeu sufletul uită toate cele pământeşti. Harul Sfântului Duh îmbie sufletul a iubi pe Domnul deplin, iar în acea deplinătate a iubirii Domnului sufletul nu se atinge de lume, măcar că trăieşte pe pământ.

Noi sântem mândri cu mintea, şi de aceea nu putem rămâne întru acel har, şi el se depărtează de suflet, iar atunci sufletul tânjeşte după el, şi cu lacrămi din nou îl caută, şi plânge, şi se tânguie, şi strigă către Domnul:

«Dumnezeule Milostiv, Tu vezi cât de mâhnit este sufletul meu, şi cât tânjesc dupre Tine».

Pe pământ nu se află vreun om atât de blând şi de iubitor ca Domnul nostru Iisus Hristos. Întru Dânsul ne este bucuria şi veselia. Să-L iubim, şi El ne va duce în Împărăţia Sa, unde vom vedea slava Sa.

De când mi-au dat Domnul în Duhul Sfânt să cunosc dragostea lui Dumnezeu, iată, de patruzeci de ani, mă îndurerez pentru norodul lui Dumnezeu.

O, fraţilor, nu este nimic mai bun decât dragostea lui Dumnezeu, când Domnul încălzeşte sufletul cu iubire pentru Dumnezeu şi pentru aproapele.

Mare este mila Domnului: sufletul a cunoscut pe Dumnezeu, pe Ceresc Tatăl său, şi plânge, şi se zbuciumă, de ce atât de mult am mâhnit pe Dumnezeu. Şi Domnul dă iertare greşalelor, şi bucuria şi veselia de a iubi pe Făcătorul său, şi de a iubi pe aproapele, şi a plânge pentru el, doară Milostiv Domnul va lua

tot sufletul la Sine, unde El au gătit un loc prin patimile Sale pe cruce.

Cel ce a cunoscut desfătarea iubirii lui Dumnezeu, când sufletul este încălzit de har şi iubeşte pe Domnul şi pe fratele său, acela cunoaşte în parte că «Împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este» (Lc. 17: 21).

Milostive Doamne, cât este de mare dragostea Ta pentru mine, păcătosul.

Tu mi-ai dat a Te cunoaşte; Tu mi-ai dat a gusta harul Tău. «Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul» (Ps. 33: 9). Tu mi-ai dat a gusta a Ta bunătate şi milosârdie, şi duhul meu trage către tine zi şi noapte fără de saţiu, căci Duhul lui Dumnezeu îi dă puterea pre cel Iubit a iubi, şi nu cunoaşte sufletul saţiu, ci trage către Tatăl său cel ceresc.

Fericit sufletul care a iubit smerenia şi lacrămile, şi a urât gândurile rele.

Fericit sufletul care a iubit pe fratele său, căci **fratele nostru este viaţa noastră**.

Fericit sufletul care iubeşte pe fratele: în el simţit viază Duhul Domnului şi îi dă pace şi bucurie, şi plânge pentru întreaga lume.

Adusu-şi-a aminte sufletul meu de dragostea Domnului, şi inima mi s'a încălzit, şi s'a dat sufletul meu unui adânc plâns, căci atât de mult am mâhnit pe Domnul, pe Iubit Făcătorul meu; El însă de păcatele mele nu Şi-au adus aminte; iar atunci s'a dat sufletul meu celui mai adânc şi îndurerat plâns, ca să miluiască Domnul tot sufletul şi să-l ia întru a Sa Cerească Împărăţie.

Şi plânge sufletul meu pentru întreaga lume.

Nu pot tăcea despre norodul pe carele până la lacrămi îl iubesc. Nu pot tăcea, căci sufletul mă doare pentru norodul lui Dumnezeu şi cu lacrămi mă rog pentru el. Nu pot să nu vă destăinui, fraților, mila lui Dumnezeu şi vicleniile vrăjmaşului.

Patruzeci de ani au trecut de când harul Sfântului Duh m'a învățat a iubi omul şi întreaga făptură, şi mi-a descoperit unelti-rea vrăjmaşului, care prin înşelăciune îşi săvârşeşte răul în lume.

Credeți mie, fraților. Scriu înaintea feței lui Dumnezeu, pe Carele a cunoscut sufletul meu în Duhul Sfânt, pentru mare milostivirea Sa. Dar dacă sufletul nu va gusta Duhul Sfânt, nu va putea cunoaşte nici pe Domnul, nici a Sa iubire.

Domnul este bun şi milostiv, dară noi a grăi despre iubirea Sa nimic am putea în afara Scripturii, de nu ne-ar fi învățat Duhul Sfânt. Dară tu, frate, nu te turbura de nu simți în tine dragostea lui Dumnezeu, ci cugetă pentru Domnul că este milostiv, şi înfrânează-te de la păcate, şi harul Domnului te va povățui.

Dragostea nu atârnă de vreme, şi totdeauna are putere. Oare cari cred că Domnul au pătimit pentru dragostea Sa către om, dar întrucât ei înşişi nu află acea dragoste în sufletele lor, li se pare că aceasta a fost cândva dedemult. Dar când sufletul a cunoscut dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, limpede simte că Domnul ne este Tată, cel mai firesc, cel mai apropiat, cel mai iubit, cel mai bun, şi nu este fericire mai mare decât a iubi pe Dumnezeu din toată mintea şi inima, din tot sufletul, precum au poruncit Domnul, şi pe aproapele ca însuşi pe sine. Iar când acea dragoste este în suflet, totul îmbucură sufletul; dar când ea se pierde, omul nu află linişte, şi se turbură, şi învinuieşte pe ceilalți că, chipurile, ei l-au scârbit, şi nu înțelege că însuşi este vinovat: a pierdut dragostea pentru Dumnezeu şi a osândit sau a urât pe fratele.

Din dragostea pentru fratele vine har, şi prin dragostea pentru fratele se păstrează; dar de nu iubim pe fratele, nici harul lui Dumnezeu nu vine în suflet.

De ar păzi oamenii poruncile lui Hristos, pe pământ ar fi raiul, şi toţi ar avea cele de trebuinţă îndeajuns şi cu puţină trudă, şi Duhul lui Dumnezeu ar viia în sufletele oamenilor, căci El Însuşi caută sufletul omului şi voieşte în noi a vieţui, iar dacă nu sălăşluieşte acolo, aceasta este numai din pricina mândriei minţii noastre.

Acum oamenii s'au făcut mândri şi nu se mântuiesc decât prin dureri şi pocăinţă, dar la dragoste foarte cu anevoie va ajunge cineva.

Marele Antonie zicea: «Eu nu mă mai tem de Dumnezeu, ci iubesc pre El». A zis aceasta pentru că în sufletul lui era din belşug harul Sfântului Duh, Carele poartă mărturia acestei iubiri, iar atunci sufletul nu poate grăi altfel. Dar cel ce nu are mult har, pe acela Sfinţii Părinţi îl sfătuiesc către pocăinţă; şi pocăinţa nu este departe de dragoste, care vine în măsura simplităţii şi a smereniei duhului.

De cugetă cineva despre fratele cele bune, că îl iubeşte Domnul, şi mai cu seamă dacă tu gândeşti că în sufletul lui viază Duhul Sfânt, aproape eşti de dragostea lui Dumnezeu.

Cineva va zice: El într'una pomeneşte de dragostea lui Dumnezeu. Dar despre ce altceva să pomeneşti, dacă nu despre Dumnezeu? Căci iată, El ne-au zidit pentru ca noi vecinic cu El să vieţuim, şi să vedem slava Sa. Ceea ce iubeşte cineva, despre aceea şi a vorbi voieşte; iar apoi devine obişnuinţă: te obişnuieşti a gândi la Dumnezeu, şi aşa în toată vremea Îl vei purta în suflet; te obişnuieşti a gândi cele lumeşti, şi aşa cu mintea în aceea vei rămâne; te obişnuieşti a gândi la patimile Domnului, te obişnuieşti a gândi la focul cel vecinic – şi aşa acelea se vor însuşi în suflet.

Pentru cele bune Dumnezeu ajută, iar în cele rele – vrăjmașii, dar aceasta atârnă de voia noastră; trebuie să te sileşti spre bine, însă cu măsură, şi să-ți cunoşti măsura. Trebuie să-ți înveți sufletul cele ce-i sânt de folos: unuia îi este de folos mai mult a se ruga, altuia a citi sau a scrie. Şi a citi este de folos, dar mai bine este a se ruga nerisipit, însă şi mai de preț este plânsul: fiecăruia ce-i dă Domnul. Fireşte, ridicându-te din pat şi din somn, dator eşti a mulțămi Domnului, apoi a te pocăi şi a te ruga până la saţiu, iar apoi citeşte, ca mintea să se odihnească; apoi din nou te roagă, şi lucrează. Harul vine din tot ce este bun. Dar mai mult decât toate din dragostea pentru fratele.

Odată, de Paşti, mergeam de la vecernia din Paraclisul Acoperământului Maicii Domnului, la mine la moară, şi pe drum stătea un muncitor. Când m'am apropiat de el mi-a cerut să-i dau un ou. Nu aveam la mine, şi m'am întors la Mănăstire, am luat de la duhovnicul meu două ouă, şi pe unul din ele l-am dat muncitorului. El zice: «Sântem doi». I l-am dat şi pe al doilea, şi când m'am depărtat de el, din durere pentru toți aceşti oameni săraci am plâns, şi mi s'a făcut milă pentru întreaga lume şi pentru toată făptura.

Altădată, tot de Paşti, ieşeam pe poarta mare a Mănăstirii către noul corp de chilii al Schimbării la Față, şi văd că aleargă către mine un băiețel de vreo patru ani, cu fața veselă – harul lui Dumnezeu veseleşte pe copii. Aveam la mine un ou, şi l-am dat băiețelului. El s'a bucurat şi a alergat la tatăl său ca să-i arate darul. Şi pentru această nimica toată am primit de la Dumnezeu mare bucurie şi iubeam toată zidirea lui Dumnezeu, şi simțeam puternic Duhul lui Dumnezeu în suflet. Ajungând la chilie, din durere pentru lume m'am rugat mult lui Dumnezeu cu plâns.

O, Duhule Sfinte, locuieşte în noi pentru totdeauna; cu Tine ne este bine.

Dar nu întotdeauna îi este atât de bine sufletului; pentru

mândrie el pierde harul, iar atunci mă tângui precum se tânguia Adam pentru raiul pierdut, şi zic:

«Unde eşti Tu, Lumina mea, unde eşti, bucuria mea? Căci m'ai lepădat, şi se strâmtorează inima mea, căci te-ai ascuns de la mine, şi se necăjeşte sufletul meu?

Când mi-ai venit în suflet, tu ai ars păcatele mele; vino iarăşi şi acum în sufletul meu, şi iarăşi îmi arde păcatele care Te ascund de la mine, precum nourii ascund soarele.

Vino şi mă bucură cu a Ta venire.

Pentru ce zăboveşti, Doamne? Tu vezi – se împileză sufletul meu şi cu lacrămi Te caut.

Unde Te ascunzi? Iată, Tu pretutindenea eşti, dar sufletul nu Te vede, şi cu durere necăjindu-se Te caută».

Tot aşa, când erai un tânăr copil, Preacurata Fecioară, împreună cu Iosif, cu durere Te căutau. Ce gândea Ea, necăjindu-se, când nu îşi găsea iubitul Fiu? (Lc. 2: 48)

Tot aşa, Sfinţii Apostoli, după moartea Domnului aveau inima îndurerată şi se necăjeau că pierise nădejdea lor. Dar după înviere Domnul li S'au arătat, iar ei L-au cunoscut şi s'au bucurat.

Tot aşa şi acum Domnul Se arată sufletelor noastre, şi sufletul Îl cunoaşte în Duhul Sfânt. Simeon cel din Muntele Minunat era copil când i S'au arătat Domnul, şi înainte nu-L cunoştea pe Domnul, dar când Domnul i S'au arătat, L-a cunoscut în Duhul Sfânt.

Domnul au dat pe pământ Duhul Sfânt, şi în Duhul Sfânt este cunoscut Domnul şi toate cele cereşti, dar fără Duhul Sfânt omul nu este decât greşalnică ţărână.

Dator este sufletul fără saţiu a iubi pe Dumnezeu, astfel încât mintea de nimic altceva să se robească, ci din toată puterea să rămâie în Dumnezeu.

Multă milă am văzut de la Dumnezeu, dar, după faptele mele, ar trebui să fiu pedepsit şi acì pe pământ, şi după moarte. Însă Domnul atât de mult iubeşte omul, cât noi nici a o gândi putem.

Fericit păcătosul care s'a întors către Dumnezeu şi L-a iubit.

Cel ce a urât păcatul, a păşit pe prima treaptă a scării cereşti. Când cugetul nu-l mai trage spre păcat, aceasta este de acum a doua treaptă. Dar cel ce în Duhul Sfânt a cunoscut desăvârşita iubire către Dumnezeu se află pe a treia treaptă. Dar arareori se întâmplă cuiva aceasta.

Ca să ajungi la dragostea lui Dumnezeu trebuie să păzeşti tot ce au poruncit Domnul în Evanghelii. Trebuie să ai o inimă milostivă, şi nu numai pe om să iubeşti, ci să-ți fie milă de fiece făptură, de tot ceea ce au zidit Dumnezeu.

Iată o frunză în pomul înverzit, iar tu ai rupt-o fără a fi nevoie. Măcar că nu este un păcat, dar parcă te doare şi pentru frunzuliță; pentru toată făptura te doare inima, dacă ea a învățat să iubească. Dar omul este o făptură însemnată. Şi dacă vezi că s'a rătăcit şi piere, roagă-te pentru el şi plângi, dacă poți, iar de nu, măcar suspină pentru dânsul înaintea lui Dumnezeu. Iar sufletul care face astfel este iubit de Domnul, căci s'a asemănat Lui.

Aşa se ruga Cuviosul Paisie cel Mare pentru ucenicul său, care se lepădase de Hristos şi se însurase cu o evreică, pentru ca Domnul să-l ierte. Iar Domnul într'atâta Se bucura de acea rugăciune, încât El Însuşi au voit să-l mângâie pe robul Său şi i S'au arătat şi au zis: «Paisie, tu te rogi pentru cel ce s'a lepădat de Mine?» Dar Paisie a zis: «Doamne, Tu eşti milostiv, iartă pre el». Atunci Domnul i-au zis: «O, Paisie, tu Mie te-ai asemănat în dragoste». Atât este de plăcută Domnului rugăciunea pentru vrăjmaşi.

Eu însumi sânt un mare păcătos, dar scriu despre milosârdia

lui Dumnezeu, pe care a cunoscut-o sufletul meu pe pământ în Duhul Sfânt.

Sufletul nu va avea pace dacă nu se va ruga pentru vrăjmaşi. Sufletul ce a fost învăţat de către harul lui Dumnezeu a se ruga, iubeşte şi îi este milă de toată făptura, şi mai cu seamă de omul pentru care Domnul au pătimit pe cruce şi L-a durut sufletul pentru noi toţi.

Domnul m'au învăţat a iubi vrăjmaşii. Fără harul lui Dumnezeu nu putem a iubi pe vrăjmaşi, dar Duhul Sfânt te învaţă iubirea, iar atunci îţi va fi milă până şi de draci, căci ei au căzut de la cele bune, au pierdut smerenia şi dragostea de Dumnezeu.

Rogu-vă, încercaţi: cineva vă ocărăşte, sau vă necinsteşte, sau vă ia ceva de-al vostru, sau prigoneşte Biserica; atunci rugaţi-vă Domnului şi ziceţi: «Doamne, noi toţi sântem zidirea Ta, fie-Ţi milă de robii Tăi şi-i întoarce la pocăinţă»; iar atunci simţit vei purta în suflet harul. La început sileşte-ţi inima a iubi pe vrăjmaşi, iar Domnul, văzând buna ta dorire, te va ajuta întru toate, şi însăşi viaţa te va povăţui. Dar cel ce cugetă rele despre vrăjmaşi, în acela nu se află dragostea lui Dumnezeu, şi pe Dumnezeu nu a cunoscut.

De te vei ruga pentru vrăjmaşi, va veni la tine pacea, dar când vei iubi pe vrăjmaşi, să ştii că harul lui Dumnezeu trăieşte în tine îmbelşugat – nu zic încă desăvârşit, dar destul pentru mântuire; dacă însă îţi ocărăşti vrăjmaşii, înseamnă că un duh rău trăieşte în tine şi îţi aduce în inimă gânduri rele căci, precum au zis Domnul, din inimă purced gânduri rele sau bune.

Omul bun gândeşte: Tot cel ce rătăceşte de la adevăr, piere – şi de aceea îi este milă de dânşii. Dar cel ce nu este învăţat de Duhul Sfânt a iubi, acela fireşte că nu se va ruga pentru vrăjmaşi. Cel învăţat de Duhul Sfânt să iubească, toată viaţa se va mâhni pentru oamenii care nu se mântuiesc, şi multe lacrămi

varsă pentru norod, şi harul lui Dumnezeu îi dă putere a iubi vrăjmaşii.

De nu ai dragoste, măcar nu-i ocărî şi nu-i blestema pe aceştia, şi va fi ceva mai bine; dar dacă cineva îi blestemă şi îi ponegreşte, în acela vădit trăieşte un duh rău, şi dacă nu se pocăieşte, după moarte se va duce acolo unde petrec duhurile rele. Izbăvească Domnul pe tot sufletul de o asemenea năpastă!

Înțelegeți. Este atât de simplu. Îți este milă de cei ce nu cunosc pe Dumnezeu, sau care se împotrivesc lui Dumnezeu; inima te doare pentru ei, şi din ochi curg lacrămi. Noi limpede vedem şi raiul, şi muncile: le cunoaştem în Duhul Sfânt. Iată şi Domnul au zis: «Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este» (Lc. 17: 21). Astfel încă de acì începe vecinica viaţă, şi vecinica muncă de acì începe.

Pentru mândrie se pierde harul lui Dumnezeu, iar împreună cu el şi dragostea către Dumnezeu şi îndrăznirea în rugăciune; iar atunci sufletul se chinuie de gânduri rele, şi nu înțelege că trebuie să se smerească şi să iubească pe vrăjmaşi, căci altfel cu neputință este a fi plăcut lui Dumnezeu.

Tu zici: «Vrăjmaşul prigoneşte sfânta noastră Biserică. Şi cum o să-l iubesc?» Iar eu la aceasta îți voi răspunde: «Săracul tău suflet nu a cunoscut pe Dumnezeu; nu a cunoscut cât de mult ne iubeşte şi cu cât dor aşteaptă ca toți oamenii să se pocăiască şi să se mântuiască. Domnul este dragoste, şi au dat pe pământ Duhul Sfânt Carele învață sufletul a iubi pe vrăjmaşi, şi a se ruga pentru dânşii, ca şi ei să se mântuiască. Aceasta şi este dragostea. Dar dacă este a-i judeca după fapte, ei îşi vor merita pedepsele».

Slavă Domnului că atâta ne-au iubit, şi ne iartă greşalele, şi în Duhul Sfânt ne descoperă tainele Sale.

Domnul au dat nouă porunca: «Iubiţi pre vrăjmaşii voştri» (Mt. 5: 44). Dar cum să-i iubeşti când ei fac răul? Sau cum să iubeşti pe cei ce prigonesc Biserica cea Sfântă?

Când Domnul se suia spre Ierusalim şi Samarinenii nu l-au primit, Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul şi Iacov erau gata să pogoare foc din cer şi să-i mistuie pentru aceasta; Domnul însă milostiv le-au zis: «Eu nu am venit să pierz, ci să mântuiesc» (Vezi Lc. 9: 54-56). Aşa şi noi, datori sântem a avea un singur gând: ca toţi să se mântuiască. Sufletului îi este milă de vrăjmaşi, şi se roagă pentru ei, căci au rătăcit de la adevăr şi se duc în iad. Iată ce este dragostea pentru vrăjmaşi. Când Iuda s'a gândit să vânză pe Domnul, atunci Domnul cu milostivire au voit să-l înţelepţească; aşa şi noi, trebuie cu milostivire să ne purtăm faţă de cei ce rătăcesc, şi atunci ne vom mântui prin milosârdia lui Dumnezeu.

Dragostea se cunoaşte prin Duhul Sfânt, iar pe Duhul Sfânt îl cunoaşte sufletul din pace şi din desfătare. O, cât sântem noi datori a mulţămi lui Dumnezeu fiindcă mult ne iubeşte. Gândiţi-vă, fraţi iubiţi: sufletului păcătos Domnul îi dă Duhul Sfânt, şi îi dă a cunoaşte mila Sa. Iar pentru a cunoaşte pe Dumnezeu nu este nevoie de bogăţii, trebuie doar să iubeşti pe aproapele şi să ai duh smerit, înfrânare şi ascultare, iar pentru aceste fapte bune Domnul Se dă a fi cunoscut. Şi ce poate fi mai preţios pe lume decât această cunoaştere? A cunoaşte pe Dumnezeu, a cunoaşte cât ne iubeşte El, cum ne povăţuieşte El duhovniceşte?

Unde vei afla un astfel de tată care să moară pe cruce pentru nelegiuirile fiilor? De obicei îi este dureros tatălui şi îi este milă de fiul care, din pricina nelegiuirilor sale trebuie să sufere pedeapsă, însă deşi îi este milă de fiu, totuşi va zice: «Nu ai făcut

bine, şi pentru faptele tale rele pe drept te pedepseşti».

Domnul însă nu ne va zice aceasta niciodată. El ne va zice şi nouă ca Apostolului Petru: «Mă iubeşti tu pre Mine?» Aşa şi în rai, El va zice întreg norodului: «Mă iubiți voi pre Mine?», şi vor răspunde toți: «Aşa, Doamne, noi Te iubim pre Tine. Tu ne-ai mântuit cu patimile Tale pe cruce, iar acum ne-ai dăruit Cereasca Împărăție».

Şi în cer nu-i va fi nimănui **ruşine**, precum s'au ruşinat Adam şi Eva după cădere, ci va fi doar blândețe, iubire şi smerenie. Nu o astfel de smerenie cum vedem acum, când ne smerim şi răbdăm ocări, sau când ne socotim mai răi decât toți; ci în toți va fi smerenia lui Hristos, cea de neajuns oamenilor, fără numai celor ce au cunoscut-o în Duhul Sfânt.

Nu pot înțelege de ce oamenii nu cer Domnului pacea. Iată, Domnul atâta ne iubeşte, încât de nimic nu ne lipseşte. Înainte nu ştiam aceasta şi gândeam: Se va griji oare Domnul de mine, când atât de mult L-am scârbit? Dar când sufletul mi s'a umplut de dragostea lui Dumnezeu şi de îndulcirea Duhului Sfânt, şi încă într'atâta, încât dacă Domnul m'ar fi întrebat: «Voieşti săți dau mai mult din dragostea Mea şi din harul Sfântului Duh?», sufletul meu I-ar fi zis: «Tu vezi, Doamne, că nu pot purta mai mult, ci aş muri». Şi dacă atât de neajuns de minunată este mila Domnului către un păcătos, ce vom zice pentru Sfinți? Ce har au ei?

Poate cineva va zice: «De ce pe mine Domnul nu mă iubeşte astfel şi nu îmi dă un asemenea har?» Tot aşa, un Bătrân a întrebat pe Marele Antonie: «De ce tu, Părinte Antonie, deşi te osteneşti mai puțin decât mine, ai mai multă slavă decât mine?» La care Sfântul Antonie a răspuns: «Pentru că eu mai mult decât tine iubesc pre Dumnezeu».

Şi noi trebuie să ne amintim de aceasta, şi să ne amintim că

cel ce iubeşte pe Dumnezeu, acela îşi iubeşte şi fratele, precum grăieşte Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul (1 Io. 4: 21); iar când cineva ne scârbeşte, pentru acela trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu ca pentru noi înşine; iar aceasta va deveni obişnuinţă. Noi înşine sântem neputincioşi, însă Domnul ne va ajuta, căci El mult ne iubeşte.

Domnul atât de mult ne iubeşte, încât noi nici nu putem cuprinde. Vedem crucea, ştim că El S'au răstignit pentru noi şi au murit în suferinţe, dar totuşi, sufletul nostru nu poate înţelege o astfel de iubire, căci ea nu se cunoaşte decât în Duhul Sfânt.

Harul Sfântului Duh este atât de dulce, şi mila Domnului atât de mare, încât a le înfăţişa este cu neputinţă, ci doar trage sufletul către El cu nesaţiu, căci este aprins de dragostea Domnului, şi este întreg adâncit în Dumnezeu, şi într'Însul odihneşte foarte, iar lumea atunci este desăvârşit uitată. Dar Milostiv Domnul nu totdeauna dă astfel sufletului; uneori el dă dragoste pentru întreaga lume, şi plânge sufletul pentru întreaga lume, şi cerşeşte Stăpânului cel Bun şi Milostiv ca să verse harul Său peste fiece suflet şi să-l miluiască cu a Sa milosârdie.

Ce voi răsplăti Ţie, Doamne, Carele atâta milă ai revărsat preste sufletul meu? Rogu-Te, dăruieşte mie a vedea ale mele căderi, şi totdeauna a plânge înaintea Ta, căci Tu iubeşti sufletele smerite, şi dai lor harul Sfântului Duh.

Dumnezeule Milostive, iartă-mă. Tu vezi cum trage către Tine sufletul meu, către Ziditorul meu. Tu mi-ai rănit sufletul cu dragostea Ta, iară el însetează dupre Tine, şi nesfârşit tânjeşte, şi cu nesaţiu tinde către Tine zi şi noapte, şi nu voieşte a vedea lumea ceasta, măcar că o iubesc, însă mai mult decât toate iubesc pre Făcătorul, şi sufletul meu Te doreşte.

O, Ziditorul meu, de ce eu, mica Ta făptură, atât de mult Te-

am îndurerat? Ci Tu de ale mele păcate nu Ți-ai adus aminte.

Să ne întoarcem înapoi şi iarăşi să începem a grăi pentru aceleaşi. Precum mâncăm pâine şi bem apă în fiece zi, iar în ziua următoare trupul cel viu iarăşi doreşte a bea şi a mânca, aşa şi amintirea binefacerilor lui Dumnezeu nu osteneşte sufletul, ci şi mai mult îl înclină a cugeta la Dumnezeu. Sau iarăşi: Cu cât mai multe lemne arunci în foc, cu atât mai mare va fi căldura – aşa şi cu Dumnezeu, cu cât mai mult cugeți, cu atât mai mare este căldura iubirii şi râvna către Dânsul.

De ar şti oamenii ce este dragostea Domnului, atunci mulțimi întregi ar alerga către Hristos, şi pe toți i-ar încălzi cu al Său har. Milosârdia Sa este negrăită. Sufletul, de dragostea lui Dumnezeu, uită pământul.

Domnul mult iubeşte pe păcătosul ce se pocăieşte, şi milostiv îl strânge la piept: «Unde ai fost, pruncul Meu? De mult te aştept». Domnul pe toți cheamă la Sine prin glasul Evangheliei, şi glasul Său se aude în lumea întreagă: «Veniți la Mine, toți cei osteniți, şi Eu voi odihni pre voi. Veniți şi beți apa cea vie. Veniți, cunoaşteți că Eu vă iubesc. De nu vă iubeam, nu v'aş chema. Eu nu rabd ca să piară fie şi una din oile Mele. Chiar şi pentru una Păstorul se va duce în munți şi o va căuta».

«Veniți dară la Mine, oile Mele. Eu am zidit pre voi şi vă iubesc. Dragostea Mea pentru voi M'a adus pre pământ, iar Eu toate am răbdat pentru a voastră mântuire, şi voiesc ca voi să cunoaşteți iubirea Mea, şi să ziceți asemenea Apostolilor pre Thavor: Doamne, bine este nouă cu Tine».

Slavă Domnului Dumnezeu, că ne-au dat pre cel Unul-Născut Fiul Său pentru a noastră mântuire.

Slavă Celui Unul-Născut Fiu, că bine au voit a Se naşte din Preacurata Fecioară şi au pătimit pentru a noastră mântuire, şi au dat nouă preacinstit Trupul Său şi Sângele, întru viaţă vecinică, şi au trimis nouă Duhul Sfânt pre pământ.

Duhul Sfânt ne descoperă tainele lui Dumnezeu. Duhul Sfânt învaţă sufletul negrăit a iubi oamenii. Duhul Sfânt atâta împodobeşte sufletul şi trupul, cât omul se face asemenea Domnului în trup, şi vecinic va vieţui cu Domnul în ceruri şi va vedea slava Sa. În viaţa cea vecinică toţi oamenii se vor asemăna cu Domnul. Şi nimenea ar fi putut cunoaşte această taină, de nu ar fi descoperit-o Duhul Sfânt. Domnul este îmbucurător şi luminător, şi oamenii vor străluci asemenea Lui, precum Însuşi Domnul au zis, că drepţii vor străluci ca soarele; iar Apostolul Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul zice că asemenea Lui vom fi.

Sufletele Sfinţilor Tu le-ai tras către Tine, Doamne, iară ei curg către Tine ca line râuri.

Mintea Sfinţilor s'a alipit de Tine, Doamne, şi trage către Tine – lumina şi bucuria noastră.

Inima Sfinţilor Tăi s'a întărit întru dragostea Ta, Doamne, şi nu Te poate uita nici pentru o clipă, până şi în somn, căci dulce este harul Sfântului Duh.

Milostiv Domnul, nouă păcătoşilor au dat Duhul Sfânt, şi nu au cerut de la noi nici o plată, ci fiecăruia dintre noi grăieşte precum Apostolul Petru: «Mă iubeşti tu pre Mine?» Astfel Domnul voieşte de la noi numai iubire, şi Se bucură de întoarcerea noastră. Aşa este milosârdia Domnului către om: lăsatus'a omul a greşi şi să se smerească înaintea lui Dumnezeu, iar Domnul milostiv îi iartă totul şi îi dă harul Sfântului Duh şi

puterea de a birui păcatul.

Uimitor lucru: Omul se scârbește de fratele său, om ca și el, când este sărac sau nespălat, iar Domnul toate ne iartă, ca maica iubitoare de prunci fiilor ei, și nu Se scârbește de nici un păcătos, ci îi dă până și darul Duhului Sfânt.

De ar cunoaște oamenii dragostea Domnului pentru noi, desăvârșit s'ar da sfintei Sale voi, și ar vieți liniștit întru Dumnezeu precum fiii unui împărat. Împăratul de toate se grijește, și de împărăție, și de familie, și de fiu, și de copii, iar fiul liniștit viețuiește în palat; toți îi slujesc, iar el de toate se desfată fără de griji. Tot așa, cel ce s'a dat voii lui Dumnezeu viețuiește liniștit, mulțămit de soarta sa, chiar de ar fi bolnav, sau sărac, sau prigonit. Este liniștit, căci harul Sfântului Duh este cu dânsul, iar desfătarea Duhului Sfânt îl mângâie, și-l doare numai că atât de mult a mâhnit pe Domnul cel iubit.

Ah, cum ar trebui să trăim pe pământ, ca sufletul totdeauna să simtă că petrece cu Dumnezeu. Domnul au zis: «Nu vă voi lăsa orfani», și ne-au dat Duhul Sfânt, și sufletul trebuie să simtă că Duhul Sfânt viețuiește într'însul; fie și puțin de este harul, totuși sufletul simte dragostea Domnului, simte că Domnul este al nostru, iar noi – ai Săi. Iar sufletului căruia nu-i este astfel, în acela s'a pierdut harul.

Sufletul simte că îl iubește Domnul, în ciuda mulțimii păcatelor. Precum în zilele acelea când au zis Domnul către Zakheu: «Zakhee, astăzi în casa ta trebuie să rămân» (Lc. 19, 5), iar aceasta doar fiindcă dorise să-L vază pe Hristos; așa și acum se face păcătosului când sufletul lui se întoarce către Dumnezeu. Acum norodul s'a abătut de la calea cea bună iar oamenii s'au făcut nemilostivi, toți s'au învârtoșat, și nu mai este dragoste, și de aceea nu simt dragostea lui Dumnezeu. După învârtoșarea inimii lor, oamenii cred și despre Dumnezeu că este asemenea lor, și chiar își pierd cu totul credința în Dumnezeu.

O, de ar fi cu putință, le-aș arăta pe Domnul și aș zice: «Priviți cum este Domnul. De către fața iubirii Sale se topește su-

fletul omului». Dar iubirea aceasta nu se poate vedea doar cu mintea, ea se cunoaşte doar în Duhul Sfânt.

Doamne, dăruieşte-mi a vărsa lacrămi pentru sinemi şi pentru întreagă lumea oamenilor, ca noroadele să Te cunoască şi vecinic să vieze cu Tine. Doamne, învredniceşte-ne de darul smerit Duhului Sfânt, ca să cuprindem slava Ta.

Sufletul mă doare până la lacrămi multe: mă doare pentru oamenii ce nu cunosc îndulcirea sfintei umilinţe. Sufletul meu cu tărie doreşte ca mila Domnului să fie cu toţi, ca lumea întreagă, toţi oamenii, să ştie cu cât dor ne iubeşte Domnul ca pe nişte prunci iubiţi.

X

SÂNTEM FIII LUI DUMNEZEU ŞI ASEMĂNĂTORI DOMNULUI

Din ţărână au făcut Domnul pe om, dar ne iubeşte ca pe pruncii Săi fireşti, şi ne aşteaptă cu dor la Sine. Domnul atâta ne-au iubit, că pentru noi S'au întrupat, şi Şi-au vărsat Sângele pentru noi, şi ne-au adăpat cu el, şi ne-au dat preacinstit Trupul Său; şi astfel ne-am făcut fiişorii Lui, din Trupul şi din Sângele Lui, şi asemenea Domnului după trup, precum copiii fireşti se aseamănă cu tatăl lor oricare le-ar fi vârsta, şi Duhul lui Dumnezeu poartă mărturie duhului nostru că vecinic vom fi cu Dânsul.

Domnul neîncetat ne cheamă către Sine: «Veniţi către Mine, şi Eu voi odihni pre voi». El ne hrăneşte cu al Său preacinstit Trup şi Sânge. El milostiv ne hrăneşte cu cuvântul Său şi cu Duhul Sfânt. El ne-au descoperit taine. El viază în noi şi în tainele Bisericii, şi ne povăţuieşte într'acolo unde vom vedea slava Sa. Dar fiecare va vedea acea slavă în măsura dragostei sale. Cel ce mai mult iubeşte, mai puternic va şi năzui să fie cu Iubit Domnul, şi de aceea mai mult se va apropia de El; cel ce puţin iubeşte, acela puţin şi doreşte, iar cel ce nu iubeşte, nici nu doreşte sau năzuieşte a vedea pe Domnul, şi va rămâne vecinic

în întunerec.

Până la lacrămi mă doare pentru cei ce nu cunosc pe Dumnezeu, nu cunosc a Sa milă. Nouă însă Domnul ni S'au arătat în Duhul Sfânt şi vieţuim în lumina sfintelor Sale porunci.

Minunat lucru. Harul mi-a dat a cunoaşte că toţi cei ce iubesc pe Dumnezeu şi păzesc poruncile Lui sânt plini de lumină şi asemenea Domnului; dară cei ce se împotrivesc lui Dumnezeu sânt plini de întunerec şi asemenea vrăjmaşului.

Şi este firesc. Domnul este Lumină, şi El luminează pe robii Săi, dar cei ce slujesc vrăjmaşului, de la dânsul au primit întunerecul.

Am cunoscut cândva un băieţel. Avea un chip îngeresc, smerit, conştiincios, blând, cu feţişoara albă şi îmbujorată; ochişorii luminaţi, albaştri, plini de bunătate şi liniştiţi. Dar când a crescut, a început să trăiască în necurăţie şi a pierdut harul lui Dumnezeu; şi ajuns la vârsta de treizeci de ani se asemăna şi unui om, şi unui drac, şi unei fiare sălbatice, şi unui tâlhar, şi întreg chipul său era scârbos şi cumplit.

Am cunoscut aşijderea şi o fetiţă de o mare frumuseţe, cu faţa luminată şi plăcută, încât mulţi îi zavistuiau frumuseţea. Dar prin păcate şi-a pierdut harul, şi-ţi era lehamite să te uiţi la ea.

Dar am văzut şi altele. Am văzut oameni care au venit în monahism cu feţele urâţite de păcate şi de patimi, dar prin pocăinţă şi viaţă cinstită s'au schimbat şi au dobândit un foarte bineplăcut chip.

Şi mi-au mai dat Domnul a vedea la Vechiul Russikon, în vremea spovedaniei, pe un ieromonah-duhovnic în chipul lui Hristos. Stătea la spovedanie, negrăit strălucind, şi deşi părul îi

era alb de bătrânețe, fața îi era minunată și tânără ca a unui băiețel. La fel l-am văzut și pe un Episcop în vremea Liturghiei. L-am văzut și pe Părintele Ioan din Kronstadt, care din fire era un om obișnuit la vedere, dar, prin harul lui Dumnezeu, fața sa era de o frumusețe îngerească și doreai să te uiți la el.

Astfel, păcatul urâțește pe om, dar harul îl înfrumusețează.

Omul a fost luat din pământ, însă Dumnezeu atât de mult l-au iubit, încât l-au înfrumusețat cu harul Său, și omul s'a făcut asemenea Domnului.

Este dureros că prea puțini sânt cei ce o știu, iar aceasta pentru că sântem mândri. Dar dacă ne-am smeri, Domnul ne-ar descoperi această taină, căci el mult ne iubește.

Domnul au zis apostolilor: «Feților, nu aveți ceva de mâncare?» (Io. 21: 5). Câtă dragoste vădesc aceste cuvinte! Dar Domnul nu numai pe apostoli, ci și pe noi toți la fel ne iubește.

Când I-au spus Domnului: «Iată muma Ta și frații Tăi stau afară, căutând să grăiască Ție», El au răspuns: «Tot cel ce face voia lui Dumnezeu, acela este Mie mumă, și soră, și frate» (vezi Mt. 12: 47-50).

Sânt oameni care zic că Dumnezeu nu este. Aceasta o zic fiindcă în inima lor viețuiește un duh mândru care le însuflă minciună asupra Adevărului și asupra Bisericii lui Dumnezeu. Ei cred că sânt deștepți, dar de fapt nici măcar nu înțeleg că acele gânduri nu sânt ale lor, ci purced de la vrăjmași; dar dacă cineva le primește în inimă și le iubește, prin aceasta se înrudește cu duhul rău. Și să nu dea Domnul cuiva să moară într'o astfel de stare.

Dar în inima sfinților viețuiește harul Sfântului Duh, Care îi

înrudeşte cu Dumnezeu, iar ei simt limpede că sânt fiii duhovniceşti ai Tatălui Ceresc şi de aceea grăiesc: «Tatăl nostru» (Rom. 8: 15-16; Gal. 4: 6-7).

Sufletul, la aceste cuvinte, se bucură şi se veseleşte. În Duhul Sfânt el ştie că Domnul ne este Tată. Noi, măcar că sântem zidiţi din pământ, dar Duhul Sfânt viază în noi şi ne face asemănători Domnului Iisus Hristos, aşa cum copiii se aseamănă cu tatăl lor.

Omul este zidit din pământ; ce lucru bun poate fi în el?

Ci iată că milostivirea lui Dumnezeu a înfrumuseţat omul cu harul Sfântului Duh, iar el s'a făcut asemenea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Mare este această taină, mare şi mila lui Dumnezeu faţă de om.

De ar şti toate noroadele pământului cât de mult iubeşte Domnul pe om, ar iubi pe Hristos şi smerenia Lui, şi ar dori întru totul a se asemăna Lui. Însă omului însuşi aceasta îi este cu neputinţă, căci numai în Duhul Sfânt se face omul asemenea lui Hristos. Omul căzut se curăţă prin pocăinţă şi se înnoieşte prin harul Sfântului Duh, şi se face întru totul asemenea Domnului.

Atât este de mare mila lui Dumnezeu faţă de noi.

Mulţămim Ţie, Doamne, că ai dat pre pământ Duhul Sfânt, şi El învaţă sufletul a cunoaşte ceea ce niciodată ar crede că ar putea cunoaşte.

Duhul Sfânt ne învaţă smerenia lui Hristos, pentru ca sufletul nostru totdeauna să poarte în sine harul lui Dumnezeu care veseleşte sufletul; dar totodată Domnul dă sufletului durere pentru oameni, şi rugăciune cu lacrămi, ca toate noroadele să cunoască pe Domnul şi să se desfete întru dragostea Sa.

Cel ce a cunoscut dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela nu cunoaşte odihnă nici ziua, nici noaptea; şi măcar că trupul i s'a făcut neputincios şi voieşte să se întindă pe laviță, chiar şi pe laviță sufletul, neostoit, din toate puterile trage către Dumnezeu, Tatăl său. Domnul ne-au înrudit cu Sine. «Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, ca şi ei întru noi una să fie» (Io. 17: 21). Astfel Domnul prin Duhul Sfânt ne face pe toți de un neam cu Dumnezeu Tatăl.

XI

PENTRU MAICA DOMNULUI

O cât este de bine totul când sufletul se află în dragostea lui Dumnezeu, cât de drag şi de vesel este totul. Dar şi în dragostea lui Dumnezeu sânt dureri, şi cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare durerea. Maica Domnului niciodată nu a greşit, în nici un gând, şi niciodată nu a pierdut harul, dar şi ea a suferit mari necazuri; dar când S'a aflat lângă cruce, durerea Ei a fost nemărginită ca noianul, iar chinurile sufletului ei nemăsurat mai mari decât chinul lui Adam când a fost izgonit din rai, căci dragostea Ei era neasemuit mai mare decât a lui Adam în rai. Iar dacă Ea a rămas în viaţă, a fost numai fiindcă puterea Domnului o întărea, căci Domnul voia ca Ea să-I vadă Învierea, şi ca după Înălţarea Sa să rămână pe pământ drept mângâiere şi bucurie Apostolilor şi noului neam creştinesc.

Noi nu ajungem la deplinătatea iubirii Maicii Domnului, şi de aceea nici putem deplin a înţelege durerea Ei. Dragostea Sa era desăvârşită. Ea nemărginit iubea pe Dumnezeu şi pe Fiul Ei, dar iubea şi norodul cu mare iubire. Şi ce trăia Ea când aceşti oameni pe care atâta îi iubea, şi cărora până întru sfârşit le dorea mântuirea, au răstignit pe preaiubitul Său Fiu?

Aceasta a cuprinde nu putem, căci în noi este puţină dragoste pentru Dumnezeu şi pentru oameni.

Precum dragostea Maicii Domnului era nemărginită şi de neajuns, aşa şi durerea Ei era nemărginită, şi de neajuns nouă.

O, Preacurată Fecioară de-Dumnezeu-Născătoare, spune nouă, pruncii tăi, cum, viețuind pre pământ, iubeai pre Fiul Tău şi Dumnezeu? Cum se veselea duhul Tău în Dumnezeu, Mântuitorul Tău? Cum căutai asupra preafrumoasei Sale fețe şi cugetai că acesta este Cel Căruia cu frică şi cu dragoste slujesc toate cereştile puteri?

Spune nouă, ce simțea sufletul Tău când țineai în mâinile Tale pre minunatul Prunc? Cum L-ai hrănit? Cum Te durea sufletul când, împreună cu Iosif, trei zile L-ai căutat în Ierusalim? Ce munci ai trăit Tu când Domnul au fost vândut spre răstignire şi muncă pe cruce?

Spune nouă care Ți-a fost bucuria pentru Înviere, sau cum tânjea sufletul Tău după ce Domnul S'au înălțat?

Sufletele noastre doresc a cunoaşte despre viața Ta împreună cu Domnul pe pământ, Tu însă nu ai dorit să aşterni acestea toate în scris, ci în tăcere ai învăluit taina Ta.

Multe minuni şi milostiviri am văzut eu de la Domnul şi de la Maica Domnului, însă pentru asemenea dragoste nimica pot a răsplăti.

Ce voi da Preasfintei Stăpâne, că nu S'a scârbit de mine când eram în păcat, ci milostiv m'a cercetat şi m'a înțelepțit? Eu nu am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-au dat să o cunosc din cuvintele Ei pline de har, şi se bucură duhul meu, şi trage sufletul meu către Ea cu dragoste, încât şi chemarea numelui Ei este dulce inimii mele.

Când încă eram tânăr începător mă rugam odată înaintea

icoanei Maicii Domnului, şi rugăciunea lui Iisus a pătruns în inima mea şi a început singură să se rostească acolo. Iar altă dată, în biserică, am auzit cuvintele proorociei lui Isaia, şi la cuvintele «Spălaţi-vă, curăţiţi-vă» (Is. 1: 16), mi-a venit gândul: «Poate că Maica Domnului a greşit cândva, fie şi în gând». Şi, minune, în inima mea, împreună cu rugăciunea un glas limpede a grăit: «Maica Domnului niciodinioară a greşit, nici măcar în gând». Astfel Duhul Sfânt a purtat mărturie în inima mea pentru curăţia Ei. Însă în vremea vieţii Sale pe pământ avea şi Ea o oarecare nedeplinătate şi unele greşeli nepăcătoase, din nedesăvârşire. Aceasta se vede din Evanghelie, când, întorcându-se din Ierusalim, nu ştia unde este Fiul Ei, şi apoi, împreună cu Iosif, trei zile L-a căutat (Lc. 2: 44-46).

Sufletul meu este cuprins de frică şi de cutremur atunci când cuget la slava Maicii Domnului.

Slabă îmi este mintea şi săracă, şi neputincioasă inima mea, sufletu-mi însă se bucură şi este tras a scrie despre Ea, fie şi câteva cuvinte.

Teme-se sufletul meu a se atinge de acestea, însă dragostea mă sileşte a nu-mi ascunde mulţămita pentru ale Ei milosârdii.

Maica Domnului nu a aşternut în scris nici gândurile Sale, nici iubirea Sa către Dumnezeul şi Fiul Ei, nici suferinţele sufletului Ei la răstignire, căci noi tot nu am putea a le cuprinde, fiindcă dragostea Ei pentru Dumnezeu este mai puternică şi mai fierbinte decât dragostea Serafimilor şi Heruvimilor, şi de Dânsa se minunează toate cereştile puteri ale îngerilor şi ale arhanghelilor.

Şi măcar că viaţa Maicii Domnului este ca şi acoperită de o sfântă tăcere, dară Domnul au dat Bisericii noastre Dreptslăvitoare a cunoaşte că Ea îmbrăţişează întreaga lume întru a Sa iubire, şi în Duhul Sfânt vede toate noroadele de pe pământ, şi,

asemenea Fiului Ei, pentru toți o doare și pe toți miluiește.

O, de am ști cât iubește Preasfânta pe toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos, și cum o doare, și se mâhnește pentru cei ce nu se îndreptează. Am cercat aceasta asupră-mi. Nu mint, grăiesc înaintea feței Dumnezeului pe Carele cunoaște sufletul meu: în duh eu cunosc pe Precista Fecioară. Eu nu am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-au dat să o cunosc și să-i cunosc iubirea către noi. De nu ar fi fost a Sa milosârdie, demult aș fi pierit; dară Ea a voit a mă cerceta și a mă înțelepți, spre a nu greși. Ea mi-a spus: «Nu-mi este plăcut a privi asupra ta și a vedea ce faci». Iar cuvintele Ei erau plăcute, line, blânde și lucrătoare asupra sufletului. Au trecut mai mult de patruzeci de ani, dar sufletul meu nu poate uita acele dulci cuvinte, și nu știu ce voi răsplăti eu, păcătosul, pentru acea dragoste către mine, necuratul, și cum voi mulțămi bunei, milostivitoarei Maicii Domnului.

Cu adevărat Ea este Ocrotitoarea noastră înaintea lui Dumnezeu, și singur numele Ei îmbucură sufletul. Dar și tot cerul și pământul se bucură de dragostea Ei.

Minunat lucru, și de neajuns. Ea viețuiește în ceruri, și neîncetat vede slava lui Dumnezeu, dar nu ne uită nici pe noi, lipsiții, și cu milosârdia Sa acoperă întreg pământul și toate noroadele.

Și pe această Preacinstită Maică a Sa Domnul au dăruit-o nouă. Ea este bucuria noastră și nădejdea. Ea este Maica noastră după duh, și aproape nouă după fire, ca om, și tot sufletul creștin tinde către Dânsa cu dragoste.

XII

PENTRU SFINȚI

Pre cei ce Mă iubesc, Eu iubesc, şi pre cei ce Mă proslăvesc, îi proslăvesc», zice Domnul (Pilde 8: 17; 1 Împ. 2: 30).

Dumnezeu Se proslăveşte întru Sfinți, iar Sfinții sânt proslăviți de Dumnezeu.

Slava carea o dă Domnul Sfinților este atât de mare, că dacă oamenii ar vedea un sfânt aşa cum este, de cucernicie şi de frică ar cădea la pământ, căci omul trupesc nu poate purta slava unei iviri cereşti.

Nu vă uimiți de aceasta. Domnul într'atât au iubit zidirea Sa, încât au dat omului din belşug Duhul Sfânt, iar în Duhul Sfânt omul s'a asemănat cu Dumnezeu.

De ce dară atât de mult au iubit Domnul pe om? Pentru că El este Însăşi Iubirea; şi iubirea aceasta este cunoscută în Duhul Sfânt.

În Duhul Sfânt cunoaşte omul pe Domnul, pe Făcătorul său, şi Duhul Sfânt umple cu harul Său întreg omul: şi sufletul, şi mintea, şi trupul.

Domnul au dat Sfinților harul Său, iar ei L-au iubit şi s'au alipit de Dânsul până întru sfârşit, căci îndulcirea iubirii lui

Dumnezeu nu dă putința a iubi lumea şi frumusețea ei.

Şi dacă este aşa încă de pe pământ, cu atât mai mult în cer Sfinții în dragoste sânt împreunați cu Domnul. Iar dragostea aceasta este negrăit de dulce, purcezând de la Duhul Sfânt, şi toate cereştile puteri din ea se hrănesc.

Dumnezeu este dragoste; şi în sfinți, Duhul Sfânt este dragoste.

În Duhul Sfânt se cunoaşte Domnul. În Duhul Sfânt se măreşte Domnul în ceruri. În Duhul Sfânt slăvesc Sfinții pe Dumnezeu, şi cu darurile Duhului Sfânt proslăveşte Domnul pe Sfinți, şi slavei acesteia nu este sfârşit.

Multora li se pare că Sfinții sânt departe de noi. Dar ei sânt departe de cei ce înşişi s'au îndepărtat, şi foarte aproape de cei ce păzesc poruncile lui Hristos şi au harul Sfântului Duh.

În ceruri totul viază şi se mişcă în Duhul Sfânt, şi pe pământ este acelaşi Duh Sfânt. El viază în Biserica noastră; El viază în taine; El este în Sfânta Scriptură; El este în sufletele credincioşilor. Duhul Sfânt pe toți împreunează, şi de aceea Sfinții ne sânt apropiați; iar când ne rugăm lor, în Duhul Sfânt ei aud rugăciunile noastre, şi sufletele noastre simt că se roagă pentru noi.

Cât de fericiți şi de binecuvântați sântem noi, pravoslavnicii creştini, că Domnul au dat nouă viața în Duhul Sfânt, şi El veseleşte sufletele noastre. Dar trebuie să-L păstrăm cu înțelepciune, căci pentru un singur gând rău El părăseşte sufletul, şi nu mai avem atunci dragostea lui Dumnezeu, nu avem îndrăznire în rugăciune, nu mai este nici nădejdea cu tărie că vom dobândi ceea ce cerem.

Sfinții viețuiesc în altă lume, iar acolo în Duhul Sfânt văd slava lui Dumnezeu şi frumusețea feței Domnului. Dar în acelaşi Duh Sfânt ei văd viața noastră şi faptele noastre. Ei cunosc durerile noastre şi aud rugăciunile noastre fierbinți. Viețuind pe pământ, ei s'au învățat dragostea lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt; iar cel ce are dragoste pe pământ, cu ea se va muta în vecinica viață, în Împărăția Cerului, unde dragostea creşte şi va fi desăvârşită. Iar dacă acì iubirea nu poate uita pe fratele, cu atât mai mult sfinții nu ne uită şi se roagă pentru noi.

Domnul au dăruit Sfinților Duhul Sfânt, şi ei în Duhul Sfânt ne iubesc. Sufletele Sfinților cunosc pe Domnul şi bunătatea Sa față de om, şi de aceea duhul lor arde de dragoste pentru norod. Ei, câtă vreme încă viețuiau pe pământ, nu puteau auzi fără durere de vreun om păcătos şi, în rugăciuni, vărsau lacrămi pentru ei.

Duhul Sfânt i-au ales spre a se ruga pentru întreaga lume şi le-au dat izvoare de lacrămi. Duhul Sfânt dă aleşilor Săi atât de multă dragoste, încât sufletele lor sânt cuprinse ca şi cu o flacără de dorul ca toți oamenii să se mântuiască şi să vază slava Domnului.

Sfinții care au bineplăcut Domnului au ajuns în Cereasca Împărăție şi acolo văd slava Domnului nostru Iisus Hristos; dar în Duhul Sfânt ei văd şi suferințele celor de pe pământ. Domnul le-au dat un atât de mare har, încât cuprind cu dragostea întreaga lume. Ei văd şi ştiu cum neputințăm noi din pricina durerilor, cum se secătuieşte lăuntrul nostru, cum negrijania a ferecat su-

fletele noastre, şi fără încetare mijlocesc pentru noi înaintea lui Dumnezeu.

Sfinții se bucură de pocăința noastră şi se întristează când oamenii părăsesc pe Dumnezeu, asemănându-se dobitoacelor celor fără de minte. Îi doare că oamenii pe pământ viețuiesc neînțelegând că dacă s'ar iubi unul pe altul, pe pământ ar fi slobozenie de păcat; iar unde nu este păcat, acolo – bucurie şi veselie de la Duhul Sfânt; încât oriunde ți-ai întoarce ochii, totul ar fi drag, iar sufletul s'ar minuna de ce îi este atât de bine şi ar slavoslovi pe Dumnezeu.

Chemați cu credință pe Maica Domnului şi pe Sfinți şi rugați-vă lor. Ei aud rugăciunile noastre şi cunosc până şi cugetele noastre.

Şi nu vă uimiți de aceasta. Tot cerul Sfinților viază în Duhul Sfânt, iar Duhului Sfânt nimic în întreaga lume Îi este ascuns. Nici eu nu înțelegeam mai nainte cum Sfinții, locuitorii cerului, pot vedea viața noastră, dar când Maica Domnului m'a vădit pentru păcate, am înțeles că în Duhul Sfânt ei ne văd şi cunosc întreagă viața noastră.

Sfinții aud rugăciunile noastre şi au de la Dumnezeu putere a ne ajuta. Aceasta o ştie întregul neam creştinesc.

Mi-a povestit Părintele Roman, fiul Părintelui Dosithei, că atunci când era băiețel mic în lume i s'a întâmplat să trebuiască să treacă Donul iarna, şi iată calul lui a căzut într'o copcă, şi se ducea cu sanie cu tot sub gheață. El, băiețelul cel mic, strigă: «Sfinte Nicolae, ajută-mi să trag calul!», şi trase de hamuri; şi aşa a scos calul cu sania de sub gheață.

Iar Părintele Matthei, care era din acelaşi sat cu mine, când

era copil păștea oile tatălui său, ca Prorocul David. El însuși nu era mai înalt decât o oaie. Fratele lui mai mare lucra de cealaltă parte a unui câmp mare: deodată vede că lupii se năpustesc asupra lui Mișa – așa se numea Părintele Matthei în lume – dar micul Mișa strigă: «Sfinte Nicolae, ajută-mi!»; și de-abia a strigat, că lupii s'au întors îndărăt, și nici un rău nu i-au făcut, nici lui, nici turmei. Iar apoi multă vreme la noi în sat râdeau și ziceau: «Pe Mișa tare l-au speriat lupii, dar Sfântul Nicolae l-a izbăvit».

Și cunoaștem o mulțime de împrejurări când Sfinții numaidecât ne vin în ajutor, de îndată ce îi chemăm. Din aceasta vădit este că rugăciunile noastre le aud toate cerurile.

Sfinții sânt asemănători Domnului, dar și toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos se aseamănă Lui; însă cei ce viețuiesc după patimile lor și nu se căiesc, se aseamănă vrăjmașului. Cred că dacă această taină s'ar descoperi oamenilor, ei ar înceta să mai slujească vrăjmașului, ci fiecare, din toate puterile ar tinde a cunoaște pe Domnul și a se asemăna Lui.

Sfinții au fost oameni ca noi toți. Mulți dintre ei s'au întors de la păcate mari, dar prin pocăință au dobândit Cerească Împărăție. Și toți cei ce ajung acolo, ajung prin pocăința pe carea neau dăruit-o Milostiv Domnul prin ale Sale patimi.

În Împărăția Cerului, unde sânt Domnul și Precista Maica Sa, viețuiesc toți Sfinții. Acolo sânt Strămoșii și Patriarhii care cu bărbăție și-au purtat credința. Acolo Prorocii care au primit

Duhul Sfânt, şi prin cuvântul lor au chemat norodul către Dumnezeu. Acolo sânt apostolii care au murit pentru a propovădui Evanghelia. Acolo sânt Mucenicii, care pentru dragostea lui Hristos cu bucurie şi-au dat viața. Acolo sânt Sfinții, care au urmat Domnului şi au purtat povara turmei lor duhovniceşti. Acolo sânt Cuvioşii postnici şi nebunii pentru Hristos, care prin nevoință au biruit lumea. Acolo sânt toți drepții care au păzit poruncile Domnului şi au biruit patimile.

Către acel minunat Sfânt Sobor, pe care Duhul Sfânt l-au adunat, acolo trage sufletul meu. Însă, vai mie! Pentru că nu am smerenie, Domnul nu-mi dă putere spre a mă nevoi, şi neputincios duhul meu se stinge ca o lumânare mică, iară duhul Sfinților ardea cu flacără fierbinte, şi nu numai că nu se stingea de viforul ispitelor, ci şi mai mult se aprindea. Ei umblau cu picioarele pe pământ, şi cu mâinile lor lucrau, dară duhul lor pururea petrecea în Dumnezeu şi nu voiau ca mintea să li se abată de la pomenirea lui Dumnezeu. Pentru dragostea lui Hristos ei răbdau toate scârbele pe pământ şi nu se înfricoşau de nici o suferință, şi astfel proslăveau pe Domnul. Pentru aceasta Domnul au iubit şi au proslăvit pe dânşii, şi au dăruit lor vecinica Împărăție împreună cu Sine.

XIII

PENTRU PĂSTORI

Apostolii, după Înălţarea Domnului, s'au întors, precum este scris în Evanghelie, cu bucurie mare (Lc. 24: 52).

Domnul ştie bucuria ce au dat lor; şi sufletele lor au trăit acea bucurie.

Cea dintâi bucurie a lor era aceea că au cunoscut pe adevăratul Domn Iisus Hristos.

Cea de-a doua bucurie – căci Îl iubeau.

Cea de-a treia – căci cunoşteau vecinica cerească viaţă.

Şi cea de-a patra bucurie – doreau lumii mântuirea ca şi lor înşişi.

Iar apoi se bucurau căci cunoşteau Duhul Sfânt şi vedeau cum lucrează în ei.

Apostolii cutreierau pământul şi grăiau norodului cuvântul despre Domnul şi despre Împărăţia Cerului, dar sufletele lor tânjeau şi însetau a vedea pe iubit Domnul, şi de aceea nu se temeau de moarte, ci cu bucurie o întâmpinau, iar dacă voiau să trăiască pe pământ era numai pentru norodul pe care îl iubeau.

Apostolii iubeau pe Domnul şi de aceea nu se temeau de nici o suferinţă. Ei iubeau pe Domnul, iubeau şi norodul, iar această dragoste îndepărta de la ei toată frica. Nu se temeau nici de suferinţe, nici de moarte, şi de aceea Domnul i-au trimis în lume ca să lumineze oamenii.

Și până astăzi sânt monahi ce cunosc dragostea lui Dumnezeu și tind către ea zi și noapte. Și ei ajută lumii cu rugăciunea și cu scrierile, însă această grijă este mai mult a Păstorilor Bisericii, care poartă în sine un atât de mare har, încât dacă oamenii ar putea vedea slava acestui har lumea întreagă s'ar uimi de ea; dar Domnul au ascuns-o, pentru ca slujitorii Săi să nu se mândrească, ci să se mântuiască în smerenie.

Pe episcopi Domnul îi cheamă a paște turma sa, și în dar le dă harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt, s'a zis, este cel care a pus episcopi în Biserică, și în Duhul Sfânt ei au stăpânirea de a lega și dezlega păcatele. Iar noi sântem oile Domnului, pe care El le-au iubit până în sfârșit, și ne-au dat sfinți păstori.

Ei sânt urmașii Apostolilor și după harul dat lor ne aduc către Hristos. Ei ne învață pocăința; ei ne învață a păzi poruncile lui Hristos. Ei ne grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, pentru ca noi să cunoaștem pe Domnul. Ei ne povățuiesc pe calea mântuirii și ne ajută a ajunge la înălțimea smereniei duhului lui Hristos. Ei adună în staulul Bisericii oile mâhnite și risipite ale lui Hristos, ca sufletele lor să afle odihnă în Dumnezeu.

Ei se roagă pentru noi lui Dumnezeu, ca toți să ne mântuim. Ca prieteni ai lui Hristos ei pot îndupleca pe Domnul: celor vii să ceară smerenie și harul Sfântului Duh, celor adormiți – iertarea greșalelor; iar Bisericii – pace și slobozenie.

Ei poartă în sine Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt ne iartă greșalele. Ei au cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt și, asemenea îngerilor, cu mintea văd pe Dumnezeu. Ei sânt puternici și a smulge mintea noastră de pe pământ, și a o țintui în Dumnezeu.

Ei se întristează când văd că întristăm pe Dumnezeu și nu lăsăm Duhul Sfânt a vieții în noi. Asupra lor apasă durerile întregului pământ și sufletele lor sânt trase de iubirea lui Dum-

nezeu, şi neîncetat se roagă, ca să ceară pentru noi mângâiere în dureri şi pace întregii lumi.

Cu rugăciunile lor înflăcărate ne trag şi pe noi a sluji lui Dumnezeu în duhul smereniei şi iubirii.

Pentru smerenia lor şi dragostea pentru norod îi iubeşte Domnul. Ei petrec într'o mare osteneală şi nevoinţă, şi pentru aceea sânt îmbogăţiţi cu al Sfinţilor cuget, a căror viaţă o urmează.

Domnul atâta ne-au iubit, că pentru noi au pătimit pe cruce; iar suferinţele Sale au fost atât de mari, cât a le cuprinde nu putem, căci puţin iubim pe Domnul. Astfel şi păstorii noştri duhovniceşti suferă pentru noi, măcar că adesea noi nu le vedem suferinţele. Şi cu cât mai mare dragostea păstorului, cu atât mai mare suferinţa sa; iar noi, oile, datori sântem să înţelegem aceasta, şi să ne iubim şi cinstim păstorii.

Fraţilor, să stăm în ascultarea păstorilor noştri, iar atunci va fi obştească pace, iar Domnul, în Duhul Sfânt, va rămâne cu noi toţi.

Înaltă faţă este preotul, slujitorul înaintea Prestolului lui Dumnezeu. Cel ce îl mâhneşte, mâhneşte Duhul Sfânt Care vieţuieşte într'însul.

Ce vom zice atunci de episcopi? Episcopilor le este dat un mare har al Duhului Sfânt; ei sânt puşi mai presus de toţi; ei ca nişte vulturi se ridică spre înălţimi şi de acolo caută asupra nesfârşitelor întinderi, şi în cugetul cuvântării de Dumnezeu pasc turma lui Hristos.

Duhul Sfânt, s'a zis, au pus în Biserică pe episcopi spre a păstori turma lui Hristos (Fap. 20: 28); şi dacă oamenii şi-ar

aduce aminte de aceasta, ar iubi pe păstori cu mare dragoste și s'ar bucura sufletește la vederea păstorului. Cel ce poartă în sine harul Sfântului Duh știe despre ce vorbesc.

Un om smerit și blând mergea cu soția sa și cu cei trei copii. S'a întâmpinat cu un arhiereu ce mergea în trăsură, iar când țăranul i s'a înclinat cucernic, a văzut pe arhiereul ce-l binecuvânta într'un foc al harului.

Dar poate cineva ar întreba: «Dacă Duhul Sfânt au pus pe episcopi și povățuiește prin ei, atunci de ce nu avem pace și nu propășim?»

Pentru că nu gândim drept în privința stăpânirilor de Dumnezeu puse, și astfel ne facem neascultători. Dar dacă ne-am da voii lui Dumnezeu, degrab am propăși, căci Domnul iubește sufletul smerit și ascultător, și Însuși îl povățuiește, dar pe cel neascultător El răbdător și milostiv îl așteaptă, când se va îndrepta. Domnul cu înțelepciune povățuiește sufletul prin harul Său, ca un bun învățător și tată adevărat. Dar și tatăl adevărat mai greșește – Domnul însă este totdeauna adevărat. Și învățătorul nu toate știe, Domnul însă este atoateștiutor.

Toate nefericirile vin din faptul că nu întrebăm pe Bătrânii puși a ne povățui, și că păstorii nu întreabă pe Domnul cum trebuie să lucreze. Dacă Adam ar fi întrebat pe Domnul când Eva i-a dat a gusta rodul, Domnul l-ar fi luminat și Adam nu ar fi greșit. Și spun despre mine însumi: toate păcatele și greșalele mele au venit fiindcă în ceasul ispitei sau nevoii nu am chemat pe Domnul; dar acum m'am învățat a cerși bunătății lui Dumnezeu, iar Domnul, pentru rugăciunile duhovnicului, mă păzește.

Așa și arhiereii, măcar că au darul Sfântului Duh, dar nu toate le înțeleg cum trebuie și de aceea, în ceasul nevoii, trebuie să caute luminare de la Domnul; dar ei lucrează după mintea lor și astfel întristează milosârdia lui Dumnezeu, și seamănă turburări. Cuviosul Serafim spune că atunci când dădea sfaturi

din mintea sa se întâmpla să fie greşeli; iar greşelile pot fi mici, dar ele pot fi mari. Astfel, toţi trebuie să se înveţe a cunoaşte voia lui Dumnezeu; iar de nu ne vom învăţa, niciodată nu vom cunoaşte această cale.

Domnul au zis: «Cheamă pre Mine în ziua necazului tău, şi te voi scoate, şi Mă vei proslăvi» (Ps. 49: 15). Domnul în Duhul Sfânt luminează omul; dar fără Duhul Sfânt nici un om nu poate cugeta drept. Până la venirea Duhului Sfânt şi Apostolii erau neîntăriţi şi neînţelepţi, încât Domnul le-au zis:

«Până când vă voi suferi?» (Mt. 17: 17).

Domnul au pus în Sfânta Biserică păstori, iar ei slujesc în chipul lui Hristos şi le este dată stăpânirea a ierta păcatele în Duhul Sfânt.

Tu poate vei gândi: Cum poate acel episcop, sau duhovnic, sau preot a avea Duhul Sfânt, când lui îi place să mănânce, şi are şi alte neputinţe? Ci eu îţi zic: Este cu putinţă, dacă nu primeşte gânduri rele; aşa că şi de are un neajuns, acesta nu împiedică harul a viia în sufletul lui, asemenea unui pom înverzit ce are câteva crăci uscate, dar aceasta nu-l împiedică a rodi; sau, în ogor este mult grâu, şi deşi prin el creşte şi neghină, totuşi aceasta nu-l împiedică a creşte.

PENTRU DUHOVNICI

În vremea Marelui Post, la vecernie, în Vechiul Rusikon Domnul au dat unui monah să-l vadă pe Ieroshimonahul Avraamie în chipul lui Hristos. Stareţul-duhovnic stătea şi spovedea cu epitrahilul pe dânsul. Când acel monah s'a dus să se spovedească l-a văzut pe duhovnic, un bătrân cărunt, că are faţa tânără ca a unui băieţel, şi întreg strălucea, şi era asemenea lui Hristos. Atunci a înţeles

monahul că duhovnicul își săvârșește slujba în Duhul Sfânt și că prin Duhul Sfânt se iartă greșalele celui ce se căiește.

De ar vedea oamenii în ce slavă slujește preotul, ar cădea jos la această vedenie; iar dacă însuși preotul s'ar vedea în câtă cerească slavă se află slujind, s'ar face un mare nevoitor, ca întru nimic să scârbească harul Sfântului Duh ce viază în el.

Scriu aceste rânduri, și se bucură duhul meu că păstorii noștri se aseamănă Domnului Iisus Hristos. Dar și noi, oile, măcar că avem har puțin, totuși ne asemănăm Domnului. Oamenii nu cunosc această taină, dar Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul limpede a zis: «Vom fi asemenea Lui» – iar aceasta nu numai după moarte, ci încă de acum, căci Milostiv Domnul au dat pe pământ Duhul Sfânt, și Duhul Sfânt viază în Biserica noastră; El viază în păstorii cei neprihăniți; El viază în inimile credincioșilor; El învață sufletul nevoința; El dă puterea a împlini poruncile Domnului; El ne povățuește întru tot adevărul; El într'atâta au înfrumusețat omul, că omul s'a făcut asemenea Domnului.

Trebuie să ne amintim întotdeauna că duhovnicul își săvârșește slujirea în Duhul Sfânt, și pentru aceea trebuie să ne cucerim înaintea lui. Credeți-mă, fraților, că dacă se întâmplă cuiva a muri de față cu duhovnicul, și cel ce moare va zice duhovnicului: «Părinte sfinte, blagoslovește-mă să văz pre Domnul întru Împărăția Cerului», și de va zice duhovnicul: «Mergi, fiule, și vezi pre Domnul», va fi lui după binecuvântarea duhovnicului, căci Duhul Sfânt și în cer, și pe pământ același este.

Mare putere au rugăciunile duhovnicului. Pentru mândrie mult am suferit eu de la draci, însă Domnul m'au smerit şi m'au miluit, pentru rugăciunile duhovnicului, iar acum Domnul mi-au descoperit că asupra lor odihneşte Duhul Sfânt, şi de aceea mult cinstesc pe duhovnici. Pentru rugăciunile lor noi primim harul Sfântului Duh şi bucurie întru Domnul, Care ne iubeşte şi ne-au dat tot ce este de trebuinţă mântuirii sufletului.

Dacă omul nu spune totul duhovnicului calea lui va fi strâmbă şi nu va duce la mântuire, dar cel ce spune totul merge drept în Împărăţia Cerului.

Un monah m'a întrebat: «Spune-mi, ce să fac ca să-mi îndreptez viaţa?» Acestuia îi plăcea să mănânce mult, şi în afara vremii rânduite. Iar eu îi zic: «Scrie în fiecare zi cât ai mâncat şi ce ai gândit, şi seara citeşte-i duhovnicului». El îmi zice: «Asta nu pot să fac».

Astfel nu a putut birui puţină ruşine şi să-şi spovedească neputinţa, şi de aceea nu s'a îndreptat, şi a murit de dambla. Ierte Domnul pe fratele nostru, iar pe noi să ne izbăvească de astfel de moarte.

Cine voieşte neîncetat a se ruga trebuie să se îmbărbăteze şi să fie înţelept, şi în toate să-şi întrebe părintele duhovnicesc. Iar dacă însuşi duhovnicul nu este cercat în rugăciune, totuşi întreabă-l, şi pentru smerenie Domnul te va milui şi te va păzi de toată calea rătăcită; dar dacă tu cugeţi că duhovnicul este necercat, că trăieşte în deşertăciuni, că eu însumi mă voi călăuzi după cărţi, vei fi pe o cale primejdioasă şi nu eşti departe de rătăcire. Cunosc mulţi dintre aceia care s'au înşelat în gândurile lor, şi din pricina disprețuirii duhovnicului nu au propăşit. Ei

uită că în taine lucrează harul Sfântului Duh, care har ne și mântuiește. Astfel vrăjmașul înșală pe nevoitori ca să nu mai fie rugători, dar Duhul Sfânt înțelepțește sufletul atunci când ascultăm sfaturile păstorilor noștri.

Prin duhovnic Duhul Sfânt este Cel ce lucrează în taine, și de aceea când ieși de la duhovnic sufletul se simte înnoit în pace și dragoste către aproapele, dar dacă ieși de la duhovnic turburat, înseamnă că nu te-ai spovedit curat și că însuți nu ți-ai iertat din suflet fratele pentru greșalele sale.

Duhovnicul trebuie să se bucure atunci când Domnul îi aduce vreun suflet la pocăință și, după harul ce-i este dat, dator este să tămăduiască acel suflet, iar pentru aceasta va primi de la Dumnezeu mare milă, ca un bun păstor al oilor sale.

XIV

PENTRU MONAHI

Unii zic că monahii trebuie să slujească lumii, ca să nu mănânce pâinea norodului degeaba; dar trebuie să se înţeleagă în ce anume stă acea slujire şi în ce chip trebuie ei să ajute lumea.

Monahul este un rugător pentru întreaga lume; el plânge pentru întreaga lume, şi aceasta este lucrarea lui de căpetenie.

Cine îl îndeamnă să plângă pentru întreaga lume?

Îl îndeamnă Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El dă monahului dragostea Sfântului Duh, şi din această dragoste inima monahului necontenit se întristează pentru norod, că nu toţi se mântuiesc. Însuşi Domnul într'atâta Se întrista pentru norod, că S'au dat pe Sine morţii pe cruce. Şi Maica Domnului aceeaşi durere pentru oameni purta în inima Ei. Şi Ea, asemenea Fiului Său iubit, tuturor până în sfârşit le dorea mântuirea.

Pe acelaşi Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor şi Sfinţilor noştri Părinţi, şi păstorilor Bisericii. În aceasta stă slujirea noastră lumii, şi de aceea nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se îndeletnicească cu lucruri lumeşti, ci să urmeze Maicii Domnului, Carea în Biserică, în „Sfânta sfintelor", zi şi noapte se învăţa în legea Domnului şi petrecea în rugăciune pentru norod.

Nu este treaba monahului să slujească lumii din truda mâinil-

or sale. Aceasta este lucrul mirenilor. Omul lumesc puțin se roagă, dar monahul întotdeauna. Mulțămită monahilor pe pământ niciodată nu se curmă rugăciunea; și în aceasta stă folosul întregii lumi, căci lumea stă prin rugăciune; dar când va slăbi rugăciunea, lumea va pieri.

Și ce poate face monahul cu mâinile sale? Să câștige zilnic o rublă: ce este asta la Dumnezeu? În același timp, un singur gând plăcut lui Dumnezeu face minuni. O vedem din Scripturi.

Prorocul Moisì în gând se ruga, și Domnul i-au zis: «Moisì, ce strigi către Mine?», și au izbăvit pe israililteni de la pieire (Ieș. 14: 15). Antonie cel Mare ajuta lumii prin rugăciune, iar nu cu mâinile. Cuviosul Serghie cu post și rugăciune a ajutat poporului rus să se slobozească de subt jugul tătarilor. Cuviosul Serafim în gând se ruga, și Duhul Sfânt S'au pogorât asupra lui Motovilov. Iată lucrul monahilor.

Dar dacă monahul este negrijuliu și nu a ajuns la aceea ca sufletul său pururea să vază pe Domnul, atunci să slujească închinătorilor și să ajute mirenilor din truda sa. Și aceasta este plăcut lui Dumnezeu; dar să știi că este departe de monahism.

Monahul dator este să se lupte cu patimile și cu ajutorul lui Dumnezeu să le biruiască. Monahul uneori trăiește fericirea în Dumnezeu, și trăiește ca în raiul lui Dumnezeu, iar uneori plânge pentru întreaga lume, căci dorește ca toți oamenii să se mântuiască.

Astfel a învățat Duhul Sfânt pe monah să iubească pe Dumnezeu și să iubească lumea.

Poate vei zice că acum nu mai sânt astfel de monahi care să se roage pentru întreaga lume; dar eu îți spun că atunci când nu vor mai fi rugători pe pământ lumea se va sfârși, vor veni mari năpaste; și încă de acum sânt în lume.

Lumea stă prin rugăciunile Sfinților; și monahul este chemat

a se ruga pentru întreaga lume. Întru aceasta stă slujirea lui, şi de aceea nu îl împovărați cu îndeletniciri lumeşti. Monahul trebuie să viețuiască în neîntreruptă înfrânare, iar de se va ocupa cu îndeletniciri lumeşti va fi nevoit să mănânce mai mult; iar aceasta ar fi o pagubă tuturor, căci dacă mănâncă mai mult nu se mai poate ruga cum se cuvine, căci harul iubeşte a viețui într'un trup uscat.

Lumea crede că monahii sânt un neam nefolositor. Dar nedrept gândesc astfel. Ei nu ştiu că monahul este un rugător pentru întreaga lume; nu văd rugăciunile lui, şi nu ştiu cum le primeşte milostiv Domnul. Monahii duc o luptă mare cu patimile, iar pentru această luptă vor fi mari înaintea lui Dumnezeu.

Eu însumi sânt nevrednic a mă numi monah. Mai mult de patruzeci de ani am viețuit în mănăstire de când m'am numărat între cei începători; dar cunosc monahi care sânt apropiați lui Dumnezeu şi Maicii Domnului. Domnul ne este atât de apropiat; mai apropiat decât aerul pe care-l răsuflăm. Aerul pătrunde înlăuntrul trupului nostru şi ajunge până la inimă, dară Domnul viază în însăşi inima omului: «Lăcui-voi întru ei şi voi umbla... şi voi fi lor Dumnezeu, şi ei vor fi mie fii şi fiice, grăieşte Domnul» (2 Cor. 6: 16-18).

Iată bucuria noastră: Domnul este cu noi, şi întru noi.

Oare toți cunosc aceasta? Din nefericire, nu toți, ci doar cei ce s'au smerit înaintea lui Dumnezeu şi şi-au părăsit propria voie, căci Domnul celui mândru se împotriveşte şi nu viază decât în inima smerită. Domnul se bucură când ne amintim de a Sa milosârdie şi ne asemănăm Lui prin smerenie.

Precum lui Luca şi Cleopa le ardea inima când mergea cu ei Domnul, aşa şi acum multor monahi le arde inima de dragoste

pentru Domnul, şi sufletul lor întru smerenia duhului şi în dragoste s'a alipit de Cel Unul Dumnezeu. Dar sufletul monahului împătimit de bani sau de materie, sau şi de orice lucru pământesc, nu poate iubi pe Dumnezeu cum se cuvine, căci mintea i se împarte între Dumnezeu şi între materie, iar Domnul au zis că nu putem sluji la doi stăpâni. Aşa că, la oamenii lumeşti, mintea se îndeletniceşte cu cele ale pământului, şi de aceea ei nu pot iubi pe Dumnezeu aşa cum îl iubesc monahii.

Monahul, chiar de cugetă cele lumeşti atât cât este de trebuință pentru viața trupului, dar duhul său arde de dragoste pentru Dumnezeu; măcar că munceşte cu mâinile, cu mintea petrece în Dumnezeu. Precum Sfinții Apostoli grăiau cuvânt către norod, dar sufletul lor era cu totul în Dumnezeu, căci Duhul lui Dumnezeu vieţuia într'înşii şi le oblăduia mintea şi inima, aşa şi monahul, măcar că trupeşte şade într'o chilie mică şi sărăcăcioasă, dar în duh vede măreția lui Dumnezeu. Întru toate îşi păzeşte conştiința: cum să nu mâhnească pe fratele; cum să nu scârbească Duhul Sfânt din sine cu vreun gând rău. El îşi smereşte sufletul şi prin smerenie izgoneşte vrăjmaşii de la sine şi de la cei care îi cer rugăciunile.

Sânt monahi care cunosc pe Dumnezeu, cunosc şi pe Maica Domnului, şi pe Sfinții Îngeri, şi raiul; dar ei cunosc de asemenea şi dracii, şi muncile iadului, şi le cunosc din cercare.

În Duhul Sfânt cunoaşte sufletul pe Dumnezeu. Duhul Sfânt dă, pe cât este cu putință, încă de acum a cunoaşte deplinătatea bucuriei raiului, pe care fără harul lui Dumnezeu omul nu o poate purta, ci moare.

Din îndelungă cercare, monahul duce luptă cu mândrii vrăjmaşi, iar Duhul Sfânt îl învață şi-l înțeleptește, şi dă puterea de a-i birui. Monahul înțelept respinge prin smerenie toată înălțarea minții şi mândria. El zice:

«Nevrednic sânt de Dumnezeu şi de rai. Sânt vrednic de muncile iadului, şi vecinic voi arde în foc. Eu cu adevărat sânt mai rău decât toţi şi nevrednic a fi miluit».

Duhul Sfânt învaţă aşa a gândi despre sine; şi Domnul se bucură de noi când ne smerim şi ne osândim, şi dă sufletului har.

Cel ce s'a smerit a biruit vrăjmaşii. Cel ce în inima sa se socoteşte vrednic de vecinicul foc, de acela **nu se poate apropia nici un singur vrăjmaş**, şi nu mai este atunci în suflet nici un gând lumesc, ci întreagă mintea şi întreagă inima în Dumnezeu petrec. Iar cel ce a cunoscut Duhul Sfânt, şi de la Dânsul s'a învăţat smerenia, acela s'a făcut asemenea Învăţătorului său Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, şi s'a asemănat Lui.

Noi toţi, urmaşii lui Hristos, norodul de Dumnezeu ales, şi mai cu seamă monahii, ducem lupta cu vrăjmaşul. Sântem în război, iar lupta noastră se duce în fiece zi, în fiecare ceas. Iar cel ce iubeşte a-şi tăia voia, pe acela nu-l biruieşte vrăjmaşul; iar spre a birui vrăjmaşul trebuie învăţată smerenia lui Hristos; şi sufletul celui ce a dobândit acea smerenie, acela a biruit vrăjmaşul.

Dar nu vom deznădăjdui, căci Domnul este nemărginit de milostiv şi ne iubeşte.

Dumnezeu, prin harul Sfântului Duh, dă sufletului a cunoaşte care este rugăciunea începătorului, care cea de mijloc, şi care cea desăvârşită. Dar şi rugăciunea desăvârşită o ascultă Domnul nu pentru că sufletul este desăvârşit, ci pentru că El este milostiv, şi voieşte a mângâia sufletul ca o maică iubitoare de prunci, ca el şi mai mult să arză de iubire şi să nu cunoască odihnă nici ziua, nici noaptea.

Rugăciunea curată are nevoie de pace sufletească, dar pacea nu se așează în suflet fără ascultare și înfrânare.

Ascultarea a fost pusă de Sfinții Părinți mai presus de post și de rugăciune, căci fără ascultare omul poate crede despre sine că este un nevoitor și un rugător, dar cel ce întru totul și-a tăiat voia înaintea Bătrânului și a duhovnicului, acela va avea mintea curată.

Monahul neascultător niciodată nu va ști ce este rugăciunea curată. Cel mândru și care iubește să-și facă voia sa, chiar de va trăi o sută de ani în mănăstire, nimic duhovnicesc nu va cunoaște, căci cu neascultarea mâhnește pe Bătrâni, și în persoana lor – pe Dumnezeu.

Amar monahului ce nu ascultă de Bătrâni. Mai bine i-ar fi fost să rămână în lume. Dar și în lume oamenii ascultă de părinții lor și-i cinstesc pe cei mai în vârstă, se pleacă mai-marilor și se supun ocârmuitorilor.

Amar nouă. Domnul, Împăratul Cerului și al pământului și al întregii lumi S'au smerit și S'au supus Maicii Sale și Sfântului Iosif, iar noi nu voim a face ascultare Bătrânului pe care Domnul iubește și căruia ne-au încredințat. Iar dacă Bătrânul are o fire rea, chiar dacă aceasta este o mare pacoste pentru ucenic, totuși ucenicul dator este a se ruga lui Dumnezeu pentru dânsul întru smerenia duhului, și atunci Domnul va milui și pe ucenic, și pe învățător.

Unii monahi nu au pace și izvodesc pricini: fie ascultarea este prea grea, fie chilia nu este bună, sau starostele are o fire aspră. Dar ei nu înțeleg că nu chilia este de vină, nici ascultarea, nici starostele, ci sufletul este bolnav. Sufletului mândru nimic nu-i este pe plac, dar celui smerit toate-i sânt bune.

Dacă mai-marele este un om rău, roagă-te pentru el și în sufletul tău va fi pace. Dacă nu este bună chilia sau ascultarea nu-ți este pe plac, sau te împovărează o boală, cugetă astfel: «Domnul mă vede și îmi cunoaște starea; înseamnă că așa este

lui Dumnezeu pe plac» – şi vei fi în pace. Sufletul, de nu se dă voii lui Dumnezeu, nicăieri nu va avea pace, chiar de va duce un post aspru şi va face multă rugăciune. Cel ce învinuieşte pe alţii că l-au ocărât nu ştie că sufletul său este bolnav şi că nu ocara este de vină. Cel ce iubeşte să-şi facă propria voie, acela deloc nu este înţelept, dar cine este ascultător degrab va propăşi, căci Domnul îl iubeşte. Cel ce are fie şi puţin har al Sfântului Duh, acela iubeşte toată stăpânirea de Dumnezeu rânduită, şi cu bucurie se supune ei, spre slava lui Dumnezeu. În Biserica noastră aceasta se cunoaşte în Duhul Sfânt şi Părinţii au scris despre ea.

Cu neputinţă va fi să păstrăm pacea sufletului de nu vom veghea asupra minţii, adică nu vom izgoni gândurile neplăcute lui Dumnezeu, şi dimpotrivă, nu vom păstra pe cele plăcute Lui. Trebuie să priveşti cu mintea în inimă ce se petrece acolo: de este pace sau nu. Dacă nu, cercetează şi vezi cu ce ai greşit. Pentru pacea sufletului trebuie să fii înfrânat, căci şi de la trup ni se pierde pacea. Nu trebuie să fii iscoditor; nu se cade nici să citeşti ziare, nici cărţi lumeşti, care pustiesc sufletul şi aduc negrijanie şi turburare. Nu osândi pe alţii, căci adesea se întâmplă ca necunoscând pe vreunul, oamenii să-l vorbească de rău, pe când el cu mintea este asemenea îngerilor. Nu încerca să cunoşti alte lucruri decât ale tale; grijeşte-te doar de ceea ce ţi-au încredinţat Bătrânii, iar atunci, pentru ascultare, Domnul te va ajuta cu harul Său şi vei vedea roadele ascultării în sufletul tău: pacea şi neîncetata rugăciune. În viaţa de obşte harul lui Dumnezeu se pierde cel mai mult din faptul că nu ne-am învăţat a ne iubi fratele, după porunca Domnului. Dacă fratele îţi va pricinui vreo mâhnire, şi în acea clipă primeşti vreun gând de mânie împotriva lui, sau îl osândeşti, sau îl urăşti, vei simţi că harul s'a depărtat şi pacea s'a pierdut. Pacea sufletească cere să-ţi obiş-

nuiești sufletul să iubească pe cel ce te rănește și de îndată să te rogi pentru el. Nu poate sufletul a avea pace, de nu va cere din răsputeri Domnului darul de a iubi pe toți oamenii. Domnul au zis: «Iubiți pre vrăjmașii voștri», iar noi, de nu vom iubi pe vrăjmași, nici pace în suflet nu vom avea. Neapărat trebuie să dobândim ascultarea, smerenia și dragostea, altminteri toate marile noastre nevoințe și privegheri vor fi în zadar. Un Bătrân a avut următoarea vedenie: un om oarecare turna apă într'un vas cu fundul găurit; mult se ostenea omul, dar apa curgea și vasul rămânea gol. Așa și noi, trăim în nevoință, dar trecem cu vederea o oarecare bună-săvârșire și din acea pricină sufletul rămâne pustiu.

O, fraților, nevoitori ai lui Hristos, să nu ne lenevim în nevoință și în rugăciuni, și toată viața să fim râvnitori. Am cunoscut mulți monahi care au venit cu sufletul arzând, dar apoi și-au pierdut întâia râvnă, însă cunosc și pe unii care până în sfârșit și-au păstrat-o.

Pentru a păstra râvna trebuie neîncetat să-ți aduci aminte de Domnul și să gândești: Venitu-mi-a sfârșitul, și acum va trebui să mă înfățișez judecății lui Dumnezeu. Și dacă astfel sufletul neîncetat va fi gata de moarte, nici nu-i va mai fi frică de moarte, ci va ajunge la smerită rugăciunea pocăinței, iar de la duhul pocăinței mintea ți se va curăți, și nici nu vei mai fi ademenit de lume, și pe toți vei iubi, și lacrămi vei vărsa pentru oameni. Dar când vei primi aceasta, să știi că este darul milostivirii lui Dumnezeu, iar omul în sine nimica este, greșalnică țărână.

Văzut-am oameni care au venit în mănăstire buni, iar apoi s'au stricat; văzut-am și dintr'aceia care au venit răi iar apoi

s'au făcut smeriți și blânzi, încât se bucură sufletul a-i privi. Cunosc pe un monah care, când era tânăr, înconjura satul spre a nu vedea sminteală, dar care nu demult două ceasuri a privit cu stăruință la lume, și însuși mi-a spus că iubea lumea. Așa se poate schimba sufletul monahului și să se întoarcă înapoi către lume. Și iată că acela a venit la șaptesprezece ani în Mănăstire și a trăit în Obște treizeci și cinci de ani. Din aceasta se vede cât trebuie să ne temem să nu ni se stingă acel foc care ne-a îmbiat a părăsi lumea și a iubi pe Domnul.

Mulți monahi cunosc harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt este dulce și atât de iubit sufletului, cât și văzând o fată frumoasă omul rămâne nemișcat de poftă; dar cel ce are har numai în suflet, acela încă se teme de păcat, căci simte că în el încă trăiește păcatul și că patimile îl îmbie.

Noi monahii ducem un război duhovnicesc. Un soldat care mergea la Thessalonic a venit la mine la magazie. Sufletul meu l-a îndrăgit și i-am zis: «Roagă-te ca să fie mai puține necazuri», iar el mi-a răspuns: «Am învățat în război să mă rog. Adesea m'am aflat în lupte crâncene; obuzele explodau împrejurul meu, dar eu am rămas în viață... Uite, așa mă rugam lui Dumnezeu: Doamne miluiește». Mă uitam la el când mi-a arătat cum se ruga, și era vădit că intra deplin în rugăciune; și Domnul l-au păzit.

Așa se ruga el la nevoie, în război, unde nu omoară decât trupul, dar noi, monahii, avem alt război, înlăuntrul nostru, în care poate pieri sufletul; de aceea noi trebuie să ne rugăm și mai stăruitor, ca sufletul să fie cu Domnul. Noi trebuie nu numai să scăpăm către El, ci și neîncetat să fim întru Dânsul; precum Îngerii pururea slujesc lui Dumnezeu cu mintea, așa și monahul pururea trebuie să fie cu mintea în Dumnezeu și să se învețe în Legea Lui ziua și noaptea.

Legea lui Dumnezeu se aseamănă unei grădini mari unde viețuiește și Însuși Domnul, și toți sfinții Săi: Prorocii, Apostolii, Sfinții, Mucenicii, Cuvioșii smeriți nevoitori; iar toți aceia minunat sânt adunați de către milosârdia lui Dumnezeu, și sufletul se bucură de această sfântă, mare și minunată Adunare.

Mulți doresc să-l cunoască și să-l vadă pe împărat, care nu este decât un om muritor; dar a cunoaște pe Domnul, pe Împăratul vecinicei slave este mai de preț decât toate.

O, fraților, citiți mai mult Evanghelia, Cărțile Apostolilor și pe Sfinții Părinți; prin această învățătură sufletul cunoaște pe Dumnezeu iar mintea într'atâta se adâncește în Domnul, că lumea este desăvârșit uitată, ca și cum nici nu te-ai fi născut în ea.

Domnul ne-au dat Evanghelia și voiește ca noi să urmăm ei, dar pe lângă ea Domnul ne învață cu harul Său; totuși nu toți pot înțelege aceasta, ci doar puțini, cei care smerit și-au lepădat propria voie; noi însă trebuie să întrebăm pe sfinții duhovnici, iar ei ne vor duce către Hristos, căci lor le este dat harul de a lega și dezlega. Mergi la duhovnic cu credință, și vei primi raiul.

Bine este monahului a fi ascultător și a se spovedi curat, ca duhovnicul să știe ce gânduri iubește sufletul lui. Un asemenea monah totdeauna va fi cu pace în Dumnezeu, iar în suflet i se vor naște dumnezeiești gânduri, și mintea i se va lumina de acele gânduri, și inima lui va odihni în Dumnezeu.

Viețuiește un astfel de monah pe pământ printre sminteli și tot felul de ispite, dară de nimic se teme, căci sufletul i s'a

întărit întru Dumnezeu şi L-a iubit, şi tot dorul său este cum să-şi smerească sufletul, căci Domnul iubeşte sufletul smerit, iar sufletul ştie ce voieşte de la el Domnul, căci Domnul îi este Învăţătorul.

Şi în vremea noastră sânt încă mulţi nevoitori plăcuţi lui Dumnezeu, măcar că nu fac în chip vădit minuni.

Dar iată minunea lui Dumnezeu pe care o putem vedea în sufletul nostru: dacă sufletul tău se smereşte cum se cuvine, Milostiv Domnul îi dă mare bucurie şi umilinţă; dar dacă sufletul înclină cât de puţin spre mândrie, cade în negrijanie şi întunecare. Dar aceasta o ştiu doar cei ce se nevoiesc.

Dacă tu ai venit în Obşte iubind pe Domnul fie şi într'o mică măsură, şi cugeţi că Domnul te-au adus acì şi că El te călăuzeşte prin Bătrânii tăi, harul lui Dumnezeu va sălăşlui întru tine şi Domnul îţi va da pacea şi osebirea binelui şi răului, iar sufletul tău va căuta binele în fiece zi şi ceas, căci s'a desfătat întru legea lui Dumnezeu.

De ai intrat în viaţa de Obşte, îmbărbătează-te, şi să nu se turbure sufletul tău.

Dacă slujeşti la arhondaric, fii asemenea lui Avraam, care s'a învrednicit a primi trei minunaţi Pribegi. Cu smerenie şi cu bucurie să slujeşti părinţilor şi frăţiei şi închinătorilor, şi vei primi plata lui Avraam.

Dacă lucrezi printre fraţi şi ai de răbdat sminteli, să te asemeni celor nebuni pentru Dumnezeu: ei se rugau pentru cei ce făceau sminteli, şi pentru o astfel de dragoste Domnul le dădea harul Sfântului Duh, şi lor le era uşor să viеţuiască printre oameni şi să poarte toate necazurile. Cel ce este la ascultări, măcar

că se risipește uneori, dar Domnul este milostiv față de dânsul; dar cel neascultător însuși gonește de la sine harul lui Dumnezeu.

Dacă te liniștești în chilie, să urmezi liniștirii Marelui Arsenie, pentru ca Duhul Sfânt să cârmuiască corabia sufletului tău.

De ești ostenit, pomenește milostivele graiuri ale Domnului: «Veniți către Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu voi odihni pre voi» (Mt. 11: 28). Acea odihnă în Duhul Sfânt o primește sufletul pentru pocăință.

Domnul iubește sufletul care-L caută din toată inima, căci El au zis: «Pre cei ce Mă iubesc, Eu iubesc, zice Domnul, și cei ce Mă caută vor afla har» (Pilde 8: 17). Iar acel har îmbie sufletul cu lacrămi a căuta pe Dumnezeu.

PENTRU ICONOMUL MĂNĂSTIRII

Mulți monahi zic că iconomul nu are când să se roage și că nu-și poate păstra pacea sufletească, fiindcă ziua întreagă trebuie să fie cu oamenii. Dară eu zic că dacă va iubi pe oameni și va cugeta despre lucrătorii săi că: «Iubește Domnul zidirea Sa», Domnul îi va da rugăciunea neîncetată, căci la Domnul toate sânt cu putință.

Iconomul dator este să-și iubească lucrătorii, și să-i fie milă de ei, și să se roage pentru dânșii:

«Doamne, înveselește îndurerate sufletele acestor sărmani oameni; trimite asupra lor Duhul Tău cel Sfânt, Mângâietorul»; atunci sufletul său va viețui ca într'o pustie liniștită și Domnul îi va da umilință și lacrămi în rugăciune, și harul Sfântului Duh va viia simțit într'însul, și sufletul limpede va simți ajutorul lui Dumnezeu.

A fost la noi următoarea întâmplare. Un iconom de-al Mănăstirii a trimis pe un lucrător la o treabă, dar acela, din necercare, nu a voit să meargă. Iconomul îi zice: «Mergi». Atunci lucrătorul s'a mâniat, şi înaintea tuturor celor de faţă – şi erau ca la vreo patruzeci de oameni – l-a numit pe iconom câine. Dar iconomului i-a fost milă de lucrător şi i-a dat ceai cu zahăr şi i-a zis: «Tu întotdeauna să-mi zici câine». Şi dintr'o dată lucrătorului i s'a făcut aşa de ruşine, că de ruşine i s'a aprins faţa, iar apoi a fost mai ascultător decât toţi.

Astfel, bine este a trăi cu dragoste; atunci Domnul va ajuta cu harul Său, şi va da rugăciune fierbinte pentru oameni. Dar dacă iconomul va fi supărăcios, îşi va strica şi propriul suflet, şi-i va aţâţa şi pe ceilalţi cu mânia sa.

Experienţa multor ani a arătat că iconomul trebuie să iubească pe oameni precum mama îşi iubeşte copiii, iar de este vreunul mai neascultător, pentru acela trebuie osârduitor să se roage lui Dumnezeu: «Doamne, luminează pe robul Tău: Tu doară îl iubeşti», şi rugăciunea ta îi va aduce folos, şi tu însuţi vei cunoaşte cât de bine este a te ruga pentru lucrători.

Pe iconomul cel bun toţi îl vor iubi, căci tuturor le merge la suflet când cineva se poartă blând cu ei. Experienţa a arătat că nu trebuie să gândeşti rău despre om, căci pentru aceasta se depărtează harul Sfântului Duh din suflet. Dară de vom iubi oamenii, Domnul va da rugăciune, cât şi în mijlocul norodului sufletul va putea neîncetat a înălţa glas către Dumnezeu.

XV

PENTRU ASCULTARE

Rari cei ce cunosc taina ascultării. Ascultătorul este mare înaintea lui Dumnezeu. El este următor lui Hristos, cel ce pe Sine S'au dat chip al ascultării. Iubeşte Domnul sufletul ascultător şi îi dăruieşte a Sa pace, iar atunci totul este bine, şi pentru toţi simte dragoste.

Ascultătorul toată nădejdea şi-a pus-o în Dumnezeu, şi de aceea sufletul lui totdeauna este în Dumnezeu, şi Domnul îi dă harul Său, iar harul învaţă sufletul tot binele şi-i dă puterea a rămâne în bine. El vede răul, dar acesta nu se atinge de sufletul lui, căci cu el este harul Sfântului Duh care îl păzeşte de tot păcatul, iar el în pace şi uşor se roagă lui Dumnezeu.

Iubeşte Duhul Sfânt sufletul ascultător, şi de aceea el curând cunoaşte pe Domnul, şi primeşte darul rugăciunii inimii.

Ascultătorul s'a dat voii lui Dumnezeu şi pentru aceea i se dăruieşte slobozenia şi odihna în Dumnezeu, iar el se roagă cu mintea curată, dar cei mândri şi neascultători nu pot a se ruga curat chiar de se nevoiesc mult. Ei nu ştiu nici cum lucrează harul, nici de au iertat lor Domnul păcatele. Ascultătorul însă limpede cunoaşte că Domnul i-au iertat păcatele, căci simte în sufletul său Duhul Sfânt.

Ascultarea trebuieşte nu numai monahilor, ci la tot omul. Până şi Domnul au fost ascultător. Cei mândri şi de sine ocârmuiți nu lasă harul să vieze în ei şi de aceea niciodată nu au pace sufletească, dar în sufletul celui ascultător uşor pătrunde harul Sfântului Duh şi-i dă bucurie şi odihnă.

Toți caută odihnă şi bucurie, dar puțini ştiu unde se află acea bucurie şi odihnă şi ce trebuie pentru a ajunge la ea. Iată, de treizeci şi cinci de ani văd un monah care totdeauna este cu sufletul vesel şi cu fața plăcută, măcar că este bătrân. Iar aceasta fiindcă iubeşte ascultarea şi şi-a dat sufletul voii lui Dumnezeu, şi nu are grijă de nimic, ci sufletul său a iubit pe Domnul şi vede pe Dânsul.

Cel ce poartă în sine fie şi puțin har, acela bucuros se pleacă fiecărei stăpâniri. El ştie că Dumnezeu ocârmuieşte şi cerul, şi pământul, şi cele dedesupt, şi pe el însuşi, şi faptele sale, şi tot ce este în lume, şi de aceea totdeauna este liniştit.

Ascultătorul s'a dat voii lui Dumnezeu şi nu se teme de moarte, căci sufletul lui s'a deprins a vieți cu Dumnezeu şi L-a iubit. Unul ca acesta şi-a tăiat voia, şi astfel nici în suflet, nici în trup nu are acele lupte care-l muncesc pe cel nesupus şi care îşi urmează propria voie.

Adevăratul ascultător îşi urăşte voia şi îşi iubeşte părintele duhovnicesc, şi pentru aceasta primeşte slobozenia a se ruga lui Dumnezeu cu mintea curată, iar sufletul lui slobod, fără gânduri vede pe Dumnezeu şi este odihnit întru Dânsul. Acesta curând ajunge a iubi pe Dumnezeu, pentru smerenia sa şi pentru rugăciunile părintelui său duhovnicesc.

Viața noastră este simplă, dar înțeleaptă. Maica Domnului i-a spus Cuviosului Serafim: «Dă-le (monahiilor) ascultare, iar cele ce vor păzi ascultarea şi înțelepciunea vor fi cu tine şi aproape de Mine».

Vedeți cât de ușoară este mântuirea. Însă înțelepciunea trebuie învățată printr'o îndelungă cercare. Ea vine de la Dumnezeu pentru ascultare. Domnul iubește sufletul ascultător, iar dacă-l iubește, atunci orice va cere sufletul de la Dumnezeu, îi va da. Ca și înainte, așa și acum, Domnul aude rugăciunile noastre și plinește cererile.

De ce Sfinții Părinți au rânduit ascultarea mai presus de post și de rugăciune?

Pentru că din nevoințe fără ascultare se naște slava deșartă, însă ascultătorul toate săvârșește precum i se spune și nu are temei a se mândri. Pe lângă aceasta, ascultătorul și-a tăiat voia întru toate și ascultă de părintele său duhovnicesc, și de aceea mintea îi este slobodă de toată grija și se roagă curat. Ascultătorul nu are în minte decât pe singur Dumnezeu și cuvântul duhovnicului, pe când mintea celui neascultător se îndeletnicește cu tot felul de treburi și cu osândirea duhovnicului, drept aceea nu poate vedea pe Dumnezeu.

Am văzut pe un ucenic ce avea o grea ascultare. El avea rugăciunea inimii și Domnul îi dădea lacrămi a plânge pentru întreaga lume, iar Igumenul Andrei i-a spus: «Asta ți s'a dat pentru ascultare».

Prin ascultare omul se păzește de mândrie, pentru ascultare se dă rugăciunea, pentru ascultare se dă și harul Sfântului Duh. Iată de ce ascultarea este mai presus de post și de rugăciune.

De ar fi păzit îngerii (cei căzuți) ascultarea, ar fi rămas în ceruri și ar cânta slava Domnului. Și de ar fi păzit Adam ascultarea, atunci și el și neamul lui ar fi rămas în rai.

Dar și acum îți poți întoarce raiul prin pocăință. Domnul mult ne iubește, în ciuda păcatelor noastre, doară de ne vom smeri și ne vom iubi vrăjmașii.

Dar cel ce nu-şi iubeşte vrăjmaşii nu va putea avea pace, măcar de-l vor şi pune în rai.

XVI

PENTRU RĂZBOIUL DUHOVNICESC

Toți cei ce au urmat Domnului nostru Iisus Hristos duc duhovnicescul război. Sfinții, printr'o îndelungă cercare, au deprins acest război din harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt i-au povățuit și i-au înțelepțit, și le-au dat puterea a birui pe vrăjmași, dar fără Duhul Sfânt sufletul nu poate nici măcar să pornească acest război, căci nu știe și nu înțelege cine și unde îi sânt vrăjmașii.

Fericiți sântem noi, dreptslăvitorii creștini, căci trăim sub mila lui Dumnezeu. Nouă ușor ne este a ne război: înduratu-S'au de noi Domnul, și ne-au dat Duhul Sfânt Carele viază în Biserica noastră. Atâta doar ne întristează, că nu toți oamenii cunosc pe Dumnezeu și cât de mult ne iubește El. Această dragoste o simte sufletul ce se roagă, și Duhul Sfânt poartă mărturie sufletului pentru mântuire.

Lupta noastră se desfășoară în fiece zi și ceas.

De ai mustrat pe fratele, sau l-ai osândit, sau l-ai necăjit, ți-ai pierdut pacea. De ai căzut în slava deșartă sau te-ai semețit asupra fratelui, ai pierdut harul. Dacă ți-a venit un gând de curvie și nu l-ai alungat îndată, sufletul pierde dragostea pentru Dumnezeu și îndrăzneala în rugăciune. De iubești a stăpâni, sau iubești banii, niciodată nu vei cunoaște dragostea lui Dumne-

zeu. De ţi-ai împlinit propria voie, te-ai biruit de vrăjmaşul, şi negrijania ţi-a umplut sufletul. De ţi-ai urât fratele, înseamnă că ai căzut de la Dumnezeu şi că un duh rău te stăpâneşte.

Însă de vei face bine fratelui, vei afla odihna conştiinţei. De-ţi vei tăia propria voie, vei goni pe vrăjmaşi şi vei primi pace în suflet.

De ierţi fratelui ocările şi iubeşti pe vrăjmaşi, vei primi iertare greşalelor tale şi Domnul îţi va da a cunoaşte dragostea Sfântului Duh.

Iar când deplin te-ai smerit, atunci vei afla desăvârşita odihnă în Dumnezeu.

Când sufletul este smerit şi Duhul lui Dumnezeu este în el, omul cunoaşte fericirea în duh şi dragostea lui Dumnezeu. Sufletul, când a cunoscut milostivirea Domnului, de nimic se mai teme, de nici o năpastă pe pământ, ci doreşte pururea a se afla înaintea lui Dumnezeu, smerit, şi a iubi pe fratele. Dar dacă sufletul alunecă în slava deşartă, i s'a sfârşit prăznuirea, căci harul părăseşte sufletul şi de acum nu se mai poate ruga curat, ci vin gânduri rele şi sfâşie sufletul.

Pentru ce dară suferă omul pe pământ, poartă necazuri şi rabdă năpaste?

Suferim pentru că nu avem smerenie. În sufletul smerit viază Duhul Sfânt şi el dă sufletului slobozenie, pace, dragoste, fericire.

Suferim pentru că nu ne iubim fratele. Domnul au zis: «Iubiţi-vă unii pre alţii, şi veţi fi ai Mei ucenici». Din dragostea pentru fratele vine dragostea pentru Dumnezeu. Dulce este dragostea lui Dumnezeu; ea este darul Duhului Sfânt, şi deplin

nu se cunoaşte decât în Duhul Sfânt. Dar este şi o dragoste mijlocie, pe care omul o are atunci când se străduieşte a păzi poruncile lui Hristos şi se teme să nu întristeze cu ceva pe Dumnezeu; şi aceasta este bine. Trebuie zilnic să ne silim spre bine şi din toate puterile să ne învățăm smerenia lui Hristos.

Domnul au zis ucenicilor Săi: «Pacea Mea dau vouă» (Io. 14: 27).

Această pace a lui Hristos trebuie cerută de la Dumnezeu, iar Domnul o dă celui ce cere; şi când o primim, trebuie cu sfinţenie să o păzim şi să o înmulţim; dar cel ce nu s'a dat voii lui Dumnezeu în necazuri, nu poate nici să cunoască milosârdia lui Dumnezeu.

De te ajunge vreun necaz nu slăbi, ci aminteşte-ţi că Domnul caută asupra ta cu milostivire şi nu îngădui gândul: «Căuta-va oare Domnul asupra mea, când eu Îl scârbesc?», căci Domnul din fire este **Milostivire**. Ci cu credinţă întoarce-te către Dumnezeu, şi spune ca fiul cel pierdut din Evanghelie: «Nu sânt vrednic eu a mă numi fiul Tău», şi vei vedea cât de drag vei fi Tatălui, şi va fi atunci o negrăită bucurie în suflet.

Oamenii nu se învaţă smerenia, şi pentru mândria lor nu pot primi harul Sfântului Duh, şi de aceea suferă întreaga lume. Dar dacă oamenii ar cunoaşte pe Domnul, cât este El de milostiv, de smerit şi de blând, într'un singur ceas s'ar schimba faţa întreg pământului, şi tuturor ar fi mare bucurie şi dragoste.

Domnul cel milostiv ne-au dat pocăinţă, iar prin pocăinţă totul se îndreptează. Prin pocăinţă primim iertare greşalelor; prin pocăinţă vine harul Sfântului Duh, şi aşa cunoaştem pe Dumnezeu.

Dacă cineva şi-a pierdut pacea şi suferă, pocăiască-se, şi Domnul îi va da a Sa pace.

Dacă vreun norod sau vreo ţară suferă, trebuie ca toţi să se pocăiască, şi atunci totul se va îndrepta de la Dumnezeu.

Toată lupta noastră este spre a ne smeri. Vrăjmaşii noştri au căzut prin mândrie, şi pe noi tot acolo ne trag. Dară noi, fraţilor, să ne smerim, şi atunci vom vedea slava Domnului încă de acì de pe pământ (Mt. 16: 28; Mc. 9: 1), căci Domnul celui smerit îi dă a-L cunoaşte în Duhul Sfânt.

Sufletul ce a gustat dulceaţa iubirii lui Dumnezeu, întreg se naşte din nou, şi se face cu totul altul, şi iubeşte pe Domnul său, şi din toată puterea sa trage către El zi şi noapte, şi un oarecare răstimp va rămâne liniştit în Dumnezeu, apoi va începe a se întrista pentru norod.

Milostiv Domnul dă uneori sufletului odihnă în Dumnezeu, iar alteori durerea inimii pentru întreagă lumea oamenilor, ca doară se vor pocăi toţi oamenii şi vor intra în rai. Sufletul ce a cunoscut îndulcirea Duhului Sfânt tuturor doreşte aceeaşi, căci desfătarea Domnului nu lasă sufletul a fi de sine iubitor, ci îi dă dragostea ce izvorăşte din inimă.

Să iubim dară pe Domnul Carele mai întâi ne-au iubit, şi au suferit pentru noi.

Nu voi ascunde de la voi pentru ce Domnul dă al Său har. Nu voi scrie mult, dar rogu-vă, să vă iubiţi unul pe altul, şi veţi vedea atunci mila Domnului. Să iubim pe fratele, şi va iubi pe noi Domnul. Nu gândi, suflete, că te iubeşte Domnul dacă tu te uiţi chiorâş la cineva. O, nu. Mai curând dracii te vor iubi, căci te-ai făcut slugă lor; dar nu zăbovi, pocăieşte-te şi cere Domnului puterea de a-ţi iubi fratele, şi atunci vei avea pace în suflet.

Din toate puterile cereți Domnului smerenia și dragostea frățească, fiindcă pentru dragostea către fratele Domnul dă în dar harul Său. Cearcă asupră-ți: într'o zi cere Domnului dragoste către fratele, iar în cealaltă trăiește fără dragoste, și vei vedea deosebirea. Rodurile duhovnicești ale iubirii sânt limpezi: pace și bucurie în suflet, și toți îți vor fi apropiați și dragi, și vei vărsa din belșug lacrămi pentru aproapele și pentru toată suflarea și făptura.

Adesea pentru o singură bineție sufletul simte în sine o bună schimbare; și dimpotrivă, pentru o singură privire chiorâș pierde harul și dragostea lui Dumnezeu. Atunci curând te căiește, ca să se întoarcă pacea lui Dumnezeu în sufletul tău.

Fericit sufletul care a iubit pe Domnul și de la Dânsul s'a învățat smerenia. Iubește Domnul sufletul smerit care cu tărie nădăjduiește la Domnul. În fiece clipă el simte mila Lui, astfel încât și de vorbește cu oamenii, este adâncit în iubit Domnul, și din îndelunga vreme a luptei cu vrăjmașii sufletul a iubit smerenia mai presus de toate și nu mai lasă pe vrăjmași să-i răpească frățeasca iubire.

Dacă din răsputeri vom iubi pe fratele și ne vom smeri sufletul, biruința va fi a noastră, căci Domnul, mai mult decât pentru toate celelalte, dă harul Său pentru iubirea către fratele.

Eu doar am cercat Duhul Sfânt în desăvârșire, dar a-L dobândi nu pot.

Căiescu-mă că în anii tinereții am trăit urât și că nu am urmat Sfântului meu, plăcutului lui Dumnezeu Simeon Stâlpnicul (de la Muntele cel Minunat). Minunată este viața lui. Avea șapte ani când i S'au arătat Domnul, și el îndată L-a cunoscut, și L-a întrebat: «Doamne, cum Te-au răstignit?» Domnul Și-au întins mâinile și au zis: «Așa M'au răstignit; dar Eu Însumi am voit-o. Și tu împreună răstignește-te cu Mine în fiece zi».

Aşa trebuie a ne sili spre bine toată viaţa, dar mai cu seamă să iertăm celorlalţi greşalele lor, iar atunci nici Domnul nu-Şi va mai aduce aminte de ale noastre greşale şi ne va da harul Sfântului Duh.

Când eram mirean îmi plăcea să iert din suflet, şi uşor iertam, şi cu dorire mă rugam pentru cei ce mă supărau, iar când am ajuns în Mănăstire, ca începător am primit un mare har, şi acela m'a învăţat a-mi iubi vrăjmaşii.

Sfântul Apostol Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul spune că poruncile lui Dumnezeu nu sânt grele, ci uşoare (1 Io. 5: 3). Dar ele sânt uşoare numai din pricina dragostei, iar dacă dragoste nu este, **totul este greu**. Drept aceea, păstrează dragostea, nu o pierde, căci deşi este cu putinţă a o regăsi, aceasta se dă pentru multe lacrămi şi rugăciuni, iar fără dragoste greu este a vieţui în lume. Iar a rămâne mai departe în răutate, aceasta este moartea sufletului – de care păzească-ne Domnul.

Când sufletul pe care l-au căutat Domnul şi i-au dat al Său har, îl pierde pentru oarecare pricină, adânc tânjeşte după el şi doreşte din nou a-l afla. O, cum cerşeşte el Stăpânului zi şi noapte, ca să-l miluiască şi din nou să verse asupră-i mila Sa. Şi cine poate înfăţişa suspinurile, sau lacrămile, sau plecările genunchelor? Şi mulţi, mulţi ani se osteneşte sufletul căutând acel har pe care-l gustase şi cu care se desfătase. Şi se întâmplă ca îndelungă vreme să ispitească Domnul sufletul de-l este credincios; iar sufletul, nevăzând în sine acea desfătare pe care o cunoscuse, din nou însetează după ea, şi smerit aşteaptă, şi necontenit este tras către Domnul de focul iubirii.

Cu harul uşor este a iubi pe Dumnezeu şi a se ruga zi şi

noapte; dar sufletul înţelept rabdă şi uscăciunea, şi cu tărie nădăjduieşte la Domnul, şi ştie că El nu-i va ruşina nădejdea, şi-i va da la vremea potrivită. Harul lui Dumnezeu vine uneori degrab, dar alteori îndelung nu se dă; dar sufletul înţelept se smereşte şi iubeşte pe aproapele, şi blând îşi poartă crucea, şi astfel biruieşte vrăjmaşii care încearcă a-l smulge de la Dumnezeu.

Când păcatele ca nourii acoperă de către suflet lumina milosârdiei lui Dumnezeu, atunci sufletul, măcar că însetează după Domnul, dar petrece neputincios şi slăbănogit, precum pasărea închisă într'o colivie; deşi râvneşte crângul înverzit, totuşi nu poate zbura, ca slobodă să cânte cântul cel de laudă lui Dumnezeu.

Mult m'am muncit necunoscând căile Domnului, dar acum, după mulţi ani şi multe necazuri, în Duhul Sfânt am cunoscut voia lui Dumnezeu. Tot ce au poruncit Domnul trebuie împlinit întocmai (Mt. 28: 20), căci aceasta este calea către Împărăţia Cerului, unde vom vedea pe Dumnezeu. Dar tu nu te gândi că vezi pe Dumnezeu, ci smereşte-te, şi cugetă că după moarte vei fi aruncat în temniţă şi acolo te vei chinui şi vei tânji după Domnul. Când plângem şi ne smerim sufletul, harul lui Dumnezeu ne păzeşte, dar dacă părăsim plânsul şi smerenia, putem fi atraşi de gânduri şi de vedenii. Sufletul smerit nu are vedenii şi nu le doreşte, ci cu mintea curată se roagă lui Dumnezeu, însă mintea semeaţă nu poate fi curată de gânduri şi închipuiri, ba chiar poate ajunge până la a vedea draci şi a vorbi cu ei. Scriu despre aceasta, căci eu însumi am fost în această năpastă.

De două ori m'am aflat în înşelare. Întâia oară chiar la înce put, necercat fiind, când eram un tânăr începător – şi atunci

Domnul m'au miluit. Dar a doua oară era de acum din mândrie, şi atunci mult m'am muncit înainte ca Domnul să mă vindece, pentru rugăciunile duhovnicului. Aceasta s'a întâmplat după ce primisem o oarecare vedenie. La patru bărbaţi înduhovniciţi mi-am destăinuit acea vedenie şi niciunul dintre dânşii nu mi-a spus că era de la vrăjmaşi, şi totuşi înşelarea slavei deşarte mă lupta. Dar apoi eu de la sinemi mi-am dat seama de greşala mea, căci din nou au început să mi se arate draci, nu numai noaptea, ci şi ziua. Sufletul îi vede, dar nu se teme, căci simţeam cu mine şi mila lui Dumnezeu. Şi astfel mulţi ani am suferit din pricina lor; şi dacă Domnul nu mi-ar fi dat a-L cunoaşte în Duhul Sfânt, şi de nu ar fi fost ajutorul Preasfintei şi Bunei Stăpâne, aş fi deznădăjduit de mântuire; dar acum sufletul meu cu tărie nădăjduieşte la milosârdia lui Dumnezeu, măcar că după faptele mele sânt vrednic de chinuri şi pe pământ, şi în iad.

Multă vreme nu am putut desluşi ce este cu mine. Gândesc: pe oameni nu osândesc; gânduri rele nu primesc; ascultarea mi-o fac osârduitor; la mâncare mă înfrânez; mă rog neîncetat; atunci de ce vin dracii la mine? Văd că undeva greşesc, dar nu-mi pot da seama – unde? Mă rog – ei se îndepărtează o vreme, şi apoi iarăşi vin. Şi îndelung mi-a rămas sufletul în această luptă. Am vorbit despre ea mai multor bătrâni; ei tăceau; iar eu rămâneam nedumerit.

Şi iată că într'o noapte şedeam în chilie, şi dracii au venit la mine şi mi-au umplut chilia. Mă rog osârduitor – Domnul îi goneşte, dar ei iarăşi vin. Atunci m'am ridicat să fac metanii la icoane, şi dracii erau împrejurul meu, iar unul în faţă, cât nu mă puteam închina icoanelor, căci ar fi părut că lui mă închin. Atunci din nou şed şi zic:

«Doamne, Tu vezi că eu voiesc Ţie să mă rog cu mintea curată, dar dracii nu mă lasă. Spune-mi, ce trebuie să fac ca să plece de la mine?»

Şi mi-a venit răspuns de la Domnul în suflet:

«Cei mândri totdeauna suferă astfel de la draci».

Eu Îi zic: «Doamne, Tu eşti Milostiv, Te cunoaşte sufletul meu; spune mie, ce trebuie să fac spre a mi se smeri sufletul?»

Şi îmi răspunde Domnul în suflet:

«Ţine-ţi mintea în iad, şi nu deznădăjdui».

O, milostivirea lui Dumnezeu. Urâciune sânt eu înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor, iar Domnul atât de mult mă iubeşte, şi mă înţelepţeşte, şi mă tămăduieşte, şi Însuşi îmi învaţă sufletul smerenia şi iubirea, răbdarea şi ascultarea, şi toată mila Sa au vărsat-o asupra mea.

De atunci eu îmi ţin mintea în iad, şi ard în întunecatul foc, şi tânjesc după Domnul, şi cu lacrămi Îl caut şi zic:

«Curând voi muri, şi mă voi sălăşlui în întunecata temniţă a iadului, şi singur voi arde acolo, şi mă voi mistui tânjind dupre Domnul, şi voi plânge: Unde este Domnul meu, pre Carele cunoaşte sufletul meu».

Şi mare folos am tras eu de la acest gând: mintea mi s'a curăţit, şi sufletul a aflat odihnă.

Minunat lucru. Domnul mi-au poruncit a-mi ţine mintea în iad şi a nu deznădăjdui. Atât ne este El de aproape: «Iată Eu cu voi sânt până în săvârşitul veacului» (Mt. 28: 20), şi iarăşi: «Cheamă pre Mine în ziua necazului tău, şi te voi scoate, şi Mă vei proslăvi» (Ps. 49: 15).

Când Domnul se atinge de suflet, acesta se înnoieşte întru totul, dar numai cei ce din cercare au cunoscut-o o ştiu, căci fără Duhul Sfânt nu se pot cunoaşte cele cereşti, iar Duhul acesta a fost dat pe pământ de către Domnul.

Cine va înfăţişa bucuria de a cunoaşte pe Domnul şi cu nesaţiu a tinde către Dânsul zi şi noapte? O, cât de binecuvântaţi şi

fericiți sântem noi, creştinii. Nu este lucru mai de preț decât a cunoaşte pe Domnul, şi nimic mai rău decât a nu-L cunoaşte. Dar şi acela este fericit care, măcar că nu-L cunoaşte, totuşi crede.

Am început să fac precum m'au învățat Domnul, şi s'a îndulcit sufletul meu de odihna întru Dumnezeu, şi acum zi şi noapte cer de la Dumnezeu smerenia lui Hristos. O, a lui Hristos smerenie. Eu o cunosc, măcar că nu o pot dobândi. O cunosc din harul lui Dumnezeu, dar a o arăta nu pot. O caut ca pe un luminos mărgăritar de mare preț. Mai iubită este sufletului şi mai dulce decât întreaga lume. Am cunoscut-o din cercare. Iar voi să nu vă uimiți de aceasta. Duhul Sfânt pe pământ viază în noi, şi El ne luminează. El ne dă a cunoaşte pe Dumnezeu. El ne dă a iubi pe Domnul. El ne dă a gândi pe Dumnezeu. El ne dă darul cuvântului. El ne dă a slavoslovi pe Domnul. El ne dă bucuria şi veselia.

Duhul Sfânt ne dă a duce lupta cu vrăjmaşii şi a-i birui.

Rog pe toți oamenii: Să alergăm către pocăință, şi vom vedea atunci milostivirea Domnului. Dar pe cei ce văd vedenii şi cred în ele îi rog să înțeleagă că din aceasta se vădeşte la ei mândrie, şi împreună cu ea, îndulcirea slavei deşarte, în care nu se află smeritul duh al pocăinței; iar aceasta este o pacoste, căci fără smerenie nu este cu putință a birui pe vrăjmaşi.

Eu de două ori m'am înşelat. Odată vrăjmaşul mi-a arătat lumină, şi gândul îmi spunea: Primeşte, este harul. Altădată am primit o vedenie, şi mult am suferit de la ea. Odată, la sfârşitul privegherii, când cântau «Toată suflarea laude pre Domnul», am auzit cum Împăratul David, în cer, cânta slavoslovia lui

Dumnezeu. Mă aflam sus la cor, şi mi se părea că nu este nici acoperiş, nici cupolă, şi că văd cerul deschis. Am vorbit despre aceasta cu patru bărbaţi înduhovniciţi, dar nici unul din ei nu mi-a spus că vrăjmaşul îşi bătea joc de mine, iar eu credeam că dracii nu pot slavoslovi pe Dumnezeu, şi deci vedenia nu era de la vrăjmaşi. Dar înşelăciunea slavei deşarte mă lupta, şi din nou am început să văd draci. Atunci am văzut că mă înşelasem, şi am descoperit totul duhovnicului, şi i-am cerut rugăciunile; iar pentru rugăciunile sale eu sânt acum mântuit, şi totdeauna mă rog Domnului să-mi dea duhul smereniei. Şi de mi s'ar pune întrebarea: Ce voieşti de la Dumnezeu, ce daruri? – aş răspunde: Duhul smereniei, de care se bucură Dumnezeu mai mult decât de toate. Pentru smerenia Ei, Fecioara Maria a devenit Maica lui Dumnezeu, şi este proslăvită în cer şi pe pământ mai mult decât toţi. Ea s'a dăruit cu totul voii lui Dumnezeu – «Iată roaba Domnului», a spus Ea; şi noi toţi trebuie să urmăm Sfintei Fecioare.

Pentru smerenie sufletul dobândeşte odihnă în Dumnezeu, dar spre a-şi păstra acea odihnă sufletul îndelung va să se înveţe. Ne pierdem odihna fiindcă nu ne-am întărit în smerenie. Şi pe mine mult m'au înşelat vrăjmaşii. Gândeam: Sufletul meu cunoaşte pe Domnul, ştie cât este El de bun şi cât de mult ne iubeşte; cum de-mi vin gânduri rele? Şi multă vreme nu am putut desluşi, până când m'au luminat Domnul, iar atunci am cunoscut că din mândrie se ivesc gândurile rele.

Un monah neiscusit suferea de draci, şi când s'au năpustit asupra lui a fugit, iar ei goneau după el.

De ţi se întâmplă ceva asemănător, tu să nu te înfricoşezi şi să nu fugi, ci stai cu bărbăţie, smereşte-te şi zi: «Doamne milu-

ieşte-mă, căci mare păcătos sânt», şi dracii se vor face nevăzuţi; dar dacă vei fugi ca un fricos, ei te vor goni în prăpastie. Aminteşte-ţi că în ceasul când te năpădesc dracii, atunci şi Domnul caută asupra ta – cât de mult nădăjduieşti tu la Dânsul?

De vei vedea limpede pe satana, şi te va arde cu focul său, şi va voi să-ţi înrobească mintea, tu iarăşi nu te înfricoşa, ci cu tărie nădăjduieşte întru Domnul şi zi: «Sânt mai rău decât toţi», şi se va duce de la tine vrăjmaşul.

De vei simţi că un duh rău lucrează înlăuntrul tău, nici atunci nu slăbi, ci spovedeşte-te curat, şi osârduitor cere Domnului duh smerit, şi Domnul negreşit va da, iar atunci, în măsura smereniei tale, vei simţi har în sineţi, dar când deplin se va smeri sufletul tău, vei afla desăvârşită odihnă.

Şi asemenea război duce omul întreaga viaţă.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, chiar de cade mai târziu în înşelare nu se înfricoşează, ci amintindu-şi de dragostea lui Dumnezeu, şi ştiind că lupta cu vrăjmaşii este îngăduită din pricina slavei deşarte şi mândriei, se smereşte şi cere Domnului vindecare, şi Domnul vindecă sufletul, uneori curând, dar alteori încet, puţin câte puţin. Cel ascultător, care crede duhovnicului şi nu se încrede în sine, degrab se vindecă de tot răul ce i-au pricinuit vrăjmaşii, dar cel neascultător nu se îndreptează.

Lupta sufletului cu vrăjmaşul este până la mormânt. Iar dacă în războiul obişnuit se omoară doar trupul, războiul nostru este mai greu şi mai primejdios, căci poate pieri şi sufletul.

Pentru mândria mea Domnul au îngăduit vrăjmaşului de două ori să facă război cu sufletul meu, astfel că sufletul mi se afla în iad; şi pot spune că dacă sufletul este bărbătos, va sta, dar de nu, poate pieri pe veci. Tuturor celor ce, asemenea mie, se vor afla într'o astfel de năpastă, le scriu: Staţi cu bărbăţie, şi

cu tărie nădăjduiți în Domnul, şi vrăjmaşii nu vor putea răzbi, căci Domnul i-au biruit. Prin harul lui Dumnezeu am cunoscut că Domnul cu milostivire se grijeşte de noi, şi nici o rugăciune, nici un gând bun piere înaintea lui Dumnezeu. Domnul adesea pare a nu ne auzi; dar aceasta numai pentru că noi sântem mândri şi pentru că nu ne este de folos. Greu este să desluşeşti mândria în sine, dar pe cel mândru Domnul îl lasă a se zbate cu propria-i neputință, câtă vreme nu se smereşte. Dar când sufletul se smereşte, vrăjmaşii sânt înfrânți şi sufletul află mare odihnă în Dumnezeu.

De două ori am fost în Duhul Sfânt, şi de două ori m'am aflat într'o mare năpastă şi am răbdat o grea ispitire. Iar odată mi s'a îngăduit următoarea încercare din pricina mândriei: harul Sfântului Duh s'a depărtat de la mine, iar eu m'am simțit ca un dobitoc în trup omenesc. Cu mintea nu L-am uitat pe Dumnezeu, dar sufletul se pustiise ca la dobitoace. Am început să mă pocăiesc şi harul s'a întors. Aceasta s'a îndelungat vreme de trei zile.

Mi s'a întâmplat de asemenea, în vremea rugăciunii, să nu ştiu de eram în trup sau în afara trupului, dar sufletu-mi vedea pe Dumnezeu.

Şi iată acum ştiu din cercare ce înseamnă a fi în Duhul Sfânt, şi ce înseamnă a fi fără El.

O, fraților, de ați putea pricepe zbuciumul sufletului care a purtat Duhul Sfânt şi apoi L-a pierdut. Acel zbucium este de nerăbdat. Sufletul este atunci într'un necaz şi într'o durere de nepovestit.

O, este chinul lui Adam după ce s'a izgonit din rai.

Cine poate înțelege raiul? Cel ce poartă în sine Duhul Sfânt, acela poate a-l înțelege, în parte, căci raiul este Împărăția Duhului Sfânt, iar Duhul Sfânt și în cer, și pe pământ același este.

Gândeam: Eu sânt o urâciune, și merit toată pedeapsa; iar Domnul în loc de pedeapsă mi-au dat Duhul Sfânt. O, mai dulce este Duhul Sfânt decât tot ce este pământesc. Este hrana cea cerească, este bucuria sufletului.

De voiești simțit a avea harul Sfântului Duh, smerește-te ca Sfinții Părinți. Pimen cel Mare a zis ucenicilor săi: «Credeți-mă, fiilor, unde este satana, acolo și eu voi fi». Curelarul din Alexandria cugeta: «Toți se vor mântui, eu unul voi pieri», iar Domnul au descoperit Marelui Antonie că la măsura curelarului el nu ajunsese. Ei duceau un război crâncen cu vrăjmașii și se deprinseseră a cugeta smerit despre sineși, și pentru aceea Domnul i-au iubit.

Și mie au dat Domnul a pătrunde puterea acestor cuvinte. Și eu, când îmi țin mintea în iad, sufletul îmi este în liniște, dar când uit aceasta, îmi vin gânduri neplăcute lui Dumnezeu.

Gândeam: Eu nu sânt decât țărână, și greșalnică țărână, dar Domnul mi-au arătat a Sa milă peste măsură, și mult mi-au dat al Său har, și se bucură duhul meu că, deși sânt urâcios, Domnul totuși mă iubește, și de aceea sufletu-mi nesățios trage către Dânsul, iar când Îl aflu, zic sufletului meu: Ia aminte acum să nu-L pierzi, «ca să nu vie ție ceva mai rău», căci mare chin este când sufletul pierde harul Sfântului Duh.

Credeți-mă, înaintea feței Domnului scriu, pe Carele cunoaște sufletul meu. Pentru a păstra harul trebuie tot mereu să te smerești. Iată și Domnul, pe cei ce lucrează Lui, cu milostivire îi smerește. Antonie cel Mare cugeta că în pustie el este mai în vârstă decât toți și mai desăvârșit decât toți, dar Domnul l-au trimis către Pavel Thiveul, și a văzut Antonie pe unul mai în

vârstă şi mai desăvârşit decât el.

Cuviosul Zosima cugeta că este monah din copilărie şi că nimenea poate împreună-grăi cu dânsul, dar l-a smerit Maria Eghipteanca, şi atunci a văzut că de departe nu atinsese măsura ei.

Pe Sfințitul Tihon din Zadonsk l-a smerit un nebun întru Hristos, l-a plesnit peste obraz şi i-a zis: «Nu te semeți».

Astfel Milostiv Domnul smereşte pe sfinți, ca ei să rămână până întru sfârşit smeriți. Iar noi cu atât mai mult trebuie să ne smerim. Eu cer zi şi noapte de la Dumnezeu smerenia lui Hristos. Sufletul însetează a o dobândi. Este cel mai înalt dar al Duhului Sfânt. În smerenia lui Hristos este şi dragostea, şi pacea, şi blândețea, şi înfrânarea, şi ascultarea, şi îndelungă-răbdarea, şi toate bune-săvârşirile se cuprind într'însa.

Sufletul smerit, ce poartă din belşug în sine harul Sfântului Duh şi îl păstrează, în vremea dumnezeieştilor vedenii are multă putere de a le purta, dar cine are puțin har cade cu fața la pământ, căci puțină este în el puterea harului.

Astfel, pe Thavor, când Domnul S'au schimbat la chip, Moisi şi Ilie stând în picioare grăiau cu El, dar Apostolii au căzut cu fața la pământ; dar mai târziu, când s'a înmulțit într'înşii harul Sfântului Duh, rămâneau şi ei în picioare când li se arăta Domnul şi, aşijderea, puteau grăi cu Dânsul.

Astfel şi Cuviosul Serghie, arătându-i-se Maica Domnului, sta în picioare înaintea Ei, căci avea din belşug harul Sfântului Duh, dar ucenicul său Miheia a căzut cu fața la pământ şi nu putea căuta la Maica Domnului. Şi Serafim din Sarov avea din belşug harul Sfântului Duh şi rămânea în picioare când i se arăta Maica Domnului, dar ucenița lui a căzut cu fața la pământ, căci avea mai puțin har.

Tot aşa, dacă sufletul are în sine har, când vede draci nu se

teme de ei, căci simte în sine puterea lui Dumnezeu.

Este ceasul al patrulea din noapte. Şed în chilia mea ca într'o cămară împărătească, în pace şi iubire, şi scriu. Dar când vine harul cel mare, atunci nu mai pot scrie.

MAREA ŞTIINŢĂ

Câtă vreme vieţuim pe pământ trebuie să învăţăm a duce lupta cu vrăjmaşii. Mai greu decât toate este a ne omorî trupul pentru Dumnezeu şi a birui iubirea de sine.

Pentru a birui iubirea de sine neapărat trebuie totdeauna a ne smeri. Aceasta este **marea ştiinţă**, pe care nu degrab o deprinzi.

Trebuie să te socoteşti mai rău decât toţi şi să te osândeşti la iad. Astfel se smereşte sufletul şi se dobândeşte plânsul pocăinţei de la care se naşte bucuria. Bine este să-ţi deprinzi sufletul a cugeta: arde-voi în focul iadului. Dar ce păcat că puţini o înţeleg. Mulţi deznădăjduiesc şi pier. Sufletul lor se sălbăticeşte, şi nu mai vrea nici să se roage, nici să citească, nici să se mai gândească la Dumnezeu.

Trebuie să te osândeşti în suflet, dar să nu deznădăjduieşti de milosârdia şi de dragostea lui Dumnezeu. Trebuie să dobândeşti duh smerit şi zdrobit; atunci se vor depărta toate gândurile şi mintea se va curăţi. Dar trebuie şi să-ţi cunoşti măsura, spre a nu împovăra sufletul peste măsură. Învaţă să te cunoşti şi dă sufletului nevoinţă pe măsură.

Nu toate sufletele au aceeaşi putere: unele sânt tari ca piatra, dar altele slabe ca fumul. Asemenea fumului sânt sufletele mândre. Precum vântul poartă fumul orişiunde, aşa şi vrăjmaşul le

trage unde voieşte, căci ele ori nu au răbdare, ori sânt uşor înşelate de vrăjmaşi. Dar sufletele smerite păzesc poruncile Domnului şi stau neclătit într'însele, ca o stâncă în mare de care se sparg valurile. Ele s'au dat voii lui Dumnezeu, şi cu mintea văd pe Dumnezeu, şi Domnul le dă harul Sfântului Duh.

Cel ce vieţuieşte după porunci, în fiecare ceas şi clipă simte har în sufletu-i. Dar sânt şi cei ce nu pricep venirea lui.

Cel ce a cunoscut dragostea lui Dumnezeu va zice: Nu am păzit poruncile. Măcar că mă rog zi şi noapte, şi toată bună-săvârşirea încerc a făptui, ci porunca pentru dragostea lui Dumnezeu nu am plinit. Doar în rare clipite ajung la porunca lui Dumnezeu, dară sufletul ar dori în toată vremea să petreacă în ea. Când în minte se adaugă gânduri străine, atunci mintea cugetă şi pe Dumnezeu, şi acel lucru; cu alte cuvinte, porunca: Să iubeşti din **toată** mintea şi din **toată** inima – nu este deplin împlinită; dar când mintea deplin este în Dumnezeu, şi nu sânt şi alte gânduri, atunci se împlineşte cea dintâi poruncă – dar iarăşi, încă nu de tot.

Dragostea către Dumnezeu este felurită. Cel ce se luptă cu gândurile rele iubeşte, în măsura sa, pe Dumnezeu. Cel ce se luptă cu păcatul roagă pe Dumnezeu să-i dea putere a nu greşi, dar, din neputinţă, încă mai cade în păcat, şi se mâhneşte de cădere, şi se căieşte; el are har în adâncul sufletului şi al minţii, dar patimile încă nu sânt înfrânte. Dar cel ce şi-a învins patimile **nici nu mai are lupte**, ci doar se păzeşte întru toate, cum să nu cadă în păcat; acesta are har din belşug, şi simţit. Dar cel ce simte har şi în suflet, şi în trup, acela este bărbat desăvârşit, şi de va păstra acel har trupul său se va sfinţi şi va deveni moaşte.

XVII

PENTRU GÂNDURI ŞI ÎNŞELARE

Ține minte două gânduri şi teme-te de ele. Unul zice: Eşti un sfânt; celălalt: Nu te vei mântui. Amândouă sânt de la vrăjmaşul şi nu este în ele adevăr. Ci tu gândeşte: Sânt un mare păcătos, dar Domnul este Milostiv, mult iubeşte oamenii, şi greşalele mele le va ierta.

Crede aceasta, şi iată ce va fi ţie: ierta-va Domnul. Ci să nu nădăjduieşti în nevoinţele tale, măcar că mult te nevoieşti. Un nevoitor mi-a spus: «Negreşit trebuie să fiu miluit, căci fac atâtea metanii zilnic»; dar când a venit moartea şi-a sfâşiat cămaşa de pe dânsul.

Astfel, nu pentru nevoinţele noastre, ci în dar, pentru bunătatea Sa miluieşte Dumnezeu. Domnul voieşte ca sufletul să fie smerit, fără răutate, şi tuturor cu dragoste să ierte; atunci şi Domnul va ierta cu dragoste. Domnul iubeşte pe toţi, iar noi datori sântem să facem asemenea Lui şi să iubim pe toţi, iar de nu putem, să cerem, şi Domnul nu va lepăda, şi va ajuta cu al Său har.

Încă începător fiind am cunoscut dragostea lui Dumnezeu; şi este de nepovestit. Sufletul simte că este cu Dumnezeu şi în Dumnezeu, şi duhul se bucură de Domnul, chiar dacă trupul neputinţează de bunătatea lui Dumnezeu. Dar acel har se poate

pierde şi pentru un singur gând rău.

Cu gândul rău pătrunde în noi puterea vrăjmaşului, iar atunci sufletul se întunecă şi gânduri rele îl sfâşie; omul îşi simte atunci pierzania şi vede că fără harul lui Dumnezeu el nu este decât greşalnică şi neputincioasă ţărână.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul, din îndelungă cercare se învaţă că dacă omul vieţuieşte după porunci va simţi harul în sine, măcar şi într'o mică măsură, şi va avea îndrăzneală în rugăciune; dar de va greşi cu un singur gând şi nu se va pocăi, harul se ascunde, şi atunci sufletul tânjeşte şi plânge înaintea lui Dumnezeu.

Astfel întreaga viaţă sufletul şi-o petrece în luptă cu gândurile. Dar tu nu slăbi din pricina luptei, căci Domnul iubeşte pe luptătorul plin de bărbăţie.

Relele gânduri chinuie sufletul mândru, şi câtă vreme nu se smereşte, nu va cunoaşte odihnă din partea lor. Când rele gânduri te năpădesc, tu strigă către Dumnezeu asemenea lui Adam: «Doamne, Făcătorul meu şi Ziditorule, Tu vezi cât de sfâşiat este sufletul meu de gânduri rele... Miluieşte-mă». Iar când stai înaintea feţei Stăpânului aminteşte-ţi cu tărie că toate cererile tale, dacă sânt spre folos, El le va împlini.

Venit-a nourul, acoperit-a soarele şi s'a făcut întunerec. Tot astfel, pentru un singur gând mândru sufletul pierde harul şi-l acoperă întunerecul. Dar tot aşa, pentru un singur gând smerit iarăşi vine harul. Am încercat acesta pe mine însumi.

Să ştii că dacă gândul tău înclină a urmări pe oameni, cine ce face, acesta este semnul mândriei.

Ia seama la sine-ţi, ia aminte asupră-ţi şi vei vedea: cum se înalţă sufletul asupra fratelui, îndată îi urmează un gând rău, neplăcut lui Dumnezeu, şi astfel sufletul se smereşte. Iar de nu se smereşte va urma o mică ispită. Dacă iarăşi nu se smereşte, începe lupta curviei. Iar dacă iarăşi nu se smereşte, va cădea într'un mic păcat. Dacă nici atunci nu se smereşte, va suferi un păcat mare. Şi aşa va tot greşi, câtă vreme nu s'a smerit. Dar de îndată ce se pocăieşte, şi Milostiv Domnul dă sufletului pace şi umilinţă, iar atunci toate cele rele vor trece şi toate gândurile vor pieri. Dar apoi să ţii smerenia din toate puterile, căci altfel iarăşi vei cădea în păcat.

Dacă vede că sufletul nu s'a întărit în smerenie, Domnul ridică harul, dar tu să nu te împuţinezi cu sufletul pentru aceasta: harul este în tine, dar ascuns. Tu învaţă-te să-ţi tai gândurile dintru început. Iar când uiţi şi nu le izgoneşti îndată, atunci pocăieşte-te. Osteneşte-te întru aceasta spre a dobândi deprinderea. Sufletul cunoaşte deprinderea; cum se deprinde, aşa va şi face toată viaţa.

Omul bun are gânduri bune, iar cel rău – rele; dar fiecare trebuie să se înveţe a se lupta cu gândurile, şi din cele rele să scoată bune. Iată semnul unui suflet cercat.

Vei întreba: Cum se face aceasta?

Uite aşa: Precum omul viu simte când îi este frig sau când îi este cald, aşa şi cel ce a cunoscut din cercare Duhul Sfânt simte când în suflet este har, şi când vin duhuri rele.

Domnul dă sufletului înţelegere spre a cunoaşte voia Sa. Asemenea şi gândurile de la vrăjmaşi, sufletul le cunoaşte nu după chipul lor din afară, ci după cum lucrează asupra sufle-

tului.

Aceasta prin cercare se cunoaşte, dar pe cel necercat vrăjmaşii uşor îl înşală.

Vrăjmaşii au căzut prin mândrie, iar pe noi tot acolo ne trag şi ne aduc gânduri de laudă. Iar dacă sufletul primeşte lauda, harul se depărtează, câtă vreme sufletul nu s'a smerit. Şi astfel toată viața omul se va învăța smerenia lui Hristos, şi câtă vreme nu s'a învățat, nu va cunoaşte sufletul odihnă de la gânduri, şi nu va putea să se roage cu mintea curată.

Cel ce voieşte a se ruga curat nu trebuie să cunoască nici o veste din ziare, nu trebuie să citească din cărți rele sau să afle cu iscodire ceva din viața altora. Toate acestea aduc minții gânduri necurate iar când omul voieşte a le desluşi, ele din ce în ce mai mult vor rătăci şi vor chinui sufletul.

Când sufletul învață de la Domnul iubirea, îi este milă de întreaga lume, de fiece făptură a lui Dumnezeu, şi se roagă ca toți oamenii să se pocăiască şi să primească harul Sfântului Duh; dar dacă sufletul pierde harul, se îndepărtează şi dragostea de la el, căci fără harul lui Dumnezeu cu neputință este a iubi vrăjmaşii, iar atunci din inimă purced gânduri rele, precum zice Domnul (Mt. 15: 19; Mc. 7: 21-22).

Să ştii bine că dacă te muncesc gânduri rele înseamnă că nu eşti smerit. Domnul au zis: «Învăţaţi de la Mine, căci Eu sânt blând şi smerit cu inima, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre» (Mt. 11: 29).

Fără smerenia lui Hristos sufletul niciodată nu va fi odihnit în Dumnezeu, ci tot mereu va fi învolburat de felurite gânduri care nu-i vor da să vază pe Dumnezeu.

Fericit cel ce s'a smerit, căci el a aflat desăvârşită odihnă în Dumnezeu. Eu până astăzi cer în toate zilele smerenie de la Domnul, căci Duhul Sfânt au învăţat sufletul meu ce este smerenia lui Hristos, şi de aceea însetez a o dobândi.

O, smerenia lui Hristos. Cel ce te-a gustat, cu nesaţiu râvneva către Dumnezeu zi şi noapte.

O, cât de neputincios sânt. Puţin am scris, şi am şi obosit, şi trupul caută odihnă. Şi Domnul pe pământ au cunoscut în trup neputinţa omenească; şi El, Milostivul, obosise de călătorie şi dormea în corabie în vremea furtunii; iar când ucenicii L-au trezit, El au poruncit să se liniştească marea şi vântul, şi s'a făcut linişte mare.

Tot astfel şi în sufletele noastre, când chemăm sfânt numele Domnului, vine o mare pace.

O, Doamne, dă-ne a Te lăuda până la suflarea noastră cea mai de pe urmă.

În înşelare omul cade fie din necercare, fie din mândrie. Iar dacă din necercare, Domnul curând va vindeca; dar dacă din mândrie, îndelung va suferi sufletul, câtă vreme nu s'a învăţat smerenia, şi atunci îl va vindeca Domnul.

Cădem în înşelare atunci când credem că sântem mai deştepți sau cu mai multă experienţă decât alţii, şi chiar decât duhovnicul. Aşa gândisem eu, necercat fiind, şi am suferit pentru aceasta, şi foarte mulţămesc lui Dumnezeu că prin aceasta El m'au smerit şi m'au înțelepțit, şi nu au depărtat mila Sa de la mine. Iar acum gândesc că fără mărturisire la duhovnic este cu neputință să te izbăveşti de înşelare, căci duhovnicilor le este dată de la Domnul stăpânirea de a lega şi dezlega.

De vei vedea lumină înlăuntrul tău sau în afara ta, tu să nu o crezi, de nu va fi în tine, împreună cu lumina, umilință către Dumnezeu şi dragoste către aproapele; dar nici să nu te sperii, ci smereşte-te, şi lumina aceea se va face nevăzută.

De vei vedea o oarecare vedenie, sau chip, sau vreun vis, să nu te încrezi în ele, căci dacă este de la Dumnezeu, Domnul va şi lumina. Sufletul ce nu a cunoscut după gust Duhul Sfânt nu poate deslușì vedenia, de unde este. Vrăjmaşul dă sufletului o anume îndulcire amestecată cu slavă deşartă, şi prin aceasta se cunoaşte înşelarea.

Părinții spun că vedenia vrăjmaşă aduce sufletului turburare. Dar numai sufletul smerit, care nu se socoteşte vrednic de vedenii, acela simte turburare sau frică de la lucrarea vrăjmăşească; însă cel semeț poate să nu cerce nici o frică, nici chiar turburare, căci el doreşte vedenii şi se socoteşte vrednic de ele, şi drept aceea vrăjmaşul uşor îl înşală.

Cele cereşti se cunosc prin Duhul Sfânt, iar cele pământeşti – cu mintea; dar cel ce doreşte a cunoaşte pe Dumnezeu prin a sa minte şi prin ştiință, acela se află în înşelare, căci Dumnezeu se cunoaşte numai prin Duhul Sfânt.

Dacă vezi cu mintea draci, smereşte-te şi încearcă să nu vezi, dar du-te degrabă la duhovnic sau la Bătrânul căruia te-ai încredințat. Duhovnicului spune-i toate, şi Domnul te va milui, şi te

vei izbăvi de înşelare. Dar de vei gândi că în viaţa duhovnicească ştii mai mult decât duhovnicul, şi încetezi a-i mai spune la spovedanie ce se petrece cu tine, pentru această mândrie negreşit ţi se va îngădui o oarecare înşelare, spre a te înţelepţi.

Cu vrăjmaşii luptă-te prin smerenie.

Când vezi că se luptă cu mintea ta o altă minte, atunci smereşte-te, şi lupta va înceta.

De ţi se va întâmpla a vedea draci, nu te înfricoşa, ci smereşte-te, şi dracii se vor face nevăzuţi. Dar de te va stăpâni frica, nu vei scăpa de o oarecare vătămare. Fii cu bărbăţie. Adu-ţi aminte că Domnul caută asupra ta, spre a vedea de nădăjduieşti întru Dânsul.

De ai căzut în înşelăciune şi voieşti a te izbăvi de ea, nu deznădăjdui, căci iubeşte Domnul oamenii şi-ţi va da a te îndrepta, şi vei avea odihnă de gândurile pe care le aduc vrăjmaşii. Însă pentru ca sufletul să afle odihnă de draci, trebuie să te smereşti şi să zici: «Sânt mai rău decât toţi, şi mai rău decât tot dobitocul şi fiara sălbatecă», şi spovedeşte-te curat preotului, şi dracii vor fi izgoniţi.

Precum oamenii intră într'o casă şi ies din ea, aşa şi gândurile de la draci vin, şi din nou pot să se ducă, dacă tu nu le primeşti.

Dacă gândul îţi spune să furi, iar tu îi faci ascultare, prin aceasta ai dat stăpânire dracului asupra ta. Dacă sufletul îţi spune să mănânci mult, până la saţiu, şi vei mânca mult, dracul iarăşi va lua stăpânire asupra ta. Şi astfel, de te va stăpâni gândul oricărei patimi, te vei face sălaş dracilor. Dar de vei aduce pocăinţa cuvenită ei se vor cutremura şi vor fi nevoiţi să se ducă.

Când plângem pentru păcate şi ne smerim sufletul, nu avem vedenii, şi nici sufletul nu le doreşte, dar când părăsim plânsul şi smerenia putem fi ademeniți de ele.

Multă vreme nu am ştiut de ce trebuie să-ți zdrobeşti sufletul, de vreme ce Domnul au iertat greşalele. Dar apoi am înțeles că cel ce nu are zdrobirea sufletului, nu poate rămâne statornic în smerenie, căci duhurile rele sânt mândre, ele şi nouă ne însuflă mândrie, dară Domnul învață blândețea, smerenia şi iubirea, iar prin acestea sufletul află odihna.

În lupta noastră trebuie să avem bărbăție. Domnul au zis Prorocului Ieremia: «Du-te, propovăduieşte, şi fii cu bărbăție, altminteri te voi pedepsi» (cf. Ier. 1: 17: «Grăieşte către ei toate câte voi porunci ție, nu te teme de fața lor, ca să nu te ruşinez înaintea ochilor lor»).

Domnul iubeşte sufletul bărbătos şi înțelept, dar de nu avem nici una, nici alta, trebuie să cerem de la Dumnezeu şi să facem ascultare de duhovnici: în ei viază harul Sfântului Duh. Mai cu seamă omul vătămat de lucrarea drăcească nu trebuie să se încreadă în sine întru nimic, ci să asculte de duhovnic.

Necazurile sufleteşti ne vin din pricina mândriei; dar cele trupeşti adesea sânt îngăduite de Dumnezeu din dragoste pentru noi, precum a fost cu mult-răbdătorul Iov.

A desluşi în sine mândria este lucru foarte anevoios. Dar iată unele semne: de năvălesc asupra ta vrăjmaşii (dracii), sau de te chinuie gânduri rele, aceasta înseamnă că în tine nu este smerenie, şi deci, chiar de n'ai desluşit în tine mândria – smereşte-te.

Dacă eşti mânios sau, cum se zice, nervos, aceasta este o adevărată pacoste. Dacă cineva suferă de atacuri de furie sau de frică, aceste boli se lecuiesc printr'un duh smerit şi pocăință, şi prin a iubi pe fratele, şi a iubi pe vrăjmaşi.

XVIII

TÂNGUIREA LUI ADAM

Adam, părintele întregii lumi, în rai a cunoscut desfătarea iubirii lui Dumnezeu, şi de aceea, când a fost gonit din rai pentru păcat, şi s'a lipsit de dragostea lui Dumnezeu, amar a suferit, şi cu mare suspin se tânguia în toată pustia. Sufletul său era chinuit de gândul: «Pre iubitul Dumnezeu am întristat». Nu atâta îi părea rău după rai şi după frumuseţea lui, cât pentru că se lipsea de iubirea lui Dumnezeu care, în chip nesăţios, în fiece clipă trage sufletul către Dumnezeu.

Aşa şi tot sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, iar apoi a pierdut harul, cearcă chinul lui Adam. Sufletul doare şi amarnic se căieşte când mâhneşte pe Domnul cel iubit.

Tânjea Adam pe pământ, şi amarnic se tânguia, şi pământul nu îi era drag. El se stingea după Dumnezeu şi zicea:

«Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul, şi cu lacrămi caut pre El. Cum să nu-L caut? Când eram cu El sufletul meu era vesel şi liniştit, şi vrăjmaşul la mine nu ajungea; dar acum un duh rău a pus stăpânire asupra mea şi îmi clatină şi chinuie sufletul, şi de aceea tânjeşte sufletul meu dupre Domnul până la moarte, şi râvneşte duhul meu către Dumnezeu, şi nimica pre pământ mă veseleşte, şi de nimica voieşte sufletul meu a se mângâia, ci voieşte din nou a vedea pre El şi a se plini întru Dânsul. Nu pot a-L uita nici o clipă, şi se stinge sufletul meu dupre Dânsul, şi

de multă durere cu suspin plâng: Miluieşte-mă, Dumnezeule, pre căzută zidirea Ta».

Aşa se tânguia Adam, şi lacrămile îi curgeau de pe faţă pe piept şi pe pământ, şi întreagă pustia îi auzea suspinurile; fiarele şi pasările tăceau întristate; iar Adam se tânguia, căci pentru păcatul său toţi pierduseră pacea şi iubirea.

Mare era durerea lui Adam, dacă se izgonise din rai, dară când a văzut pe fiul său Avel ucis de fratele Cain, încă mai mare i s'a făcut durerea, şi se muncea cu sufletul, şi se tânguia, şi gândea: «Din mine vor izvorî şi se vor înmulţi noroade, şi toate vor suferi şi vor vieţui în vrăjmăşie, şi se vor ucide unul pre altul». Şi această durere a lui era adâncă precum marea, şi a o înţelege poate numai cel al cărui suflet a cunoscut pe Domnul şi cât de mult ne iubeşte El.

Şi eu am pierdut harul, şi împreună cu Adam strig:

«Milostiv fii mie, Doamne, dăruieşte-mi duhul smereniei şi al iubirii».

O, iubire a Domnului! Cine te-a cunoscut, neostoit te caută zi şi noapte, şi strigă:

«Tânjesc dupre Tine, Doamne, şi cu lacrămi Te caut; cum nu Te voi căuta? Tu mi-ai dat a Te cunoaşte în Duhul Sfânt, şi această cunoaştere a lui Dumnezeu trage sufletul meu cu lacrămi a Te căuta».

Plânge Adam:

«Nu-mi este dorită pustia. Nu-mi sânt dragi munţii înalţi, nici lunca, nici pădurea, nici cântul pasărilor; nimica îmi este drag. Sufletu-mi zace în mare durere: scârbit-am pre Domnul. Şi de m'ar lua Domnul din nou în rai, încă şi acolo mă voi mâhni şi voi plânge: pentru ce pre Dumnezeul cel iubit am întristat».

Pe Adam, după izgonirea sa din rai, sufletul îl durea şi multe lacrămi vărsa el de mâhnire. Tot aşa şi tot sufletul ce a cunoscut pe Domnul tânjeşte după Dânsul şi zice:

«Unde eşti, Doamne? Unde eşti, Lumina mea? Căci Ţi-ai ascuns faţa de la mine, şi sufletu-mi îndelung nu te vede, şi tânjeşte dupre Tine, şi cu lacrămi caută pre Tine».

«Unde este Domnul meu? Pentru ce nu Îl văd în sufletul meu? Ce Îl opreşte a viia întru mine? Nu este dară întru mine a lui Hristos smerenie şi iubirea pentru vrăjmaşi»

Dumnezeu este iubire fără saţiu, şi a o înfăţişa este cu neputinţă.

Umbla Adam pe pământ, şi pentru multe durerile inimii sale plângea, iar cu mintea cugeta la Dumnezeu; iar când neputinţă trupul său, şi nu mai putea vărsa lacrămi, duhul său şi atuncea ardea pentru Dumnezeu, căci nu putea uita raiul şi frumuseţea lui; dar încă mai mult sufletul lui Adam iubea pre Domnul, şi însăşi puterea iubirii îl trăgea către Dânsul.

O, Adame, eu scriu, dar tu vezi că slabă este mintea mea şi nu poate pricepe cum tânjeai tu dupre Dumnezeu şi cum purtai osteneala pocăinţei.

O, Adame, tu vezi că eu, fiul tău, pătimesc pre pământ. Puţin este în mine focul, şi abia de nu se stinge dragostea mea.

O, Adame, cântă nouă cântul Domnului, ca să se veselească sufletul meu de Domnul şi să se scoale a lăuda şi a slăvi pre El, precum slăvesc pre Dânsul în ceruri Heruvimii şi Serafimii, şi precum toate cinurile cereştilor Îngeri cântă Lui întreit-sfânta cântare.

O, Adame, părintele nostru, cântă nouă cântul Domnului, ca să audă întreg pământul, şi ca toţi fiii tăi să-şi înalţe mintea către

Dumnezeu, şi să se îndulcească de glasurile cereştii cântări, şi să-şi uite amarul pre pământ.

Duhul Sfânt este iubire şi desfătare sufletului, minții şi trupului. Şi cel ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, râvneşte cu nesaţiu zi şi noapte către Dumnezeul cel viu, căci iubirea lui Dumnezeu foarte este dulce. Dar când sufletul pierde harul, atunci din nou cu lacrămi caută pe Duhul Sfânt.

Dară cel ce nu a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, acela nu poate cu lacrămi a-L căuta, şi sufletul lui totdeauna este luptat de patimi; mintea-i cugetă cele pământeşti, şi nu poate ajunge la vedenie şi a cunoaşte pe Iisus Hristos. El se cunoaşte în Duhul Sfânt.

Adam a cunoscut pe Dumnezeu şi raiul, şi după cădere cu lacrămi căuta pre El.

- O, Adame, părintele nostru, spune nouă, fiilor tăi, despre Domnul. Sufletul tău a cunoscut pre Dumnezeu pre pământ, cunoscut-a şi raiul, şi desfătarea lui, şi veselia, iar acum vieţuieşti în ceruri şi vezi slava Domnului. Spune nouă cum se proslăveşte Domnul nostru pentru ale Sale patimi, şi cum sânt cântecele cântate în ceruri, şi cât de dulci sânt acele cânturi, căci ele se cântă în Duhul Sfânt.

Spune nouă despre slava Domnului, şi cât este El de milostiv, şi cât iubeşte El a Sa zidire.

Spune nouă şi despre Preasfânta de-Dumnezeu-Născătoare, cum este Ea mărită în ceruri, şi cu ce cântări se fericeşte.

Spune nouă cum se bucură acolo Sfinții, şi cum strălucesc ei cu harul; cum iubesc ei pre Domnul, şi cu ce smerenie înaintestau ei lui Dumnezeu.

O, Adame, mângâie şi îmbucură întristate sufletele noastre. Povesteşte nouă, ce vezi tu în ceruri?...

Ce dară taci?... Iată întreg pământul zace în scârbe...

Au doară tu, din dragoste de Dumnezeu, nu poți nici să-ți mai aminteşti de noi?

Au doară vezi pre Născătoarea-de-Dumnezeu în slavă şi nu te poți smulge de la acea vedenie, şi nu voieşti a spune nouă, celor mâhniți, cuvânt duios, spre a uita amarul pre pământ?

O, Adame, părintele nostru, tu vezi durerea fiilor tăi pre pământ. Ce dară taci?

Grăieşte Adam:

- Feții mei, nu căutați către mine. Eu nu mă pot smulge de la iubirea lui Dumnezeu spre a grăi cu voi. Sufletu-mi este rănit de iubirea Domnului şi se veseleşte de frumusețea Lui, şi cum mi-aş putea aduce aminte de pământ? Cei ce viază înaintea Feței Stăpânului nu pot cugeta cele pământeşti.

- O, Adame, părintele nostru, părăsitu-ne-ai pre sirimanii tăi. Şi doară în amar petrecem pre pământ. Spune nouă, ce să facem spre a plăcea lui Dumnezeu? Caută asupra fiilor tăi împrăştiați în tot pământul, împrăştiați cu mintea lor. Mulți uită pre Dumnezeu, în întunerec viețuiesc şi merg în prăpastia iadului.

- Nu mă turburați. Eu văd pre Maica Domnului în slavă, şi cum pot eu a mă smulge şi a grăi cu voi? Eu văd pre Sfinții Proroci şi Apostoli, iar ei toți sânt asemenea Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Eu umblu prin grădinile raiului şi pretutindenea văz slava Domnului, căci Domnul este întru mine, şi m'au făcut asemenea Lui. Aşa proslăveşte Domnul pre om, cât îl face asemenea Lui.

- O, Adame, doară noi sântem fiii tăi. Spune nouă, carii ne mâhnim pre pământ, cum să moştenim raiul, ca şi noi, asemenea ție, să vedem slava Domnului. Sufletul nostru tânjeşte dupre Domnul, tu însă în ceruri viezi şi te bucuri de slava Domnului; rugămu-te, mângâie pre noi.

- Ce înălțați către mine glasul, feții mei? Domnul vă iubeşte şi au dat vouă poruncile. Păziți-le, iubiți-vă unul pre altul, şi veți afla odihnă în Dumnezeu. Căiți-vă în tot ceasul pentru căderile voastre, spre a putea întâmpina pre Domnul. Domnul au

zis: «Pre cei ce Mă iubesc, Eu iubesc, şi pre cei ce Mă proslăvesc, îi proslăvesc».

- O, Adame, roagă-te pentru noi, fiii tăi. De multe scârbe se întristează sufletele noastre.

- O, Adame, părintele nostru, tu vieţuieşti în ceruri, şi vezi pre Domnul şezând în slavă de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl. Tu vezi pre Heruvimi şi pre Serafimi, şi pre toţi Sfinţii, şi auzi cântările cereşti, de dulceaţa cărora sufletul tău a uitat pământul. Noi însă ne mâhnim pre pământ şi mult tânjim dupre Dumnezeu. Puţin este întru noi focul, ca înflăcărat să iubim pre Domnul. Însuflă-ne, ce sântem datori a face spre a afla raiul?

Răspunde Adam:

- Nu căutaţi către mine, feţii mei, căci eu, de desfătăciunea iubirii lui Dumnezeu, nu pot să-mi amintesc pământul.

- O, Adame, tânjesc sufletele noastre, şi durerile ne-au îngreuiat. Spune nouă cuvânt de mângâiere. Cântă nouă din cântările carile tu auzi în ceruri, ca să le auză tot pământul, şi oamenii să-şi uite amarul... O, Adame, întristaţi sântem foarte.

- Nu căutaţi către mine. Vremea durerilor mele a trecut. De frumuseţea raiului şi de îndulcirea Duhului Sfânt nu îmi mai pot aduce aminte de pământ. Dară zic vouă: Iubeşte pre voi Domnul, şi voi în iubire să vieţuiţi, fiţi ascultători stăpâniilor, smeriţi-vă inimile, şi Duhul Sfânt va viia întru voi. El vine lin în suflet, şi împarte pace, şi fără cuvinte poartă mărturie pentru mântuire. Cântaţi lui Dumnezeu în dragoste şi în smerenia duhului, căci Domnul se bucură de aceasta.

- O, Adame, părintele nostru, ce dară vom face? Noi cântăm, dară nu este în noi iubire, nici smerenie.

- Căiţi-vă înaintea Domnului şi cereţi. El iubeşte pre om şi toate dăruieşte. Şi eu mult m'am căit, şi mult m'am întristat, căci pre Dumnezeu am scârbit, căci pentru păcatul meu s'a

pierdut pacea şi iubirea pre pământ. Lacrămile curgeau pre faţa mea şi-mi udau pieptul şi pământul, şi pustia auzea suspinurile mele. Voi nu puteţi cuprinde durerile mele, nici cum mă tânguiam eu dupre Dumnezeu şi rai. În rai fusesem bucuros şi vesel: Duhul lui Dumnezeu mă veselea şi suferinţe nu cunoşteam nici una. Dar când m'am izgonit din rai, frigul şi foamea mă munceau; fiarele şi pasările, ce îmi erau blânde în rai şi mă iubeau, se sălbăticiră, începură a se teme şi a fugi de mine. Gânduri urâte mă sfâşiau; soarele şi vântul mă ardeau; ploaia mă uda; boalele şi toate durerile pământului mă chinuiau, dară eu toate am răbdat şi cu tărie am nădăjduit în Dumnezeu.

Iară voi purtaţi-vă ostenelile pocăinţei: iubiţi durerile, uscaţi-vă trupurile, smeriţi-vă şi iubiţi pre vrăjmaşi, spre a sălăşlui în voi Duhul Sfânt, şi atunci veţi cunoaşte şi veţi afla Cereasca Împărăţie.

Dară către mine nu căutaţi: acum, de dragostea lui Dumnezeu, uitat-am pământul şi tot ce este într'însul, uitat-am până şi raiul meu cel pierdut, căci văd slava Domnului, şi slava Sfinţilor, carii, de lumina feţei lui Dumnezeu, ei înşişi strălucesc, asemenea Lui.

- O, Adame, cântă nouă cerescul cânt, ca să auză tot pământul şi să se îndulcească de pacea iubirii de Dumnezeu. Dorim a auzi acele cântări: dulci sânt ele, căci se cântă în Duhul Sfânt.

Adam a pierdut pământescul rai, şi plângând îl căuta: «Raiul meu, raiule, preafrumosul meu rai». Domnul însă, prin dragostea Sa, i-au dat pe cruce un alt rai, mai bun decât cel dinainte, în ceruri, unde este Lumina Sfintei Treimi.

Ce vom da noi Domnului pentru dragostea Sa către noi?

XIX

ISTORISIRI DIN EXPERIENȚE TRĂITE, ŞI DESPRE UNELE ÎNTÂLNIRI ŞI CONVORBIRI CU NEVOITORI

Din copilărie sufletu-mi iubea a gândi cum S'au înălțat Domnul la cer pe nouri şi cum Maica Domnului şi Sfinții Apostoli au văzut acea înălțare. Dar când am pierdut harul lui Dumnezeu (în anii tinereții) sufletul mi s'a sălbăticit şi s'a robit de păcate, şi doar arareori îşi aducea aminte de înălțarea Domnului. Dar apoi sufletul meu şi-a cunoscut păcatele, şi foarte m'am mâhnit că am întristat pe Domnul şi am pierdut îndrăzneala către Dumnezeu şi către Maica Domnului, şi mi s'a făcut urâcios păcatul, şi am hotărât să intru în Mănăstire ca să cer lui Dumnezeu iertarea, şi mi-am pus în suflet să cerşesc lui Dumnezeu, ca Milostiv Domnul să îmi ierte păcatele.

După ce am săvârşit armata am intrat în Mănăstire şi curând m'au năpădit gânduri care din nou mă alungau în lume să mă însor; eu însă hotărât mi-am zis în suflet: «Muri-voi acì pentru păcatele mele». Şi am început să mă rog cu tărie ca Domnul să ierte mulțimea păcatelor mele.

Odată am fost năpădit de duhul deznădejdii: mi se părea că Dumnezeu mă părăsise cu totul, şi că nu mai este mântuire pentru mine, şi că limpede se vede în suflet vecinica pierzanie. Şi am simțit în suflet că Dumnezeu este nemilostiv şi de neîndu-

plecat. Aceasta s'a îndelungat vreme de un ceas sau ceva mai mult. Duhul acesta este atât de greu şi de chinuitor, că este cumplit şi să-ți aminteşti de el. Sufletul nu are putere a-l purta multă vreme. În astfel de clipe poți pieri pentru vecie. Milostiv Domnul au îngăduit duhului răutății să ducă o astfel de luptă cu sufletul meu.

A trecut puțină vreme; m'am dus în biserică la vecernie, şi căutând către icoana Mântuitorului am zis:

«Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă, pre păcătosul».

Şi la aceste cuvinte am văzut în locul icoanei, viu, pe Domnul, şi harul Sfântului Duh mi-a umplut sufletul şi întreg trupul. Şi aşa în Duhul Sfânt am înțeles că Iisus Hristos este Dumnezeu, şi dulce îmi doream să sufăr pentru Hristos.

Din vremea când am cunoscut pe Domnul, sufletul meu trage către Dânsul şi nimic mă mai veseleşte pe pământ. Ci singura mea veselie este Dumnezeu. El îmi este bucuria; El – puterea mea; El – înțelepciunea mea; El – bogăția mea.

Dumnezeule, luminează pre noi cu Duhul Tău cel Sfânt, ca toți să înțelegem a Ta iubire.

Domnul ne-au arătat prin tâlharul şi prin fiul cel pierdut cum El cu dragoste întâmpină pe păcătosul ce se pocăieşte. Scris este că «Tatăl l-a văzut de departe, şi i s'a făcut milă de el, şi alergând i-a căzut pe grumaz şi l-a sărutat», şi nu l-a dosădit cu nimic, ci a junghiat viţelul cel îngrăşat şi a poruncit tuturor să se veselească. Astfel este mila şi dragostea lui Dumnezeu. Însă Domnul pare nemilosârd omului păcătos, pentru că nu are har în sufletul lui.

Un începător, acì la Athos, în Mănăstirea Sfântului Panteleimon, s'a învățat neîncetat a se ruga lui Dumnezeu ca să i se ierte păcatele. Şi a început a cugeta pentru Împărăția Cerească, şi gândea: «Eu poate mă voi mântui, dacă mă rog osârduitor lui Dumnezeu, ca El să-mi ierte păcatele, dar dacă în rai nu-mi voi vedea părinții, mă voi mâhni pentru ei, căci îi iubesc. Atunci ce rai îmi va fi acela, dacă, fiind acolo, mă voi mâhni pentru părinții mei care poate se vor afla în iad?»

Acest începător păcătos gândea despre Împărăția Cerească: «Precum pe pământ praznicul nu este vesel dacă nu sânt acolo părinții şi rudeniile, aşa şi în rai, de nu-mi voi vedea părinții pe care îi iubesc, dureros îmi va fi».

Astfel a gândit el timp de o jumătate de an. Şi într'o zi, în vremea vecerniei, începătorul a ridicat ochii asupra icoanei Mântuitorului, şi puțin s'a rugat, cinci cuvinte: «Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă, pre păcătosul», şi vede că icoana s'a preschimbat în Mântuitorul cel Viu, şi s'a umplut sufletul şi trupul începătorului de o negrăită îndulcire, iar sufletul lui în Duhul Sfânt a cunoscut pe Domnul nostru Iisus Hristos, iar Domnul este milostiv şi de o frumusețe şi blândețe de negrăit, şi s'a luminat sufletul cu înțelegerea că de dragostea lui Dumnezeu nu mai poate omul să-şi aducă aminte de nimenea, şi de atunci îi arde sufletul de iubire pentru Domnul.

Slavă, Doamne, milosârdiei Tale. Tu dai sufletului a cunoaşte cât Îți iubeşti Tu zidirea, şi sufletul a cunoscut pe Stăpânul şi Făcătorul său.

Domnul au dat sufletului omului îndestulată cunoaştere despre Sine, iar sufletul a iubit pe Făcătorul său şi se bucură foarte. «Milostiv este Domnul nostru». Şi la acest hotar încetează gândul.

Sufletul este îndestulat întru Stăpânul, iar Acesta îi dă odihnă, şi petrecând întru Dumnezeu pământul este uitat, şi numai pe Unul Domnul iubeşte sufletul, şi întru nimic alt în afara Ziditorului nu află odihnă, însă uneori varsă fierbinți lacrămi: «De ce pre un atât de Milostiv Dumnezeu am mâhnit?».

Domnul au chemat un suflet păcătos la pocăință, iar el s'a întors către Domnul, şi Acesta Milostiv l-au primit şi i S'au arătat.

Şi sufletul omului a cunoscut pe Dumnezeu, pe Dumnezeul cel milostiv şi îndurat şi preadulce, şi L-a iubit până întru sfârşit, şi din multa şi fierbintea dragoste râvneşte cu nesațiu către Dânsul, şi nu-L poate uita, căci focul iubirii pentru Dumnezeu nu dă sufletului să-L uite nici ziua, nici noaptea, nici măcar pentru o clipită.

Şi dacă se împuținează în suflet harul, nu ştiu cu ce voi asemui atunci tristețea sufletului; o, cum cere el iarăşi de la Dumnezeu acel har pe care-l gustase.

Uimitor îmi este că Domnul nu au uitat pre mine, căzută zidirea Sa. Unii deznădăjduiesc, crezând că Domnul nu le va ierta greşalele. Astfel de gânduri sânt de la vrăjmaşul. Domnul este atât de mult milostiv, că nici nu ajungem să o înțelegem. Cel al cărui suflet s'a umplut de dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela ştie cum iubeşte Domnul pe om. Dar când sufletul pierde acea dragoste, se îndurerează şi tânjeşte, iar mintea-i nu voieşte la nimic să se oprească, ci caută numai pe Dumnezeu.

Un diacon mi-a povestit:

«Mi s'a arătat satana şi mi-a zis: „Eu iubesc pe cei mândri şi ei ai mei sânt. Tu eşti mândru, şi te voi lua". Dar eu i-am răspuns satanei: „Eu sânt mai rău decât toţi"; şi satana s'a făcut nevăzut».

Şi mie mi s'a întâmplat ceva asemănător când mi s'au arătat draci. M'am speriat puţin, dar am zis:

- Doamne, Tu vezi că dracii nu mă lasă să mă rog. Înspăimă-mi ce trebuie să fac ca dracii să se depărteze de la mine.

Şi Domnul grăieşte în sufletul meu:

- Sufletele mândre totdeauna pătimesc de la draci.

Şi I-am zis:

- Doamne, înţelepţeşte-mă ce trebuie să gândesc, ca sufletul să mi se smerească.

Şi primesc răspuns în suflet:

«Ţine-ţi mintea în iad, şi nu deznădăjdui».

De atunci am început să fac aşa, şi sufletul meu a aflat odihnă în Dumnezeu.

Sufletul meu de la Domnul învaţă smerenia. Domnul în chip de necuprins mi S'au arătat, şi mi-au desfătat sufletul cu iubire, dar apoi S'au ascuns, şi sufletul acum trage către Dânsul zi şi noapte. El Milostivul, Bunul Păstor, m'au căutat, pre oaia Sa cea rănită de lupi, şi i-au gonit.

Cunoaşte sufletul meu mila Domnului către omul păcătos, şi adevărul scriu înaintea feţei lui Dumnezeu, că noi toţi, păcătoşii, ne vom mântui, şi nici un suflet va pieri dacă se pocăieşte, căci Domnul este atât de bun din fire că nici un cuvânt nu o poate înfăţişa.

Întoarce-te cu sufletul către Domnul şi spune: «Doamne iartă-mă», şi să nu cugeţi că Domnul nu va ierta: milostivirea Lui nu poate să nu ierte, iar El de îndată iartă şi sfinţeşte. Astfel

învață Duhul Sfânt în Biserica noastră.

Domnul dragoste este. «Gustați și vedeți că bun este Domnul», zice Scriptura (Ps. 33). Sufletul meu a gustat acea bunătate a Domnului, și râvnește duhul meu către Dumnezeu zi și noapte neostoit. Mă pun să scriu despre iubirea lui Dumnezeu; nu aflu sațiu întru aceasta, căci sufletul îmi este robit de pomenirea Dumnezeului Atotțiitor.

De la Duhul Sfânt izvorăște iubirea, și fără această iubire nimenea poate înțelege cele pentru Dumnezeu cum se cuvine. În Duhul Sfânt se cunoaște dragostea lui Dumnezeu pentru noi, pe care Domnul o varsă asupra robilor Săi, ca ei să se roage pentru norod. Iar eu nu aș fi știut aceasta, de nu m'ar fi învățat harul. Dar voi să nu credeți că eu sânt într'un mare har, sau că sânt în înșelare. Nu. Eu doar am cunoscut harul desăvârșit, dar viețuiesc mai rău decât ultimul țărănuș întunecat. Eu sânt shimonah, dar nevrednic de o asemenea chemare. Nu am altă dorință decât a mă mântui, nevoințe însă – niciuna. Dar Domnul mi-au dat a gusta harul Sfântului Duh, care învață sufletul a cunoaște calea lui Dumnezeu ce duce la Împărăția Cerească.

Mă doare că viețuiesc negrijuliu, dar mai mult nu pot. Știu că sânt un om cu mintea îngustă, fără carte și păcătos, dar iată Domnul iubește și pe aceștia, și pentru aceea din răsputeri trage sufletul a lucra Lui.

O, câtă milă are Dumnezeu! Eu sânt un om atât de urâcios și rău, dară Domnul atât de mult mă iubește. Ci El este Însăși Iubirea, și pe toți iubește așa, și milostiv cheamă către Dânsul: «Veniți către Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu voi odihni pre voi». Această odihnă în Duhul Sfânt o primește

sufletul smerit pentru pocăință.

Noi sântem acum monahii cei de pe urmă. Dar și acum sânt nu puțini nevoitori pe care i-au ascuns Domnul, căci ei nu fac minuni vădite, dar în sufletele lor zilnic se săvârșesc uimitoare minuni, doar că oamenii nu știu să le vază. Iată minune: când sufletul înclină către mândrie el cade în întunecare și negrijanie; dar când se smerește, vine bucurie, și umilință, și lumină.

Cel ce nu se nevoiește, cel ce nu deplin se căiește, acela nu cunoaște aceasta, acela har nu simte. Dar Domnul în chip milostiv au dat oamenilor pocăință, iar prin pocăință se mântuiesc toți, până la cel mai de pe urmă.

Celor ce au har vrăjmașii le aduc laude, iar când sufletul se lasă îmbiat de ei, prin aceasta pierde harul. Și simte sufletul că harul se depărtează, dar la început nu înțelege că este din pricina mândriei, și abia după o îndelungă luptă se învață smerenia.

Când pierd harul, foarte mă întristez sufletește, și grăiesc:

- De ce pentru neascultare am pierdut eu pe Domnul? O, când se va sătura din nou sufletul meu de iubirea lui Dumnezeu? Când se va bucura din nou întru Domnul? Când se va veseli din nou inima mea, și se va umple de înțelepciunea lui Dumnezeu, ca să mă iubească precum au iubit pe Prorocul David pentru blândețea lui, sau pe Moisì pentru că a fost credincios în casa Domnului (Evr. 3: 5)?

Domnul nesfârșit de mult ne iubește. Aceasta se vede din Sfânta Scriptură și din cercarea noastră. Sufletul meu greșește zi

şi noapte cu gândul, dar de cum zic: «Iartă mie, Doamne, că neputincios sânt eu foarte, şi dăruieşte mie pacea Ta carea dai robilor Tăi», îndată sufletul află pace.

Domnul au zis: «Fericiți cei de pace făcători». Şi mi-a venit gândul: În parte mă voi linişti, iar în parte voi împăciui pe oameni. Şi m'am aşezat lângă un frate supărat, Shimonahul..., şi am început să vorbesc cu el, încercând să-l înduplec să trăiască în pace cu toți şi tuturor să ierte. El m'a răbdat puțină vreme, dar apoi aşa s'a înfuriat pe mine, că am fugit din chilie şi deabia am scăpat de el, şi mult am plâns înaintea lui Dumnezeu că nu s'a păstrat pacea. Şi am înțeles că trebuie căutată voia lui Dumnezeu, şi a trăi precum voieşte Domnul, iar nu a născoci propriile nevoințe. Şi mult am greşit întru aceasta. Citesc ceva: mi se pare că bine ar fi să fac astfel – dar de fapt iese altceva.

Greu este să trăieşti fără povățuitor. Sufletul necercat nu înțelege voia lui Dumnezeu, şi prin multe dureri trebuie să treacă până să se învețe smerenia.

La început, când eram încă un tânăr începător, am spus duhovnicului că primisem un gând de curvie, şi duhovnicul mi-a răspuns: «Niciodată să nu primeşti»; iar de atunci au trecut patruzeci şi cinci de ani, şi nici o singură dată nu am mai primit gând de curvie, niciodată pe nimeni m'am mâniat, căci sufletul meu îşi aminteşte de dragostea Domnului şi de îndulcirea Duhului Sfânt, şi uit de ocări.

Acum vreo cincisprezece ani Părintele Igumen (Arhiman-

dritul Misail) a trimis pe Părintele S. cu ascultarea pe corabie, dar el s'a împotrivit; a zis: «Nu mă duc». Atunci Igumenul l-a întrebat: «Dar unde vrei să mergi?» Părintele S. răspunde: «Să tai lemne în pădure»; şi când s'a dus, îndată a căzut peste el un copac, şi apoi multă vreme a trebuit să zacă în bolniță, şi s'a pocăit de neascultare.

Dar iată că şi eu odată mi-am cerut o ascultare după voia mea. Eram în iconomat şi am vrut să merg să mă liniştesc la Vechiul Russikon. Acolo ţineau post neîntrerupt; toată săptămâna mâncau fără untdelemn, afară de Sâmbătă şi Duminică, şi din pricina postului puţini închinători mergeau acolo. Arhondar era atunci Părintele Serapion, care nu mânca decât pâine şi apă; iar după el a devenit arhondar Părintele Onisifor. Acesta atrăgea la sine pe oameni prin blândeţea şi smerenia sa, şi prin darul cuvântului. Era atât de blând şi de smerit, că şi fără cuvânt, doar uitându-te la el te îndreptai. Aşa fire liniştită şi sănătoasă avea. Am vieţuit lângă dânsul multă vreme. Shimonahul Savin şapte ani nu s'a întins pe laviță. Părintele Dosithei era întru toate pildă de monahism. Părintele Antonie, shimonah, avea darul pocăinţei. El mi-a spus: «Mulţi ani nu am ştiut cum lucrează harul, dar acum ştiu». Primise harul când şedea în trapeză.

Tot acolo era Shimonahul Israil. El a văzut-o pe Maica Domnului. Era foarte bătrân, şi pe când încă vieţuia în Rusia s'a dus la Cuviosul Serafim din Sarov şi l-a prins încă în viață. Părintele locuia într'o căsuță aflată acolo unde sânt acum grădinile de zarzavat; acolo era iarbă şi noi o coseam. Odată m'am dus la el: şedea pe o băncuță sub un stejar înverzit. Era înalt de statură, uscăţiv de felul lui; şedea cu mătăniile în mână. Eram tânăr monah; m'am dus la el, plecându-mă adânc, cucernic, i-am făcut metanie şi i-am zis: «Blagosloveşte, Părinte». Iar el a zis duios: «Dumnezeu să te blagoslovească, copile al lui Hristos». Eu îi zic: «Părinte, sânteţi singur acì; bine trebuie să fie să vă îndeletniciţi cu rugăciunea minţii». Iar el răspunde: «Rugăciune fără minte nu este, dar vezi, noi sântem fără minte». Mi s'a făcut ru-

şine şi n'am îndrăznit să-l mai întreb ceva, dar nici cuvintele lui nu le-am înțeles. Însă mai târziu am înțeles că «noi sântem fără minte» fiindcă nu ne pricepem cum să trăim aşa cum se cuvine, şi cum să lucrăm lui Dumnezeu. Pe lângă Stareţul Israil, la noi în Mănăstire mai erau încă doi care merseseră la Cuviosul Serafim: Părintele Savin şi Părintele Serafim; şi amândoi erau din Tambov.

Iată, la aceşti nevoitori voiam eu să mă duc, să viețuiesc cu ei, şi stăruitor am cerut aceasta Igumenului, lăsându-mi iconomatul. Dar lui Dumnezeu nu I-au fost plăcut ca eu să viețuiesc acolo, şi după un an şi jumătate m'au adus din nou la vechea ascultare, deoarece mă pricepeam la zidiri; iar pentru de-sinerânduiala m'au pedepsit Domnul, şi la Russikon am răcit la cap, şi până acum neîncetat mă doare.

Astfel, trebuie să cunoaştem voia lui Dumnezeu prin Igumen, iar nu să stăruim de la sine pentru ceva.

Dragostea lui Dumnezeu dă putere a petrece noaptea întreagă în rugăciune, dar iată eu, neputinciosul, am slăbit din pricina durerilor de cap şi trebuie să mă odihnesc. Datu-mi-s'a durerea de cap fiindcă am stăruit asupra propriei dorințe şi am ieşit din iconomat la pustie, spre a avea mai multă slobozenie pentru rugăciune; Domnul însă voia ca toată viața să mi-o petrec în Mănăstire ca iconom.

De două ori am fost pus la zidiri, o dată ca mai-mare peste iconomi, dar n'am primit, şi pentru aceea m'au pedepsit Dumnezeu. De-abia apoi am înțeles că de fiecare este nevoie la locul lui, şi toți se mântuiesc, neținând seama de cin.

Când Soborul (bătrânilor Mănăstirii) m'a pus iconom în locul Părintelui Severian, venind în chilie am început să mă rog:

«Doamne, Tu îmi încredințezi grija pentru marea noastră Mănăstire; ajută-mă să port cum se cuvine această sarcină».

Și primesc în suflet răspuns: «Adu-ți aminte de harul Sfântului Duh și străduiește-te să-l dobândești».

Întristează-se sufletul meu. Din pricina durerilor nu pot sluji Domnului. Durerea de cap mă chinuie, iar harul acela care covârșește durerea nu este cu mine. Când harul este din belșug, atunci sufletul dorește suferințele. Astfel, mucenicii aveau har din belșug, iar trupul lor se bucura împreună cu sufletul atunci când erau chinuiți pentru Domnul cel iubit. Cel ce a cercat un asemenea har știe despre aceasta, dară noi trebuie să răbdăm durerile.

Durerile și sărăcia smeresc omul până în sfârșit. M'am dus la Părintele S..., care era bolnav, și îl întreb: «Cum mai ești?». Iară el, îngreuiat de boală, în loc de răspuns și-a trântit fesul pe podea. Eu îi zic: «Mulțămește lui Dumnezeu pentru boală, altfel rău vei muri. Uite, te vor tunde în shimă, va veni harul și te va mângâia în dureri».

Când l-au tuns în shimă, a doua zi m'am dus la dânsul să-l cercetez, și-l întreb: «Cum mai ești?»; iar el cu bucurie a răspuns:

- Ca la sfântul Botez mi-au dat Domnul harul Său în dar.

Și de atunci ușor și-a purtat boala, și s'a săvârșit cu multă pace, căci îndulcirea Duhului Sfânt covârșește toată îndulcirea lumii.

Domnul dă păcătosului harul Sfântului Duh, și de aceea puternică este credința noastră. Și ce mulțămită vom aduce Domnului pentru a Sa iubire pe care o simțim în fiece zi și ceas?

Am întrebat pe un tânăr shimnic, au nu cumva îşi pierduse harul carele se dă la tunderea în shimă? Iar el era în shimă doar de douăsprezece zile. Mi-a spus:

- Măcar că sânt bolnav, dar simt în sufletul meu harul lui Dumnezeu.

Au trecut încă zece zile şi din nou l-am întrebat aceeaşi, iar el cu faţa veselă mi-a răspuns:

- Slavă lui Dumnezeu, simt mila Domnului.

Am cercat-o şi pe aceasta: când sufletul meu şi-a pierdut smerenia m'am făcut mânios, dar sufletu-mi îşi amintea de smerenia lui Hristos şi înseta după dânsa; şi am început să cerşesc lui Dumnezeu să mă ierte, şi să mă cureţe de duhul mândru, şi să-mi dăruiască pacea. Iar când sufletul meu a început să urască păcatele, atunci Duhul Sfânt m'au învăţat rugăciunea neîncetată şi dragostea. Şi ştiind cât de mult iubeşte Domnul norodul Său, şi îndeosebi pe cei morţi, în fiece seară vărsam pentru ei lacrămi. Mă doare că oamenii se lipsesc de un Domn atât de Milostiv. Şi odată am spus duhovnicului:

- Mă doare pentru oamenii care se chinuiesc în iad, şi în fiece noapte plâng pentru ei, şi atâta mi se îndurerează sufletul încât mi se face milă până şi de draci.

Şi duhovnicul mi-a spus că această rugăciune este de la harul lui Dumnezeu.

Un nevoitor m'a întrebat: «Îţi plângi tu păcatele?» Eu îi zic: «Destul de puţin, dar pentru cei morţi mult mă tânguiesc». Atunci el îmi spune: «Tu să plângi pentru sineţi, iar pe ceilalţi Domnul îi va milui. Aşa spunea Igumenul Macarie». I-am făcut ascultare şi am început să fac aşa cum îmi spusese, am încetat să plâng pentru cei morţi, dar şi lacrămile pentru sinemi au încetat.

Am vorbit despre aceasta unui alt nevoitor care avea darul lacrămilor. El iubea să cugete la patimile Mântuitorului, cum Domnul, Împăratul Slavei, atât de mult au suferit pentru noi, şi zilnic vărsa multe lacrămi. L-am întrebat pe acest nevoitor: «Să mă rog oare pentru cei morți?» El a suspinat şi a zis: «Eu, dacă mi-ar fi cu putință, pe toți i-aş lua din iad, şi de-abia atunci s'ar liniști sufletul meu şi s'ar bucura».

Şi zicând aceasta a făcut cu mâinile o mişcare ca şi cum ar aduna snopii de pe ogor, şi lacrămi curgeau din ochii lui.

După aceasta nu am mai încetat rugăciunile pentru cei morți, şi lacrămile mi s'au întors, şi mult mă tânguiam rugându-mă pentru ei.

Viața mi-am petrecut-o şi în bine şi în păcate, şi de-a lungul a şasezeci de ani am cunoscut ce putere are obişnuința. Şi sufletul şi mintea pot dobândi obişnuință. Şi cu ce se obişnuieşte omul, aceea va şi face. De se obişnuieşte cu păcatul, neîncetat va înclina către păcat, şi dracii îl vor ajuta într'acolo; dar dacă se obişnuieşte cu binele Dumnezeu îi va ajuta şi va împreună-lucra cu harul Său.

Astfel, de te vei obişnui neîncetat a te ruga, a iubi pe aproapele şi a plânge în rugăciune pentru întreaga lume, şi sufletul va înclina spre rugăciune, lacrămi şi iubire. Iar de te obişnuieşti să dai milostenii, să fii ascultător, deschis în spovedanie față de părintele duhovnicesc, aşa vei şi face mereu, şi în aceasta vei afla odihnă în Dumnezeu.

Sufletul care iubeşte a osândi pe ceilalți sau care este neascultător sau neînfrânat, sau care şi-a părăsit pocăința, nu va putea scăpa de capcanele dracilor şi a se slobozi de gânduri rele; dar de va plânge pentru păcatele sale şi va iubi pe fratele, Dom-

nul îi va da lacrămi pentru întreaga lume.

«O, Doamne, dă mie lacrămi, ca sufletul meu să plângă din dragoste pentru fratele zi şi noapte».

Şi iată, Dumnezeu ascultă rugăciunea, şi dă sufletului **multe lacrămi**.

Se bucură Domnul nostru când noi, în rugăciune pentru oameni, vărsăm lacrămi din dragoste, şi milostiv ne aude.

Într'o zi mergeam peste câmp de la tabăra din Ustijorsk, unde se afla batalionul nostru de geniu, către satul Kolpino, ca să pun la poştă nişte bani pe care voiam să-i trimit la Sfântul Munte; pe cale a alergat drept spre mine un câine turbat, şi când era foarte aproape de mine am spus doar atât: «Doamne miluieşte», şi la aceste cuvinte o oarecare putere a aruncat în laturi câinele, ca şi cum s'ar fi împiedecat de ceva, şi trecând pe lângă mine s'a îndreptat spre Kolpino. Acolo pe mulţi a muşcat, şi mult rău a făcut oamenilor şi dobitoacelor.

Din această întâmplare am cunoscut cât de aproape este Domnul de omul păcătos şi cât de curând îi aude rugăciunea.

Odată, fără vreo nevoie, am omorât o muscă, şi săraca se târa pe pământ rănită şi cu măruntaiele ieşite afară, şi trei zile şi trei nopţi am plâns pentru cruzimea mea faţă de zidire, şi până astăzi îmi amintesc de acea întâmplare.

La mine la magazie s'au aciuit cumva nişte lilieci, iar eu am vărsat apă clocotită peste ei, şi din nou multe lacrămi am vărsat pentru aceasta, iar de atunci niciodată nu am mai supărat vreo făptură.

Odată, mergând de la Mănăstire către Vechiul Russikon, am

văzut pe cale un şarpe omorât, tăiat în bucăţele, şi fiecare bucăţică se zbătea cu strânsori, şi mi s'a făcut milă de întreaga zidire şi de toată făptura ce suferă, şi mult am plâns înaintea lui Dumnezeu.

Duhul lui Dumnezeu învaţă sufletul a iubi tot ce este viu, încât nu voieşte a vătăma nici măcar o frunză verde de pe creangă, şi n'ar mai voi nici să calce o floare de pe câmp. Astfel Duhul lui Dumnezeu învaţă dragostea faţă de toate şi sufletul împreună-pătimeşte cu fiece făptură. Iubeşte până şi pe vrăjmaşi, şi îl doare chiar şi pentru draci, căci ei au căzut din bine.

De-aceea Domnul ne-au şi poruncit a iubi pe vrăjmaşi, iar Duhul lui Dumnezeu dă puterea a-i iubi. Iar dacă sântem neputincioşi, şi nu este în noi dragoste, să cerem fierbinte Domnului şi Preasfintei Sale Maici, şi tuturor Sfinţilor, şi întru toate ne va ajuta Domnul Care atât de mult ne iubeşte; iar când se atinge El de suflet şi de trup, totul în noi se schimbă, şi se face mare bucurie în suflet, căci cunoaşte pe Făcătorul lui şi a Sa necuprinsă milosârdie.

Sânt oameni care se alipesc de animale, le mângâie şi le alintă, şi vorbesc cu ele, şi au părăsit dragostea pentru Dumnezeu, şi astfel se pierde dragostea dintre fraţi pentru care Hristos au murit în mari suferinţe. Nu este înţelept a face astfel. Animalului şi dobitocului a-i da mâncare, a nu-l bate – în aceasta stă mila omului faţă de ele; dar a se alipi de ele, a le iubi, a le mângâia şi a le vorbi este semnul neînţelepţiei sufleteşti.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul stă pururea înaintea Lui în dragoste şi temere – şi, din această stare, cum să iubeşti, să mângâi şi să vorbeşti cu dobitoacele, cu pisicile, cu câinii? Înseamnă că omul a uitat porunca lui Hristos de a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul.

Fiarele, dobitoacele şi toate vietăţile sânt ţărână, iar noi nu trebuie să ne alipim mintea de ţărână, ci din toată puterea minţii

să iubim pe Domnul, pe Preacinstită Maica Sa, pe Ocrotitorul nostru, pe Sfinți, să ne cucerim înaintea lor; ei se roagă pentru noi şi se întristează când nu luăm în seamă porunca lui Dumnezeu.

Într'o zi mi-a venit gândul să cumpăr nişte peşte proaspăt. Nu aveam banii mei, ci erau ai Mănăstirii, şi puteam cumpăra, dar n'am vrut să-mi stric rânduiala vieții. Gândul în schimb mă atrăgea, şi a ajuns până acolo că şi în biserică, la liturghie, şi acolo aveam peştele în minte. Atunci am înțeles că era de la vrăjmaşul, şi am cunoscut milostivirea lui Dumnezeu, că harul te ajută să mănânci puțin, pe când dracul te împinge la îmbuibare şi la îndulcire cu hrana.

Trei zile m'am muncit cu acel gând, şi de-abia m'am smuls de la el, cu rugăciune şi lacrămi. Iată cât de greu este să te lupți până şi cu aceste gânduri mici.

Iar când eram la metoc mi s'au întâmplat următoarele: mănânc până la sațiu, iar după două ceasuri pot iarăşi să mănânc tot atâta. M'am dus să mă cântăresc, şi ce credeți: în trei zile am pus trei ocale (4 kg). Şi am înțeles că fusese o ispită, căci noi, monahii, datori sântem să ne uscăm trupul, ca să nu mai fie în el mişcări ce împiedică rugăciunea. Trupul sătul te-mpiedică a te ruga curat, şi Duhul lui Dumnezeu nu vine într'un trup sătul. Totuşi trebuie să-ți cunoşti măsura postului, ca să nu slăbeşti înainte de vreme, căci atunci nu-ți vei putea purta ascultarea. Am cunoscut un începător care atâta se uscase de post încât a slăbit şi a murit mai nainte de vreme.

Îmi amintesc că stăteam cândva la vecernie în Paraclisul Acoperământului Maicii Domnului; duhovnicul, Părintele N., citea Acatistul. Uitându-mă la el îmi vine gândul: Ieromonahul

este gras; nu poate face închinăciuni până la pământ. În acea clipă eu însumi am început să fac o închinăciune, şi dintr'o dată cineva nevăzut m'a lovit în şale; îmi venea să strig: «Ţineţi-mă!», dar nu am putut, din pricina durerii ascuţite.

Astfel Domnul cu milostivire m'au pedepsit, şi aşa mi-au dat să înţeleg că pe nimenea nu trebuie să judeci.

Odată, după rugăciune, şedeam şi gândeam: Nu mi-e a muri. Şi zic: Doamne, Tu vezi inima mea, cum nu voiesc eu a muri. Când cineva nu şi-a văzut de mult părinţii, cu bucurie se duce către ei, dară pe Tine, Milostive Doamne, sufletul meu Te cunoaşte, şi totuşi nu-mi vine a muri. Şi primesc răspuns în suflet: Aceasta pentru că puţin Mă iubeşti.

Şi foarte adevărat, puţin iubesc eu pe Domnul.

Povestea Părintele Lazăr – căpitanul.

Un ţăran s'a dus în pădure după lemne. Ostenit de muncă, s'a întins sub un stejar mare să se odihnească, şi uitându-se de jos la crengile stejarului, şi văzând pe ele mulţime de ghinde mari, cugetă: «Mai bine ar fi fost dacă în stejar creşteau dovleci». Gândind aceasta a închis ochii, şi dintr'o dată a picat o ghindă şi l-a lovit dureros peste buze. Atunci mujicul zice: «Am greşit, Dumnezeu este mai înţelept decât mine, şi bine a făcut că în stejar sânt ghinde, şi nu dovleci. De era dovleac, m'ar fi omorât cu greutatea lui».

Tot aşa, adeseori noi judecăm zidirea lui Dumnezeu, în loc să ne încredinţăm voii lui Dumnezeu. Cel ce s'a încredinţat sfintei Sale voi şade liniştit, dar cel ce cu mintea sa încearcă toate a pătrunde, acela este necercat în viaţa duhovnicească. Pentru a cunoaşte voia lui Dumnezeu trebuie să te pleci ei, şi

atunci Domnul, cu harul Său, te va lumina, şi va fi uşor de trăit. Şi chiar dacă acel om ar fi bolnav sau sărac, înlăuntrul sufletului va avea bucurie, căci este sănătos şi cu sufletul şi cu înțelegerea, şi cu mintea vede pe Domnul, şi întru smerenia Duhului Îl iubeşte, şi dintru acea iubire uită lumea; dar de îşi aduce aminte de ea, dragostea lui Dumnezeu îl va înclina să se roage pentru lume, iar aceasta până la lacrămi.

Atât de plăcută este calea Domnului sufletului nostru.

Nu demult a fost un foc la Chilia Sfântul Ştefan. Monahul acelei Chilii era afară când clădirea luase foc, şi, spre a scăpa câteva lucruri, s'a aruncat înlăuntru, şi a ars şi el. Dar dacă s'ar fi rugat Domnului şi ar fi zis: «Doamne, vreau să scap de acolo acel lucru; spune-mi, pot s'o fac?», Domnul **negreşit** l-ar fi încunoştințat şi i-ar fi zis «Mergi», dacă era cu putință, sau «Nu te du», dacă nu se putea. Atât ne este de aproape Domnul, şi atât de mult ne iubeşte El.

De-a lungul vieții mele, de multe ori am cerut Domnului, în ceasul necazului, şi totdeauna am primit răspuns. Această dragoste am cunoscut-o nu cu mintea noastră, ci pentru milosârdia lui Dumnezeu, din harul Sfântului Duh. Poate că cineva va zice că aceasta nu se întâmplă decât Sfinților, dară eu zic că până şi pe păcătoşi îi iubeşte Domnul, şi le dă a Sa milă; numai să se întoarcă sufletul de la păcat, şi Domnul cu mare bucurie îl primeşte în brațele Sale, şi-l aduce la Tatăl, şi se bucură atunci de dânsul toate cerurile.

Pe 14 Septemvrie, 1932, a fost la Athos un puternic cutremur. A venit în vremea nopții, în al patrulea ceas[1], în vremea

[1] Nouă seara, după ora europeană.

privegherii Înălțării Sfintei Cruci. Mă aflam sus la cor, aproape de încăperea unde spovedea locțiitorul Igumenului, și însuși locțiitorul stătea lângă mine, în afara acelei încăperi. În încăpere a căzut din tavan o cărămidă, împrăștiind niște moloz. La început m'am speriat puțin, dar curând m'am liniștit, și zic locțiitorului: «Iată, Domnul cel Milostiv voiește să ne pocăim». Și ne uităm la monahi, și la cei de jos din biserică, și la cei de la cor, și doar puțini s'au speriat. Vreo șase au ieșit din biserică, dar toți ceilalți au rămas la locul lor, iar privegherea și-a urmat rânduiala, și încă atât de lin, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Și m'am gândit: Ce mult har au monahii de la Sfântul Duh, că într'un cutremur atât de puternic, când toată uriașa clădire a Mănăstirii s'a zguduit, tencuiala s'a desprins, candelabrele, candelele și sfeșnicele se clătinau, în clopotniță sunau clopotele, până și clopotul cel mare a bătut, din pricina puternicii zguduiri, iar ei rămân liniștiți. Și gândeam: «Sufletul care a cunoscut pe Domnul de nimic nu se teme, afară de păcat, și mai cu seamă de păcatul mândriei. El știe că Domnul ne iubește, iar dacă ne iubește, de ce să ne temem? Domnul cel Milostiv ne trimite înțelepțire: Feții Mei, căiți-vă și trăiți în dragoste, fiți ascultători și înfrânați, și învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre».

Odată m'am dus la Mănăstirea Sârbească Hilandar. Cu mine a venit și Părintele Nicolae, arhondarul Schitului nostru, al Thivaidei. Mergeam noaptea prin pădurea înverzită; călătoria era plăcută și convorbirea așijderea. Vorbeam despre dragostea pentru aproapele și Părintele Nicolae mi-a povestit o întâmplare minunată.

În Sudul Rusiei, aproape de Rostov, lucra o echipă de douăzeci de oameni. Unul dintre dânșii, cu numele Andrei, avea o fire și o purtare foarte urâtă, încât greu era să fii lângă el. Iar

altul, cel mai tânăr dintre toți, era un om deosebit de bun, iubea pe Dumnezeu și păzea poruncile Domnului; îl chema Nicolai. Cum Andrei făcuse mult rău, și multe necazuri tovarășilor săi, aceștia s'au gândit să-l omoare, dar tânărul Nicolai nu s'a învoit la acest rău, și i-a îndemnat să nu-l omoare cu nici un chip. Ceilalți n'au ascultat de Nicolai, și l-au omorât pe Andrei. Omorul a ieșit la iveală. Fapta a ajuns până la poliție. Atunci Nicolai, văzând în ce năpastă se aflau, le zice: «Fiecare dintre voi aveți nevastă și copii, eu însă sânt neînsurat și singur. Spuneți că eu l-am omorât, și eu voi spune la fel – că eu l-am omorât; mie nu-mi este greu să merg la ocnă, și o să merg numai eu, dar dacă vă osândesc pe voi, câtă lume va avea de suferit!». La început cei din echipă nu răspundeau, căci le era rușine față de Nicolai, care îi îndemnase să nu ucidă; dar mai pe urmă Nicolai totuși i-a înduplecat, și s'au învoit ca toți să spună că Nicolai îl ucisese.

Au venit la locul faptei autoritățile, procurorul, anchetatorii, jandarmii; a început ancheta: Cine l-a omorât? Nicolai zice: Eu l-am omorât. Îi întreabă și pe ceilalți, ei zic la fel, că Nicolai îl omorâse. Nicolai avea o față blândă, o fire smerită și vorbea pașnic și liniștit. Anchetatorii îndelung au cercetat; nu puteau crede că un om atât de blând și liniștit să fi fost ucigașul, dar lucrul a ajuns, după obișnuita rânduială, la judecătorie. La judecată iarăși toți se uimeau că un om atât de smerit și duios ar fi omorât, și nici un judecător n'a vrut să creadă, în ciuda faptului că însuși Nicolai spunea că el ucisese. Și multă vreme n'au putut da o sentință. Niciunul dintre judecători nu și-a ridicat mâna să semneze sentința. Și din nou l-au întrebat îndelung, ca și pe ceilalți, ca să deslușească taina, și atunci l-au jurat să spună adevărul. În sfârșit Nicolai, nevinovatul acuzat, a spus că dacă nu-l vor pedepsi pe adevăratul ucigaș, el le va spune adevărul. În timpul judecății a ieșit la iveală faptul că Andrei fusese un om rău, iar procurorul și judecătorii s'au învoit cu toții să înceteze ancheta dacă vor afla adevărul. Și atunci nu Nicolai însuși, ci ceilalți au povestit cum s'au petrecut lucrurile și cum

Nicolai hotărâse să ia asupra sa vina spre a-i izbăvi de pedeapsă. Ancheta a fost închisă, au spus că nelegiuirea lui Nicolai nu a fost dovedită; iar una dintre autorități chiar a spus: «Andrei a fost un om rău, după faptă și-a primit răsplata, iar acești oameni sânt buni, și fie ca ei să trăiască în pace».

Vădit este din această întâmplare câtă putere are dragostea de aproapele. Harul lui Dumnezeu era în inima tânărului Nicolai și se răsfrângea pe chipul lui, și a lucrat asupra tuturor celorlalți.

PĂRINTELE IOAN DIN KRONSTADT

Pe Părintele Ioan l-am văzut la Kronstadt. Slujea Liturghia. Mă uimeam de puterea rugăciunilor sale, și până acum – și au trecut aproape patruzeci de ani – nu am văzut pe cineva să slujească precum el. Norodul îl iubea, și toți stăteau cu frica lui Dumnezeu. Și nu este de mirare: Duhul Sfânt trage către Sine inima oamenilor. Vedem din Evanghelii cât de mult norod mergea după Domnul. Cuvântul Domnului atrăgea norodul, căci se grăiește prin Duhul Sfânt, și de aceea este dulce și plăcut sufletului.

Când Luca și Cleopa mergeau spre Emmaus, și pe cale S'au apropiat de ei Domnul și au vorbit cu dânșii, inimile lor ardeau de dragoste de Dumnezeu. Și Părintele Ioan avea în sine din belșug Duhul Sfânt Care-i încălzea sufletul a iubi pe Dumnezeu, și același Duh lucra prin el asupra oamenilor. Am văzut cum alerga norodul după el ca la un foc de pădure, ca să-i ceară binecuvântarea, și primindu-o se bucurau, căci Duhul Sfânt este dezmierdător și dă sufletului pace și îndulcire.

Unii gândesc rău despre Părintele Ioan, și astfel mâhnesc pe Duhul Sfânt care viia într'însul, și viază și după moarte. Ei zic că era bogat și se îmbrăca bine. Dar ei nu știu că pe cel întru care viază Duhul Sfânt bogățiile nu-l vatămă, căci sufletul îi

este deplin în Dumnezeu, şi de la Dumnezeu s'a preschimbat, şi a dat uitării bogăţiile şi podoabele. Fericiţi sânt cei care iubesc pe Părintele Ioan, căci el se va ruga pentru noi. Dragostea sa pentru Dumnezeu era fierbinte; el este întreg în flacăra iubirii.

O, marele nostru Părinte Ioan, rugătorul nostru. Mulţămesc lui Dumnezeu că te-am văzut, mulţămesc şi ţie, păstor bun şi sfânt, căci pentru rugăciunile tale m'am despărţit de lume şi am ajuns la Sfântul Munte Athos, unde am văzut marea milostivire a lui Dumnezeu. Iar acum scriu bucurându-mă că Domnul mi-au dat a înţelege viaţa şi nevoinţa bunului păstor.

Mare nevoinţă – a trăi cu o soţie tânără şi a nu te atinge de ea. Aceasta nu o pot decât cei ce simţit poartă întru sine Duhul Sfânt. El este dulce şi biruieşte dragostea femeii iubite. Mulţi sfinţi se temeau de apropierea unei femei, dar Părintele Ioan şi în mijlocul femeilor purta Duhul Sfânt, a Cărui dulceaţă covârşeşte iubirea trupească.

Încă voi zice: era atât de smerit, încât nu pierdea harul Sfântului Duh, şi de aceea a iubit atât de mult norodul şi a îndreptat mintea oamenilor către Dumnezeu.

Vezi în el puterea Duhului Sfânt? Când citeşti cartea *Viaţa mea în Hristos*, sufletul simte în cuvintele sale puterea harului lui Dumnezeu. Tu zici: «Dar eu citesc, şi parcă nu are nici un gust». Iar eu te întreb: Au oare nu fiindcă tu eşti mândru? Iar harul nu se atinge de inima mândră.

O, Părinte Ioane, acum tu viezi în ceruri şi vezi pre Domnul, pre Carele sufletul tău L-a iubit de pre pământ; rugămu-te, roagă-te pentru noi, ca şi noi să iubim pre Domnul şi să-i aducem pocăinţa de carea se bucură Domnul.

O, bun şi sfânt păstor, tu ca un vultur ce zboară în înălţimi te-ai înălţat deasupra marii Rusii, şi din înălţimile la care te ducea Duhul Sfânt ce viia întru tine tu vedeai nevoile norodului. Întru puterea Duhului Sfânt tu aduceai norodul către Dumnezeu, iar cei ce auzeau cuvântul lui Dumnezeu dintr'ale tale buze se tânguiau şi aduceau fierbinte pocăinţă.

O, mare și bun păstor, măcar că ai și murit cu trupul, însă în duh cu noi ești, și înainte-stând lui Dumnezeu, din ceruri ne vezi în Duhul Sfânt.

Iar noi smerit te cinstim.

PĂRINTELE STRATONIC

De două ori a cercetat Sfântul Munte un pustnic caucazian, Părintele Stratonic. De neam era din gubernia Harkovului; în lume fusese negustor, avea prăvălia sa; avea și copii. Și i s'a aprins sufletul de marele foc al pocăinței, și părăsindu-și familia și avuțiile s'a dus în Caucaz.

Era un bărbat minunat. La vederea lui sufletul se cutremura. Ochii îi erau necontenit înlăcrămați; iar când începea a vorbi despre Dumnezeu, vorbea cu mult simțământ și cu un chip smerit, și toți cei ce-l ascultau primeau bucurie și mângâiere. Cuvântul îi era puternic, pătruns de frica lui Dumnezeu și de dragoste; era cu adevărat ca un vultur printre părinți. Vorbind cu el, oamenii se schimbau sufletește, și văzându-i sfânta viață, se smereau. Prin cuvântul său întărea din nou sufletele, și pe mulți a ridicat din căderi. Auzindu-l, sufletul uita de cele pământești și fierbinte se avânta către Dumnezeu.

Statura lui era puțin peste cea mijlocie; avea fața plăcută, părul închis la culoare; toți îl îndrăgeau. Nevoitorii Caucazului îl aveau în cinste, iar aceasta după vrednicie; purta nevoințe grele; răbda zăduful și frigul; iarna umbla desculț, răbdând pentru dragostea lui Dumnezeu, și niciodată nu era în gura lui cârtire împotriva lui Dumnezeu, ci sufletu-i se dăduse voii lui Dumnezeu și cu bucurie purta toate suferințele. El propovăduia o pocăință înflăcărată și pe mulți i-a adus dintr'o grea negrijanie la o nevoință plină de osârdie. În cuvintele sale limpede se

simțea harul lui Dumnezeu, iar acesta renăștea mințile oamenilor și-i smulgea de la pământ.

Odată nevoitorii Caucazului l-au dus la un îndrăcit, și când Părintele Stratonic l-a văzut, de multă dragoste a plâns și a zis: «O, nefericită făptură a lui Dumnezeu, cum este ea chinuită de draci», și a făcut asupră-i semnul crucii, cu cuvintele: «Tămăduiască-te Domnul Iisus Hristos», și bolnavul dintr'o dată s'a înzdrăvenit. Așa putere avea credința și rugăciunea acestui bărbat.

O, minunate iubitor al plânsului, iubitul nostru Părinte Stratonic, unde locuiești acum? Vino la noi, și-ți vom zidi o chilie într'un munte înalt, și vom căuta asupra sfintei tale vieți, și în măsura puterilor urma-vom marii tale nevoințe. Vremea lacrămilor tale, Părinte, a trecut. Acum tu în ceruri auzi cântările heruvimice și vezi slava Domnului, pre carea a iubit sufletul tău pre pământ, și tinzând către Dânsul s'a dat plânsului pocăinței. Domnul au iubit pre om, și au dat lui plânsul, ca sufletul să se spele în acea apă și să se curățească, spre a vedea pre Domnul în duhul iubirii și în frica cucerniciei.

Mai spunea Părintele Stratonic că vine vremea când monahii se vor mântui în vestminte mireneşti.

Din toate puterile trebuie până în ultima clipă a vieții a păstra întâia râvnă, căci mulți au pierdut-o și nu au aflat-o din nou. Pentru aceasta trebuie necontenit să-ți aduci aminte de moarte, iar dacă sufletul este fie și în parte gata de moarte, el nu se va teme de ea, ci vine la smerenie și pocăință, și uită toate cele lumești, și își păstrează mintea nerisipită și cu osârdie se roagă.

Cel ce își aduce aminte de moarte nu este ademenit de lume, iubește pe aproapele și chiar pe vrăjmași, este ascultător, înfrânat; astfel se păstrează în suflet pacea, și vine harul Sfântului

Duh. Iar când în Duhul Sfânt vei cunoaşte pe Dumnezeu, sufletul tău se va îndulci întru Domnul şi-L vei iubi, şi totdeauna îţi vei aminti de îndulcirea Duhului Sfânt, iar aceasta este cu adevărat hrana cerească.

Mult am vorbit despre aceasta cu marele nevoitor, Părintele Stratonic. El mi-a povestit că întâlnise în Caucaz şapte oameni care gustaseră harul Sfântului Duh, dar unii dintre ei nu cunoşteau calea Domnului, nu ştiau cum povăţuieşte Domnul sufletele, şi de aceea mai târziu slăbiseră. Despre aceasta se vorbeşte în scrierile Sfinţilor Părinţi, dar prin multe trebuie să treci spre a cunoaşte din cercare.

La început, când omul vine spre a lucra Domnului, Domnul, cu harul Său, dă sufletului puterea de a râvni binele şi totul îi este uşor şi prielnic; iar când sufletul vede în sine acestea, necercat fiind, gândeşte: «Toată viaţa mea voi râvni aşa». Făcând astfel el se înalţă mai presus de cei ce vieţuiesc negrijuliu şi începe să-i judece; şi aşa pierde acel har care-l ajuta să plinească poruncile lui Dumnezeu. Şi nu înţelege sufletul cum s'a întâmplat aceasta; atuncea fusese atât de bine, iar acum totul a devenit greu, şi nu-i este a se ruga. Dar nu trebuie să te înfricoşezi: este Domnul Carele cu milostivire povăţuieşte sufletul. De cum se semeţeşte sufletul asupra fratelui, îndată îi vine un gând rău, neplăcut lui Dumnezeu, iar dacă sufletul se smereşte, harul nu se depărtează, dar de nu, urmează o oarecare mică ispită, ca sufletul să se smerească. Dacă însă nu se smereşte, începe lupta curviei. Dacă încă nu se smereşte, va cădea într'un păcat oarecare. Dacă nici atunci nu se smereşte, va veni o mai mare ispită ce va duce la un păcat şi mai mare. Şi ispita se va tot întări, până când sufletul se va fi smerit; atunci ispita se depărtează, iar dacă mult se smereşte, vine umilinţa şi pacea, şi tot răul se depărtează.

Aşadar tot războiul este **spre a dobândi smerenia**. Vrăjmaşii au căzut prin mândrie, iar pe noi ne trag spre pierzanie prin aceeaşi. Vrăjmaşii ne laudă, iar dacă sufletul primeşte lau-

da, harul se depărtează de el, câtă vreme nu s'a pocăit. Astfel întreaga viață sufletul se învață smerenia lui Hristos, și câtă vreme nu are smerenie, tot mereu va fi muncit de gânduri rele. Dar sufletul smerit află odihna și pacea pentru carile vorbește Domnul (Io. 14: 27).

Postul, și înfrânarea, și privegherea, și liniștirea, și celelalte nevoințe ajută, însă puterea de căpetenie este în smerenie. Maria Eghipteanca prin post și-a uscat trupul într'un singur an, căci nici nu avea cu ce să se hrănească, dar cu gândurile s'a luptat șaptesprezece ani.

Smerenia nu dintr'o dată o vei învăța. De aceea Domnul și zice: «Învățați de la Mine smerenia și blândețea». Spre a le învăța trebuie vreme. Iar unii au îmbătrânit în nevoințe, dară smerenia nu o au învățat, și nu pot înțelege de ce nu le este bine, nu au pace, și sufletul negrijește.

Astăzi a venit la mine Părintele T. (pustnicul). Știind că acest Stareț este un nevoitor, am crezut că îi va plăcea să vorbească despre Dumnezeu. Mult am vorbit cu el, iar apoi i-am cerut să spună sufletului meu un cuvânt, ca să-mi îndreptez greșalele. Câtăva vreme a tăcut, iar apoi a zis:

«În tine se vede mândrie... Pentru ce atât de mult vorbești de Dumnezeu? Sfinții ascundeau dragostea lui Dumnezeu în sufletele lor, și le plăcea să vorbească despre plâns».

Părinte T., tu ai smerit sufletul meu care iubește pre Făcătorul.

Iubit-a sufletul meu pre Domnul, și cum voi ascunde acest foc care încălzește sufletul meu?

Cum voi ascunde milele Domnului, către care trage sufletul meu?

Cum voi uita milele Domnului, întru carile sufletul meu a

cunoscut pre Dumnezeu?

Cum voi putea să nu vorbesc de Dumnezeu, dacă sufletu-mi este robit de Dânsul?

Cum voi tăcea despre Dumnezeu, când duhul meu arde de dragoste pentru Dumnezeu zi şi noapte? Şi oare mă împotrivesc eu plânsului?

Cum, Părinte, grăieşti sufletului meu: Pentru ce de Dumnezeu mult vorbeşti?

Doară sufletul meu iubeşte pre Dânsul, şi cum voi ascunde iubirea Domnului pentru mine?

Vrednic sânt eu de vecinicele munci, dară El m'au iertat, şi mi-au dat harul Său care nu se poate ascunde în suflet.

Au nu ştii tu că te iubesc, şi am început a vorbi de Dumnezeu gândind că şi sufletul tău iubeşte pre Dumnezeu, şi se încălzeşte de iubirea lui Dumnezeu?

Dară ce voi zice sufletului meu? Ascunde cuvintele Domnului întru tine? Doară aceasta o cunosc toate cerurile; şi voi fi întrebat: pentru ce am ascuns eu milele Domnului şi nu le-am spus oamenilor, ca toţi să iubească pre Dumnezeu şi să-şi afle odihna întru Dânsul?

Doară Stăpânul tuturor milostiv ne cheamă: «Veniţi către Mine toţi cei osteniţi, şi Eu voi odihni pre voi».

Sufletul meu cunoaşte acea odihnă întru Dumnezeu, şi pentru aceea eu, iubind pre Dumnezeu şi pre fratele meu, grăiesc milosârdiile lui Dumnezeu.

Credeam că sufletul tău se veseleşte întru Dumnezeu tot aşa ca şi al meu, dară tu mi-ai smerit sufletul, zicând: «Pentru ce de Dumnezeu mult vorbeşti?»

Căci doară eu adevăr grăiesc că Domnul nostru milostiv este şi iartă oamenilor păcatele lor.

Aşadar închide-voi buzele mele întru tăcere, şi cântare voi cânta lui Dumnezeu în sufletul meu, ca să se veselească Domnul nostru, căci El nemărginit ne iubeşte, şi sângele Şi-au vărsat, şi au dat nouă Duhul Sfânt.

Părintele Cassian spunea că toți ereticii vor pieri. Eu despre aceasta nu știu, dar cred numai Bisericii Dreptslăvitoare: în ea este bucuria mântuirii întru a lui Hristos smerenie.

Mulțămesc Ție, Domnului și Ziditorului meu, că milostiv mi-ai smerit sufletul și mi-ai deschis calea pre carea au mers Sfinții Tăi. Tu iubești pre cei ce plâng, și pre calea plânsului au păşit către Tine toți Sfinții. Tu iubești pre cei smeriți, și prin al Tău har îi înveți iubirea și smerenia ce înfricoşează pre vrăjmaşii noştri draci. Tu te bucuri, Doamne, de sufletul smerit; dămi aşadar, Milostive, a veni către Tine pre calea Sfinților Tăi, calea smeritului plâns, pre carea Tu mi-o ai arătat.

Era la noi în Mănăstire un începător care căzuse din pom adunând măslinele și nu mai putea merge pe picioare. Când zăcea în bolniță, în clădirea Schimbării la Față, a murit un monah ce zăcea în patul de lângă el. Cel ce slujea acolo pregătea pentru îngropare trupul celui ce murise și a cerut bolnavului să-i țină o clipă acul. Bolnavul îi răspunse: «Ce mă turburi?» Dar după aceste cuvinte sufletul lui și-a pierdut pacea și atunci a chemat pe duhovnic și i-a spovedit păcatul neascultării.

Cel înțelept va înțelege de ce sufletul monahului își pierduse pacea, dar neînțeleptul va zice că acestea sânt fleacuri.

Pe 1 Iulie, 1932, a venit la mine Părintele Panteleimon de la Vechiul Russikon. Eu l-am întrebat cum îi mai merge, iar el cu fața bucuroasă îmi răspunde:

- Sânt foarte bucuros.

- Şi de ce eşti bucuros?, l-am întrebat eu.
- Toți frații mă iubesc.
- Şi de ce te iubesc?
- Eu la toți fac ascultare când cineva mă trimite undeva, zice el.

Şi gândeam: Uşoară este calea către Împărăția lui Dumnezeu. El a aflat pacea prin ascultarea pe care o face pentru Dumnezeu, şi de aceea sufletului său îi este bine.

Părintele Ieromonah I. mi-a povestit că la noi la Krumița trăgea să moară un shimonah şi nu putea muri. I s'a spus: «Tu nu ți-ai spovedit păcatele, şi de aceea nu mori». El zice: «De două ori m'am spovedit, dar cred că păcatele nu mi s'au iertat, şi vreau să mă spovedesc la Igumenul Macarie». După dorința sa, aşa au şi făcut: a venit din Mănăstire Igumenul Macarie şi l-a spovedit pe shimonah, şi atunci acela liniştit şi în pace s'a săvârşit.

Părintele Ieromonah I... m'a întrebat cum de s'a întâmplat aşa, iar eu i-am răspuns că, deşi se spovedise, nu avea credința că i se iertaseră păcatele, şi după înclinarea sa sufletească, adică după necredința sa, aşa şi fusese. Noi însă datori sântem cu tărie a crede că în Biserica noastră totul este rânduit de Duhul Sfânt, iar atunci, după credința sa, omul primeşte har de la Domnul.

TÂNĂRUL MONAH

Mulțămesc Ție, Doamne, că astăzi mi-ai trimis pre robul Tău, tânărul monah al cărui nume voi ascunde, spre a nu se semeți el şi a se zădărnici sfânta sa viață.

Acest tânăr monah, vorbind despre dragoste, mi-a spus că în

cei treizeci de ani ai vieții sale niciodată nu scârbise pe cineva. Mă uitam la el, şi sufletul mi s'a smerit până în țărână înaintea lui.

Din copilărie sufletul său a iubit pe Dumnezeu, iar el, văzând în duh pe Domnul, nu îndrăznea să mâhnească pe cineva, şi pentru aceasta Domnul l-au păzit de păcate.

Iată, gândesc că pentru aceşti oameni Domnul păstrează lumea, căci ei sânt atât de plăcuți lui Dumnezeu, şi Dumnezeu totdeauna ascultă pe smeriții Săi robi, şi nouă tuturor ne este bine pentru rugăciunile lor.

Mulțămescu-Ți, Doamne, că Tu mi-ai arătat pre robul Tău. Şi câți sfinți sânt încă pe care noi nu-i putem cunoaşte, dar sufletul simte venirea Sfinților şi se preschimbă întru smerenia Duhului lui Hristos. Duhul lui Dumnezeu viază în Sfinți, şi sufletul Îi simte venirea.

O, Doamne, dă tuturor oamenilor a se asemăna acestui tânăr monah. Lumea întreagă s'ar împodobi cu slavă, căci harul lui Dumnezeu ar viia în lume din belşug. Duhul Sfânt dă sufletului a cunoaşte dragostea pentru Dumnezeu şi dragostea pentru om. Duhul Sfânt învață sufletul blândețea şi smerenia, şi el odihneşte întru Dumnezeu, şi uită toate cele amarnice ale acestei lumi, căci Duhul Sfânt îl mângâie. Sufletele Sfinților gustă Duhul Sfânt încă de pe pământ. Aceasta şi este acea «Împărăție a lui Dumnezeu» carea se află «înlăuntrul nostru», precum grăieşte Domnul.

Astăzi am vorbit cu Părintele... despre nobleţea sufletului.

Cu adevărat sufletul este de bun neam, căci şi-a primit nobleţea de la Însuşi Domnul, pe care i-au dat-o căci îl iubeşte. Iar noi trebuie să o păstrăm; dar păstrează-se ea prin însăşi acea noblețe pe care au dat-o Domnul sufletului.

Când, după Înviere, Domnul S'au arătat ucenicilor Săi şi au început să vorbească cu Apostolul Petru, El nu l-au osândit, ci

cu noblețe l-au întrebat: «Mă iubeşti?» (Io. 21: 15). Acest duios cuvânt al părinteştii iubiri a Domnului ne învață că şi noi tot aşa trebuie să ne purtăm cu oamenii când cineva ne necăjeşte. Aceasta şi este noblețea lui Hristos, care omului îi este de neajuns, şi nu se cunoaşte decât în Duhul Sfânt.

Slavă Domnului şi milosârdiei Sale, căci El ne învață în Duhul Sfânt, altfel nu am cunoaşte cum este Domnul nostru.

VULTURUL ŞI COCOŞUL

Zbura vulturul în înălțimi, şi se desfăta de frumusețea lumii, şi gândea: «Eu zbor peste întinse depărtări şi văd munți şi văi, mări şi râuri, lunca şi pădurea; văd mulțime de fiare şi păsări, văd oraşe şi cătune, şi cum viețuiesc oamenii; dar iată, cocoşul din sat nimic nu ştie dincolo de ograda lui, unde nu vede decât câțiva oameni şi câteva dobitoace. Zbura-voi către el şi-i voi povesti despre viața lumii».

Zburat-a vulturul pe acoperişul casei din cătun, şi văzând cât de țanțoş şi de vesel se plimbă cocoşul printre găinile sale, cugetă: «Înseamnă că este mulțămit cu soarta sa; totuşi îi voi povesti despre ceea ce ştiu eu».

Şi începu vulturul a vorbi cocoşului despre bogăția şi frumusețea lumii. Cocoşul la început asculta cu luare-aminte, dar nimic nu înțelegea. Vulturul, văzând că cocoşul nimic nu înțelege, s'a întristat, şi i s'a urât a mai vorbi cu cocoşul; iar cocoşul, neînțelegând ce vorbeşte vulturul, s'a plictisit şi i s'a urât a-l mai asculta. Dar fiecare dintre dânşii a rămas împăcat cu soarta sa.

Aşa se întâmplă când omul învățat vorbeşte cu cel neînvățat, dar încă şi mai mult când cel duhovnicesc vorbeşte cu cel neduhovnicesc. Cel duhovnicesc este asemenea vulturului, iar cel neduhovnicesc, asemenea cocoşului. Mintea celui duhovnicesc zi şi noapte se învață întru legea Domnului, şi în rugăciune se

înalţă către Dumnezeu, dară mintea celui neduhovnicesc este trasă către pământ sau este bântuită de gânduri. Sufletul celui duhovnicesc se îndulceşte de pace, dar sufletul celui neduhovnicesc rămâne pustiu şi împrăştiat. Cel duhovnicesc zboară precum vulturul în înălţimi, şi în suflet simte pe Dumnezeu, şi vede întreaga lume, măcar că se roagă în întunerecul nopţii, dar cel neduhovnicesc se îndulceşte fie de slava deşartă, fie de bogăţie, fie caută îndulciri trupeşti. Iar când cel duhovnicesc se întâlneşte cu cel neduhovnicesc, amândoi se lehămisesc, şi împovărătoare le este convorbirea.

CONVORBIRI CU COPII[1]

Copii dragi aleargă prin luncă, culeg flori, cântă şi se bucură, căci harul lui Dumnezeu îi veseleşte. Dar iată că văd un monah şi zic către dânsul:

- Uite, Domnul au înfrumuseţat cerul cu stele şi pământul cu râuri şi grădini; vulturii zboară în înălţime pe sub nouri şi se

---

[1] În vremea războiului ruso-japonez (1904-1905), Părintele Siluan, ca rezervist din garda Ţarului, a fost mobilizat în Rusia (împreună cu alţi monahi ruşi de la Sfântul Munte). A ieşit din Mănăstire la 30 Decemvrie, 1904, şi s'a întors din nou la Athos la 16 Octomvrie, 1905. Pricinile pentru care Părintele Siluan nu a fost luat pe front, ci trimis acasă, le vom lămuri mai amănunţit în cea de-a treia parte a cărţii [pe care Părintele Sofronie nu a mai ajuns s'o scrie – n. tr.].

Venind la familia sa, ca monah, pentru liniştire şi slobodă împlinire a pravilei monahale, şi-a zidit deosebi pe câmp o mică chilie unde-şi petrecea vremea şederii sale în patrie. În acest răstimp al vieţii sale vorbea uneori cu copiii din sat care veneau la el. Mi-a povestit despre câteva foarte interesante observaţii ale sale asupra sufletului copilului, cum din cea mai fragedă vârstă omul se poate defini faţă de Dumnezeu.

Convorbirile înfăţişate acì sânt amintirea celor pe care le-a avut în acea vreme cu copiii. Este cu putinţă ca în sufletele curate ale copiilor să se fi întipărit chipul luminat al iubitorului monah, dar nu putem a nu observa că, prin cuprinsul lor, cuvintele Stareţului nu sânt de înţeles decât unei minţi coapte.

îndulcesc de frumusețea firii; păsările cântă vesel în crânguri şi poieni, iar tu, călugăre, şezi în chilie şi nu vezi toate frumusețile lui Dumnezeu. Şezi şi plângi. Pentru ce plângi în chilia ta strâmtă, când soarele străluceşte, lumea întreagă este frumoasă şi peste tot este bucurie pe pământ?

Aşa întrebau copiii pe monah, dar el le-a răspuns:

- Copii, voi nu înțelegeți plânsul meu. Sufletul meu plânge pentru voi, căci nu cunoaşteți pe Dumnezeu, Cel ce au zidit toată această frumusețe. Sufletul meu Îl cunoaşte, şi vouă tuturor vă doresc această cunoaştere, şi de aceea mă doare, şi cu lacrămi mă rog lui Dumnezeu pentru voi, ca şi voi să-L cunoaşteți pe Domnul în Duhul Sfânt.

- Ce înseamnă să cunoşti pe Domnul în Duhul Sfânt?

- Cu mintea, copii, nu poți cunoaşte pe Dumnezeu. Dar voi citiți Dumnezeiasca Scriptură, în ea viețuieşte harul care vă va îndulci, şi aşa veți cunoaşte pe Domnul, şi cu bucurie veți lucra Lui zi şi noapte. Iar când veți cunoaşte pe Domnul se va duce de la voi dorința de a privi această lume, căci sufletul va tânji să vază slava Domnului în ceruri.

- Dar nouă ne plac florile, dorim să ne plimbăm şi să ne veselim.

- Vouă vă place să vă plimbați prin poieni şi să culegeți flori; vă place să cântați şi să auziți cum cântă păsările, dar în cer sânt lucruri mult mai luminate decât acestea – raiul, unde viețuieşte Domnul cu Îngerii şi Sfinții. Şi acolo este veselie şi se cântă cântece, dar altele, mai frumoase, iar când sufletul aude acele cântece nu le mai poate uita niciodată, şi nici nu se mai îmbie de cântecele pământeşti.

- Dar nouă ne place să cântăm.

- Cântați, copii, cântați Domnului în Duhul Sfânt, cântați în smerenie şi dragoste.

- Da' tu de ce plângi? Noi nu înțelegem.

- Eu plâng pentru voi, feţişorilor. Privindu-vă, mi-e milă de voi, şi rog pe Domnul să vă păzească, pentru ca voi să

cunoașteți pe Făcătorul și Domnul vostru. Mă uit la voi, și iată voi sânteți ca Pruncul Hristos, și voiesc ca voi să nu pierdeți harul lui Dumnezeu, și când veți crește să nu vă faceți ca vrăjmașul din pricina gândurilor rele. Voiesc ca voi totdeauna să fiți ca Fiul Precistei Maici a lui Dumnezeu. Iată ce vă dorește sufletul meu. Pentru aceasta mă rog eu. Mi se face milă de toți copiii de pe pământ, și de aceea plâng pentru toți copiii nevinovați și pentru orfani. Eu plâng, copii, pentru lume, și mă tânguiesc pentru tot norodul lui Dumnezeu.

«Doamne, trimite mila Ta preste copiii pământului pre care-i iubești, și dă-le a Te cunoaște în Duhul Sfânt, și învață-i a Te slăvi.

Cu lacrămi îți cer, auzi rugăciunea mea, și tuturora dă a cunoaște slava Ta în Duhul Sfânt ».

- Copii, să iubiți pe Dumnezeu așa cum Îl iubesc îngerii în ceruri.

- Noi niciodată n'am văzut pe Dumnezeu; cum putem să-L iubim?

- Fețișorii mei iubiți, voi totdeauna să gândiți despre Dumnezeu că El vă iubește, și că v'au dat viața pentru ca vecinic să vițuiți cu El și să vă îndulciți de dragostea Lui.

- Cum putem ști că Dumnezeu ne iubește?

- După roade, copii, se cunoaște dragostea: când Îl iubim pe Dumnezeu, ne temem de păcat, și sufletul este liniștit și vesel, și vrea să pomenească pe Dumnezeu în toată vremea, și vrea să se roage, și în suflet sânt gânduri frumoase.

- Cum să știm care gânduri viețuiesc în noi, și care dintre ele sânt bune, și care rele?

- Ca să osebiți gândurile bune de cele rele trebuie să viețuiți cu mintea curată în Dumnezeu.

- Nu înțelegem, cum putem noi să ne ținem mintea în Dum-

nezeu, când noi nu am văzut pe Dumnezeu şi nu-L ştim? Şi ce înseamnă mintea curată?

- Copilaşi, gândiți-vă că Dumnezeu vă vede, chiar dacă voi nu-L vedeți. Aşa totdeauna veți umbla înaintea feței Domnului. Chiar dacă aceasta este o dragoste mică, dar de veţi păzi cuvântul meu, el vă va duce la o dragoste mare, şi atunci în Duhul Sfânt veți cunoaşte tot ce vă spun şi tot ce acum nu puteți încă înțelege.

CONVORBIRE DESPRE FUMAT

În 1905, când Starețul Siluan şi-a petrecut câteva luni în Rusia, mergea adesea pe la mănăstiri. Într'o astfel de călătorie cu trenul şedea în fața unui negustor. Acesta, într'un chip prietenos, şi-a deschis tabachera de argint, oferindu-i o țigară. Părintele Siluan i-a mulțămit, dar nu a luat țigara. Atunci negustorul a început să-i zică: «Nu cumva, Părinte, o refuzi pentru că o socoteşti un păcat? Dar fumatul adesea ajută viața activă; e bine să întrerupi încordarea muncii şi să te odihneşti câteva minute. El înlesneşte o convorbire despre negustorie, sau cu prietenii şi, în general, în viață...» Şi continuă să vorbească despre folosul fumatului, încercând să-l înduplece pe Părintele Siluan să ia o țigară. Atunci Părintele Siluan s'a hotărât totuşi să-i spună: «Domnule, înainte de a fuma o țigară rugați-vă, ziceți un Tatăl Nostru». La care negustorul a răspuns: «Să te rogi înainte de a fuma parcă nu prea merge». Drept răspuns, Siluan îi zice: «Deci tot lucrul înaintea căruia nu merge o rugăciune neforțată, mai bine nu-l faci».

-вестии своей
благодатию вы
все из просим
у Бога хотим ли
и дам тебе более
моей благодати
ты ~~дам тебе~~
~~то~~ душе немощ-
ная в теле ска-
зала все господи
ты видели сам
люди боли то
я умру ибо чело
век ограничен и
не может полно
ту благодати
понести так
-такоже оравари

восприми душу
мою отрезав ме
бал мне познати
милость твою
хомне ибо свят.
[...] моя плени-
лас тобою и
благодать твоя
согрелос душу
мою оное влечени
к тебе Свету
моему дай госпо
ди что бы все
люди тебе поз
нали и в[...]
и возлюбили тебе
Единого господа
ибо ты мило-
стив Владыко

XX

GÂNDURI, SFATURI ŞI CUGETĂRI ALE NEVOINȚEI

Gândurile mele, trăite mulți ani. Milele lui Dumnezeu au fost cu mine neîncetat. Şi dacă Domnul nu m'ar fi înțelepțit, ca un Bun Păstor, cu harul Său, vrăjmaşii m'ar fi înghițit.

Scriu milele Domnului, şi uşor îmi este să scriu, căci sufletul meu cunoaşte pre Domnul în Duhul Sfânt şi ştie cât de mult iubeşte El omul. Pentru mulțimea iubirii şi a blândețelor Sale nici nu pomeneşte de păcatele noastre.

Duhul meu cu nesațiu doreşte când a se ruga, când a scrie, sau a vorbi despre Dumnezeu, dar de lucruri lumeşti sufletu-mi nici voieşte a auzi.

Dacă vorbeşti sau scrii despre Dumnezeu, roagă-te şi cere Domnului ajutor şi luminare, iar Domnul împreună va lucra cu tine şi te va lumina. Şi dacă ai vreo nedumerire fă trei mătănii şi zi: «Doamne, Tu vezi, Milostive, sufletul meu este nedumerit şi mi-e teamă de a greşi. Înțelepțeşte-mă, Doamne». Iar Domnul neapărat va înțelepți, căci El este foarte aproape de noi. Dar de te vei îndoi, nu vei primi cele cerute. Aşa au spus Domnul lui Petru: «Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?» (Mt. 14: 31), atunci când a început să se afunde în valuri. Aşa şi sufletul, când se îndoieşte, începe a se afunda în gânduri rele.

«Doamne, dăruieşte nouă deplină credinţă în Tine întru Duhul Sfânt».

Cel căruia nu-i este dat a povăţui, şi totuşi povăţuieşte, acela îndurerează măreţia lui Dumnezeu.

Sânt oameni, şi chiar dintre cei mari, care atunci când vine vreo nedumerire nu întreabă pe Domnul; dar trebuie să zici deschis şi fără ocol: «Doamne, eu sânt un om păcătos şi nu înţeleg lucrurile cum trebuie, dar Tu, Milostive, înţelepţeşte-mă cum trebuie să fac». Iar Domnul cel milostiv nu voieşte ca sufletul nostru să rămână în tulburare de la vrăjmaşi, şi însuflă ce trebuie să faci şi ce trebuie să nu faci.

Când ştim multe, să mulţămim Domnului pentru cunoaşterea dată. Dar singură cunoaşterea nu este de ajuns: trebuie ca în suflet să fie roadele Sfântului Duh, măcar o mică sămânţă, care la vremea ei să crească şi să aducă rod din belşug.

Scriu şi-mi este uşor să scriu, căci sufletul meu cunoaşte pe Domnul. Dar mai bine este a se ruga nerisipit, căci rugăciunea este mai de preţ decât toate. Însă a se ruga neîncetat, cu înflăcărare, sufletul nu are puterea să o facă, şi pentru aceea trebuie să-i dai odihnă de la osteneala rugăciunii; atunci poţi să citeşti, sau să cugeţi, sau să scrii despre Dumnezeu. Fiecare cum îl însuflă Domnul.

Bine este a se învăţa în legea Domnului zi şi noapte. Astfel

sufletul află odihnă în Dumnezeu iar Domnul cuprinde întreg sufletul, iar atunci pentru el nu mai este nimic altceva în afară de Dumnezeu.

Când sufletul este în Dumnezeu, lumea este cu totul uitată, iar sufletul vede pe Dumnezeu. Dar alteori Dumnezeu mișcă sufletul prin al Său har, spre a se ruga pentru întreaga lume; uneori însă, pentru cineva aparte. Când și cum voiește Domnul.

Însă spre a vedea tainele lui Dumnezeu trebuie osârduitor a cere de la Domnul duh smerit, iar atunci le vom cunoaște în Duhul Sfânt.

Să știi că atunci când vreo năpastă lovește norodul, iar sufletul va plânge înaintea lui Dumnezeu pentru norod, el se va milui. Pentru aceasta S'au atins de suflet Duhul Sfânt, și au dat rugăciune pentru oameni, ca ei să fie miluiți. Astfel iubește Milostiv Domnul zidirea Sa.

Poate cineva va gândi: «Și cum mă voi ruga pentru întreaga lume, când pentru mine însumi nu mă pot ruga?» Însă așa gândesc cei ce nu au cunoscut că Domnul ascultă rugăciunile noastre și le primește.

Roagă-te simplu, ca un copil, și Domnul îți va auzi rugăciunea, căci Domnul nostru este un Tată atât de Milostiv, cât noi nici a înțelege, nici a ne închipui nu putem, și numai Duhul Sfânt descoperă nouă a Sa mare iubire.

Celor ce iubesc pe cei necăjiți Domnul le va da rugăciune înflăcărată pentru oameni. Ei se roagă cu lacrămi pentru norodul pe care îl iubesc și pentru care se mâhnesc, iar mâhnirea aceasta este plăcută lui Dumnezeu.

Domnul își alege rugători pentru întreaga lume. Nevoitorului

Parthenie din Kiev, când a vrut să ştie ce este shima monahală, Maica Domnului i-a spus: «Shimonahul este rugător pentru întreaga lume».

Domnul voieşte pe toți a mântui, şi în bunătatea Sa cheamă întreaga lume. Domnul nu opreşte voia sufletului, ci cu harul Său o înclină spre bine şi o trage către a Sa iubire. Iar când voieşte Domnul a milui pe cineva, însuflă altora dorința de a se ruga pentru el şi-i ajută în această rugăciune. Aşadar trebuie ştiut că dacă îți vine dorirea de a te ruga pentru cineva, înseamnă că Însuşi Domnul voieşte a milui acel suflet şi milostiv îți aude rugăciunile. Nu trebuie amestecată dorirea de a te ruga pe care o însuflă Domnul, cu dorirea însuflată de împătimirea față de cel pentru care te rogi.

Când rugăciunea purcede dintr'o durere curată pentru cineva în viață sau care a murit, în ea nu este împătimire. Sufletul, într'o asemenea rugăciune, se mâhneşte pentru acela, şi osârduitor se roagă, şi acesta este semnul milostivirii lui Dumnezeu.

Sufletul meu a cercat şi a văzut mari milostiviri asupra mea şi asupra celor pentru care s'a rugat; şi am înțeles că atunci când Domnul dă durere pentru cineva şi dorire de a se ruga pentru dânsul, înseamnă că Domnul voieşte a milui pe acel om. Drept care, de-i vine cuiva durere pentru cineva, trebuie să se roage pentru el, căci Domnul pentru tine voieşte a-l milui. Iar tu roagă-te. Domnul te va auzi, iară tu vei proslăvi pe Dumnezeu.

Fiecare mamă, când află de vreo năpastă asupra fiilor ei pătimeşte din greu, ba chiar moare. Şi eu am cercat ceva asemă-

nător. Un copac doborât și curățit de crengi a început a se rostogoli iute către un om. Eu am văzut, dar de prea multă durere nici nu am putut să-i strig «Fereşte-te iute!»; inima mi-a fost străpunsă de durere şi de plâns, şi copacul s'a oprit. Omul acela era pentru mine un străin: nu-l cunoşteam, dar de mi-ar fi fost apropiat nu cred că aş mai fi rămas viu.

Rugăciunea celor mândri nu este plăcută Domnului; dar când sufletul cu smerenie se îndurerează, Domnul negreşit îl ascultă. Un Stareț Ieromonah care vieţuia pe la jumătatea muntelui Athonului a văzut cum rugăciunile monahilor se înălţau către ceruri, şi aceasta nu mă uimeşte. Acelaşi bătrân, când era încă un băieţel, văzând durerea tatălui său din pricina unei secete mari ce ameninţa să prăpădească întreaga recoltă, s'a dus în cânepa din grădină şi a început să se roage:

«Doamne, Tu eşti Milostiv, Tu ne-ai zidit, Tu pre toţi hrăneşti şi îmbraci, Tu vezi, Doamne, cum se necăjeşte tatăl meu pentru ploaie, trimite ploaie pământului».

Şi s'au adunat nouri, şi a început să cadă ploaie, şi a udat pământul.

Iar alt Stareț, care vieţuia pe malul mării lângă port, mi-a povestit următoarele:

«Era o noapte întunecoasă, portul era plin de luntrile pescarilor. Începuse o furtună şi curând s'a înteţit. Luntrile au început să se lovească unele de altele. Oamenii încercau să le lege, dar era cu neputinţă pe întunerec şi pe furtună. Totul era într'o mare învălmăşeală. Pescarii au început să strige din răsputeri şi era cumplit să auzi strigătele oamenilor înspăimântaţi. A început să mă doară pentru ei şi m'am rugat cu lacrămi:

Doamne, îmblânzeşte furtuna, alină valurile, pre oamenii Tăi necăjiţi miluieşte-i şi-i mântuieşte. Şi curând furtuna a încetat, marea s'a alinat şi oamenii liniştindu-se mulţămeau lui Dum-

nezeu»[1].

Mai nainte credeam că Domnul face minuni numai pentru rugăciunile Sfinților, dar acum am cunoscut că şi păcătosului face Domnul minuni, de cum se smereşte sufletul său, căci când omul se învață smerenia, atunci şi Domnul îi aude rugăciunile.

Mulți, din nepricepere, spun că cutare sau cutare sfânt a făcut o minune, dar eu am cunoscut că Duhul Sfânt ce viază în om este Cel ce face minunile. Domnul voieşte ca toți să se mântuiască şi vecinic să fie cu El, şi de aceea aude rugăciunea omului păcătos pentru folosul celorlalți, sau chiar al celui ce se roagă.

Pentru cei care îmi cer rugăciunile, eu cu lacrămi cer Domnului: «Doamne, dă lor Duhul Tău cel Sfânt, ca să te cunoască în Duhul Sfânt».

Domnul nemărginit iubeşte pe noi, păcătoşii, şi dă omului Duhul Sfânt, şi sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Domnul, şi negrăit se desfată întru Dânsul, Îi mulțămeşte şi Îl iubeşte, şi din multa bucurie îl doare pentru lumea întreagă, şi puternic se tânguie, ca toți oamenii să cunoască pe Dumnezeu, căci şi Însuşi Domnul aceeaşi doreşte tuturor. Însă, adevărat, aceasta nu este cu putință decât prin har, fie el şi într'o mică măsură. Dar fără har omul se aseamănă dobitocului.

O, cât mă doare pentru oamenii ce nu cunosc pe Dumnezeu. Iar noi, pravoslavnicii creştini, fericiți sântem, căci cunoaştem

---

[1] Aici Stareţul povesteşte la persoana a III-a despre ceea ce i s'a întâmplat lui însuşi.

pe Dumnezeu. Învățatu-ne-au Duhul Sfânt.

El ne învață a iubi și pe vrăjmași.

Omul, câtă vreme nu știe mai mult, se mulțămește cu puținul pe care-l are. El se aseamănă cocoșului din sat care trăiește într'o curticică, vede câțiva oameni și câteva dobitoace, își cunoaște cele zece găini, și este mulțămit cu viața sa, căci mai mult nu știe.

Dar vulturul care zboară sus printre nouri, și cu privirea-i pătrunzătoare vede întinderile, și simte de departe miresmele pământului, și se îndulcește de frumusețea lumii, cunoaște multe țări, mări și râuri, vede mulțime de fiare și păsări, nu va fi îndestulat de-l vei pune împreună cu cocoșul într'o curticică.

Așa și omul, câtă vreme nu știe mai mult, se mulțămește cu puținul pe care-l are. Tot așa, adesea un țăran sărac este mulțămit că are de mâncare și haine, și mulțămește pentru acestea lui Dumnezeu. Dar omul învățat și iscusit la minte prin știință nu se va mulțămi cu o astfel de viață, ci va căuta întinse tărâmuri pentru mintea sa.

Tot așa și în viața duhovnicească, cel ce nu a cunoscut harul Sfântului Duh se aseamănă cocoșului ce nu cunoaște zborul vulturului, nu știe de îndulcirea umilinței și a iubirii lui Dumnezeu. El cunoaște pe Dumnezeu din fire și din Scripturi; se îndestulează cu pravila, și astfel se mulțămește, precum cocoșul, cu soarta sa, și nu-l doare că nu este vultur.

Dar cel ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, acela zi și noapte se roagă, căci harul Sfântului Duh îl îmbie a iubi pe Domnul, și din îndulcirea iubirii lui Dumnezeu ușor poartă toate durerile pământului, iar sufletu-i necontenit tânjește numai după Domnul, și în toată vremea caută harul Sfântului Duh.

Cel ce dorește neîncetat a se ruga, să se înfrâneze întru toate și să fie ascultător Bătrânului căruia îi slujește. El trebuie să se spovedească curat și să aibă în cuget înțelegerea că și prin duhovnicul, și prin Bătrânul său Domnul îl povățuiește cu harul Său; atunci nu va avea gânduri rele împotriva lor. Pe un astfel de om, pentru a sa sfântă ascultare, gânduri bune de la har îl vor învăța, iar el va propăși în smerenia lui Hristos. Dar de va gândi: Nu am nevoie să mă sfătuiesc cu nimeni, și-și va părăsi ascultarea, se va face mânios, și nu numai că nu va propăși, dar își va pierde și rugăciunea.

Spre a păstra rugăciunea trebuie să iubești pe acei oameni care te necăjesc și să te rogi pentru ei până când sufletul s'a împăcat cu ei, iar atunci Domnul va da rugăciune neîncetată, căci El dă rugăciunea celui ce se roagă pentru vrăjmași.

În rugăciune învățătorul este Însuși Domnul, dar trebuie să-ți smerești sufletul. Cel ce se roagă cum se cuvine, acela are în suflet pacea lui Dumnezeu. Cel ce se roagă trebuie să aibă o inimă miluitoare față de întreaga făptură. Cel ce se roagă, pe toți iubește, și de toți îi este milă, căci harul Sfântului Duh l-a învățat a iubi.

Rugăciunea este darul Sfântului Duh. Dracii se străduiesc din răsputeri a îndepărta omul de la pomenirea lui Dumnezeu și de la rugăciune. Dar sufletul ce iubește pe Dumnezeu, tânjește după Dumnezeu, și nemijlocit I se roagă: «Tânjește sufletul meu dupre Tine, și cu lacrămi Te caut».

Inima rugătorului se roagă fără silire: însuși harul săvârșește rugăciunea în inimă. Dar tu smerește-te cât mai mult; ține-ți mintea în inimă și în iad. Cu cât te smerești mai mult, cu atât

mai mult vei primi daruri de la Dumnezeu.

Slavă milosârdiei Domnului, că El dă nouă, păcătoşilor, a fi în Dumnezeu.

Spre a petrece în Dumnezeu mulţămeşte-te cu ceea ce ai, chiar de nu ai nimic. Fii îndestulat şi mulţămeşte Domnului că nu ai nimic. Fii îndestulat cu faptul că slujeşti lui Dumnezeu, iar El te va aşeza împreună cu Sfinţii.

Cel ce doreşte a iubi pe Domnul dator este să-şi iubească vrăjmaşii şi să fie fără răutate; atunci Domnul îi va da bucuria neîncetat a-L slavoslovi zi şi noapte, şi mintea ta va uita lumea; iar de te vei şi întoarce şi îţi vei aminti de ea, cu osârdie te vei ruga pentru lume.

Aşa au vieţuit Sfinţii, căci Duhul lui Dumnezeu învaţă sufletul a se ruga pentru oameni.

Duhul Sfânt învaţă a iubi pe Dumnezeu, iar dragostea păzeşte poruncile. Domnul au zis: «Cel ce Mă iubeşte, acela poruncile Mele va păzi» (Io. 14: 15-23). De ar fi iubit Adam pe Domnul precum Maica Domnului, el ar fi păzit porunca. Iar noi vedem din cercare că harul lui Dumnezeu povăţuieşte mintea celui ce iubeşte pe Dumnezeu şi îi dă cu agerime să pătrundă toate cursele vrăjmaşului. Când însă Domnul mângâie sufletul, el nu mai vede pe vrăjmaşi, ci vede numai pe singur Domnul.

Cel ascultător va înțelege legea lui Dumnezeu, cât de bune sânt poruncile Domnului. Oricare dintre porunci ai lua, ea aduce bucurie şi veselie. S'o luăm pe cea dintâi – a iubi pe Dumnezeu. De vei cugeta că Dumnezeu ne iubeşte, pentru această cugetare ți se va da pacea. S'o luăm pe cea de-a doua – a iubi pe aproapele. De vei cugeta că Domnul iubeşte oamenii şi că într'înşii viază Duhul Sfânt, sufletul tău se va îndulci de legea lui Dumnezeu şi atunci o vei urma zi şi noapte, şi ți se va da osebirea binelui şi răului.

Când Domnul voieşte a mângâia un suflet necăjit El îi dă bucurie, lacrămi, umilință şi pace sufletească şi trupească; dar uneori chiar El Însuşi se arată sufletului.

Apostolii au văzut pe Domnul în slavă când El S'au schimbat la chip pe Thavor, dar apoi în vremea patimii Sale, din puținătatea sufletului, s'au împrăştiat. Atât este de neputincios omul. Cu adevărat, nu sântem decât țărână, ba încă şi greşalnică. Pentru aceea au zis Domnul: «Fără de Mine nu puteți face nimic». Aşa şi este. Când este în noi harul, atunci sântem cu adevărat smeriți, atunci sântem înțelepți, ascultători, blânzi, iubiți lui Dumnezeu şi oamenilor, dar când pierdem harul ne uscăm precum vița tăiată de la butuc.

Cela ce nu iubeşte pe fratele pentru carele au murit Domnul în mari suferințe, acela a căzut de la Butuc (de la Domnul), dar pe cel ce se luptă cu păcatul ajuta-l-va Domnul.

Omul uneori ajunge atât de neputincios, încât nu mai are putere nici să gonească o muscă, şi din suflet nu poate goni gândurile rele; dar şi în această neputință milostivirea lui Dumnezeu păzeşte omul, şi nu-i vin gânduri rele, ci singur Dumnezeu

este şi în suflet, şi în minte, şi pretutindenea.

Omul în sine este firav ca floarea câmpului: toţi o iubesc, şi toți o calcă în picioare.

Aşa şi omul: uneori este în slavă, dar alteori în necinste. Dar cel ce iubeşte pe Dumnezeu mulţămeşte Domnului pentru toate necazurile şi rămâne liniştit şi în cinste, şi în ocări.

Socotesc că trebuie să mănânci atâta cât, după masă, să-ţi vină să te rogi, ca duhul totdeauna să arză şi neostoit să tânjească spre Dumnezeu zi şi noapte. Şi trebuie să trăieşti simplu, precum copiii mici; atunci harul lui Dumnezeu totdeauna va fi în suflet: pentru dragoste, Domnul îl dă în dar, şi cu acel har sufletul vieţuieşte ca şi în altă lume, şi este tras într'acolo de dragostea lui Dumnezeu, astfel încât nici nu voieşte a se uita la această lume, măcar că o iubeşte.

Cum să ştiu de mă iubeşte Domnul, sau nu?

Iată semne. Dacă te lupți tare cu păcatul, te iubeşte Domnul. Dacă iubeşti vrăjmaşii, atunci şi mai iubit eşti de Dumnezeu. Iar dacă îți pui sufletul pentru oameni, atunci eşti foarte iubit de Domnul, Care El Însuşi Şi-au pus sufletul pentru noi.

Înainte nu ştiam ce înseamnă un suflet bolnav, dar acum lămurit o văd, şi în sinemi, şi în ceilalți. Când sufletul se smereşte şi se dă voii lui Dumnezeu, el se însănătoşeşte şi foarte este li-

nistit în Dumnezeu, și din această bucurie se roagă ca toți să cunoască pe Domnul în Duhul Sfânt, Care limpede poartă sufletului mărturia mântuirii.

«Domnul din ceriu S'au plecat preste (toți) fiii oamenilor, ca să vază de este carele înțelege sau carele caută pre Dumnezeu» (Ps. 13: 2).

Monahul zi și noapte se învață în legea Domnului și tot așa, zi și noapte, neîncetat duce război cu neprietenii. El trebuie să cucerească șapte întărituri.

Întâia întăritură – a-și tăia voia proprie.

A doua întăritură – a se da pe sine ascultării Bătrânului.

A treia întăritură – a-și usca trupul pentru Dumnezeu.

A patra întăritură – a dobândi neagonisirea.

A cincea întăritură – a birui iubirea de sine.

A șasea întăritură – a se smeri.

A șaptea întăritură – a-și da sufletul lui Dumnezeu, adică întru toate a se da voii lui Dumnezeu.

Acum să vedem ce răsplăți pentru biruințe va primi monahul de la Domnul încă de pe pământ.

Cea dintâi – pacea cugetului. A doua – sufletul și trupul primesc pace de la Dumnezeu. A treia – sufletul iubește pe Dumnezeu, și văzându-L, cugetă că Dumnezeu ne iubește. A patra – sufletul, din dragoste de Dumnezeu, iubește și pe aproapele ca însuși pe sine. A cincea – sufletul odihnește în Dumnezeu și vede măreția lui Dumnezeu și milosârdia Lui. A șasea – sufletul umblă pe pământ și lucrează cu mâinile, dar mintea i s'a alipit de Dumnezeu, și văzându-L uită pământul, căci dragostea lui Dumnezeu îmbie sufletul a iubi pe Cel iubit. A șaptea – sufletul simte harul lui Dumnezeu în gândurile sale. A opta – sufletul simte harul în inima sa. A noua – sufletul simte harul lui Dumnezeu și în trupul său. A zecea – din dragostea lui Dumnezeu i

se descoperă Împărăția Cerului, iar sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Domnul nostru precum este.

Pentru scrierile mele, cel ce la va citi, pentru toate să mă ierte, pentru greşalele mele, şi vă cer a vă ruga pentru mine.

Dar am scris pentru că dragostea lui Dumnezeu m'a îmbiat, iar întru dânsa nu cunosc saţiu. Şedeam, şi întreg sufletul meu se îndeletnicea cu Dumnezeu, şi nici un singur gând nu se apropia de mine şi nu-mi împiedeca mintea a scrie despre iubit Domnul. Iar când scriu un cuvânt, pe următorul încă nu-l ştiu, ci el se naşte în mine şi eu îl scriu. Dar când încetez a scrie se întâmplă ca gândurile să vie şi să-mi supere mintea cea slabă şi neputincioasă; dar atunci mă plâng Milostiv Domnului, şi Domnul mă miluieşte, pe zidirea sa cea căzută.

GÂNDURI PENTRU IEŞIRE

Eu zac cu trupul pe pământ, dar râvneşte duhul meu să vază pe Domnul în slavă. Măcar că mult sânt păcătos, dară Domnul mi-au dat să-L cunosc în Duhul Sfânt şi sufletul meu Îl cunoaşte, cunoaşte cât de nemărginit de milostiv este El şi cât este de îmbucurător.

Sufletul înainte de harul lui Dumnezeu se teme de moarte. Se teme sufletul şi de Însuşi Dumnezeu, căci nu ştie cât este El de smerit, şi de blând, şi de milostiv. Şi nimenea poate înţelege iubirea lui Hristos, de nu va fi gustat harul Sfântului Duh.

Fraţii mei iubiţi întru Domnul, Domnul cel Milostiv este martor sufletului meu că adevărul scriu. Şi să ştiţi, fraţilor, şi nimenea să se înşele: cel ce pe fratele nu iubeşte, nici pe Dumnezeu iubeşte. Drept scrie despre aceasta Scriptura, iar ea tre-

buie împlinită întocmai, şi atunci vei vedea tu însuți în sufletul tău milostivirea Domnului care-ți va robi sufletul, căci dulce este harul Domnului.

Tânărul îşi caută o mireasă, iar fata îşi caută mirele. Este viața pământească, de Dumnezeu binecuvântată. Dar sufletul pe care Şi L-au ales Domnul, şi i-au dat a gusta dulceața iubirii lui Dumnezeu, nu asemuieşte viața pământească cu iubirea lui Dumnezeu, ci cu Singur Dumnezeu se îndeletniceşte, şi de nimic pământesc se alipeşte. Iar de-i vin gânduri pământeşti nu se îndulceşte de ele, căci nu poate iubi cele pământeşti, ci întreg cu dorire tinde către ale cerului.

Maica Domnului cu Iosif Logodnicul cu durere căutau pe Hristos când rămăsese în Ierusalim şi grăia în Biserică cu bătrânii; şi de-abia după trei zile L-au aflat.

Cât o durea sufletul pe Maica Domnului în acele zile? Ea cugeta: «Unde eşti, Fiul Meu iubit? Unde eşti, Lumina Mea cea de mult preț? Unde eşti, iubit rodul pântecelui Meu?»

Tot aşa fiecare suflet dator este să caute pe Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Fecioarei, câtă vreme nu L-a aflat.

Sufletul care a cunoscut dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt cearcă, murind, o oarecare teamă când îngerii îl duc către Domnul, căci vieţuind în lume s'a supus păcatelor. Dar când sufletul vede pe Domnul se bucură de milostivă şi blândă fața Sa, iar Domnul nu-i pomeneşte păcatele, pentru mulțimea blândețelor Sale. De la cea dintâi privire asupra Domnului sălăş-

luieşte iubirea Domnului în suflet, şi întreg se primeneşte din dragostea lui Dumnezeu şi din desfătarea Duhului Sfânt.

Părinții noştri au trecut de la pământ la cer. Ce anume fac ei acolo? Ei petrec în dragostea lui Dumnezeu şi văd frumusețea Feței sale. Frumusețea Domnului robeşte tot sufletul cu bucurie şi cu dragoste. Această frumusețe se cunoaşte şi pe pământ, dar în parte, căci dragostea cea desăvârşită trupul muritor nu o poate purta. Pe pământ Domnul dă sufletului atâta cât poate el cuprinde şi cât voieşte îndurată mâna Domnului.

Sufletul meu s'a apropiat de moarte şi puternic doreşte a vedea pe Domnul şi vecinic a fi cu El.

Domnul mi-au iertat mulțime de păcate şi mi-au dat în Duhul Sfânt a cunoaşte cât de mult iubeşte pe om.

Întreg cerul se minunează de întruparea Domnului, cum El, Domnul cel Mare, au venit pentru a mântui pe noi, păcătoşii, şi ne-au câştigat vecinică odihnă prin patimile Sale, şi sufletul nu voieşte a cugeta nimic pământesc, ci tinde către acolo unde este Domnul.

Iubite inimii sânt cuvintele Domnului când Duhul Sfânt dă sufletului a le pătrunde. Când Domnul vieţuia pe pământ, mulţime de norod umbla după Dânsul, şi câteva zile nu se puteau rumpe de Domnul, ci flămânzi ascultau dulcile Sale cuvinte.

Sufletul iubeşte pe Domnul, şi tot ce-l împiedică a se gândi la Dumnezeu îl scârbeşte. Şi dacă încă de pe pământ sufletul atât de mult se îndulceşte în Duhul Sfânt, cu cât mai mult îndulci-se-va el acolo.

«O, Doamne, cât ai iubit Tu zidirea Ta».

«A Ta lină, blândă privire, sufletul a o uita nu poate».

Sufletul meu, Doamne, cu Tine se îndeletnicește ziua întreagă și toată noaptea, și pre Tine caut. Duhul Tău mă îmbie a Te căuta, și pomenirea Ta îmi veselește mintea. Iubitu-Te-a sufletul meu, și se bucură că Tu ești Dumnezeul meu și Domnul, și până la lacrămi tânjesc după Tine. Și măcar că în lume totul este frumos, dar de nimica pământesc mă grijesc, și sufletul dorește numai pe Domnul.

Sufletul ce a cunoscut pe Dumnezeu cu nimic se poate îndestula pe pământ, ci întreg tinde către Domnul și strigă precum copilul mic ce și-a pierdut muma:

«Tânjește sufletul meu dupre Tine, și cu lacrămi Te caut».

Sufletul, de dragostea Domnului, s'a făcut ca ieșit din minți; șade, tace, a grăi nu voiește; și ca ieșit din minți caută asupra lumii, și nu o dorește, și nu o vede. Iar oamenii nu știu că el privește pe iubit Domnul, și lumea a rămas parcă în urmă și uitată, și nu dorește sufletul să gândească la ea, căci nu este într'însa desfătăciune.

Așa este cu sufletul care a cunoscut desfătarea Duhului Sfânt.

«O, Doamne, dă nouă această dragoste în toată lumea Ta!»

«O, Duhule Sfinte, viază în sufletele noastre, ca toți
într'un glas să slăvim pe Făcătorul,
pre Tatăl, și pre Fiul, și
pre Duhul Sfânt.

Amin».

ANEXE

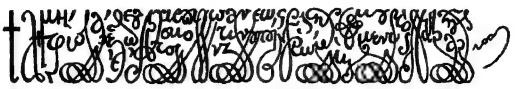

Ἀριθμ.Πρωτ.823/1987.

Ὁσιολογιώτατε Ἀρχιμανδρῖτα κύριε Κύριλλε, Ἡγούμενε, καί οἱ λοιποί Πατέρες τῆς καθ' ἡμᾶς ἐν ESSEX Ἀγγλίας, Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καί εἰρήνη παρά θεοῦ.

Διά τῶν παρόντων Πατριαρχικῶν ἡμῶν Γραμμάτων εὐχαρίστως γνωρίζομεν καί ὑμῖν, διά τά καθ' ὑμᾶς, ὅτι εἰσηγήσει τῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Γέρων Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, ὁ καί πνευματικός πατήρ τοῦ κτίτορος καί πρώτου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ὑμῶν Μονῆς Ὁσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου κυρίου Σωφρονίου, συγκατεριθμήθη τοῖς ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, ἀντίγραφον δέ τῆς ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καταστρωθείσης καί ὑπογραφείσης σχετικῆς Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως συναποστέλλεται τῇ καθ' ὑμᾶς Ἱερᾷ Μονῇ, μετά τῆς διαπύρου εὐχῆς ὅπως ὁ νέος οὗτος Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας πρεσβεύῃ ἀδιαλείπτως ὑπέρ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, οὗτινος μέγα τέκνον ἀναδέδεικται, ὑπέρ τῆς Ἱερᾶς ὑμῶν Μονῆς καί ἑνός ἑκάστου ἐξ ὑμῶν τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκουμένων καί ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας ἁπάσης καί τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ἡ δέ τοῦ θεοῦ χάρις καί τό ἄπειρον ἔλεος εἴη μετά τῆς ἀγαπητῆς ἡμῖν Ὁσιότητος ὑμῶν.

Ἐν Φαναρίῳ τῇ α΄ Ἀπριλίου α΄.

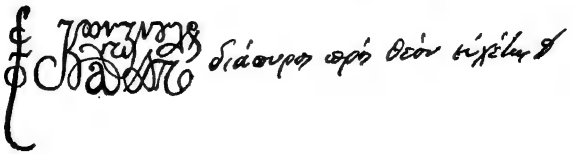

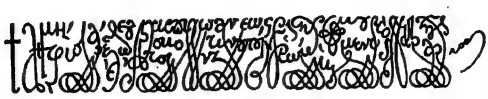

'Αριθμ.Πρωτ. 823.

Τούς ἐν τῷ μετά σώματος βίῳ κατορθώμασιν ἀρετῆς διαπρέψαντας, καί μετά τήν ἀποβίωσιν εὐλαβεῖσθαι καί τιμᾶν, ἐτησίους τε τελεταῖς καί ἐγκωμίων ὕμνοις γεραίρειν, ὅσιον καί τῷ τῆς 'Εκκλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν· ἐκεῖνο μέν, ὅτι ὁ τοῖς κατ'ἀρετήν βεβιωκόσιν ἀπονεμόμενος ἔπαινος εἰς αὐτόν τόν θεόν ἀναφέρεται, παρ'Οὗ πᾶσα ἀρετή εἰς ἀνθρώπους, ὡς που θεολογῶν ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἀποφαίνεται Γρηγόριος, τοῦτο δ'ἐπειδή ὁ περί τά καλά ἔπαινος τούς μέν ραθύμους καί ὀκνηρούς πρός τήν τῆς ἀρετῆς κατόρθωσιν παραζηλοῖ καί προτρέπεται, τούς δέ φιλοπόνως πρός αὐτήν φερομένους ἀκμαιοτέρους ἐργάζεται.

'Επειδή τοίνυν τοιούτοις ἐξόχοις ἀρετῆς κατορθώμασι διακέκριται καί ὁ ἐκ Ρωσσίας καταγόμενος καί ἐν 'Αγίῳ Ὄρει, ἐν τῇ 'Ιερᾷ Πατριαρχικῇ καί Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ 'Αγίου 'Ενδόξου Μεγαλομάρτυρος καί 'Ιαματικοῦ Παντελεήμονος, ἐπί ἤμισύν που αἰῶνα βιώσας μοναχός Σιλουανός, ὁσιότητι μέν καί ἁγιότητι βίου τύπον τοῦ κατά Χριστόν πολιτεύματος καί ζῶσαν ἀρετῆς εἰκόνα, ποικίλοις δ''Ορθοδόξοις καί ψυχωφελέσι συγγράμμασι ἀποστολικόν καί προφητικόν διδάσκαλον τῆς 'Εκκλησίας καί τοῦ χριστωνύμου πληρώματος ἑαυτόν παραστήσας καί ἀναδείξας, φθάσας εἰς ὑψηλά πνευματικά μέτρα καί γενόμενος σκεῦος τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, ἀσκήσας ὅσον ὀλίγοι τήν ἀγάπην, καί διά πάντα ταῦτα τιμηθείς ὑπό τοῦ θεοῦ διά τῶν χαρισμάτων ἰάσεώς τε ἀσθενῶν καί πασχόντων καί ἐκπληκτικῆς διορατικότητος, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετά τῶν περί ἡμᾶς 'Ιερωτάτων Μητροπολιτῶν καί Ὑπερτίμων, τῶν ἐν 'Αγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, πρός τήν θεάρεστον

./.

πολιτείαν καί τάς πράξεις καί τά κατορθώματα αὐτοῦ ἀπιδόντες, καί τῆς κοινῆς τῶν πιστῶν ὠφελείας προνοούμενοι, ἔγνωμεν, συνῳδά τοῖς πρό ἡμῶν θείοις πατράσι τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔθει κατακολουθοῦντες, τήν προσήκουσαν τοῖς θείοις ἀνδράσιν ἀπονεῖμαι αὐτῷ τιμήν.

Διό καί θεσπίζομεν συνοδικῶς καί διοριζόμεθα καί ἐν Ἁγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι, ὅπως ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα ὁ Γέρων Σιλουανός ὁ Ἁγιορείτης συναριθμῆται τοῖς ὁσίοις καί ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας ἀνδράσιν, ἐτησίοις ἱεροτελεστίαις καί ἁγιστείαις τιμώμενος καί ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος τῇ κδ΄ Σεπτεμβρίου, ἐν ᾗ μακαρίως πρός τόν Κύριον ἐξεδήμησεν.

Εἰς ἔνδειξιν δέ τούτου καί βεβαίωσιν ἐγένετο καί ἡ παροῦσα Πατριαρχική ἡμῶν καί Συνοδική Πρᾶξις, καταστρωθεῖσα μέν καί ὑπογραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δέ καί ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῇ Ἱερᾷ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Κοινότητι, πρός κατάθεσιν ἐν τοῖς οἰκείοις Ἀρχείοις.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ᾳ̅χ̅π̅ζ΄, κατά μῆνα Νοέμβριον (κς΄),
Ἐπινεμήσεως ΙΑ΄.

[illegible]

† ὁ Ροδοπόλεως Γερώνυμος † ὁ Ἴμβρου γ. Τενέδου [illegible]

† ὁ [illegible] [illegible]

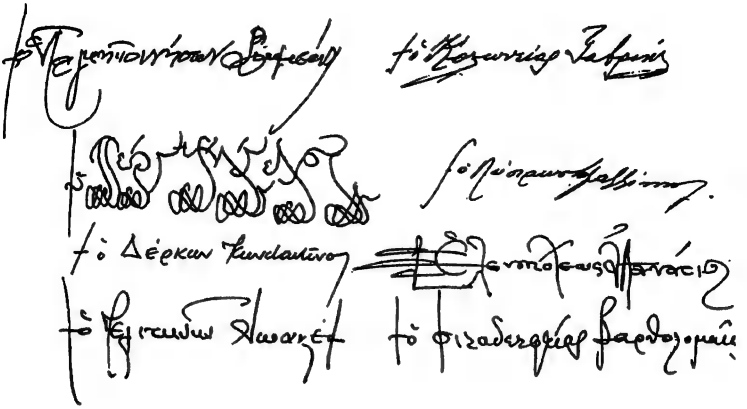

✣ DIMITRIE, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLEI NOUA ROMĂ ŞI PATRIARH A-TOATĂ-LUMEA

Preacuvioase Arhimandrit, Kir Igumen Kirill, şi ceilalţi părinţi ai celei din Essex, Anglia, Sfinte Patriarhale şi Stavropighice Mănăstiri a Cinstitului Înnaintemergător, fii iubiţi întru Domnul ai Smereniei noastre, har vouă şi pace de la Dumnezeu.

Prin cea de faţă a noastră Patriarhală Grammată, cu bucurie vă facem cunoscut cele în legătură şi cu voi, că cel pus înainte Epitropiei Canonice, Stareţul Siluan Athonitul, Părintele duhovnicesc al Ctitorului şi celui dintâi Igumen al Sfintei voastre Mănăstiri, Preacuviosul Arhimandrit Kir Sofronie, s'a adăugit Sfinţilor Bisericii; iar copia Patriarhalului şi Sinodalului Hrisov, alcătuit şi înscris în Sfântul Codex al Sfintei noastre cea Mare a lui Hristos Biserică, se trimite totodată Sfintei voastre Mănăstiri, cu fierbintea rugăciune ca acest nou Sfânt al Bisercii să solească neîncetat pentru Sfântul Munte, al cărui mare fiu s'a arătat a fi, pentru Sfânta voastră Mănăstire şi pentru unul fieştecarele dintre cei ce vă nevoiţi întru dânsa, şi pentru cea de pretutindenea Biserică, şi pentru pacea întregii lumi.

Iară harul lui Dumnezeu şi nesfârşita Sa milă fie cu iubită nouă cea a Voastră Cuvioşie.

Anul 1988, 1 Aprilie

Arhiepiscopul Constantinopolului **DIMITRIE**,
fierbinte către Dumnezeu solitor.

HRISOVUL PROSLĂVIRII CUVIOSULUI SILUAN ATHONITUL

Pre cei ce încă din viața cea dupre trup prin isprăvile bune-săvârșirilor au strălucit, cuvios este și preafolositor plinirii Bisericii a-i cinsti și ferici și dupre trecerea lor dintru ceastă viață, prin rugăciuni, și slujbe, și cântări de laudă; deoarece lauda adusă celor ce în bune-săvârșiri au vieţuit, la Însuși Dumnezeu se înalță, de la Carele vine toată bună-săvârșirea oamenilor, precum theologhisind, cel cu numele theologhiei Grigorie o arată; dar și pentru că lauda cea pentru cele bune, pre cei leneși și trândavi spre lucrarea bune-săvârșirilor îi înflăcărează și îndeamnă, iar pre cei de-osteneală-iubitori spre a o dobândi mai râvnitori îi face.

Deoarece prin astfel de osebite covârșitoare bune-săvârșiri arătatu-s'a și cel al obârșiei ruseşti, carele în Sfântul Munte, în Sfânta Patriarhală și Stavropighică Mănăstire a Sfântului Slăvitului Marelui Mucenic și Tămăduitor Panteleimon, peste o jumătate de veac a vieţuit, Monahul Siluan, prin cuvioșie dară, și sfințenia vieții, chip al celei întru Hristos petreceri, și al celei vii bune-săvârșiri icoană s'a făcut, ca și prin felurite Dreptslăvitoare și de suflet folositoare scrieri, apostolicesc și prorocesc dascăl al Bisericii și al plinirii sale celei cu numele lui Hristos numite s'a arătat, atingând și înalte măsuri duhovnicești, făcându-se și vas al Sfântului Duh, nevoindu-se, precum puțini, pentru dragoste, și pentru toate acestea cinstindu-se de către Dumnezeu prin harisma tămăduirii bolilor și suferințelor, și a unei uimitoare străvederi – nimicnicia mea, dimpreună cu cei ce mă înconjoară, Preasfinţiți Mitropoliți și Preacinstiți, și în Sfântul Duh iubiți frați și împreună-slujitori, având în vedere și

vieţuirea sa plăcută lui Dumnezeu, şi faptele şi isprăvile sale, precum şi mai-nainte-văzând folosul obştesc al credincioşilor, hotărâm, în împreună-glăsuire cu cei mai dinainte Dumnezeieşti Părinţi, şi urmând cel de obşte al Bisericii obicei, cea dumnezeieştilor bărbaţi cuvenită cinste a da lui.

Drept aceea sobornicește aşezăm şi hotărâm, şi în Sfântul Duh poruncim, ca de acum înainte, şi în toate veacurile, Sfântul Siluan Aghioritul să se adauge Cuvioşilor şi Sfinţilor, ai Bisericii bărbaţi, în fiece an cu sfinte rânduieli şi slujbe a se cinsti şi în cântări de laudă a se ferici, în a 24-a zi din Septemvrie, în carea fericit către Domnul s'a mutat.

Întru arătarea şi întărirea acesteia s'a întocmit şi cel de faţă patriarhicesc al nostru şi sobornicesc hrisov, alcătuit adică şi iscălit în acest sfânt codice al celei sfinte a lui Hristos Marii noastre Biserici, în acelaşi şi neschimbat chip trimiţându-se şi celei Sfinte a Sfântului Munte Kinotite, spre a se adăuga în ale lor arhive.

În anul mântuirii 1987, în luna lui Noiemvrie 26, al Indictionului 11.

† Dimitrie al Constantinopolei

† Ieronim al Rodopolei
† Fotie al Imvrului
† Maxim al Stavropolei şi Tenedossului
† Hrisostom al Mirelor
† Simeon al Prinkiponissiei
† Gavriil al Koloniei
† Evanghelos al Perghiei
† Kallinik al Listrei
† Konstantin al Derkiei
† Athanasie al Elenupoliei
† Ioakim al Mitiliniei
† Vartholomeu al Filadelfiei

SINAXAR

Întru această zi, pomenirea Cuviosului şi de-Dumnezeu-purtătoriului Părintelui nostru, Siluan Athonitul ce s'a nevoit în cea din Sfântul Munte Rusească Mănăstire a Sfântului Mare Mucenic Panteleímon, în iubirea lui Dumnezeu săvârşindu-se întru Domnul, în ziua a unsprezecea/douăzeci şi patra a lunii Septemvrie, anul mântuirii o mie nouă sute treizeci şi opt.

Stihuri:

Pre Hristos, pre Carele mai nainte în viaţă, Siluane, ai zărit
Pre Acela acuma vezi, dară nu ca în oglinde.

Făleşte-se dară patria-ţi cu a ta naştere, Părinte,
Bucură-se şi Athonul, cela ce întru Duhul te-a hrănit.
Pre cel cu numele pădurii, ceriul priimească, pre marele Athonit.

Siluan acesta, al cerescului Ierusalim cetăţean, a fost din părinţi cucernici din pământul Rusiei, din satul ce ţine de Gubernia Tambovului, Şovsk cu numele. Născutu-s'a în anul al o mie opt sute şasezeci şi şaselea de la a lui Dumnezeu-Cuvântului cea dupre trup naştere, din tinereţe chemat fiind la pocăinţă de Însăşi preacântata de-Dumnezeu-Născătoare şi pururea Fecioara Maria.

Iară la al douăzeci şi şaptelea an ajungând cu vârsta, lepădatu-s'a de cele ale lumii, şi drept merinde luând cu sine rugăciunile celui între sfinţi Părintelui Ioan din Kronstadt, ajuns-a în al Elladei preavestit Munte al Athonului, luând asupră-şi monahicescul jug în Mănăstirea Sfântului Mare Mucenic şi Tămăduitoriu Panteleímon.

Iar dăruindu-se din tot sufletul lui Dumnezeu, în puțină vreme nu numai cea neîncetată rugăciune, de la Preasfânta de-Dumnezeu-Născătoare în dar a priimit, ci şi Dumnezeieştii arătări negrăit s'a învrednicit, în cinstitul lăcaş al Sfântului Proroc Ilie, ce se află în moara zisei Mănăstiri.

Stingându-se însă cel dintâiu Har, de mare plânset cel preacuvios cuprins fiind, şi de multe ori foarte, cu îngăduința lui Dumnezeu ispitirilor celor înțelegători vrăjmaşi fiind dat, ani cincisprezece paşilor lui Hristos urmând, „rugăciuni şi rugi către Cel ce putea să-l mântuiască din moarte, cu strigare tare şi cu lacrămi aducând" (Evr.5:7), învățat de Dumnezeu făcându-se (vezi Ioan.6:45), de sus au venit al Dătătoriului de Lege glas: „Ține-ți mintea în iad, şi nu deznădăjdui". Pre carele ca pre un dreptariu nerătăcit păzind, alergat-a în calea lui Antonie, lui Macarie, lui Sisoe, lui Pimen şi a celorlalți vestiți povățuitori ai Pustiei, a cărora şí măsură a atins, şí dăruirile – apostolicesc şi prorocesc învățătoriu arătându-se, viu fiind şi dupre moarte.

Lăsat-a şi scrieri pline de Har şi de Duhul Sfânt, pre carile a făcut arătate ucenicul şi învățăcelul acestuia, Starețul Sofronie, întemeietoriul şi arhimandritul ceii din al Vritaniei ostrov mănăstiri a binecinstitorilor orthodocşi. Şi ce nevoie este acì a înmulți pentru atotcuviosul Siluan cuvântul? Căci adică mai nainte venind Avva acesta, a aceluia viață şi învățătură cu deamăruntul şi pre larg a înfățişat şi a scris la începutul cărții dumnezeieştilor şi preadulcilor acelor scrieri. Carea carte învață, precum este cu putință celor ce citesc a vedea adică şi a cunoaşte, cé feliu a fost acest al Domnului nevoitoriu, şi căci dacă cineva cu scumpete poruncile va păzi, murind vieții întru totul, pre Hristos viind întru dânsul, precum zice Pavel, va câştiga (Gal.2:20); carte, altfel, de-Dumnezeu-însuflată, scrisă fiind cu condeiul Duhului. Adeveresc cuvântul acesta cei mulți, carii printr'însul „din tot neamul ce este sub ceriu" (Fap.2:5) „la cunoaşterea adevărului" (1Tim.2:4) au venit, şi încă şi acuma vin.

Căci a fost minunatul acesta „blând şi smerit cu inima" (Mt.

11:29), înflăcărat către Dumnezeu rugătoriu pentru mântuirea tuturor oamenilor, şi propovăduitoriu neasemuit al ceii de vrăjmaşi iubiri, carea este cea mai neîndoielnică cu putinţă mărturie a adevăratei lucrări a dumnezeiescului Duh.

Mutatu-s'a de la moarte la viaţă fericit acest Cuvios Siluan, plin de zile întru Duhul, în a douăzeci şi patra a lunii lui Septemvrie, în anul o mie nouă sute treizeci şi opt, împărăţind Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

Pentru ale sale, şi ale tuturor sfinţilor rugăciuni,
Hristoase Dumnezeule miluieşte
şi mântuieşte pre noi.
Amin.

Tropariul Sfântului Siluan Athonitul
Glas 3.

Propovăduitoriu al iubirii lui Hristos, lumii întregi ai fost dat, de trei ori fericite, între cuvântătorii de Dumnezeu cel prea duios, căci pre Cel smerit şi blând ai văzut, şi inima Aceluia ai cunoscut; pentru aceasta, prin graiurile tale toţi luminându-ne, Siluane, de Dumnezeu însuflate, proslăvim Duhul, Carele pre tine-au proslăvit.

Alt tropariu, Glas 4.
Podobie: Dreptariu al credinţei....

Pre Hristos, Învăţătoriu în calea smereniei, rugându-te, ai aflat, Duhul mărturisind în inima ta mântuirea; pentru aceasta, călăuză nevoinţei te-ai arătat, plin fiind de lumina cea dumnezeiască. Cuvioase Părinte Siluane, roagă pre Hristos Dumnezeu, să se mântuiască sufletele noastre.

În parohii:

Pre Hristos, Învăţătoriu în calea smereniei, rugându-te, ai aflat, Duhul mărturisind în inima ta mântuirea; pentru aceasta, neamurile toate, acum la nădejde chemate, se veselesc întru a ta pomenire. Cuvioase Părinte Siluane, roagă pre Hristos Dumnezeu, să se mântuiască sufletele noastre.

Alt Tropariu, Glas 3.
Podobie: Dreptariu al credinței....

Duhul cel Sfânt întru cunoștință luând, și al lui Adam câștigând plânsul, fără de saţiu pre Hristos ai dorit, cu tărie mintea în iad ți-ai ținut, şi pre oameni mai presus de fire ai iubit: Părinte Siluane, pururea lui Dumnezeu soleşte, ca să se dea nouă mare milă.

Condacul, Glas 8.
Podobie: Când s'au pogorât...

Pre pământ fiind, slujit-ai lui Hristos, pre urmele Aceluia umblând; acuma, în ceriuri, pre Carele ai dorit privești, împreună cu Dânsul petrecând, precum au făgăduit. Pentru aceasta, Părinte Siluane, calea mă învață, carea ai urmat.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....5

PARTEA ÎNTÂI

VIAȚA ŞI ÎNVĂȚĂTURA STAREȚULUI SILUAN

I. COPILĂRIA ŞI ANII TINEREȚII – Glasul Maicii Domnului – Răstimpul armatei – Călătoria la Părintele Ioan din Kronstadt – Sosirea la Muntele Athos şi intrarea în Mănăstire – Începutul ispitirii – Domnul se arată tânărului începător, Fratele Simeon – Trei feluri de nevoitori în viața duhovnicească – Simțământul păcătoşeniei şi pocăința Fratelui Simeon – Ce este păcatul?.....13

II. NEVOINȚE MONAHALE – Pierderea harului – Sfatul Stareţului Anatolie – A doua mare ispită şi a doua Dumnezeiască povățuire: „Ține-ți mintea în iad, şi nu deznădăjdui" – O nouă treaptă a vieții duhovniceşti – Revenirea harului şi rugăciunea pentru lume.....38

III. CHIPUL ŞI CONVORBIRILE STAREȚULUI. Chipul şi firea Stareţului – Convorbirile stareţului: cu Părintele Stratonic – Cu Părintele Veniamin – La masa iconomilor – Cu arhimandritul misionar – Cu tânărul student, despre slobozenie – Cu un monah, despre duhovnicească luptă – La gater – Cu Părintele V. – La Părintele Diadoh.....56

IV. ÎNVĂȚĂTURA STAREȚULUI. Pentru cunoaşterea voii lui Dumnezeu – Pentru ascultare – Sfânta Predanie şi Scriptura – Despre Numele lui Dumnezeu – Gândurile Stareţului: despre plante şi animale – Pentru frumusețea lumii – Pentru slujbele

bisericeşti – Pentru asemănarea omului cu Hristos – Pentru căutarea lui Dumnezeu – Pentru legătura cu aproapele – Unimea lumii duhovniceştii şi măreţia Sfinţilor – Pentru duhovnicească vedere a lumii – Pentru cele două chipuri ale cunoaşterii lumii – Pentru însemnele harului şi ale înşelării – Gânduri despre libertate – Pentru legătura personală a omului cu Dumnezeul personal – Pentru iubirea de vrăjmaşi – Deosebirea binelui şi a răului – Calea Bisericii – Pentru deosebirea dintre iubirea creştină şi dreptatea omenească – Convorbirea cu Părintele Spiridon pentru rugăciunea neîncetată.....82

V. PENTRU LINIŞTIREA MINŢII ŞI RUGĂCIUNEA CURATĂ. Pentru cele trei chipuri ale rugăciunii – Pentru desfăşurarea gândului – Lămurire dogmatică şi ascetică a lucrării minţii – Cea dintâi poruncă a lui Hristos: a iubi pe Dumnezeu din toată mintea şi din toată inima, ca temei al liniştirii minţii – Experienţa veciniciei – Începutul vieţii duhovniceşti: lupta cu patimile.....137

VI. PENTRU FELURILE ÎNCHIPUIRII ŞI LUPTA CU EA: Patru feluri ale închipuirii. 159

VII. DESPRE STRĂVEDERE ŞI CHIPURILE EI.....180

VIII. PENTRU DUMNEZEIASCA LUMINĂ NEZIDITĂ ŞI FELURILE CONTEMPLĂRII EI – Pentru nepătimirea după asemănarea lui Dumnezeu – Calea firească spre nepătimire – Pentru întunerecul despuierii. 187

IX. PENTRU HAR ŞI PENTRU CONŞTIINŢA DOGMATICĂ NĂSCUTĂ DIN EL.....201

❀ ❀ ❀

X. ÎNCERCĂRI DUHOVNICEŞTI: Omului, cu Dumnezeu nu totdeauna îi este uşor – A vieţui cu Sfinţii, de asemeni, nu totdeauna este uşor – „De nu este har şi în trup, se poate ca omul să nu poată purta mucenicia pentru Hristos" – O minunată cercetare – „Asprimea" cercării. 211

XI. «ŢINE-ŢI MINTEA ÎN IAD ŞI NU DEZNĂDĂJDUI».....227

XII. PENTRU CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU ŞI LIMITELE PUTINŢEI FĂPTURII. – Despre puterea şi însemnătatea rugăciunii pentru lume – Neadevărul gândului privind „slăbiciunea" Creştinismului – Puterea Sfinţilor şi calea „contrarie" a lor – Creştineasca luptă cu răul – „Legea" vecinicei vieţi în cele două porunci – Cuvântul cel de pe urmă – Criteriul universal al adevărului – Văditul paradox al vieţii creştine.....233

XIII. SFÂRŞITUL STAREŢULUI.....256

XIV. MĂRTURII 269

ÎNCHEIERE.....276

PARTEA A DOUA

SCRIERILE STAREŢULUI SILUAN

PREDOSLOVIE.....285

I. TÂNJIREA DUPĂ DUMNEZEU.....291

II. CUVÂNT PENTRU RUGĂCIUNE.....315

III. PENTRU SMERENIE.....321

IV. PENTRU PACE.....335

V. PENTRU HAR.....343

VI. PENTRU VOIA LUI DUMNEZEU ŞI SLOBOZENIE.....357

VII. PENTRU POCĂINŢĂ.....370

VIII. PENTRU CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU.....378

IX. PENTRU DRAGOSTE.....387

X. SÂNTEM FIII LUI DUMNEZEU ŞI ASEMĂNĂTORI DOMNULUI.....412

XI. PENTRU MAICA DOMNULUI.....417

XII. PENTRU SFINŢI.....421

XIII. PENTRU PĂSTORI.....427

XIV. PENTRU MONAHI.....435

XV. PENTRU ASCULTARE.....448

XVI. PENTRU RĂZBOIUL DUHOVNICESC.....452

XVII. PENTRU GÂNDURI ŞI ÎNŞELĂCIUNE.....469

XVIII. TÂNGUIREA LUI ADAM.....477

XIX. ISTORISIRI DIN EXPERIENŢE TRĂITE, ŞI DESPRE UNELE ÎNTÂLNIRI ŞI CONVORBIRI CU NEVOITORI.....484

XX. GÂNDURI, SFATURI, CUGETĂRI ALE NEVOINŢEI...520

❁ ❁ ❁

ANEXE

SCRISOAREA PATRIARHULUI ECUMENIC CĂTRE ARHIMANDRITUL KIRILL.....543

HRISOVUL PROSLĂVIRII CUVIOSULUI SILUAN ATHONITUL.....544

SINAXAR.....546

TROPARELE ŞI CONDACUL CUVIOSULUI SILUAN ATHONITUL.....549